TRACTATUS DE MATRIMONIO, ET CENSURIS. AUTHORE R.P. GASPARE...

Gaspar Hurtado, Cornelio Francescucci

TRACTATVS
DE MATRIMONIO, ET CENSVRIS.

AVTHORE

R. P. GASPARE HVRTADO, MONDEIARENSI, E SOCIETATE IESV, D. Theologo in Academia Complutensi:
Et olim in eadem Artium liberalium publico Professore, & Collega D. Ildephonsi,
Et nunc in Collegio Complutensi Societatis IESV, sacræ Theologiæ primario Professore.

LVGDVNI,
Sumptibus LAVRENTII DVR[...]

M. DC. XXIX.
CVM PRIVILEGIO.

AMPLISSIMO, ORNATISSIMOQVE VIRO,

D. CAROLO DE TORVEON, *apud Lugdunense Forum Consiliario meritissimo,*

S. P.

LAVRENTIVS DVRAND, BIBLIOPOLA.

LARORVM hominum beneuolentia nihil esse ad sensum, & memoriam iucundius, nihil ad vsum fructuosius, nihil honorificentius ad ornatum, perpetuò sum interpretatus, neque, opinor,

ſecùs,quã oportuit,quoties accuratiùs paullò animũ adieci, ad ea cõmoda ſuis momentis æſtimanda,quibus hæc ciuilis vita continetur,cui nos ſiue ſors quædam, ſiue animi certa inductio illigauit.Quam ſentẽtiam,cum rationibus adductus magis,quàm perſuaſus experientia , mente olim combibiſſem,poſteà tamen, VIR CLARISSIME,quàm inſigni tua comitate inuitante,ac propemodum cogente,in tuam confidentiùs me inſinuaui familiaritatem, nõ ſum veritus cenſere,ac palam prædicare veriſſimã ſententiam. Enimuerò,quæ tua eſt incredibilis humanitas,occaſione vicinitatis ſenſim conciliatam propè quotidianam congreſſus conſuetudinẽ , perſenſi mox non aſper-

ſam

ſam modò, ſed delibutam quoque, ac perfuſam beneuolentis animi ſuauiſſima iſta dulcedine, qua me ſic complecti perſeueras, vti de maximè neceſſariis tuis ſelectum, & intimũ quempiam. Quàm viuida ſemina planè inceẽſi erga te, ac tuos omnes, ſtudij meis præcordiis defixerint infinita illa egregij aduersùm me animi tui argumenta, & exempla, etiam maximè contendenti, haud facilè mihi fuerit diſertè verbis explicare, niſi vt generatim aſſeram, mortalium nemini me in eo genere cedere, quin & mortalibus vniuerſis ex eo certamine ſuperiorem euadere. Illud autẽ meum vetus iudicium, de inclytorum virorum erga nos beneuolentia, ex quo tu me in gratioſorum

clientum gregem voluiſti allegere, illuſtrit us vel in me ipſo confirmatum teſtimoniis, ſic mihi placere cœpit, vt idipſum mihi magnoperè gratularer. Qui meus ſenſus, quoniam inſignibus tuis erga nos meritis, & reipſa notior & fructuoſior vſu nobis pridem eſſe incipit, quàm anteà fuerat, committendum non putaui, vt eum huius æui homines ignorarent, ſi quid ad ſe crederent pertinere. Quibus enim quiſque documentis ad prudentiam, honeſtatemque vitæ inſigniter profecerit, eum puto huius diſciplinæ rationem cum reliquis mortalibus communicatam velle debere. Atque, vt cæterorum neminem ea moueat cogitatio, non putauerim tamen, officij lege ſic

eſſe

esse me absolutum, vt publicis monumentis non consignatum velim, quibus tibi sim obstrictus nominibus. Vt porrò tibi certiùs constet, qua iustitia, fide, religione, tuę aduersùm nos beneuolentiæ sancta fœdera, & iura mihi perpetuò colenda sumam, quia coniugij sacro vinculo nullum vinculum, mortales inter, nec religiosius, nec stabilius contrahitur, meæ in te obseruantiæ testes, ac obsides tabulas, hisce de matrimonio publicis commentariis æterno nexu illigatas esse volui. Vale, ac Salue.

BEATISSIMÆ
DEI MATRI, AC VIRGINI MARIÆ,

Gaſpar Hurtado filiorum minimus ſe, ſuáque conſecrat.

NGENII mei primogenitos partus, qui nunc primum lucem aſpiciunt publicam, & hominum oculos, & iudicia ſubeunt, immaturos fortaſſe, laboris tamen longi, difficiliſque primitias tibi dedico, Beatiſſima Virgo, quam iam dudum meorum ſtudiorum ſecuram umbram, & auſpicium elegi. Cui ſi quid au-

deo, aut possum, si quis in re tam scopulosa, & lubrica firmo potest ingredi vestigio, tui esse muneris, & reor, & fateor. Timerem (neque immerito) si alium mihi patronum, & tutelarem accerserem; quia humanum infirmum est, & non semper fidele patrocinium. Terreni namque Principes, quorum alij tutelam, & auxilium implorant, licet reliqua possent, oblatum tamen opus tanquam suo indignum nomine, superbo supercilio fortasse fastidirent. Id quod à tua humanitate, atque indulgentia, Beatissima Virgo, & mater tuorum filiorum amantissima metuendum non est. Quid enim à matre desperet filiorum necessitas, cui infantiles nugæ, & candida simplicitas voluptati sunt? Quæ in filio-

rum

*rum ineptiis ſerias putat eſſe deli-
cias: neque ab amplexu, molliquе ſi-
nu reſpuit timidum, ſollicitumque
filiorum, qui in eo ab omni periculo,
ac metu ſperat paratum iri prom-
ptum, ac fidele perfugium. Eam ob
rem, clementiſsima Mater, ſicut
antea me totum lubens conſecraui,
ac tradidi, ſic tenuem hunc labo-
rem, qui in lucem ſine patrono, ac
duce prodire non audet, tuæ mater-
næ fidei, ſecuræque tutelæ committo.
Maiora darem, & meliora ſi poſ-
ſem; do tamen quod poſſum maxi-
mum, licet momento ſuo, atque æſti-
matione pertenue. Neque vt ſpero,
abiicies, tametſi pro auguſtiſsimi
tui nominis maieſtate viliſsimum,
cum offerentis animus, vt tu præ-
clarè noſti, rebus etiam leuiſsimis*

pondus

pondus addat, & pretium. Me igitur in tuam fidem, & clientelam recipe, oblatumque qualemcumque laborem tuere, ac protege. Salue, Virgo gloriosa, mei semper, & vbique memor.

FACVLTAS PATRIS Prouincialis.

EGo Ludouicus de la Palma, Societatis IESV, in Prouincia Toletana Præpositus Prouincialis, potestate ad id mihi facta à Reuerendo admodum P. N. Mutio Viteleschi, Præposito Generali, facultatem facio, vt tractatus de Matrimonio & Censuris, Authore P. Gaspare Hurtado Doctore Complutensi, nostræ Societatis Theologo, & eiusdem Societatis grauium Doctorumque hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has literas manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus in hac nostra Domo Iesu del Monte, die 25. Augusti, anno Domini 1626.

Ludouicus de la Palma.

FACVLTAD DEL ORDINARIO.

NOs El Doctor D. Iuan de Mendieta Vicario General en esta Villa de Madrid, y su partido, por la presente, por lo que nos toca, damos licencia para que se pueda imprimir el libro intitulado Tractatus de Matrimonio & Censuris, *atento que le hemos hecho ver, y no tiene cosa contra nuestra santa Fè, y buenas costumbres, antes es muy vtil y proueckoso. Fecha en Madrid à 9. de Setiembre de 1626.*

Doctor D. Iuan de Mendieta.

Por su mandado.

Luys Parral de Olmedo.

APPROBATIO D. DOCTORIS D. Christophori de Guzman, Serenissimi Cardinalis Infantis Archiepiscopi Toletani Magistri.

EX commissione D. Doctoris Ioannis de Mendieta, Vicarij Generalis Madriti, per Serenissimum D. ac D. meum Infantem Cardinalem Archiepiscopum Toletanum, vidi, attentéque legi peregregium *Tractatum de Matrimonio & Censuris* à grauissimo, & sapientissimo P. Doctore Gaspare Hurtado, è Societate IESV, & in eadem Compluti Theologiæ Primario professore: opus quidem valdè elaboratum, & quod mirabilius mihi est, cum breuitate sermonis; omnibus numeris absolutissimum, ita vt in eo nihil desiderandum reperias; nam & insignis resolutio sacrorum Canonum, necnon & iuris ciuilis quantum in hac parte opus est illis, subtilis, & solida intelligentia, in dicendo consequentia, & Theologiæ scholasticæ sollicita indagatio maximè in hoc opere enitent. Quare cum sanam, & veram doctrinam in nihilo nostræ fidei aduersantem, scholis vtilissimam contineat, dignum censeo, vt typis mandetur; & in fructum, vsumque plurimorum publicè appareat. Madriti die 7. Septembris anno Domini 1626.

Doctor D. Christophorus de Guzman.

APPROBATIO.

De mandato Dominorum summi Hispaniarum Senatus, vidi Tractatum de Matrimonio, & Censuris *ab eruditissimo P. Doctore Gaspare Hurtado Societatis* IESV, *& Compluti Primario Theologiæ professore dignissimo compositum; opus quidem multa breui sermone, & singulari resolutione mirum in modum doctissimè complectens; nihil in eo contra bonos mores, aut nostram sanctam fidem, multa autem notatu digna inueni, quæ, & omnia in eodem tractatu contenta tàm Theologis, quàm iuris vtriusque professoribus grata erunt, & ideò censeo valdè proficuum fore, vt typis mandetur, religionique & eruditioni authoris, quasi debitum, vt ad id licentia concedatur. Madriti 15. Decembris 1626.*

Garsias Anguiano Iuris vtriusque Doctor.

APPROBATIO.

EAndem qui nobiſcum alibi fidem profitentur, vbi primùm *Tractatus* iſti *de Matrimonio*, *& de Cenſuris*, typis fuerunt demandati, ipſos Tractatus approbarunt, & quidem meritò; meritò ergo & typis eos noſtra mandabit Gallia, quippe qui Canonicam doceant doctrinam. Actum Lugduni die 15. Iulij 1627.

Fr. Robertus Berthelot Epiſc. Damaſci.

TRactatus de Matrimonio & Cenſuris, *auctore P. Gaſpare Hurtado D. Theologo in lucem edi, typiſque mandari à Laurentij Durand, ego Regius in Lugdunenſi Præfectura Conſiliarius & Procurator non impedio, vltima Iulij* 1627.

PVGET.

LIbrum qui inſcribitur *Tractatus de Matrimonio & Cenſuris*, authore P. Gaſpare Hurtado D. Theologo à Laurentij Durand Bibliopola Lugdunenſi typis mandari permittimus, ac ne quis citrà datam ei poteſtatem denuò excudat, interdicimus. Datum Lugduni die 5. Auguſti anno 1627.

DE CHAPONAY.

TRACTATVS DE MATRIMONIO.

DISPVTATIO PRIMA.

De natura sponsalium, & eorum valore ad obligandum.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Quid sint sponsalia.

SPONSALIA tripliciter sumuntur. Primò, quamuis rarò, pro muneribus sponsæ ab sponso collatis, vt sumuntur 1. Reg. 18. *Non habet Rex sponsalia necesse.* Secundò sæpe, & propriè sumuntur pro contractu matrimonij nondum consummato, vt sumuntur Matth. 1. *Cùm esset desponsata Mater Iesu Maria Ioseph:* quia eo contractu quasi promittitur implicitè vsus matrimonij. Tertiò communiter, & propriissimè sumuntur pro mutua promissione futuri matrimonij, vt sumuntur l. 1. ff. de sponsalibus, & cap. *nostrates* 30. quæst. 5. 1

1. *Reg.* 18.

Matth. 1.

Vnde iuxta hanc tertiam acceptionem sponsalium communiter dicuntur sponsi, qui sibi mutuò promiserunt matrimoniũ, & iuxta secundam etiam dicuntur sæpe, qui matrimonium contraxerunt, & illud non consummarunt.

2 Nomine ergo sponsæ (& idem est nomine sponsi) in odiosis tantùm comprehenditur sponsa de futuro; quia solùm hæc communiter, & propriissimè dicitur sponsa; sicut etiam nomine vxoris, seu coniugis, in odiosis tantùm comprehenditur, quæ consummauit matrimonium, quamuis in fauorabilibus nomine vxoris, seu coniugis, etiam comprehendatur sponsa de futuro, vt decernitur in l. *non sine*, Cod. de bonis, quæ liberis; quod etiam potest admitti in iure canonico, quoties ratio motiua legis fauorabilis etiam currit in sponsa de futuro, & nomine sponsæ etiam comprehenditur in fauorabilibus, quæ contraxit, & non consummauit; imò etiam in materia indifferenti, id est, neque odiosa, neque fauorabili: quamuis in hac materia indifferenti nomine vxoris, etiã comprehendatur, quæ contraxit, & non consummauit; non verò sponsa de futuro: materia autem dicitur fauorabilis, quando lex directè intendit fauere, quamuis inde alicui resultet indirectè nocumentum; odiosa verò, quando lex directè intendit nocere, quamuis inde alicui resultet commodum indirectè, de quo legendus est Sancius libro 1. disp. 1. *Sancius.*

Hoc

Hoc ergo ſuppoſito; ſponſalia tertio modo ſumpta, de quibus agimus, dicta ſunt ab ſpondendo, quod ſignificat ſponte promittere; quia ſponſalia ſunt promiſſiones futuri matrimonij, & ſponſi dicuntur, quia ſunt promiſſi. Sponſalia ergo *ſunt futurarum nuptiarum mutua promiſſio*, vt definiuntur in cap. *noſtrates* 30. quæſt. 5. excepta particula *mutua*: ea tamen deducitur ex l. 1. ff. de ſponſalib. vbi ſponſalia dicuntur repromiſſio; inſinuatur quoque in cap. *præterea* ſecundo, & in cap. *de illis* quinto, & in cap. *ſponſam* octauo, de ſponſalibus. Et quidem non ob aliam rationem ſponſalia dicuntur in numero plurali, niſi quia ſunt promiſſio. 3

Ex quo deducitur, impedimentum publicæ honeſtatis (quod ex ſponſalibus oritur, vt dicemus diſp. 24.) non oriri, quando promiſſio matrimonij non fuit mutuò facta, id eſt, ab vtroque contrahente, quamuis facta fuerit ab vno; quia ad ſponſalia, ex quibus oritur, requiſita eſt mutua promiſſio.

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm ſponſalia addant fornicationi ſponſæ, aut ſponſi, cum alia perſona, nouam malitiam.

DIFFICVLTAS hæc procedit de ſponſalibus, vt regulariter fiunt, qua ratione facta obligant ex fidelitate, & ex iuſtitia, vt dicemus difficultate ſexta. 4

Couarr. Couuar. 4. Decretal. p.1. c.1. Viualdus de *Viuald.* sponsalibus num. 10. & Basil. lib. 12. cap. 6. *Basil.* docent, fornicationem sponsorum cum aliis personis, non addere nouam malitiam, seu culpam supra malitiam luxuriæ, ac proinde circumstantiam sponsalium non esse necessariò explicandam in confessione.

Sanc. Sanc. verò lib. 1. disputat. 2. Ægid. disputat. 22. dub. 1. Filliucius tract. 10. cap. 7. *Ægid.* *Filliuc.* Sarmiento lib. 1. selectarum cap. 5. & com-*Sarm.* muniter Doctores docent, fornicationem sponsorum supra malitiam luxuriæ addere nouam malitiam iniustitiæ contra alterum ex ipsis. Et meritò, quia sponsi per sponsalia, vt regulariter fiunt, sibi mutuò reddunt ius iustitiæ ad corpora, qualia sunt quando sponsalia fiunt; quamuis non dominium, seu ius in illis: ergo violatio corporis promissi sponsi, aut sponsæ est iniusta, seu contra iustitiam, vtpote contra ius, quod quilibet sponsus habet in corpus alterius; ac proinde dicta fornicatio, præter malitiã luxuriæ contra castitatem, etiam habet malitiam specie distinctam iniustitiæ contra iustitiam. Dicta tamen fornicatio non est propriè adulteriũ, *Paludan.* vt contra Paludan. in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 3. & contra nonnullos Iurisperitos docent *Couarr.* Couarr. vbi suprà, & communiter Doctores, quia dicta fornicatio non est *violatio alieni tori* (in quo consistit propria ratio adulterij,) quia sponsis nondum conceditur torus, quod non leuiter confirmatur ex l. *inter.* ff. ad leg. Iuliam de adulteriis; vbi dicitur,

propriè

propriè adulterium in nuptam committitur; ſponſa autem non eſt nupta.

5 Doctores autem, qui admittunt fornicationem ſponſorum cum aliis perſonis, ſupra malitiam luxuriæ addere malitiam iniuſtitiæ, conueniunt, fornicationem ſponſæ ſupra malitiam luxuriæ addere malitiam iniuſtitiæ grauem, ſeu mortalem; ac proinde circumſtantiam ſponſalium eſſe ab ipſa, & à viro ad eam accedente neceſſariò explicandam in confeſſione.

Eſt tamen difficultas, an idem contingat in fornicatione ſponſi. Sanc. & Filliucius partem negatiuam tuentur; quia exiſtimant ſponſum, & eam ad quam accedit, leuem iniuriam irrogare ſponſæ. *Sanc. & Filiucius.*

Sarmiento verò, & Ægidius partem affirmatiuam tradunt. Et meritò, quia ex vna parte fornicatio ſponſi, ſicut & ſponſæ, ratione ſui abſque alio damno, ſiue infamiæ, ſiue alius mali, eſt iniuſta, vtpote contra ius ſponſæ in corpus ſponſi, ſicut fornicatio mariti eſt contra dominium vxoris, & è contrà; & ex altera parte materia eſt grauis: ergo fornicatio ſponſi, ſicut & ſponſæ cum aliis perſonis, addit nouam malitiam graué, ſeu mortalem iniuſtitiæ; ac proinde circumſtantia ſponſalium etiam eſt neceſſariò explicanda in confeſſione ab ſponſo, ſicut ab ſponſa, & ab aliis, cum quibus fornicantur: imò tam in ſponſo, quàm in ſponſa addit tertiam malitiam infidelitatis contra virtutem fidelitatis, ob violationem promiſ- *Sarmient. Ægid.* 6

ſionis; ſed non malitiam mortalem, ſed tantùm venialem, adhuc in ſponſa, iuxta ea, quæ dicemus difficul. 6. Et quando fornicatio eſt publica, præter dictas tres malitias; addit ſaltem in ſponſa quartam malitiam iniuſtitiæ ob infamiam; & in ſponſa eſt malitia grauis, quia fornicatione ſponſæ grauiter infamatur ſponſus; non in ſponſo, quia fornicatione ſponſi non infamatur, ſaltem grauiter, ſponſa.

Sanc. Obſeruant Sanc. & Ægid. filios natos ex fornicatione ſponſi, aut ſponſæ, cum alia perſona, quamuis non ſint legitimi, eſſe tamen naturales, & non ſpurios; quia ſolùm impedimentum dirimens matrimonium inter parentes efficit filios ſpurios.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm promiſsio matrimonij ad ſui valorem requirat acceptationem.

7 *Antonin. Armil.* ANTONINVS 3. par. tit. 1. cap. 18. & Armilla verb. *ſponſalia*, num. 3. docent, promiſſionem matrimonij, vt ſit valida dicto ad obligandũ non requirere acceptationem. Et deduci videtur ex cap. *veniens* quinto, qui Clerici, vel vouentes, vbi promiſſio matrimonij facta abſenti cenſetur valida; & tamen non videtur fuiſſe acceptata, cùm fuerit facta abſenti. Et ratione probatur; quia promiſſio matrimonij nullo iure, neque naturali, neque poſitiuo requirit acceptationem ad ſui valorem, ergo. Et in primis non iure

iure naturali, seu sua natura: quia qui promittit, quamuis alter non acceptet, si non implet promissum; nō conformat facta promissis, quod videtur esse contra fidelitatem, seu veritatem in factis, non minus quàm dicere contra mentem est contra veritatem in dicendo. Deinde non iure aliquo positiuo: quia quamuis iure communi ciuili, & etiam particulari Castellæ requiratur acceptatio ad valorem promissionis; non tamen iure canonico, quod solùm id posset requirere in promissione matrimonij, saltem baptizatorum; quia hæc in baptizatis non subest iuri ciuili.

Sancius verò lib. 1. disput. 6. de Matrimonio, Vazquez disput. 4. num. 42. & Ægid. disput. 22. num. 39. docent, promissionem matrimonij ad sui valorem ad obligandum requirere acceptationem. Et meritò, quia promissio cuiuscumque rei sit, ante acceptationem non obligat ex iustitia, neque ex fidelitate, ex quibus solis obligatio promissionis oriri potest. Et in primis non ex iustitia; quia nihil potest ad aliquem, verbi gratia, ad me ex iustitia pertinere tanquam meum, aut quasi meum absque meo consensu; aliàs etiam posset ad me pertinere me resistente. Deinde neque ex fidelitate; quia ei cui fides est oblata, & eam non accepit, seu acceptauit, ab offerente non est necessariò seruanda, sicut neque illi, qui postquam fidem accepit, eam remisit; quia qui illam non accepit, ita se habet, & ita est sine illa,

8 *Sanc.* *Vazquez.* *Ægid.*

ac ille, qui postquam eam accepit, illam remisit.

Vnde quæcumque promissio, etiam matrimonij, quamuis infanti facta, potest ante acceptationem reuocari; quia ante eam non obligat; quòd si infans, quamuis sit incapax acceptandi, potest emancipari, vt constat ex l. *iubemus*. C. de emancipationibus liberorũ, est quia ad emancipationẽ non est necessaria acceptatio; quia per emancipationem pater nihil confert, neque promittit filio: quia eam efficit pater cedendo potestati patriæ, quam ex solo iure humano habet in filium.

Excipimus tamen promissionem factam ciuitati, & pio loco; quæ quamuis ante acceptationem non obliget ob rationem dictam, vt aduertunt Vazquez, & Ægidius: nihilominùs nequit reuocari iure ciuili id statuente, vt aduertit Ægid. promittens tamen non tenetur suam promissionem indicare promissariis, qui ex defectu notitiæ non acceptabunt, & sic promittens non erit obligatus.

Vazq.

Ægid.

10 In prædicto autem cap. *veniens* pro aduersariis adducto, non constat promissionem illam, quamuis absenti factam, non fuisse acceptatam; imò non deficit indicium acceptationis, cùm in eo cap. supponatur, eum, cui facta est promissio, habuisse notitiam illius.

Ad rationem verò respondemus, acceptationem ad minus requiri iure naturali, seu natura ipsius promissionis, vt promissio sit vali

valida ad obligandum; quia quamuis non conforma redicta menti, etiam quando promittimus, ſit contra veritatem in dicendo; tamen non implere oblationem non acceptatam non eſt contra fidelitatem, ſeu veracitatem in operando, ob diſcrimen inter vtramque veritatem; quia veritas in dicendo obligat abſolutè, abſque reſpectu ad eum, quem alloquimur, vt patet; non verò veritas in operando, vt diximus in probatione noſtræ opinionis, quod non eſt mirum, cum ſint virtutes ſpecie diſtinctæ, vt docet Molina tom.2. diſp. 262. *Molin.*

DIFFICVLTAS IV.

Vtrùm qui acceptat promiſsionem matrimonij, eo ipſo cenſeatur repromittere.

PALVDANVS in 4. diſt. 27. q.1. Vazq. de Matrim. diſp. 4. & Baſil.lib.12. cap.4. partem affirmatiuam tuentur. Primò, quia acceptans promiſsionem matrimonij, affirmat promittenti ſe velle inire matrimoniũ cum eo; hæc autem affirmatio eſt repromiſſio. Secundò, quia promittens matrimoniũ, illud promittit ſub conditione repromiſsionis: ergo eo ipſo, quod alter acceptat promiſsionem ſub conditione repromiſsionis ſibi factam, repromittit, aut ſaltem repromittere cenſetur. 11 *Paludan. Vazq. Baſil.*

Sotus verò in 4. diſt. 27.q. 2. & Sanc.lib. 1. diſp.9. partem negatiuam tradunt. Et me- *Sotus. Sanc.*

ritò, quia acceptatio promissionis non est formaliter repromissio; neque coniungitur necessariò cũ re promissione; ergo acceptans promissionem matrimonij, non eo ipso repromittit formaliter, neque interpretatiuè; id est, non censetur repromittere: antecedens autem probatur, & in primis, quod acceptatio promissionis matrimonij non sit
12 formaliter repromissio; quia acceptatio hæc sufficienter fit admittendo fidem matrimonij oblatam, id est, affirmando expresse, vel tacitè, se accipere fidem matrimonij oblatã: hæc autem admissio, seu affirmatio non est promissio; quia non est oblatio fidei propriæ, sed acceptio alienæ: ex quo etiam constat acceptationem promissionis matrimonij non censeri repromissionem; quia dicta admissio, seu affirmatio potest esse absque repromissione; quia potest quis affirmare se accipere fidem matrimonij sibi oblatam, nõ affirmando, nec expresse, nec implicitè se illi dare fidem, nec id intendere, nec ad id obligari.

Ad primam ergo rationem respondemus negando acceptantem promissionem matrimonij eo ipso affirmare promittenti, se velle inire matrimonium cum eo, sed tantùm affirmare, se accipere fidem, aut ius oblatum secum contrahendi matrimonium. Et quamuis acceptans id affirmaret, non eo ipso repromitteret; quia simplex affirmatio, qua quis affirmat promittenti se velle contrahere matrimonium cum ipso, non est oblatio fidei;

fidei, sed tantùm nuda, & simplex affirmatio.

Ad secundam rationem respondemus, 13
quod quamuis promittens matrimonium regulariter promittat sub conditione repromissionis; id tamen non est necessarium, quia promissio potest fieri absolutè absque ea cōditione. Et quamuis necessariò fieret sub ea conditione; ac proinde promissionem illam acceptaret sub conditione repromissionis, non tamen eo ipso repromitteret; quia potest non apponere conditionem illam, sub qua promittens promisit, & non efficere promissionem promittentis absolutam, sed eam relinquere conditionatam.

DIFFICVLTAS V.

Vtrùm promißio matrimonij non mutua, ab vno facta absque repromißione alterius, sit valida, & sufficiens ad obligandum.

VAZQVEZ disput. 4. num. 29. Veracruz 14
in appendice ad speculum dub. 9. & Basil. lib. 12. cap. 4. partem negatiuam tuentur; quia contractus matrimonij non est gratuitus, & quasi donationis, sed est mutuus, & quasi commutationis, per quem fit mutua corporum traditio; ergo promissio contrahendi matrimonij non est quasi donandi, sed quasi commutandi corpus pro corpore: ergo promissio contrahēdi matrimonium ab vno solo facta, absque repromissione alterius, nequit

Vazq. Veracr. Basil.

quit esse valida ad obligandum, sicut neque traditio corporis potest fieri validè ab vno solo, quando etiam non fit ab altero.

15 Nauarrus verò cap. 22. num. 25. & Sancius lib. 1. disput. 5. partem affirmatiuam tradunt; quia fieri potest promissio ab vno gratis, & absolutè, non sub conditione repromissionis, & potest ab altero absque repromissione acceptari; ergo fieri potest validè promissio matrimonij ab vno solo, absque repromissione alterius. Consequentia patet; antecedens autem probatur, & in primis, quod possit acceptari ab altero absque repromissione, diximus difficult. 4. quod verò dicta promissio possit fieri gratis, & absoluta à conditione repromissionis, declaratur; quia quamuis traditio corporis, quæ fit in matrimonio, nequeat fieri liberaliter, & absolutè, sed sub conditione retraditionis corporis alterius; quia matrimonium essentialiter est mutuum, & includit mutuam traditionem; ac proinde nequeat fieri promissio tradendi gratis corpus non pro altero corpore, cadente particula *gratis*, supra particulam *tradendi*; promissio tamen tradendi corpus pro corpore fieri potest absolutè, & gratis, particula *gratis*, cadente supra *promissionem*; quia hoc non repugnat promissioni, etiam commutãdi; quia quamuis commutatio ipsa essentialiter sit mutua, non tamen promissio commutandi; promissio enim & obligatio vendendi alteri domum pro pretio fieri potest absque eo, quod alter repromittat, & obligetur

Nauarr.
Sanc.

16

getur emere domum, seu dare pretium pro domo; quia sufficit dare pretium pro domo, quando domus venditur, & traditur.

Ad rationem ergo aduersariorum constat ex discrimine inter contractum matrimonij, & inter promissionem illius, quia contractus est essentialiter mutuus; non verò promissio illius.

DIFFICVLTAS VI.

Vtrùm promissio matrimonij gratuita, & non mutua obliget sub mortali.

HENRIQVEZ de Excommunicat. cap. 17. quem alij sequuntur, docet promissionem gratuitam, & non mutuam, seu simplicem (id est, absque repromissione, & absque alio titulo, quàm liberalitatis,) quamuis sit rei grauis, vt matrimonij, nō obligare sub mortali; quia promissio non mutua, & gratuita tantùm obligat ex veracitate in operādo (quæ dicitur fidelitas;) ergo tantùm obligat sub veniali. Consequentia patet, quia veritas, seu veracitas in operando non magis obligat ad conformandum facta promissis, quàm veritas, seu veracitas in dicendo ad conformandum dicta menti: sed hæc tàntùm obligat ad id sub veniali; ergo & illa ad illud. 17 *Henriq.*

Nauarrus cap. 18. num. 6. & Vazquez disputatione 5. num. 13. docent, promissionem cuiuscumque rei grauis, vt matrimonij, quāuis gratuitam, & non mutuam, obligare sub *Nauar.* *Vazq.*

morta

mortali; quia promissio etiam non mutua, & liberalis non tantùm obligat ex fidelitate, sed etiam ex iustitia; quia promissione confertur promissario ius iustitiæ ad rem promissam; iustitia autem in re graui obligat sub mortali.

18 *Molin.* Molina verò tom. 2. disputat. 262. docet, promissionem rei grauis, vt matrimonij, aliquando tantùm obligare sub veniali, & aliquando etiam sub mortali, iuxta intentionẽ *Lessius.* promittentis, quod probabile censet Lessius cap. 18. dubitatione 8. Et meritò. Et in primis, quod dicta promissio aliquando solùm obliget sub veniali probatur; quia aliquando contingit, vt promittens pro sua voluntate purè promittat, & offerat suam fidem, & verbum nolendo conferre promissario ius aliquod iustitiæ ad rem promissam, quia verbis promissionis non necessariò affirmat adhuc implicitè aliud, quàm se dare, & seruaturum fidem: tunc autem promissio, quãuis sit rei grauis, non obligat ex iustitia, sed tantùm ex fidelitate erga homines, ex qua adhuc in materia graui non oritur maior obligatio, quàm sub veniali, sicut neque ex veracitate in dicendo.

19 Addidimus, ex fidelitate erga homines tãtùm oriri obligationem sub veniali; quia ex fidelitate sacra erga Deum in materia graui, ad quam seruandam ex voto tenemur, oritur obligatio sub mortali, vt Doctores conueniunt; quia fidelitas hæc, ex qua tenemur, est religio erga Deum, quæ in materia graui obli

obligat ſub mortali, & non obligat, vt veritas eſt, ſed vt eſt obſeruantia; quia violatione voti, vtpote facti in recognitionem ſupremi dominij Dei, cui dignū eſt vt obſequia promittantur, & promiſſa impleantur, peccamus, quia Deum inhonoramus, aut quia honorem ei debitum non deferimus; non quia eum decipiamus, quia non poſſumus: violatione verò puræ promiſſionis, homini factæ, peccamus contra fidelitatem, vt veracitas eſt, quia peccamus ex eo, quod decipimus hominem (in quo, ſecluſis aliis damnis, non eſt grauis deformitas) & non peccamus contra eam, vt obſeruantia eſt, niſi homini promittamus obſequium, vt eius promiſſione, & promiſſionis impletione eum honoremus; quia tunc in violatione non ſolùm erit veniale contra fidelitatem, vt veritas eſt; ſed etiam mortale contra eam, vt obſeruātia eſt, ſi materia fuerit valdè grauis.

Quod verò promiſſio rei grauis, quamuis ſit liberalis, & non mutua, aliquando etiam obliget ſub mortali, probatur; quia promittens, ſi velit, ſua promiſſione promiſſario confert ius iuſtitiæ ad rem promiſſam, non minus, imò meliùs, quàm ſimplici aſſertione, qua non offertur fides; in hoc autem caſu, quando contingit, promiſſio etiam obligat ex iuſtitia, ex qua in re graui oritur obligatio ſub mortali; ergo promiſſio rei grauis in eo caſu, quamuis ſolùm liberalis, & non mutua, etiam obligabit ſub mortali, ac proinde in fractione talis promiſſionis 20

duplex

duplex committitur peccatum, vnũ veniale contra fidelitatem, & alterum contra iustitiam, quod potest esse mortale, & est quando promissio est rei grauis.

21 Ex dictis deducimus, sponsalia, vt regulariter, seu communiter fiunt, obligare sub mortali, in quo conueniunt Doctores; quia ex vna parte, vt communiter fiunt, obligant ex iustitia; quia communiter fiunt mutuò contrahendo, & commutando ius ad vnum corpus pro iure ad corpus alterius; quia contrahentes communiter intendunt obligare, & obligati maiori obligatione, qua verbis promissoriis possunt (ob quod sponsalia, vt regulariter fiunt, dicuntur contractus sponsalitius,) & ex altera parte sponsalia sunt rei grauissimæ, nempe matrimonij. Vnde qui contrahunt sponsalia, intendendo efficere, quod fieri solet, manent obligati ex fidelitate, & ex iustitia.

22 Addidimus, *vt regulariter fiunt*; quia non repugnat fieri mutuam promissionem matrimonij, non commutando prædictum ius pro prædicto iure; quia non repugnat priorẽ promissionem fieri liberaliter, & gratis, & posteriorem etiam liberaliter, aut ex gratitudine, & neutra earum conferri ius iustitiæ, in quo casu sponsalia solùm obligarent ex fidelitate, & sub veniali; ex sponsalibus tamen sic factis non oriretur impedimentũ publicæ honestatis, vt dicemus disput. 24. quia ex vi illorum sponsa non pertineret ad sponsum, vt aliquid sponsi, neque è cõtrà.

DIF

DIFFICVLTAS VII.

Vtrùm promissio matrimonij merè interna, sit valida ad obligandum.

SVPPONIMVS promissionem merè internam, seu corde retentam, iure positiuo humano non obligare. Est tamen difficultas, an eo iure secluso, & attento solùm iure naturali obliget. 23

Ledesma 2. par. 4. quæst. 58. art. 1. dub. 3. & Mendoza lib. 1. de pactis cap. 4. num. 8. partem affirmatiuam tuentur, in quam etiam inclinat Molin. tom. 2. disput. 266. quia interna promissio est vera promissio (sicut & vera affirmatio, qua fides offertur) vt patet de promissione interna Deo facta: ergo est valida ad obligandum; quia infidelitas est, non stare verè promissis. *Ledesm.* *Mend.* *Molin.*

Sancius verò lib. 1. disp. 3. Vazq. disp. 4. nu. 34. & communiter Doctores partem negatiuam tradunt. Et meritò; quia illa tantùm promissio est valida ad obligandum respectu hominis, quæ est perfecta respectu illius, seu qua ei perfectè, & sufficienter promittitur; quia in huius tantùm promissionis violatione ei fit infidelitas; promissione autem interna non promittitur homini perfectè, & sufficienter; quia promissio sita est in locutione, seu affirmatione, qua quis alteri offert fidem suã; vnus autẽ homo non loquitur, neque affirmat alteri perfectè, & sufficienter sola locutione, seu affirmatione interna intellectus, sed tantùm inchoatiuè; vt patet; bene tamen Deo, 24 *Sanc.* *Vazq.*

ob quod promissio interna Deo facta valida est ad obligandum.

DIFFFICVLTAS VIII.

Quanta deliberatio requiratur ad valorem sponsalium.

25 SVPPONIMVS, in quo nequit esse dubium, ad valorem sponsalium, & cuiuscumque alterius promissionis requiri deliberationem, seu aduertentiam; quia absque hac nullus actus potest esse humanus, ac proinde neque fœcundus ad pariendam obligationem humanam seu moralem. Est tamen difficultas quanta deliberatio requiratur.

Circa quam conueniunt communiter Doctores, non requiri maturam, & diuturnam deliberationem, qua sponsalia, & eorum circumstantiæ maturè perpendantur; sed sufficere plenam, quæ ad peccandum mortaliter sufficit, etiam si repentina sit, & feruore iracundiæ habita. Ita Nauar. cap. 18. nu. 7. Vazq. disput. 5. cap. 1. & Sancius lib. 1. disp. 8. quia plena, & perfecta deliberatio communis, quãuis repentina, & motu iracundiæ elicita, est sufficiens, vt actus sit perfectè, & plenè humanus, & capax malitiæ mortalis, & inducẽs reatum pœnæ æternæ, & vt actus sit capax bonitatis moralis, & meritorius vitæ æternæ; ergo etiam est sufficiens, vt promissio, adhuc matrimonij, sit perfectè, & plenè humana, & fœcunda ad obligandum, etiam sub peccato mortali. Patet consequentia; quia non est minoris

Nauar. Vazq. Sanc.

minoris momenti actum fieri capacem malitiæ mortalis, & inducentem pœnam æternã, & fieri dignum vita æterna, quàm fieri fœcundum ad obligandum ſub mortali.

Quòd ſi obiicias Can. diuortium, de pœnit. diſtinct. 1. deſumptum ex l. *quidquid*. ff. de regul. iuris, vbi dicitur, *quidquid calore iracundiæ vel fit, vel dicitur, non priùs ratum eſſe, quàm ſi perſeuerantia apparuerit iudicium animi fuiſſe.* (Quo Canone, & qua lege nonnulli recẽtiores moti ſunt ad affirmandũ contractum ſponſalitium, & quemcumque alium calore iracũdiæ factum, eſſe nullum iure poſitiuo, niſi poſt irã ſedatam fuerit approbatus.) Reſpondemus, vt optimè Vazq. non ſatis conſtare, an dicto Canone, & lege irritetur ipſo facto, quod fit calore iracundiæ, an relinquatur irritandum ſententia iudicis; & addimus dictum Canonẽ (vtpote non habentem maiorem vim, quàm dictam legem Imperatoriã, ex qua deſumptus eſt, imò non diſtinctum à dicta lege; quia non habet alium authorem, quàm legiſlatorem dictæ legis) non habere vim, niſi in terris Imperio ſubditis, & in eis non habere vim in contractu ſponſalitio baptizatorum; quia ſpecialiter ſubeſt poteſtati Eccleſiaſticæ. 26 *Cant.* *Vazq.*

Id verò, quod à nonnullis dicitur in cap. 1. de noui operis nuntiatione definiri, nempe quod vbi leges ciuiles non ſunt contrariæ ſacris Canonibus, illis ſtetur (& exponit Vazq. quoad modum procedendi in iudiciis, & litibus, non quoad irritationem collationis beneficiorum, neque matrimonij, neque ſpon- 27 *Vazq.*

ſalium) non eſt verum id definiri, ſed quod ſtatuta Canonum legibus ciuilibus adiuuantur, id eſt, quod eſt maior ratio iudicandi ſecundùm Canones, quando idem etiam decernitur legibus.

Obiici etiam ſolet lex 2. C. ad l. Iuliam maieſtatis, & cap. *ſicut ex literis* 13. de iureiurãdo, vbi quædam iuramẽta declarantur nulla, quia calore iracundiæ facta. Ex eis tamen nihil probatur; quia non declarantur nulla, quia facta ſint calore iracundiæ, quamuis ſic fuerint facta; ſed quia ſunt de materia illicita, vt conſtat ex contextibus.

28 Addimus, in quo etiam communiter Doctores conueniunt, prædictam perfectam deliberationem communem ſufficientẽ ad mortale, & ad valorem ſponſalium, etiam requiri ad eorum valorem, & cuiuſcumque alterius promiſſionis, etiam Deo factæ, adhuc vt violatio illius in materia graui ſit venialis ex imperfecta deliberatione; & non ſufficere imperfectam, & ſemiplenam ſufficientem ad veniale; quia promiſſio abſque perfecta deliberatione non eſt perfectè humana, ac proinde eſt infœcunda ad pariendam humanam obligationem; quia fœcunditas rei requirit ſtatum perfectum rei.

Ex dictis conſtat, ſponſalia, & matrimonia facta in furia, & in ebrietate eſſe nulla, vtpote non humana (in quo nullus diſſentit, neque Gloſſa in cap. *dilectus* 24. de ſponſalibus) & id quoad furioſum habetur in hoc cap. *dilectus*, & in legibus noſtri Regni lege 6. tit. 2. part.

part.4:& quoad hoc eadem eſt ratio de ebrio. In Canone autẽ *neque furioſus* 32. qu.7.qui eſt 29
Fabiani Papæ, vbi dicitur, *neque furioſus, neque furioſa matrimoniũ contrahere poſſunt, ſed ſi contractum fuerit, non ſeparentur*; nihil continetur cõtra dictam doctrinam: quia in hac poſteriori parte Canonis ſermo eſt de furia ſuperueniẽte, matrimonio iam contracto: cuius Canonis ſenſus eſt, quamuis furioſi nequeant verum matrimonium efficere, tamen matrimonium ante furiam celebratum non eſt diſſoluendum ob furiam poſtea ſuperuenientem.

Hæc autem doctrina de furioſo, & ebrio certa eſt,& abſque difficultate, quando ſponſalia, & matrimonia contrahuntur ex furia, aut ex ebrietate, & ante furiam,& ebrietatem non fuerunt præuiſa: at quando antea fuerũt præuiſa,non eſt ita certum,& abſque difficultate ſtatim examinanda.

DIFFICVLTAS IX.

Vtrum ad valorem ſponſalium, & matrimonij ſufficiat deliberatio virtualis, vel potius intentio deliberata virtualis.

SVPPONIMVS vnam, & eandem intentionem deliberatam dici actualem, & virtualem, & habitualem, quamuis in diuerſo ſtatu; quia dicitur actualis, ſeu formalis quamdiu in ſe ipſa formaliter perſeuerat, & virtualis quando præceſſit, & non eſt retractata,& perſeuerat in aliquo effectu ſui ex ipſa deriuato; ad quod requiritur, quod intentio 30

illa aliquo modo perseueret in se ipsa, nempe confusè ex expressa physicè mutata in confusam; habitualis verò quando præcessit, & non est retractata, non tamen perseuerat in se, adhuc confusè, neque in aliquo effectu sui.

Est ergo difficultas, an ad valorem sponsalium, & specialiter in furioso, & ebrio sufficiat deliberatio, aut potiùs intentio deliberata, quæ præcessit, & perseuerat in ipsa furia, aut ebrietate.

31 Ratio difficultatis pro parte affirmatiua est, quia in tantum intentio deliberata est necessaria ad valorem sponsalium, aut matrimonij, aut alterius contractus, in quantum est necessaria, vt contractus sit voluntarius, & liber; potest autē esse liber, quantumuis procedat ex intentione deliberata nō actuali, sed virtuali, & non tantùm ex directa, qua directè intenditur effectio contractus, & ex ea intentione eligitur causa ipsius contractus, tanquam medium conducens ad efficiendum contractum ipsum; quia tunc contractus verè fluit ab intentione deliberata mediatè; nempe mediante causa, quæ est effectus intentionis deliberatæ, in quo intentio dicitur virtualiter manere: sed etiam ex indirecta respectu ipsius contractus, qua causa contractus in causa ipsa præuisi, fuerit directè intenta, non intento directè ipso contractu; quia vtroque modo contractus ipse euadit voluntarius, & liber, saltem in sua causa. Et confirmatur primò; quia ad peccandum mortaliter sufficit intentio virtualis in causa ipsius actus peccati: imò indi

indirecta absque directa intentione efficiendi actum peccati; ergo etiam sufficiet ad validè efficiendum sponsalia. Et confirmatur secundò; quia ad efficiendum validè sacramentum, sufficit intentio virtualis efficiendi illud: ergo etiam ad efficiendum validè sponsalia.

Dicendum tamen est, ad efficiendum validè contractum sponsalitium (& idem est de quocumque alio contractu) non sufficere intentionem deliberatam virtualem, non solùm indirectam, qua sponsalia fuerint præuisa in sua causa, & in ea tantùm volita, v.g. in furia, aut in ebrietate, volendo tantùm ipsam causam, nempe furiam, aut ebrietatem, non intendendo sponsalia; sed neque directam, qua sponsalia per se, & in se intendantur, & ex eorum intentione eligatur causa, v.g. furia, aut ebrietas, vt medium ad illa conducens: & multo minus sufficere habitualem, sed requiri actualem, imò expressam. Ita Sanc. lib. 1. disp. 8. Vazquez disp. 5. cap. 3. & communiter Doctores. Ratio est, quia quicumque contractus, vt sit validus, & fœcundus ad causandã obligationem, debet esse humanus, seu liber in se, & ratione sui; quia ipse ratione sui, & in se, & non causa ipsius, est causa moralis, ex qua oritur obligatio ipsius contractus; quicumque autem contractus factus in ebrietate, aut in furia, quamuis liberè volita, non est in se, & ratione sui liber, seu humanus; quia tunc, quando fit contractus, nulla est libertas, etiam si antea fuerit, quando apponebatur causa; quod est verum, etiam si causa 32. Sanc. Vazq.

contractus fuerit electa, & apposita ex directa intentione deliberata efficiendi contractum, quia ex hac nequit esse liber in se; quia non procedit immediatè ex ea intentione; sed ex indeliberata, siue eadem iam indeliberata, siue ex distincta, quamuis in ea dicatur deliberata illa virtualiter manere, tanquam in suo effectu; quia non manet in illa moraliter, cùm indeliberata non sit effectus moralis, & humanus.

33 Et ob eandem rationem existimamus, ad valorem contractus sponsalitij, & cuiuscumque alterius non sufficere intentionem deliberatam virtualem, adhuc extra ebrietatem, & furiam, & somnum, quamuis directa sit, & respiciens causam contractus, vt medium ad efficiendum contractũ (quidquid dicat Ochagauia de matrimonio tract. 1. q. 9.) sed requiri intentionem actualem, ita vt qui ex inconsideratione naturali actuali fuerit factus, sit nullus; quamuis ex intentione directa deliberata efficiendi contractum apposita fuerint præuia ad ipsum, si quando contractus fit, est inconsideratio naturalis ipsius; quia in tali casu non erit in se humanus, & liber; quod in simili de voto docent Angles 2. p. quæst. de voto art. 1. diffic. 3. conclus. 2. illat. 2. & conc. 4. & Soar. lib. 1. de voto, cap. 10. præsertim §. penult. & vlt.

Ochagau. *Angles.* *Soar.*

34 Ad rationem ergo difficultatis cõcedimus, voluntatem deliberatam causæ virtualẽ sufficere, vt contractus in causa sit liber, id est, vt causa ipsius sit libera; non tamen vt cõtractus in

in se sit liber, quod requiritur, vt sit moralis obligatio contractus; quia hæc non oritur ex causa, sed ex ipso, ex quo, nisi sit liber in se, nequit oriri: in quo etiam actus malus conuenit cum contractu, quia quando actus in se non est liber, quamuis sit in causa, nequit in se esse malus, & ex eo nequit oriri malitia, seu culpa: nihilominùs quia apponere liberè causam actui malo etiam est peccatum, & contra rationem, imò non minus, quàm efficere ipsum actum malum; ideò ad peccandum sufficit actum malum esse liberum in sua causa, id est, causam actus mali esse intentam, aut volitam liberè, quamuis actus ipse non sit liber; imò quamuis actus non fiat, quia non solùm peccatur actu malo libero; sed etiam appositione libera causæ peccati, & ex ipsa causa libera etiam oritur malitia, sicut ex actu ipso; at obligatio moralis ipsius contractus non oritur ex causa, sed ex ipso, ratione sui: ex ipso autem ratione sui oriri non potest, nisi ratione sui, seu in se sit liber: ex quo constat ad primam confirmationem.

Ad secundam verò respondemus, præcedentem intentionem deliberatam conficiendi sacramentum virtualiter, aut remotè influentem in appositionem materiæ, & formæ sacramenti, sufficere ad efficiendum validè sacramentum; quia Christus Dominus (ex cuius institutione totum hoc pendet) nihil amplius requisiuit; quia noluit valorem sacramentorum subiicere periculo inconsi- 35

derantiæ ipsius rationis sacramenti, quæ inconsiderantia ita frequenter contingit, vt vix possimus in deliberatione, seu aduertentia cōtineri, ne passim inualidè fierent sacramenta; obligatio autem contractus, quæ moralis est, & humana, pendet, & oritur ex natura ipsius contractus; & ideo ipse in se debet esse humanus, & liber.

DIFFICVLTAS X.

Vtrùm promissio matrimonij, ex animo promittendi facta cum animo non se obligandi, sit valida ad obligandum.

36 CONVENIVNT Doctores eum, qui verè promittit matrimonium, aut quidpiā aliud, & cum animo se obligandi, quamuis cum animo non implendi, teneri ipsa promissione; imò quamuis careat expresso animo se obligandi, si agnoscat vim promissionis ad obligandum: & addimus contra nonnullos etiam teneri, quamuis ignoret dictam vim, dum verè, & ex animo promittat; quia ex promissione liberè facta, quæ distincta est ab obligatione, necessariò oritur obligatio ipsa (sicut ex igne applicato ligno oritur calefactio) saltem quando non adest animus non se obligandi.

Est tamen difficultas, an promissio facta ex animo promittendi, sed cum animo non se obligandi, sit valida ad obligandum.

37 *Sanc.* *Aegid.* Sanc. lib. 1. disp. 9. & Ægid. disp. 21. docent, prædictam promissionem nullo modo obligare.

gare. Primò, quia intentio non se obligandi est contra substantiam promissionis; ergo ea intentione potiùs destruitur, quàm construatur promissio. Secundò, quia obligatio promissionis oritur ex propria, & priuata voluntate promittentis; ergo quando in promittente non solùm non est voluntas se obligãdi, sed potiùs contraria, nulla ex promissione orietur obligatio. Et confirmatur hæc ratio: quia promisſio est quasi quædam priuata lex, quam promittens sibi imponit; nulla autem lex obligat, quando legislator vult eam non obligare.

Petrus Ledesm. q. 43. art. 1. difficult. 2. & Vazq. disp. 6. c. 3. docent, dictam promisſionem omni modo obligare, ex fidelitate videlicet, & ex iustitia; quia prædicta promisſio est vera promisſio, vtpote affirmatio, qua quis ex animo offert fidem: vera autem promisſio omni suo modo obligat, ex fidelitate videlicet, & ex iustitia. *Pet. Ledes. Vazq.*

Nos tamen existimamus, prædictam promisſionem esse validam ad obligandum ex fidelitate, non tamen ad obligandum ex iustitia.

Et in primis esse validam ad obligandum ex fidelitate probatur; quia dicta promisſio, quamuis ex animo non se obligandi facta, est vera promisſio, cùm sit enuntiatio, qua promittens ex animo offert fidem contrahendi matrimonium, in qua sita est natura promisſionis; ex natura autem, seu ex iure naturali veræ promisſionis nequit nõ oriri obligatio 38

fide

fidelitatis ad ſtandum promiſsis; quia quamuis promittens nolit ad id obligari, eſt contra fidelitatem non ſtare verè, & liberè promiſsis; ſicut etiam eſt contra veracitatem in dicendo affirmare, aut negare aliquid contra mentem, quamuis enuntians nolit obligari ad conformandum dictum mẽti, cùm in nullius poteſtate ſit deobligari à iure naturali, vel ab obligatione non faciendi contra virtutem.

Quod verò dicta promiſsio non ſit valida ad obligandum ex iuſtitia probatur; quia in poteſtate promittentis eſt ſua promiſsione tantùm offerre fidem, & non conferre ius iuſtitiæ ad rem promiſſam; quia natura promiſsionis ſufficienter ſaluatur in oblatione fidei, & conferre ius ad rem pendet ex voluntate domini rei; quia ius non confertur ſolis verbis, (quamuis aliàs ſufficientibus) abſque animo conferendi; quia contractus, ex quo ori-
39 tur ius iuſtitiæ in vno, & obligatio iuſtitiæ in altero, coaleſcit ex verbis conferendi ſufficientibus, & ex conſenſu conferendi: ergo ex promiſsione, quamuis vera, & ex animo facta, & aliàs ſufficienti ad conferendum ius iuſtitiæ, quantum eſt ex verbis ipſius, ſi tamẽ fiat abſque animo conferendi ius alteri, & ſe obligandi ex iuſtitia, non oritur dictum ius in promiſſario, neque obligatio iuſtitiæ in promittente. Vnde dicta promiſsio, quamuis ſit ficta in ratione contractus, non tamen in ratione promiſsionis; ac proinde, quamuis non obliget ex iuſtitia, obligat tamen ex fidelitate,

litate, & hoc ſolùm probatur ratione adducta pro Ledeſma, & Vazquez, qui aduerſantur noſtræ poſteriori parti.

Ad priorem verò rationem pro Sancio, & Ægidio, qui aduerſantur noſtræ priori parti, reſpondemus: intentionem non ſe obligandi, ſicut & non obligationem ipſam non eſſe cōtra ſubſtantiam promiſsionis; ſed contra eius effectum, nempe contra obligationem fidelitatis, quam impedire non poteſt; ſicut neque quod promiſsio dicto modo facta ſit vera, ex qua ſemel emiſſa neceſſariò oritur obligatio fidelitatis.

Ad poſteriorem rationem reſpondemus, obligationem fidelitatis oriri ex promittentis voluntate mediatè, & radicaliter; quia ex libertate volũtatis oritur, quod fiat promiſsio, ex qua immediatè oritur obligatio illa: ſed nō oritur obligatio immediatè ex volũtate; quia non eſt in poteſtate promittentis ex animo promittere, & non manere obligatum ex fidelitate; quia ex natura veræ promiſsionis neceſſariò oritur hæc obligatio; ſicut non eſt in poteſtate legiſlatoris verè præcipere, & nō obligare ſubditos; quia ex natura legis, aut præcepti neceſſariò oritur obligatio obedientiæ; quamuis in legiſlatore non ſit voluntas obligandi ſuperaddita præcepto: ex quo etiam conſtat ad confirmationem eiuſdem rationis. 40

DIF

DIFFICVLTAS XI.

Vtrùm promissio matrimonij omnino ficta, sit valida ad obligandum.

41 DICITVR communiter promiſsio omnino ficta, quæ à promittente fit, non ſolùm animo non implendi, & non ſe obligandi, ſed etiam non promittendi; quia verbis ſolùm, & ore tenus fit, abſque promiſsione interiori. Eſt ergo difficultas, vtrùm talis promiſsio matrimonij ſit valida ad obligandum.

Sanc. Aegid. Sancius lib. 1. diſput. 9. & Ægid. diſp. 21. partem negatiuam abſolutè tuetur; quia promiſsio ſolis verbis exterioribus facta, abſque animo promittendi, non eſt vera promiſsio, ſed fictio, ſeu ſimulatio promiſsionis; ergo non obligat vt promiſsio; quia obligatio propria promiſsionis tantùm oritur ex promiſsione, quæ eſt vera promiſsio.

Vazq. Baſil. Vazquez diſput. 6. num. 27. & Baſil. lib. 12. cap. 2. partem affirmatiuam abſolutè tradunt; quia promiſsio, quamuis tantùm exterior, ſeu verbalis, eſt vera promiſsio reſpectu hominis; ergo eſt valida ad obligandum.

42 Nos tamen exiſtimamus, promiſsioné matrimonij, & cuiuſcumque alterius rei, ſolis verbis homini factã, abſque alio animo, quàm proferendi verba ipſa, eſſe validam ad obligandum ex fidelitate, ſed non ex iuſtitia.

Et in primis eſſe validam ad obligandum ex fidelitate probatur; quia prædicta verbalis obla

oblatio fidei eſt vera, & ſufficiens promiſsio reſpectu hominis: ergo eſt valida ad obligandum ex fidelitate; quia contra fidelitatem eſt non ſtare verè, & ſufficienter promiſsis: antecedens autem probatur, quia promiſsio nihil aliud eſt, quàm enuntiatio, qua fidem offerimus; ſolis autem verbis ſufficienter offerimus fidem homini; imò ex animo, quia ex animo proferuntur prædicta verba.

Quod verò promiſsio ore tenus, & ſolis verbis facta, non ſit valida ad obligandum ex iuſtitia, conſtat eſt dictis difficult. 6. & 10. quia ius iuſtitiæ ad rem promiſſam non confertur promiſſario ſolis verbis abſque animo, & voluntate illud conferendi; ac proinde in verbaliter tantùm promittente non oritur obligatio iuſtitiæ.

Ex dictis conſtat, promiſsionem tantùm exteriorem reſpectu hominis nō eſſe in rigore omnino fictam; quia nequit eſſe ficta in ratione promiſsionis, quamuis ſit ficta in ratione contractus conferentis ius iuſtitiæ: erit autem omnino ficta in ratione etiam promiſsionis, quando quis non profert verba promiſsionis, ſed ſimulat proferre: ex hac autem ſimulata, ſeu ficta promiſsione exteriori per ſe non oritur obligatio aliqua, adhuc fidelitatis, etiam ſi aliquando per accidens oriatur obligatio iuſtitiæ, vt quando ex dicta ſimulatione oritur damnum contra iuſtitiam, quod ſit neceſſarium reſarcire impletione ſimulatæ promiſsionis, aut aliter. 43

DIF

DIFFICVLTAS XII.

Vtrùm qui defloraunt virginem spe ficta promissionis matrimonij, teneatur eam ducere.

44 DIFFICVLTAS hæc disputatur, & procedit de promissione solis verbis facta absque promissione interiori, quæ communiter dicitur ficta (& meritò) in ratione contractus; immeritò tamen in ratione promissionis.

Conueniunt Doctores, eum, qui fictè, seu tantùm verbaliter promittens matrimonium, sub ea spe deflorauit virginem, teneri, aut ad eam ducendam, aut ad satisfaciendum damno deflorationis. Est tamen difficultas, an teneatur determinatè ad eam ducendam in vxorem.

Antonin. Ledesm. Antoninus 3. p. tit. 1. cap. 3. & Bartholomæus Ledesma de Matrimonio dub. 19. docet, eum qui sic deflorauit virginem, non teneri eam in vxorem ducere, sed satisfacere constituendo ei dotem sufficientem ad supplendum defectum deflorationis: quia ille nullam incurrit obligationem ratione promissionis, quia fuit ficta, sed solùm ratione damni illati; ergo ad nihil amplius tenetur, quàm ad satisfaciendum damno, dotem sufficientem addēdo, vt nubat viro sibi simili in qualitate.

45 *Sanc. Vazq.* Sanc. verò lib. 1. disp. 10. & Vazq. disp. 6. docent, eum qui sub spe promissionis, quamuis tantùm verbalis, deflorauit virginem, teneri determinatè eam ducere in vxorē, & non satis

ſatisfacere iuuando ad nuptias illi aliàs æquales. Primò, quia iſte, quamuis ſolùm verbaliter, verè tamen promiſit ſub conditione deflorationis, quæ impleta fuit; ergo tenetur ſtare promiſsis. Secundò, quia iſte verè intulit damnum virgini contra eius voluntatem, quæ ſolùm conſenſit ſub conditione promiſsionis matrimonij veræ, & non fictæ; ergo tenetur ex iuſtitia ad matrimonium: quia quamuis damnum deflorationis poſsit pecunia compenſari, non tamen iniuſta deceptio, niſi eam in vxorem ducendo.

Nos tamen exiſtimamus, prædictum teneri ex fidelitate ad eam ducendam in vxorem, quamuis ſit multò nobilior quàm illa; ex iuſtitia tamen ad id non teneri, ſed ſatisfacere, ſi damnum deflorationis recompenſet, aut conſtitutione dotis ſufficientis, aut aliter.

Ratio prioris partis eſt, quia prædicta promiſsio, quamuis ſolùm verbalis, eſt vera promiſsio reſpectu hominis, vt diximus difficultate 11. ergo obligat ex fidelitate ad ſtandum promiſsioni matrimonij. 46

Ratio poſterioris eſt, quia qui ita fictè promiſit non tenetur promiſsione ipſa, vt contractu, aut ex iuſtitia; quia ea promiſsione noluit conferre ius iuſtitiæ, ſed tantùm tenetur ratione damni illati; quia iniuſtè, vtpote deceptione illatum eſt: ergo ſatisfacit recompenſando tale damnum collatione dotis, aut aliter, quamuis deceptione illatum ſit; quia deceptio ratione ſui tantùm eſt contra veritatem, & non eſt iniuſta, ſeu contra iuſtitiam;

ſed tantùm ratione damni ex ipſa illati, ac proinde ſi damno ſatisfacit dote, aut aliter, ſufficienter ſatisfacit, quamuis ſit deceptione illatum, non minus quàm ſi vi illatum eſſet: quod ſi deflorator nequit ſatisfacere damno, niſi defloratam ducendo, ad id tenetur ex iuſtitia ratione damni illati, iuxta ea quæ dicemus difficult. 21.

47 Ex quibus deducitur, prædictum teneri tãtùm ſub veniali ad ducendam virginem defloratam; quia tantùm tenetur ad id ex fidelitate ratione promiſsionis verbalis; teneri tamen ſub mortali, ſi eam non ducat, ad ſatisfaciendum damno deflorationis dote, aut aliter; quia ad id tenetur ex iuſtitia ratione damnificationis iniuſtæ; quod ſi omninò fictè promitteret (id eſt, ſi non proferret verba promiſſionis, ſed ſimularet ea proferre) non teneretur ex fidelitate ad illam ducendam; quia non promiſit verè, adhuc verbaliter; teneretur tamen ex iuſtitia ad ſatisfactionem damni, ratione damnificationis iniuſtæ.

Sanc. Tabien. Antonin. Vazq. Addimus tamen, vt optimè Sancius, Antonin. & Tabiena, & indicat Vazq. contra Sotum, Nauarr. & alios; quando virgo ex exceſſu nobilitatis, aut diuitiarum promittentis tantùm verbaliter, aut aliunde coniecit dictam fictionem promiſsionis, tunc ſic fictè promittentem ad nihil teneri ex iuſtitia, neque ex fidelitate; & idem eſt quando prudenter timuit deceptionem: & in primis non tenetur

48 ex fidelitate, quia tunc, quamuis vir intenderit decipere; verè non decepit, fidelitas autem

ſolùm

ſolùm obligat, ne decipiatur promiſſarius: deinde non tenetur ex iuſtitia, quia virgo nõ eſt deflorata iniuſtè, quia non deceptione. Quod ſi virgo non coniecit, aut ſaltem prudenter non timuit deceptionem, ſed ſimplici animo credidit, vir à nulla ex dictis obligationibus excuſatur; quamuis virgo cognoſcat exceſſum nobilitatis, & diuitiarum, & quodcumque aliud, ex quo coniici potuit deceptio, vt contra Sancium, & alios indicat Vazquez num. 47. quia tunc verè decepta eſt à viro.

DIFFICVLTAS XIII.

Quibus verbis contrahantur ſponſalia, & matrimonium.

CONVENIVNT Doctores, ad ſponſalia, & ad matrimonium (ad quæ non ſufficit enunciatio interna intellectus, ſed requiritur externa) non eſſe neceſſaria verba; ſed ſufficere quodcumque ſignum externum ſufficiens ad exprimendum conſenſum, vel de futuro ad ſponſalia, vel de præſenti ad matrimonium, ſiue id habeat ſignum ex communi inſtitutione, ſiue ex patriæ conſuetudine, ſiue ex particulari contrahentium conuentione. Vnde ſponſalia, & matrimonium ſufficienter contrahuntur, non tantùm verbis, ſed etiã ſcriptura, & nutibus, imò & taciturnitate filiorum, quando parentes pro eis præſentibus contrahunt; imò etiam quando pro abſentibus, ſi poſtea quando ſciunt, tacitè ratificent 49

(vt quoad sponsalia dicitur in cap. vnico de desponsatione impub. in 6. & idem est quoad matrimonium.) Dicuntur autem tacitè ratificare (vt aduertit Ægid. disp. 21.) quando certiores fiunt à parentibus, & tacent; quod non solùm est verum, quando parentes contrahunt pro filiis, sed etiam quando curatores, & tutores, & alij, qui loco parentum curam gerunt illorum.

Ægid.

50 Hoc præsupposito, obseruandum est, verba (& idem est de aliis signis) quibus possunt contrahi sponsalia, & matrimonium, alia esse de præsenti, vt *accipio te in meam*, & his potest addi aliquid de futuro, vt *accipio te in meam in crastinum*; alia de futuro, vt *accipiam in te meã*, & his potest addi aliquid de præsenti, vt *ex nunc accipiam te in meam*, aut *habebo te in meam*.

Circa verba de præsenti certum est, eis simpliciter sumptis, absque aliquo addito de futuro, vt *accipio te in meam*, verè contrahi matrimonium, vt constat ex cap. penult. de sponsalibus; quia illis verè significatur traditio corporum de præsenti.

Est tamen difficultas, an illis, quando additur aliquid de futuro, vt *accipio te in meam ex crastino*, seu *in crastinum*, contrahatur matrimonium, an sponsalia.

Sancius. Pet. Ledes.

Sancius lib. 1. disp. 18. & Petrus de Ledesma q. 45. art. 3. dub. 1. docet, prædictis verbis contrahi sponsalia, non matrimonium; quia ratione prædicti additi efficiunt sensum de futuro.

Ægid. Bart. Led.

Ægid. verò disp. 21. num. 37. & Bartholomæus

mæus de Ledesma 2. p. 4. q. 47. art. 3. docent, dictis verbis contrahi matrimonium, & non sponsalia. Et meritò, quia sensus illorum est, nunc volo, seu consentio, vt ex crastino die sis mea; quo non promittitur matrimonium, sed traditur corpus pro crastino die, vt ex crastino die sit alterius; ac proinde fit matrimonium de præsenti, quamuis eius effectus (nẽpe traditio) suspendatur vsque ad diem crastinum; ita vt adueniente crastino die, sine nouo consensu fiat traditio; quia dictis verbis significatur consensus de præsenti in traditionem crastina die ex vi illius solius; sicut his, *do tibi librum in crastinum diem*; quæ distincta sunt ab his, *dabo tibi librum crastino die*; quia his promittitur consensus futurus traditionis libri; prioribus verò significatur consensus præsens traditionis futuræ. 51

Circa verba verò de futuro simpliciter sumpta, absque addito, & non significantia executionem alicuius actus matrimonialis, vt *accipiam te in meam*, certum est eis non contrahi matrimonium, vt patet; contrahi tamen sponsalia non minus, quàm verbis promissionis, quia communiter accipiuntur vt promissoria: quod etiam est verum, quamuis eis addatur aliquid de præsenti, vt *ex nunc te accipiam in meam*; quia his verbis, neque præsuppositiuè, neque implicitè significatur consensus de præsenti, sed tantùm de futuro.

Circa verba verò de futuro, quibus additur aliquid de præsenti, & significantia executionem alicuius actus matrimonialis, vt *ex* 52

nunc tractabo te sicut vxorem, aut *ex nunc habebo te in meam*; conueniunt Doctores, eis contrahi matrimonium, vt constat ex cap. *ex parte* 9. de sponsalibus; quia eis fit tacitè traditio; quia nequit ex tunc haberi, & tractari tanquam vxor, nisi ex tunc fiat vxor, quæ antea non erat vxor.

Est tamen difficultas, an dictis verbis de futuro significantibus executionem, sumptis absque addito de præsenti, vt *habebo te in meam*, aut *eris mea*, aut *tractabo te sicut vxorem*, contrahatur matrimonium, an sponsalia.

Syluest. Syluest. verb. *Matrimonium* 2. quæst. 2. Emanuel Rodriguez, & alij docent, eis contrahi matrimonium; quia eis significatur executio actus matrimonialis, nempe habitio seu possessio vxoris, quæ præsupponit traditionem corporum factam.

53 Sanc. Ægid. Sancius verò, & Ægidius vbi suprà, & alij docent, illis contrahi sponsalia, & non matrimonium. Et meritò, quia illis tantùm significatur habitio de futuro, quæ quamuis supponat traditionem corporum de præsenti, sed non tunc factam, quando proferuntur verba, sed postea faciendam.

Circa illa verba, *volo tecum contrahere*, & *volo te habere in vxorem*, etiam est difficultas, quid eis fiat.

Cardin. Sanc. Cardinalis in cap. *Ex literis* 7. de sponsalib. docet, eis fieri matrimonium. Sancius docet, illis fieri sponsalia; quia ad eorum verborum veritatem sufficit, quòd proferens velit illam Paludan. postea esse vxorem ipsius. Paludanus docet,

illis,

illis, quæ solùm significant initium actus, vt *volo tecum contrahere*, fieri sponsalia; illis verò, quæ significant executionem, vt *volo te habere in vxorem*, fieri matrimonium. Rebellus libro 4. quæst. 3. & Ægid. num. 26. docent, dictis verbis nihil fieri; quia ad eorum veritatem sufficit desiderium postea ducendi, aut habendi illam in vxorem, quo neque fit matrimonium, neque sponsalia. Rebel. Ægid.

Nos verò existimamus, dicta verba esse æquiuoca; quia illis potest significari consensus de præsenti in corporum traditionem, & consensus de futuro, seu consensus in promissionem futuræ traditionis, quod idem est, & etiam nudum desiderium postea contrahendi; ac proinde dictis verbis potest pro voluntate contrahentium fieri, aut matrimonium, aut sponsalia, aut nihil; quia si proferens velit significare consensum de præsenti, & alter id intelligat, & è contrà, fiet matrimonium, & si velit alteri offerre fidem matrimonij, & alter id intelligat, & è contrà, fient sponsalia; & si si solùm velit significare simplex desiderium postea contrahendi, nihil fiet. 54

In foro autem iudiciali, in quo non cognoscitur intentio, sed res ex verbis discernitur, ex prædictis verbis secundùm se iudicabitur, nihil fuisse factum; quia ad eorum veritatem sufficit desideriũ postea contrahendi, quo nihil fit. Addidimus *secundùm se*, quia ex dictis verbis, si proferantur, quando post tractationem de matrimonio conuenitur ad illud contrahendum, iudicabitur à iudice ma-

trimonium factum, & iudicabitur facta fuisse sponsalia, si verba proferantur, quando post tractationem de sponsalibus conuenitur ad id.

55 Circa verba negatiua, quibus additur particula exceptiua, difficultas est, an eis, quando sunt de præsenti, vt *nullam duco, nisi te*, fiat matrimonium, & quando sunt de futuro, vt *nullam ducam, nisi te*, fiant sponsalia.

Palud. Adrian. Paludanus in 4. dist. 27. quæst. 1. Adrianus, & alij docent, dictis verbis de præsenti fieri matrimonium, & de futuro fieri sponsalia; quia sensus eorum verborum est exceptiuus, id est, nullam aliam duco, & te duco, quo contrahitur matrimonium; & nullam aliam ducam, & te ducam, quo contrahuntur sponsalia.

Sanc. Ægid. Sancius disp. 19. Ægid. num. 29. & alij docent, dictis verbis, neque fieri matrimonium, neque sponsalia, quia sensus eorum est conditionalis, id est, si aliquam duco te duco, quo nihil fit; & si aliquam ducturus sum te ducam, quo tantùm contrahitur obligatio non ducendi aliam, sed illam, si aliquam ducturus est.

Nos tamen existimamus, dictis verbis de præsenti fieri matrimonium, & verbis de futuro non fieri sponsalia.

56 Pro cuius declaratione, supponendum est, particulas, *nisi*, & *præter*, & reliquas exceptiuas aliquando efficere sensum non purè exceptiuum, sed quasi conditionalem, vt quando dicitur ab Augustino allegato in regula *peccatũ*. August. *Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum,*

id

id est, non dimittitur peccatum, si non fiat restitutio; & quando dicitur, nullam ingrediar religionem, nisi Sancti Francisci, id est, si aliquam ingressurus sum, illam ingrediar; id autem regulariter contingit, quando verbum præcedens nequit commodè afficere rem positam post particulam *nisi*, vt in priori exemplo; aut si potest, vt in posteriori, quando res de qua agitur est incerta, aut dubia: aliquando verò (& non rarò) efficere sensum purè exceptiuum, vt quando Luc. 11. dicitur, *Signũ non dabitur eis, nisi signũ Ionæ Prophetæ*: & Matth. 14. *Leuantes oculos neminem viderunt, nisi solum Iesum*: & quando dicitur, *nullus currit, nisi Petrus*; & tunc, quando particula exceptiua adiungitur negationi, affirmat, vt in exemplis proximè dictis, quia tunc excipit sequentem terminum à dicta negatione, & consequenter affirmat; sicut, quando adiungitur affirmationi, negat, vt quando dicitur, omnes currunt, præter Petrum, quia tunc excipit terminum sequentem (nempe Petrum) à dicta affirmatione, & consequenter negat: id autem regulariter contingit, quando agitur de re, cuius communiter habemus scientiam, & non dubitationem, vt sunt res præteritæ, & præsentes, præsertim à nobis, aut à personis nobis notis factæ, & quam verbum præcedens commodè afficere potest.

Luc. 11.
Matt. 14.

57 Hoc ergo supposito, prior pars probatur; quia his verbis, *nullam aliam duco, nisi te*, nequit commodè effici sensus conditionalis, sicut neque his, *nullam aliã duxi, nisi te*; sed exceptiuus

(quia verbum præcedens potest commodè afficere ré positam post particulam exceptiuã, & res, de qua agitur, est cognita à proferente) & consequenter sensus est affirmatiuus respectu termini sequentis; ita vt sensus sit, nullam aliam duco, sed te, quo fit matrimonium.

Posterior pars probatur, quia his verbis, *nullam aliam ducam, nisi te*, nequit commodè effici sensus exceptiuus, sed conditionalis, sicut neque his: *Nullam religionem ingrediar, nisi S. Francisci, & nullus curret, nisi Petrus*, quia sensus est, si aliquam ducturus sum te ducam, quibus verbis tantùm contrahitur obligatio sub conditione ducendi illam, si aliquam ducturus est.

58 Est tamen aduertendum, quibuscumque verbis, aut signis, quibus contrahentes ratione aliquarum circumstantiarum sibi exprimunt consensum de præsenti, aut de futuro, contrahi matrimonium, aut sponsalia, etiam si verba, aut signa id non significent ex communi impositione, neque ex consuetudine, neque ex præuia aliqua conuentione contrahentium; quia tunc verè reperitur exterior expressio consensus, quæ (quantum est ex se) sufficit ad contrahendum.

DIFFICVLTAS XIV.

Qui possint sponsalia contrahere.

59 QVAMVIS vsus perfectus rationis, qui ad valorem sponsalium requiritur, sufficiat

ficiat iure naturali ad eorum valorem; iure tamen positiuo Ecclesiastico ad eorum valorem requiritur septennium completum, vt disponitur, aut dispositum supponitur in cap. *literas* 4. & in cap. *accessit* 5. & in cap. *ad dissoluendum* 13. de desponsat impub. in decretalib. & in cap. vnico eod. tit. in 6. Id autem sic fuit iure Ecclesiastico dispositum; quia regulariter ante eam ætatem non est vsus rationis perfectus, qui iure naturali requiritur ad valorem sponsalium, & cuiuscumque alterius contractus: & quia iste vsus iure naturali requiritur, eo non existente, dicta ætas non sufficit ad valorem sponsalium.

Est tamen difficultas primò, an ad valorem sponsalium requiratur septennium mathematicè completum, an sufficiat esse completum moraliter, vt quando alicui deficiunt quindecim dies plus minusve.

Sotus in 4. d. 27. art. 2. & Rebel. lib. 4. q. 5. docent, sufficere septennium moraliter completum, quia quod parum distat, nihil distare videtur. *Sotus. Rebel.*

Sanc. verò lib. 1. disput. 16. Ægid. disp. 21. n. 51. & Basil. lib. 12. cap. 5. docent, requiri septennium mathematicè completum. Et meritò, quia sicut pretium rei iure præscriptum consistit in indiuisibili, ita etiã ætas iure præscripta, quia ideò iure præscribuntur, ne quisquam possit illa suo priuato iudicio mutare, posset autem si illa, postquam iure præscripta sunt, non consisterent in indiuisibili. Vnde regula prædicta, quod parum distat, nihil di- *Sanc. Ægid. Basil.*

stare

ſtare videtur, non habet locum in termino præſcripto à iure, quia eo ipſo conſiſtit in indiuiſibili, & ad id præſcribitur. Id verò quod ait Baſilius, nempe ſufficere vltimum diem ſeptennij eſſe inceptum, falſum eſt; quia quouſque completus ſit non eſt ſeptennium mathematicè completum, nec in indiuiſibili conſiſtens.

Baſil.

60 Secundò eſt difficultas, an in ſponſalibus malitia ſuppleat ætatem. In præſenti autem materia malitia nihil aliud eſt, quàm diſcretio, ſeu vſus rationis perfectus. Eſt ergo difficultas, an quando ante ſeptennium eſt vſus rationis perfectus, ſponſalia fiant validè ante illud.

Sancius, Sotus, Ægidius, Rebellus, & Baſilius partem affirmatiuam tuentur, quia in matrimonio malitia ſupplet ætatem iure poſitiuo requiſitam quatuordecim annorum in puero, & duodecim in puella; ergo etiam in ſponſalibus, quæ ſunt quædam matrimonij inchoatio.

Sanc. Sotus. Ægid. Rebel. Baſil.

61 Abbas verò in cap. *iuuenis* 3. de ſponſalibus. Angelus verbo *ſponſalia* n. 5. & Roſella verb. *impedimentum*, partem negatiuam tradunt, quã etiam Vazquez interrogatus amplexus eſt. Et meritò, quia aliàs diſpoſitio iuris, præſcribens ſeptennium, eſſet fruſtra; quia ex vna parte, quando eſt vſus rationis perfectus ante ſeptennium, validè fiunt ſponſalia ſecundum aduerſarios, & ex altera, quando non eſt talis vſus rationis, etiam poſt ſeptennium completum, non fiunt validè; ergo ad nihil deſeruit dicta

Abbas. Angel. Roſel. Vazq.

dicta dispositio, quia si malitia supplet ætatem, sponsalia eodem modo fiunt, aut non fiunt validè, siue ea dispositio extet, siue non extet.

Ratio autem à priori est, quia quamuis pro matrimonio iure ipso fiat exceptio malitiæ supplentis ætatem, non tamen pro sponsalibus: ergo absque iure, imò contra ius ipsum absolutè absque exceptione requirens septennium ad valorem sponsalium, admittitur dicta exceptio, quæ non fuit facta à iure, quia frustra fuisset facta dicta præscriptio ætatis pro sponsalibus, quæ non fit frustra in matrimonio, quia malitia supplens ætatem in matrimonio non tantùm est vsus rationis perfectus, vt est in sponsalibus, sed etiam potentia ad generandum expedita, quæ non solet esse expedita ante ætatem requisitam pro matrimonio; ac proinde, si ante eam est vsus rationis perfectus, & potentia expedita, validè fiet matrimonium, & post eam etiam validè fit, si sit vsus rationis perfectus, quamuis non sit potentia ad generandum expedita: ex quo constat ad rationem aduersariorum.

Tertiò est difficultas, an qui ante septennium contrahunt sponsalia, peccent. 62

Nauarr. cap. 22. num. 31. Rebellus, & Rosel. docent, peccare, & mortaliter, nisi id exigat bonum pacis, quia in cap. *vbi* 2. de desponsat. impub. id prohibetur, nisi quando id exigit bonum pacis. *Nauarr.* *Rebel.* *Rosel.*

Sancius verò disput. 17. Ægid. num. 54. & Basil. docent, prædictos non peccare, adhuc venia

venialiter. Et meritò, quia quamuis supradictis iuribus sponsalia ante septennium facta irritentur, nullibi tamen prohibentur, adhuc in dicto cap. 2. de desponsat. impub. quia in eo tantùm prohibetur fieri matrimonium ante ætatem iure Canonico requisitam, nisi vrgentissima necessitate interueniente, vt bono pacis, & non sponsalia, quia in eo tantùm prohibetur, quod aliqui coniungantur ante ætatem à iure requisitam; sponsalia autem nō coniugunt, sed tantùm matrimonium, quia eo solo fiunt coniuges. Quod autem sponsalia fiant ante ætatem requisitam ad eorum valorem, nihil refert, vt fiat peccatum; quia in sic contrahendo contra nullam virtutem fit.

63 *Rebel.* *Aegid.* Est tamen peccatū mortale, vt contra Sanc. docent Rebel. & Ægid. ante ætatem iure Canonico requisitam matrimonium contrahere, nisi quando ex vrgentissima necessitate, vt boni pacis, toleratur, (id est, approbatur) ab Ordinario, quia id est quid graue, & in dicto cap. 2. prohibitum, nisi in dicta necessitate facta licentia ab Ordinario, de quo iterum disp. 22. diffic. 12.

DIFFICVLTAS XV.

Vtrùm Sponsalia coacta, seu ex metu facta, sint nulla.

Sanc. *Gloss.* SANCIVS lib. 4. disp. 19. & Glossa in cap. *Ex literis* de desponsat. impuberum docent, sponsalia, metu graui iniusto facta, esse nulla, Henriq.

Henriq. verò 11. de matrimonio cap. 9. Ægid. difput. 28. num. 7. docent fponfalia fic facta effe valida. Henriq. Aegid.

64 Nos tamen exiftimamus, non effe valida ad obligandum ex fidelitate, effe tamen ad obligandum ex iuftitia. Et in primis non effe valida ad obligandum ex fidelitate, feu nõ effe valida in ratione promiffionis, probatur, quia fides extorta præfertim à promiffario, non eft neceffariò feruanda. Effe verò valida ad obligandum ex iuftitia, feu in ratione contractus, probatur, quia contractus fponfalitius, fic factus, non eft inualidus iure pofitiuo, adhuc cap. *ex literis* de defponfat. impuberũ, quamuis in eo fupponatur, patienti coactionem, feu iniuftitiam, liberum effe refilire ab eo contractu: neque eft inualidus iure naturali, feu ex natura rei, quia duo, quæ iure naturali fufficiunt ad valorem cuiufcumque contractus, nempe voluntarium fimpliciter, & titulus, reperiuntur in dicto contractu, quia in primis in eo reperitur voluntarium fimpliciter (quamuis admixtum cum inuoluntario fecũdùm quid) quod, quantum eft ex parte voluntarij, fufficiens eft ex natura rei ad quemcumque contractum, & etiam in eo reperitur titulus, quia in eo datur ius ad vnum corpus pro iure ad alterum.

65 Quòd fi perfona coacta ad promittendum non acceptet ius oblatum ab altero, dictus contractus non erit validus ex defectu tituli, quia non fit pro iure in corpus alterius accepto, neque titulo liberalitatis, quia fit coactè:

imò

imò quamuis semel acceptet ius, & sic fiat validè contractus, potest tamen postea à persona coacta dissolui, cedendo iuri acceptato ob iniustitiam grauem illatam, ad extorquendam promissionem (vt significatur in dicto cap. *ex literis*:) sicut etiam ob iniustitiam grauem superuenientem sponsalibus iam factis, potest iniustitiam patiens sponsalia dissoluere, cedendo iuri sibi collato, & auferendo, quod ipse contulit ob facilitatem dissolutionis contractus sponsalitij, cùm sit contractus inchoatus, & non perfectus, tendens, quasi via, ad alium contractum.

66 Quomodo verò promissio matrimonij, ob coactionem nulla, obliget ratione iuramenti superadditi, obligatione religionis, dicemus disp. 6. vbi etiam dicemus ratione iuramenti quoad nullam obligationem validari.

DIFFFICVLTAS XVI.

Vtrum sponsalia clandestina sint valida, & licita.

SPONSALIA dicuntur clandestina, quæ non fiunt coram parocho, & aliis duobus, aut tribus testibus.

Matienz. Circa prius Matienzo lib. 5. Recopilationis tit. 1. Albornoz, & Menoch. docent, esse nulla. Probari autem potest primò ex l. *oratio*. ff. de sponsalibus, vbi dicitur. *Oratio, quæ quasdam nuptias senatorum inhibuit, de sponsalibus nihil locuta est*; rectè tamen dicitur, sponsalia in his casibus ipso iure nullius esse momenti: ergo eo ipso, quod Tridentinum irritauit matrimonia

Alborn. *Menoch.* *Trident.*

trĩmonia clandeſtina, etiam cenſetur ſponſalia clandeſtina irritaſſe. Secundò, quia inhabilis ad matrimonium, etiam eſt inhabilis ad ſponſalia; ſed poſt Tridentinum, vbi publicatum eſt, homines ſunt inhabiles ad clandeſtinè contrahendum matrimonium; ergo etiã ad clandeſtinè contrahenda ſponſalia.

Sancius verò diſp. 12. & communiter Doctores docent, ſponſalia clandeſtina eſſe valida; quod etiam ſenſit Congregatio Cardinalium apud Rebellum num. 49. dum dicitur, *Decretum Tridentini, quo ſtatuit, vt matrimonium fiat coram parocho, & alijs teſtibus, non habere locum in ſponſalibus.* Et ratione probatur; quia ſponſalia clandeſtina non ſunt irrita iure naturali, vt patet, neque aliquo iure poſitiuo; quia ſi aliquo, maximè prædicto Tridentini; eo autem non irritatur, niſi matrimonium, vt patet, ergo. 67 *Sanc. Congreg. Cardin.*

Ad priorem ergo rationem aduerſariorum deſumptam ex l. *oratio*, reſpondemus, orationem, ſeu legem prohibentem matrimonium, etiam vitiare promiſſionem efficiẽdi matrimonium, eo modo, quo matrimonium prohibetur effici; quia eo ipſo promiſſio eſt rei illitæ, ſeu prohibitæ; ac proinde promiſſio contrahendi clandeſtinè matrimonium eſt nulla (particula *clandeſtinè* cadente ſupra contrahere matrimonium, non ſupra promiſſionem:) quia contrahere clandeſtinè matrimonium eſt prohibitum; promiſſio tamen clandeſtina contrahendi ſolemniter, & publicè matrimoniũ, non eſt nulla, ſed 68

valida; & in dicto sensu, qui est inhabilis ad matrimonium, etiam est inhabilis ad sponsalia, seu ad promissionem contrahendi matrimonium, eo modo, quo contrahitur inualidè: ex quo patet ad posteriorem rationem.

Paludan. *Syluest.* Circa posterius Paludan. in 4. distinct. 28. quæst. 1. art. 2. Syluest. & alij docent, sponsalia clandestina esse illicita (imò Caietan. in summa, & Armilla verbo *sponsalia*, existimant esse peccatum mortale.) Et probari potest; quia matrimonium clandestinum prohibitum est in cap. finali de clandestina desponsat. & *Trident.* in Trident. sess. 24 de reformatione matrimonij cap. 1. ergo etiam cēsentur prohibita spósalia clandestina iuxta dictam legem *oratio*; quia prohibito aliquo actu, censentur prohibita omnia, quæ ad illum ordinantur.

69 *Sancius.* *Salcedo.* *Congreg. Cardin.* Sancius verò lib. 1. disput. 13. Salcedo, & plures alij docent, sponsalia clandestina non esse illicita (quod etiam declarauit Congregatio Cardinalium apud Rebellum num. 56.) quia non sunt prohibita iure naturali, vt patet, neque iure aliquo positiuo de ipsis specialiter lato, quia non extat; ex eo autem quod matrimonium clandestinum sit prohibitum, tantùm fit, sponsalia ordinata ad matrimonium clandestinum, quamuis sint publica, esse prohibita, & id tantùm continetur in dicta l. *oratio.*

De sponsalibus autem conditionatis, seu factis sub conditione, quæ, & quando, & quomodo obligent, dicemus disp. 7. vbi agemus de matrimonio conditionato.

DIF

DIFFICVLTAS XVII.

Vtrùm qui tenetur implere ſponſalia , & non vult , cogendus ſit per iudicem?

SVPPONIMVS, ſponſalia abſque ter- 70
mino præfixo facta implenda eſſe, quando vter ex ſponſis petat (ſi tunc commodè fieri poſſit) quod generale eſt omnibus contractibus ; & idem eſt, quando facta ſunt præfixo aliquo termino , eo impleto, quod ſi neuter petat , differri poteſt impletio , niſi aliquis eorum ex timore aliquo , adhuc reuerentiali, aut ex obliuione non petat , quia ſi ob timorem , vel ob obliuionem non petit , ei ſunt implenda ; quia tunc non differt liberaliter ſolutionem ſibi debiti.

Eſt ergo difficultas , an quando tempore debito alter non vult implere, altero petente, cogendus ſit à iudice ad impletionem ; quia in foro conſcientiæ cogendus eſt à confeſſario; ita vt abſoluendus non ſit, quando ſponſalia obligant ex iuſtitia, vt regulariter obligant; quia in non implendo peccat continuè mortaliter , quouſque impleat.

Circa hanc difficultatem Doctores variè 71
opinati ſunt ; quia ſunt qui abſolutè docent, nolentem non eſſe cogendum à iudice; quod ſignificari videtur in cap. *requiſiuit* 17. de ſpõſalibus , vbi de quadam fœmina , quæ iurata matrimonium promiſerat, dicitur : *Cum libera debeant eſſe matrimonia, monenda eſt potiùs quàm cogenda , cùm coactiones difficiles ſoleant exitus*

frequenter habere. Et sunt etiam, qui è contrà absolutè docent, nolentem implere sponsalia cogendum esse à iudice; quod nonnulli limitant, vt tantùm sit verum, quando sponsalia sunt iusta, & significari videtur in cap. *ex literis* 10. de sponsalibus, vbi de quodam viro, qui iuratus matrimonium promiserat, dicitur: *Quia periculosum est contra iuramentum venire, mandamus vt eum moneas, & si monitus non acquieuerit, censuris compellas, vt ipsam (nisi rationabilis causa obstiterit) in vxorem ducat.*

Sanc. *Ægid.* Sancius verò lib. 1. disp. 29. Ægid. disp. 22. dub. 2. & cõmuniter Doctores docent, iniustè recusantem implere sponsalia, adhuc non iurata, per se cogendum esse à iudice, aliquando tamen per accidens non esse cogendum, quamuis sponsalia sint iurata, quando videlicet ex matrimonio prudenter timetur malus exitus.

72 Et in primis, quod per se (id est, secluso periculo mali exitus) cogendus sit, quando spõsalia sunt iurata, expressum est in dicto cap. *ex literis*, & ratione constat; quia ad iudicem, præsertim Ecclesiasticum, maximè pertinet, cogere ad impletionem iuramenti, cùm eius violatione maximè inhonoretur Deus; & quod etiam cogendus sit, quamuis sponsalia non sint iurata, etiam constat, quia ad iudicẽ pertinet, compellere, vt vnicuique petenti reddatur debitum, præsertim ex iustitia. Quod autem in cap. *ex literis*, prædictæ coactionis faciendæ non reddatur alia ratio, quàm iuramentum,

mentum, non obſtat, vt dicatur, non eſſe cogendum ad ſponſalia non iurata implenda; quia in eo negatur, obligationem ex ſponſalibus, prout ſponſalibus, ortam, non ſufficere, vt iudex compellat; ſed adducitur ſolum iuramentum pro cauſa, quia erat ſufficiens, & maior, quàm promiſſio, vt promiſſio.

Quod verò per accidens; quando timetur periculum mali exitus, non ſit cogendus ad implenda ſponſalia, adhuc iurata, expreſſum eſt in dicto cap. *requiſiuit*, & non leuiter deducitur ex dicto cap. *ex literis*; in quo etiam eſt ſermo de ſponſalibus iuratis; quia in eo dicitur, nolentem eſſe compellendum, niſi rationabilis cauſa obſtiterit: periculum autem mali exitus eſt cauſa ſatis rationabilis, obſiſtens coactioni. Et ratione conſtat; quia iudex non debet, imò tenetur abſtinere à coactione, quando ex ea timetur grauius malum, quod poſſit rempublicam turbare, aut ſcandalizare: ergo quando ex matrimonio coacto timetur malũ grauius, quàm ſit non implere ſponſalia, vt quando timentur perpetuæ rixæ, aut fictio matrimonij, aut deſertio vxoris, nolens non eſt cogendus. 73

Vnde (vt optimè Sancius, & Ægid.) quando iudex nolentem admonuit, & excommunicauit, non debet contra eum (ſi pertinax eſt) vltrà procedere; ſed eum abſoluere, quia ex matrimonio ſic coacto, nequit non timeri grauius damnum: quod verum Sanc. Ægid.

Basil. est, quidquid dicat Basilius, etiamsi dictum periculum, aut alia rationabilis causa non deobliget nolentem.

74 Cap. ego *requisiuit*, in quo dicitur, sponsam recusantem monẽdam esse potiùs, quàm compellendam, intelligitur de compulsione, seu coactione extraordinaria; quia ex matrimonio extraordinariè coacto, exitus difficiles frequenter eueniunt; ac proinde non aduersatur dicto cap. *ex literis*, vbi dicitur, nolentem compellendum esse, nisi rationabilis causa obsistat, qualis est prudens timor mali exitus.

DIFFICVLTAS XVIII.

Vtrùm possit apponi pœna iniustè resilienti à contractu sponsalitio?

75 CONVENIVNT communiter Doctores, pœnam appositam etiam iniustè resilienti ab sponsalibus, esse nullam, & non obligare; quod non tantùm habetur in iure ciuili in l. *Titia* 134. ff. de verborum obligationib. & in l. *mulier* 5. C. de sponsalib. & in l. 39. Castellæ tit. 11. partit. 5. sed etiam in iure Canonico, in cap. *gemma* 29. de sponsalibus, quod ius non solùm habet locum in appositione pœnæ sponsalibus inualidis (vt vult Basilius. Basilius cap. 19.) sed etiam in appositione pœnæ sponsalibus validis; quia in dicto cap. *gemma*, etiamsi casus fuerit appositionis pœnæ sponsalibus inualidis ex defectu ætatis, decisio tamen, & ratio decisionis absoluta

luta est, & generalis.

Prædicta autem dispositio non tantùm habet locum in appositione pœnæ inter ipsos contrahentes, & etiam inter eorum parentes (in quo communiter conueniunt Doctores:) sed etiam inter alios, qui iure propinquitatis sponsos attingunt, imò inter strictè sponsorum amicos, & inter eos, quibus sponsi subditi sunt, & inter eos, à quibus sponsi pati possunt graue aliquod damnum, vt docent Sancius disput. 30. & alij; quia in dicto cap. *gemma* generaliter reprobatur pœna, qua contrahentium libertas impediri possit; pœna autem inter quoslibet ex dictis, impedire potest libertatem contrahentium.

Prædicta dispositio etiam habet locum, 76
quamuis pœna apposita sit modica (vt contra Ioannem Andream, & alios docent Sancius disp. 30. & Couarr. 4. Decretal. 2. part. cap. 3. §. 7.) quia dictis iuribus pœna absolutè reprobatur; pœna autem, quamuis modica, est vera pœna, & aliqualiter impediens libertatem.

Addunt Sancius, Filliucius, & Ochagauia, iuramentum additum appositioni pœnæ, non obligare ad ipsius pœnæ solutionem: quia eam soluere sit approbare appositionem pœnæ prohibitam, seu illicitam. Immeritò tamen (vt optimè Lessius cap. 17. dub. 7. & Ægid. disp. 22. n. 24.) quia, quamuis appositio pœnæ esset illicita, seu prohibita (quod non probatur, quamuis sit nulla) solutio tamen

Sancius. Filliuc. Ochag. Lessius. Ægid.

77 pœnæ non est prohibita; quia non est prohibita ratione sui, vt patet, neque ex eo quod sit solutio pœnæ, quæ sit illicitè apposita, etiam si hoc admittamus; quia etiam solutio pecuniæ, oblatæ homicidæ, qua conductus est ad homicidium patrandum, est licita, quamuis conductio fuerit illicita; quia ex eo non approbatur conductio, sed satisfit obligationi relictæ ex conductione; iuramentum autem obligat, quoties licitè impleri potest, vt dicitur in c. *debitores* 6. & in cap. *si verò* 8. de iureiurando; prædicti autem iuramenti impletio licita est, quia non est prohibita iure aliquo positiuo, vt patet, neque naturali; quia neque ex eo approbatur appositio pœnæ, neque impletio illius directè nocet bono publico, quãuis ei non sit expediens, quod non sufficit, vt iuramentum illius non obliget; sicut etiam non sufficit, vt iuramentum factum latroni inuadenti, dandi illi pecunias, non obliget.

78 Pœnam tamen solutam à nolente implere sponsalia, non poterit alter retinere (quidquid dicant Lessius, & Ægidius) quia eam nullo titulo retinere potest; sicut neque vsurarius, neque latro, qui accepit pecunias, sibi extortè promissas, quamuis cum iuramento.

Lessius. *Ægid.*

Nouella Leon.

In nouella autem 18. Imperatoris Leonis, vbi dicitur: *Quod consuetudini placuit, vt in sponsaliorum reprobationibus pœna imminerent his, qui reprobare instituerent, id in legis authoritatem collocamus*; non tam est sermo de imminentia pœnæ appositæ, quàm infligendæ à iudice, ob violationem sponsalium;

lium; quia verè poteſt à iudice infligi violanti ſponſalia.

Obſeruandum eſt (vt optimè Sancius diſp. 30.num.15.) poſſe inter contrahentes conueniri, vt qui iniuſtè reſilierit, recompenſet alteri damnum, quod ei emerſerit, ex eo, quod facta ſint ſponſalia, & etiam lucrum, ob eadem facta, ei ceſſans; quia hæc recompenſatio non eſt pœna, quæ iure poſitiuo irritatur, ſed recompenſatio iure naturali iuſtitiæ debita; nõ tamen, vt recompenſet lucrum diuitiarum, quod ex matrimonio, cuius erat promiſſio, acquirendum erat; quia ad iſtud lucrum non habet ius, niſi poſt factum matrimonium; ac proinde conuentio recompenſandi illud eſſet appoſitio pœnæ. 79 Sanc.

DIFFICVLTAS XIX.

Vtrùm in ſponſalibus poſſint tradi arrha amittenda ab iniuſtè reſiliente.

ARRHÆ, in præſenti, ſumuntur pro pignore, quod inter ſponſos datur in ſignum implendi ſponſalia, quod vulgò appellatur *ſeñal.* 80

Circa difficultatem ergo conueniunt Doctores, poſſe in ſponſalibus tradi arrhas, amittendas ab iniuſtè reſiliente. Et meritò, quia nullo iure impeditur; imò id approbatur iure ciuili, l.*arrhis*, & l.final.C de ſponſalibus, & l.1.Caſtellæ, tit.11. par.4. Ratio congruentiæ, ob quam facta eſt lex irritans appoſitionẽ puræ pœnæ, & non traditionem arrharum

est; quia traditio arthæ, ex se, & regulariter, multo minus impedit libertatem, quàm appositio pœnæ, quia cæteris paribus, timor amittendi arrhas, vtpote iam traditas, & non soluendas, minor est, quàm soluendi pœnam appositam, vtpote nondum traditam; cui accedit, quod regulariter arrhæ traditio, vtpote rei, quæ de præsenti datur, est minor, quàm appositio pœnæ, vtpote rei, quæ promittitur in futurum.

Est tamen difficultas, primò, an arrha possit validè constitui, & tradi in quacumque quantitate.

81 *Rosel.* *Ang.* *Syluest.* Rosella verb. *sponsalia* n. 17. Angelus, & Syluest. docent, non posse validè tradi in tam magna quantitate, vt (considerata conditione contrahentium) impediatur eorum libertas; quia tunc currit ratio legis, quæ pœnam irritat.

Bartol. Bartol. ad l. *Titia* de verborum obligationib. (quem nonulli Iurisperiti sequuntur) docet, arrhas non posse validè constitui in quantitate excedente quantitatem dotis (id est, donationis propter nuptias:) quia dissoluens matrimonium, apud Romanos tantùm amittebat dotem; ergo æquum non est, vt sponsalia non implens, quæ sunt minoris momenti, quàm matrimonium, incurrat maiorem amissionem.

Sanc. *Ægid.* *Couar.* Sancius verò disputatione 25. Ægid. disputatione 22. num. 15. & Couarr. 4. Decret. 2. par. cap. 2. num. 7. docent, arrhas posse validè constitui, & tradi in quacunque quantitate, absque

que limite. Et meritò; quia traditio arrharum, nullo iure reprobata, imò iure ciuili approbata, nullo iure reſtringitur, ſeu limitatur, ergo poſſunt validè in quacumque quantitate tradi, & conſtitui.

Quod autem arrhæ in magna quantitate aliquo modo impediant libertatem, non obſtat, vt in ea poſſint validè conſtitui; quia quamuis hæc ratio mouerit ad ſtatuendam legem irritantem puram pœnam; non tamen mouit ad irritandas arrhas, adhuc in magna quantitate, quia in hac rarò conſtituuntur, ad quod non attendunt leges. 82

Quod verò in ſponſalibus (quando traduntur in quantitate excedente dotem) maior amiſſio incurratur, ob non impletionem eorum, quàm olim ob diſſolutionem matrimonij, non eſt contra æquitatem; quia tunc amiſſio dotis incurrebatur, tanquam pœna, & lege præſcripta, quod durius eſt, quàm incurrere amiſſionem arrharum, etiam excedentium dotem; quia harum amiſſio non incurritur tanquam pœna per legem inflicta, ſed tanquã amiſſio rei propria ſponte traditæ, & facta non per legem, ſed ex propria voluntate. Addimus, iure ciuili Caſtellæ arrhas non poſſe excedere decimam partem bonorum dantis illas, vt conſtat ex leg. 1. tit. 2. lib. 3. fori, quæ approbatur leg. 2. tit. 2. lib. 5. nouæ Recopil. & habet vim in ſponſalibus non baptizatorum.

Secundò eſt difficultas, an arrhæ tradi, & conſtitui poſſint in re immobili, vt in fundo, 83

ſicut

ſicut etiam in re mobili, vt in pecunia.

Bartol. *Roſel.* Bartolus, & Roſella, vbi ſuprà, partem negatiuam tuentur. Primò, quia l. final. C. de ſponſalibus, approbans traditionem arrharum, loquitur de illis in quantitate numerata. Secundò, quia arrhæ aliquando duplicari debent ab accipiente illas; quod nequit fieri (ſaltem commodè) niſi in quantitate numerata.

Sanc. *Couar.* *Ægid.* Sancius verò, Couarr. & Ægidi vbi ſuprà, partem affirmatiuam amplectuntur. Et meritò, quia arrharum traditio, in re immobili, nulla lege reprobatur; quamuis in dicta lege tantùm fiat mentio earum in quantitate numerata. Et duplicatio arrharum, quando neceſſaria ſit, poterit fieri reſtituendo rem immobilem, & reddendo valorem illius.

84 Tertiò eſt difficultas, an arrhæ poſſint validè ab vtroque contrahente conſtitui.

Bart. *Angel.* *Roſel.* Bartol. Ang. & Roſel. partem negatiuam tradunt: quia quando traditio arrharum eſt mutua, videtur ſuperflua; quia ſuperfluè datur id, cui æquiualens recipitur.

Sanc. *Couar.* Sancius verò, & Couarruuias partem affirmatiuam tuentur. Et meritò, quia ex vna parte, mutua arrharum traditio nullo iure irritatur, & ex altera, non eſt ſuperflua; quia iniuſtè reſiliens amittit arrhas à ſe traditas, & tenetur ſibi traditas reſtituere.

DIFFI

DIFFICVLTAS XX.

Ad quem pertineant arrhæ.

COnueniunt primò Doctores, contra Henriquez, quando matrimonium promissum fit, arrhas traditas redire ad eum, qui eas tradidit; quia arrhæ sunt quasi pignora, quæ non amittuntur, quando contractus (in cuius signum dantur) celebratur: & quando matrimonium promissum non fit ob culpam eius, qui tradidit arrhas, illas amittere, & pertinere ad eum, cui fuerunt traditæ; non verò quando iustè resilit. Conueniunt secundò, eum, cui traditæ fuerunt (si iniustè resiliat) teneri illas restituere ei, qui illas tradidit, vt patet; imò in l. final. C. de sponsalibus decernitur, vt non solùm restituat arrhas, sed etiam reddat tantundem de suo patrimonio; quod æquitati est conforme, vt sicut tradens arrhas exponitur amissioni earum (si iniustè resiliat) ita etiam, qui illas recipit, exponatur amissioni tantidem, præter ipsas arrhas acceptas: & hæc videtur intentio contrahentium (saltem tacita) quia id est in vsu, orto ex dicta l. (quamuis non obligante vbique, nisi in terris Imperio subditis, & in sponsalibus non baptizatorum) in qua excipitur minor vigintiquinque annorum, vt tantùm teneatur restituere arrhas acceptas; & non reddere tantundem; & ob id, ea videtur intentio, tam minoris, cui traduntur arrhæ, quàm contrahentis cum ipso minori. Deinde 85 Henriq.

86 Deinde in dicta l.final. decernitur, vt contrahentes possint inter se conuenire, quod accipiens arrhas, (nisi sit minor) si iniustè resiliat, reddat triplum, id est, ipsas arrhas, & bis tantundem, aut quod reddat quadruplum, id est, arrhas, & ter tantundem.

Circa quod decretum difficultas est, an facta conuentione dicta, si accipiens arrhas, iniustè resiliat, teneatur in conscientia, ante iudicis sententiam reddere non tantùm arrhas, sed etiam reliquum.

Nauar. *Sanc.* Nauarr. cap. 23. n. 68. & Sancius disp. 37. partem negatiuam tuentur, quia intentio contrahentium videtur esse, vt dicta pœna conuentionalis, id est, ex conuentione apposita, non obliget ante iudicis sententiam.

Couar. *Ægid.* *Basil.* Couarr. verò 4. Decretal. cap. 6. §. 8. Ægidius disput. 22. dub. 4. & Basilius cap. 19. partem affirmatiuam tradunt. Et meritò; quia ex vna parte, sola partium conuentione fieri potest, vt pœna debeatur ante iudicis sententiam, vt patet; & ex altera, intentio contrahentium est, vt pœna sit debita ante illam; quod constat primò, quia conueniunt de solutione pœnæ,
87 nulla facta mentione sententiæ iudicis. Secundò, quia amissio arrharum est pœna conuentionalis, non minus, quàm redditio dupli, aut tripli, præter arrhas; & tamen tam tradẽs, quàm accipiens arrhas intendunt, eas amitti, & relinqui accipienti, ante iudicis sentẽtiam; ergo etiam quod illud duplum, aut triplum reddatur, quia id, ad minus, intendit tradens arrhas,

arrhas,quia hic non minus intendit,accipientem obligari,quàm ipſemet obligatur, ac proinde etiam alter, ſi verè conueniunt, & conformantur.

Vnde non minus accipiens arrhas tenetur ante iudicis ſententiam, ad tantundem æquiualens arrhis,præter reſtitutionem arrharum, vt contra Sancium docet Ægid. quia illud tantundem, etiam eſt pœna conuentionalis, ſaltem vbi non obligat dicta lex; imò etiam vbi obligat,non eſt purè legalis, quæ non ſolet ante iudicis ſententiam obligare. *Ægid.*

Sed an pœna conuentionalis,bis tantidem, aut ter tantidem,& etiam ſemel tantidem (ſi eſt conuentionalis, vt nos exiſtimamus) debeat ſolui ante petitionem partis,ſub controuerſia eſt inter authores noſtræ opinionis: quia Couarr. Ægid. & Molina docent, illam non deberi ante petitionem partis, ſicut neque pœna legalis, id eſt, per legem appoſita. *Couar. Ægid. Molin.*

Palud. verò in 4.diſtin. 27. q. 1. & Petrus Nauarra lib. 3. de reſtitut. cap.2. dub.10. docent,debere ſolui ante petitionem partis (niſi pars non petendo cenſeatur remittere.) Et meritò,quia debetur ex conuentione, & contractu,ac proinde ex ſtatim, ſicut debitum ex aliis contractibus, & id eſt æquitati conforme; quia accipiens arrhas, ex ſtatim acquirit ius in illas,& eas iuſtè retinet. 88 *Palud. Nauar.*

Obſeruandum eſt,excepta appoſitione puræ pœnæ,quæ irritatur in cap.*gemma* de ſponſalib. poſſe validè, & licitè ſponſalibus adiici alios

alios contractus, quia nullibi reprobantur, vt contractum fideiussoris, pro maiori securitate matrimonij efficiendi, & etiam pignoris, pro securitate arrharum, nondum traditarum, & etiam contractum habitandi in certo aliquo loco, cui contractui tenetur stare vir (nisi iusta causa mutādi locum superueniat:) quòd si vir absque iusta causa mutet locum, vxor non tenetur virum comitari, vt docet Sancius disputatione 40.

DIFFICVLTAS XXI.

Quæ sint impedimēta, quibus impeditur valor sponsalium, nondum factorum, ne validè fiant.

89 CONueniunt Doctores, non tantùm defectum vsus rationis, & ætatis, iure ipso requisitæ, impedire, ne validè fiant sponsalia (vt diximus difficul. 14.) sed etiam omnia impedimenta, quibus personæ sunt inhabiles, aut prohibitæ ad contrahendum matrimonium, quando spōsalia referuntur ad matrimonium faciendum tempore inhabilitatis, aut prohibitionis; vt quādo promittitur matrimonium faciendum ante legitimam ætatem, aut tempore impedimenti dirimentis, aut tantùm prohibentis, seu impedientis; quia qui nequit validè contrahere, nequit validè promittere ipsum contrahere, tempore impedimenti ipsius contractus; & qui nequit licitè contra-

90 here, nequit etiam validè promittere ipsum contrahere, tempore prohibitionis ipsius cōtractus quia promissio rei impossibilis, aut illicitæ

illicitæ, nequit esse valida. At quando sponsalia referuntur ad matrimonium, faciendum tempore in quo non est futurum impedimentum, aut prohibitio matrimonij, erunt valida, quamuis ipsa fiant tempore impedimenti, aut prohibitionis matrimonij; vt quando quis ante pubertatem, septennio completo, promittit se contracturum matrimonium post pubertatem; & quando quis durante voto castitatis, promittit se contracturum matrimonium post cessationem voti.

Est tamen difficultas, an votum castitatis (& idem est de voto religionis) ita se habeat ad sponsalia sequētia, quando facta sunt sub spe deflorationis virginis, cum effectu secutæ, vt qui sic promisit matrimonium, teneatur illam ducere, an potiùs teneatur voto ipso; & procedit, quando virgo ignara erat voti, quia si conscia esset, non esset obligatio illam ducendi; imò neque resarciendi illi damnum, quia mala fide permisit sibi damnum illud inferri.

Sancius ergo disput.45.& Rebel.lib.4.q. 8. 91 sect.7. docent, votum castitatis non impedire *Sanc.* obligationem ducendi illam (intellige etiam *Rebel.* cum animo consummandi;) quod etiam sentiebat P. Vazq. Et probari potest primò, quia *Vazq.* tunc facta est notabilis mutatio, qua impletio voti fit notabiliter durior; quia vouens post votum, intulit magnum damnum virgini ab ipso resarciendum; quod si resarciat, illam ducendo, erit facile; difficile verò, & durum, si impleat votum, & damnum alia via

resarciat, votum autem non obligat, quando fit similis mutatio. Secundò, quia votum non obligat cum damno notabili debiti alteri ex iustitia; ergo qui sub spe matrimonij deflorauit virginem ignaram, etiam post votũ emissum tenetur illam ducere, non obstante voto; quia hoc impleretur cum damno notabili debiti virgini ex iustitia.

Nauar. Rodr. Viuald. Nauar. verò lib. 4. consil. tit. de sponsalib. consil. 21. & Rodriguez to. 1. sum. c. 208. n. 11. & Viuald. 3. p. c. 14. n. 64. docent, votum castitatis impedire obligationem ducendi sic defloratam; ac proinde prædictum teneri voto. Et meritò, quia prædictus non tenetur illam ducere, ratione promissionis; quia fuit nulla, vtpote rei illicitæ, ratione voti præsuppositi: neq; tenetur ratione damni illati, quia huic satisfieri potest constitutione dotis, aut aliter; ergo non tenetur illam ducere, sed tenetur implere votum, & etiam alia via satisfacere dicto damno, quando necessaria sit satisfactio.

92 Quòd si damno illato nequit alia via satisfieri, nisi eam ducendo (vt regulariter contingit, quando defloratione non cautè facta à viro, aut ab eo publicata, virgo est infamata) tenetur illam ducere ob posteriorem rationem aduersariorum; quia scilicet votum non obligat cum damno notabili debiti alteri ex iustitia. Addidimus, *quando necessaria sit satisfactio*: quia non semper est, tunc scilicet, quando deflorata, non est infamata à viro, & æquè bene nubit, ac si deflorata non esset. Quòd si ipsa

ipſa abſque rationabili cauſa id publicauit,& ſic ſe ipſam infamauit, quo etiam non æquè bene nubit, niſi maiori dote; deflorator ſolùm tenebitur ad ſatisfactionem damni deflorationis ſufficientem, vt deflorata poſſit æquè bene nubere, ac nuberet, ſi defloratio ſecreta eſſet,& facta nota ei cui nubit,vt abſque fraude procedat;quia deflorata poteſt ei, cui nubit,id manifeſtare.

Ad priorem ergo rationem aduerſariorum 93 reſpondemus, tunc ob mutationem notabilem ſuperuenientem, qua impletio voti fit notabiliter durior, ceſſare obligationem voti, quando ea mutatio non fuit voluntaria ei, qui emiſit votum, ſed euenit ineuitabiliter,quod non contingit in præſenti.

Ad poſteriorem concedimus, votum non obligare,quādo eius impletio futura eſt cum damno notabili debiti alteri ex iuſtitia. In præſenti autem caſu, impleri poteſt votum caſtitatis, abſque damno defloratæ, quando alia via, quam ducendo illam, poteſt ei ſatisfieri (vt ſæpe poteſt;) quia quando non poteſt,niſi eam ducendo,erit obligatio eam ducendi; & tunc votum non obligabit quoad redditionem debiti coniugalis,etiam ſi quoad petitionem obliget, & quoad alios actus.

DISPVT. II.

De dissolutione sponsalium.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Vtrùm sponsalia puberum solo eorum mutuo consensu dissolui possint?

1 PVBERES dicuntur pueri, qui decimumquartum annum attingunt, & puellæ, quæ decimumsecundum annum.

Hoc ergo supposito, ratio difficultatis pro parte negatiua desumitur ex cap. 2. de sponsalib. vbi dicitur: *eos, qui de matrimonio contrahendo fidem dederunt, admonendos esse, vt præstitam fidem seruent; Si autem se adinuicem admittere noluerint, ne fortè inde deterius contingat, esse in patientia tolerandum.* Vbi supponi videtur, dissolutionem sponsalium non posse licitè fieri pro sola voluntate sponsorum, cùm dicatur, tolerandam, seu permittendam esse, ne deterius aliquid contingat, & sponsos monendos esse, vt sibi fidem seruent.

2 Nihilominùs Doctores conueniunt, sponsalia non tantùm validè, sed etiam licitè posse solo mutuo sponsorum consensu dissolui. Et in primis posse validè dissolui, supponitur in dicto cap. 2. Et ratione constat, quia, vt dicitur in cap. 1. de regulis iuris, *Res omnis, per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur,* (sub

(subintellige, si dissolubilis est) sed sponsalia sunt dissolubilia, & solo mutuo sponsorum consensu nascuntur, seu fiunt; ergo solo eorundem mutuo consensu dissoluuntur.

Quod verò id licitè fieri possit, constat, quia nullo iure, neque positiuo, neq; naturali, prohibetur. Verum est, quod quando absque causa rationabili dissoluuntur, non fit absque nota aliqua inconstantiæ, & absque occasione aliqua obloquiorum; quod quamuis non sit peccatum, expedit tamen euitari. Et ob id euitandum dicitur in dicto cap. 2. sponsos monendos esse, vt sibi fidem seruent; quòd si nolint, dicitur esse tolerandum, seu permittendum, ne deterius aliquid contingat; quia minus inconueniens est, quando sic resistunt, non coniungi, ne contingat malus exitus. Ex quo constat ad rationem difficultatis pro parte negatiua. 3

Maior difficultas est, quando sponsalia sunt iurata. Supponimus sponsalia, quando iurata sunt, posse solo sponsorum consensu dissolui, quoad obligationem fidelitatis, & iustitiæ; quia promissarius potest cedere iuri sibi promisso, & obligationi fidelitatis: est ergo difficultas, an possint dissolui quoad obligationem religionis ex iuramento ortam.

Circa quam Doctores communiter conueniunt, posse etiam dissolui quoad obligationem religionis, quando iuramentum factum est in fauorem partis; quia tunc solùm fit in gratiam iuratarij, ac proinde ipsius remissione obligatio iuramenti cessare potest, siue iu-

ramentum sit confirmatiuum obligationis sponsalium, siue tantùm comitans illam. Est tamen difficultas, an quando sponsalia fiunt ab aliquo intuitu pietatis, vt ducendi pauperem, & iuramentum principaliter fit in honorem, & quasi in gratiam Dei; quia eorum impletio est opus pietatis, & obsequium Dei, etiam possint dissolui, quoad obligationem religionis voluntate promissarij.

4 Sotus 8. de iustit. quæst. 1. artic. 9. Syluest. Angel. & Rosel. partem negatiuã tuentur; quia iuramentum faciendi aliquid, intuitu pietatis factum; & in honorem Dei, æquiualet voto, cuius obligationem alter nequit relaxare, seu extinguere, ac proinde promittens, & iurans non manet liber ab obligatione iuramenti, quamuis alter remittat; sed tenetur ea obligatione ad contrahendum, quoties remittens, velit matrimonium, etiam post factam remissionem.

Sotus. Syluest. Angel. Rosel.

Sancius verò disputat. 52. & Ægid. disput. 23. dub. 1. Nauar. & Henriq. partem affirmatiuam tradunt. Et meritò, non solùm quando iuramentum factum est in confirmationem sponsalium, id est, quando cadit supra matrimonium, vt subest promissioni, seu quando iuramentum est implendi sponsalia; (vt regulariter fit, quando iuramentum fit simul cum sponsalibus) etiamsi iuramentum factum sit in honorem, & quasi in gratiam Dei, quia tunc consensu, & remissione partis cessat materia iuramenti, quia cessant sponsalia, quorum materia, vt illis subest, erat materia

Sanc. Ægid. Nauar. Henriq.

ria iuramenti illius ; sed etiam quando iura- 5
mentum non fuit factum in confirmationem
sponsalium, & eis subordinatum, sed tantùm
comitatur illa, id est, quando iuramentum
fuit ducendi pauperem, vt contingit, quan-
do iuramentum fit ante sponsalia, & potest
etiam contingere, quando fit post illa; imò
& quando fit simul cum illis, quamuis iura-
mentum factum sit in honorem Dei ad eius
seruitium attendendo; quia etiam tunc cùm
fiat in commodum partis; absq; dubio fit sal-
tem tacitè sub ea conditione, si illa persona
in cuius commodum fit, non respuat; ergo
persona illa respuente cessat statim obligatio
dicti iuramenti (quamuis æquiualeat voto)
non directa relaxatione, quæ nequit fieri ni-
si à Deo, aut ab habente vicem illius; sed 6
cessatione conditionis, sub qua fuit tacitè fa-
ctum; quia persona in cuius commodum fit,
id respuit, & non vult. Non negamus, iu-
ramentum posse fieri ducendi personam il-
lam; quoties ipsa velit, etiam post quascum-
que nolitiones, & quasi remissiones, etiam
si non fiat, quasi in gratiam Dei. Id tamen
non intendit iurans, ex eo quod intuitu pie-
tatis, & in honorem Dei iuret; ac proinde
quando id non expresse intendit, censendus
est iurasse sub conditione, quod alter nun-
quam respuat. Ex quo constat ad rationem
pro aduersariis adductam.

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm sponsalia impuberum solo eorum mutuo consensu dissolui possint?

7 CONueniunt Doctores, sponsalia impuberum (id est, puerorum non attingentium decimumquartum annum, & puellarum non attingentium decimumsecundum) non posse eorum mutuo consensu dissolui, quandiu impuberes sunt, non quia impediti sint ad id iure naturali, quia verè non sunt, sicut neque puberes; sed quia impediti sunt iure positiuo tradito in cap. *de illis* 7. de desponsat. impub. Ratio huius dispositionis fuit, vt occurratur leuitati impuberum, qui ob eam sæpiùs contraherent sponsalia, & dissoluerent. Nihilominùs, statim atque ad pubertatem perueniunt, quilibet potest sponsalibus renuntiare, vt dicitur in dicto cap. Ratio autem huius dispositionis fuit, vt immaturitati iudicij, quo impuberes contraxerunt, subueniatur, vt si fortè minus prudenter se obligarunt, possint, quando ad maturiorem ætatem perueniunt, obligationem illam excutere; & quamuis impubes, qui contraxit cum pubere, possit, quando fit pubes, resilire, non tamen ipse pubes, cum quo contraxit.

8 Est tamen difficultas primò, an ex duobus impuberibus, qni contraxerunt sponsalia, possit, qui priùs ad pubertatem peruenit, altero impubere permanente, resilire.

Card. Doctores contra Cardinalem partem affirmatiuam

matiuam tradunt, quæ non leuiter deducitur ex dicto cap. *de illis*, & exprimitur l. 8. Castellæ tit. 1. part. 4. & ratione constat; quia ex vna parte nullo iure requiritur, quod expectet pubertatem alterius; & ex altera puberi conceditur licentia, vel potiùs aufertur impedimentum resiliendi: ergo statim ac fit pubes, resilire potest ante pubertatem alterius.

Addunt Doctores, quos sequitur Sanc. disp. 51. necessarium esse eum, qui ad pubertatem peruenit, statim ac illam adeptus est, reclamare (aliàs censetur contractum approbare) quod insinuatur in dicto cap. *de illis*, dum dicitur: *Si cùm ad annos pubertatis peruenerint, reclamauerint.* Iuxta phrasim autem iuris id dicitur statim fieri, quod fit intra triduum, l. final. C. de errore aduocat. & l. final. C. de iudiciis. *Sanc.*

Secundò est difficultas, an qui factus est pubes, possit ab sponsalibus ante pubertatem contractis resilire, si iurata fuerint.

Palud. in 4. distin. 27. q. 1. art. 3. Card. & Henriq. partem affirmatiuam tuentur; quia iuramentum, additum contractui, sortitur eandem conditionem contractus, cùm in eius confirmationem fiat: sed sponsalia impuberum iure positiuo includunt tacitè eam conditionem, nisi facti puberes resiliant; ergo etiam iuramentum illis additum. *Palud.* *Card.* *Henriq.*

9 Sanc. verò & Ægid. partem negatiuam tradunt. Et meritò, quia id definitur in cap. *ex literis* 10. de sponsalib. dum dicitur: *eos impuberes, quia sponsalia contraxerunt, & iuramento* *Sanc.* *Ægid.*

confirmarunt, cogendos esse ad contrahendum matrimonium. Id verò quod aduersarij respondent, nempe dispositionem huius cap. intelligendam esse, quando non reclamarunt tempore debito, dicitur absque fundamento; imò & contra rationem, quia quando tempore debito non reclamant, quamuis non iurauerint, cogendi sunt ratione obligationis fidelitatis, & iustitiæ.

Ad rationem ergo aduersariorum concedimus, iuramentum, additum contractui, sortiri conditiones illas; negamus tamen sponsalia impuberum iurata includere supradictam conditionem, quamuis eam includant, quãdo non iurantur; quia dispositione dicti cap. *ex literis* negatur impuberibus licentia resiliendi ab sponsalibus iuratis, quæ conceditur in cap. dicto *de illis*, quando non sunt iurata.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm sponsalia, priùs facta, dissoluantur per votum simplex castitatis subsequens?

10 CONueniunt Doctores, quando vnus ex sponsis vouet castitatem, alterum manere liberum ab sponsalibus, seu ex parte illius dissolui sponsalia, quia vouens suo voto censetur renuntiare obligationi alterius; quia intendit se obligare ad id, quod est incompossibile cum matrimonio sibi promisso; & in spõso etiã est alia peculiaris ratio, ob quam sponsa potest dissoluere sponsalia, quia scilicet eo voto fit notabiliter deterior spõsæ; quia sponsa

sponsa cogitur non vacare actibus coniugalibus, nisi ipsa petat; quod ipsi est graue onus.

Est tamen difficultas, an vouens suo voto maneat liber ab sponsalibus factis, & eo ipso ea dissoluat.

Sotus in 4.dist.16.q.2.art.9. Henriq.11.de Matrimonio c.14.& Basil.c.12. partem affirtiuã tuentur; quia in sponsalibus semper inest tacita, seu implicita conditio, nempe nisi voluero ad meliorem statum trãsire; quia nemo promittẽs matrimonium censetur velle statui perfectiori renunciare: ergo votum castitatis, quamuis subsequens, etiam dissoluit sponsalia ex parte vouentis, vtpote emissa sub tacita conditione, nisi voluero statum continentiæ eligere. Et confirmatur, quia, vt dicitur in cap. *peruenit* 3. de iureiurando, *promissum non infringit, qui illud in melius commutat*. Ergo non infringit fidem sponsalium; qui post illa vouet castitatem, quæ melior est statu matrimonij. 11 Sotus. Henriq. Basil.

Sanc. verò disp.46.& Ægid. disp.23.n.25. partem negatiuam tradũt. Et meritò, quia supradicta conditio nullo iure inest sponsalibus; ergo non dissoluuntur ex parte vouentis: antecedens probatur, quia nõ iure aliquo positiuo, vt patet, neq; iure naturali, seu ex natura sponsalium, quamuis cœlibatus sit perfectior statu matrimonij; aliàs qui promisit Petro diuiti rẽ aliquam, posset illã pauperibus erogare; quia hoc etiam est melius, quod est absurdum. Ex quibus constat ad rationem aduersariorum. Sanc. Ægid.

Et ad confirmationem desumptã ex c. *peruenit*, respondemus, in eo sermonem esse de voto 12

facto

facto Deo, cui non infringitur fides, quando ei redditur melius; quia semper acceptat rem meliorem loco minoris; homini verò, qui aliquando non acceptat rem meliorem, infringitur fides, quando non redditur res promissa; præsertim quando id melius, quod reddit, aut efficit promittens, est melius ipsi promittenti, aut Deo, & non homini promissario, vt contingit sponso vouenti castitatem respectu alterius.

Obseruandum tamen est, eum, qui post sponsalia emisit votum castitatis, quamuis altera pars nolit remittere obligationem sponsalitiam, non teneri ingredi religionem, quamuis hoc medio excusaretur ab sponsalibus, & posset implere votum, vt contra non paucos aduertunt Sanc. & Ægid. & insinuatur in extrauagante antiqua de voto: quia nemo tenetur medio tam duro, & difficili ad voti castitatis impletionem, præsertim multo

Sant. *Ægid.*

13 difficiliori, quàm sit impletio ipsius voti: quod verum existimamus, nisi vouens castitatem tunc aduertat non esse aliud medium licitum ad implendum votum castitatis, nisi ingressum religionis; quia quando id aduertit, implicitè vouet ingressum religionis: tenebitur tamen vouens castitatem post sponsalia debitum coniugale non petere (quamuis alteri petenti teneatur reddere) & altera parte mortua amplius non contrahere.

DIFFI.

DIFFICVLTAS IV.

Vtrùm ſponſalia diſſoluantur per votum ſubſequens ſuſcipiendi ordinem ſacrum?

COnueniunt Doctores, ſuſceptionem ordinis ſacri, vtpote inhabilitantis ad matrimonium, diſſoluere ſponſalia priùs facta; imò ob votum ſuſcipendi illum, ſponſam manere liberá ab ſponſalibus, ſeu ex parte ipſius diſſolui ſponſalia; quia eo voto ſponſus cenſetur renuntiare ſuo iuri, & obligationi ſponſæ. Eſt tamen difficultas, an ob dictum votum diſſoluantur etiam ex parte ſponſi vouentis, & liber maneat ab ipſis.

Sotus 7. de iuſtitia quæſt. 1. art. 3. Henriq. 14
11. de Matrimonio c. 14. & Baſil. c. 12. partem affirmatiuam tuentur; quia in ſponſalibus tacitè inſit ea conditio, niſi voluero ad ſtatum perfectiorem tranſire, & ſtatus ordinis ſacri ſit perfectior matrimoniali. *Sotus Henriq. Baſil.*

Sanc. verò diſp. 47. & Ægid. diſp. 23. dub. 3. partem nagatiuam tradunt. Et meritò, quia ſupradicta conditio nullo iure ineſt ſponſalibus; quia non poſitiuo, vt patet, neque naturali ſponſalium, quamuis ſtatus ordinis ſacri ſit perfectior matrimoniali; aliàs qui diuiti rem aliquam promittit, poterit eandem pauperi promittere, & elargiri, quod eſt falſum. Ex quo conſtat ad rationem aduerſariorum. *Sanc. Ægid.*

Nihilominùs ſponſus, qui id vouit, quamuis ſponſa non remittat, non tenebitur religionem

gionem ingredi, vt votum adimpleat, niſi aduertens, ingreſſum religionis eſſe vnicum medium ad impletionem voti, id vouerit; tenebitur tamen mortua vxore ordinem ſacrum ſuſcipere.

DIFFICVLTAS V.

Vtrùm quilibet ſponſus ſit liber ad ingrediendum religionem, non contracto matrimonio, quamuis ſponſalia ſint iurata?

15 SVpponimus quemlibet ſponſum, non obſtantibus ſponſalibus non iuratis, liberum eſſe per ſe ad ingrediendum religionem, non contracto priùs matrimonio, vt ſupponitur in cap. *commiſſum* 16. de ſponſalibus. Et in primis ſunt per ſe liberi ad ingrediendum; quia poſt contractum matrimonium ante conſummationem ſunt liberi ad id ex priuilegio Eccleſiæ, vt conſtat ex c. *ex publico* 7. de conuerſione coniugat. Et ſunt liberi ad ingrediendum ante cõtractum matrimonij; quia ſi ingreſſus futurus eſt, contractus matrimonij per ſe eſt inutilis. Addidimus matrimonium per ſe eſſe inutile, quando futurus eſt ingreſſus, & ſponſos per ſe eſſe liberos; quia per accidens matrimonium poteſt aliquando eſſe maximè vtile ad proſpiciendum famæ ſponſæ, & ad legitimandam prolem prius conceptam, & ad alia, & tunc ſponſi non ſunt liberi ad ingrediendum religionem ante contractum ma-

16 trimonij; quia tunc alter rationabiliter, & vtiliter petit ſibi impleri promiſſionem matrimonij (quod multò verius eſt, quando ſponſalia

ſponſalia ſunt iurata :) imò ſi ſponſus ſub ſpe matrimonij deflorauit virginem , aut cognouit viduam honeſtam, & damno illato (ſi etiam viduæ illatum eſt) nequit aliter ſatisfieri , niſi ducendo illam , & conſummando , non erit liber ad ingrediendum , etiam poſt contractum matrimonium , quia tenetur illud conſummare.

Eſt tamen difficultas , an quando ſponſalia ſunt iurata, quilibet ſponſus teneatur per ſe priùs contrahere matrimonium , quàm ingredi religionem.

Ledeſma 2. part. quarti quæſt. 45. artic. 3. Vega in Summa caſ. 389. Nauarr. & Angelus partem affirmatiuam tuentur tuentur; quod ſignificari videtur in dicto capite *commiſſum* : vbi de quodam ſponſo , qui ſponſalia iurauerat , & voluit religionem ingredi, dicitur, tutius eſſe ei , religione iuramenti ſeruata , priùs contrahere , & poſtea ingredi. Et ratione probatur , quia licitum eſt priùs contrahere non minus , quàm ſoluere vſuras iuratas : ergo quando iuratur , obſeruandum eſt non minus , quàm ſoluere vſuras iuratas. *Ledeſm. Vega. Nauar. Angel.*

Sancius verò diſputat. 43. Ægidius diſput. 23. dub. 2. Henriquez , & communiter Doctores partem negatiuam tradunt. Et meritò; quod ſignificatur in dicto cap. *commiſſum*, dum dicitur, *tutius eſſe ei priùs contrahere* ; quia ſupponitur tutum eſſe non contracto matrimonio religionem ingredi. Et ratione conſtat ; quia iuramentum iſtud fit in confir- 17 *Sanc. Ægid. Henr.*

mationem

mationem sponsalium, vt supponimus in casu difficultatis; quia sic fit regulariter: ergo cessante obligatione sponsalium, vt verè cessat, etiam cessat obligatio iuramenti, quamuis eius impletio sit licita; quia iuramento deficit materia, & non cessaret, si iuramentum non fieret in confirmationem, sed comitanter, vt fit iuramentum soluendi vsuras; quia hoc iuramentum soluendi vsuras cadit supra id ad quod à principio nulla est obligatio ex vi promissionis; quia non obligat ex fidelitate, quia extorquenti fidem, vt extorquet vsurarius, non est necessariò seruanda; neque ex iustitia, quia promissio est nulla ad conferendum ius iustitiæ, vtpote facta absq; titulo, ob quod obligatio istius iuramenti non cessat, sed durat (sicut à principio obligabat) & obseruandum est, nisi vsurarius, in cuius gratiam fit, nolit solutionem vsurarum; quia tunc non obligat, quia sub ea conditione tacitè fit.

18 Obseruandum tamen est, quod quamuis quilibet ex sponsis habeat ius ingrediendi religionem, etiam post contractum matrimonij factum nondum consummatum, ac proinde non irroget iniustitiam alteri parti ingrediendo religionem, etiam post factum matrimonium, quamuis factum animo ingrediendi religionem, & altera parte non admonita de eo animo; quia ob salutem animæ habet ius concessum ab Ecclesia ad id: nihilominùs contrahens matrimonium eo animo, si partem non admoneat de illo, peccat contra

contra charitatem, aut misericordiam, non peccato commissionis cõtrahendo, sed omissionis non admonendo partem, si ea omissione pars exponatur periculo suspicionis alicuius grauis defectus, aut sumptibus magnis faciendis in nuptiis, aut alij graui in- 19
commodo, nisi habeat rationabilem causam tacendi, seu non admonendi; vt si ex admonitione de eo animo timeat damnum alicuius considerationis. Quando ergo in dicto cap. *commissum* dicitur, ei, qui iurauerat tutius esse priùs contrahere, intelligitur seruatis seruandis ante contractum; dicitur autem tutius, non quia sit sub præcepto, neque sit melius, sed quia seruatis seruandis certius est in priùs contrahendo nullum esse peccatum.

DIFFICVLTAS VI.

Vtrùm sponsalia facta dissoluantur per ipsum ingressum religionis factum absque iniuria partis?

SVpponimus, sponsalia præcedentia dissolui ex parte vtriusque per professionem solemnem cuiuslibet, & etiam per vota simplicia post biennium emissa in nostra societate; quia per hæc & per illam redditur quis substantialiter religiosus, & inhabilis ad matrimonium. Est tamen difficultas, an dissoluantur per ingressum ipsum religionis.

Palud. in 4. disput.27. q.1. art.3. & Viguerius cap.16. §.7. docent, sponsalia ex neutrius 20 *Palud.*
parte, adhuc manentis in seculo, dissolui, seu *Viguer.*

dirimi; & neutrum manere liberum ab illis, quia si aliquis maneret liber, maximè manens in seculo; iste autem non manet liber, nisi subsequuta professione, cùm ante eam ille tantùm sit in religione, vt experiatur, an sibi expediat.

Sanc. disp. 42. & Syluest. verbo sponsalia quæst. 10. docent, sponsalia præcedentia ex parte vtriusque dissolui per ingressum religionis, etiam ex parte ingredientis; quia sicut se habent spõsalia, & matrimonium, ita etiam ingressus religionis, seu nouitiatus, & professio: sed professio dissoluit matrimonium ratum ex parte vtriusque; ergo etiam ingressus religionis dirimit spõsalia ex parte vtriusque.

21 *Henriq. Ægid.* Henriq. verò 11. de matrimonio cap. 14. & Ægid. disp. 23. dub. 3. docent, & bene, sponsalia præcedentia per ingressum religionis dissolui posse ex parte manentis in seculo, & non ex parte ingredientis. Et in primis manentem in seculo liberum manere, vt dissoluat sponsalia, & vt resiliat, probatur; non quia ingrediẽs censeatur renuntiare obligationi alterius (quo ea de facto dissolueret ex parte alterius;) quia non semper censetur, nisi quando ingreditur animo firmo profitendi, sed quia eo ingressu fit notabilis mutatio, quâ manens in seculo cogitur expectare an alter profiteatur, quod est onus graue, & quia ingrediẽs fit naturaliter minus aptus ad nuptias, quia iam tantùm est aptus post desertionem religionis, quæ communiter non leui probro ducitur: contractus autem sponsalitius (quamuis mutuus) ob eius imper

imperfectionem est facilis dissolutu;& quamuis simpliciter fiat, habet tamen tacitè pro modo,aut conuentione, quod non fiat notabilis mutatio, aut qua res, pro qua facta est promissio, fiat notabiliter deterior, aut qua impletio fiat notabiliter durior,quorũ vtrumque contingit in casu nostræ difficultatis; ob quod manens in seculo potest ea dissoluere, quamuis de facto non maneant dissoluta,iuxta ea,quæ dicemus difficult. 15. Ex quo con- 22
stat ad rationem pro Paludan.& Viguerio adductam. Vnde id est verum,etiamsi sponsalia sint iurata iuramento facto in confirmationem sponsalium,vt regulariter fit;quia posita potestate, seu libertate resiliendi ab sponsalibus, ob dictam mutationem, etiam ponitur libertas non implendi iuramentum;quia hoc vtpote confirmatorium sponsalium sequitur eorum conditionem.

Quod verò ingrediens religionem non maneat liber ad resiliendum probatur; quia non fit liber iure aliquo positiuo,quia nullum extat; neque ingressu ipso, quia iste non est incompossibilis cum matrimonio,cùm ingrediens possit postea egredi:ergo si egrediatur, & alter velit, tenetur stare promissis.

Ad rationem verò pro Sancio, & Syluest. respondemus, negando ita se habere ingressum religionis,& professionem, sicut sponsalia,& matrimonium, sed votum, seu promissionem profitendi,& professionem;imò tantùm quoad hoc, quod sicut sponsalia sunt promissio, & inchoatio matrimonij,ita etiam

promiſſio profitendi, ipſius profeſſionis.

23 Ex dictis ergo in hac, & præcedenti difficultate deduci poteſt, ſpóſalia per votum ſubſequens profitendi diſſolui, non tantùm ex parte alterius, vt patet; quia eo ipſo vouens cenſetur cedere iuri ſuo, & obligationi alterius; ſed etiam ex parte vouentis, quia non ſolùm alter eſt liber ab obligatione ſponſalitia ceſſione vouentis, ſed etiam ipſe vouens; quia huic eſt liberum profiteri, imò & neceſſarium, cum quo nequit eſſe obligatio contrahendi matrimonium, niſi fortè per accidens, ſi ex parte alterius occurrat aliqua rationabilis cauſa; vt fiat matrimonium ante ingreſſum
24 religionis. Per votum tamen ingrediendi religionem, quod non ſit votũ profitendi, quamuis alter maneat liber ab ſponſalibus ob ceſſionem, qua vouens cedit iuri ſuo, quando vouet animo firmo profitendi, ſicut per ingreſſum ipſum factum eo animo, & maneat liber, vt poſſit illa diſſoluere, quando vouens tantùm vouet animo experiendi, & probandi religionem, ſicut per ingreſſum factum ſimili animo: ipſe tamen vouens nullo modo manet liber, ſicut neque ingreſſu ipſo; quia poſt ingreſſum, quo impleuit votũ, poteſt egredi, & erit obligatus ad contrahendũ matrimonium.

DIFFICVLTAS VII.

Vtrùm ſponſalia diſſoluantur per matrimonium ſubſequens factum cum alia perſona?

25 CONueniunt Doctores, ſponſalia diſſolui per matrimonium ſubſequens cum alia perſona

persona contractum. Quod definitum est in cap. 1. de sponsa duorum, & in cap. *si inter* 31. de sponsalibus; quod verum est, non solùm ex parte alterius relictæ; quia sic contrahens eo ipso renuntiat promissioni sibi à relicta factæ: imò etiam sufficientissimam causam offert relictæ, vt relicta possit dissoluere sponsalia ex parte sui, quamuis dicta cessione non fuissent dissoluta; sed etiam est verum ex parte contrahentis matrimonium, saltem quamdiu durat matrimonium, quia tandiu est ipsi impossibile implere promissionem relictæ factam.

Est tamen difficultas, an qui cum secunda contraxit, teneatur matrimonio dissoluto, siue morte, siue professione secundæ, contrahere cum prima, seu relicta, ipsa volente.

Sanc. disp. 48. & Henriq. 11. de matrimonio cap. 14. partem negatiuam tuentur; quia matrimonium superueniẽs est vinculum fortius vinculo sponsalium præcedentium, & eiusdem rationis cum illo, & cum eo incompossibile: ergo extinguit illud; sicut etiam, qui vouit profiteri in strictiori religione, liberatur omnino ab eo voto per professionem factam in religione laxiore. 26 *Sanc.* *Henriq.*

Adrian. verò in 4. quæst. 2. de matrimonio, & Ægid. disp. 23. num. 32. partem affirmatiuam tradunt. Et meritò, quia vinculum matrimonij cum secunda ex vna parte est defectibile morte, aut professione secundæ, & ex altera non est incomposibile cum obligatione sponsalitia respectu primæ; etiamsi quãdiu *Adrian.* *Ægid.*

durat, impediat impletionem illius, & sit incomposſibile cum ipſa impletione; ergo quamuis quamdiu durat vinculum illud, ſopita ſit obligatio ſponſalitia reſpectu primæ, non tamen extinguitur (ſicut etiam matrimonium conſummatum poſt votum ingrediendi religionem non eſt incompoſsibile cum obligatione voti, quamuis eius impletionem impediat:) ac proinde deficiente vinculo matrimonij cum ſecunda, quaſi reuiuiſcit, & euigilat obligatio ſponſalitia cum prima, ad contrahendum matrimonium cum ipſa.

27 Ad rationem ergo aduerſariorum conſtat, quod quamuis vinculum matrimonij ſit fortius obligatione ſponſalitia, & ſit eiuſdem rationis cum illa; quia tamen non eſt incompoſsibile cum ea, vt relata ad tempus ceſſationis ipſius vinculi, ideò non tollit illam, quamuis, quamdiu durat, eius impletionem impediat; quod ſi profeſsione in religione laxiori extinguitur votum ingrediendi ſtrictiorem, & in ea profitendi, eſt, quia votum illud in eam profeſsionem commutatur, aut ex preuilegio Eccleſiæ, aut ab ipſo profitente, quia profeſsio, quamuis in religione laxiori, eſt manifeſtè melior voto profitendi in ſtrictiori.

DIFFICVLTAS VIII.

Vtrùm ſponſalia priora diſſoluantur per poſteriora, quibus acceſſit iuramentum, aut copula?

28 SVpponimus (in quo Doctores conueniũt) ſponſalia poſteriora abſque iuramento, & abſque

absque copula,non dissoluere priora ex parte contrahentis posteriora ; quia sunt æqualia, ac proinde posteriora nequeunt contra priora præualere : posterior enim promissio, vtpote rei illicitæ, quia iam alteri promissæ, nulla est, saltem relata ad tempus iuris prioris promissarij. Vnde qui posteriora sponsalia contraxit,tenetur prioribus ; alter tamen, cum quo priora contraxit, liber manet ab sponsalibus ; quia qui posteriora contraxit,eo ipso renuntiauit obligationi alterius, tam fidelitatis, quàm iustitiæ, & quamuis non renuntiasset, dedit illi sufficientem occasionem, vt resilire possit ; quia frangenti fidem, aut ad id conanti, non est necessariò seruanda promissio.

Hoc ergo supposito,circa prius conueniunt Doctores contra Innocentium, sponsalia posteriora, quamuis eis accesserit iuramentum, non præualere contra priora, sed è contrà; quia posterior promissio, vtpote rei illicitæ, quia iam alteri promissæ, est nulla, & iuramentum etiam, vtpote rei illicitæ, non obligat, saltem si referantur ad tempus iuris alterius.Nihilominus, vt contra Sancium disp. 29
50.& contra Ægid. & Basil. optimè Couar.4. *Couar.*
Decretal.p.1. cap.4. §.1. n.10.& Rebel.lib.4. *Rebel.*
q.8.sect.8.si priora sponsalia dissoluantur,siue morte,siue ingressu religionis, siue renuntiatione alterius, is qui posteriora contraxit,tenetur ad matrimonium cum posteriori sponso ; quia quamuis posterior promissio,quatenus relata ad impletionem faciẽdam tempore

iuris alterius fuerit rei illicitæ, & nulla; fuit tamen valida, etiam à principio, quatenus relata ad impletionem faciendam tempore ceſſationis iuris alterius, ad quod tempus etiam extenditur obligatio illius; vtpote facta abſolutè, & abſque limitatione, & facta tempore, quo erat habilis ad id promittendum pro tempore dicto ceſſationis.

Rebel. *Ægid.* *Baſil.* Circa poſterius Rebell. lib. 4. q. 8. ſect. 8. Ægid. diſp. 23. num. 34. & Baſil. cap. 14. docent, priora ſponſalia diſſolui per poſteriora, copula ſubſequuta cum poſteriori ſponſa ignara priorum, & carnaliter cognita ſub ſpe matrimonij; *Vazq.* quod etiam docebat Vazq. quia contra æquitatem naturalem videtur cum tãto damno alieno implere priorem contractum, & ex cuius diſſolutione, ſeu non impletione pars altera nullum aliud damnum patitur, quàm quòd non fiat contractus, in quo ipſa eſt collatura tantum, quantum receptura.

30 *Sanc.* *Henriq.* *Sotus.* *Nauarr.* Sanc. verò diſp. 49. Henriq. 11. de matrim. cap. 57. Sotus & Nauarr. docent, non diſſolui priora ſponſalia per poſteriora, adhuc copula ſubſequuta cum poſteriori, quamuis ignara priorum. Et meritò, quia qui contraxit poſteriora non tenetur ratione promiſſionis, cùm ſit nulla, vt relata ad tempus iuris alterius, quia eſt rei illicitæ, præſuppoſitis prioribus ſponſalibus; neque ratione damni illati poſteriori ſponſæ, quia huic damno ſatisfieri poteſt conſtitutione dotis, aut alia via. Et confirmatur, quia qui vi, aut fraude cognouit fœminam, non promiſſis nuptiis, non tenetur

tur illam ducere, si alia via possit damno illato satisfacere; in præsenti autem casu ita contingit, quia perinde est non esse promissionem, & eam esse nullam, vt est in casu dicto; ergo non tenetur illam ducere, sed priorem, & posteriori damnum alia via satisfacere. Quod si aliquando non possit, nisi eam ducendo, ad id tenetur ob rationem aduersariorum, quæ id probat, & non amplius; in hoc tamen casu cessante matrimonio inito cum hac posteriori, tenetur postea contrahere cum priori, si ipsa velit.

DIFFICVLTAS IX.

Vtrùm sponsalia transacto termino in eis assignato dissoluantur?

SVpponimus, terminum in sponsalibus pro contrahendo matrimonio præfixum, posse (sicut in aliis contractibus, & rebus) dupliciter præfigi, seu assignari; vno modo, sed raro, tanquam terminum finientem obligationem, vltra quem promittentes nolunt obligari: altero modo, & regulariter tanquam terminum finientem licentiam differendi impletionem, sed non finientem obligationem, ita vt non liceat vltra illum terminum differre impletionem, quãuis eo transacto perseueret obligatio. 31

Circa difficultatem ergo conueniunt communiter Doctores, transacto termino in spõsalibus præfixo ad finiendum obligationem contrahendi, dissolui sponsalia ex parte eius, per quem non stetit: ita Sanc. disput. 53. & Ægid. disp. 23. num. 46. Ratio est, quia præ- *Sanc. Ægid.*

dictus terminus assignatus fuit ad id, vt eo transacto finiatur obligatio; ergo is per quem non stetit, liber manet ab obligatione; quia tantùm voluit obligari vsque ad terminum
32 assignatum, & non vltra. Et de termino sic præfixo sermo est in cap. *sicut* 22. de sponsalibus, quia in eo supponitur, eum qui præfixit terminum in sponsalibus, & per eum non stetit, illo transacto non teneri.

Addidimus, eum, per quem non stetit, liberum manere; quia alter, per quem stetit, non manet liber, vt supponitur in dicto cap. *sicut*; quia tunc, quamuis finita fuerit obligatio orta per se ex dictis sponsalibus, obligatur tamen per accidens, vt reddat quod debuit ex iustitia reddere. Quod intelligimus verum, quamuis transactio termini, seu mora contrahendi sit inculpabilis; quia iste non tenetur ratione damnificationis (quæ deberet esse culpabilis) sed ratione rei retentæ, & quasi acceptæ; quia retinet rem, quam debuit reddere: quod si per vtrumque culpabiliter steterit, vterque manet liber, quia vterque censetur renuntiasse iuri suo, & mutuo consensu illa
33 dissoluisse: & si per vtrumque inculpabiliter stetit, vterque manet obligatus, non per se, vt patet, sed per accidens, vt quilibet reddat alteri, quod debuit ex iustitia reddere; & si per vnum stetit culpabiliter, & per alterum inculpabiliter, is, per quem culpabiliter stetit, manet obligatus, & alter liber: quia is, per quem culpabiliter stetit, censetur renuntiasse iuri suo, & alter non.

At

At quando terminus præfixus ſponſalibus, præfigitur non ad finiendam obligationẽ, ſed ad finiendam licentiam differendi; tranſacto eo termino, non eo ipſo diſſoluuntur ſponſalia, adhuc ex parte illius, per quem non ſtetit (vt docent Sancius & Ægid.) quia tunc terminus non fuit præfixus ad finiẽdam obligationem, ac proinde eo finito, & tranſacto, non eo ipſo finitur obligatio; & de termino ſic præfixo ſermo eſt in l. *Celſus*.ff. de receptis arbitris, dum dicitur, eum, qui iuſſus eſt dare pecuniã intra Kalendas, non liberari ab obligatione, etiam ſi per creditorem ſteterit, vt intra Kalendas non fuerit data. *Sanc. Ægid.*

Et quamuis regulariter terminus in ſponſalibus aſſignetur hoc poſteriori modo, nempe ad finiendam tantùm licentiam differendi; quia tamen etiam poteſt aſſignari priori modo, nempe ad finiendam obligationem, quia ex intentione contrahentium pendet vno, aut altero modo terminum aſſignare, ad diſcernendum an priori, an poſteriori modo aſſignetur, quando de intentione contrahentium (ex qua pendet) non conſtat; recurrendum eſt ad cauſas, & motiua aſſignandi terminum, & ad alias circumſtantias, & ex eis arbitrio prudentis diſcernendum. 34

Obſeruandum eſt, vt bene Ægid. quòd quãuis ex dilatione vnius alter non liberetur per ſe ab obligatione, quando terminus non eſt aſſignatus ad finiendam obligationem, poteſt tamen per accidens liberari, tunc videlicet, quando dilatio eſt tanta, vt vel cenſeatur re- *Ægid.*

nun

nuntiasse sponsalibus, vel grauiter fregisse fidem; quia frangenti grauiter fidem non est
35 necessariò fides seruanda. Quod etiam est verum, quando sponsalia facta sunt nullo assignato termino, quod scilicet quando alter est in tanta mora, vt censeatur sponsalibus renuntiasse, liberet alterum ab obligatione: aut quando mora est tanta, vt alter non censeatur se vsque ad tantam obligasse, quæ arbitrio prudentis discernenda sunt.

DIFFICVLTAS X.

Vtrùm, quando vnus ex sponsis discedit in remotissimum locum absque consensu alterius, dissoluantur sponsalia ex parte relicti?

CONueniunt Doctores, quando sponsus dimittit terram, se in remotas Prouincias transferens absque consensu sponsæ, tūc sponsam liberam manere ab sponsalibus (vt absolutè exprimitur in cap. *de illis* 5. de sponsalibus;) quia qui ita discedit, censetur renuntiare iuri suo, & obligationi alterius erga ipsum discedentem; imò suo discessu etiam confert sponsæ sufficientissimam causam, vt posset sponsalia ex parte sui dissoluere, quamuis non fuissent dicta renuntiatione dissoluta.
36 Dicitur autem quis absolutè dimittere terram, quando dimittit domicilium, seu recedit animo non redeundi; non verò qui animo redeundi, etiam si per longum tempus; quia iste tantùm dicitur eam dimittere secūdùm quid, & cum addito ad tempus, non absolu

solutè. Est autem prædicta doctrina vera, etiam si sponsalia iurata sint, vt supponitur in dicto cap. quia iuramentum, vt supponimus, & vt regulariter fit, tantùm additur in confirmationem sponsalium, ac proinde his dissolutis etiam cessat obligatio iuramenti; ita tamen dicto discessu sponsi liberatur sponsa ab obligatione sponsalitia, vt statim ac sic discedit sponsus, libera maneat, absque eo quod necessarium sit sponsæ expectare biennium iure ciuili communi requisitum pro absentia sponsi in eadem Prouincia; nec triennium eodem iure requisitum pro absentia sponsi in alia Prouincia, & etiam requisitum iure ciuili Castellæ l. 8. tit. 1. part. 4. quando ignoratur vbi sponsus sit, siue sit in eadem Prouincia, siue non; quia quamuis designatio dicti temporis facta iure ciuili, facta fuisset pro absentia deserendo domicilium, diceretur correcta iure Canonico dicti cap. *de illis*: vbi absolutè absque vlla temporis expectatione dicitur sponsa libera manere, præsertim quòd nec facta fuit pro dicta absentia, nec habet locum in sponsalibus baptizatorum, vt dicemus in fine difficultatis.

Et non solùm sponsa ex tunc manet libera ob dictam discessionem, seu absentiam sponsi; sed etiam sponsus ex tunc manet liber ob similem absentiam sponsæ, non iure Ecclesiastico dicti cap. *de illis*, quia in eo tantùm est sermo de absentia sponsi, sed iure naturali; tum quia simili absentia sponsa censetur cedere iuri suo, & obligationi sponsi, quò 37

ex

ex parte sponsi dissoluuntur; tum etiam quia ea absentia fit notabilis mutatio, ob quam impletio fit sponso notabiliter difficilior, & onerosior, vt patet, quò sponsus potest illa dissoluere.

Est tamen difficultas, an quando sponsus absque consensu sponsæ discedit in terras remotas animo redeundi, sed absque spe celeris reditus, sponsa maneat libera.

38 Paludanus in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 3. Antoninus 3. p. tit. 1. cap. 18. Syluest. verbo *sponsalia*, num. 8. & Canisius in dictum cap. *de illis*, docent, quod si sponsus non discedat extra Prouinciam, teneatur expectare per biennium; & si extra Prouinciam, teneatur expectare per triennium: & eo biennio, aut triennio transacto liberam manere, & non antea; quia sic decernitur iure ciuili l. 2. C. de repud.

Palud. Antonin. Syluest. Canisius.

Sanc. lib. 1. disp. 54. Henriq. 11. de matrim. cap. 14. & Tolet. lib. 7. cap. 21. docent, quod si sponsus discedit in terras remotas, siue extra Prouinciam, siue non, & absque spe celeris reditus, quamuis animo redeundi, ex tunc sponsa libera maneat ad contrahendum cum alio; imò existimant id disponi in dicto cap. *de illis*, quod nos existimamus falsum: quia credimus in eo tantùm esse sermonem de discessu in terras remotas deserendo terram, & domicilium.

Nos ergo existimamus, rem hanc discernendam esse iuxta ea, quæ diximus difficul. præcedenti; nempe, quod si sponsus absens perseueret absens post terminum præfixum ad

fini

finiendam obligationem,ex tunc ſponſa libera maneat : & quod quando poſt terminum præfixum tantùm ad finiendam licētiam differendi ita notabiliter moratur, & perſeuerat 39
abſens , vt videatur renuntiaſſe ſponſalibus, aut notabiliter fregiſſe fidem , etiam ex tunc libera maneat ; & quod quando nullo expreſsè aſſignato termino ſponſalibus , ita moratur, vt moraliter cenſeatur renuntiaſſe ſponſalibus, aut ſponſa non cenſeatur ſe obligaſſe vſque ad tantam moram (quæ arbitrio prudentis diſcernenda ſunt)etiam ex tunc ſponſa libera maneat. Vnde in dictis caſibus ſponſa tenetur expectare dictum terminum , aut dictam moram ; niſi quando ante dictum terminum , aut ante dictam moram prudenter creditur id euenturum,quia quando id antea prudenter creditur euenturum , ex tunc poteſt ſe vt liberam gerere , quia in eo caſu moraliter fruſtra expectabit;& idem, ob eandem rationem , dicendum eſt de ſponſo , quando ſponſa dicto modo diſcedit,& moratur. Prædicta autem ſunt vera , etiam ſi ſponſalia ſint iuramento confirmata ob rationem ſæpe repetitam.

Prædicta autem diſpoſitio iuris ciuilis expectandi biennium pro abſentia intra Prouinciam,& triennium pro diſceſſu extra eam, 40
quamuis non ſit correcta per dictum cap. *de illis* ; quia in hoc eſt ſermo de diſceſſu deſerendo domicilium , & in iure ciuili de diſceſſu abſque deſertione domicilij , quando fit animo redeundi ; nihilominùs non habet locum

cum in sponsalibus baptizatorum: quia sunt contractus habens pro materia, & obiecto contractum matrimonij eleuatum ad esse Sacramenti.

DIFFICVLTAS XI.

Vtrùm ob fornicationem, post sponsalia factam, dissoluantur ex parte innocentis?

41 CONueniunt Doctores, ob fornicationẽ sponsæ dissolui posse sponsalia ex parte sponsi (vt exprimitur in cap. *quemadmodum* 25. de iureiurando) non solùm quia per fornicationem sponsa fit notabiliter vilior, ob quod impletio sponsalium fit sponso notabiliter difficilior; sed etiam quia fornicando frangit notabiliter fidem,& ius,quia desponsatione contulit fidem, & ius in corpus, vt erat quando illud promisit, quod est verum, etiam si sponsalia sint iuramento confirmata (vt dicitur in eodem cap.) ob rationem sæpe repetitam: & propter fornicationem sponsi etiam dissolui possunt sponsalia ex parte spõsæ, vt docent communiter Doctores, ob suprà dictam posteriorem rationem; quia scilicet sponsus fornicando frangit notabiliter fidem.

Addimus contra Tabienam, & Armillam, vt optimè Sanc. disput.55.Henriq.lib.11.cap. 14.Ægid.disp.23. dub.7. & communiter Doctores, ob fornicationem sponsæ,quamuis vi, & coactione factam, dissolui posse sponsalia ex parte sponsi, vt dicitur in Can. *raptor* 27. quæst.

Sanc. Henr. Ægid.

quæſt. 2. quia ea fornicatione ſponſa fit notabiliter vilior in ordine ad matrimonium; & ob eandem rationem diſſolui poſſunt, ſi permittat ſe turpiter tangi, quia ſcilicet eo habetur omnino impudica, ac proinde vilior; & etiam quia frangit notabiliter, ſeu in re graui legem ſponſalium, ſeu fidem: ob fornicationem tamen ſponſi, vi ſibi illata, factam non poſſunt diſſolui ſponſalia ex parte ſponſæ, vt docent Sanc. & Ægidius, quia non frãgit fidem ſponſalium, neque fit notabiliter vilior in ordine ad matrimoniũ; ob tactus tamen illius impudicos diſſolui poſsũt (vt cõtra nõ paucos aduertit Ochagauia quęſt. 23.) quia quãuis eis non fiat notabiliter vilior, frangit tamen notabiliter, ſeu in re graui legem ſponſalium, ſeu fidem. Vnde exiſtimamus, non tantùm fornicationẽ ſponſæ, aut ſponſi cum alia perſona, ſed etiam tactus impudicos præter malitiam grauem luxuriæ etiam habere nouam malitiam grauem iniuſtitiæ contra ius, quod habet in corpus alterius futurum illæſum, & tertiam malitiam leuem infidelitatis: imò in ſponſa addit quartam malitiam iniuſtitiæ, & grauem, quando tactus impudicus eſt publicus, & eo infamatur ſponſus, vt de fornicatione diximus diſput. 1. difficult. 2. Sanc. Ægid.

Obſeruandum eſt, vt contra Ochagauiam quæſt. 23. docent Henriq. & Ægid. vtroque ſponſo poſt ſponſalia fornicante, & delinquente, ſponſum reſilire poſſe, & non ſponſam; quia quamuis quoad fidei, & iuris fractionem facta ſit æqualis compenſatio, non 43 Henriq. Ægid.

tamen quoad vilitatem, quia ſponſa fit notabiliter vilior, non verò ſponſus.

Sed ſupereſt difficultas, an ob fornicationem ab ſponſa, exiſtimata virgine, ante ſponſalia commiſſam, & poſt ſponſalia ab ſponſo cognitam, poſſint ſponſalia ex parte ſponſi diſſolui.

Palud. Supplem. Gabr. Palud. in 4. diſput. 27. q. 1. art. 3. & Supplementum Gabrielis dub. 4. partem negatiuam tuentur; quod exprimi videtur in dicto cap. *quemadmodum*, dum dicitur ſponſum non poſſe obiicere ſponſæ fornicationem præcedentem.

Sancius. Ægid. Sanc. verò diſp. 63. Ægid. & communiter Doctores partem affirmatiuam tradunt. Et meritò, non quia ſponſa fregerit fidem, aut quia reddatur in poſterum ſuſpecta; ſed quia illa fornicatione eſt notabiliter vilior quàm
44 exiſtimabatur. Et ob eandem rationem propter fornicationem præcedentem viduæ, exiſtimatæ honeſtæ, ante ſponſalia commiſſam, & poſtea cognitam, poteſt ſponſus ab ſponſa-
Sancius. libus reſilire, vt optimè Sanc. quia ſcilicet illa fornicatione eſt notabiliter vilior quàm apparebat, quamuis non tam vilis ac putata virgo.

In prædicto verò cap. *quemadmodum*, vbi dicitur non poſſe obiici ſponſæ fornicationem præcedentem, tantùm eſt ſermo de fornicatione præcedente cognita ante ſponſalia, vt exponunt Gloſſa, & communiter Doctores.

Sponſa tamen non poteſt reſilire ob fornicationem

cationem pręcedentem ſponſi, quamuis ignoratam, & poſtea cognitam, vt docent Sanc. & Ægid. quia ſponſus ob illam non eſt notabiliter vilior in ordine ad matrimonium. Sanc. Ægid.

Aduertunt non pauci, ob hæreſim ſponſalibus ſuperuenientem poſſe ſponſalia diſſolui ex parte innocentis; quod nos verum exiſtimamus, quando cohabitatio redditur periculoſa innocenti, aut quando id contingit in Prouinciis, in quibus (vt in noſtra) dedecori ducitur hæreſis.

DIFFICVLTAS XII.

Vtrùm ſponſalia diſſolui poſſint ob impedimentum dirimens ſuperueniens?

CONueniunt Doctores, ob impedimenta dirimentia, nempe ob affinitatem, & cognationem, & alia ſponſalibus ſuperuenientia diſſolui poſſe ſponſalia ex parte alterius, qui non fuit cauſa impedimenti; quia impedimento dirimente, matrimonium fit impoſſibile abſque diſpenſatione facta, quam non tenetur alter acceptare, etiam ſi ei liberaliter offeratur. Eſt tamen difficultas, an is, cuius cauſa impedimentum contractum eſt, teneatur diſpenſationem procurare, altero id exigente. 45

Petrus Ledeſma quæſt. 43. art. 3. & Ochagauia quæſt. 23. abſolutè, & abſque limitatione docent, teneri; quia contra ius alterius appoſuit liberè impedimentum, ac proinde ex iuſtitia tenetur ad illud auferendum. Quod Pet. Led. Ochag.

Sanc. Ægid. etiam docent Sanc. disp.56.& Ægid. disp.23. dub. 5. excepto quando dispensatio nequit

46 absque notabili incommodo obtineri; vt absque magnis sumptibus, quia non videtur se ad impletionem sponsalium medio extraordinario, & difficili obligasse, nisi quando pars innocens notabilem iacturam patiatur ex non

Filliuc. impletione sponsalium. Filliuc. cap. 8. quæsito 8. docet, illum non teneri, nisi quando altera pars notabilem iacturam patitur ex non impletione sponsalium.

Nos tamen existimamus, eum, qui fuit causa impedimenti, teneri ad procurandam dispensationem, quando dans causam impedimenti aduertebat impedimentũ contrahi; quia tunc liberè dedit causam damno impedimenti, damnificationi autem liberæ, & humanæ satisfaciendum est: at quando tunc non aduertebat impedimentum contrahi, non teneri, quia tunc liberè non damnificauit; damnificationi autem, quando non liberè fit, non est necessariò satisfaciendum: quando autem dicta damnificatio liberè facta est, ei satisfaciendum est procurando dispensationem, si possit absque magnis sumptibus, aut absque alio notabili incommodo; quia si non possit, nisi sic, non est necessariò procuranda, nisi id sit necessarium ad satisfaciendum alicui alij damno deflorationis, aut famæ.

47 Quomodo verò voto religionis, aut castitatis, aut cœlibatus, quod solum ex pluribus impedimentis tantùm impedientibus, & non dirimentibus, quæ olim erant, remansit, superue

peruenientе ſponſalibus, poſſint ſponſalia diſſolui, diximus difficult. 3. & aliis ſequentibus.

DIFFICVLTAS XIII.

Vtrum ſponſalia diſſolui poſſint ob notabilem defectum corporis ſuperuenientem?

COnueniunt Doctores, ob notabilem corporis defectum poſt ſponſalia ſuperuenientem ſponſæ, vt ob paralyſim, lepram, amiſſionem oculorum, aut naſi, & ob aliquem alium turpiorē defectum, diſſolui poſſe ſponſalia ex parte ſponſi, quamuis iuramento confirmata, vt exprimitur in dicto cap. *quemadmodum* 25. de iureiurando, quia contractus ſponſalitius (& conſequenter etiam iuramentum in confirmationem illius factum) tacitè fit addita conuentione, aut quaſi conditione, quod ſi adſit notabilis mutatio, ob quam impletio ſponſalium fiat notabiliter oneroſior, is cui fit talis, reſilire poſſit: & ob eandem rationem quando defectus ſponſo ſuperueniens eſt ei notabilis, quales ſunt omnes prædicti, diſſolui poſſunt ſponſalia ex parte ſponſæ, vt docent communiter Doctores; ſufficit autem ad diſſolutionem ſponſalium ex parte illæſi amiſſio vnius oculi, ſiue in ſponſa, ſiue in ſponſo, vt contra Palud. requirentem amiſſionem vtriuſque, docet Sancius diſp. 27. & communiter Doctores. 48 *Sanc.*

Et ob prædictam rationē morbus Gallicus, & quicumque alius contagioſus, & quicūque

alius notabilis incurabilis ſuperueniens, eſt ſufficiens ad diſſolutionem ſpóſalium ex parte illæſi; in quo etiam conueniunt communiter Doctores. Quod etiam Sanc. extendit ad notabilem oris fœtorem, & à fortiori extenditur communiter ad defectum nótabilem in fama, aut in honore ſuperuenientem; quia ob quemlibet ex dictis impletio ſponſalium fit notabiliter oneroſior illæſo.

Sanc.

49 Et ob defectum notabilem in pulchritudine ſuperuenientem ſponſæ, diſſolui poſſunt ſponſalia ex parte ſponſi, vt contra Couar. 4. Decretal. p. 1. cap. 5. docet Sanc. diſput. 13. quia ob dictum defectum impletio ſponſalium fit ſponſo notabiliter durior, aut notabiliter minùs grata (& etiam diſſolui poſſunt ex parte ſponſæ ob notabilem deformitatem ſuperuenientem ſponſo ob eandem rationem, quamuis ad id maior defectus requiratur in ſponſo:) quod autem in dicto cap. *quemadmodum* tantùm fiat mentio deformitatis prouenientis ex amiſſione oculorum, aut naſi, non obſtat, quia in eo non negatur poſſe ob alias deformitates diſſolui, & hæc deformitas, & alij defectus qui à nobis adduntur, ſicut & illi, qui in eo cap. aſſignantur, iure naturali ſufficiunt ad diſſolutioné ſpóſalium.

Sanc.

DIFFICVLTAS XIV.

Ob quaſnam alias cauſas diſſolui poſſint ſponſalia.

50 CONueniunt primò Doctores, ob notabilem alterius aſperitatem, & ſæuitiam aduc

aduenientem post sponsalia, ea posse dissolui ex parte alterius: ita Sanc. disputatione 58. & Ægid. disputatione 23. numero 67. quod constat primò, quia ob illam impletio sponsalium fit alteri notabiliter durior. Secundò, quia ob illam etiam fieri potest diuortium, vt patet ex cap. *literas* 13. de restitut. spoliatorum: ergo à fortiori dissolui possunt sponsalia, quo argumento vtitur textus in cap. *quemadmodum* 25. de iureiurando, ad probandum ob fornicationem dissolui posse sponsalia, quia videlicet est iusta causa diuortij; in cap. autem *veniens* 5. qui clerici, vel vouentes, in quo mulier dicitur violasse fidem, non dicitur, quia resilierit ab sponsalibus ob seueritatem, quam audierat de sponso, sed quia violauit votum castitatis, quod emisit in manibus cuiusdam heremitæ, vt deducitur ex contextu; aut si dicitur violasse fidem, quia resilierit ob seueritatem sponsi, non est, quia seueritas non sit sufficiens causa, sed quia mulier illa absque sufficienti notitia seueritatis sponsi eum recusauit. *Sanc.* *Ægid.*

Secundò conueniunt Doctores, ob graues inimicitias ortas inter sponsos, dissolui posse sponsalia ex parte vtriusque, & quia tunc impletio sponsalium fit vtrique notabiliter grauior, & quia ex eorum impletione potest malus exitus prudenter timeri. 5?

Dissolui quoque possunt ex parte vtriusque ob obstinatam parentum contradictionem, quando ex ea prudenter timetur aliquis malus exitus, vt aduertit Ægid. num. 68. quia *Ægid.*

etiam tunc impletio ſponſalium ſit vtrique notabiliter grauior.

Tertiò contra Baldum, & Alexandrum de Neuo conueniunt Doctores, ob paupertatem superuenientem, quando ob eam non poteſt ſolui dos promiſſa, diſſolui poſſe ſponſalia ex parte alterius; quia tunc cenſentur celebrata ſub conuentione, aut quaſi conditione dotis, vt conſtat ex cap. *de illis* 3. de conditionibus appoſitis; quod eſt verum, etiam ſi paupertas abſque culpa contingat. Imò quando nulla facta promiſſione dotis, ſuperuenit paupertas, etiam poſſunt diſſolui ex parte alterius, vt
52 contra Couar. 4. Decretal. p. 1. cap. 5. docent
Sanc. Sanc. diſput. 99. & Henriq. 11. de matrimonio
Henriq. cap. 14. quia ob illam impletio ſit alteri notabiliter oneroſior, & quæ à principio exiſtens etiam prudentem ab ſponſalibus retraheret.

Sanc. Ægid. Obſeruant Sanc. & Ægid. quod quamuis alteri ex ſponſis ingentiſſima diuitiarum copia ſuperueniat, altero in eodem ſtatu permanente, non poſſunt diſſolui ſponſalia: quod nos difficile exiſtimamus, quia dicta mutatio eſt ita notabilis, vt ex ſe efficiat impletionem notabiliter grauiorem facto ditiori, & quæ à principio exiſtens etiam prudentem ab ſponſalibus retraheret.

Sanc. Henr. Ægid. Tandem concludimus, vt aduertunt Sanc. Henriq. & Ægid. quamcumque notabilem mutationem ſponſalibus ſuperuenientem, quæ eorum impletionem reddat notabiliter difficiliorem, eſſe ſufficientem ad eorum diſſolutionem ex parte illius, cui redditur difficilior;

cilior; quia contractus sponsalitius (vtpote non perfectus, sed inchoatus, non conferens dominium, sed ius ad rem, & factus pro re non accepta, sed accipienda, & quæ non accipietur, si dissoluatur) tacitè fit addita conuentione, aut quasi conditione, quòd si adsit notabilis mutatio, ob quam impletio sponsalium fiat notabiliter onerosior, resilire possit is, cui fit talis. 53

Obseruandum est, vt optimè Sanc. & Ægid in omnibus dictis casibus, in quibus diximus dissolui posse sponsalia, id esse verum, quamuis sint iuramento confirmata ob rationem sæpè repetitam. *Sanc.* *Ægid.*

DIFFICVLTAS XV.

Vtrùm causæ, quæ quando superueniunt sponsalibus sufficiunt ad eorum dissolutionem, etiam sufficiant quando præcesserunt, & tunc fuerunt ignoratæ.

COnueniũt Doctores, causas dictas, quando fuerunt ante sponsalia, & ante ipsa fuerunt cognitæ, non sufficere ad dissolutionem sponsalium, vt patet. Est tamen difficultas, an etiam sufficiant, quando fuerunt ignoratæ. 54

Paludan. in 4. dist. 27. quæst. 1. artic. 3. partem negatiuam tuetur, quam etiam probabilem censet Supplementum Gabrielis quæst. 2. artic. 3. dub. 9. & deduci videtur ex capit *quemadmodum* 25. de iureiurando, dum absolutè dicitur ob fornicationem præ- *Palud.* *Sup. Gab.*

cedentem non poſſe diſſolui ſponſalia.

Sanc. *Henr.* *Baſil.* Sanc. verò diſput. 63. Henriq. 11. de matrimonio cap.4. & Baſil.lib.12.cap.18.partem affirmatiuam tradunt,quam ſupponunt communiter Doctores. Et meritò, quia ob cauſas præcedentes aliàs ſufficientes, quamuis ignoratas, impletio ſponſalium verè eſt difficilior, quàm apparet, quando ignorantur, non minùs ac ob ipſas quando ſuperueniunt: ergo quando præcedunt,& ignorantur, ſufficiunt ad diſſolutionem ſponſalium, ſicut quando ſuperueniunt.

55 Eſt ergo hæc doctrina vera ſolùm, quando ignorantia, aut error cauſæ aliàs ſufficientis fuit cauſa ſponſalium, id eſt, quando ſponſalia non fierent, ſi quando fiunt eſſet notitia dictæ cauſæ; non verò quando ignorantia, aut error non fuit cauſa ſponſalium, id eſt, quando etiam fierent ſponſalia, quamuis à principio eſſet notitia dictæ cauſæ: quia in hoc caſu impletio ſponſalium non eſſet difficilior, quàm ea ad quam etiam obligaretur, ſi eſſet notitia cauſæ.

Cap. autem *quemadmodum*, quod nobis videtur aduerſari, dum in eo dicitur ob fornicationem præcedentem non poſſe ſponſalia diſſolui, exponitur communiter, & bene, quando etiam præceſſit notitia fornicationis.

Obſeruandum eſt, cauſam aliàs ſufficientem, quando præceſſit, & ignorata fuit ignorantia, quæ fuit cauſa contractus ſponſalitij, ita ſufficere ad diſſolutionem illius, vt verè fiat validus (quidquid dicat Baſilius;) quia *Baſilius.*

tunc

tunc adest consensus simpliciter circa materiam substantialem, nempe circa personam, & etiam adest titulus. Et quamuis contractui sponsalitio ob eius imperfectionem tacitè insit conuentio, & quasi conditio, quod non adsit notabilis mutatio; hac tamen conuentione, aut quasi conditione contractus sponsalitius non fit verè conditionatus, & eius valor non ita ab illa dependet, vt si causa præcedat, non fiat à principio validus, & semper fuerit nullus, & quando causa non præcedit, valor contractus sit suspensus vsque ad euentum, aut non euentum causæ, quæ ponitur quasi pro conditione, vt si eueniat, ex tunc absolutè sit non validus, & dum non euenit, sit suspensus; quia verè non est hoc modo conditionatus, sed verè absolutus, quia quando dicta causa præcedit, quamuis ignoretur, & ignorantia sit causa contractus, fit validè ob rationem dictam, & quando post factum contractum euenit, verè valuit absolutè, & verè validus perseuerat, vt supponitur in dicto cap. *quemadmodum*, dum dicitur sponsam post sponsalia fornicantem, frangere fidem desponsationis; aliàs ex sponsalibus factis absque aliqua expressa conditione, vt regulariter fiunt, non oriretur impedimentum publicæ honestatis, quia non oritur nisi ex sponsalibus absolutis, ex quibus etiam oritur, quamuis post ipsa facta eueniat causa aliàs sufficiens, si neuter resilierit. Conditio ergo, aut potiùs conuentio, aut quasi conditio, quæ tacitè inest contractui sponsalitio, vt aduertit

56 57

Sanc. uertit Sanc. disp.68. num.11.hæc est, nempe, quòd si adsit aliquid notabile, quod ignoratur in principio, ignorántia quæ est causa contractus, & ratione cuius quando postea apparet, impletio contractus apparet notabiliter difficilior, aut quòd si aliquid notabile postea eueniat, ratione cuius impletio ipsius contractus fiat notabiliter difficilior, possit is cui fit, aut cui apparet difficilior, resilire ab sponsalibus, quod non est strictè conditio, à cuius existentia dependeat valor, sed potiùs est modus additus, aut conuentio addita ipsi contractui, eius valorem absolutum supponens; & hic modus, aut impropriè conditio est satis conformis intentioni cõtrahentium, non tantùm intentioni expressæ, qua intendunt obligari, nullam apponendo conditionem; sed etiam intentioni tacitæ, quia quilibet potiùs vult, ita promittere, & obligari, vt si eueniat notabilis mutatio, aut præcedat
58 ignorata, ob quam sibi sit, aut appareat difficilior impletio, alter etiam sit obligatus, & ipse possit pro sua voluntate efficere, quod fiat, aut non fiat contractus; & hac tacita appositione, quasi conditionis, & conuentionis, fit quod ipse liber maneat ad resiliendum ab sponsalibus (quia potest resilire cedendo iuri, quod accepit pro iure ab ipso alteri collato, & auferendo, quod ipse alteri contulit) & quod alter maneat obligatus; quia verè non maneret, nisi qui potest resilire ab sponsalibus, absolutè acquireret, & haberet, & retineret ius acceptum. Quod non tollit aliquando contractum spon

ſponſalitium eo ipſo diſtrahi, diſſolui, & irritari, quamuis neuter reſiliat, tunc videlicet, quando eo, quod aduenit, fit illicita impletio ſponſalium.

DIFFICVLTAS XVI.

Vtrùm ſponſus, conſcius cauſæ ſufficientis ad diſſolutionem ſponſalium, amittat ius reſiliendi, ſi accedat ad ſponſam?

COnueniūt communiter Doctores, ſponſum conſcium cauſæ ſufficientis amittere ius reſiliendi, ſi accedat ad ſponſam, ita Sanc. diſp.66. & Ægid. diſp.23. dub.10. quia eo acceſſu, vtpote facto ſub ſpe matrimonij, ſatis oſtendit ſe cedere iuri reſiliendi, & in priori conſenſu permanere. 59 *Sanc.* *Ægid.*

Quod etiam nos verum exiſtimamus non ſolùm in foro exteriori, quia in eo abſque dubio ita iudicabitur, quia dictus acceſſus eſt vehemens indicium remiſſionis defectus, & ceſſionis iuris reſiliendi; ſed etiam in foro interiori conſcientiæ, quādo accedit animo implendi ſponſalia, non verò quando abſque eo accedit, quia abſque eo animo accedens non cenſetur verè remittere; ac proinde quando abſque eo animo acceſſit, poterit reſilire, ſi alia via, quàm ducendo ſponſam poſſit damno illato ſatisfacere, ſi eo acceſſu aliquod intulit, & liberè. Dicitur autem damnū inferre, quando eo acceſſu, facto ſub ſpe matrimonij, ſponſa redditur minùs apta ad nubendum alteri ſibi æquali; & dicitur liberè illud inferre, 60
quando

quando sciens se posse resilire accedit ; quia tunc accedit aduertendo id posse nocere sponsæ.

Sed an sponsalia, à principio nulla, fiant valida copula subsequuta, dicemus disput. 3. vbi idem examinabimus de matrimonio à principio nullo.

DIFFICVLTAS XVII.

Vtrùm laborans occulto defectu, ob quem potest alter resilire possit alterum ignarum illius defectus ad matrimonium contrahendum compellere.

61 SVpponimus (in quo contra Ochagauiam quæst. 23. conueniunt Sanc. disp. 68. Ægid. disput. 23. dub. 12. & Filliucius cap. 9.) laborantem occulto defectu sufficiente ad dissolutionem sponsalium alteri non pernicioso, posse licitè contrahere cum ignaro defectus, quia si id esset illicitum, & peccatum, maximè contra iustitiam ; contra hanc autem non est, quia quæcumque alia inæqualitas præter corporum inhabilitatẽ ad commixtionem carnalem, qua consummatur, & perficitur matrimonium, & quicumque alius defectus, qui nõ est defectus ad commixtionem carnalem, non attinet ad iniustitiam, quæ in hoc contractu committi potest, quia in eo nihil aliud traditur, quàm corpus habile ad commixtionem carnalem, pro altero simili corpore, absque eo quod necessarium sit esse habile ad alia, & ad id tantùm exigitur societas coniugalis,

Sanc. Ægid. Filliuc.

galis, quamuis vtilis ſit ad alia, vt ad mutua obſequia, quæ fieri debent, quando fieri poſſunt;& ob hanc rationem id etiam eſt verum, quamuis defectus, quo laborat, ſit alteri grauiter perniciosſus,vt morbus Gallicus,& grauis lepra, vt contra Ochagauiam, & Ægid. ſupponunt Sanc. & Filliucius,dum abſolutè, & abſque diſtinctione aliqua defectus ſupponunt id eſſe licitum, imò Sanc. dum id ſupponit,exemplificat in morbo Gallico. 62 Sanc. Filliuc.

Laborans ergo quocumque defectu poteſt licitè contrahere cum ignaro defectus, dum eum non decipiat poſitiuè ſimulans, ſeu fingens oppoſitum; poterit tamen diſſimulare, ſeu tegere defectum, quia non tenetur eum manifeſtare; ac proinde corrupta concedens vſuram ſui corporis non ſolùm iam coniugi, ſed etiam non coniugi promittenti ſibi nuptias, poteſt licitè defectum corruptionis artificio aliquo occultare, vt aduertit Ægid. num.49. quia tunc non tam fingit ſe eſſe virginem, quàm tegit, & diſſimulat corruptionem; imò ſi interrogata, an ſit corrupta,neget mentaliter reſtringendo, ſeu ſubintelligendo in communi exiſtimatione, aut ad dicendum tibi, non peccat; quia non tenetur ad interrogationem tam duram vniuocè reſpondere; imò ſi interrogata, an ſit virgo,affirmatiuè reſpondeat, mentaliter ſubintelligendo in communi exiſtimatione,non peccabit, ſaltem mortaliter ob eandem rationem. Ægid.

Eſt tamen difficultas, an laborans occulto defectu ſufficiente ad ſponſalium diſſolutionem, 63

nem, quando licitè potest cum ignaro defectus matrimonium contrahere, possit ad id cogere ignarum, siue per iudicem, siue priuatim exigendo tanquam debitum.

Circa quam Sanc. Ægid. Filliuc. Ochagauia, & communiter DD. existimant posse cogere. Et meritò, quia quamuis ignarus defectus habeat ius dissoluendi sponsalia ex parte sui, tamen ea non dissoluit ex eo, quod nolit contrahere cum eo, qui laborat defectu; quia quamuis eo ipso, quod non vult contrahere dissoluat sponsalia ex parte alterius, quia eo ipso cedit iuri suo, & obligationi alterius, non tamen aufert sibi obligationem, qua obligatus est laboranti defectu, ac proinde laborans defectu potest alterum ignarum defectus cogere, seu compellere, vt secum contrahat matrimoniũ, vt satisfaciat obligationi, quam adhuc retinet contrahendi: secus est de adultero adhuc occulto, quia iste adulterio amittit ius proximum petendi ab altero debitum tanquam debitum, ac proinde non potest illud petere ab altero coniuge innocente ignaro adulterj.

DIFFICVLTAS XVIII.

Vtrùm ad dissoluenda sponsalia sit necessaria iudicis authoritas?

64 CONueniunt cõmuniter Doctores, quãdo est moralis certitudo seu probabilitas, quod est causa ad dissolutionem sponsaliũ, & quod sit ad eam sufficiens, nõ esse necessariam iudicis

iudicis authoritatem, id est, sententiam ad eorum dissolutionem, sed posse propria authoritate dissolui. Ita Sanc. disp. 56. Valentina disp. 10. quæst. 2. puncto 5. Ægid. disp. 23. & Rebellus lib. 4. q. 8. sect. 9. Et meritò, quia ex vna parte nullo iure positiuo disponitur expectandam esse sententiam iudicis ad id, & ex altera dissoluens sponsalia vtitur iure suo resiliendi ab sponsalibus absque perturbatione Reipublicæ.

Sanc. *Valent.* *Ægid.* *Rebel.*

Addunt tamen prædicti, aliquando necessariam esse sententiam, & authoritatem iudicis; quando scilicet absque ea ex dissolutione priuata sponsalium oriatur scandalum, id est, quando ea inducatur aliquis etiam ad dissoluenda sponsalia absque causa sufficiente. 65

Vnde quando sponsalia sunt secreta, quamuis causa sufficiens sit secreta, non erit necessaria iudicis authoritas; quia tunc nullum potest oriri scandalum ex dissolutione sponsalium, facta propria authoritate, neque erit necessaria, quando causa dissolutionis, & eius sufficientia sit publica, quamuis sponsalia publica sint, quia etiam tunc nullum potest prudenter timeri scandalum; poterit tamen esse necessaria, quando sponsalia sunt publica, & causa secreta; quia tunc ex dissolutione facta propria authoritate poterit oriri dictum scā-dalum, cùm videatur, sponsalia dissolui, & nō videatur causa. Erit autem tunc necessaria, quando prudēter timeatur aliquem ad id esse scandalizandum, seu inducendum; euitabitur

tamen scandalum, & consequenter necessitas Iudicis, si pars defectu occulto laborans comminatione publicationis sui defectus admonita, vt desistat, non desistit, ita publicando defectum, vt verisimile fiat resilientem habere causam sufficientem.

66 Addidimus, quando est moraliter certum, seu probabile, esse causam, & esse sufficientem; quia in dubio puro nequeunt sponsalia dissolui propria authoritate, imò ne authoritate Iudicis, si post iuridicam, & sufficientẽ discussionem maneat purum dubium existentiæ causæ, & eius sufficientiæ; aliàs fieret contra ius partis, aliàs certum ortum ex sponsalibus certis.

DIFFICVLTAS XIX.

Qualis probatio requiratur, vt Iudex dissoluat sponsalia.

67 CONueniũt DD. vt Iudex dissoluat sponsalia ob impedimentum aliquod matrimonij, quamuis tantùm impediens, sufficere vnum testem, vt significatur in cap. *super eo* 22. de testib. & in cap. *preterea* 12. de sponsal. quia tunc agitur de vitando peccato, quod sponsi impediti committerent, si contraherent, quod debet esse maximè fauorabile: requiritur tamen quod sit iuratus, vt aduertunt Sanc. lib. 1. disp. 71. & Ægid. disp. 23. num. 78. quia tunc ita agitur de vitando peccato, vt etiam agatur de præiudicio tertij, cum quo nullus creditur absque iuramento, & requiritur,

Sanc. Ægid.

ritur, quod deponat se id scire certò, & non sufficit, quod deponat se audiuisse, nisi ad probandam consanguinitatem; quia tunc sufficit, quod deponat se id audiuisse à duobus suis maioribus fide dignis, & quod distinguat clarè gradus consanguinitatis, vt docent Sancius & Ægid. & deducitur ex cap. *licet ex quadam* 47. de testib. sed non requiritur, quod nomen testis publicetur, vt supponitur in dicto cap. *preterea*, nisi quando sponsalia sunt iurata ob fortiorem obligationem sponsalium iuratorum.

Sufficit autem vnus testis iuratus ad dissoluenda sponsalia, quæ sint iurata, vt contra Palud. in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. & contra Greg. Lop. l. 18. tit. 9. par. 4. docent Sanc. vbi suprà, & Couarr. 4. Decret. 2. p. cap. 6. §. 10. quia in dicto cap. *super eo*, absolutè significatur, sufficere vnum testem ad dissoluenda sponsalia, nulla facta mentione iuramenti, nec posita limitatione ad sponsalia non iurata: quod si in dicto cap. *preterea*; significatur, sufficere vnum testem ad dissoluenda sponsalia, nisi sint iurata, hoc additur; quia ibi est sermo de teste, cuius nomen non fuit publicatum ob timorem, qui absque publicatione non sufficit, quando sponsalia sunt iurata. 68 *Sanc. Couar.*

Addidimus (in quo cõueniunt DD.) quod sicut ad dissoluenda spõsalia sufficit vnus testis, etiam sufficit fama impedimẽti, vt exprimitur in cap. *super eo* 2. de consang. quod est verum, etiam si sponsalia sint iurata, vt contra Palud.

Sanc. Couar. aduertunt Sanc. Couar. & cõmuniter Doctores, quia in hoc cap. *super eo*, absolutè, & absque limitatione ad sponsalia non iurata supponitur sufficere: in cap. verò *cùm in tua* 27. de sponsal. vltra famam non requiritur testis, sed vltra testem requiritur fama: requiritur autem vltra testem fama; quia testis ille non
69 fuit testificatus, seu non deposuit, sed tantùm denunciauit, seu detulit impedimentum: sufficit autem fama, nisi clarior fama, aut alij testes admittendi iudicio ordinarij oppositum probent, vt deducitur ex hoc cap. *cùm in tua*; sed quamuis ad dissoluenda sponsalia sufficiat fama, quæ est acclamatio, seu opinio maioris partis viciniæ, aut cõmunitatis, in qua ad minus habitant decem, sed non sufficit rumor, qui est opinio minoris partis.

Et quamuis ad dissoluenda sponsalia ob impedimentum sufficiat vnus testis iuratus: ad dissoluendum tamen matrimonium contractum, seu potiùs ad declarãdum, fuisse nullũ, requisiti sunt ad minus duo testes omni exceptione maiores, vt dicitur in dicto cap. *licet ex quadam*, & in cap. I. de consang. quia quamuis etiam tunc agatur de vitando peccato; est tamen res grauissima, & magni præiudicij: quando tamen agitur de dissoluendo matrimonio ob impedimentum consanguinitatis, sufficiunt parentes, & consanguinei ad testificandum, vt dicitur in cap. *videtur* 3. qui matrimonium, & deduci potest ex cap. *super eo*, de testibus.

Superest tamen difficultas, an ad dissoluenda

da sponsalia, ob defectum aliquem ex sufficientibus ad eorum dissolutionem, qui non sit impedimentum (vt ob fornicationem) sufficiat vnus testis iuratus.

Palud. vbi suprà partem affirmatiuam tuetur, quæ deduci videtur ex dicto cap. *super eo*, de testibus, & ex dicto cap. *preterea*, de sponsal. vbi ad impediendum matrimonium dicitur vnum sufficere. Sanc. verò & Ægid. disput. 23. num. 81. partem negatiuam tradũt. Et meritò, quia tunc non agitur de vitando peccato, sed tantùm de præiudicio tertij; ac proinde ad minus fuerunt requisiti duo omni exceptione maiores, sicut generaliter in omnibus aliis causis, quia quod sufficiat vnus est speciale priuilegium in dicto cap. *super eo*, de testibus, & in dicto cap. *preterea*, de sponsal. concessum oppositioni impedimenti; quia tunc agitur de vitando peccato. 70 *Palud.* *Sancius.* *Ægidius.*

DISPVT. III.

De natura, & essentia matrimonij.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Quid sit matrimonium.

MATRIMONIVM dicitur à munere matris in spe; quia mulier ideò contrahit matrimonium, vt mater filiorum efficiatur, & non dicitur patrimoniũ 1

à munere patris in spe; tum quia in filiorum generatione mater est certior, quã pater, tum etiam quia maiorem operam ponit in filiorũ generatione, & educatione. Matrimonium ergo dupliciter sumitur: vno modo pro ipso cõtractu, & sic sumitur, quando matrimonium dicitur esse vnum ex septem Sacramentis; altero modo sumitur pro vinculo orto ex ipso contractu, & post contractum perseuerante, & sic sumitur ab Eugenio IV. in suo Decreto fidei habito in Concilio Florentino, post vltimam sessionem, dum ait, consensum mutuum expressum esse causam efficientem matrimonij.

2 Hoc ergo supposito, matrimonium communi Doctorum consensu, & approbatione Alexand. 3. in cap. *illud quoque* 11. de præsumptionibus definitur, quod sit *viri, & mulieris maritalis coniunctio inter legitimas personas indiuiduam consuetudinem retinens.* *Alexand.*

Pro huius autem definitionis declaratione supponendum est, in matrimonio septem reperiri. Primò reperitur mutuus consensus de præsenti circa mutuam corporum traditionem. Secundò reperiuntur verba, vel alia signa, quibus contrahentes paciscuntur de dicta mutua corporum traditione, & exprimunt dictum mutuum consensum circa illam. Tertiò reperitur mutuum dominium corporum traditum, seu translatum, quod est effectus primarius, & simul obiectum ipsius cõtractus coalescentis ex mutuo illo consensu, & ex exteriore expressione illius. Quartò reperitur

mutua

mutua radicalis obligatio in his, quæ pertinent ad prolis generationem, qua coniuges obstringuntur, seu obligantur (quæ dicitur vinculum) ex aduerso correspondens dicto mutuo dominio, quia dominio in vno correspondet obligatio in altero, & è cõtrà. Quin- 3
tò reperitur aliud mutuum ius proximum in corpore alterius, ortum ex dicto mutuo dominio, sicut in materiis aliorum contractuum. Sextò reperitur mutua proxima obligatio in his, quæ pertinent ad prolis generationem ex aduerso correspondens dicto mutuo iuri proximo, de quibus amplius dicemus disp. 7. difficult. 8. Est autem tam dominium, & ius proximum, quàm obligatio radicalis, & proxima quid extrinsecum siue reale, siue rationis, vtpote proueniens ex signis, quorum ratio formalis etiam est sita in extrinseco siue reali, si- 4
ue rationis. Tandem septimò reperitur vsus, seu copula coniugalis.

In dicta ergo definitione matrimonij pro genere ponitur *coniunctio*, & pro differentia ponitur *maritalis*, (id est, ordinata ad prolis generationem) per quas dicta mutua radicalis obligatio, seu vinculum coniugum explicatur, & sufficienter, vt constat. Vnde reliquæ particulæ ponuntur ad maiorem declarationem, dicitur enim, *inter legitimas personas*, quia dicta obligatio tantùm contrahitur inter personas habiles secundum leges: additur verò, *indiuiduam vitæ consuetudinem retinens*, vt indissolubilitas dicti vinculi, seu dictæ mutuæ obligationis significetur.

4 Ex dictis constat, dicta definitione matrimonium sumptum pro contractu definiri, non essentialiter, sed descriptiuè; quia per illam explicatur mutua radicalis obligatio, quæ non est essentia cótractus, sed eius primarius effectus, & quasi passio ab ipso inseparabilis; & matrimonium sumptum pro vinculo essentialiter definiri, sicut hac definitione, *animal aptum ad ridendum*, homo descriptiuè, & risibile essentialiter definiuntur.

DIFFICVLTAS II.

Quis consensus, seu quæ intentio requiratur ad essentiam, & valorem contractus matrimonij.

5 Conueniunt Doctores, ad essentiam, & valorem contractus matrimonij aliquem consensum requiri, quia ex consensu, & ex pactione exteriori expressiua consensus coalescit essentia huius cótractus, sicut cuiuscumque alterius; & non sufficere consensũ vnius, sed requiri consensum vtriusque contrahẽtis, vt definitum est ab Eugenio IV. in suo decreto fidei, & definitum fuerat in cap. *tua* 26. de sponsalibus. Et meritò, quia contractus matrimonij est mutuus.

Et non sufficit, quod consensus iste sit quędam simplex voluntas, sed requiritur, quod sit efficax intentio, vt significatur in dicto cap. *tua*, quia per contractum matrimonij traditur dominium corporum, quod tradi nequit absque consensu efficaci. Et non sufficit, quod proce

procedat ex quacumque deliberatione(ex qua procedere debet, vt sit translatiuus dominij, & inductiuus obligationis) sed requiritur, quod procedat ex plena,ad peccatum mortale sufficiente, quia contractus matrimonij est magni momenti, vtpote translatiuus dominij corporis in alteram personam ad commixtionem carnalem, & inductiuus grauis obligationis in ipso transferente dominium:& non 6
sufficit consensus, seu intentio efficax traditionis dominij corporis tantùm in aliquo effectu perseuerans virtualiter, sed requiritur actualis, & procedens ex actuali deliberatione dictæ traditionis; aliàs consensus non erit in se ipso humanus, & liber, & ex ipso non posset oriri translatio humana dominij, & obligatio moralis, vt diximus disput. 1. difficult. 9.

Vnde amentes,ebrij, dormientes, & pueri, qui nondum ad perfectum vsum rationis peruenerunt,non possunt validè contractum matrimonij celebrare ex defectu plenæ deliberationis, quam dicimus requiri.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm consensus, ad essentiam, & valorem contractus matrimonij requisitus, debeat ferri in mutuam corporum traditionem?

COnueniunt Doctores,ad essentiam,& valorem contractus matrimonij requiri consensum, seu intentionem ferri in mutuam translationem dominij corporum in ordine 7

ad commixtionem carnalem, non minus, quàm pactionem ipsam exteriorem expressiuam consensus; quia dicta mutua translatio est ipse primarius effectus, & per se resultans ex contractu ipso matrimonij, & ad quem primariò ordinatur: contractus autem matrimonij, sicut quicumque alius, essentialiter componitur ex consensu voluntatis, & ex pactione exteriori; ergo non minus consensus ipse, quàm pactio exterior ferri debet in mutuam translationem dominij corporum ad commixtionem carnalem, quamuis necessarium non sit, in eam translationem expressè ferri; sed sufficit confusè tendendo, videlicet in id quod fit contractu matrimonij, & ex ipso resultat confusè apprehensum, & non expressum adhuc pactione ipsa exteriori.

8 Vnde qui à natiuitate simus est, surdus, & mutus, si sit videns, & perspicacis ingenij, poterit validè contrahere matrimonium; quia signis, visu perceptis, poterit percipere contractu matrimonij, quem videt aliquando celebrari, aliquid fieri ordinatum ad commixtionem carnalem; ac proinde in id consentire, & de eo signis pacisci: secus verò si etiam sit cæcus, vt contra plures docet Sanc. lib. 4. disp. 8. quia defectu auditus, & visus nequit adhuc confusè percipere contractum matrimonij, & eius primarium effectum.

DIS

DIFFICVLTAS IV.

Vtrùm conſenſus, ad valorem contractus matrimonij requiſitus, debeat ferri in tria bona matrimonij?

SVpponimus tria eſſe bona matrimonij, 9
nempe perpetuitatem, prolem, & fidelitatem.

Hoc ergo ſuppoſito, conueniunt DD. ad contractum matrimonij eſſentialiter requiri, quod conſenſus, ſeu intentio feratur ſaltem implicitè, ſeu confusè in perpetuitatem traditionis corporum; quia tantùm traditio perpetua eſt effectus ipſius contractus, & non tēporaria, quia hæc (vtpote nociua proli, ad quam contractus matrimonij ſua natura ordinatur) nequit fieri ab hominibus validè; fertur autem implicitè in perpetuitatem, eo ipſo quod contrahentes efficere intendunt, quod ipſo contractu fieri poteſt, aut quod ſolet ab aliis fieri.

Secundò conueniunt, ad naturam, & valorem huius contractus non eſſe neceſſarium, quod conſenſus, ſeu intentio feratur in alia duo bona, nempe in generandam prolem, & in ſeruandam fidem; quia hæc duo non fiunt per ipſum conſenſum, & neceſſarium nō eſt, quod conſenſus feratur in id, quod non fit per ipſum, quia ipſe, & pactio exterior, ex quibus contractus iſte coaleſcit, tantùm requiruntur, vt mediis eis aliquid fiat.

Eſt tamen difficultas, an intentio contraria proli,

proli, vt intentio eam vitandi; & contraria fidelitati, vt intentio non reddendi debitum, & adulterandi, obstet naturæ, & valori huius contractus.

10 *Angel. Henriq. Sotus.* Angelus matrim. 2. num. 23. Henriq. 11. de matrim. cap. 12. & Petr. Soto existimant, intentionem contrariam proli, & fidelitati, obstare valori huius contractus: ita vt si contrahatur animo impediendi generationem prolis, aut non seruandi fidem, non fiat validè; quia dicta duo, nempe generatio prolis, & seruare fidem, pertinent ad substantiam huius contractus; ergo intentio ipsis, aut cuilibet ipsorum contraria impedit valorē illius.

Sancius. Ægid. Ochaga. Filliuc. Sancius lib. 2. disput. 24. Ægid. disput. 24. Ochag. dub. 4. & Filliuc. existimant, intentionem contrariam proli, & fidelitati, nō nocere valori contractus matrimonij. Et meritò, quia valori huius contractus non nocet, nisi intentio incompossibilis cum intentione necessaria ad valorem illius; neutra autem intentio ex dictis est incompossibilis cum intentione necessaria; quia ad valorem non est contraria alia intentio, quàm efficiendi id, quod contractu ipso valido immediatè efficitur; eo autem immediatè, & primariò tan-

11 tùm efficitur mutua corporum traditio in ordine ad commixtionem carnalem, & mutua obligatio ipsi traditioni ex aduerso correspōdens in altero, & quidquid aliud contractu ipso efficitur, est resultās ex ipsa traditione, & obligatione absq; nouo aliquo cōsensu superaddito: intētioni autē tradēdi mutuò corpora ad

ad vſum coniugalẽ,& ad hunc mutuò ſe obligãdi, non eſt contraria intentio vitandi prolem, neque intentio non ſeruandi fidelitatẽ, ſicut ipſum vitare prolem,& nõ ſeruare fidelitatem, quæ ſunt obiecta dictarum intentionum,non ſunt incompoſſibilia cum dicta mutua traditione, & obligatione, quæ ſunt obiecta intentionis neceſſariæ ad valorem contractus matrimonij;quia quamuis vitare prolem, & non ſeruare fidem, ſint violatio iuris traditi, & obligationis contractæ ex contractu matrimonij, & in hoc ſenſu ſint contra illa, non tamen ſunt incompaſſibilia cum eis; ex quo conſtat antecedens rationis aduerſariorum eſſe falſum.

Sed an intentio ſe obligandi ad vitandam prolem, & ad non ſeruandam fidem,& deductio eorum in pactum,obſtet valori matrimonij,examinabimus diſp. 7.

DIFFICVLTAS V.

Vtrùm conſenſus,ad valorem contractus matrimonij requiſitus, debeat ferri in copulam?

COnueniunt Doctores contra Michaëlem Medinam, non requiri conſenſum, 12
ſeu intentionem contrahentium expreſsè ferri in copulam;quia ad valorem huius contractus ſufficit, quod conſenſus expreſsè feratur in id, quod per ipſum fit (imò in id tantùm, quod per ipſum immediatè fit, quia quodcũque aliud neceſſariò reſultat ex effectu immediato, abſque ſuperaddito conſenſu;) copula autem

autem non fit per contractum matrimonij.

Est ergo difficultas, an consensus debeat ferri implicitè, seu tacitè in illam, quia alij affirmant, & alij negant.

13 Circa hanc difficultatem, quæ potiùs est nominis quàm rei, negari non potest, dictum consensum debere aliquo modo ferri in copulam; quia ferri debet directè in mutuam corporum traditionem in ordine ad copulã, & in mutuam obligationem ad eandem copulam, ac proinde aliquo modo debet ferri in copulam. Nihilominus, quia copula non est effectus dictæ traditionis, & dictæ obligationis, in quas consensus debet directè ferri; sed tantùm est purũ obiectum, aut extremũ, quod respiciunt, ideò, quamuis consensus debeat ferri directè in dictam dominij corporum traditionem, & in dictam obligationem, non fit quod debeat ferri implicitè in copulam, sed tantùm connotatiuè, indirectè, & in obliquo; quia id quod non est effectus, sed tantùm purum obiectum, aut purum extremum non implicatur, & continetur in eo, cuius est obiectum, & extremum.

14 Ex quo fit, intentionem contrariam copulæ, id est, non vtendi matrimonio, non nocere valori contractus matrimonij, vt docent communiter Doctores; quia dicta intentio non est incompossibilis cum intentione tradendi dominium corporis ad dictum vsum, & se obligandi ad illum; quæ sufficit ad valorem contractus matrimonij, quia dicta traditio, & obligatio est sufficiens materia substantialis

lis contractus matrimonij, & effectus immediatus illius, ex quo semel posito, necessariò oriuntur reliqui effectus, si alij sunt.

DIFFICVLTAS VI.

Vtrùm contractus matrimonij possit fieri absque consensu contrahentium?

COnueniunt Doctores, contractum matrimonij nulla potentia adhuc Dei fieri posse absque mutuo contrahentium consensu; quia contractus iste, sicut quilibet alius, essentialiter coalescit ex dicto consensu, & ex pactione exteriori, sicut homo ex anima rationali, & ex corpore.

Est tamen difficultas, an status ipse matrimonialis, qui transacto contractu permanet, possit fieri absque consensu contrahentium.

Et primò est difficultas, an possit fieri à re- 15
publica humana. Ratio difficultatis pro parte affirmatiua desumitur ex cap. *is qui fidem* 3. de sponsalibus, vbi decernitur, sponsalia transire in matrimonium per copulam subsequutam; & ex cap. final. de conditionibus appositis, vbi decernitur, matrimonium sub conditione impossibili contractum, esse validum; & tamẽ in his duobus casibus sæpe deficit consensus contrahendi: ergo respublica saltem Ecclesiastica potest absque coniugum consensu eos matrimonialiter coniungere.

Nihilominus conueniunt DD. statum matrimonialem non posse absque consensu contrahentium fieri à republica adhuc Ecclesiastica.

Sanc. Ægid. siastica. Ita Sanc. disp.27. & Ægid.disput.24. dub.5. & meritò; quia respublica tantùm habet potestatem supra res, & corpora ciuium, quatenus publico bono expedit; bono autem publico non expedit, vt vir & fœmina contra eorum voluntatem matrimonialiter coniungantur, quia matrimonia ita sæpe haberent infœlices exitus. Et sanè in republica humana nondum agnita est dicta potestas, sed tantùm ad compellendum ad contrahendum voluntariè, quando est causa iusta ad id.

16 In dictis autem capitibus pro parte affirmatiua adductis non decernitur, matrimonia illa esse valida, adhuc deficiente coniugum consensu, sed tantùm dicitur, habenda esse vt valida; quia in eis casibus Ecclesia præsumit contrahentes matrimonialiter consensisse, & ita vehementer præsumit, vt nullam admittat probationem in contrarium.

Secundò est difficultas, an possit fieri à Deo. Conueniunt Doctores, Deum posse fœminæ tradere dominium corporis viri ad cõmixtionem carnalem, & è contra viro dominium corporis fœminæ ad eandem absque eorum consensu: quia Deus est omnium, etiã corporum, verus dominus, non minus quàm ipsi contrahentes, imò est supremus, & independens: ergo independenter ab eorum consensu potest dictum mutuum dominium tradere, quod ipsi possunt.

Est tamen difficultas, an etiam independenter à contrahentiũ consensu possit à Deo fieri vinculum ipsum matrimonij.

San

Sancius lib.2. disput.26. Filliuc. cap. 3. & Ochagau. tract.2. quæst.8. partem negatiuam tuentur. Primò, quia consensus coniugū est de essentia status, & vinculi matrimonialis. Secundò, quia vinculum matrimonij est mutuum animorum vinculum: ergo nequit fieri absque mutuo animorum consensu. Tertiò, quia vinculum matrimonij est relatio quædam, consurgens ex mutuo coniugum consensu, tanquam ex fundamento: ergo nequit absque illo fieri à Deo, sicut neque paternitas in aliquo absque generatione ab eo proueniente. Quartò, quia status religiosus nequit à Deo in aliquo fieri absque eius consensu libero: ergo neque status matrimonialis. 17 *Sancius. Filliuc. Ochag.*

Valentia verò disput. 10. quæst.3. punct.1. Henriq.11. de matr. cap. 1. & Ægid. disp. 24. dub. 5. partem affirmatiuam tradunt. Et meritò, quia vinculum matrimonij, vt diximus diffic.1. nihil aliud est quàm mutua radicalis obligatio, ex aduerso correspondens mutuo dominio corporum, qua coniuges manent mutuò colligati, seu obligati in ordine ad commixtionem carnalem. Deus autem, vt iam diximus, & admittunt aduersarij, vtpote omnium etiam corporum dominus supremus, & independens, potest independenter à coniugum consensu tradere, & transferre mutuum dominium corporum eorum: ergo etiam vinculum ex aduerso correspondens dicto mutuo dominio translato; quia eo ipso, quod vni traditur dominium corporis alterius, hinc alteri necessariò concomitanter inest obliga- *Valent. Henriq. Ægid.*

tio respectu illius, cui traditum est dominiū.

18 Ex quo deducimus, statum matrimonialem relictum, & permanentem transacto contractu matrimonij, non consistere in solo vinculo; sed coalescere ex vinculo ipso (consistente in dicta mutua obligatione) & ex dicto mutuo dominio.

Ad primam ergo rationem aduersariorum negamus, consensum esse de essentia status, & vinculi matrimonialis, sed tantùm esse causam efficientem illius; quamuis sit de essentia contractus matrimonij.

Ad secundam respondemus, vinculum matrimonij dici vinculum animi, non quia essentialiter cōsistat in animorum vnione (aliàs vinculum non perseueraret inter coniuges animo dissidentes) aut quia necessariò, & essentialiter dependeat ab animorum consensu; sed quia solet esse occasio mutui amoris.

Ad tertiam concedimus, vinculum matrimonij esse relationem (quamuis non intrinsecam, sed extrinsecam) consurgentem proximè ex mutuo coniugum consensu; posse tamen consurgere, & non minus ex sola volūtate, & consensu Dei, qui etiam est dominus corporum contrahentium omnino independens ab ipsis.

19 Ad quartam concedimus, Deum non posse se solo absque consensu religiosi, in eo efficere religiosum statum (vt modò est) consistentem in obligatione fidelitatis religiosæ, seu sacræ ortæ ex voto; quia ex solo voto oriri potest, & votum nequit fieri absque consensu vouentis:

vouentis:poteſt tamen ſe ſolo efficere ſtatum matrimonialem, abſque coniugum conſenſu; quia ſtatus iſte conſiſtit in obligatione iuſtitiæ ad commixtionem carnalem,& in dominio, cui correſpondet ea obligatio, quæ oriuntur ex conſenſu dominorum corporum; & quia Deus etiam eſt dominus corporũ coniugum meliùs quàm ipſi, & ab ipſis independens, ideo ipſe ſolus abſque eorum conſenſu ſeu independenter ab eo poteſt dictum dominium tradere, & dictam obligationem inducere.

Addunt nonnulli ex his, qui nobiſcum ſentiunt, Deum de facto primos parentes matri- 20
monialiter coniunxiſſe abſque eorum conſenſu, iuxta illud Matth.19. *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet.* Id tamen credendum non eſt, vt aduertunt Sanc.& Ægid.quia non *Sanc.*
expediebat matrimonium primorum paren- *Ægid.*
tum, quod erat initium, & futurum erat norma aliorum, quæ fiunt ex conſenſu coniugũ, fieri abſque illorum conſenſu. Illud autem Matth. 19. generaliter de omni matrimonio dicitur, vt deducitur ex contextu; non quia Deus ſe ſolo efficiat vinculũ matrimonij, ſed quia Deus excitauit ad celebranda matrimonia,& eorum celebrationem approbauit, & approbat.

DIFFICVLTAS VII.

Vtrùm qui falsò exiſtimat ſe eſſe inhabilem ad contractum matrimonij, poſſit habere conſenſum ſufficientem ad valorem illius?

21 SVpponimus (in quo nequit esse controuersia) eum, qui ita falsò existimat sibi esse aliquod impedimentum dirimens, ac proinde se esse inhabilem, vt habeat formidinem oppositæ partis, posse habere consensum sufficientem ad valorem contractus matrimonij; quia tunc potest habere consensum, seu intentionem efficacem tradendi dominium sui corporis, & se obligandi sub conditione si sit habilis, & possit; quia tunc concipit fortasse se esse habilem, & posse: hæc autem intentio sufficiens est ad contractum matrimonij, quia est efficax, & sub conditione de præsenti vera, & subsistente.

Difficultas tamen est, an is, qui firmiter absque formidine seu hæsitatione credit se esse inhabilem ad matrimonium, possit habere consensum sufficientem ad valorem illius.

22 *Sanc.* *Couar.* Sancius lib.2. disp.33. & Couar.4. Decret. p.2. cap.3.§.7. partem affirmatiuam tuentur; quia ille talis potest habere intentionem seu consensum efficacem sub conditione, si fortè possim, quæ sufficiens est; sicut etiam hæreticus, qui absque formidine existimat baptismũ non esse Sacramentum, potest validè baptizare sub conditione si fortè sit Sacramentum.

Nauarr. *Ægid.* Nauar. verò cap.22.num.96.& Ægid.disp. 24. partem negatiuam tradunt. Et meritò, quia nemo potest seriò, & efficaciter intendere id, quod absque formidine aliqua credit esse impossibile, & non solùm non potest absolutè, sed neque sub conditione, si fortè possim;

possim; quia non concipit fortè posse, aliàs formidaret: ergo eius animus nequit in id seriò, & efficaciter ferri adhuc sub dicta illa conditione.

Hæreticus verò, quamuis omnino, & absque formidine existimet baptismum non esse Sacramentum, potest validè baptizare, non quia possit sub dicta conditione, quia verè nõ potest; sed quia stante iudicio illo firmo intendere potest efficere, quod Christus instituit, aut quod Ecclesia facit, quidquid illud sit; quod sufficit ad valorem baptismi, quia eo ipso confusè intendit efficere Sacramen- 23
tum; quia in eo obiecto, nempe quod Christus instituit, aut quod Ecclesia facit, confusè continetur efficere Sacramentum: qui verò omnino absque formidine credit se non posse accipere Mariam, v. g. in vxorem, non potest his verbis, *accipio te in meam*, intendere eam in vxorem accipere non solùm expressè, sed neque confusè; quia nequit intendere aliud obiectum, in quo istud contineatur confusè.

DIFFICVLTAS VIII.

Vtrùm ad valorem contractus matrimonij requiratur, quod consensus actualis vtrinsque sit simul tempore?

CONueniunt Doctores contra Panormit. & Ant. de Butrio, ad valorem contractus matrimonij nõ requiri, quod cõsensus actualis vtriusque contrahentis sit simul quasi con-

tinuè, vnus ſtatim poſt alterum; quia parua diſtantia inter vtrumque non nocet ſimultati morali, quæ ſufficit ad valorem huius contractus, qui eſt quoddam vnum morale.

24 Eſt tamen difficultas, an ad valorem huius contractus neceſſarium ſit, quod non ſit magna diſtantia inter vtrumque conſenſum.

Sotus. Sanc. Couar. Henriq. Baſil. Bart. Led. Sotus in 4. diſt. 27. quæſt. 1. art. 3. Sanc. lib. 2. diſp. 32. Couar. 4. Decret. 2. p. cap. 4. Henriq. 11. de matrimonio cap. 3. Baſil lib 2. cap. 16. & Bart. Ledeſm. de matrim. dub. 17. docent, requiri quod non ſit magna diſtantia inter conſenſum actualem vnius, & conſenſum actualem alterius; quia poſt magnam diſtantiam non remanet, nec durat moraliter conſenſus prior: ac proinde ex priori conſenſu multum diſtante à poſteriori, & ex poſteriori non poteſt actu fieri contractus matrimonij, qui ex conſenſu vtriuſque eſſentialiter coaleſcit. Diſcrepant tamen iſti Doctores in taxanda diſtantia, quæ valori huius contractus obſtet; quia *Sotus. Henriq. Ledeſm. Sanc.* Sotus exiſtimat diſtantiam ſeptennij obſtare: Henriq. diſtantiam biennij: Ledeſma diſtantiam vnius anni. Sancius verò taxationem diſtantiæ obſtantis remittit arbitrio prudentis, attentis peculiaribus circumſtantiis. Qui omnes ſupponunt, diſtantiam minorem ea, quæ ab ipſis aſſignatur, non obſtare valori matrimonij.

25 *Maior. Nauar. Ægid.* Maior verò in 4. diſt. 27. quæſt. 1. Nauarr. cap. 22. num. 80. & Ægid. diſp. 24. dub. 7. docent, nullam temporis diſtantiam inter conſenſum actualem vnius, & inter conſenſum

actua

actualem alterius, quamuis maximam, obstare valori contractus matrimonij, dum prior consensus permaneat saltem habitualiter. Et meritò, quia consensus, quamuis solùm habitualiter permanens, sufficit ad effectum cõtractus matrimonij, nempe ad traditionem dominij corporis ad vsum coniugalem, & ad inductionem obligationis ad illum: ergo sufficit ad perficiendum contractum, ex quo oritur dictus effectus. Consequentia patet, antecedens autem probatur, nempe quod consensus tantùm habitualiter permanens sufficiat ad dictum effectum; quia effectus iste tãtùm consistit in extrinseca relatione, siue reali, siue rationis: hæc autem sufficienter potest consurgere ex consensu multo antea emisso, postea posito consensu alterius; sicut etiam ad applicandum valorem sacrificij pro aliquo, sufficit intentio, seu consensus multo antea præcedens, habitualiter tantùm perseuerans, vt diximus tractat. de Sacramentis in communi. Quamuis, vt in eo tractat. diximus, 26
ad efficiendum ipsum sacrificium, & ad efficiendum quodcumque Sacramentum, sit necessaria intentio perseuerans saltem virtualiter in aliquo effectu deriuato ex ea intentione media electione perseuerante, procedente ex ipsa intentione. Ratio autem disparitatis inter intentionem effectionis sacrificij, & Sacramenti ex vna parte, & inter intentionem applicationis sacrificij, & consensum, seu intentionem matrimonialem ex altera, est, quia intentiones efficiendi sacrificium, &

efficiendi Sacramentum sunt factiuæ operationum realium, v.g. intentio efficiendi sacrificium, est intentio proferendi verba consecrationis, & intentio efficiendi Sacramẽtum, est intentio proferendi verba, & sæpe etiam efficiendi alteram actionem physicam, vt abluendi, aut vngendi; dictæ autem operationes reales nequeunt fieri ex intentione, nisi physicè existente, aut in se, aut in aliquo effectu deriuato ex illa modo supra dicto: intentio verò applicandi valorem sacrificij, non est factiua alicuius actionis realis, quæ debeat
27 ex ipsa intentione procedere, sed tantùm est applicatiua valoris; quod fit sufficienter ex eo solùm, quod celebrans velit fructum sui sacrificij (tunc, aut postea ex alia intentione efficiendi) prodesse alicui; ad quod sufficit, quod præcesserit, & non sit reuocata: intentio etiam seu consensus matrimonialis nõ est factiua alicuius actionis realis, quæ debeat ex ipsa intentione procedere, sed tantùm est traditiua dominij corporis ad vsum coniugalem, & inductiua obligationis corporis ad illum, quæ consistunt in extrinseca relatione, seu respectu; ad quod, vt diximus, sufficit ipsa intentio tradendi dominiũ corporis ad vsum coniugalem, & ad eum se obligandi, quamuis præterita sit, & non maneat nisi habitualiter.

Sed quamuis ad contractum matrimonij sufficiat consensus præcedens habitualiter; ad conficiendum tamen Sacramentum matrimonij, seu vt dictus consensus, & expressio illius

illius fiant Sacramentum, requiritur (sicut ad efficienda alia Sacramenta,) quod consensus, & eius expressio fiant ex intentione efficiendi illud Sacramentum, quæ intentio requiritur 28
esse saltem virtualiter, quando elicitur consensus, & exteriùs exprimitur, sicut intentio aliorum Sacramentorum, semel tamen elicito consensu, & facta exteriori expressione ex dicta intentione sacramentali, postea quando aduenit consensus alterius, & expressio illius ex intentione saltem virtuali efficiendi Sacramentum, quamuis multo postea eliciatur consensus, & fiat expressio illius ex dicta intentione, non tantùm fiet contractus matrimonij, vt diximus, sed etiam fiet Sacramentum; quia fit ex intentione, siue actuali, siue virtuali efficiendi Sacramentum, vt supponimus.

Addidimus, *dum prior consensus permaneat saltem habitualiter*; quia si aliquo modo saltem habitualiter non permaneat, sed omnino desinat esse, non potest ad contractum, qui postea adueniente consensu alterius perficiendus erat, pertinere: desinit autem prior consensus permanere omnino adhuc habitualiter, quando reuocatur, siue expresè, vt patet, 29
siue implicitè, vt quando postquam consentit in vnam personam, consentit in alteram; & etiam quando consensus in suo elici fuit limitatus, siue expresè, siue implicitè vsque ad aliquod tempus, desinit permanere adhuc habitualiter post tempus illud, ad quod vsque fuit limitatus: quoties autem quis con-

sentit, & non expressè in perpetuum, nec tempus aliquod determinatum suo consensui præscribit, censetur implicitè tempus aliquod limitatum suo consensui præscribere, quia nullus est, qui velit perpetuò consensum alterius expectare, & quoad hoc suspensus manere. Quantum autem tempus censendum sit à quolibet fuisse præscriptum, prudentis arbitrio attentis circumstantiis pensandum est; quia aliquando longum, etiam vbi Trident. viget, vt quando quis per epistolam consentit in procul absentem, & aliquando breue, aut breuissimum, vt quando quis consentit in præsentem, à qua citò, aut statim ex-
30 pectat consensum. Qui verò consentit in eã, quæ fictè consentit, non eo ipso, quod ignoranter perseuerat in eo matrimonio, censetur perseuerare in priori consensu, seu intentione contrahendi (quidquid dicant Sanc. & Ægid.) quia ea perseuerantia non renouat dictam intentionem, seu consensum, quia ea perseuerantia non intendit contrahere, quia credit contractum iam fuisse perfectum; ac proinde tantùm censendum est ab eo fuisse præscriptum tempus illud, quod attentis aliis circumstantiis censeretur ab eo præscriptum. Vnde, si consentit in præsentem, censendum est breue, aut breuissimum tempus suo consensui præscripsisse.

DIFFICVLTAS IX.

Quomodo renouandus sit contractus matrimonij nullus ex defectu consensus veri, aut legitimi.

Sup

SVpponimus (in quo conueniunt Doctores) ad reualidandum contractum matrimonij nullum ex defectu veri consensus, siue in vtroque contrahente, siue in vno tantùm, quia vterque, aut tantùm vnus solis verbis fictè absque consensu contraxit, requiri, quod ille, cui defuit consensus, siue vterque, siue tantùm vnus de nouo consentiat; quia contractus matrimonij nequit absque consensu vero vtriusque fieri. Imò etiam requiritur, 31
quod consensus de nouo elicitus, exteriùs exprimatur, non solùm quando vni tantùm defuit consensus, vt contra Sanc. lib. 2. disput. 32. aduertunt Ægid. disp. 24. dub. 10. & Basil. lib. 4. cap. 24. sed etiam quando defuit vtrique, vt docent Sanc. & Basil. quia expressio exterior antiqua exhibita, quando fuit fictio consensus, nequit esse expressio consensus postea eliciti.

Ægidius. Basilius. Sancius. Basilius.

Supponimus secundò, (in quo conueniunt Doctores) ad reualidandum contractum matrimonij nullum, quia consensus elicitus non fuit legitimus, & sufficiens, siue in vtroque, siue tantùm in vno, vel ob metum grauem in vtroque, vel tantùm in vno, vel ob aliud impedimentum dirimens, requiri, quod postea cessante causa nullitatis, ille, cui defuit legitimus consensus, non solùm quando vni 32
(in quo conueniunt Doctores) sed etiam quãdo vtrique, renouet consensum, etiam alter, qui ignorat nullitatem: in quo contra nonnullos existimantes, tunc non esse necessariũ, quod ignorans nullitatem renouet consensum,

sum, conueniunt Sanc. & communiter Doctores. Et meritò, quia antiquus consensus, etiam alterius ignorantis nullitatem, quamuis fuit verè elicitus, fuit tamen nullus, & illegitimus: ergo quamuis postea, quando cessat causa nullitatis, perseueret habitualiter, nequit legitimari, & validari, quia non manet in se ipso, sed præteriuit: imò etiam requiritur, quod exterior expressio renouetur, non tantùm quando vni defuit consensus legitimus, vt contra Sanc. aduertunt Ægid. & Basil. sed etiam quando vtrique defuit, vt contra Veracruz in append. ad spec. art. 44. con. 3. aduertunt Sanc. Ægid. & Basil.

Sancius. Ægid. Basil.

Ægid. Basil.

His ergo suppositis, difficultas est, an ad reualidandum contractum matrimonij nullum, quia vni defuit consensus verus, aut legitimus, sufficiat, quod iste renouet consensum, absque eo quod alter, qui verè, & legitimè consensit, iterum de nouo consentiat.

33 Sancius lib. 2. disp. 32. Ægid. disp. 24. dub. 10. Henriq. lib. 11. cap. 10. & Nauar. cap. 22. num. 80. & alij docent, sufficere, quod ille, cui defuit consensus verus, aut legitimus, de nouo consentiat, absque eo quod alter iterũ de nouo consentiat; quia consensus illius, qui verè, & legitimè consensit, perseuerat habitualiter: ergo accedente de nouo consensu illius, qui fictè, aut illegitimè consensit, fiet nouiter contractus matrimonij, quia ad huius valorem sufficit, quod posterior consensus adueniat, quando prior consensus perseuerat.

Sanc. Ægid. Henriq. Nauar.

Bartol.

Bartol. Ledeſma de matrimon. dub. 19. Felin. in cap. *ex parte decani*, de reſcriptis, Paulus Comit. lib. 1. reſponſ. moral. quæſt. 120. & Baſil. lib. 4. cap. 24. docent (& meritò) non ſufficere, quod ille, cui defuit conſenſus verus, aut legitimus, de nouo conſentiat, ſed neceſſarium eſſe, quod vterque de nouo conſentiat; & id eſſe neceſſarium in quodam particulari caſu, in quo vni defuit conſenſus verus, quia fictè conſenſit, reſpondit Clemens VIII. Rectori Romanæ Pœnitentiariæ noſtræ Societatis, vt ex Paulo Comitolo refert Baſil. Ratio autem huius doctrinæ deſumitur ex difficultate præcedenti; quia ſcilicet conſenſus illius, qui verè, & legitimè conſenſit, ceſſat omnino, adhuc habitualiter, permanere, ſtatim ac alter fictè, aut illegitimè conſenſit: quia qui verè, & legitimè cõſenſit, tantùm conſenſit, ſaltem implicitè, vſque ad tempus, in quo alter fictè, aut illegitimè conſenſit, & non ad vlterius, & longius tempus; quia iam omnino ſuperfluum iudicat, aut ſaltem, ex quo alter fictè, aut illegitimè conſenſit, abſque dubio, qui verè, & legitimè conſenſit, deſiſtit ab eo conſenſu, ſeu intentione, & voluntate contrahendi, quia credit contractum iam eſſe perfectum: ergo, vt reualidetur de nouo contractus matrimonij, neceſſarium eſt, vtrumque iterum de nouo conſentire; ac proinde etiam quod vterque de nouo exteriùs exprimat conſenſum, quia nemo antiqua expreſſione expreſſit nouum conſenſum. Ex quo conſtat ad rationem aduerſariorum.

Ledeſm. *Felin.* *Paul. Comit.* *Baſilius.*

34 *Paul. Comit.* *Baſilius.*

Obſer

35 Obseruandum est, vt optimè Sanc. lib. 1. disp. 11. eum, qui fictè contraxit (& idem est de eo, qui illegitimè scienter) tantùm teneri ad reparandum damnum ex dicta fictione secutum, & non ad verè contrahendum, nisi quando damnum est notabile, & non possit reparari nisi contrahendo.

Sanc.

DIFFICVLTAS X.

Vtrùm ad reualidandum contractum matrimonij nullum, necessarium sit, vt is qui iterum est consensurus, sit aut fiat conscius nullitatis?

DIfficultas hæc procedit de eo contrahente, qui ad reualidandum matrimonium nullum, iterum consensurus est, an scilicet possit sufficienter consentire, quando ignarus est nullitatis dicti matrimonij.

36 Caiet. tom. 1. opusc. tract. 12. quæst. 2. Sotus in 4. dist. 28. quæst. 1. art. 2. Pet. Ledesm. Angel. & plures alij docent, omnino ignarum nullitatis, etiam absque formidine nullitatis, posse sufficienter consentire ad reualidādum contractum: ac proinde sufficere, vt qui conscius est nullitatis, inducat ignarum, vt maioris amoris causa renouent consensum, id est, dicendo mutuò, *ego te accipio in coniugem*, aut in signum consensus se amplexando; quia huic consensui nihil videtur deficere, vt sit sufficiens, cùm sit consensus personæ habilis, quo consentit in traditionem corporis: imò nonnulli ex auctoribus huius opinionis addunt,

Caiet. Sotus. Pet. Led. Angel.

dunt, contractum matrimonij, dicto modo nullum, reualidari copula affectu maritali habita, quamuis alter nullitatem ignoret; quia copula videtur sufficiens signum consensus coniugalis: & eadem ratio currit, vt reualidetur copula dicto modo habita, etiamsi vterq; ignoret nullitatem.

Nauarr. verò cap. 22. nu. 47. & 80. Couar. 4. Decretal. p. 2. cap. 4. num. 5. Henriq. 11. de matrimon. cap. 3. Basil. lib. 4. cap. 25. Paulus Comit. lib. 1. respons. moralium quæst. 120. & plures alij docent, omnino ignarum nullitatis, non posse sufficienter consentire ad reualidandum matrimonium nullum; ac proinde necessarium esse, fieri conscium nullitatis (quod respondit Clemens VIII. dicto Rectori Romanæ Pœnitentiariæ in casu nullitatis matrimonij, ex defectu veri consensus in vno.) Et meritò, quia tunc non aliter re- 37 ualidandus est contractus, quàm efficiendo contractum de nouo quoad omnia; quia quoad nihil fuit validus, vel si tunc fuit aliquid validum, iam non perseuerat: ergo ad illum reualidandum requiritur intentio tradendi dominium corporis de nouo, & de nouo se obligãdi; quia absque hac intentione nequit validè fieri contractus. In eo autem, qui caret notitia nullitatis, sed credit fuisse validum, nequit esse intentio de nouo tradendi dominium corporis, & se obligandi, adhuc sub conditione, si fortè contractus fuit nullus, quia ille talis non concipit fortè fuisse nullum; imò conditionem hanc iudicat impossibi

Nauar. Couar. Henriq. Paul. Comit.

poſſibilem : ergo ad reualidandum dictum contractum requiſita eſt notitia aliqua nullitatis ; ſufficit tamen notitia formidoloſa, qua quis iudicet fortaſſe contractum fuiſſe nullum, quia hæc ſufficit, vt ſic formidoloſè iudicans, intendat ſeriò tradere dominium ſui corporis, & ſe obligare ſub hac conditione, ſi fortè non eſt traditum, vel ſi fortè contractus fuit nullus; quæ conditio in noſtro caſu eſt vera, & ſubſiſtens, & eam non iudicat impoſſibilem.

38 Et eadem proportione ad reualidanda ſpõſalia à principio nulla, defectu conſenſus, ſiue veri, ſiue legitimi, neceſſaria eſt in eo, qui iterum conſenſurus eſt, notitia aliqua, ſaltem formidoloſa nullitatis ; quia eſt neceſſarius nouus conſenſus nouiter conferendi alteri ius in corpus proprium, qui nequit ſeriò haberi abſque aliqua notitia nullitatis: imò etiam requiritur, quod tunc ſigno aliquo exteriori exprimatur, ad quod non ſufficit copula adhuc ſpe matrimonij habita; quia copula non eſt ſignum dicti conſenſus, imò neque conſenſus coniugalis, vt dicemus difficult. 14.

Ad rationem ergo aduerſariorum reſpondemus, conſenſui illius qui caret omni notitia, adhuc formidoloſa nullitatis, deficere, quod ſit efficax, & ſeriò habitus tradendi de nouo dominium corporis, adhuc ſub conditione; quia id iudicat impoſſibile, & tantùm poteſt habere conſenſum, quo approbet, & ratificet contractum præteritũ, quo conſenſu nihil

nihil fit, quia contractus præteritus, qui eo approbatur, fuit nullus. Vnde necessarium est, quod ignarus nullitatis moneatur, aut saltem reddatur suspectus nullitatis, vt sufficienter renouet consensum.

Addidimus, quod quamuis omnino ignarus nullitatis posset sufficienter consentire, consensus tamen non posset sufficienter exprimi copula ipsa; quia hæc non est signum sufficiens consensus coniugalis, vt dicemus difficultate 14. 39

DIFFICVLTAS XI.

Vtrùm ad reualidandum contractum matrimonij nullum, coram parocho, & alijs testibus celebratum, necessarium sit, iterum coram parocho, & alijs testibus contrahere?

40 CONueniunt Doctores, ad reualidandum matrimoniũ publicè, & plenè probabile nullum, quamuis coram parocho, & aliis testibus celebratum, necessarium esse, illud iterum coram parocho, & aliis testibus celebrare; quia ex eo matrimonio, non reualidato coram dictis, possunt oriri incommoda, quæ Trident. suo decreto intendit impedire: quia coniuges, post reualidationem non factam coram parocho, & aliis testibus, poterunt se deserere, & cum aliis contrahere, absque eo quod Ecclesia eis possit resistere; quia prior contractus fuit publicè nullus, & posterior, vtpote factus absque præsentia dictorum, non potest ab Ecclesia iudicari validus ex defe-

ctu probationis requisitæ à Trident. faciendæ testimonio videlicet parochi, & aliorum testium.

Est ergo difficultas, an quando prius matrimonium celebratum coram parocho, & aliis testibus, fuit nullum, occultè ob defectum consensus occultum, aut ob impedimentum aliquod occultum, necessarium sit ad reualidationem illius, quod iterum coram parocho, & aliis testibus celebretur.

Palacios. Gutierr. Bar. Led. Basil. Palacios in 4. dist. 27. quæst. 1. Guttier. lib. 1. quæst. Can. cap. 18. Bart. Ledesm. dub. 17. & Basil. lib. 5. cap. 6. partem affirmatiuam tuentur; quia post Trident. vbi publicatum est, matrimonia absque præsentia parochi, & aliorum testium facta irritantur; ergo, vt matrimonium, quod cessante impedimento de nouo contrahitur, validè contrahatur, seu reualidetur, necessarium est, quod fiat coram parocho, & aliis testibus.

41 Et confirmatur, quia in diplomate cruciato conceditur facultas commissario dispensandi, vt similia matrimonia possint de nouo occultè celebrari; & aliquando Pontifex dispensauit, & Clemens VIII. dispensauit in matrimonio illo particulari relato diffic. 9. ergo absque dispensatione nequit fieri sic.

Rebel. Henriq. Sanc. Ægid. Nauar. Rebellus lib. 2. quæst. 9. Henriq. 11. de matrimon. cap. 3. Sanc. lib. 2. d. 27. & Ægid. disp. 24. dub. 10. partem negatiuam tradunt; quam etiam tradit Nauar. in sum. cap. 22. nu. 7. (vbi refert Pium V. ita declarasse.) Et meritò, quia in

in Trident. seſſ. 24. cap. 1. de reformat. matrimon. vbi irritantur matrimonia facta abſque præſentia parochi, & aliorum teſtium, tantùm intenduntur irritari, & tantùm irritantur (vt ex ipſo deducitur) matrimonia clandeſtina, quæ antiquo iure prohibita erant, & ex quibus oriri poterant incommoda; præſertim 42 quod poſt ſimilia matrimonia contracta poſſint coniuges ſe deſerere, imò & cum aliis cõtrahere, abſque eo quod Eccleſia poſſit illis reſiſtere: ſed antiquo iure non erat prohibitum, matrimonium in facie Eccleſiæ inualidè celebratum ob impedimentum occultum, iterum clàm reualidare; neque ex matrimonio abſque parocho, & aliis teſtibus reualidato, quando antea fuit coram illis contractum, oriri poſſunt incommoda prædicta, abſque eo quod Eccleſia poſſit reſiſtere: quia Eccleſia reſiſtere poteſt, & reſiſtet, & non permittet coniuges ſe deſerere, nec cum aliis contrahere, cùm nullitas prioris matrimonij coram parocho, & aliis teſtibus celebrati, nequeat plenè probari; quia defectus, aut impedimentum, ob quod fuit nullum, eſt occultum, vt ſupponimus. Ergo matrimonia, quãuis poſt Trident. & vbi publicatum, eſt coram parocho, & aliis teſtibus inualidè celebrata ob defectum aliquem, aut impedimentum occultum, validè iterum celebrantur abſque noua præſentia parochi, & aliorum teſtium; quia præſentia antiqua in caſu impedimenti, aut defectus occulti, ſufficit ad impedienda dicta incommoda.

Trident.

43 Vt ergo ad reualidandum matrimonium antea nullum, non sit necessarium iterum coram parocho, & aliis testibus contrahere, non sufficit, quod defectus, aut impedimentum sit non publicum, vt indicat Nauarr. dū absolutè ait, matrimonium dictum non esse iterum coram parocho, & aliis testibus celebrandum: nec sufficit, quod defectus, aut impedimentum, quamuis sit plenè probabile, nō sit plenè probandum, aut quod non sit periculum, quod plenè probabitur, vt docent Henriq. & Rebel. sed quod verè non sit plenè probabile; quia si est plenè probabile, per duos, videlicet, testes omni exceptione maiores, eo ipso ex posteriori matrimonio possunt oriri dicta incommoda, absque eo quod Ecclesia possit resistere ex defectu probationis à Trident. requisitæ, faciendæ testimonio parochi, & aliorum testium.

Henriq. Rebel.

44 Ad rationem ergo in oppositum constat, in Trident. tantùm irritari matrimonia facta absque præsentia parochi, & aliorum testium, sufficiente ad impedienda dicta incommoda; ad hoc tamen sufficit prætetita præsentia, seu assistentia ad contractum præteritum, nullum ob defectum, qui non potest plenè probari. Et ad confirmationem, concesso antecedenti, negamus consequentiam; quia in bullis non rarò conceduntur aliqua non prohibita, neque irritata, & in eis à Pontificibus dispensatur, quando est difficultas aliqua, an sint prohibita, aut irritata (vt verè est circa hanc rem) vt ita conscientiæ pacentur.

DIF

DIFFICVLTAS XII.

Vtrùm ad essentiam, & valorem contractus matrimonij, necessarium sit signum externum expressiuum consensus interni?

COnueniunt Doctores, ad contractum matrimonij esse aliquo modo necessaria signa externa exprimentia mutuum consensum, vt constat ex decreto Eugenij IV. habito in Concil. Florent. post vltimam sess. & etiam ratione; quia contractus ipse fit ab hominibus: vt autem homines contrahant, sunt aliquo modo necessaria signa externa, vt eis proferant suos consensus, qui sunt essentialiter requisiti ad naturam, & valorem contractus. Est tamen difficultas, quomodo signa externa sint necessaria. 45

Maior in 4. dist. 26. q. 1. docet, signa externa non esse necessaria ad essentiam, & valorē contractus matrimonij: esse tamen conditionem necessariam ad hoc, quod consensus mutuus contrahētium vtrique innotescat. Quod etiam satis indicat Ochagau. tract. 2. q. 9. & probabile censet Veracruz 1. p. speculi, art. 3. & deduci videtur ex cap. *cùm locum* 14. de spōsalibus, dum dicitur: *matrimonium solo consensu contrahitur*; & ex cap. *tua* 25. eodem tit. dum dicitur, matrimonium in veritate contrahi per legitimum viri, & mulieris consensum; sed sunt necessaria verba quantum ad Ecclesiam. *Maior.* *Veracruz.* *Ochaga.* 46

Sanc. lib. 2. disp. 3. Ægid. disput. 24. dub. 8. *Sanc.* *Ægid.*

Basil. Basil. libro 2. cap. 6. & communiter Doctores docent, signa externa esse necessaria ad naturam, & valorem contractus matrimonij, & absque illis non esse verum contractum, quãuis Deus reuelet mutuum consensum vtriusque eisdem. Et meritò, quia est contractus humanus, seu pactio humana; homines autem pacisci non possunt solis consensibus internis, absque signis externis: ergo tam signa externa, quàm consensus pertinent ad essentiam contractus matrimonij, sicut anima interna, & corpus externum ad essentiam hominis.

Ex quo etiam constat, signa externa essentialiter requiri ad contractum matrimonij in ratione Sacramenti, in quo Doctores conueniunt; quia contractus ipse institutus est à Christo Domino in Sacramentum, vt dicedifficult. 15. Quod etiam est verum in contractu matrimonij per procuratores celebrato, quia nequit essentialiter perfici absque verbis, aut aliis signis procuratorum.

74 In duobus autẽ capitibus adductis pro aduersariis, non condistinguitur cõsensus internus à signis externis, neque hæc ab essentia contractus excluduntur. Sed in cap. *cùm locum*, condistinguitur consensus liber à cõsensu, qui per metum præstatur, & dicitur, hunc non sufficere, bene tamen priorem. Et in cap. *tuæ*, condistinguitur consensus verbis expressus, ab illo, qui nutibus exprimitur, & dicitur, per quemlibet posse fieri matrimonium, quamuis verba sint necessaria, vt clarè constet Ecclesię.

DIF

DIFFICVLTAS XIII.

Vtrùm ad naturam, & valorem contractus matrimonij, sufficiat quodlibet signum externum expressiuum consensus?

DIfficultas tantùm procedit in his, qui loqui possunt; quia in mutis conueniunt Doctores non esse necessaria verba, sed sufficere quæcumque alia signa, vt constat ex cap. *cùm apud* 23. & ex cap. *tua* 25. de sponsalibus. 48

Circa difficultatem ergo Ricar. in 4. d. 27. art. 1. q. 1. Bart. l. *nuptias*, num. vnic. ff. de regu. iuris, & plures alij Iurisperiti, quos Sanc. refert vbi infrà, docent, in his qui loqui possunt, verba esse necessaria ad valorem contractus matrimonij, non ex iure naturali, neque diuino Christi, sed Ecclesiastico; quia id decernitur, aut supponitur decretum in dicto cap. *tua*, dum dicitur, verba esse necessaria quantùm ad Ecclesiam. *Ricar.* *Bart.* *Sanc.*

Vazq. disp. 3. cap. 7. Sanc. lib. 2. disput. 31. Ægid. disp. 24. dub. 8. Basil. lib. 2. cap. 7. & communiter Theologi docent (& bene) ad valorem contractus matrimonij, etiam in potentibus loqui, non esse necessaria verba, sed sufficere quæcumque alia signa, aliàs sufficiẽtia ad exprimendum consensum: quod supponitur in decreto Eugenij IV. §. *septimum Sacramentum*, dum dicitur, causam sufficientem matrimonij (id est, vinculi) regulariter esse mutuum consensum verbis expressum: vbi particula (*regulariter*) denotatur, illud posse *Vazq.* *Sanc.* *Ægid.* *Basil.* 49

etiam aliis signis effici. Quo declaratur, & quasi limitatur, quoad matrimonium, regula illa generalis, qua antea dictum fuerat, omnia Sacramenta perfici verbis, vt forma, & rebus, vt materia. Et ratione probatur, quia in primis verba non sunt necessaria iure naturali, seu ex natura ipsius contractus; quia contrahentes ex natura rei possunt aliis signis pacisci de mutua corporum traditione, vt nutibus, & scriptura, & intentionem, seu consensum tradendi mutuum dominium corporum exprimere, vt patet. Neque sunt necessaria ex Christi institutione; quia quamuis Christus eleuauerit contractum matrimonij ad esse Sacramenti, nihil tamen innouauit circa naturam illius. Neque sunt necessaria ex iure Ecclesiastico, quia nullum extat verba præscribens; quia non in dicto cap. *tua*, quia in eo tantùm significatur, verba esse necessaria, vt matrimonium clariùs constet Ecclesiæ; neque in alio loco.

50 Vnde neque verba sunt necessaria, vt contractus matrimonij sit Sacramentum, vt falsò affirmat Canus 8. de locis, cap. 5. ad 3. quia Christus, ex cuius institutione valor Sacramentorum dependet, in nullo alio Sacramẽtum matrimonij instituit, quàm in contractu ipso valido: ac proinde cùm verba necessaria non sint ad valorem contractus, neque erunt ad valorem Sacramenti; quod etiam supponit Eugenius IV. in suo decreto.

Can.

Eug. IV.

Sed an verba sint ex præcepto adhibenda, sub controuersia est; quia Petrus Ledes. q. 45. art. 2.

art.2. & Henriq. affirmant, ducti dicto cap. *tua*, & aliis, in nullo tamen id præscribitur;& ideo Sanc: Basil. & Ægid. meritò negant. Fatemur verba esse omnium clarissimā, & ideo maximè conuenientia ad rem tanti momenti. *Henr.* *Sanc.* *Basil.* *Ægid.*

Contractus ergo matrimonij validè contrahitur, non tantùm verbis, sed etiam scriptura, aut nutibus; imò etiam taciturnitate puellæ, imò etiam pueri, quando altero contrahente consensum exprimente, pater, vel mater, vel curam gerens puellæ, & pueri, respondet pro puella, vel pro puero eius consensum exprimendo. Addit Rebel.lib.2. q.10. 51 sect. 1. etiam validè contrahi subarrhatione, id est, traditione annuli alteri, qui iam consensit; quod verum existimamus, vbi fuerit in vsu.

DIFFICVLTAS XIV.

Vtrùm sponsalia transeant in matrimonium per copulam subsecutam?

SVpponimus, iure antiquo ex copula habita post sponsalia, tanquam ex prudenti indicio piè præsumi ab Ecclesia matrimoniū, vt constat ex cap. *veniens* 15. & ex cap. *is qui fidem* 30. & ex cap. final. de sponsalibus, quia Ecclesia præsumebat, sponsos iam contraxisse matrimonium, ne præsumeret illos ad non proprium coniugem accessisse (quod nō præsumebat ex conatu ad copulam, vt constat ex dicto cap. finali, neque ex cohabitatione, neque ex osculis;) quod etiam nunc præsumitur

etiam aliis ſignis effici. Quo declaratur, & quaſi limitatur, quoad matrimonium, regula illa generalis, qua antea dictum fuerat, omnia Sacramenta perfici verbis, vt forma, & rebus, vt materia. Et ratione probatur, quia in primis verba non ſunt neceſſaria iure naturali, ſeu ex natura ipſius contractus; quia contrahentes ex natura rei poſſunt aliis ſignis paciſci de mutua corporum traditione, vt nutibus, & ſcriptura, & intentionem, ſeu conſenſum tradendi mutuum dominium corporum exprimere, vt patet. Neque ſunt neceſſaria ex Chriſti inſtitutione; quia quamuis Chriſtus eleuauerit contractum matrimonij ad eſſe Sacramenti, nihil tamen innouauit circa naturam illius. Neque ſunt neceſſaria ex iure Eccleſiaſtico, quia nullum extat verba præſcribens; quia non in dicto cap. *tua*, quia in eo tantùm ſignificatur, verba eſſe neceſſaria, vt matrimonium clariùs conſtet Eccleſiæ; neque in alio loco.

50 Vnde neque verba ſunt neceſſaria, vt contractus matrimonij ſit Sacramentum, vt falsò affirmat Canus 8. de locis, cap. 5. ad 3. quia Chriſtus, ex cuius inſtitutione valor Sacramentorum dependet, in nullo alio Sacramẽtum matrimonij inſtituit, quàm in contractu ipſo valido: ac proinde cùm verba neceſſaria non ſint ad valorem contractus, neque erunt ad valorem Sacramenti; quod etiam ſupponit Eugenius IV. in ſuo decreto.

Can.

Eug. IV.

Sed an verba ſint ex præcepto adhibenda, ſub controuerſia eſt; quia Petrus Ledeſ.q.45.

art.2.

art.2. & Henriq. affirmant, ducti dicto cap. *tua*, & aliis, in nullo tamen id præscribitur;& ideo Sanc. Basil. & Ægid. meritò negant. Fatemur verba esse omnium clarissima, & ideo maximè conuenientia ad rem tanti momenti. *Henr.* *Sanc.* *Basil.* *Ægid.*

Contractus ergo matrimonij validè contrahitur, non tantùm verbis, sed etiam scriptura, aut nutibus; imò etiam taciturnitate puellæ, imò etiam pueri, quando altero contrahente consensum exprimente, pater, vel mater, vel curam gerens puellæ, & pueri, respondet pro puella, vel pro puero eius consensum exprimendo. Addit Rebel.lib.2. q.10. 51
sect. 1. etiam validè contrahi subarrhatione, id est, traditione annuli alteri, qui iam consensit; quod verum existimamus, vbi fuerit in vsu.

DIFFICVLTAS XIV.

Vtrùm sponsalia transeant in matrimonium per copulam subsecutam?

SVpponimus, iure antiquo ex copula habita post sponsalia, tanquam ex prudenti indicio piè præsumi ab Ecclesia matrimoniũ, vt constat ex cap. *veniens* 15. & ex cap. *is qui fidem* 30. & ex cap. final. de sponsalibus, quia Ecclesia præsumebat, sponsos iam contraxisse matrimonium, ne præsumeret illos ad non proprium coniugem accessisse (quod nõ præsumebat ex conatu ad copulam, vt constat ex dicto cap. finali, neque ex cohabitatione, neque ex osculis;) quod etiam nunc præsumitur

ab Ecclesia, vbi Tridentinum non viget.

Addidimus, præsumi ab Ecclesia, quia sponsalia per copulam subsecutam non transibant in verum matrimonium, sed tantùm in præsumptum, non solùm quando copula fiebat animo fornicario, vt admittunt Docto-
52 res; sed etiam quando fiebat affectu coniugali, vt contra Sanc. & Henri. docent Bassol. in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. Basil. lib. 2. cap. 12. & deducitur ex dicto cap. *is qui*, & ex dicto cap. fin. dum in eis absque distinctione aliqua affectus, ex quo fieret copula, insinuatur transire in matrimonium præsumptum. Quod etiã constat ex eo, quod copula, adhuc post sponsalia, non erat signum exprimens consensum sufficientem ad matrimonium; sed tantùm erat indicium pium, & prudens contractus facti ante copulam ipsam; aliàs non fuisset factus, nisi post copulam habitam: ac proinde copula illa non fuisset licita, neque talis potuisset ab Ecclesia præsumi; quia manifestè esset accessus ad nondum coniugem, ac proinde nec potuisset haberi affectu coniugali: & quamuis tunc haberetur affectu, seu intentione mutuæ traditionis de præsenti, sponsalia non transirent in verum matrimonium, quia quamuis tunc esset sufficiens consensus, non tamen esset sufficiens signum; quia copula non est signum sufficiens.

Bassol. *Basil.*

53 Hoc ergo supposito, difficultas est, an post Tridentinum, vbi viget, sponsalia per copulam subsecutam transeant in matrimonium, aut verum, aut præsumptum, iuxta varios

modos

modos dicendi circa hoc.

Circa hanc rem certum est, vbi Tridentinũ viget, non transire, quando neque sponsalia, neque copula fuerint habita coram parocho, & aliis testibus; quia absque eorum præsentia matrimonium, neque validè contrahitur, neque præsumi potest ab Ecclesia, quæ iam ad valorem illius requirit prædictorum præsentiam. Et id etiam est certum, quando copula non fuisset habita coram illis, quamuis sponsalia fuissent coram eis habita; quia tunc non assisterent ei, quod habiturum erat rationem signi expressiui (si aliquod tunc fuisset) cui ex Trident. necessarium est assistere: imò id etiã est certum, quando sponsalia non fuissent habita coram parocho, & aliis testibus, quamuis copula fuisset coram illis habita, quia tunc tãtùm possent testificari de copula, & non de sponsalibus: ac proinde non possent testificari, sponsos sibi expressisse consensum; quamuis admittamus, copulam post sponsalia esse sufficiens signum, quia non esset tale, nisi suppositis sponsalibus, de quibus non possunt testificari vt testes oculati.

Est ergo difficultas, an sponsalia transeant in matrimonium, siue verum, siue præsumptũ, quando ipsa, & copula habita sunt coram parocho, & aliis testibus. 54

Sanc. lib. 3. disp. 40. & Henr. lib. 11. cap. 3. docent, transire in matrimonium; quia ex vna parte copula post sponsalia est sufficiens signum expressiuum consensus coniugalis, vt deduci videtur ex dictis capitibus, aliàs Ecclesia *Sanc.* *Henriq.*

clesia non posset ex ea copula matrimonium præsumere; & ex altera parte, ipsa, & sponsalia fiunt coram parocho, & testibus: ergo etiam post Tridentin. sponsalia transeunt in matrimonium, copula subsecuta, siue verum, siue præsumptum.

Ægid. Ægid. verò disp. 21. num. 21. & alij Doctores docent (& meritò) non transire in matrimonium adhuc præsumptum; quod declarauit Congregatio Cardinal. vt habetur apud *Cong. Car.* *Rebel.* Rebel. num. 42. Et in primis non transire in verum matrimonium, constat: quia copula adhuc præsuppositis sponsalibus, non erat, neque est verum signum consensus, vt suprà dicebamus; sed tantùm erat prudens indicium
55 contractus ante copulam ipsam facti. Ergo quamuis ipsa, & copula fiant coram parocho, & aliis testibus, non transibunt in matrimonium; verùm non ex defectu præsentiæ, sed ex defectu signi exterioris, absque quo nequit fieri contractus matrimonij. Quod verò neque transeat in matrimonio præsumptum, probatur, quia post Trident. vbi viget, ad valorem cõtractus matrimonij requiritur, quod fiat coram parocho, & aliis testibus; copula autem, adhuc præsuppositis sponsalibus, non est indicium, quod contractus fuerit factus coram parocho, & aliis testibus, quia neque erat ante Trident. Ergo Ecclesia ex illa, quamuis habita coram parocho, & aliis testibus, & post sponsalia etiam coram eisdem facta, non præsumet cõtractum matrimonij factum, vbi Trident. viget, quia eo ipso, quod requisiuit

præ

præſentiam parochi, & aliorum teſtium, & præcepit parocho, vt nomina teſtium, & coniugum, diemque, & locum celebrationis contractus ſcribat, & apud ſe cuſtodiat, non vult matrimonium præſumi, niſi expreſſione conſenſus coram prædictis facta; & aliter potiùs præſumetur peccatum in copula.

Oſeruandum eſt, ſponſalia non tranſire in matrimonium ex eo, quod iuramento confirmentur, adhuc vbi Trident. non viget, quia non tranſeunt iure naturali, vt conſtat; quia iuramentum additum contractui eum nó mutat ex natura rei, quamuis illum confirmet ſuperaddita obligatione religionis, orta ex ipſo iuramento. Neque tranſeunt iure poſitiuo; quia non iure antiquo habito in Can. *Si quis diuinis* 30.q.5. vbi dicitur: *Si quis diuinis tactis iurauit mulieri legitimam ſe eam vxorem habiturum, ſit illa legitima vxor.* Quia in hoc Can. nó ſignificatur, illam ex tunc eſſe vxorem iurantis; ſed iurantem teneri ad illam ducendam, vt particula illa (*ſit*) denotatur. Nec iure habito in cap. *ex parte* 9. de ſponſalib. quia in eo tantùm agitur de verbis de futuro, æquiualentibus verbis de præſenti ratione particulæ, *ab eo tempore*, quibus non fiunt ſponſalia, ſed matrimonium. Sponſalia ergo iuramento ſtabilita, quamuis facta coram parocho, & aliis teſtibus, non tranſeunt in matrimonium adhuc præſumptum poſt Trident. ſicut neque ante illud. 56

DIF

DIFFICVLTAS XV.

Utrùm contractus matrimonij baptizatorum in eorum absentia fiat validè per procuratores?

57 CONueniunt Doctores, contractum matrimonij non tantùm antiquitus potuisse validè in absentia per procuratores celebrari, vt constat ex cap. fin. de procuratorib. in 6. sed etiã modò post Trident. etiam vbi viget, vt constat ex praxi Ecclesiæ, dummodò vbi viget, celebretur per procuratores coram parocho, & aliis testibus; quia Trdent. quoad hoc supra id, quod ante ipsum sufficiebat tantùm, requisiuit præsentiam parochi, & aliorum testium.

Vt verò contractus matrimonij per procuratores validè celebretur, tria in dicto cap. requiruntur. Primò, quod procurator habeat specialem commissionem ad id. Secundò, quod procurator id per se ipsum efficiat, quia nequit alterum substituere, nisi id expresse
58 habeatur in commissione. Tertiò, quod commissio non sit reuocata tempore, quo celebratur contractus; quia si reuocata sit, quamuis solùm internè, etiam si procurator reuocationem ignoret, nihil fit; quia si reuocata est, quamuis solùm internè, procurator nequit consentire nomine principalis, quia reuocauit commissionem. Potest tamen procurator solis verbis absque scriptura assignari; & non est necessarium, adhuc post Trident. quod

quod procuratoris assignatio fiat coram parocho, & testibus; imò neque quod eis ostendatur, quando fit contractus, dummodò contractus ipse coram ipsis per procuratores celebretur.

Et eodem modo, non tantùm antiquitus potuit contractus matrimonij per epistolam validè celebrari, vt patet ex l. *mulierem*. ff. de ritu nuptiarum, in quo Doctores conueniũt; sed etiam modò post Trident. vt contra vtrũque Ledesmam & Manuel. Rodrig. docent Sanc. lib. 2. disp. 12. Ægid. disput. 24. dub. 9. Henr. Molina, & Vega: quia per epistolam potest quis proprium consensum coram parocho, & aliis testibus exprimere, & ex tunc per eandem alterius consensum, si verè consentiat, coram eisdem acceptare; quod sufficienter fiet his verbis scriptis, *accipio te in meum coniugem*; sicut etiam eisdem verbis prolatis sufficienter fit, quamuis à priori contrahente (siue verbis scriptis, siue voce prolatis) fiat traditio, & acceptatio sub conditione tacita, si scilicet tu etiam tradideris, & acceptes meam traditionem, & à posteriori vtraque fiat absolutè. Id autem quod dictum est de contractu matrimonij per epistolam celebrato, quod scilicet sit validus, etiam ob eandem rationem est verum de eo celebrato per nuntium.

Sancius. Ægid. Henriq. Molin. Vega.

59

Est tamen obseruandum, eum, cui mittitur epistola, aut nuntius exprimens consensum ipsius mittentis, etiam debere suum consensum, & acceptationẽ traditionis sibi factæ

à mit

à mittente exprimere ipsi mittenti, vel per alteram epistolam, vel per nuntium; quia illi facienda est expressio (quia cum eo contrahitur) siue in sua persona, siue alteri habenti commissionem ad id, vt solet habere nuntius; & tunc quando habet quoad hoc nuntius, & quilibet alius assignatus, habet rationem procuratoris, quia ei nomine alterius exprimitur: imò etiam quoad expressionem exteriorem factam ab ipso nuntio habet rationem procuratoris; quia nomine mittentis exteriùs exprimit consensum illius, quamuis non quoad consensum, quia non consentit nomine illius.

60 Celebratur autem contractus per epistolã eisdem verbis scriptis, quibus voce prolatis celebratur in præsentia: per nuntium verò celebratur referendo, & exprimendo, vt nuntius est, nomine mittentis consensum ipsius, dicendo, v. g. *Petrus mittit me, vt suo nomine nuntiem tibi, ipsum te velle in vxorem.* Vnde, quando fit medio nuntio, aut media epistola, necessarius est in ipso mittente consensus, & non reuocatus, quia tunc nullus consentit nomine mittentis: at quando fit per procuratorem, qui quoad omnia est procurator, sufficit, & requiritur, quod procurator ipse nomine principalis, commissione ab ipso accepta, expressè consentiat pro illo, & consensum hunc exteriùs exprimat; quia principalis illi committit integrum contractum, quoad consensum videlicet, & quoad expressionem illius, quoad omnia se remittens voluntati illius.

illius. Vnde contractus matrimonij à procuratore his verbis, aut æquiualentibus celebrandus est, *Ego nomine Petri*, v.g. *contraho tecum matrimonium*, vel, *nomine Petri te accipio in eius uxorem.*

DIFFICVLTAS XVI.

Vtrùm matrimonium baptizatorum sit propriè Sacramentum gratiam conferens?

CAtholici contra hæreticos, quibus fauere videtur Durand. in 4. dist.26.q.3.art. 2, conueniunt, matrimonium baptizatorum esse propriè Sacramentum gratiam conferēs, à Christo Domino institutum; quod definiuit Eug.IV. in suo Decreto fidei, & Trident. sess. 7. can.1. & sess. 24. cap.1.& can.1. Quod antè significauerant non tantùm Gregor. sed etiam Leo I. Chrysost. Ambros. & August. Siricius Papa,& Innocent. III. Gregorio antiquiores, dum matrimonium appellant Sacramentum,& de eo, vt de Sacramento tractant, quos referunt Bellarm. de matrim. cap. 3. & Vazq. disp.2. Quod etiam constat ex perpetua traditione, cui Ecclesia innixa id definiuit. Quæ autem intentio necessaria sit in contrahentibus, vt efficiendo contractum matrimonij, eum efficiant Sacramentum, diximus difficultate 8. 61 *Durand.* *Eugen.* *Trident.* *Gregor.* *Leo.* *Chrysost.* *Ambros.* *Siricius.* *Innocent.* *Bellarm.* *Vazq.*

Plura contra hanc veritatem obiiciunt hæretici, quæ omittimus, quia facilia sunt,& videri possunt apud Vazquez vbi suprà,& apud Ægid. disp. 24. dub.2. *Vazq.* *Ægid.*

62 Addidimus, matrimonium baptizatorum esse propriè Sacramentum, quia matrimoniũ non baptizatorum, quamuis fidelium, non est propriè Sacramentum; quia ante baptismum, vtpote ianuam reliquorum Sacramentorum, nullum potest recipi Sacramentum: imò, vt optimè Vazq. disput. 5. num. 68. & Ægidius contra Sanc. lib. 2. disp. 9. & contra alios, contractus celebratus ante baptismum, non fit postea Sacramentum gratiam conferens, quãuis repetatur consensus, & eius exterior expressio; quia quamuis hæc repetitio fiat, non fit de nouo contractus (in quo Sacramentum matrimonij consistit,) quia iam supponitur

63 ante baptismum factus. Fatemur, vinculum matrimonij consummati, fieri per baptismum vtriusquè coniugis omnino indissolubile; quia post baptismum nulla causa, adhuc fidei, dissolui potest.

Vazq. Ægid.

Obseruandum ergo est, vt aduertunt Vazquez, & Ægid. matrimonium sumptum pro contractu, & non pro vinculo, institutum esse in Sacramentum gratiam conferens; quia gratia non confertur ab ipso vinculo causato à contractu, quando fit ipse contractus, quia frustra institueretur in Sacramentum aliquid permanens, & perseuerans, quod postquam factum est, non confert gratiam: ac proinde solus contractus ipse institutus est in Sacramentum gratiam conferens. Fatemur, matrimonium sumptum pro vinculo relicto ex contractu, esse Sacramentum latiori significatione, quia vt sic est signum rei sacræ; quia

vt

vt ſic ob indiſſolubilitatem, quam ex ſe habet, repræſentat vnionem indiſſolubilem Chriſti cum Eccleſia in Incarnatione factam.

Vnde in matrimonio, contractus ipſe eſt Sacramentum tantùm, gratia verò ſacramentalis eſt res Sacramenti tantùm, quia tantùm eſt effectus; vinculum verò ipſum eſt res, & Sacramentum ſimul. Eſt quidem res Sacramenti, quia eſt effectus ipſius contractus, cui conuenit ratio Sacramenti; & eſt Sacramentum (quamuis tantùm latè,) quia ob ſui indiſſolubilitatem ſignificat coniunctionem indiſſolubilem Chriſti cum Eccleſia. 64

DIFFICVLTAS XVII.

Vtrùm matrimonium baptizatorum, per procuratores celebratum, ſit propriè Sacramentum gratiam conferens?

BAſſolis in 4. diſt. 27. quæſt. 1. art. 1. Caiet. opuſc. de matrim. quæſt. 1. Canus 8. de locis cap. 5. & Victoria in ſumm. num. 244. partem negatiuam tuentur (& idem eſt de matrimonio per epiſtolam, aut per nuntium celebrato.) Probari autem poteſt. Primò, quia pœnitentia requirit præſentiam ad abſoluendum, quia in eius forma dicitur, *Ego te abſoluo*: ſed etiam in matrimonio dicitur, *Ego te accipio in coniugem*: ergo etiam requirit præſentiam contrahentium. Secundò, quia effectio Sacramenti eſt actus perſonalis, vt in aliis Sacramentis patet: ergo matrimonium celebratum per alterum, non eſt propriè Sacra- 65 *Baſſol. Caiet. Can. Vict.*

mentum. Tertiò, quia aliàs dormiens posset gratiam recipere, si ipso dormiente, & existente in gratia, fieret matrimonium à suo procuratore: imò etiam dormiens posset peccare, si ipso dormiente, & existente in peccato mortali, fieret à suo procuratore.

66 Vazq. verò disput. 3. cap. 4. Sanc. lib. 2. disp. 11. Ægid. disp. 24. dub. 2. & Basil. cap. 10. partem affirmatiuam tradunt. Et meritò, quia Christus absque restrictione aliqua instituit matrimonium legitimum in Sacramentum, vt deducitur ex Florentino, & Tridentino, dũ absolutè, & absque limitatione definiunt, matrimonium baptizatorum esse Sacramentum: matrimonium autem per procuratores celebratum, est verum, & legitimum; ergo est Sacramentum propriè. Et ob eandem rationem, matrimonium per epistolam, aut per nuntium celebratum, est propriè Sacramentum, quia scilicet est verum, & legitimum matrimonium.

Vazq. Sancius. Ægidius.

Florent. Trident.

Ad 1. ergo rationem aduersariorum concedimus antecedens, & negamus consequentiam, ob disparitatem inter dicta verba absolutionis, & inter dicta verba matrimonialia: quia verba illa absolutionis sunt determinatè requisita ex Christi institutione, & ad eorum veritatem requisita est præsentia; verba verò illa, *Ego te accipio in coniugem*, non sunt determinatè requisita, quia sufficiunt quæcumque verba, & quæcumque signa, quibus exprimatur consensus traditionis dominij corporis: & quia consensus, & traditio esse

possunt

possunt inter absentes, & etiam expressio consensus siue per epistolam, siue per verba nuntij, vel procuratoris etiam consentientis commissione, & nomine principalis, ideo contractus matrimonij, & consequenter Sacramentum (quod in solo contractu valido fundatur) potest in absentia fieri; non verò absolutio sacramentalis.

Ad 2. respondemus, actiones aliorum Sacramētorum ex institutione Christi esse personales, non verò actiones Sacramenti matrimonij; quia istud instituit in solo contractu, cuius actiones non sunt necessariò personales, saltem exterior expressio. 67

Ad 3. respondemus, posse, & non esse inconueniens, illum dormientem recipere gratiam, (vt etiam contingit, quando quis in infirmitate dormiens, aut absoluitur, & extremè vngitur) obligari tamen sub mortali, vt sit in statu gratiæ eo tempore, quo prudenter iudicat celebrandum esse contractum; & peccare mortaliter, si non sit in gratia; vel tunc quando iuxta prudens iudicium ipsius celebrandum est, si sit in vigilia, aut si dormiat, non quando dormit, sed quando præuidens defectum gratiæ, & futurum somnum tempore contractus, dedit causam somno, iuxta doctrinam communem in tractatu de peccatis.

DIFFICVLTAS XVIII.

Vtrùm matrimonium inter baptizatum, & non baptizatum sit propriè Sacramentum gratiam conferens?

68 Difficultas procedit ex suppositione, quod inter baptizatum, & non baptizatum possit validè fieri matrimonium, vt ex dispensatione fieri posse dicemus disp. 23.

Certum est, non esse Sacramentum ex parte coniugis non baptizati; quia iste ex defectu baptismi est incapax aliorum Sacramentorum. Est ergo difficultas, an sit Sacramentum ex parte baptizati.

Rebel. *Sotus.* *Cather.* Rebellus lib. 3. q. 9. Sotus, & Catherinus partem affirmatiuam tuentur; quia ex vna parte baptizatus est capax Sacramenti, & ex altera verum efficit contractum cum non baptizato; contractui autem vero baptizati conuenit ratio Sacramenti.

69 *Ægid.* *Vazq.* Vazq. verò disput. 2. nu. 113. & Ægid. disp. 24. dub. 2. partem negatiuam tradunt. Et meritò, quia Christus tantùm instituit in Sacramentum, integrum, & perfectum contractum matrimonij; quia tantùm contractus integer est matrimonium, & tantùm in matrimonio illud instituit: in solo autem baptizato non est integer, & perfectus contractus matrimonij, sed in vtroque coniuge; vnde in vtroque coniuge, quando vterque est baptizatus, est vnum tantùm Sacramentum, sicut & vnus tantùm integer contractus. Ex quo constat ad rationem aduersariorum.

DIF

DIFFICVLTAS XIX.

Vtrùm inter baptizatos possit celebrari matrimonium, quod non sit propriè Sacramentum?

PEtrus Ledesma quæst.42. artic.1.dub. 7. Sanc. lib.2. disp.10. & Ægid. disput. 24. dub. 2. docent, non posse inter baptizatos validè celebrari contractum matrimonij, qui non sit propriè Sacramentum: quia Christus inseparabiliter addidit contractui baptizatorum rationem Sacramenti, vt deduci videtur ex eo, quod Eugenius IV. & Trid.absolutè, & absque vlla limitatione dicunt, matrimonium baptizatorum esse Sacramentum; ac proinde nullum esse validum matrimonium, quod non fiat Sacramentum. 70 *Pet. Led. Sanc. Ægid. Eug. Trident.*

Vazquez verò 3. par. disput.138. num.63. Rebel. lib.2.quæst.5.& Basil. lib.1.cap.9. docent, posse inter baptizatos validè celebrari contractum matrimonij, qui non fiat Sacramentum. Et meritò, quia absque fundamento dicitur, Christum ita inseparabiliter addidisse contractui baptizatorum rationem Sacramenti, vt deficiente ratione Sacramenti ex defectu intentionis efficiendi Sacramentũ, vel aliter, instituerit contractum irritum euadere. Erit tamen sacrilegium contra reuerentiam Sacramento debitam, contractum absque ratione Sacramenti celebrare, quia id erit actionem sacramentalem irritare. *Vazq. Rebel. Basilius.*

Eugenius autem IV. & Trident. absoluta illa loquutione tantùm significant, Christum 71

omnem contractum matrimonij baptizatorũ validum, absque aliqua exceptione, in Sacramentum instituisse; quod non tollit posse non fieri Sacramentum, si desit intentio requisita: sicut contingere potest, quod ablutio, & prolatio verborum baptismi, quas absque exceptione aliqua Christus in Sacramentum instituit, non fiant Sacramentum ex defectu intentionis requisitæ.

DIFFICVLTAS XX.

Vtrùm matrimonium, ante legem gratiæ in lege naturæ, & veteri, fuerit propriè Sacramentum gratiam conferens?

72 *Sotus. Henr. Rex. Rosens. Castro. Cather.* PEtrus Sotus de inst. Sacerdot. lect. 2. de matrim. Henr. VIII. Rex Angliæ, Rofensis, Castro, & Catherinus partem affirmatiuam tuentur. Primò, quia Deus Genes. 1. benedixit coniugio Adami, & in eo reliquis, dũ dixit, *Crescite, & multiplicamini*; benedictio autem Dei gratiam operatur. Secundò, quia ad Ephes. 5. matrimonium ab initio mundi dicitur Sacramentum.

Vazq. Ægid. Rebel. Vazq. verò disp. 2. c. 3. Ægid. disp. 24. dub. 2. Rebel. lib. 2. q. 3. & iam communiter Doctores partem negatiuã tradunt. Et meritò; quod definitum videtur ab Eugenio IV. in suo Decreto fidei, dum distinguit Sacramenta nouæ legis (inter quæ numerat matrimonium) à Sacramentis veteribus, in eo, quod illa conferunt gratiam, vetera verò minimè; & Triden. sess. 24. decreto anteriori ad Canones, dum docet,

docet, matrimonium in lege Euangelica gratia præstare veteribus connubiis, & Canone 1. dum damnatur, qui dixerit, matrimonium non esse Sacramentum à Christo institutum, quasi dicat, nouiter, & primò. Quod etiam constare videtur ex perpetua Ecclesiæ traditione, quam nonnulli ex Patribus scriptam reliquerunt, vt affirmat Vazq. *Vazq.* cap. 4.

Ad prius ergo fundamentum aduersariorum respondemus, benedictionem illam fuisse ad corporalem multiplicationem, & non ad gratiam spiritualem; quia similis benedictio data fuit cæteris animantibus gratiæ incapacibus. Et ad posterius respondemus, matrimonium, etiam ab initio mundi, dici à Paulo Sacramentum, non quia ex tunc gratiam conferat, & sit propriè Sacramẽtum; sed quia ob sui indissolubilitatem repræsentat cõiunctionem indissolubilem Christi cum Ecclesia, ex quo habet esse latè Sacramentum; quod etiam modò conuenit matrimonio Gentilium. 73

DIFFICVLTAS XXI.

Quæ sit materia, & quæ sit forma in Sacramento matrimonij.

QVia Eugenius IV. in suo Decreto fidei 74
definiens, omnia Sacramenta nouæ legis tribus perfici, rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma, & persona ministri conferentis Sacramentum, cum intentione *Eug.*

faciendi, quod facit Ecclesia; hæc tria in aliis Sacramentis assignauit, & non in Sacramento matrimonij, ideo Doctores de illis inquirunt.

Cather. In primis Catherinus opusc. de matrimon. quæst. 1. docet, materiam in Sacramento matrimonij esse signa externa, quibus contrahẽtes exprimunt suos consensus; & formam in quolibet matrimonio esse verbum illud Dei sanctificans matrimonium (quamuis semel tantùm fuerit prolatum) quod habetur Genes. 2. Matth. 19. Gen. 2. & Mat. 19. *Propter hanc relinquet homo patrem, & matrẽ, & adhærebit vxori suæ.* Modus tamen iste dicendi communiter reiicitur. Et meritò, quia ad nouum, & distinctum Sacramentũ, & ad nouam, & distinctam materiam requiritur noua forma nouiter repetita; ergo verbum illud, quod in rigore fuit semel tantùm prolatum, & vnum numero, nequit esse forma pro pluribus, & omnibus matrimoniis.

75 Can. Secundò Canus 8. de locis cap. 5. docet, materiam in Sacramento matrimonij esse actus contrahentium, nempe consensus, & signa externa, quibus exprimuntur, & formam esse verba illa Sacerdotis; *Ego vos coniungo.* Modus tamen iste dicendi non bene audit, & facilè reiicitur ex decreto Eugenij IV. dum loquens de Sacramento matrimonij ait, *causa efficiens matrimonij* (id est, vinculi orti ex ipso contractu eleuato ad Sacramentum) *regulariter est mutuus consensus per verba de præsenti expressus*, & nullam aliam causam assignat. Sentit ergo consensum contrahentium, &

& eius exteriorem expressionem, & non verba Sacerdotis perficere Sacramentum matrimonij. Quod si verba Sacrdotis non perficiunt hoc Sacramentum, neque erunt forma illius; ac proinde neque actus contrahentium erunt materia.

Tertiò Ricard. in 4. distinct. 26. art.4. qu. 76
2. & Victoria in sum. num.245. docent, verba *Ricar.*
prioris contrahentis esse materiam, vtpote *Victor.*
præsupposita, & determinabilia per posteriora posterioris contrahentis, & verba huius esse formam, vtpote determinātia verba prioris. Modus etiam iste dicendi non probatur; quia in hoc Sacramēto semper est eadem materia, & forma assignanda, quia semper est vnum, & idem secundùm speciem: & tamen quando contrahentes simul tempore proferrent verba suorum consensuum expressiua, in Sacramento matrimonij sic facto, non posset dicto modo materia, & forma assignari, ergo neque quando vnus post alterum exprimit suum consensum; aut saltem modus iste est insufficiens, quia pro casu dicto non assignat materiam, & formam.

Quartò Sanc. lib.2. disput.5. & Suar. in 3. *Sanc.*
part. tom.3. disp.2. sect.1. & Ægid. disp. 24. *Suar.*
dub. 3. docent, verba, aut alia signa vtriusque *Ægid.*
contrahentis experimentis mutuum consensum, aut, quod idem est, mutuum consensum exteriùs expressum esse materiam, & formam secundùm diuersam rationem; esse videlicet materiam, quatenus significant mutuam corporum traditionem, & esse formam, quatenus signi

ſignificant mutuam corporum acceptationẽ; quia vt ſignificantia mutuam traditionem, determinantur per eadem, vt ſignificantia mutuam acceptationem, ſicut acceptatio determinat, & perficit traditionem; quia proprium eſt materiæ determinari per formam,
77 & formæ determinare materiam. Modus iſte dicendi etiam non probatur; quia eſt contra Eugenium IV. in ſuo Decreto, dum ait, omnia Sacramenta perfici rebus, vt materia, & verbis, vt forma: quia nomine rerum intelligit propriè res, vt diſtinctas à verbis, & ab aliis ſignis, & nomine verborum intelligit propriè verba, prout diſtincta à rebus, imò & ab aliis ſignis; quia quando pro cauſa efficiente matrimonij aſſignauit conſenſum per verba expreſſum, addidit, *regulariter*, quia aliquando exprimitur per nutus, & ſcripturam: prædicti autem Doctores conſtituunt materiam in verbis, aut in aliis ſignis, prout diſtinctis à rebus, & nõ in rebus, prout diſtinctis à verbis, & ab aliis ſignis. Secundò, quia eſſentia Sacramẽti matrimonij pro materiali totali (pro quo vt ſic in omnibus Sacramentis aſſignatur materia, & forma) ſita eſt à Chriſto in contractu ipſo, in quo non eſt materia, & forma, vt ab his Doctoribus aſſignatur, ſed vt poſtea aſſignabitur.

78 *Nauar. Rebel.* Quintò Nauar. cap. 22. num. 20. & Rebel. lib. 2. quæſt. 4. ſect. 3. docent, conſenſum internum vtriuſque eſſe materiam, & ſigna externa, quibus exprimitur, eſſe formam. Sed etiam modus iſte non probatur; quia materia

Sacra

Sacramenti humani, & ſenſibilis nequit eſſe
inſenſibilis, qualis eſt conſenſus internus.

Sextò Maior in 4. diſt. 26. quæſt.1.docet, è *Maior.*
contrà ſigna externa, exprimentia cõſenſum,
eſſe materiam, & conſenſum ipſum eſſe for-
mam. Sed hic etiam modus non probatur;
quia forma Sacramenti, quoad totum ſuum
eſſe nequit eſſe inſenſibilis, vt eſt conſenſus.

Septimò ergo Vazq. diſp. 2. cap. 5. & Ba- *Vazq.*
ſilius lib.1.cap.7.docent, materiam in hoc Sa- *Baſil.*
cramento matrimonij eſſe corpora contrahẽ-
tium: conſenſus verò, & eorum expreſſiones
exteriores eſſe formam; quod indicāt Adria- *Adrian.*
nus in 4. q. 1. de matrimonio, & Couarru. 2. *Couar.*
p. cap. 1. §. vnico. Et meritò, quia Sacramen-
tum pro materiali adæquato, quod ſubeſt ſi-
gnificationi ſacramentali gratiæ (pro quo in
omnibus Sacramentis aſſignatur materia, &
forma) in nullo alio conſiſtit, quàm in con-
tractu ipſo matrimonij; in hoc autem corpo- 79
ra contrahentium, & ipſorum corporum tra-
ditiones, & acceptationes, vtpote res, circa
quas verſatur pactio ipſa matrimonij, coale-
ſcens ex conſenſu, & ex eius expreſſione, ſunt
materia: conſenſus verò, & eius expreſſio
exterior, vtpote verſantes circa corpora tan-
quam circa materiam remotam, & circa eo-
rum traditionem, & acceptationem tanquam
circa materiam proximam, ſunt forma; vt
contingit in reliquis contractibus, in quibus
res, circa quas verſantur, & de quibus fiunt,
ſunt materia circa quam; pactio verò ipſa, ſeu
contractus ipſe eſt forma, quamuis in eo tan-
tùm

tùm sensu, in quo aliquid dicitur forma, quia versatur circa materiam.

80 Vnde Sacramentum matrimonij pro materiali adæquato (cui ex institutione Christi inest significatio gratiæ) intrinsecè, & essentialiter tantùm constat mutuo contrahentiū consensu, & mutuis signis exterioribus, quibus consensus mutuus exprimitur. Quod Eugenius IV. significauit, dum non agnouit aliam causam efficientem vinculi matrimonij, quàm mutuum consensum, & eius expressionem: quia vinculum ex contractu ipso, & ex materiali adæquato Sacramenti oritur; consensus autem ex vna parte, & signa exteriora ex altera in contractu matrimonij (sicut in quocumque alio) non se habent sicut materia, & forma, sed sicut significatum, & signum. Corpora ergo sunt obiectum indirectum, & materia remota, circa quam, contractus matrimonij: traditio verò, & acceptatio corporum non verbalis, sed realis, sunt obiectum directum, & materia proxima, & simul primarius, & proximus effectus ipsius contractus; ac proinde tam corpora, quàm eorum traditio, & acceptatio realis sunt quid extrinsecum ipsi contractui matrimonij, & consequenter ipsi Sacramento matrimonij, adhuc sumpto pro materiali.

Neque hoc, quod dicimus, Sacramentum matrimonij non constare intrinsecè materia, est contra Eugenium IV. dicentem, omnia Sacramenta noua perfici rebus, vt materia, & verbis, vt forma: quia nomine materiæ, imò & formæ,

formæ, non intelligit partes intrinſecas Sacramentis, vt conſtat in Sacramento Euchariſtiæ, in quo pro materia aſſignauit panem, & vinum, & pro forma verba conſecrationis; & 81
tamen non conſtat intrinſecè pane, & vino: neque verbis conſecrationis; ſed tantùm ſpeciebus ſacramentalibus, & ad ſummum etiam corpore, & ſanguine Chriſti; & ob id Eugenius abſtinuit à verbo, *conſtat*, quo aliquid intrinſecum denotatur, & vſus eſt verbo, *perficitur*, quo etiam denotatur aliquid extrinſecum, vt cauſa efficiens; & ſic addidit, Sacramenta etiam perfici perſona miniſtri, quam conſtat eſſe extrinſecam cuicumque Sacramento.

DIFFICVLTAS XXII.

Quis ſit miniſter in Sacramento matrimonij.

CAtherinus opuſc. de matrim. qu. 1. qui *Cather.*
affirmauit, verbum illud Dei; *Propter hanc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ*, eſſe formam in Sacramento matrimonij, conſequẽter affirmat, Deum eſſe miniſtrum in eo. Et Canus 8. de locis cap. 5. ad 3. *Canus.*
qui affirmauit, verba Sacerdotis, nempè, *Ego vos coniũgo*, eſſe formam Sacramenti matrimonij, conſequenter affirmat, Sacerdotem eſſe miniſtrum illius.

Nihilominus reliqui Doctores contra Ca- 82
therin. & Canum conueniunt, miniſtrum in Sacramento matrimonij eſſe ipſos contrahẽtes, & non Deum, neque Sacerdotem; ità

Sanc. *Ægid.* Sanc. lib.2.disput.6.& Ægid. disput. 24. dub. 3. Et meritò, quia ipsi contrahentes sunt qui efficiunt contractum, & non Sacerdos, neque Deus speciali aliquo modo; ergo & Sacramentum ipsum, quod in solo contractu positum est. Sunt autem ambo vnus minister totalis, & duo partiales, quia sic concurrunt ad efficiendum contractum: sensus autem dictorum verborum Sacerdotis est, ego vos declaro coniunctos, aut ego approbo vestram maritalem coniunctionem.

Et contrahentes non tantùm sunt ministri, quando per seipsos immediatè efficiunt contractum matrimonij: sed etiam quando fit per procuratores, ipsi, & non procuratores, sunt ministri, vt aduertunt Vazq. disput.3. nu.86. & Basil. lib. 1. cap. 10. quia etiam tunc ipsi sunt, qui moraliter dicuntur contrahere; quia quamuis procuratores, & non ipsi physicè eliciant consensus, & eos exprimant, quia tamen eos eliciunt, & exprimunt virtute, & cómissione ipsorum principalium, & nomine eorum, & pro eis, & non nomine proprio, neque pro se ipsis; ideo ipsi principales sunt, qui moraliter dicuntur absolutè contrahere, & non procuratores, nisi cum addito, nempe instrumentaliter, seu vt ministri instrumentales. Dicuntur autem ministri instrumentales, non solùm quia virtute, & commissione principalium contrahunt, sed etiam quia pro ipsis principalibus contrahunt, eis accipientes alterum in coniugem, & non sibi. Vnde consensus, & eorum expressiones, vt fiunt

Basilius. *Vazq.*

fiunt à procuratoribus nomine principalium, & pro eis, & vt ad eos moraliter pertinent, dicuntur ad essentiam contractus, & Sacramenti pertinere; ob quod principales, pro quibus, & quorum commissione fit contractus, non tantùm sunt qui moraliter dicuntur efficere contractum, & Sacramentum, sed etiam contractum, & Sacramentum suscipere: quia ipsi non tantùm censentur moraliter consentire, & verba proferre, sed etiam ea in se habere, & suscipere, & non procuratores.

84 Ex quo fit, neque procuratores, neque Sacerdotem teneri esse in statu gratiæ, quando fit Sacramentum matrimonij; quia Sacerdos nullatenus illud efficit, neque suscipit, & procuratores non censentur illud efficere, neque suscipere: quia tamen principales illud efficiunt, & suscipiunt, ideo tenentur esse in statu gratiæ, & quia illud efficiunt, & quia illud suscipiunt, vnde peccant mortaliter illud in mortali celebrantes, non solùm quia illud suscipiunt, (in quo conueniunt Doctores) sed etiam quia illud efficiunt, vt contra Sancium *Sanc.* disp. 6. docet Vazq. 3. part. disp. 136. num. 38. *Vazq.* quia quamuis non sint ministri consecrati, sunt tamen verè ministri, & per se ex institutione Christi; ac proinde illud in mortali efficiendo, irreuerenter tractant, & non leuiter, sed grauiter: imò censemus, eos tunc duplex peccatum mortale numero distinctum committere; quia quamuis illud efficere, & suscipere in peccato mortali, eodē modo specifico

opponantur religioni, sunt tamen quasi duo actus disparati, ac proinde duo peccata numero distincta.

85 Quod si quando matrimonium per procuratores fit, ipsi coniuges sunt ministri, multo meliùs erunt, quando contrahunt per epistolas, & per nuntios; quia tunc ipsi sunt, qui physicè consentiunt, imò qui per epistolas contrahunt, etiam exprimunt consensus: ac proinde quando fit per epistolas, consensus coniugum, & scripturæ quibus exprimuntur, pertinent ad essentiam contractus, & Sacramenti, & quando per nuntios, consensus coniugum, & verba nuntij nomine coniugum prolata etiam pertinent ad essentiam contractus, & Sacramenti.

86 Et quamuis procurator, & nuntius sint instrumenta, quibus principales contrahunt; quia tamen sunt instrumenta humana, & non insensibilia, vt est scriptura, ideo procurator, & nuntius in amentia, aut in ebrietate non possunt validè celebrare matrimonium, quidquid dicant Vazquez, & Basilius, quia vterque, vtpote instrumentum humanum humano modo exercere debet officium suum.

DISPVT. IV.

De institutione, & obligatione contractus matrimonij.

DIFFICVLTAS PRIMA.

A quo fuerit institutus contractus matrimonij.

IFFICVLTAS non est de institutione contractus matrimonij in Sacramentum; quia huius Sacramenti institutio, sicut reliquorum nouæ legis, absque dubio fuit à Christo Domino facta: sed est de institutione ipsius contractus, vt contractus est, quo mutuum dominium corporum traditur, & est materiale adæquatum, cui ex Christi institutione inest significatio sacramentalis gratiæ sanctificantis. 1

Conueniunt ergo communiter Doctores, contractum matrimonij fuisse à Deo institutum; quod tradidit Bonifacius VIII. in cap. vnico de voto, & voti redemptione, & insinuatur Matth. 19. illis verbis; *Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.* *Bonif.* *Matt. 19.*

Pro huius communis doctrinæ intelligentia obseruandum est, institutionem contractus matrimonij posse dupliciter sumi. Vno modo pro ordinatione, vel quasi ordinatione, 2

qua ordinetur, vel quasi ordinetur, contractũ matrimonij posse fieri: altero modo pro prima executione, vel celebratione contractus matrimonij.

Hoc ergo supposito, vt optimè Vazq. disp. 1. cap. 2. institutio contractus matrimonij sumpta priori modo, non fuit facta à Deo, neque ab hominibus noua aliqua voluntate, aut ordinatione superaddita creationi naturæ humanæ: sed ex natura rei, seu ex natura ipsa humana, eius creatione supposita; quia supposita hominum creatione, est in ipsis facultas ad celebrandum contractum matrimonij, seu ad permutanda corpora ad prolis generationem independenter à noua aliqua ordinatione Dei, & hominum superaddita creationi ipsorum, non minus, quàm ad permutandas quaslibet alias res. Institutio verò contractus matrimonij, sumpta posteriori modo, nempe pro prima executione, seu celebratione, verè fuit facta à primis parentibus liberè consentientibus, & non à Deo independenter ab eorum consensu, vt diximus disp. præcedenti difficult. 4.

3 Nihilominus Deus verè dicitur contractũ matrimonij instituisse, institutione vtroque modo sumpta. Dicitur enim primo modo illum instituisse, quia Deus est author naturæ, cui eo ipso, seclusa quacumque alia superaddita ordinatione, inest facultas ad contrahendum matrimonium. Dicitur etiam posteriori modo instituisse contractum matrimonij: tum quia Deus peculiariter excitauit interiùs primos

primos parentes ad executionem, seu celebrationem contractus matrimonij, quæ fuit prima; & forsan etiam exteriùs suasit ad id, vt deduci videtur ex eo quod, postquam Deus dicitur adduxisse Euam ad Adam, statim subditur, Adam in illa verba prorupisse: *hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.* Quibus Adam, vel consensum præbuit ad matrimonium, vel iam factum supponebat, vt deducitur ex sequentibus verbis: *Quamobrem relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ.* Ex quo apparet, Deum ad hoc adduxisse Euam ad Adam. Tum etiam quia eorum contractum approbauit ei benedicendo, Genes. 1. *Crescite, & multiplicamini*; quæ verba, quamuis Genes. 1. referantur, credendum est ibi per anticipationem referri, & prolata fuisse à Deo, postquam Adam Genes. 2. dixerat verba iam relata. *Genes. 1.*

4 Deus ergo dicitur contactum matrimonij instituisse, quia est author naturæ humanæ, cui ex se conuenit facultas ad contrahendum matrimonium, & quia primos parentes interiùs excitauit, & forsan etiam exteriùs suasit ad primam celebrationem matrimonij, & quia ipsum matrimonium iam factum approbauit.

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm contractus matrimonij sit licitus, & honestus?

5 CONtra hæreticos, qui (vt refert Vazquez disp. 1. cap. 3.) contractum matrimonij,

vt illicitum damnarunt, conueniunt Catholici, eum esse ex suo obiecto licitum, & ho-
Matth. 19. nestum, vt constat ex illo Matth. 19. *Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.* & ex Paul.
1. *Cor.* 7. 1. ad Corinth. 7. *Qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit.* & paulo inferiùs: *Si nu-*
1. *ad Tim.* 4. *pserit virgo, non peccabit*; & 1. ad Timoth. 4. oppositum dicitur esse doctrina dæmoniorũ: & ex perpetua Ecclesiæ traditione, quam plures ex Patribus expresserunt, quos refert
Vazq. Vazq. vbi suprà. Idem quoque definitum est
Concil. Gangr. Brachar. contra hæreticos in Concilio Gãgrensi Can. 1. & in Bracharensi I. Can. 11. Idem quoque ratio suadet; quia contractus matrimonij est medium aptum, & ordinatum ad multiplicationem generis humani modo rationi consono, mutua videlicet, & perpetua corporum traditione.

6 Quod si obiicias Augustinũ lib. de nuptiis cap. 11. & 12. vbi supponere videtur, matrimonium esse malum, dum ait, matrimonium excusari tribus bonis propriis ipsius, nempe prole, fide, & Sacramento (id est, perpetuitate, seu indissolubilitate, ratione cuius repræsentat vnionem Christi cum Ecclesia factam in Incarnatione) quo supponere videtur matrimonium esse malum; quia quod non est malum, non indiget excusatione. Respondemus, matrimonium, secundum Augustinũ, tribus dictis bonis excusari non à malitia, seu culpa, sed ab specie, seu apparentia mali, & quasi ab imprudentia; quia homo non ita cordatè contraheret matrimonium, cui sunt tot

tot onera annexa, nisi matrimonium haberet prædicta bona, quibus onera illius compensarentur.

Plura alia obiiciunt hæretici, quæ, quia leuiora sunt, & facilè ex dicendis soluuntur, omittimus; eis tamen satisfacit S. Thomas quæst.41. art. 3. *S. Thomas.*

DIFFICVLTAS III.

Quo fine contrahendus sit contractus matrimonij, vt licitè contrahatur.

NOn procedit difficultas de fine intendendo in vsu seu copula coniugali; quia de hoc agemus disp. 10. sed de fine intendendo in contrahendo matrimonium, vt licitè contrahatur. 7

Supponimus autem, duos esse fines proprios contractus matrimonij, vt contractus est, nempe generationem prolis, & remedium concupiscentiæ, seu vitare fornicationem, in quos sua natura ordinatur, in priorem absolutè, & primariò, & in posteriorem secundariò, & ex suppositione peccati Adami, ratione cuius est in nobis rebellio carnis; & præter hos duos fines posse à contrahentibus alios fines apponi ipsi contractui extraneos, vt pacem, diuitias, nobilitatem, & alia.

Hoc ergo supposito, conueniunt Doctores, licitum esse, & absque peccato, contrahere matrimonium intendendo adhuc principaliter, seu primariò generationem prolis; quia contractus matrimonij in eam primariò, &

principaliter ordinatur; & etiam eſſe licitum contrahere matrimonium intendendo ſecundariò, & minus principaliter remedium concupiſcentiæ, habendo pro primario fine prolis generationem; quia in hoc remedium ſecundariò ordinatur.

8 Eſt tamen difficultas primò, an ſit licitum contrahere matrimonium intendendo ſolùm, aut primariò, & principaliter remedium concupiſcentiæ, ſeu vitare fornicationem.

Conueniunt Doctores, non eſſe peccatum mortale ex hoc fine contrahere, quamuis ſolùm, aut primariò, & principaliter intendatur.

Eſt tamen difficultas, an ſit peccatum veniale ex hoc fine ſolo, aut principaliter intento contrahere.

Pet. Sot. Petrus Sot. lect. 16. de matrimonio docet, id eſſe veniale; quia aliqua videtur eſſe inordinatio, quamuis leuis, ſolùm, aut primariò, & principaliter ordinare matrimonium in id, in quod ſecundariò ſua natura ordinatur. Quod limitat Sanc. lib. 2. diſp. 29. vt tantùm ſit verum, quando contrahentes ſecundum cómunem ſpem poſſunt generare filios; quia quando non poſſunt, non eſt contra rationē ſolùm, aut principaliter intendere remedium concupiſcentiæ.

9 *Ægid.* *Baſilius.* Ægidius verò diſput. 25. num. 17. & Baſil. lib. 1. cap. 21. docent (& bene) id non eſſe peccatum, adhuc veniale: quod inſinuat

1. Cor. 7. Paulus 1. ad Corinth. 7. dum nulla facta mentione

tione generationis , & abſque diſtinctione aliqua contrahentium , ait , *propter fornicationem vnuſquiſque ſuam vxorem habeat.* Et ratione probatur , quia finis iſte eſt licitus, & honeſtus , imò & proprius huius contractus, quamuis in eum ſua natura ſecundariò ordinetur : ergo poterit licitè iſte ſolus intendi, aut primariò , ſeu principaliter à contrahente matrimonium; quia nulla lex cogit vt opus aliquod aſſumatur ob finem principalē : aliàs ſterilis , quamuis iuuenis , non poſſet licitè contrahere matrimonium , quamuis graues carnis ſtimulos ſentiat , quod eſt abſurdum. Quod ſi iuuenis ſterilis poteſt licitè ob vitādam fornicationem principaliter, imò relicto fine generationis , matrimonium inire, poterit etiam qui eſt fœcundus ; quia quod ſterilis non poſſit generationem intendere, & fœcundus poſſit , non ſufficit vt ſterilis, fine generationis relicto, poſſit licitè intendere principaliter vitare fornicationem , & non poſſit fœcundus ; quia contractus matrimonij in vtroque natura ſua ordinatur ad eoſdem fines, & eodem modo : ac proinde, ſi ratio exigeret , vt in aſſumptione alicuius operis eius finis principalis principaliter intenderetur, qui non poſſet illum principaliter intendere (vt non poteſt ſterilis in aſſumptione contractus matrimonij) non poſſet licitè opus illud aſſumere, & ſterilis non poſſet licitè contrahere matrimonium.

Secundò eſt difficultas, an ſit licitum contrahere matrimonium ob alios fines contra- 10

ctui matrimonij extraneos, aliàs licitos, & honestos, vt ob pacem, ob nobilitatem, & ob diuitias.

Doctores conuenire videntur, non esse illicitum, seu peccatum, adhuc veniale, contrahere intendendo secũdariò,& minus principaliter hos fines, quando primariò intenditur prolis generatio, aut vitare fornicationem, quando hoc primariò intenditur licitè; quia in sic contrahendo nulla apparet inordinatio,quia contractus matrimonij est verè vtilis ad eos fines, & aliàs sunt liciti.

Est tamen difficultas, an sit illicitum, seu peccatum, contrahere matrimonium expressè solùm intendendo, aut principaliter eos fines.

11 Angelus verbo *matrimonium* 2.num.25.Couar.4. Decret. p.2. cap.1.Sanc. lib.2.disp. 29. num.21. & Petrus Sotus vbi suprà,& alij docent, id esse peccatum; quia aliqua videtur esse inordinatio in eo, quod contractus iste solùm ordinetur,aut principaliter in fines ipsi extraneos; imò Angelus, & Couar. existimant,id esse peccatum mortale, quia grauis irreuerentia irrogari videtur Sacramento, illud ordinando in finem extraneum.

Angel. Couar. Sanc. Pet.Sot.

Angel. Couar.

Sotus verò in 4.dist.20. q.1.art. 2. Basilius lib.1. cap.21.& Ægid. vt suprà, & plures alij docent, id non esse peccatum. Et meritò,quia absque fundamento dicitur esse contra rationem, quod assumens aliquod opus, relicto eius proprio fine, illud assumat, & ordinet ad alium finem,& effectum,quem possit communi

Sotus. Basil. Ægidius.

municare, & habere, dum ſit licitus, & honeſtus, quamuis minus honeſtus, quàm proprius; quia in hoc nulla apparet inordinatio. Qui enim orationem, quæ eſt actus religionis, quo Deum colimus, fundit, vt à Deo obtineat caſtitatem, quæ eſt minus honeſta, quàm religio, nihil inordinatum facit, quia verè ordinat ad id, ad quod poteſt ordinari, & aliàs eſt licitum, & honeſtum: aliàs beatiſſima Virgo illicitè contraxiſſet matrimonium, quia illud, neque in prolis generationem, neque in remedium concupiſcentiæ contraxit, ſed ad alios fines: & etiam ſenes, qui iam ſteriles ſunt, & non patiuntur graues ſtimulos carnis, non poſſent licitè contrahere matrimonium; quia ob neutrum finem proprium ex dictis contrahere poſſunt.

Qui autem contrahit matrimonium ob fines ei extraneos, non ordinat illud vt Sacra- 12
mentum in prædictos fines, ſed vt contractũ, in quo nullam irrogat iniuriam Sacramento: imò neque ei irrogabit, quamuis illud vt Sacramentum in illos ordinet, dum poſitiuè non excludat finem recipiendi gratiam (quem nullus excludit;) quia in hoc grauem ei irrogaret iniuriam, & mortale peccatum ſacrilegij committeret.

DIFFICVLTAS IV.

Vtrùm contractus matrimonij ſit, & fuerit ſub præcepto?

IN primis Catholici contra hæreticos con- 13
ueniunt, poſt ſufficientem mundi propagatio

gationem, & repletionem terræ, singulos non obligari quasi in actu secundò ad matrimonium, vt constat ex Christo Domino, qui Matth. 19. (Matth. 19.) consuluit perpetuam continentiã, & ex Paulo, qui 1. ad Corinth. 7. cõsuluit virginitatem, (1. Cor. 7.) & subdit: *Qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit: & qui non iungit, melius facit*; (Bellarm.) de quo legendus est Bellarm. lib. 1. de clericis cap. 21.

Secundò conueniunt Doctores, in principio mundi, & in principio reparationis illius post diluuium fuisse præceptum, quo singuli etiam in actu secundo obligabantur ad contrahendum matrimonium, vt mundus propagaretur: erat autem præceptum illud naturale, & non diuinum, vt contra Ægid. disp. 25. num. 7. & contra Ochagauiam docent cõmuniter Doctores. Erat autem naturale, quia tunc non contrahere matrimonium erat contra rationem; quia tunc ratio exigebat propagationem generis humani, quod absque
14 matrimonio non poterat licitè propagari: & non erat diuinum, quia non constat, Deum id præcepisse; quia si aliquibus verbis, maximè illis Gen. 1. & 9. *Crescite, & multiplicamini*: eis tamen non præcepit, quia non sunt verba præceptiua, quamuis eis insinuatum fuerit dictum præceptum naturale.

Est tamen difficultas, an dictum præceptum cessauerit genere humano sufficienter multiplicato.

(Scot. Ricard. Bonau.) Scotus in 4. dist. 26. q. 1. Ricard. art. 3. q. 3. & Bonauent. art. 1. q. 3. affirmant; quia cessauit

sauit

sauit paucitas hominum, ob quam erat dictum præceptum. Sed S. Thomas in 4. d. 26. q. 1. Sanc. lib. 2. & Vazq. disput. 1. negant; quia dictum præceptum est naturale, quod vtpote situm in ratione, seu natura rationali, vt rationalis est, cessare non potest.

S. Thomas. Sanc. Vazq.

Circa hanc tamen difficultatem, circa quã dicti Doctores forsan re ipsa non discrepant, existimamus dictum præceptum non cessasse in actu primo, seu quoad vim obligandi, quod solùm vult S. Thomas, & eius sequaces; cessasse tamen quoad eius obligationem, seu actum secundum obligandi, quod forsan solùm voluit Scotus, & ei adhærentes.

Et in primis non cessasse quoad eius vim 15
obligandi pro suo tempore, nempe pro tempore necessitatis propagationis generis humani, probatur; quia in ratione, seu natura rationali, vt est rationalis, est vis ad obligandum quando sit paucitas hominum, in quo consistit ratio dicti præcepti. Quod verò eius obligandi, seu obligatio in actu secundo cessauerit, constat; quia genere humano multiplicato, nullus in actu secundo tenetur ad contrahendum matrimonium, quia vis dicti præcepti tantùm est ad obligandum in actu secundo, quando sit necessitas propagationis.

Pro huius autem maiori intelligentia obseruandum est, hoc esse discrimen inter præcepta affirmatiua, siue naturalia, siue positiua ex vna parte, & inter negatiua ex altera, quod præceptum affirmatiuum regulariter potest esse, & eius vis ad obligandum perseuerare,

cessan

cessante eius obligatione, seu actu secundo obligandi: præceptum verò negatiuum regulariter semper obligat in actu secundo, quamdiu ipsum, & eius vis obligandi perseuerat.
16 Et id est quod communiter dicitur, præcepta negatiua obligare semper, & pro semper; obligant quidem semper, quia semper habent vim obligandi, & obligant pro semper, quia semper obligant in actu secundo: præcepta verò affirmatiua obligare semper, sed non pro semper; quia quamuis semper habeant vim obligandi, non tamen obligant semper in actu secundo. Præceptum enim audiendi Missam, quod affirmatiuum est, semper, quamdiu non abrogatur, etiam in die non festo, habet vim obligandi; sed non obligat in actu secundo, nisi in die festo: præceptum verò non mentiendi, quod est negatiuum, semper habet vim obligandi, & etiam semper obligat in actu secundo, quia eo semper tenemur, & obligamur. Addidimus *regulariter*, quia aliquod affirmatiuum etiam obligat pro semper, vt præceptum restituendi; & aliquod negatiuum non obligat pro semper, vt præceptum ieiunandi, seu non comedendi carnes, & plusquàm semel in die.

Sed an omnibus pereuntibus præter Religiosos, tenerentur isti in actu secũdo ad contrahendum matrimonium, sub controuersia est; quia Sanc. & plures alij affirmant, quia in eo euentu esset necessitas propagationis generis humani. Vazquez verò, & plures alij negant, quia tunc credendum esset finem mũdi instare,

Sanc.

Vazq.

inſtare, in quo neceſſaria non erit hominum propagatio.

Nihilominus in caſu ficto reſpondemus ſub diſtinctione, nempe partem negatiuam (quam tuetur Vazq.) eſſe veram, quando ex ſignis in Scriptura traditis prudentiſſimè cōiiceretur finis ſæculi, in quo neceſſaria non erit hominum propagatio: partem verò affirmatiuam eſſe veram, quando præter fictam hominum paucitatem non eſſent alia ſigna conſummationis ſæculi; quia paucitas illa abſque aliis ſignis non ſufficeret ad prudenter coniiciendum finem ſæculi. 17

DISPVT. V.

De matrimonio clandeſtino.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Vtrùm matrimonium clandeſtinum ſit illicitum?

MATRIMONIVM dicitur ſimpliciter, & abſolutè clandeſtinum (id eſt, clam, ſeu occultè contractum) quod contrahitur abſque teſtibus ſufficientibus ad plenam probationem illius; quia eo ipſo nequit Eccleſiæ conſtare defectu teſtium ſufficientium. Matrimonium verò quod coram teſtibus ſufficientibus celebratur, ſed abſque 1

præ

præmissis denuntiationibus, non dicitur simpliciter clandestinum, quia potest Ecclesiæ constare; dicitur tamen clandestinum secundum quid, quia est aliquo modo occultum; quia non est iuridicè denuntiatum, seu publicum. Hæc ergo difficultas procedit de clandestino priori modo, id est, absque testibus sufficientibus (qui modò, vbi Tridentinum viget, sunt parochus, & alij duo,) quia de clandestino posteriori modo postea dicemus.

2 Circa præsentem ergo difficultatem conueniunt Doctores, matrimonium clandestinum, id est, celebratum absque parocho, & aliis, esse illicitum, quia est prohibitum iure Ecclesiastico Trident. sess. 24. cap. 1. de reformat. matrim. Imò antiquitus d. 30. quæst. 1. Can. 1. & 2. in cap. fin. de clandestina desponsatione, etiam erat prohibitum matrimonium clandestinum, id est, factum absque testibus: imò in dicto Can. 2. videtur prohibitum fieri absque præsentia Sacerdotis, vbi videtur esse sermo de Sacerdote proprio, id est, proprio parocho. Quod si illicitum est, & peccatum contrahere absque parocho, & aliis, vbi Tridentinum viget, & absque testibus, vbi non viget, erit peccatum mortale; quia id est quid graue, & non parui momenti.

Est tamen difficultas, an secluso iure positiuo, contrahere matrimonium clandestinè absque testibus, sit illicitum iure naturali; non addimus absque parocho, quia certum est, præsentiam illius non requiri iure naturali.

Sancius

Sancius ergo lib.3. disput.3. Petrus Sotus, & Veracruz partem affirmatiuam tuentur; quia contrahere absque testibus, est expositum periculo deserendi proprium coniugem, & transeundi ad alias nuptias, quod est maximè nociuum ipsis coniugibus, & proli, & paci Reipublicæ. 3 *Sancius. Pet. Sotus. Veracruz.*

Ægidius verò disput. 27. dub. 1. Dominicus Sotus, & Caietanus partem negatiuam tradunt. Et meritò, quia si contrahere matrimonium absque testibus, esset iure naturali illicitum, maximè quia sic contrahentes exponuntur dicto periculo: sed regulariter non exponuntur, quia quamuis aliquando in aliquibus ob eorum peculiarem malitiam, aut fragilitatem sit dictum periculum, non tamen in omnibus, neque semper in malis, & fragilibus; imò in his potest subueniri dicto periculo paulo post celebrationem matrimonij, illud publicando, & aliis viis. Ergo sic contrahere non est iure naturali, seu ex natura rei illicitum, cùm ex natura rei non sit ipsi dictum periculum annexum; quia hoc tantùm est aliquando, & non in omnibus, sed in aliquibus, & in his potest dicto periculo alia via obuiari. *Ægid. Dom. Sot. Caietan.*

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm matrimonium clandestinum sit irritum, seu nullum?

PRocedit difficultas de matrimonio clandestino absque testibus facto; quia clan- 4

destinum absque præmissis denuntiationibus factum, quamuis prohibitum sit à Tridentino, imò iure antiquo prohibitum fuerit, absque aliqua denuntiatione præmissa fieri, non tamen est irritum, quia nullibi irritatur.

Circa hanc difficultatem certum est, matrimonium clandestinum, absque parocho, aut alio Sacerdote de parochi, aut Ordinarij licentia, & absque aliis testibus, saltem duobus, esse nullum, & irritum post Tridentinũ, vbi publicatum, & receptum est; quia ab ipso sess. 24. cap. 1. de reformatione matrimonij, irritatur, non requirendo nouam materiam, neque nouam formam, neque nouum ministrum ad Sacramentum matrimonij, quia Ecclesia nequit id efficere; sed irritando contractum ipsum ciuilem, (cui, quando validus est ex Christi institutione, conuenit ratio Sacramenti) & personas inhabiles reddendo ad aliter contrahendum.

5 Et ferè certum est, nullum matrimonium clandestinum, siue absque testibus, siue absque præmissis denuntiationibus, siue absque vtroque, fuisse irritum, & inualidum ante Tridentinum, nec in primis Ecclesiæ temporibus (quidquid dicat Basilius lib. 5. cap. 3.) vt satis indicatur in principio d. cap. dum dicitur, *quamdiu Ecclesia ea irrita non fecit*; quod etiam infrà supponit, dum ait, *matrimonium clandestinum semper fuisse prohibitum ab Ecclesia, & hanc prohibitionem iam non prodesse*; & dum postea illud absque præsentia parochi, & aliorum testium

testium factum irritat. Vnde modò matrimonium clandestinum etiam absque parocho, & aliis testibus, non erit irritum, vbi Tridentinum non viget. In Can. autem 1.30. q. 5. vbi matrimonia clādestina (id est, absque testibus facta) appellantur stupra, & contubernia, & non legitima, sic appellantur quoad præsumptionem; quia Ecclesia non præsumit esse, aut fieri, quod ipsi occultatur, quando est contra legem ipsius, vt erat matrimonium clandestinum.

Est tamen difficultas, an matrimoniū clandestinum absque parocho, & aliis testibus, quod post Tridentinum, vbi viget, est inualidum, saltem valeat, vt sponsalia, & obliget ad contrahendum. 6

Ægidius disp. 21. dub. 4. & Henr. lib. 11. c. 5. partem affirmatiuam tuentur (imò addit Henr. id declarasse Congregationem Cardinalium;) quia, vt dicitur in cap. vnico de desponsat. impuberum in 6. matrimonium impuberum, quod est nullum, efficit obligationem sponsalitiam; quia actus, qui non valet vt agitur, valet tamen vt potest. Ergo vbi matrimonium dicto modo clandestinum non valet post Tridentinum, vt matrimonium, valebit, vt contractus sponsalitius. *Ægid. Henriq.*

Sancius verò lib. 1. disput. 20. & Gutierrez de iuramento 1. p. cap. 51. partem negatiuam tradunt. Et meritò; quod etiam declarauit Congregatio Cardinalium apud Rebellum num. 59. Ex quo deducitur relationem Henriq. esse falsam, qui forsan deceptus fuit ex eo, *Sanc. Gutier. Cong. Car. Rebel.*

quod id declarauit de matrimonio clandestino impuberum.
7 Ratio autem est, quia dictum matrimonium clandestinum non obligat iure naturali tanquam cõtractus sponsalitius; quia verba de pręsenti, qualia sunt matrimonij, nullam continent promissionem futuri, adhuc implicitè, vt patet; neque iure aliquo positiuo obligat tanquam contractus sponsalitius, quia nullum extat, nisi pro matrimonio impuberum etiam publico, & nõ pro matrimonio puberum (de quo loquimur:) quod etiam est verum, quamuis matrimonium puberum clandestinum, sit iuratum, quia iuramentum tantùm cadit supra valorem proprium ipsius contractus ad illum confirmandum; ac proinde quando cadit supra contractum nullum, non validat illum.

Ad rationem ergo aduersariorum respondemus, ex matrimonio nullo impuberum siue clandestino, siue publico oriri obligationẽ sponsalitiam ex sola dispositione iuris positiui, vt constat ex dicto cap. vnico, quæ non
8 extat pro matrimonio nullo puberum. Et ad probationem negamus, in dicto cap. inferri matrimonium impuberum nullum valere, vt contractum sponsalitium, ex eo, quod actus, qui non valet vt agitur, valeat vt potest, quasi ibi supponatur, verba de præsenti ex se ipsis etiam valere ad obligationem sponsalitiam, quia in eo cap. absque illatione aliqua dicitur, matrimonium impuberum interpretatione iuris esse sponsalia de futuro; sed in eo cap. ex eo, quod contractus matrimonij impube

puberum, qui non valuit vt agebatur, ſed vt ex iuris diſpoſitione potuit, nempe vt ſponſalitius, infertur inducere impedimentum publicæ honeſtatis, quod oritur ex ſponſalibus.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm matrimonium clandeſtinum abſque parocho, & alijs teſtibus poſt Trident. ſit aliquando validum?

CONueniunt Doctores, matrimoniũ clandeſtinum abſque parocho, & aliis teſtibus validè celebrari in locis, in quibus Trid. non eſt publicatum, vt conſtat ex ipſo ſeſſ. 24. cap. 1. de reform. matrim. imò etiam vbi non eſt receptum, quamuis ſit publicatum, quia eo ipſo eius leges receptæ non ſunt; & etiam celebrari validè, quando Pontifex diſpenſat in dicta parochi, & aliorum teſtium aſſiſtentia; quia eſt ſupra Concilium: & etiam quando celebratur à non baptizatis, quamuis temporaliter ſubditis Eccleſiæ, & habitantibus vbi Tridentinum eſt receptum; quia leges merè Eccleſiaſticæ (vt eſt prædicta Tridentini) tantùm comprehendunt eos, qui ſunt intra Eccleſiam, & ei ſpiritualiter ſubiecti. 9

Eſt tamen difficultas 1. an quando abſque graui incommodo, ſiue in articulo mortis, ſiue extra nequit matrimonium omitti, aut differri, & parochus nequit haberi, inualidè abſque eo celebretur. Nomine autem parochi etiam comprehenditur eius vicem tenens.

Veracruz. *Vega.* Veracruz in append. ad ſpeculum dubio 4. & Vega in ſum. lib. 3. caſu 361. docent, in caſu dicto validè fieri matrimonium abſque parocho, dum fiat coram aliis teſtibus; quia lex poſitiua, præſertim humana, non obligat cum graui incommodo, vt conſtat in lege audiendi Miſſam, & in lege ieiunandi, & in lege recitandi diuini Officium: ergo etiam lex requirens aſſiſtentiam parochi non habet vim, quando imminet graue aliquod incommodum.

10 Sanc. verò lib. 3. diſp. 17. Ægid. diſp. 27. dub. 1. & Baſil. lib. 5. cap. 6. docēt, in caſu dicto non fieri validè matrimonium abſque parocho, quamuis fiat coram multis aliis teſtibus. *Sanc.* *Ægid.* *Baſil.* Et meritò, quia Trident. abſolutè, & abſque limitatione irritat matrimonium abſque parocho celebratum, & reddit perſonas inhabiles ad ſic contrahendum: ergo perſonæ nulla neceſſitate poſſunt fieri habiles, nec matrimomonium validum abſque aſſiſtentia parochi; quia quamuis vrgens neceſſitas excuſet ab obligatione legis præcipientis, aut prohibentis, adhuc diuinæ, non tamen efficit habilem, aliàs lege inhabilem, neque efficit validum, quod aliàs lege irritante eſt nullum, vt conſtat in lege irritante matrimonium inter conſanguineos intra quartum gradum, quæ nulla neceſſitate abſque diſpenſatione euaneſcit. Ex quo conſtat ad rationem aduerſariorum.

Ægid. Addit Ægid. matrimonium validè fieri in oppidis vbi nequit haberi parochus, nec adiri in locis proximis: quod ait Clem. VIII. declaraſſe,

claraſſe,

clarasse, quod nos dicta declaratione seclusa falsum existimamus ob rationem dictam; ea tamen supposita verum: addimus, si hæc declaratio facta est (vt credi potest Ægidio eam referenti) non fuisse puram declarationem, sed fuisse dispensationem in dicta lege Tridentini pro eo casu.

Secundò est difficultas, an quando contrahentes inuincibiliter ignorant dictam legem irritantem Tridentini, validè contrahant absque parocho, & aliis testibus. 11

Non desunt (vt refert Ægid. vbi suprà) qui partem affirmatiuam tueantur; quia lex non obligat ignorantes inuincibiliter, quamuis irritatoria sit, si irritatio, & inhabilitas imponatur vt pœna, vt imponi videtur in dicta lege Tridentini: quia eo ipso, quod ignorantia inuincibilis excusat à culpa, etiam excusat à pœna, quæ tantùm infligitur ob culpam. *Ægid.*

Sancius verò, & Ægid. vbi suprà, & communiter Doctores partem negatiuam tradūt. Et meritò, quia quamuis ignorantia inuincibilis excuset à culpa actum cōtra legem præcipientem, aut prohibentem; quia aufert scientiam requisitam ad voluntarium, absque quo nequit esse culpa, non tamen excusat actum contra legem irritantem à nullitate, quæ contrahitur ex defectu solemnitatis ad valorem actus requisitæ ex lege; quia ignorantia, quamuis inuincibilis, non supplet solemnitatem ex lege requisitam ad valorem actus. *Sanc. Ægid.*

Nullitas autem, quæ à Tridentino dicta 12

lege includitur, non inducitur in pœnam, quia non inducitur ad puniendos contrahentes clandestinè; sed tantùm in odium matrimonij clandestini, ne valeat absque dicta assistentia, ob inconuenientia, quæ ex eo oriri possunt.

DIFFICVLTAS IV.

Vtrùm Christiani incolæ locorum, in quibus Tridentinum obligat, validè contrahant absque parocho, & alijs testibus in alijs locis, in quibus non obligat?

13 COnueniunt Doctores, incolas locorum, in quibus Tridentinum obligat, quando vadunt ad loca, in quibus non obligat, validè in his contrahere matrimonium absque parocho, & aliis testibus, quando ad ea vadũt animo constituendi in eis domicilium; quia ex tunc censentur parochiani eorum locorum, & non illorum quæ deserunt.

Est tamen difficultas, an validè contrahãt, quando ad ea vadunt per modum hospitij, aut transitus.

Henriq. Rodr. Vazq. Henriq. 11. de matrim. cap. 3. & Rodrig. tom. 1. cap. 219. partem negatiuam tuentur, quam etiam tenuit Vazq. quia prædicti iam sunt astricti decreto Tridentini vigente in sua parochia, & eo facti sunt inhabiles ad sic contrahendum.

14 *Ægid. Basil. Rebel.* Sanc. verò lib. 3. disp. 18. Ægid. disp. 27. dub. 1. Rebel. lib. 2. q. 7. sect. 3. & Basil. lib. 5. cap. 9. partem affirmatiuam tradunt. Et meritò, quia contrahentes quoad contractus sortiuntur forum

forum loci, in quo contrahunt,& iuxta leges talis loci contracturi sunt, vt constat ex cap. vltimo de foro compet. & ex l. *si fundus.* ff de euictionib. & ex iure, seu ratione naturali, quæ dictat viuendum esse more loci, in quo viuitur,præsertim quoad contractus:ergo qui contrahunt in locis,vbi decretum Tridentini non viget, validè contrahunt absque parocho, & aliis testibus.

Et ob eandem rationem incolæ loci,in quo decretum Tridentini non viget, inualidè cõtrahunt absque parocho, & aliis testibus in loco vbi viget.

Ad rationem ergo aduersariorum respondemus, quod quamuis dictæ personæ decreto Tridentini fuerint astrictæ,& factæ inhabiles, non tamen vniuersaliter, sed tantùm pro locis, in quibus habebant domicilium,quando receptum fuit; quia prædicta inhabilitas non fuit absolutè contracta,& quasi personalis, sed tantùm legalis ex lege inhabilitante, ac proinde cessat vbi, & quando lex cessat.

Addidimus (vt contra non paucos docent Sanc. Rebel. & Ægid.) incolas loci, in quo Tridentinum viget, validè contrahere absque parocho, & aliis testibus in loco, in quo non viget,quamuis contrahentes profecti fuerint ad illum locum eo fine, vt clandestinè contrahant; quia quamuis ad eum proficiscantur,vt non obligentur dicto decreto obligãte in loco,cuius sunt incolæ, nõ ob id obligãtur in alio loco,ad quẽ sũt profecti,nec id dicitur fieri in fraudem legis, quia ius habent eundi

Sanc. Rebel. Ægid.

15

ad illum alium locum; qui autem vtitur iure suo, non facit fraudem.

DIFFICVLTAS V.

Vtrùm Christiani in prouincijs infidelium, vbi non sunt parochiæ, in quibus Tridentinum potuerit publicari, validè contrahant absque parocho, & alijs testibus?

16 NOn procedit difficultas de Christianis habitantibus in prouinciis infidelium, & in eis natis, in quibus Tridentinum non fuit publicatum, quia isti validè contrahunt absque parocho, & aliis testibus; quia decretum Tridentini in eis prouinciis non habet vim, ex defectu publicationis ab ipso Tridentino requisitæ ad id: neque procedit de Christianis captiuis, & mercatoribus, & quibuscumque aliis habitantibus in dictis prouinciis, & natis in prouinciis Christianorum, in quibus Tridentinum non est publicatum, nec viget; quia etiam isti validè contrahunt absque parocho, & testibus, quia Tridentinum non habet vim in suis prouinciis, neque in prouinciis infidelium, in quibus habitant.

Difficultas tantùm procedit de Christianis habitantibus in prouinciis infidelium, & natis in prouinciis vbi Tridentinum viget.

17 *Pet. Led.* Petrus Ledesma quæst. 45. art. 5. absolutè docet, dictos Christianos non contrahere validè absque parocho, & aliis testibus, quia non habent parochiam nisi in propria prouincia, in qua nati sunt, & in ea decretum Tridentini obli

obligat; & id approbat Henriq. lib.11. cap.3. *Henriq.* quando dicti Christiani habitant in dictis prouinciis infidelium absque animo ibi permanendi, quia tunc retinent parochiam in propria prouincia, in qua decretum Tridentini obligat: id quoque approbat Veracruz, & *Veracruz.* approbabat Vazquez, quando ante profectū *Vazq.* dictorum Christianorum ad infideles, decretum Tridentini vigebat in sua prouincia, & parochia.

Sancius verò lib.3.disput.18. Rebel. lib.2. *Sanc.* quæst.7. sect.3. Basilius lib.5. cap. 9. absolutè *Rebel.* docent, dictos Christianos validè contrahere *Basilius.* absque parocho, & aliis testibus, quamuis sint in prouinciis infidelium absque animo in eis permanendi, & quamuis profecti fuerint ad illas post receptionem decreti Tridentini in sua prouincia. Et meritò, quia contrahentes quoad contractus sortiuntur forum loci, in quo contrahunt, & tantùm legibus illius cōtracturi sunt, quamuis tantùm transeunter, & per modum hospitij sint in eo loco (vt diximus difficultate præcedenti.) Ergo prædicti validè contrahunt matrimonium absque parocho, & aliis testibus, in dictis prouinciis infidelium, quia in eis non viget decretum Tridentini; quamuis etiam ante profectum viguerit in propria parochia, & hanc retineant.

DIFFICVLTAS VI.

Quis parochus sit sufficiens, vt assistat matrimonio.

Dicitur

DIcitur quis aliquem habere in parochū, quando in parochia illius habet domicilium, aut quasi domicilium: dicitur autem quis habere domicilium in eo loco, in quo habitat animo ibi perpetuò permanendi, etiā
19 quando incipit habitare; quasi domicilium verò in eo loco, in quo habitat animo permanendi per medietatem anni, parum plus, minúsve (vt scholastici in Vniuersitatibus, & mercatores in alienis oppidis) etiam quando incipit habitare. Vnde qui extra proprium domicilium minore tempore in alio loco habitat tanquam hospes, seu animo citò redeundi, non habet alium parochum adhuc in ordine ad matrimonium, quàm parochum sui domicilij, aut quasi domicilij, vt contra Basil. lib. 5. cap. 17. & contra Sà verbo *parochus*, num. 2. (qui existimant modicam, siue breuem habitationem in parochia alicuius, quāuis solius recreationis causa factam, sufficere vt quis in ordine ad matrimonium habeat illum vt parochum) docent Sancius lib. 3. disput. 23. & Menoch. consil. 378.

Sanc.
Menoch.

Hoc ergo supposito, certum est, parochum vtriusque contrahentis sufficientem esse, vt validè assistat matrimonio facto in sua propria parochia; quia assistentiâ huius parochi omnino satisfit decreto Tridentini, quo requiritur assistentia proprij parochi.

20 Est tamen difficultas, an quando quilibet contrahens pertinet ad diuersam parochiam, seu habet diuersum parochum, sufficiat parochus cuiuslibet.

Con

Conueniunt Doctores, ad valorem matrimonij sufficere parochum illius contrahentis, in cuius parochia celebratur; quia ex vna parte Tridentinum vnum tantùm exigit parochum, & ex altera, si aliquis sufficit, maximè ille in cuius parochia matrimonium celebratur. Et id declarauit Congregatio Cardinalium, & approbauit Gregorius XIII. *Cög. Card. Gregor.*

Est tamen difficultas primò, an sufficiat parochus vnius contrahentis, quando matrimonium celebratur in parochia alterius.

Nauar. lib. 4. cons. in 1. edit. tit. de sponsalib. cons. 52. Salcedo in pract. cap. 73. in noua editione, & Basil. lib. 5. cap. 16. partem negatiuam tuentur, quam videtur declarasse Congregatio Cardinal. dum ait: *Quando matrimonium contrahitur inter virum, & mulierem diuersarum parochiarum, sufficit parochus viri in eius parochia, & parochus mulieris in eius parochia.* Quibus verbis supponi videtur, non sufficere parochum vnius in parochia alterius. Et ratione probatur; quia parochus in cuius parochia matrimonium celebratur, est magis proprius, quia est proprius vnius contrahentis, & respectu parochiæ: ergo ad eum potiori ratione pertinet assistere matrimonio celebrato in sua parochia, quàm ad alterum. *Nauar. Salced. Basilius. Cög. Card.*

Sanc. verò lib. 3. disp. 19. Henr. 11. de matrimonio cap. 3. & Ægid. disp. 27. dub. 2. partẽ affirmatiuam tradunt. Et meritò, quia assistẽtiâ dicti parochi verè satisfit decreto Tridentini; quia assistit proprius parochus, quamuis sit vnius tantùm, & in parochia alterius. Ex 21 *Sanc. Henriq. Ægid.*

eo

eo autem, quod fiat in parochia alterius tantùm, fit, ad hunc alterum potiori ratione pertinere assistere dicto matrimonio, quod non tollit sufficienter pertinere ad dictum parochum, cùm sit verè proprius parochus. In declaratione autem Cardinalium pro aduersariis adducta, tantùm affirmatur sufficere parochum contrahentis in cuius parochia celebratur; non tamen negatur sufficere parochum alterius.

Secundò est difficultas, an sufficiat assistentia parochi vnius, aut vtriusque contrahentis in neutrius parochia.

22 *Nauar.* *Basilius.* Nauar. & Basilius partẽ negatiuam tuentur; quia Tridentinum videtur requirere assistentiam parochi, vt est persona publica: parochus autem extra suam parochiam, & territorium non est persona publica, sed priuata, vt constat ex l. 3. de offic. præsidis.

Sanc. *Ægid.* Sanc. verò, & Ægid. partem affirmatiuam tradunt. Et meritò, quia assistentiâ parochi, quamuis extra parochiam vtriusque contrahentis, satisfit decreto Tridentini; quia verè assistit proprius parochus vnius, vel vtriusque; ac proinde vt persona publica ad dictum effectum. In dicta verò lege tertia tantùm significatur, iudicem extra suum territoriũ non esse personam publicam quoad iurisdictionẽ contentiosam, qua constituitur iudex exterior, de quo ibi est sermo.

Addidimus, parochũ extra suam parochiã non solùm assistere validè, vt dictum est, sed etiam licitè, vt contra Henriq. docent Sanc. *Sanc.*

&

& Ægid. quia hæc aſſiſtentia non eſt actus pertinens ad iuriſdictionem contentioſam, imò neque ad voluntariam. Nihilominus non poterit licitè in aliena parochia denuntiationes, ſeu admonitiones facere, neque ſolénem benedictionem, quia hæc exigunt externum ſtrepitum, qui eſt ſuperioribus in alieno territorio prohibitus. Ægid.

DIFFICVLTAS VII.

Vtrùm parochus, & qui de eius licentia aſſiſtit matrimonio, debeat eſſe Sacerdos?

CIrca prius Rodrig. tom. 1. cap. 219. Salced. in pract. & Syluius docent, parochũ debere eſſe Sacerdotem, vt validè aſſiſtat matrimonio. Quod deduci videtur ex dicto decreto Trident. dum dicitur, *qui aliter quàm præſente parocho, vel alio Sacerdote*: quia particula *alio* denotari videtur, perſonam antecedentem eſſe ſimilis qualitatis, ac eſt perſona cui adiungitur. Et confirmatur, quia antiquiſſimo Eccleſiæ ritu nuptiis ex præcepto adhibendus erat Sacerdos, vt patet ex 30. q. 5. ergo parochus, quem Tridentinum requirit, etiam debet eſſe Sacerdos. 23 *Rodrig. Salced. Syluius.*

Sanc. verò lib. 3. diſput. 20. Ægid. diſput. 27. dub. 2. Henriq. 11. de matrimonio cap. 3. & Baſil. cap. 17. docent, parochum non debere eſſe Sacerdotem. Et meritò, quia parocho non Sacerdote ſufficienter ſatisfit decreto Tridẽtini, tantùm requirentis parochum; quia particula *alius* non ſemper denotatur perſonam antecc 24 *Sancius. Ægidius. Henriq. Baſilius.*

antecedentem esse similis qualitatis, vt con-
Luc. 23. stat ex illo Luc. 23. *Ducebantur autem & alij duo nequam cum eo.*

Et quamuis antiquo iure necessaria esset præsentia Sacerdotis, imò parochi, vt licitè fieret matrimonium, non fit, etiam nunc necessariam esse præsentiam parochi Sacerdotis ad valorem matrimonij; quia modò ad hunc non requiritur nisi parochus (qui esse potest, quamuis non sit Sacerdos:) imò nec est necessaria, vt licitè fiat, vt contra Petrum Ledesmã docent Sanc. & Basilius, quia decreto Tridentini, quod corrigit ius illud antiquum, id non requiritur.

Sancius. Basilius.

25 Circa posterius conueniunt Doctores, ad valorem matrimonij necessariũ esse, eum, qui ex parochi, aut Ordinarij licentia assistit matrimonio, esse Sacerdotem, quia id expresè requirit Trident. sed non esse necessarium, quod sit approbatus ab Ordinario; quia id nullibi requiritur, sicut requiritur ad audiendas confessiones sæcularium.

DIFFICVLTAS VIII.

Vtrùm parochus excommunicatus validè assistat matrimonio?

Conueniunt Doctores, post Concilium Constantiense parochum excommunicatum non denuntiatum, nec excommunicatum ob notoriam percussionem Clerici (qui dicitur excommunicatus toleratus) validè assistere matrimonio, & validè conferre licentiam

tiam alteri Sacerdoti ad aſſiſtendum.

Eſt tamen difficultas de parocho excommunicato, aut denuntiato, aut ob notoriam percuſſionem Clerici, qui dicitur non toleratus, primò an validè aſſiſtat matrimonio.

Conueniunt communiter Doctores, parochum excommunicatum, quamuis non toleratum, validè aſſiſtere matrimonio; ita Sanc. lib. 3. d. 2. Henriq. cap. 3. Ægid. diſp. 27. dub. 2. & Baſil. cap. 17. quia aſſiſtere matrimonio non eſt actus iuriſdictionis; aliàs aſſiſtentia coacta non ſufficeret: imò neque eſt actus teſtis, quia aſſiſtere non eſt teſtificati, ſed tantùm eſt actus, ratione cuius fit quis conſcius, & potens teſtificari. Ergo quamuis excommunicatus non toleratus nequeat actum iuriſdictionis Eccleſiaſticæ validè exercere, & quamuis non poſſit validè teſtificari, poterit tamen validè aſſiſtere matrimonio; quia excommunicatus, quamuis non toleratus, nullibi priuatur poteſtate aſſiſtendi. 26 *Sanc. Henriq. Ægidius. Baſil.*

Secundò eſt difficultas, an parochus excommunicatus non toleratus validè licétiam conferat Sacerdoti, vt aſſiſtat matrimonio.

Petrus Ledeſma quæſt. 45. art. 9. punct. 3. dub. 4. & Ægid. vbi ſuprà partem negatiuam tuentur; quia conferre licentiam ad aſſiſtendum matrimonio eſt actus iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, qua dictus excommunicatus priuatus eſt; quia eſt actus poteſtatis parochi, & non ordinis, vt patet, ac proinde eſt iuriſdictionis. *Pet. Led. Ægidius.* 27

Sanc. verò, Baſilius, Henriq. vbi ſuprà, & Re- *Sancius. Baſil. Henriq.*

Rebel. bel. lib. 2. quæst. 8. partem affirmatiuam tradunt. Et meritò, quia collatio dictæ licentiæ non est actus iurisdictionis; quia non est institutio iudicis, sed tantùm est quædam designatio spectatoris matrimonij, vt possit de eo testificari, facta ex ordinatione Tridentini, à quo Sacerdos dicta designatione supposita accipit potestatem ad id, & non à parocho; quia ea supposita Sacerdos qualificatur à Trid. ad id, sicut & ipse parochus, & non à parocho: vnde collatio dictæ licentiæ non est actus potestatis parochi, vt parochus est, sed est actus authoritatis à Tridẽt. annexæ officio parochi.

28 Obseruandum est, parochum excommunicatum, quamuis non toleratum, non tantùm validè (vt diximus) sed etiam licitè assistere matrimonio, & conferre licentiam ad id, vt contra Basil. aduertit Sanc. quia quamuis in his duobus communicet cum aliis, id tamen efficit ob vtilitatem, imò ob necessitatem contrahentium; quia absque eo, aut absque eius licentia nequeunt contrahere: vnde nec ipsi contrahentes peccant dum coram illo contrahunt Si tamen parochus ab Episcopo, aut ab alio competente iudice prohibitus sit assistere matrimonio, aut licentiam conferre, si id efficiat, quamuis peccet, validè tamen efficiet; quia simplici prohibitione nõ priuatur dicta potestate, imò priuari nequit quamdiu manet parochus (quamuis sit ad nutum amobilis) nisi à Papa, aut à Concilio generali; quia ab his accipit potestatem ad dicta absque subordinatione ad Episcopum, *Sancius. Basilius.*

quoad

quoad eorum valorem;quãdo verò parochus tantùm eſt prohibitus Sacramenta adminiſtrare, poteſt validè, & licitè aſſiſtere matrimonio, & licentiam ad id conferre;quia neutrum eſt Sacramentum adminiſtrare.

Et non ſolùm verus parochus validè aſſiſtit matrimonio, & licentiam confert ad id, ſed etiam qui verè non eſt parochus,dum habeat titulum coloratum parochi, id eſt, dum habeat titulum parochi à legitimo ſuperiore, quem occultè amiſit, aut à principio verè non accepit ob occultum impedimentum,& dum communi errore credatur habere titulũ;quia tunc Eccleſia ob commune bonum confert poteſtatem ad validè exercẽdum officium parochi, vt generaliter contingit omnibus iudicibus, & officialibus habentibus dictum titulum coloratum, & exiſtente dicto errore, iuxta l. *Barnarius.* ff. de offic. prætoris. 29

DIFFICVLTAS IX.

Quis præter parochum poſſit aſſiſtere matrimonio, & licentiam aſſiſtendi concedere Sacerdoti.

COnueniunt Doctores in primis, Romanum Pontificem poſſe in tota Eccleſia matrimonio aſſiſtere, & alteri licentiam ad id conferre, vt patet. Secundò, Epiſcopum in ſua diœceſi non ſolùm poſſe licentiam conferre Sacerdoti, vt aſſiſtat matrimonio (quia verè eſt Ordinarius in illa) ſed etiam poſſe matrimonio aſſiſtere; quia eſt parocho ſuperior, aut parochus ſuperior. Tertiò, idem poſſe omnes habentes Epiſco- 30

palem iurisdictionem respectu eorum, in quos eam habent, vt Abbates Ecclesiarum, nulli Episcopo subiectarum; quia sunt Ordinarij in eis. Quartò, idem posse Capitulū Sede vacante; quia succedit Episcopo, quoad iurisdictionem ordinariam, cui est annexa dicta facultas. Quintò, idem posse legatum à latere Pontificis in prouincia suæ legationis; quia est Ordinarius in ea, vt constat ex cap. 2. de
31 offic. legati, in 6. Tandem sextò, idem posse Cardinales in Ecclesiis sui tituli, quia sunt in eis Ordinarij, imò etiam parochi immediati.

Conueniunt secundò, Archiepiscopum nō posse assistere matrimonio subditorum sui Suffraganei, neque ad id licentiam concedere, quia non est Ordinarius illorum; posse tamen, dum actu visitat diœcesim Suffraganei, quia tunc habet iurisdictionem ordinariam; & etiam posse, quando nolente Suffraganeo aliquos maritaliter coniungi, ad ipsum super ea re appellatur, postquam eius sententia transierit in rem iudicatam, quia tunc ad ipsum deuoluitur iurisdictio ordinaria.

Est tamen difficultas, an Prouisor, seu Vicarius generalis Episcopi ex vi sui officij, absque superaddita, & speciali commissione, possit matrimonio assistere, & ad id licentiam conferre, sicut ipse Episcopus.

Pet. Led. Petrus Ledesma quæst. 45. art. 5. puncto 3. dub. 4. docet, non posse; quia Vicarius generalis ex suo officio nequit de causis matrimonialibus cognoscere, vt significari videtur in

in cap. *accedentibus* 12. de excessibus Prælatorum, dum dicitur, dictam cognitionem ad dignitatem Episcopalem pertinere: ergo neque poterit matrimonio assistere, neque ad id licentiam conferre.

Sancius verò disput. 29. Ægidius disp. 27. 32
dub. 2. Basil. lib. 5. cap. 11. & communiter Do- *Sancius.*
ctores docent, posse; quod etiam Congrega- *Ægidius.*
tio Cardinalium declarauit. Et meritò, quia, *Basilius.*
vt ex Trident. sess. 24. cap. 1. de reformatione matrim. constat, Ordinarius potest matrimonio assistere, & ad id licentiam conferre; Prouisor autem, seu Vicarius generalis Episcopi est Ordinarius, vt ostendit Sanc. num. 3. & 5. & constat ex eo, quod Vicarius Episcopi constituit vnum tribunal, & vnam personam cum Episcopo, vt dicitur in cap. *Romana* 3. de appellat. in 6. Quod etiam constat ex praxi approbandi ad audiendas confessiones sæcularium, quod à Trident. commissum est Episcopo, & regulariter fit à Vicario. Et idem ob eandem rationem dicendum est de Vicario generali eorum, qui habent iurisdictionem Episcopalem.

Posse autem Vicarium generalem Episcopi 33
ex vi sui officij de causis matrimonialibus cognoscere praxis ostendit; quando autem in dicto cap. *accedentibus*, dicitur earum cognitionem ad Episcopum pertinere, non excluditur eius Vicarius generalis, quia vnam cum eo personam constituit, & vnum tribunal: præterquàm quod assistere matrimonio, & ad id licentiam conferre, non est de causis ma-

trimonialibus cognoscere.

Archipresbyter verò nequit assistere matrimonio, nisi suorum parochianorum, & non parochianorum parochi sibi subditi, quia non est parochus, neque Ordinarius eorum.

DIFFICVLTAS X.

Vtrùm parochus non proprietarius ab Episcopo delegatus, & amobilis ad nutum illius, possit matrimonio assistere, & ad id licentiam conferre?

34 CONueniunt Doctores, parochum ab Episcopo, aut ab eius Vicario delegatum, vel interim dum aliquis in proprietarium eligitur, vel quia Espiscopus est immediatus parochus, posse validè assistere matrimonio, aut quia est verus parochus, aut quia in dicta delegatione continetur licentia ipsi facta ad assistendum matrimonio.

Sotus. Bart. Led. Est tamen difficultas, an etiam possit licentiam ad id conferre. Sotus in 4. dist. 18. q. 4. art. 3. & Bartholom. Ledesma de pœnit. dub. 13. docent, non posse, quia prædictus est delegatus; qui autem est delegatus, nequit alterum subdelegare.

Sanctus. Henriq. Sancius verò lib. 3. disput. 31. Henriq. & plures alij docent, posse: quod etiam declarauit Congregatio Cardin. Et meritò, quia ille est verè parochus, quamuis delegatus; ergo potest ad id licentiam conferre, quia ex Trident. sufficit licentia parochi. Et idem ob eandem rationem dicendum est de Vicecurato plenè delegato à parocho proprietario, vt

contra

contra Basilium aduertit Sanc. quod verum credimus non solùm in absentia, sed etiam in præsentia parochi proprietarij: quia etiam in præsentia illius est verus, & proprius parochus, quamuis non proprietarius, sed delegatus, & mercenarius. *Sancius.*

Quod autem delegatus non possit iurisdictionem subdelegare, non obstat; quia eam licentiam concedere non est subdelegare iurisdictionem: quia assistere matrimonio, ad quod conceditur, non est actus iurisdictionis, præsertim quod delegatus, quamuis nequeat iurisdictionem ad omnem causam sibi delegatam subdelegare, potest tamen ad vnam, vel ad alteram, ac proinde posset ad assistendum matrimonio, quamuis id esset iurisdictionem concedere. 35

DIFFICVLTAS XI.

Qualis licentia requiratur in Sacerdote, vt validè assistat matrimonio.

PRimò est difficultas, an ad id requiratur licentia specialis. 36

Veracruz in append. ad specul. dub. 5. docet, requiri licentiam specialem; quia quæ speciali nota sunt digna, quando specialiter non notantur, videntur neglecta, vt patet ex l. *item*. ff. de iniuriis: sed matrimonium est res grauissima, & ardua, vt constat ex cap. final. de procuratoribus, in 6. & ex se patet: ergo est dignum speciali nota, ac proinde quando specialiter non conceditur, videtur omissum, & non concessum. *Veracruz.*

Sanc. Ægid. Sancius verò disp. 35. & Ægidius disp. 27. dub. 3. docent, non requiri licentiam specialem, sed sufficere generalem, qua conceditur facultas ad exercendum officium parochi; Cōg. Card. quod etiam declarauit Congregatio Card. Et meritò, quia assistendo ex ea licentia satisfit Tridentino, requirenti licentiam ad assistendum; quia ea est vera licentia ad id, quamuis sub verbis generalibus collata: imò sufficit quod licentia ad assistendum, siue specialis, siue generalis conferatur verbaliter, vt aduertit Sancius. Sancius, quia licentia verbalis est vera licentia, cui non obstat declaratio Cardinal. in qua dicitur sufficere licentiam generalem in scriptis datam; quia non dicitur requiri, sed sufficere.

37 Ea verò, quæ speciali nota sunt digna, tunc censentur omissa, quando non conceduntur specialiter, aut modo æquiualente concessioni speciali: concessio autem facultatis generalis ad exercendum officium parochi, æquiualet licentiæ speciali ad assistendum matrimonio, quia hæc includitur in illa; concessio verò facultatis ad administrandum omnia Sacramenta non æquiualet, nec sufficit (quamuis Congregatio Cardin. doctrinam probabilem sequuta oppositum indicet) vt Basilius. Henriq. Ægid. contra Basil. cap. 29. aduertunt Henriq. 11. de matrimonio cap. 3. & Ægid. disput. 27. dub. 3. quia assistere matrimonio non est Sacramentum matrimonij administrare; quia nec Sacerdos assistens, nec parochus est minister, sed tantùm ipsi contrahentes.

Secundò

Secundò est difficultas, an sufficiat ratihabitio.

Conueniunt communiter Doctores, non sufficere ratihabitionem futuram post assistētiam matrimonij, quamuis probabilissimè præsumptam. Ita Sancius, Basilius, & Ægidius vbi suprà, quia tunc assistitur absque licentia, quæ actu sit; quia quando assistitur, nondum est ratihabitio, quia est futura. Neque huic obstat regula illa decima Iuris, *Ratihabitionem retrotrahi, & mandato comparari*; quia ea regula tantùm habet locum, quando valor actus, aut contractus pendet ex sola voluntate ratihabentis: ac proinde non habet locum in matrimonio, cuius valor non pendet ex sola voluntate parochi conferentis licentiam, sed etiam ex consensu contrahentium, qui fuit nullus ex defectu licentiæ. 38 *Sancius. Basilius. Ægid.*

Superest ergo difficultas, an sufficiat ratihabitio præsens (quæ dicitur licentia tacita) vt contingit, quando parochus videt Sacerdotem incipientem assistere, aut parari ad id, & non contradicit, cùm facilè possit.

Henriq. 11. de matrim. cap. 3. & Veracruz docent, non sufficere, sed requiri expressam licentiam; quod etiam videtur declarasse Cōgregatio Card. dum ait, non sufficere licentiam tacitam, quæ resultat ex tolerantia. Sanc. verò. Ægid. & Basil. vbi suprà docent, sufficere. Et meritò, quia dicta licentia, quamuis tacita, est vera licentia, & non est purè interna, sed externa, quia taciturnitas in eo casu est signum externum sufficiens volunta- 39 *Henriq. Veracruz. Sancius. Ægidius. Basilius.*

tis, qua parochus vult Sacerdotem illum assistere.

Vnde Cardinales in dicta declaratione, aut maximo rigore ad seruandam formam Tridentini, non sunt contenti dicta licentia tacita, aut fortè loquuntur de licentia tacita futura.

Tertiò est difficultas, an sufficiat licentia extorta per vim, aut metum, aut fraudem.

Non desunt qui existiment non sufficere; quia quæcumque donatio nō liberalis est inualida. *Sancius. Ægidius.* Sanc. verò disp. 39. & Ægid. disp. 27. n. 39. docent, sufficere. Et meritò, quia illa licētia non est donatio alicuius rei, quæ fiat illi, cui datur licentia; quia si talis esset, non posset valida esse defectu tituli, nempe liberalitatis: sed est quædam concessio facultatis ad assistendum, quæ absque fundamento negatur esse valida, quamuis concedatur ab inuito, si hic & nunc efficaciter cōcedatur.

DIFFICVLTAS XII.

Quis censeatur parochus vagabundorum, & quomodo se debeat gerere circa eorum matrimonium.

40 VAgabundi, seu vagi dicuntur in Iure, qui nullum habent firmum domicilium, sed vagantur, ac proinde nullum habent firmū, & certum parochum; quia fideles ex domicilio sortiuntur parochum, vt statuitur in cap. vltimo de parochiis.

Sancius. Henriq. Basilius. Circa prius ergo Sanc. lib. 3. disp. 25. Henr. 11. de matrim. cap. 3. & Basilius lib. 5. cap. 14. docent,

docent, vagabundos non habere proprium parochum, quia carent domicilio; & consequenter quemlibet parochum posse eorum matrimonio assistere, & eorum confessiones audire, quia non est maior ratio vnius parochi, quàm alterius.

Petrus Sotus lect. 5. de cófess. & Ægid. disp. 27. dub. 2. docent parochum vagabundorum, vt eorum matrimoniis assistat, & eorum confessiones audiat, esse illum, in cuius parochia actu habitant, & hospitantur. Et meritò, quia istis assignandus est aliquis proprius parochus, cui incumbat eorum cura; aliàs non fuisset illis sufficienter prouisum: nullus auté alius eis congruè assignari potest, nisi ille, in cuius parochia actu habitant tempore, quo contrahunt matrimonium, aut aliud Sacramentum recipiunt. Quod etiam praxis confirmat; quia nullus parochus censetur obligatus ad conferendum Eucharistiã, & extremam Vnctionem vagabundo ægrotanti, nisi ille, in cuius parochia tunc vagabundus hospitatur, & habitat. 41 *Pet. Sotus. Ægidius.*

Quamuis ergo vagi careant domicilio, non carent proprio parocho (quamuis careant firmo,) quia actualis habitatio est illis in locum domicilij, saltem ex interpretatiua, & rationabili voluntate summi Pontificis; quia consonum est rationi, imò & iuri positiuo, parochias assignari ex habitatione subditorum, ac proinde quando non habent firmam, ex actuali non firma. Ex quo constat ad rationem aduersariorum.

Et

42 Et quamuis contingat, in oppido aliquo esse parochiam aliquam ab Episcopo pro vagabundis deputatam; nihilominus parochus, in cuius parochia actu habitant, est sufficiens; vt eorum matrimonio validè assistat: quia iure Pontificio communi est proprius parochus eorum, etiamsi illicitè assistat, quando assignatione alius parochi ab Episcopo facta, ex rationabili causa prohibeatur aliis assistere; assignatus tamen ab Episcopo, erit sufficiens, vt licitè, & validè assistat, nõ vt parochus, sed ex licentia generali Episcopi, quam eo ipso quod eum assignat vt parochum, ipsi confert ad id. Quando verò vagis assignatur parochia solùm, vt in ea satisfaciant præcepto annuæ confessionis, & communionis, tunc parochus istius parochiæ non erit sufficiens, vt eorum matrimonio assistat, quia tunc non eo ipso ei conceditur licentia assistendi: sed tantùm erit sufficiens ad id parochus, in cuius parochia actu habitant.

43 Circa posterius obseruandum est (in quo communiter conueniunt Doctores) parochũ, etiamsi validè assistat matrimonio vagorum, illicitè tamen, quando assistit non facta priùs inquisitione de eorum statu, & habilitate ad contrahendum, & re ad Ordinarium delata, & ab eo obtenta licentia iungendi illos matrimonio; quia ita præcipitur in Trident. sess. 24. cap. 7. de reformat. matrimonij. Quod etiã est verum, quamuis vnus tantùm ex contrahentibus sit vagus: tunc tamen eorum matrimonium poterit contrahi coram parocho cuiusli

cuiuſlibet, ſiue alterius, iuxta ea, quæ diximus difficultate octaua.

DIFFICVLTAS XIII.

Vtrùm Sacerdos habens licentiam ad aſſiſtendum, eam tamen ignorans, validè aſſiſtat?

COnueniunt Doctores, Sacerdotem, cui conceſſa eſt licentia non petita nomine ſuo, ſed à parocho, ſiue propria ſponte, ſiue rogato ab alio, quamdiu eam ignorat, non poſſe validè aſsiſtere matrimonio; quia ſaltem tunc non habet licētiam acquiſitam, quia non habet eam acceptatam à ſe, nec ab alio nomine ſuo. 44

Eſt tamen difficultas, an quando Sacerdos habet licentiam nomine ſuo petitam à nuncio ad id miſſo ab ipſo Sacerdote, eam tamen ignorat, illi valeat ad validè aſsiſtendum matrimonio.

Sanc. diſp. 36. & Ægid. d. 27. dub. 3. docent, dictam licentiam valere ad id, quia tunc Sacerdos verè habet licentiam acquiſitam, vtpote acceptatam à nuncio miſſo nomine ſuo ad id; & idem docet de priuilegio Syluest. verb. *priuilegium*, quæſito 16. *Sanc. Ægid. Syluest.*

Nos tamen exiſtimamus, dictam licentiam non valere ad id (quod de priuilegio habente vim diſpenſationis legis docet Vazq. 1. 2. diſput. 159. cap. 4.) quia credi non poteſt, Trident. & parochum velle, vt licentia conceſſa valeat, & ſit vera licentia, quouſque is, cui conceditur, poſsit ea licitè aſsiſtere, quia ad *Vazq.*

id

45 id conceditur. Qui autem ignorat licentiam esse sibi concessam, quamuis iam acquisitam acceptatione à nuntio facta, nequit licitè ea assistere matrimonio: sufficit tamen notitia licentiæ (sicut & dispensationis denuntiationum præmittendarum) habita ex testimonio alicuius fide digni, quando non est ratio aliqua suspicionis in oppositum: imò sufficit notitia habita ex testimonio contrahentium, quando sunt valde fide digni; non verò quãdo contrahantes sunt ordinario tantùm modo fide digni, quia in his, quæ pertinent ad forum externũ, vt pertinent dicta licentia, & dispensatio, est difficilè credendum partibus.

Obseruandum est, licentiam semel datam posse ad libitum reuocari: addunt tamẽ Sanc. & Ægidius non censeri sufficienter reuocatam, quousque reuocatio intimetur ipsi habenti licentiam, siue per nuntium, siue per epistolam, & non sufficere aliunde nosse reuocationem.

Sancius. Ægidius.

DIFFICVLTAS XIV.

Quot alij assistentes, seu testes, & quales requirantur, & sufficiant ad valorem matrimonij.

46 CIrca prius certum est, ad valorem matrimonij, præter parochum, vel alium Sacerdotem de licentia parochi, requiri, & sufficere duos alios assistentes, seu testes, coram quibus contrahatur, vt constat ex Tridentin. sess. 23. cap. illo 1. Requiritur etiam

paro

parochum, & alios duos simul assistere, vt possint esse contestes, id est, vt possint testificari de matrimonio tanquam de vno, & eodem contractu; aliàs per eos non posset plenè constare de matrimonio, quod Trident. intendit.

Circa posterius non desunt recentiores, qui existiment, ad valorem matrimonij requiri, quod testes sint omni exceptione maiores, id est, quod careât omni defectu, ob quem testes iure repelli possunt à ferendo testimonium; quia, vt constat ex cap. 1. de consanguinitate, & ex aliis iuribus, ad causas matrimoniales requiruntur testes omni exceptione maiores: ergo etiam ad testificandum de contractu ipso facto.

Sancius verò lib. 3. disputat. 41. & communiter Doctores docent, ad valorem matrimonij non requiri, quod assistentes sint omni exceptione maiores; quia dicta maioritas, seu carentia dictorum defectuum nullo iure requiritur; quia non iure Tridentini, cùm hoc nullam qualitatem in assistentibus requirat, nisi quod vnus sit parochus; non iure aliquo antiquo peculiari circa matrimonium, quia quamuis in dicto cap. 1. de consanguinit. & in aliis, dicta maioritas requiratur ad dissoluendum matrimonium, non tamen ad ei assistendum: neque iure communi, quo generaliter dicta maioritas requiritur; quia hæc tantùm requiritur in aliis negotiis, & non in fauorabilibus, qualis est celebratio matrimonij. Ex quo 47 *Sancius.*

quo constat, quamcumque personam vsu rationis præditam, posse validè assistere matrimonio.

DIFFICVLTAS XV.

Qualis præsentia parochi, & aliorum testium requiratur, & sufficiat ad valorem matrimonij.

48 Conueniunt Doctores, ad valorem matrimonij requiri in parocho, & in aliis testibus præsentiam moralem, seu humanam, qua assistant aduertendo ad contractum, aliàs non possent de eo testificari; & sufficere, si percipiant contractum per interpretem, sicut etiam sufficit, quod vnus contrahentium, alteri per interpretem exprimat suum consensum.

Est tamen difficultas primò, an in parocho, & aliis testibus sufficiat attentio virtualis, vt contingit, quando animo assistendi accesserunt aduertenter, tamen tempore quo fit contractus, mentis euagatione distrahuntur.

Henriq. Henriq. 11. de matrim. cap. 3. docet, sufficere intentionem virtualem; quia etiam sufficit ad valorem aliorum Sacramentorum, & ad consecrationem.

49 *Sanc.* Sancius verò lib. 3. disput. 39. & plures alij docent, non sufficere, sed requiri actualem. Et meritò, quia absque intentione, seu aduertentia actuali non possunt testificari factũ esse matrimonium: imò etiam in ipsis contrahenti

hentibus requiritur actualis, vt validè con-
trahant; quamuis in eis ſufficiat virtualis ad-
uertentia, & intentio efficiendi ipſum con-
tractum verum Sacramentum (vt diximus
diſput. 1. difficult. 9.) ſicut etiam ſufficit ad
valorem aliorum Sacramentorum,& ad con-
ſecrationem.

Secundò eſt difficultas, an ſufficiat aſſiſte-
re,quando contra ſuam voluntatem aſſiſtunt
detenti, & coacti. Ratio difficultatis pro
parte negatiua eſt, quia aſſiſtentia coacta non
videtur humana, ſeu hominis, vt homo eſt,
quia eſt contra voluntatem,& ad aſſiſtentiam
humanam non tantùm videtur requiri aduer-
tentia intellectus,ſed etiam conſenſus volun-
tatis, quia homo, vt homo non tantùm con-
ſtat intellectu, ſed etiam voluntate.

Nihilominùs Sancius vbi ſuprà, Baſilius 50
cap.21. & communiter Doctores docent,aſſi- *Sanc.*
ſtentiam coactam, ſeu violentam ſufficere *Baſilius.*
(quod etiam declarauit Cõgratio Cardinaliũ *Cong.Car.*
de parocho, de quo poterat eſſe maior diffi-
cultas.) Et meritò,quia Tridentinum tantùm
requirit præſentiam parochi, & teſtium ſuffi-
cientem ad teſtificandum matrimonium eſſe
factum:aſſiſtentia autem,ſeu præſentia,quam-
uis coacta, ſufficit ad dictam teſtificationem,
vt patet, quia poteſt eſſe cum actuali aduer-
tentia; & in hoc tantùm ſenſu requiritur,
quod præſentia ſit humana, nempe quod ſit
ſufficiens ad teſtificandum, quod conuenit
aſſiſtentiæ coactæ, & etiam aſſiſtentiæ dolo
procuratæ: & ob eandem rationem ſufficit

assistere matrimonio à casu, vt contra Basil. (cui Congregatio Cardinalium fauet) docent Sancius vbi suprà, & Petrus Ledesm. quæst. 45. artic. 5. puncto 3. dub. 2. quia scilicet à casu assistere sufficit ad testificandum.

Sancius. *Pet. Ledes.*

Addidimus, vt communiter Doctores, ad valorem matrimonij non requiri, quod parochus proferat verba illa, *Ego vos coniungo*; neque alia, quia præsentia parochi non est necessaria, vt ministri, sed vt testis: peccabit tamen parochus contra præceptum Tridentini, si illa omittat, sed non mortaliter, quia est omissio rei leuis.

51 Qui autem contrahunt coram parocho coacto, peccant mortaliter, vt docent Sancius, & plures alij; quia illi, vt ministro Ecclesiæ, ab ipsa deputato ad authorizandum matrimonium, grauem irreuerentiam irrogant contra religionem, aut contra duliam sacram: & etiã peccant contra iustitiam, aut mortaliter, aut venialiter pro quantitate violentiæ; & etiam contra hanc peccant, & eodem modo, contrahendo coram aliis testibus coactis, quamuis non contra religionem, saltem grauiter. Nihilominùs quando esset grauis necessitas contrahendi, & absque iusta causa nollent assistere, possunt dolosa æquiuocatione vocari tam parochus, quàm alij, aut ad eos venire, non tamen vi cogi; quia priuati non possunt id efficere.

Sancius.

DIFFI

DIFFICVLTAS XVI.

Quibus pœnis puniantur contrahentes clandestinè absque testibus.

INter pœnas, quibus, vbi Tridentinum viget, puniuntur contrahentes absque parocho, & aliis testibus, recenseri solet. Primò, quod sint inhabiles ad sic contrahendum, vt decernitur in Trident. sess. 24. cap. 1. Id tamen non est pœna, sed effectus, aut actus legis irritantis; quia post factum contractum clandestinè, non relinquuntur inhabiles ad postea validè contrahendum, vt contra nonnullos docent communiter Doctores, & deducitur ex ipso Tridentino, quod etiam Congregatio Cardinalium declarauit. 52

Secundò, contrahentes absque parocho, & aliis testibus, vbi Tridentinum viget, puniendi sunt pœna graui arbitrio Ordinarij, vt statuit Trident. vbi suprà. Et vbi Trident. non viget, contrahentes clandestinè absque testibus, & forsan etiam absque proprio Sacerdote, sunt etiam puniendi pœna arbitraria, vt statuitur in cap. final. de clandestina despons. Et in eodem cap. sic contrahentes etiam puniuntur in eo, quod eorum proles sit illegitima, quando contrahunt in gradu prohibito, quamuis ignoranter.

Tertiò, in aliquibus diœcesibus contrahentes absque parocho, & aliis testibus, excommunicantur ipso facto excommunicatione Synodali. 53

Quartò, contrahentes clandestinè, id est, absque testibus lege Ecclesiastica requisitis, iure antiquo Castellæ, l. final. tit. 3. par. 4. tradendi erant in perpetuam seruitutem propinquioribus consanguineis vxoris. Hæc tamen pœna iam non habet locum, quia mitior statuta est lege 41. Tauri, quæ habetur lib. 5. nouæ Recopilat. tit. 1. l. 1. nempe pœna priuationis omnium bonorum, & exilij ab his Regnis, & quod possint à parētibus exhæredari, de quibus legendus est Sanc. lib. 3. disput. 47.

Sanc.

DIFFICVLTAS XVII.

Quibus pœnis puniatur parochus assistens matrimonio clandestino, absque alijs testibus.

54 IN primis in cap. final. de clandestina desponsat. parochus, vel alius Sacerdos assistens matrimonio clandestino, sine aliis testibus, suspenditur triennio ob officio, sed non ipso facto, vt verbo illo *suspendatur*, respiciente actum futurum Iudicis, significatur.

Trident.

Deinde in Tridentin. sess. 24. cap. 1. de reformat. matrimonij præcipitur, parochum, vel alium Sacerdotem assistentem matrimonio absque aliis testibus, & etiam alios testes absque parocho, vel alio Sacerdote assistentes, grauiter puniri arbitrio Ordinarij.

Est tamen difficultas, an post hoc decretum Trident. quo præcipitur parochus, vel alius Sacerdos assistens absque aliis testibus, grauiter puniri arbitrio Ordinarij, cessauerit

supra

ſupradicta pœna ſuſpenſionis triennalis ferendæ, ſtatuta in dicto cap. fin.

Rodrig. tom. 1. cap. 221. & Salcedo in Practica cap. 73. docent, non ceſſaſſe, quod etiam ſupponit Ægid. dub. 10. *Rodr. Salced. Ægidius.*

Et probari poteſt primò, quia Tridentinum non derogat iuri antiquo, imò fatetur ſe inhærere veſtigiis Concilij Lateran. ex quo ius illud deſumptum eſt. Secundò, quia quando eidem delicto diuerſæ pœnæ imponuntur, quãuis diuerſis legibus, ſeruandæ ſunt, præſertim ſi pœna, quæ imponitur poſteriori lege, ſit aliquo modo contenta in priori lege. Ergo quamuis lege Tridentini decernatur pœna arbitraria, etiam perſeuerabit pœna illa ſuſpenſionis triennalis dicti cap. final. præſertim cùm in eo decernatur vltra ſuſpenſionem triennalem grauiùs puniendum, ſi qualitas delicti poſtulauerit. 55

Sanc. verò lib. 3. diſput. 48. & Matienzo lib. 5. Recopilat. tit. 1. lib. 1. docent, ſuſpenſionem illam triennalem ceſſaſſe. Et meritò, quia rationi conforme eſt, vt quando lege noua imponitur mitior pœna, quàm erat impoſita lege antiquiori, ceſſet antiqua, præſertim quando tempore legis nouæ delictum ſit factum minus pernicioſum Reipublicæ. Ergo per pœnam arbitrariam impoſitam noua lege Tridentini, ceſſat antiqua ſuſpenſionis triennalis; quia illa arbitraria eſt mitior, & poſt decretum Tridentini matrimonium ſic factum, vtpote nullum, eſt minus pernicioſum Reipublicæ, quàm antea, quando validum ma- *Sanc. Matien.*

nebat. Ex quo constat ad posteriorem rationem.

56 Ad priorem verò respondemus, decreto Tridentini fuisse derogatum iuri illi antiquo quoad dictam pœnam, non expresse, sed implicitè, imponendo aliam mitiorem pro eodem delicto iam minus pernicioso. Vnde Tridentinum, quoad puniendum matrimonium dicto modo clandestinum, non inhæret vestigiis Concilij Lateranensis, neque id intendit, sed solùm quoad præmittendum denuntiationes, & quoad puniendum parochum illas omittentem.

Obseruandum est, in Trident. dicto cap. 1. statui, vt parochus, aut alius Sacerdos adhuc regularis, qui ausus fuerit matrimonialiter coniungere, aut benedicere alienos parochianos, absque licentia proprij, ipso iure suspensus maneat, quamdiu ab Ordinario pa-
57 rochi, ad quem id pertinebat, absoluatur: ac proinde ob rationem supradictam corrigitur, & cessat pœna excommunicationis contra religiosos matrimonia solemnizantes, lata in Clementina 1. de priuilegiis; quod declarauit
Cōg. Card. Congregatio Card. cuius declaratio apertè fauet nostræ doctrinæ de cessatione suspensionis triennalis.

DIFFICVLTAS XVIII.

Vtrùm denuntiationes sint necessariæ ad matrimonium, & quomodo sint faciendæ?

DEnuntiationes sunt admonitiones quædam, quibus monentur Christiani, vt si aliquod

aliquod impedimentum nouerint inter eos, qui matrimonium contrahere intendunt, illud aperiant.

Circa prius ergo certum est, in Trident. sessione 24. cap. 1. sæpe repetito, requiri ante contractionem matrimonij fieri dictas monitiones ter à proprio parocho, tribus continuis diebus festiuis in Ecclesia inter Missarum solemnia; & in cap. fin. de clandestina desponsat. desumpto ex Concil. Lateran. cap. 51. requiri fieri saltem semel à presbyteris in Ecclesia.

Est tamen difficultas, an dictæ denuntiationes, vbi Trident. viget, sint necessariæ ad valorem matrimonij, ita vt eis omissis inualidè fiat. Addimus, vbi Tridentinum viget; quia ante ipsum non fuerunt sic necessariæ, vt in ipso exprimitur. 58

Circa difficultatem ergo non desunt, qui existiment, vbi Tridentinum viget, esse necessarias ad valorem (quando non omittuntur ex dispensatione;) quia Tridentinum vbi suprà decernit, parochum assistere matrimonio denuntiationibus præmissis: ergo absque eis non validè assistet; ac proinde matrimonium fiet inualidè, quia ad eius valorem requiritur valida assistentia parochi.

Sancius verò lib. 3. de matrim. disput. 3. Basilius lib. 5. cap. 3. & communiter Doctores docent, non esse necessarias ad valoré, etiam si absque dispensatione omittantur. Et meritò, quia quamuis Trident. præcipiat parocho, quod denuntiationes efficiat, & quod absque *Sanc.* *Ægid.*

eis præcedentibus non assistat matrimonio, nisi earum dispensatione obtenta; non tamen irritat matrimonium aliter factum, sed tãtùm quando fit absque parocho, & aliis testibus, vt ex contextu patet. Ex quo constat ad rationem aduersariorum.

Quamuis ergo denuntiationes non sint necessariæ ad valorem matrimonij, prærequiruntur tamen ex præcepto, vt licitè fiat, & vt ei licitè assistatur.

Est tamen difficultas, an absque eis præmissis contrahere matrimonium, & ei assistere sit illitum mortaliter.

59 *Sotus.* Sotus in 4. dist. 28. quæst. 1. art. 2. ad 1. docet, tantùm esse veniale (nisi in ea diœcesi, in qua id sit prohibitum sub pœna excommunicationis,) quia iure communi Tridentini, & Lateranensis denuntiationes non præcipiuntur graui pondere.

Sancius. Basil. Sancius verò, Basilius, & communiter Doctores docent, esse mortale. Et meritò, quia omissio earum est res grauis, imò præcepta vt grauis, seu graui pondere, ob incommoda grauia, quæ sequi possunt contrahendo absque eis præmissis. Addunt Sancius, & alij cõtra *Sanc.* Basilium, vnam ex tribus requisitis à Trid. omittere non esse peccatum mortale, quando moraliter est certum, nullum esse impedimentum. Et meritò, quia tunc non videtur omissio magni momenti.

60 *Sanc.* Circa posterius (de quo legendus est Sancius disput. 6.) attento dicto decreto Tridentini, vbi viget, in primis dictæ denuntiationes efficien

efficiendæ ſunt à proprio parocho, vt in ipſo decreto exprimitur; faciendæ autem ſunt à parocho, ſiue per ſe, ſiue per alium, cui ipſe committat, vt praxis oſtendit. Secundò, vt ex dicto decreto conſtat, faciendæ ſunt tribus diebus continuis feſtiuis, quod intelligitur, quamuis inter eos medient aliqui dies feriales; imò ſic meliùs ſatisfit intento dicti decreti, detegendi videlicet impedimenta, & etiam ſufficiẽter ſatisfit ipſius verbis: ſufficiet etiam (quidquid alij dicant) fieri tribus diebus feſtiuis abſque interuallo ferialium; quia ſic ſufficienter ſatisfit verbis, & intento dicti decreti. Quando verò vna tantùm præmittenda eſt denuntiatio, expectandum eſt aliquo temporis ſpatio poſt ipſam factam, aliàs eſſet parum vtilis.

Tertiò faciendæ ſunt in Eccleſia, vt dicitur in dicto decreto, & non in quacumque, ſed in propria parochia, vt deducitur ex eo, quod in dicto decreto dicitur, faciendas eſſe à proprio parocho contrahentium: & faciendæ ſunt in parochiis vtriuſque contrahentis, quando ad diuerſas pertinent, niſi quando ob paruam diſtantiam parochiarum ſufficiat in parochia vníus, ſiue viri, ſiue fœminæ, vt poſſint impedimenta manifeſtari; & quando contrahens pertinet ad duas parochias, ſufficiet, quod fiant in qualibet earum, in qua ſit ſufficienter notus; potiori tamen ratione in parochia illius parochi, coram quo contrahẽdum eſt matrimonium. Quod ſi ad vnam tan- 61
tùm parochiam pertineat, & in ea non ſit

sufficienter notus, faciendæ sunt in ea parochia aliena, in qua sit sufficienter notus; faciendæ tamen sunt cura, & diligentia parochi ipsius contrahentis. Addunt nonnulli, denuntiationes posse fieri extra Ecclesiam, & in diebus non festiuis, vbi, & quando magna populi pars conueniat, cui acquiescimus, vbi id sit consuetudine introductum.

Quartò denuntiationes faciendæ sunt antequam matrimonium contrahatur, nisi adsit prudens suspicio, quod matrimonium malitiosè impedietur; quia tunc, vt ex dicto decreto constat, vna tantùm sufficiet ante matrimonium, vel nulla erit necessaria, si ob vnam id timeatur; tunc tamen postea ante illius consummationem faciendæ sunt denuntiationes: sufficiet tamen vna,
62 vt declarauit Congregatio Cardinal. quia ex vna parte pro eo casu Tridentinum contentum erat vna denuntiatione ante contractum matrimonij facienda, & ex alia parte vna denuntiatione postea facta satisfit verbis Tridentini, pro eo casu dicentis, *ante consummationem fiant denuntiationes*; quia hoc in plurali dictum potest sufficienter intelligi pro omnibus matrimoniis sic celebratis, quamuis non pro quolibet matrimonio. Poterunt tamen tunc omnes omnino omitti, si Ordinarius id iudicet expedire, vt dicitur in dicto decreto.

DIFFI

DIFFICVLTAS XIX.

Quis possit dispensare, vt denuntiationes postponantur, vel vt omnino omittantur.

Conueniunt Doctores, Episcopũ posse in prædicto dispensare; quia Tridentinum id remittit arbitrio Ordinarij, Episcopus autem est verè Ordinarius.

Est tamen difficultas primò, an id etiam possit Prouisor, seu Vicarius generalis ex vi sui officij. 63

Henriq.lib.11.cap.5. Basil. cap.3. & Antonius Gom. in Bulla Cruc. cap.4. q.4. negant; immeritò tamen, vt optimè Sanc.lib.3.disp.7. Ægid. disp.27. dub.6. & Riccius in praxi decis.259. quia etiam est Ordinarius, & idẽ tribunal, & eadem persona cum Episcopo: vnde etiam si admittamus id, quod refertur in declaratione Congregat. Cardinal. apud Rebel. num. 22. Papam dixisse quoad hoc, nomine Ordinarij intelligi Episcopum, non est excludendus eius Vicarius generalis; quia est eadem persona cum Episcopo. Et id etiam posse quemlibet habentem iurisdictionem Episcopalem nulli diœcesano subditum, contra Basilium docent Sanc. Henriq. Ægid. & plures alij: & meritò, quia etiam isti verè sunt Ordinarij, vt diximus difficult.9. & possunt cõprehendi nomine Episcopi, cuius fit mentio in nuper dicta declaratione, cùm habeãt iurisdictioñ Episcopalem annexam suæ dignitati; & Papam solùm voluisse excludere habentes

Henriq. Basilius. Ant. Gom. Sancius. Riccius.

Sancius. Henriq. Ægidius.

Abba

Abbatias, aut alias dignitates in commendã, quibus annexa est iurisdictio Episcopalis, & non ipsos Abbates proprietarios, vt deducitur ex relata declaratione: imò tunc Papa, si verè id dixit, nouiter eos exclusit, qui ante hanc suam verbalem decisionem non erant exclusi.

64 Et non tantùm Episcopus, & alij habentes Episcopalem iurisdictionem possunt delegare facultatem in eis dispensandi (vt contra non paucos docent Sancius & Ægidius) quia nullibi impediuntur, sed etiam Prouisor, seu Vicarius generalis, vt ob eandem rationem docet Sancius.

Sancius. *Ægidius.*

Addidimus (vt optimè Sancius & Ægid.) quando contrahentes sunt diuersarum diœcesium, Ordinarium vtriusque posse in denuntiationibus dispensare, & pro vtroque contrahente sufficere dispensationem vnius (quãuis in hoc dubitet Basil.) quia verè fiet ab Ordinario, quamuis sit vnius tantùm, quo satisfit decreto Concilij Trident. quod est verum, quamuis matrimonium fiat in diœcesi Ordinarij alterius; quia etiam satisfit dicto decreto, sicut ob eandem rationem suprà diximus, contrahentes diuersarum parochiarum validè cõtrahere coram parocho vnius, etiam in parochia alterius.

Sanc. *Ægidius.*

65 Secundò est difficultas, an quando est prudens suspicio, quod matrimonium malitiosè impedietur, si ad matrimonium præsupponãtur denuntiationes, possit parochus dispensare, vt omnes, aut aliquæ ante matrimonium omit

omittantur. Addimus primò, quando est prudens suspicio, quod matrimonium malitiosè impedietur; quia in aliis casibus certum est non posse. Addimus secundò, vt omittantur ante matrimonium; quia certum est non posse dispensare, vt post factum matrimonium omittantur.

Circa difficultatem ergo, etiam si Veracruz in append. ad speculum dub. 1. & Candelabrũ aureum 1. p. de matrim. num. 243. partem affirmatiuam tueãtur; nihilominùs Sanc. Henr. Ægidius & Basilius partem negatiuam tradunt. Et meritò, quia in dicto cap. vbi conceditur facultas dispensandi in denuntiationibus, tantùm conceditur Ordinario, & de parocho nulla fit mentio, nisi vt assistat matrimonio. *Veracruz.* *Cand. aur.* *Sanc.* *Henriq.* *Ægidius.* *Basil.*

DIFFICVLTAS XX.

Ob quas causas possit Ordinarius in denuntiationibus dispensare.

SVpponimus, absque iusta, & rationabili causa non posse Ordinarium in denuntiationibus dispensare, quia in eis dispensare committitur Ordinario à Trident. sess. 24. cap. 1. de reformat. matrimonij, quando expedit; & quando non est causa aliqua rationabilis, non expedit, quia dispensatio est ruptio iuris communis, quæ absque rationabili causa non expedit. 66

Hoc supposito, conueniunt primò Doctores, suspicionem prudentem, quod matrimonium

nium malitiosè, seu iniustè impedietur, si ante ipsum denuntiationes præmittantur, esse causam iustam, & sufficientem ad dispensandum in eis, non vt omnino omittantur, sed vt omittantur ante matrimonium, & fiant post contractum matrimonium, sed ante consummationem, vel omnes tres, si ob vnam, quamuis solam, id timeatur, vel vt omittātur duæ, si ob duas id timeatur, vel vt omittatur vna, si quando fiant omnes tres, id timetur. Addimus nos (vt optimè Basil. cap. 32.) esse sufficientem, vt excuset ab illis præmittendis ante matrimonium, etiam absque dispensatione; vt postea dicemus, etiam si tunc licentia Ordinarij (quæ latè dispensatio dici potest) sit sub consilio.

67 Conueniunt secundò Doctores, esse etiam causas iustas ad dispensandum, vt omissæ ante matrimonium ob dictam suspicionē, omittantur etiam post matrimonium, & nunquam fiant, vt supponitur in Trident. vbi supra.

Et præter causam dictæ suspicionis etiam sunt aliæ causæ iustæ ad dispensandum, vt denuntiationes omittantur ante matrimonium, & fiant post illud contractum: imò etiam vt nec postea fiant, sed omnino omittantur, adhuc quando non sunt omissæ ob dictā suspicionem, vt contra Cephalum cons. 421. docent Sanc. lib. 3. disp. 9. Ægid. disput. 27. dub. 6. Basil. cap. 32. & communiter Doctores; quia quamuis in Trident. tantùm sit expressè concessum Ordinario, quod dispenset, vt nō fiant post matrimonium, quando ante illud sunt omissæ

Sancius. Ægid. Basilius.

omissæ ob dictam suspicionem, eo tamē ipso, quod id expresse concessit, etiam interpretatiuè concessit, quod dispenset, vt nec fiant postea, quando ante matrimonium sunt omissæ ob alias causas; & ob alias causas etiam quod dispenset, vt omittantur ante matrimonium, & postponantur, quod consuetudo, & Congregatio Cardinal. interpretatæ sunt.

Ex causis ergo iustis, ob quas potest Ordinarius in denuntiationibus dispensare (in quarum iustitia, & sufficientia conueniunt cōmuniter Doctores) aliæ sunt iustæ, vt denuntiationes omittantur ante matrimonium, & fiant post illud contractum, sed ante consummationem, & aliæ, vt omnino omittantur, adhuc post matrimonium contractum. 68

Secunda ergo causa iusta dispensandi, vt postponantur, quando non possunt præmitti absque periculo notabilis iacturæ animæ, aut rei temporalis, aut absque impedimento operis notabilis misericordiæ, est quando duo concubinarij intendunt contrahere, & prudenter timetur esse carnaliter miscendos dū fiunt denuntiationes: & quando vir in articulo mortis vult concubinam ducere, vt legitimet filios ex ea habitos, vel vt eam non relinquat inhonoratam, quamuis ex ea non genuerit filios.

Tertia causa iusta dispensandi, vt postponantur, est quando tempus, quo nuptiæ solemnes prohibentur, instat, & post factū matrimonium timetur, ante tempus, in quo liceant, futura commixtio carnalis, quæ ante 69

benedictiones nuptiales, seu nuptias solemnes est illicita, aut saltem non expediens. Addimus ad id etiam sufficere, ne differatur contractio matrimonij, vel consummatio, quamuis nullus sit timor, nec periculum.

Quarta causa iusta dispensandi in denuntiationibus, vt omnino omittantur etiam post factum matrimonium, est quando non possunt fieri absque infamia contrahentium, vt quando sunt in concubinatu, & publicè censentur coniugati.

Quinta causa iusta dispensandi, vt omnino omittantur, est quando nequeunt fieri absque pudore contrahentium, vt quando sunt senes, & quando valdè senex contrahit cum valdè iuuene, & quando valdè nobilis cum ignobili.

70 Sexta causa iusta dispensandi, vt omnino omittantur, est quando contrahunt magnates, & non repentè, & occultè, quia tunc absque denuntiationibus facilè constant impedimenta: & generaliter est causa iusta ad sic dispensandum cum quibuscumque, quando non est timor alicuius impedimenti.

Septima causa iusta dispensandi, vt omnino omittantur, est quando matrimonium priùs publicè contractum, postea constat esse nullũ, quamuis hoc publicè constet, quia tunc ad dispensandum sufficit prior fama, ex qua nullum resultauit impedimentum.

Octaua, generaliter ob quamcumque notabilem commoditatem contrahentium, siue spiritualem, siue temporalem, potest iustè

dispen

diſpenſari ab Ordinario in denuntiationibus, aut præmittendis, aut omnino omittendis, vt commoditas exegerit.

71 Obſeruandum eſt primò, quod quamuis in quolibet caſu ex dictis poſſit Ordinarius ſupradicto modo diſpenſare, non tamen tenetur in quolibet, vt contra Syluest. verb. diſpenſatio, quæſt. 1. & contra Roſel. num. 4. & contra Armil. verb. diſpenſare, num. 14. docent Sanc. lib. 3. diſp. 10. Ægid. diſp. 27. dub. 6. Baſil. cap. 32. & plures alij, qui quamuis non conueniant in quibus caſibus teneatur, & in quibus non teneatur, parum tamen diſſentiunt inter ſe, & à noſtra doctrina, quam iam ſubiicimus.

Sancius. Ægid. Baſilius.

Nos ergo exiſtimamus, Ordinarium teneri diſpenſare partibus petentibus, quoties diſpenſatio proficit notabiliter, aut bono cõmuni, aut ipſis contrahentibus, ſiue ſpiritualiter, ſiue temporaliter (vt contingit in caſibus dictis, exceptis 5. 6. & 7. & dilatione matrimonij contenta in caſu 3.) quia poteſtas diſpenſandi in Prælatis eſt in bonum commune, & in bonum ſuorum ſubditorum, & non teneri, quãdo diſpenſatio non proficit notabiliter, vt contingit in caſibus 5. 6. & 7. & dicta dilatione matrimonij; quia ratio non exigit, vt ius commune diſpenſatione rumpatur (quamuis poſſit) quando diſpenſatio nõ proficit notabiliter.

72 Addunt Sanc. Baſil. & alij, quoties Ordinarius tenetur diſpenſare, & abſque ratione aliqua id denegat, aut nõ poteſt commodè adiri,

Sancius. Baſilius.

posse matrimonium licitè contrahi, omissis denuntiationibus absque dispẽsatione. Quod nos non generaliter approbamus, etiamsi contrahere absque denũtiationibus proficiat notabiliter; sed tantùm quando denuntiatio, aut mora efficiendi denuntiationes nocet notabiliter bono communi, vel ipsis contrahentibus, vt contingit in casibus 1. 3. & 4. & in priori parte secundi casus, excepta dilatione matrimonij contenta in tertio casu in fine; aut quando impedit opus alicuius misericordiæ notabilis, vt contingit in posteriori parte secundi casus, quia præceptum non contrahendi absque denuntiationibus tantùm est Ecclesiasticum, quod non obligat cum damno notabili, nec cum dicto impedimento; ac proinde in his casibus non est necessaria dispensatio, quamuis Ordinarius possit commodè adiri, & sit paratus dispensationem concedere; quia dispensatio non est necessaria, vbi præcepti obligatio cessat. Et ob id in Tridentino vbi suprà in casu, in quo est suspicio, quod matrimonium iniustè impedietur, dicitur, quod denuntiationes omittantur, nulla facta mentione dispensationis.

73 Obseruandum est secundò, Ordinarium, vt dispenset, teneri quantum possit, informari de veritate causæ, & etiam an sit impedimentum aliquod. Sed non est necessaria informatio iudicialis adhibitis testibus iuratis, & in forma iudicij, vt contra non paucos docent Sancius, Basilius & alij: sed sufficit informatio extraiudicialis, & in foro conscĩetiæ; quia Triden

Sancius. Basilius.

Tridentinum dispensationem in denuntiationibus committit prudentiæ, & iudicio Ordinarij, quod est committi suo priuato iudicio, & conscientiæ.

Addimus, dispensationem, quando fit, faciendam esse gratis, vt generaliter decernitur in Tridentino sess. 25. cap. 18. de reformatione.

DIFFICVLTAS XXI.

Vtrùm ex vi denuntiationum sit obligatio reuelandi impedimentum occultum?

SVpponimus, (in quo conueniunt Doctores) quemlibet teneri deferre impedimentum, quod plenè probari potest, quamuis ortum ex peccato infami, vt ex fornicatione cum consanguinea alterius contrahentis: quāuis quando oritur ex peccato infami, non solùm omnino occulto, sed etiam plenè probabili, debeat impeditus priùs secundum legem fraternæ correctionis admoneri, vt desistat à contrahendo matrimonio, etiamsi admonitio nequeat commodè fieri intra terminum in denuntiationibus præfixum, sed facienda sit post illum. 74

Est tamen difficultas, an sit obligatio deferendi impedimentum occultum, quod quis solus nouit, & ob id testibus probare non potest.

Supplementum Gabr. in 4. dist. 28. quæst. 2. art. 3. dub. pen. & Basil. cap. 34. docent, neminem teneri, quod etiam tradit Maior d. 21. q. 2. *Gabr.* *Basilius.* *Maior.*

quando impedimentum ortum fuit ex peccato occulto. Probari autem potest, quia nemo denuntiare tenetur, quod sufficienter probare non potest; absque testibus autem nequit sufficienter probare.

75 *Sancius. Ægid.* Sanc. verò lib. 3. disp. 13. Ægid. disp. 27. dub. 7. & cõmuniter Doctores docent, quemlibet teneri denuntiare impedimentum occultum, quod scit, quamuis solus sciat. Et meritò, quia quilibet tenetur vitare peccatum mortale proximi, si commodè possit, præsertim quando id à superiore præcipitur: at quando est impedimentum, quamuis sit tantùm impediens, est peccatum mortale cum eo contrahere, & quando est dirimens, contrahentes etiã in perpetuo concubinatu viuũt, & sciens impedimentum, potest, illud denuntiando, vitare peccatum mortale proximi, quamuis ipse solus sciat, quia vnus solus, quamuis denuntiator, si deponat vt testis, & iuratus, sufficit ad id, quando agitur de euitando peccato, vt tunc agitur, & non de punitione, vt diximus disput. 2. de sponsalib. difficultate 19. Ex quo constat ad rationem aduersariorum. Addidimus, si commodè possit; quia si non potest nisi cum considerabili incommodo, aut cum scandalo aliorum, non tenetur.

Id autem quod diximus, etiam est verum, quamuis quis sub secreto, & iuratus sciuerit impedimentum occultum, & quamuis ortum ex peccato infamante, quia maior ratio habenda est salutis animæ proximi, quàm seruandi secretum, & famam illius; neque potest

test iuramento obligari ad non denuntiandum, quod aliàs tenetur, saltem ex vi præcepti superioris id præcipientis mediis denuntiationibus.

Et eodem modo tenetur denuntiare is, qui audiuit impedimentum à persona fide digna, hac non denuntiante; imò & à persona non fide digna, quando impedimentum non inducit infamiam, quia tunc ea denuntiatio non obest, & prodesse potest, quia inde desumi potest aliqua cognitio: non verò tenetur quãdo infamiam inducit, neque tenetur quando audiuit, & non meminit à quo, quamuis impedimentum non sit infame, neque tenetur quando audiuit à persona nihil certi sciente. 76

Et non solùm alij tenentur, sed etiam ipsi contrahentes interrogati, quamuis impedimentum sit infame, si nolunt à matrimonio desistere, vt docent Sanc. disput. 14. & Ægid. vbi suprà, & Basilius, quia cùm tunc non procedatur ad puniendum, sed ad vitandum peccatum mortale, possunt ab Ordinario interrogari, quamuis nulla infamia præcedat; quia id est fauorabile ipsis contrahentibus: non tamen tenentur impedimentum occultum manifestare, quando est dispensatum, quamuis occultè tantùm, & in foro conscientiæ; quia tunc impedimentum reputatur vt nullum, ac proinde interrogati negare possunt mentali restrictione; & ob eandem rationem alij qui sciunt impedimentum occultum, si etiã sciant dispensationem, quamuis occultam, non tenentur illud reuelare.

Sancius. Ægidius. Basilius.

Addimus contra Basil.cap. 35. parochum extra confessionem scientem impedimentum occultum, quamuis infame, non posse in matrimonio procedere, sed ob dictam rationem teneri impedimentum illud Ordinario, qui verè est Iudex, denuntiare, quamuis ipse solus sciat; & etiam Ordinarium, quando extra cōfessionem nouit impedimentum occultum, quamuis infame, non posse dare licentiam ad contrahendum, quamuis ipse solus sciat, sed teneri illud ad Nuntium, vel ad alium Iudicē legitimum deferre: nisi quando parochus, & Ordinarius sciunt dispensationem occultam, quia tunc quando non sit denuntiatum, possunt dissimulare, quia reputatur vt nullum. Addidimus, extra confessionem; quia quando sciunt impedimentum ortum ex peccato, noto tantùm in confessione, non possunt illud denuntiare, quamuis, si cōmodè possint, priùs petita venia loquendi cum illo de auditis in confessione, quando crederetur profuturum, & ipsum non ægrè laturum eam veniam ab ipso peti, tenebuntur eum secretò monere, vt à matrimonio desistat.

78 Obseruandum est, parochum eo ipso, quod coram eo opponitur impedimentum aliquod, nō posse ad matrimonium procedere (etiamsi possit ad denuntiationes faciendas) sed teneri illud ad Ordinarium deferre, qui testimonio alicuius testis, quamuis singularis, matrimonium impediet: teneri quoque parochū habere librum, & in eo scribere nomina coniugum, & testium, & locum, & tempus, in quo cele

celebratum eſt matrimonium, quia id præcipitur in Tridentino ſeſſ. 24. cap. illo 1.& ad id tenetur ſub mortali; quia non eſt paruæ conſiderationis ad euitandas lites, & inconuenientia, quæ ex dictorum omiſſione oriri poſſunt.

DIFFICVLTAS XXII.

Vtrùm matrimonium factum abſque denuntiationibus illicitè omiſſis, cenſeatur clandeſtinum quoad pœnas clandeſtini?

SAncius lib.2. diſput.1. Ægid. diſp.27.dub. 2.& Baſilius cap. 37. partem affirmatiuam tuentur; quia in cap. final.de clandeſtina deſponſatione, matrimonium abſque denuntiatione in Eccleſia à presbyteris facta, ſupponitur eſſe clandeſtinum, & ob illud imponuntur nonnullæ pœnæ: quod approbari videtur à Tridentino ſeſſ. 24. cap. illo 1. dum ait, ſe inhærere veſtigiis Concilij Lateranenſis, ex quo decretum dicti cap. final. deſumitur: imò Tridentinum cap. 5. ſuperaddit, contra contrahentes abſque denuntiationibus in gradibus prohibitis, quamuis ignoranter, pro pœna diffidentiam diſpenſationis in eis gradibus. 79 *Sancius. Ægidius. Baſilius.*

Palacios in 4. diſtinct. 28. diſput. 3. Petrus Ledeſma quæſt. 45. art.5.& Molin. tom.1. de iuſtitia, tract.2. d.176. partem negatiuam tradunt. Et meritò, quia matrimonium coram ſufficientibus teſtibus, quamuis abſque præmiſſis denuntiationibus factum, non eſt ſim- 80 *Palacios. Ledeſm. Molin.*

pliciter, & absolutè clandestinum; quia verè fit publicè, & in facie Ecclesiæ, & ipsi potest plenè constare: ergo pœnæ (quæ potiùs sunt restringendæ) impositæ contra matrimonium clandestinum, ita absolutè nominatum, non sunt contra illud, sed tantùm contra matrimonium factum absque sufficientibus testibus, præsertim pœnæ impositæ à Tridentin. sessione 24. cap. illo 1. quia expressè tantùm imponuntur contra matrimonium clandestinum absque testibus ab ipso requisitis.

Ad rationem ergo aduersariorum negamus, in dicto cap. final. supponi matrimonium absque denuntiationibus celebratum, esse clandestinum, & ob illud imponi aliquas pœnas; quia tantùm supponitur esse clandestinum matrimonium celebratum absque sufficientibus testibus, & ob istud imponuntur ibi pœnæ, non ob factum absque præmissis denuntiationibus: ac proinde Trident. quamuis inhæreat vestigiis Lateran. non approbat matrimonium absque denuntiationibus esse clā-
81 destinum: quia id non supponitur in decreto dicti cap. final. desumpto ex Concilio Lateranensi; imò Tridentinum non inhæret vestigiis Lateranensis, nisi quoad præmittendas denuntiationes: & cap. illo 5. matrimonium absque denuntiationibus factum, quando absque eis sciēter, siue ignoranter fit in gradibus prohibitis, punit pœna diffidentiæ dispensationis in eis gradibus, quod est indicium, & non leue, quod matrimonium absque illis celebratum

lebratum non puniatur generalibus pœnis clandestini.

Hac autem pœna diffidentiæ diſpenſationis impoſita à Tridentino contra contrahentes, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter in gradibus prohibitis, videtur ceſſaſſe pœna excommunicationis lata in Clem. vnica de conſanguinitate, contra ſcienter contrahentes in gradibus conſanguinitatis, aut affinitatis prohibitis.

Et hæc pœna diffidentiæ diſpenſationis (vt aduertunt Sãcius & Ægidius) hos habet effectus, & quod diſpenſatio ſit irrita, ſi ea circumſtantia non exprimatur, iuxta ea, quæ dicimus diſput. 26. & quod habens priuilegium diſpenſandi in impedimentis, non poſſit in eo euentu, niſi ſpecialiter in priuilegio exprimatur. Addunt Sancius & Ægidius alium tertium effectum, nempe, quod Pontifex non poſſit licitè cum ſic contrahentibus diſpenſare abſque maiori cauſa, quàm aliàs eſſet ſufficiens. 82

Sancius. Ægidius.

Sancius. Ægidius.

DIFFICVLTAS XXIII.

Vtrùm benedictiones nuptiales, vulgò velationes, adhibendæ ſint?

CONueniunt primò Doctores, benedictiones nuptiales, quibus iam coniugati benedicuntur ſolemniter, non eſſe neceſſarias ad valorē matrimonij; quia ante ipſas quando adhibentur, ſupponitur validum. In can. autem 1. 30. quæſt. 5. quando coniugium, cui

non accedunt benedictiones, dicitur non esse legitimum, tantùm significatur non esse secundum totum decorem, & secundum totam honestatem requisitam à lege, seu iure.

83 Conueniunt secundò, benedictiones nuptiales esse necessarias ex præcepto, vt constat ex 30. quæst. 5. præsertim cap. 3. & ex consuetudine, qua in omnibus diœcesibus iam coniugati compelluntur ad eas recipiendas.

Est tamen difficultas, an sit peccatum mortale eas omnino omittere, an tantùm veniale.

Ochagau. Ochagauia tractatu 5. quæst. 5. docet, esse mortale; quia sunt magni momenti, & valdè congruentes bono progressui matrimonij. *Sanc.* Sancius verò lib. 3. disput. 82. num. 6. docet, esse tantùm veniale. Et meritò, quia tantùm sunt sacramentale quoddam, quod non apparet magni momenti, neque valdè congruens progressui matrimonij.

Addimus benedictiones istas nuptiales in Trid. sess. 24. c. 10. prohibitas esse fieri ab aduentu vsque in diem Epiphaniæ inclusiuè, & à feria 4. Cinerum vsque in octauam Resurrectionis inclusiuè; in aliis verò temporibus etiam in eis, in quibus antiquitus prohibitæ erant, permitti fieri.

84 Sed an primæ tantùm nuptiæ sint solemniter benedicendæ (in quo conueniunt Doctores) an etiam secundæ, sub controuersia est apud illos, circa quam Sancius vbi suprà varias refert opiniones.

Nos

Nos tamen exiſtimamus, iure communi, quando adhuc vnus ex coniugatis, ſiue vir, ſiue fœmina contrahit ſecundas nuptias, & in prioribus benedictionem accepit, nuptias illas ſecundas non eſſe benedicendas; quia benedictiones ſolemnes Eccleſiæ non repetuntur eidem rei, vt conſtat ex cap. *vir* 3. de ſecundis nuptiis: quod eſt verum, vt aduertit Sanc. etiam quando primæ nuptiæ benedictæ inueniuntur fuiſſe nullæ; quia benedictionibus perſonæ potiùs, quàm nuptiæ benedictæ non ſunt iterum benedicendæ. Nihilominus circa hoc variæ ſunt conſuetudines in variis diœceſibus; in qualibet tamen ſtandum eſt propriæ conſuetudini.

Obſeruandum eſt, regularem, vel ſæcularem, qui abſque licentia parochi, vel Ordinarij benedixerit nuptiis ſibi non ſubditorum, tamdiu manere ſuſpenſum, quamdiu Ordinario parochi, ad quem pertinebat benedicere, videatur, vt decernitur in Tridentin. cap. illo 1. & impoſitione huius pœnæ, ceſſare pœnam excommunicationis latam in Clement. 1. de priuilegiis, contra Religioſos matrimonia ſolemnizantes, vt diximus difficultate 17. 85

DIS

DISPVT. VI.

De Matrimonio coacto.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Vtrum matrimonium contractum ex metu iniusto cadente in virum constantem, sit nullum?

1 SVPPONIMVS, metum ab extrinseco (id est, à causa libera extrinseca, v. g. ab homine, incussum) de quo procedit difficultas, esse duplicem, vt constat ex cap. *veniens* 15. de sponsalib. vnum grauem absolutè, seu cadentem in virum constantem, & alterum leuem absolutè, seu cadentem in virum inconstantem: quis verò sit vnus, & alter, examinatur in tract. de contractibus. Interim tamen metus grauis absolutè, seu cadens in virum constantem, est timor probabilis, seu prudens, & magni mali, non magni comparatiuè, seu comparati ad sexum, & ætatem, nec ad malum minus, id est, quod sit mali maioris eo malo, quod eligitur ad vitandum malum, quod timetur, sed mali magni absolutè, & in se (siue maioris, siue minoris malo electo) cuius pru-
2 denti timore vir, quamuis constans sit, non mirum si cogatur ad eligendum aliquid, quod necessarium est, vt malum illud, quod timet, euitet, vt metus prudens mortis, aut magni crucia

cruciatus, aut grauis infamiæ, aut amiſſionis honorifici ſtatus,aut notabilis partis bonorũ, aut impedimenti lucri notabilis,aut grauis,& diuturnæ indignationis patris,aut ſuperioris, aut alius, à quo quis dependet in non paucis, quando ob eam indignationem prudenter timet graue aliquod malum, aut grauem cumulum malorum,quãuis paruorum;non verò grauis, & diuturnæ indignationis prædictarũ perſonarum ſeorſim,nec importunarum precum ſeorſim, quiquid dicat Baſil. lib.4.cap.5. Metus verò leuis abſolutè,ſeu cadens in virũ inconſtantem, eſt metus mali, aut imprudens, quamuis magni mali, aut ſi prudens, quando eſt mali parui, ſeu leuis, quo ſolus timidus, & non fortis, nec conſtans cogitur ad aliquid faciendum, vt malum illud euitet.

Hoc ergo ſuppoſito, conueniunt primò 3
Doctores, matrimonium factum ex metu leui,quamuis iniuſtè à cauſa libera incuſſo etiã ad extorquendum ipſum matrimonium, non eſſe irritum, ex eo quod ſic fiat, vt conſtat ex vſu Eccleſiæ, talia matrimonia vt valida approbantis. Et meritò, quia nullo iure irritum eſt; quia non poſitiuo, quia nullum extat: imò in pluribus iuribus poſitiuis ſupponitur eſſe validum; neque iure naturali, ſeu ex natura rei, vt ex dicendis conſtabit.

Conueniunt ſecundò, matrimonium ex metu graui, quamuis iniuſto, contractum, non eſſe irritum, quando metus non incutitur expreſsè, & exteriùs ad extorquendum matrimonium: quia non iure naturali,vt etiã conſta

constabit ex dicendis, neque iure positiuo, adhuc Ecclesiastico; quia nõ constat esse aliquod pro matrimonio contracto ex eo metu. Et meritò Ecclesia non irritauit matrimonium contractum ex metu, quamuis graui, & iniusto, qui non fuit ad id incussus: quia tunc contrahens non impellitur ad id ab alio, sed ex se ipso eligit matrimonium, quamuis vt euitet malum quod timet.

Est tamen difficultas, an matrimonium contractum ex metu iniusto cadente in constantem virum, incusso expressè, & exteriùs ad illud extorquendum, sit nullum.

4 *Cardin.* Cardinalis in cap. 2. de his, quæ vi, quæst. 1. docet, matrimonium sic factum non esse irritum, quamuis irritari possit. Primò, quia alij contractus, quando sic fiunt, non sunt irriti, sed irritandi: ergo etiam contractus matrimonij. Secundò, quia alia Sacramenta, vt Baptismus, Confirmatio, Ordo, & extrema Vnctio, sic collata, & suscepta sunt valida: ergo etiam Sacramentum matrimonij.

Sancius. Ægidius. Basilius. Sanc. verò lib. 4. disput. 12. Ægidius disp. 28. dub. 1. Basilius lib. 4. cap. 14. & communiter Doctores docent, matrimonium sic factum esse nullum. Et meritò, quia ita supponitur in cap. *significauit* 2. de eo, qui duxit in matrimonium, & in cap. *cum locum* 14. & in cap. *veniens* 15. & in cap. *consultationi tuæ* 28. de sponsalibus.

Est autem nullum, non tantùm in foro exteriori, seu quoad præsumptionem, vt nonnulli

nulli dixerunt, sed etiam in foro interiori, seu re ipsa; quia in dictis cap. absolutè, & absque vlla restrictione supponitur esse nullum: imò supponitur, eo matrimonio non obstante, posse cum alia validè contrahi, & cum ea perseuerare, quod esset plus quàm falsum, si in foro interiori, & re ipsa non esset nullum. Et id etiam est verum, quamuis metus fuerit incussus ab alio tertio, & non ab altero contrahente, vt supponitur in d. cap. *veniens*.

Ad primam ergo rationem concedimus, alios cōtractus ex dicto metu factos, non esse irritos, bene tamen matrimonij; quia iste, & non alij, iure positiuo irritatur, & non absque congruentia: quia contractus matrimonij ex se est perpetuus, ac proinde est maximè conueniens, quod fiat à contrahentibus ex se ipsis absque dicto metu. Et ad secundam concedimus antecedens, & negamus consequentiam; quia Ecclesia non irritauit alia Sacramenta (imò non potuit) & irritauit Sacramentum matrimonij ob congruentiam dictam, quod potuit efficere irritando contractum, cui solùm, quando validus est, conuenit ratio Sacramenti ex Christi institutione. 5

DIFFICVLTAS II.

Quo iure matrimonium ex metu graui iniustè incusso ad illud extorquendum, sit nullum.

Conueniunt Doctores, matrimonium ex dicto metu factum non esse nullum iure aliquo 6

aliquo diuino, quia de eo iure non constat. Est ergo difficultas, an sit nullum iure naturali, an positiuo humano Ecclesiastico, an vtroque.

Anton. *Couar.* *Rebel.* Antonin.3.part.tit.1.cap.7.Couar.2.part. cap.3.§.5. Rebel.2. de matrim. quæst. 11. sect.1. & Basil.lib.4.cap.14.docent, matrimonium sic factum esse nullum iure naturali, & non iure aliquo positiuo. Primò, quia matrimonium sic factum est inualidum, & non iure diuino, vt patet; imò nec Ecclesiastico: quia dicta iura Ecclesiastica, in quibus fit mētio nullitatis matrimonij sic facti, non irritāt matrimonia sic facta; quia in eis est sermo de matrimoniis antea contractis, quæ semel valida non possunt ab Ecclesia irritari, & in eis supponuntur antea fuisse nulla, ac proinde non ipsis, sed iure alio antiquiore, & non diuino, vt patet: ergo naturali. Et confirmatur, quia in dictis iuribus nullitas eorum matrimoniorum non ostenditur ex iure aliquo Ecclesiastico, quo fuerint irritata, sed ex eo, quod in eis matrimoniis defuerit consensus: iste autem iure naturali requiritur ad valorem matrimonij. Ergo in eis iuribus satis indicatur, matrimonia sic facta esse nulla iure naturali, & non Ecclesiastico.

7 Secundò, quia matrimonium ex sua natura est perpetuum, & indissolubile, & sua natura ordinatum ad prolem amanter habendam, & honestè educandam, & ad conciliandum mutuum amorem, & ad mutua obsequia præstanda, & ad fidem inuicem seruandam: ergo ad

ad matrimonium sua natura non sufficit voluntarium ex metu, aut coactione; quia coactio repugnat perpetuitati, cùm nullum violentum possit esse perpetuum, & etiam repugnat fini matrimonij, cùm matrimonium coactè celebratum non sit aptum ad prædicta.

8 Durandus verò in 4. distinctione 29. quæstione 2. Sancius lib. 4. disput. 14. Henriq. cap. 9. & Ægidius disput. 28. dub. 1. docent, matrimonium sic factum esse nullum, non iure naturali, sed tantùm iure positiuo Ecclesiastico. Et meritò, quia matrimonium sic factum non est irritum iure naturali, ratione iniustitiæ illatæ in incussione dicti metus: quia etiam in matrimonio facto ex metu leui iniustè incusso, est vera iniustitia, quamuis leuis, quæ in aliis contractibus etiam obligat ad restitutionem, sicut grauis, & tamen matrimonium ex dicto metu leui non est nullum iure naturali, ergo neque factum ex metu cadente in constantem virum: neque est nullum iure naturali ex defectu libertatis (quam metus impedit) quo matrimonium non est omnino voluntarium, quia etiam matrimonium ex metu leui iniusto, imò & ex iusto graui incusso ad illud extorquendum, & ex graui iniusto non incusso ad id, non est omnino voluntarium, imò aliquando est minus voluntarium, quàm factum ex dicto metu graui iniustè incusso ad id, & tamen matrimonium ex illis aliis metibus non est nullum iure naturali: ergo neque matrimonium fa-

Durand. *Sancius.* *Henriq.* *Ægidius.*

ctum ex dicto metu est nullum ex defectu libertatis.

9 Ratio autem à priori est, quia ad valorem omnium aliorum contractuum, & etiam ipsius matrimonij facti ex aliis prædictis metibus, sufficiunt, ex natura rei, seu iure naturali duo, nempe titulus, & voluntarium simpliciter, & absolutè, quæ in eis reperiuntur; sed hæc duo etiam reperiuntur in matrimonio facto ex metu graui iniustè incusso ad illud extorquendum: ergo etiam erit iure naturali validum, quia absque sufficienti fundamento, aliud exigitur ad valorem illius. Antecedens pro maiori constat: minor autem probatur, quia dictus metus non adimit à matrimonio, facto ex ipso, titulum, qui est corpus alterius, quia eo matrimonio confertur corpus pro corpore, neque adimit voluntariū simpliciter, & absolutè; quia hic, & nunc est efficaciter voluntarium, quamuis sit inuoluntarium secundum quid; sicut matrimonium ex aliis prædictis metibus factum.

Matrimonium ergo, ex dicto metu factum, non est nullum iure naturali; ac proinde est nullum iure positiuo, & non diuino, vt patet, quia de eo non constat: est ergo nullum iure Ecclesiastico, non quia iure scripto, quod modò habemus, de nouo irritetur, sed quia eo, quod modò habemus, quantum est ex ipso, irritatur verbis ex se irritantibus, & supponitur antea irritatum iure aliquo, & non nisi Ecclesiastico, vel antea scripto, & iam perdito, vel viuę vocis oraculo, aut alia via introducto.

Ad

Ad primam ergo rationem aduerſariorum conſtat, matrimonia dicto modo facta eſſe nulla iure Eccleſiaſtico, quod nunc habemus in dictis cap. & alio eis antiquiori, & ideo in eis ſupponi eſſe nulla, quorum nullitas in eis iuribus oſtenditur, non quia deficiat conſenſus, ad eorum valorem iure naturali neceſſarius, ſed quia deficit conſenſus conueniens, & expediens, ob quod iure Eccleſiaſtico fuit factus inſufficiens. Et ad ſecundam concedimus antecedens, & negamus conſequentiam; quia coactio, quæ non facit inuoluntarium ſimpliciter, ſeu violentum, vt non facit coactio, quæ reperitur in dicto matrimonio, non repugnat perpetuitati ipſius, neque eius dictis finibus, quamuis eis non ſit ſatis expediens. 10

Ex dictis conſtat, matrimonium inter non baptizatos ex dicto metu celebratum non eſſe nullum; quia non reperitur aliud ius irritans matrimonia ſic facta, niſi Eccleſiaſticum, cui non baptizati non ſunt ſubiecti. 11

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm matrimonium ex metu iuſto cadente in virum conſtantem, incuſſo ad illud extorquendum, ſit nullum?

SOtus in 4.diſt. 29.quæſt.1. artic.3.Couarruuias 4. part. Decret. 2. part. cap.3.§.4.& Gloſſ. in cap. *veniens* 15. de ſponſal. docent, matrimonium ſic factum eſſe nullum, quod deduci videtur ex dicto cap. *veniens*; dum ſup- **Sotus. Couarr.**

ponitur, matrimonium contractum cum fi
cuiusdam, qui iuuenem cum ea repererat, e
nullum, quia eos coëgit contrahere, & tam
tunc metus fuit iustè incussus. Et ratione p
batur, quia metus grauis, quamuis iustus, i
pedit plenam libertatem, non minus, qu
iniustus; ergo non minus, quàm iste, irri
matrimonium.

12 *Rebel.* Doctrinam hanc limitant Rebel. quæst.
sect. 2. & nonnulli alij, vt tantùm sit ve
quando quis cogitur, absque occasione ab
so data, ex se inducente ad eam coactione
vt quando ei, qui commisit homicidium,
cutitur metus mortis inferendæ iuridicè,
ducat aliquam, quia tunc verè cogitur ab
trinseco: quando verè cogitur ad matrin
nium, occasione ab ipso data, inducente ad
coactionem, matrimonium sit validum
quando quis aliquam corrupit, aut quan
fidem sponsalium fregit; quia in hoc casu, n
tam dicitur compelli, & cogi ab extinse
quàm ex se ipso contrahere, quia ex se i
dedit occasionem inducentem ad eam c
ctionem.

Sancius. Henriq. Pet. Led. Ægidius. Sancius verò lib. 4. disput. 13. Henriq.
de matrimonio cap. 9. Pet. Ledesm. de matr
quæst. 47. artic. 3. dub. 1. Ægid. disput. 28. d
1. docent, matrimonium sic factum, adh
absque occasione ad id inducente data, e
validum. Et meritò, quia tunc matrimoni
non est inualidum iure naturali, vt cont
ex dictis difficult. præcedenti; quia metus i
neque aufert sufficientẽ libertatẽ, neque ti
lu

lum : neque est inualidum iure Ecclesiastico, 13
quia non constat eo irritari, nisi matrimoniũ factum ex metu graui iniusto, & ad id exteriùs incusso, vt significatur in iuribus diffi- cult. 1. & 2. adductis, in quibus supponitur, matrimonium ex hoc metu factum esse irritum, & non absque congruentia, quia istud fit omnino ab extrinseco; & quod fit ex metu iusto, non tam dicitur fieri ab extrinseco, quàm ab ipso, qui cogitur, cùm ipse dederit causam, vt sibi licitè; & iustè possit coactio inferri, quamuis causa non sit ex se inducens ad eam coactionem.

Vnde quando quis inuentus cum fœmina, cum ea coactus contrahit, ex metu accusationis incusso, validè contrahit, quia contrahit ex metu iustè illato; inualidè tamen, si contrahit ex metu mortis incusso ad id, quia iste est grauis, & iniustus, & talis fuit metus, ex quo iuuenis ille, cuius fit mentio in dicto cap. *veniens*, contraxit. Ex quo cõstat ad fundamentum aduersariorum, ex eo cap. desumptũ.

14 Ad rationem verò concedimus, metum grauem, quamuis iustum, aliquo modo impedire libertatem, nõn minus quàm iniustum: negamus tamen ex iusto contractum esse nullum, quamuis sit nullum contractum ex iniusto; quia ex hoc contractum non est nullum iure naturali, quia, quamuis aliquo modo impediat libertatem, non tamen sufficientem ex natura rei: sed est nullũ, quia iure Ecclesiastico irritatur; contractum verò ex iusto non irritatur.

DIFFICVLTAS IV.

Vtrùm quando matrimonium fuit nullum ob i… stum metum, cuius alter contrahens fuit causa… iste alter teneatur postea contrahere, si velit qui fuit coactus?

15 CErtum est, eum qui omnino liberè c… traxit cum coacto ex metu irritante … trimonium, non teneri postea contraher… eo, quando non fuit causa dicti metus; q… ex nullo cap. obligatur. Est ergo difficul… an teneatur quando fuit causa, aut occa… dicti metus.

Nauarrus. Henriq. Ægidius. Basilius. Nauar. cap. 22. num. 51. Henriq. cap. … Ægid. disp. 28. num. 7. & Basil. lib. 4. cap. … affirmant. Quod deduci videtur ex cap. 1. … eo, qui duxit, dum in eo quidam, qui secu… deceperat, obligatur mortua priori non se… rari à posteriori, si ipsa velit, ne deceptor … dolo commodum reportet: ergo etiam in n… stro casu cogens nequit à contractu discec… re. Et ratione probatur primò, quia cogens … tulit iniuriam coacto, quam resarcire te… tur, & nequit aliter, quàm stando contract… si coactus velit. Secundò, quia in aliis co… tractibus coactis cogens, v.g. ad venditione… tenetur venditioni stare, si coactus vendit… velit: ergo etiam in contractu matrimonij.

16 *Sancius. Ochagau.* Sancius verò lib. 4. disp. 15. & Ochagau… de matrim. tract. 3. q. 30. negant. Et merit… quia non tenetur cogens in pœnam iniuri… coactione illatæ, quia nullo iure talis pœ… statut…

ſtatuta eſt: neque tenetur, vt eam iniuriam reſarciat, quia ſecluſis aliis damnis extrinſecis inde ſecutis, iniuria illa ratione ſui non exigit recompenſationem (aut ſaltem nõ exigit tantam,) imò ex ſua natura non eſt reſarcibilis: neque tenetur ex eo, quod conſenſum præbuit, quia ex conſenſu præſtito in contractu mutuo, non manet quis obligatus, niſi quando alter etiam obligatur; in noſtro autem caſu coactus non obligatur: ergo neque qui ad matrimonium cogit, manet obligatus ad denuò contrahendum, niſi quando ex matrimonio coacto ſecutum eſt aliud damnũ extrinſecum, quod nequit aliter reſarciri, & adeò graue, vt ob eius recompenſationem non iudicetur rigidum ad tantum obligari.

In dicto verò cap. 1. pro aduerſariis adducto, tantùm continetur pœna deceptionis (nõ coactionis,) imò non incurrenda ipſo facto ante Iudicis ſententiam; pro coactione verò non eſt impoſita ſimilis pœna ſaltem ipſo facto incurrenda. Ad primam autem rationem negamus, dictam iniuriam debere reſarciri, 17
quia non eſt reſarcibilis, & quamuis eſſet, & deberet, ſed non tanta recompenſatione. Et ad ſecundam concedimus, in aliis contractibus coactis, cogentem teneri illis ſtare, ſi coactus velit, quia ſunt validi; non verò in contractu matrimonij, quia iure Eccleſiaſtico fit nullus.

DIFFICVLTAS V.

Vtrùm peccet, qui contrahit matrimonium e: metu illud irritante?

NOn procedit difficultas de eo, qui
uincibiliter ignorat matrimonium
contractum esse nullum;quia iste non pecc
quia bona fide procedit:sed de eo,qui sciē
aut vincibili ignorantia nullitatis contrah
18 Et primò est difficultas de eo,qui conse
vero, & non ficto contrahit. Non desunt,
doceant hunc peccare, & mortaliter pecc
Pet. Ledes. sacrilegij, quod etiam indicat Pet. Ledesm
47. artic. 3. in solut. ad 4. quia irritat Sac
mentum applicando formam materiæ in
paci valoris.
Sancius. Sancius verò lib.4. disput. 16. Ægid. disp
Ægidius. 28. dub.3.& Basilius cap.16.docent, eum n
peccare adhuc venialiter. Et meritò,quia n
irritat Sacramentum; quia non efficit id,
ex Christi institutione conuenit ratio Sac
menti, nempe contractum validum:ac pro
de neque applicat veram formam Sacram
ti, neque veræ materiæ; ille autem irrita
Sacramentum, qui efficeret validum cont
ctum, & eum non efficeret Sacramentum
defectu intentionis, & consequenter pecca
peccato mortali sacrilegij; vt diximus disp
difficult. 17.

Secundò est difficultas de eo, qui ex me
irritante, fictè solis verbis absque vero co
sensu contraxit.

Scot

Scotus in 4. dist.29.q.vnica.§.*hic dicitur*, & Supplementum Gabrielis art.2.docent, eum peccare mortaliter, quia sic fingens decipit alterum in re graui, quo ei grauem iniuriam irrogare videtur. *Scotus.*

19 Sancius verò, Ægidius & Basilius vbi suprà docent, eum non peccare mortaliter. Et meritò, quia nullam iniuriam irrogat alteri eum decipiendo, tum quia quamuis absque fictione contraheret, nihil magis efficeret, ac quando fictè loquitur; quia efficeret matrimonium nullum ob metum irritantem: tum etiam, quia ex iusta causa profert verba, quibus alter decipitur; ac proinde neque peccabit venialiter sic fingendo, si mentali restrictione vtatur, quia tunc ex iusta causa æquiuocat alterum. *Sancius. Ægidius. Basilius.*

DIFFICVLTAS VI.

Vtrùm matrimonium ratione metus inualidum, fiat postea validum ob copulam subsequutam, aut ob iuramentum?

20 Circa prius conueniunt Doctores, matrimonium ratione metus inualidum, postea reualidari copula subsequuta absque coactione, vt deducitur ex cap. 2. de eo, qui duxit, & ex cap. *insuper* 4. qui matrimonium accusare possunt, & etiam reualidari ex cohabitatione diuturna, id est, perseuerante vsque ad tempus, in quo erat opportunitas fugiendi, vt constat ex cap. *ad id* 21. de sponsalib. quod est verum, quamuis non interueniat copula,

Innocen. vt contra Innocent. docent communiter
ctores, quia in dicto cap. *ad id*, supponit
sola cohabitatione reualidari.

Existimamus tamen, prædicta matrim
reualidari non quoad veritatem, & r
sa, & in foro conscientiæ, sed tantù
foro exteriori, & quoad præsumptionem
solùm quando copula non fuit habita e
ctu coniugali, id est, tanquam cum con
& quando cohabitatio non perseuerat e
affectu (in quo conueniunt Doctores,
etiam quando copula habetur ex affectu
iugali, aut quando ex eo perseuerat coha
tio, vt deducitur ex dictis cap. & consta
tione; quia affectus ille coniugalis, ex
supponimus copulam, & cohabitatio
procedere, non est consensus, seu inte
ineundi, seu ratificandi matrimonium
quamuis sit, non sufficit; quia copula no
signum exterius, seu expressio exterior
sensus (& multo minus cohabitatio) sed
tùm est pium, & prudens indicium expre
nis exterioris antea factæ, vt diximus di
difficult. 12.

21 Est tamen difficultas, an matrimonium
tea nullum ob metum grauem, postea re
detur ob copulam simili metu extortam
quoad hoc eadem est difficultas de cohab
tione diuturna.

Paludan. Palud. in 4. dist. 29. q. 1. art. 4. Bart. Le
Bar. Led. dub. 23. & Angles 1. p. de matrimon. qu
de consensu coacto, artic. 1. difficult. 4.
cent, reualidari; quia metus, quo quis c

tur ad copulam, quando matrimonium præsupponitur nullum, quantumuis grauis, non est cadens in constantem virum, quia cogitur ad peccandum, ad quod constans non cogitur.

Sancius verò lib. 4. disput. 18. Ægid. disp. 28. dub. 4. & Basil. lib. 4. cap. 17. docent, non reualidari. Et meritò, quia copula graui metu extorta nequit esse sufficiẽs ad id, siue copula post matrimonium factum, quamuis nullum, sit signum externum exprimens consensum coniugalem, vt volunt Sancius & Ægidius, quia signum consensus ex metu graui, vtpote pars contractus, est nullius valoris, siue non sit signum, sed tantùm indicium matrimonij antea validè facti, vt nos existimamus; quia copula extorta ex metu graui, seu magni mali, non est prudens iudicium matrimonij antea validè facti, quamuis sit, quando non extorquetur ex metu magni mali. *Sancius. Ægid. Basilius.*

Ad rationem verò aduersariorum respondemus, quod quamuis non sit viri constantis peccato consentire, adhuc ex metu magni mali; ipse tamen metus, quo cogitur ad id, est cadens in constantem virum, quia ex se virum, quantumuis constantem, terret, & concutit, & pauere facit. 22

Circa posterius conueniunt Doctores, matrimonium ratione metus grauis inualidum, non validari iuramento, simili metu extorto, eo videlicet, quo contrahens iurat se ex animo contrahere, etiamsi addat se semper tale matrimonium ratum habiturum: imò communiter

muniter conueniunt, non validari simi
ramento voluntariè absque coactione
bito. Et meritò, quia iuramento, adhu
que coactione adhibito, non validatur
tura rei, seu iure naturali, vt patet, ne
aliquo positiuo; quia nullum extat, q
disponatur.

23 Est tamen difficultas, an quando ex
metu contrahens, ex eodem promittit s
per tale matrimonium ratum habituru
de nouo illud contracturum, aut ali
aliam ducturum, & id iurat, ad id teneat
tione iuramenti.

Sancius. Sancius disp. 21. & Couar. 2.p. cap.
gant, quia impletio dicti iuramenti, c
uis sit licita, est tamen contra com
bonum.

Henriq. *Ægidius.* Henriq. verò cap. 9. & Ægidius affir
Et meritò, quia omne iuramentum ob
quoties licitè impleri potest, vt dicitur i
debitores 6. & in cap. *si verò* 8. de iureiur
prædictum autem iuramentum licitè in
potest, vt patet, nec impletio illius d
nocet Reipublicæ, quamuis ei non sit
diens, quod non sufficit, vt non obliget
etiam quod impletio iuramenti facti la
inuadenti, dandi ei pecunias, non sit exp
Reipublicæ, non sufficit vt non obliget
est verum, quamuis iuramentum etia
metu graui extortum.

24 Addimus, quod quamuis prædictus i
teneatur ratione iuramenti, non tamen
tur semper ratione promissionis, qu

etiam promittat, si coactè promittit, vt supponimus: quia ex vna parte promissio aliàs nulla non validatur iuramento; quia non validatur iure naturali, vt patet, nec positiuo, quia non extat; & ex altera parte dicta promissio non semper obligat ratione sui, quia in primis nõ obligat ex fidelitate, quia fides coactè extorta non est necessariò seruanda; nec obligat ex iustitia, quando ipsi coactè promittenti non fit repromissio, quia tunc dictæ promissioni deficit titulus; quia nec fit pro aliquo, nec fit liberaliter, ac proinde poterit in eo iuramẽto dispensari, quia fiet absque præiudicio tertij, cùm dictus promissarius, & iuratarius nullum acquisierit ius iustitiæ: imò quamuis 25
coactè promittenti fiat repromissio, si ipse nõ acceptet ius sibi repromissum, coacta promissio non obligat ex iustitia, quia tunc non fit pro aliquo; imò & post acceptatum, seu admissum ius, in quo casu coactè promittens manet obligatus ex iustitia, poterit deobligari cedendo iuri admisso, vt posse fieri diximus disputat. 1. difficul. 15. ac proinde iure oblato non admisso à coactè promittente, aut post admissum renuntiato, poterit etiam in iuramento superaddito dictæ promissioni dispensari ob rationem dictam, quia, scilicet, fiet absque præiudicio tertij.

DIFFICVLTAS VII.

Vtrùm Princeps Ecclesiasticus, & etiam sæcularis possit subditos ad matrimonium cogere?

Certum

26 CErtum est primò, (in quo conu
Doctores) Principem Ecclesi
posse cogere baptizatos, sibi spirituali
ditos, & Principem sæcularem non b
tos, sibi temporaliter subditos, ad m
nium contrahendum, quando id exi
num commune, aut alia causa, ob qu
subditi contrahere teneantur,

Secundò certum est, dominos temp
& magistratus, qui suos subditos, ve
cumque alios ad matrimonia cogunt
rectè, siue indirectè, puniri à Tridenti
thematis pœna, quam ipso facto inc
vt constat ex ipso sess. 24. cap. 9. de r
matrimonij, quod intelligitur de co
iniusta, vt patet, & mortaliter peccan
vt etiam ex ipsa pœna patet, quamuis
cadens in virum constantem, & quam
plicitè tantùm incussa, & non expressè
quia puniuntur, etiamsi indirectè tant
id cogant: eam tamen non incurrunt
quod impediant matrimonium, quam
Henriq. iustè, vt aduertit Henriq. cap. 6. quia t
puniuntur, qui cogunt ad matrimoniu
hac, aut cum illa persona, & non q
pediunt.

Est tamen difficultas, an dicta pœn
thematis sit pœna excommunicationi
ioris.

Veracruz. Veracruz in append. ad spec. 1. p. art
cet, non esse pœnam excommunication
ioris, sed maledictionis solemnis. Primò
anathema talem maledictioné videtur

ficare. Secundò, quia idem Tridentinum in eadem seſſ. cap. 6. vbi voluit raptorem pœna excommunicationis puniri, id expreſſit dicens, *ſit ipſo iure excommunicatus.*

Sancius lib. 4. diſp. 22. Ægid. dub. 5. & Hériq. docent, dictam pœnam eſſe excommunicationis maioris. Et meritò, tum quia in ipſo iure nomine anathematis excommunicatio maior ſignificatur, vt conſtat ex can. *debent* 11. q. 3. & ex can. final. 30. quæſt. 4. tum etiam, quia in dicto decreto Trident. dicitur, *ſub anathematis pœna, quam ipſo facto incurrant.* Maledictio autem ſolemnis nequit ipſo facto incurri, quia ferenda eſt ab Eccleſia. Vnde anathema non ſignificat maledictionem ſolemnem, ſed excommunicationem maiorem, & ad ſummum eam, cui, quando fertur ab homine, additur maledictio ſolemnis. Quod verò Tridentinum dicto cap. 6. nomine excommunicationis excommunicet raptorem, non conuincit id non fieri nomine anathematis. 27 *Sancius.*

DIFFICVLTAS VIII.

Vtrùm parentes poſſint cogere, ſeu compellere filios ad matrimonium?

SVpponimus, (in quo Doctores communiter conueniunt) parentes poſſe cogere filios ad matrimonium, quando filij aliàs promiſſione, aut aliunde tenentur, quamuis coactione tantùm moderata, vt decet patrem: quando verò aliàs non tenentur, & nolunt ſtatum 28

statum matrimonij eligere, sed meliorem, vt cœlibatus, aut religionis, non posse à parentibus adhuc paterna increpatione ad matrimonium cogi; quia contra rationem est, filium, qui est sui iuris ad eligendum statum, & vult meliorem eligere, cogi adhuc leuiter ad statum minorem. Ex suppositione tamen, quod filius velit matrimonium contrahere, poterit à parentibus cogi, quamuis paternè tantùm, & leuiter ad matrimonium ipsi maximè expediens, & simili coactione retrahi à matrimonio ipsi indigno (quando filius ad id, quod intendit non habet rationabilem causam,) quia non est multum id concedere parentibus, quibus maximè incumbit prospicere bono filij, & cuius malum, & bonum quodammodo est malum, & bonum parentum;
29 sed non poterit licitè cogi adhuc leui coactione ad matrimonium ordinariè expediens, neque retrahi à simili matrimonio (quãdo non adest aliqua rationabilis causa,) ob omnimodam libertatem filij ad electionem status perpetui.

Est tamen difficultas, an parentes, qui coactione iniusta, & graui sufficiente ad mortale, compellunt filium ad matrimonium, incurrant pœnam illam anathematis, seu excommunicationem maiorem latam à Tridentino sessione 24 cap. 9.

Lud. Lop. *Albor.* Ludouicus Lopez 1. p. instruct. cap. 44. & Albornoz lib. 4. de arte contractuum, tit. 1. affirmant, quia Trident. generaliter loquitur dicens: *Præcipit sancta Synodus omnibus, cuiuscumque*

cumque gradus, dignitatis, & conditionis exiſtant, ſub anathematis pœna, &c.

Sancius verò lib. 4. diſp. 22. Ægid. diſput. 28. dub. 5. Henriq. cap. 6. & communiter Doctores negant. Et meritò, quia Tridentinum vbi ſuprà tantùm loquitur de dominis temporalibus, & magiſtratibus habentibus iuriſdictionem in foro exteriori ſæculari, vt conſtat ex prioribus verbis, in quibus tantùm loquitur de prædictis, & ex particula *quare*, immediatè antecedente ad decretum, in quo id præcipitur, quæ eſt cauſalis præcedentium, & ex poſterioribus verbis, nempe, *ne ſubditos ſuos cogant*; ac proinde illæ particulæ, *omnibus cuiuſcumque gradus, &c.* tantùm appellant ſuprà antea dictos dominos, & magiſtratus. 30 *Sancius. Ægidius.*

Vnde parochus non incurrit dictam excommunicationem, quia non habet iuriſdictionem in foro externo, ſaltem ſæculari; neque Epiſcopus, qui non eſt dominus temporalis, quia non habet iuriſdictionem in foro externo ſæculari: imò neque Imperator, neque Rex, vt optimè Sanc. & Henriq. quamuis habeant dictam iuriſdictionem, quia iſti exprimi debent, vt exprimuntur in Trident. ſeſſ. 22. cap. 11. de reformat. & in Bulla Cœnæ Domini. *Sancius. Henriq.*

DIFFICVLTAS IX.

Vtrùm filius teneatur contrahere matrimon[ium] quod pater promisit, aut præcipit?

31 SVpponimus, consensum parentum [non] sufficere ad valorem matrimonij fi[lij, vt] definitur in can. *sufficiat* 27.quæst.2.& i[n can.]

Bellarm. *vbi non est* 30.quæst.2.de quo legendus e[st Bel]larm. lib.1. de matrim. cap.19.& 20.

Est tamen difficultas, an filius tenea[tur ad] contrahendum matrimonium, quod [pater] promisit, aut præcipit: & procedit ex s[uppo]sitione, quod filius non eligat meliore[m sta]tum, quia si eligat, non tenetur, vt pat[et: &] ex suppositione, quod matrimonium à [patre] promissum, aut præceptum non sit filio [indi]gnum, quia si ei sit indignum, non po[test à] patre ad illud obligari.

Nauar. Bellarm. Rebel. Nauar. ergo cap.14. num.15.Rebel. c[ap.] 14. sect. 2. & Bellarm.1. de matrim.cap.[...] cent, filium teneri contrahere matrimon[ium] quod parentes promiserunt,& volunt fi[eri:] deduci videtur ex cap.1. de desponsat.in[pub.] vbi dicitur; *postquam filius ad perfectam æ[tatem] peruenerit, omnino debet hoc implere*: ibi a[utem] sermo est de spõsione contrahendi matr[imo]nium facta à patre pro filio. Et ratione p[roba]tur.quia parentibus incumbit procurare [libe]ris has, aut illas nuptias: ergo liberi ten[entur] illis quoad hoc obedire.

32 Ricard. Sancius. Ægidius. Ricard. verò in 4. dist. 29. art. 1. qu[...] Sancius lib.4. disput. 23. & Ægidius di[...]

28. dub. 5. docent, filium non teneri. Et meritò, quia matrimonium est quasi quædam perpetua seruitus: ergo quilibet est liber, & sui iuris, & à cuiuscumque alterius voluntate independens ad illud contrahendum, & nõ contrahendum; quia durum esset, homines pro mera voluntate aliorum, quamuis parentum, contra propriam, ad perpetuam quasi seruitutem adigi, & obligari. Et non tantùm quilibet est liber, & independens à voluntate aliena ad contrahendum, & non contrahendum, sed ex suppositione etiam, quod eligat statum matrimonialem, est liber ad contrahendum hoc, aut illud; quia adhuc ex suppositione, quod quis velit contrahere, & fieri quasi seruus, durum est, & contra rationem, pro sola voluntate alterius adigi, & obligari ad hanc, aut ad illam quasi seruitutem perpetuam. Filius ergo, adhuc ex suppositione, quod velit matrimonium contrahere, nequit pro sola voluntate parentum obligari ad hoc, aut ad illud matrimonium. Et confirmatur, quia coniugium exigit indissolubilem vitæ societatem mutuo amore conglutinatam: ergo ab eius natura alienum videtur, aliquem aliena voluntate obligari ad hoc, aut ad illud, præsertim cùm rarò amemus ea, in quæ aliorum imperio adigimur.

In dicto autem cap. 1. illa particula, *omnino debet*, à Gloss. & communiter exponitur de debito honestatis, non præcepti, seu obligationis. Et ad rationem respondemus, quod 33 *Glossa.*

quamuis parentibus incumbat prouidere nuptias filiis, (quamuis non magis, quàm alium statum) non tamen tenentur filij quoad illas parentibus obedire, neque quoad alios status, vt religionis, & cœlibatus.

DIFFICVLTAS X.

Vtrùm filij possint licitè inire hoc, aut illud matrimonium parentibus inuitis, seu resistentibus?

34 SVpponimus, ad valorem matrimonij filiorum non esse necessarium consensum parentum, sed absque eo, imò contra eum posse validè fieri, vt definitur in cap. *cùm virum* 12. de regularib. & in Trident. sess. 24. cap. 1. de reformat. matrim. de qua re legendus est Bellarm. lib. 1. de matrim. à cap. 19.

Bellarm.

Hoc ergo supposito, circa difficultatem Sotus in 4. dist. 28. quæst. 1. art. 1. Rebel. qu. 14. sect. 1. & Bellarm. docent, filios non posse licitè parentibus inuitis matrimonium contrahere: quia id videtur contra pietatem, & reuerentiam parentibus debitam, cuius signũ videtur esse, quod parentes communiter offenduntur grauissimè.

Sotus. Rebel. Bellarm.

35 Sancius verò lib. 4. disput. 23. Ægid. disput. 28. dub. 5. & Vazq. disput. 4. num. 24. docent, filios id posse licitè. Et meritò, quia quilibet, adhuc ex suppositione, quod velit cõtrahere, est liber quoad statum matrimonialem; quia durissimum esset quoad illum ob eius perpetuitatem, & onera, pendere à voluntate alterius,

Sancius. Ægid. Vazq.

terius, quamuis patris: ergo filius liberè, & licitè poteſt, non ſolùm non inire matrimonium, quod pater vult, vt diximus difficult. præcedenti, ſed etiam contrahere, quod ſibi placuerit; ac proinde contrahendo contra voluntatem patris hoc, aut illud matrimoniũ, nullã in eum irrogat impietatem, & irreuerẽtiam; & ſi aliquando, quando matrimoniũ fit contra eorum voluntatem, offendantur, non offenduntur tanquam iniuriati contra debitũ pietatis, ſed contra debitum honeſtatis, ſeu decentiæ; quia decens eſt filium conformari voluntati patris. Quomodo verò parentes nõ poſſint exhæredare liberos, neque eis dotem negare, quia contrahunt matrimonium ipſis inuitis, contra Baſilium lib. 2. cap. 1. & contra alios oſtendunt Sancius à diſput. 24. & Vazq. vbi ſuprà. *Sancius.* *Vazq.*

36 Addimus (vt optimè Sancius & Ægidius) quamuis non ſit contra reuerentiam parentibus debitam, filios illis inuitis hoc, aut illud matrimonium contrahere, eis tamen inconſultis, ſeu non certioribus factis, contrahere matrimonium aliquod, eſſe grauem defectum irreuerentiæ, & peccatum mortale; niſi quando filij timent, parentes iniuſtè impedituros matrimonium, aut quando adeſt alia rationabilis cauſa occultandi parentibus matrimonium. *Sancius.* *Ægidius.*

DISPVT. VII.

De matrimonio conditionato.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Quod matrimonium sit conditionatum.

1 VPPONIMVS primò, contractui matrimonij (sicut cuicumque alij) posse conditionẽ apponi: est autem cõditio illa, à cuius existentia valor contractus, aut dispositionis dependet, quia fit dependenter ab illa, & explicatur particula, *si*, & particula, *dummodo*; vt quando dicitur, *do tibi equum, si es cognatus meus*, aut, *dummodo sis cognatus meus.*

Supponimus secundò, conditiones, quæ contractui matrimonij, & cuicumque alij apponi possunt, esse in duplici differentia: alias esse necessarias contractui, & ipsi quasi intrinsecas, sine quibus contractus nequit validè fieri; & ex his quædam sunt ita necessariæ, vt illis deficientibus contrahentes nequeant conari ad perficiendum contractum; vt quando dicitur, *volo te in vxorem, si viuis*, aut, *si consentis*: quædam verò, quæ quamuis necessariæ sint, non tamen ita, vt quamuis deficiant, nequeant contrahentes conari ad perficiendum contractum, saltem inualidè, vt quando dicitur, *volo te in vxorem, si non es soror mea*: & alias

alias esse conditiones non necessarias contractui, & ei quasi extrinsecas, sine quibus contractus potest validè fieri; ex quibus quędã sunt impossibiles, quædã verò possibiles, & ex his possibilibus quædã sunt contingentes, quę possunt euenire, & non euenire, quædam verò necessariæ, quæ non possunt non euenire.

His suppositis, certum est, contractum matrimonij, cui apponitur conditio ei extrinseca, absque cuius existentia, seu subsistentia potest validè celebrari, esse conditionatum, vt quando dicitur, *duco te in vxorem, si es nobilis*; quia appositione conditionis extrinsecæ, potest aliquid noui intendi, & effici, quod nequit effici eo contractu absque tali conditione celebrato, nempe, quod non valeat deficiente conditione, & valeret, si non apponeretur; ac proinde contractus, cui apponitur talis conditio, est conditionatus distinctus ab absoluto, & habens aliquem effectum, quem absolutus ab illa conditione non haberet. 2

Circa matrimonium verò, cui apponitur conditio ipsi necessaria, & quasi intrinseca, distinguendum est (vt aduertit Ægidius disp. 29. dub. 2.) & dicendum, quod matrimonium, cui apponitur conditio, ita ipsi necessaria, vt absque existentia talis conditionis nequeant contrahentes conari ad contrahendum, vt quando dicitur, *duco te in vxorem, si consenseris*, aut, *si Deus permiserit*, non censetur conditionatum, sed absolutum; quia non magis refert apponere illam conditionem, ãc illam tacere, 3

quia illius appositione nequeunt contrahentes aliquid noui intendere, & consequenter est ita absolutum, ac est, quando dicta conditio non apponitur: & quod matrimonium, cui apponitur conditio ipsi necessaria, sed non ita, vt si deficiat, & non existat, contrahentes nequeant conari perficere contractū, vt quando dicitur, *volo te in vxorem, si non es soror mea*, verè sit, & censeatur conditionatum; quia appositione talis conditionis potest aliquid noui intendi, quia illius appositio potest ad aliquid conducere, nempe, vt non contrahatur matrimonium illicitè cōtra pietatem consanguineis debitam, & vt non incurratur pœna diffidentiæ dispensationis, imposita in Trident. sess. 24. cap. 5. de reformat. matrimonij, contra contrahentes scienter in gradibus prohibitis, & quando denuntiationes illicitè omittuntur, etiam contra ignoranter contrahentes in illis; qua pœna, vbi
4 Trident. viget, videtur cessasse pœna excommunicationis lata in Clementina vnica de cōsanguinitate, contra scienter contrahentes in gradibus prohibitis, & vbi Tridentinum non viget, ne contrahatur dicta pœna excommunicationis.

Obseruandum tamen est, quod cùm contractus matrimonij nequeat validè fieri absque consensu, seu intentione contrahentium, semper standum est intentioni, seu consensui contrahentis sub conditione, qualiscumque illa sit, siue turpis, siue impossibilis, ita vt conditione nō existente, non fiat verè contractus,

tractus, quamuis in foro exteriori aliquando pro qualitate conditionis oppoſitum præſumatur, & iudicetur.

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm conditiones appoſitæ matrimonio, illud ſuſpendant vſque ad notitiam exiſtentiæ ipſarum?

COnueniunt Doctores, exiſtentiam, ſeu ſubſiſtentiam conditionum, quæ apponuntur matrimonio, eſſe neceſſariam ad valorem illius, quia fit dependenter ab earum exiſtentia. Eſt tamen difficultas, an etiam ſit neceſſaria notitia exiſtentiæ, ſeu impletionis earum. 5

Ægidius diſput. 29. dub. 1. docet, matrimonium factum ſub conditione, quamuis de præſenti, & præterito, non valere, quamuis conditio exiſtat, & impleta ſit, ſed ſuſpendi vſque ad notitiam, ſaltem probabilem exiſtentiæ conditionis appoſitæ, habitam à contrahentibus. Ratio illius eſt, quia ad contrahendum matrimonium neceſſaria ſunt verba, quibus contrahentes ſibi mutuò ſignificent determinatè conſenſum; quia verbis, quibus æqualiter poſſunt ſignificare conſenſum, & diſſenſum, nequeunt matrimonium contrahere: ſed quando exiſtentia, ſeu impletio conditionis appoſitæ ignota eſt contrahentibus, non ſignificant ſuis verbis determinatè conſenſum; quia non magis ſignificant conſenſum, quàm diſſenſum, quia ſub diſiunctione *Ægidius.* 6

significant, vel consensum, si conditio existat, vel dissensum, si non existat: ex dictis enim verbis, quousque existentia conditionis sit nota, non magis colligitur cõsensus, quàm dissensus. Ergo verba, quibus contrahitur matrimonium sub conditione, non sufficiunt ad valorem, quousque positio, seu existentia conditionis sit contrahentibus nota.

7 *Sancius.* Sancius verò lib. 5. disput. 7. docet, matrimonium sub conditione factum non suspendi vsque ad notitiam impletionis conditionis, sed statim ac conditio existit esse validum, & perfectum. Et meritò, quia qui contrahit matrimonium sub conditione, v. g. nobilitatis vxoris, contrahit, & consentit sub conditione existentiæ rei significatæ per conditioné, nempe nobilitatis, & non sub conditione notitiæ nobilitatis, & suum consensum alligat existentiæ nobilitatis, & non notitiæ illius, vt constat ex verbis, quibus fit matrimonium, nempe, *duco te in vxorem, si es nobilis.* Ergo non suspenditur vsque ad notitiam.

Quod autem existentia, seu positio conditionis non sit contrahentibus nota, nõ tollit, verba, quibus contrahitur matrimonium sub conditione, significare ipsis contrahentibus determinatè consensum sub illa conditione, quamuis ignorent existentiam conditionis,
8 sub qua præbetur consensus: quia verba determinatè illum significant sub ea conditione, & ipsis contrahentibus, quia ipsis proferuntur, & ad eos diriguntur, & ipsi ex verbis sub conditione prolatis colligũt determinatè consen

consensum sub conditione apposita, quamuis ignorando existentiam conditionis, ignorent contractum, seu consensum absolutè valere; quia ignorant id, sub quo consensus fuit præstitus, quia aliud est ignorare consensum absolutè valere ex eo, quod ignoretur existentia conditionis, & aliud est ignorare consensum fuisse sub conditione præstitum: contrahentes autem hoc non ignorant, quamuis prius illud ignorent.

Ex dictis constat, matrimonium contractum sub conditione de præsenti, aut præterito, statim absolutè valere aut esse omnino nullum: valere quidem absolutè, si conditio existat, & esse omnino nullum, si non existat.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm matrimonium contractum sub conditione de futuro, ob quam suspenditur vsque ad euentum conditionis, fiat validum euentu ipso absque nouo consensu?

SOtus in 4. dist. 29. q. 2. art. 1. Henriq. cap. 11. & Basil. lib. 3. cap. 14. docent, matrimonium contractum sub dicta conditione de futuro, v. g. sub hac, *si pater tuus consenserit*, non fieri validum euentu ipso conditionis absque nouo consensu: sed absque eo tantùm habere vim sponsalium, quod deduci videtur ex cap. *super eo* 5. de conditionibus, dum dicitur, eum, qui matrimonium contraxit cum fœmina sub conditione, si pater illius consentiret, non

9 *Sotus. Henriq. Basilius.*

non esse compellendum ad matrimonium ante euentum conditionis; quia ibi supponi videtur, impleta conditione compellendum fore ad contrahendum matrimoniū, ac proinde non esse perfectum solo euentu, & impletione conditionis. Et ratione probatur, quia consensus de præsenti, sub conditione de futuro præstitus, non est in rigore de præsenti, vt significatur in dicto cap. sed est de futuro, vtpote alligatus euentui futuro: ergo non sufficit ad matrimonium, sed tantùm ad sponsalia.

10 *Paludan. Ægidius. Basilius.* Paludanus verò in 4. distinct. 29. quæst. 2. artic. 5. Sancius lib. 5. disput. 8. & Ægid. disp. 29. num. 11. docent, matrimonium contractum sub dicta conditione de futuro, perfici, & purificari solo euentu conditionis absque nouo, & superaddito consensu. Et meritò, quia consensus per verba de præsenti præstitus, quamuis sub conditione de futuro, & contingenti, est verè consensus de præsenti, (quamuis inchoatus tantùm, & imperfectus vsque ad euentum conditionis) quo contrahens ex tunc consentit, & vult alterum in cõiugem sub conditione, id est, si ponatur conditio: ergo positione conditionis, consensus ille perficitur, & à conditione absoluitur (ac proinde etiam contractus.) Consequentia patet, quia consensus ille conditionatus habitualiter manet, vtpote non reuocatus, & iam positione conditionis ab ea absolutus, & independens, imò manet moraliter præsens, vtpote elicitus dependenter ab euentu conditionis,

tionis, quem expectat, & iam euentu ipso conditionis ab ea absolutus. Et confirmatur, 11
quia consensus illius, qui primò protulit verba, includit quasi intrinsecè hanc conditionem, *si tu etiam consenseris*; & tamen statim, ac alter consentit, consensus, & contractus fit perfectus, & absolutus absque nouo consensu prioris: ergo etiam consensus in matrimonium sub conditione de futuro, etiã contingenti, fit absolutus, & perfectus solo euentu conditionis.

In dicto autem cap. *super eo*, pro aduersariis adducto, tantùm dicitur, illum contrahentem non esse ante impletionem conditionis compellendum ad contrahendum (subintellige absolutè, seu absque conditione:) ex eo tamen non infertur, neque in eo supponitur, esse compellendum, quando conditio est impleta, quia argumentum à contrario non est efficax, præsertim, quando consequens, quod infertur, supponit alium statum; vt contingit in præsenti casu, in quo consequens supponit impletionem conditionis. Et ad rationem re- 12
spondemus negando, consensum de præsenti sub conditione de futuro præstitum non esse in rigore de præsenti, (quamuis tantùm sit inchoatus) cùm verè exprimatur per verba de præsenti. Ex eo verò, quod alligetur euentui conditionis futuro, tantùm fit, ante euentum non esse perfectum, & absolutum: & id tantùm significatur in dicto cap. dum dicitur, talem consensum non esse habendum de præsenti, id est, non esse consensum de præsenti

perfe

perfectum, & absolutum.

Obseruandum est, consensum in matrimonium sub conditione de futuro, illud suspendente in futurum, si reuocetur ante euētum conditionis, non sufficere ad matrimonium, quia reuocatione desinit esse consensus, ac proinde nō existit, adhuc habitualiter, quando impletur conditio, vt illius impletione perfici possit, & à conditione absolui.
13 Verum est, eam reuocationem esse iniustam contra obligationem iustitiæ expectandi impletionem conditionis, & ob hanc rationē consensum sub conditione de futuro in alios cōtractus, si reuocetur, non sufficere ex iure naturali ad eorum valorem: sufficere tamen de facto ex iure positiuo, quod ob iniustitiam reuocationis vult supplere defectum consensus ad illos requisiti; quod non fit, nec fieri potest in contractu matrimonij, quia potestas humana nequit supplere defectum consensus ad eum requisiti.

DIFFICVLTAS IV.

Vtrùm matrimonium contractum inter inhabiles inhabilitate, in qua Papa potest dispensare, sub conditione, si Papa dispensauerit, *perficiatur absque nouo consensu, facta dispensatione?*

14 QVamuis difficultate præcedenti dixerimus, matrimonium sub conditione de futuro absolutè valere absque nouo consensu, sola impletione conditionis; difficultas hæc adhuc habet locum ob peculiarem rationem contra

contrahentium, & conditionis, ſub qua contrahunt.

Circa hanc ergo difficultatem Sotus diſt. 29.q.2. art.1.& Henriq.cap.12.docent, matrimonium in caſu dicto non perfici abſque nouo conſenſu, quamuis diſpenſatio obtineatur. Primò, quia matrimoniũ abſque conſenſu de præſenti abſoluto, & inter perſonas habiles nequit eſſe perfectum: in caſu autem dicto numquam eſt cõſenſus de præſenti abſolutus, & inter perſonas habiles, quia tempore, quo conſenſus fuit elicitus, & erat de præſenti, perſonæ erant inhabiles; & quamuis tempore impletionis conditionis iam perſonæ erant habiles, tamen tunc non eſt conſenſus de præſenti, ſed præteritus, & antiquus: ergo. Secundò, quia dicta conditio, *ſi Papa diſpenſet*, pendet ex arbitrio Principis, ac proinde iure cenſetur impoſſibilis, vt conſtat ex l. *apud Iulianũ*.§.fin.ff.de legatis; conditio autem impoſſibilis habetur pro non appoſita, ac proinde contractus ſub illa celebratus ſtatim eſt abſolutus: ſed matrimonium abſolutè factum, quando cõtrahentes ſunt inhabiles, eſt nullũ, & indiget nouo conſenſu tempore habilitatis; ergo matrimoniũ, ſub dicta conditione cõtractum, eſt nullũ, & indiget nouo conſenſu poſt obtentam diſpenſationem, qua fiunt habiles. *Sotus.* *Henriq.*

Sancius verò lib.5. diſput.8. & Ægid.diſp. 19.nu.33.docent, matrimonium in caſu dicto perfici obtenta diſpenſatione, abſque nouo conſenſu. Et meritò, quia in caſu dicto reperitur cõſenſus de pręſẽti abſolutus, & inter perſonas 15 *Sancius.* *Ægidius.*

ſonas habiles: ergo abſque nouo conſenſu eſt ſufficiens ad matrimonium. Conſequentia patet; antecedens autem probatur ſimul, & declaratur, quia conſenſus ille conditionatus, vt ſic, eſt de præſenti, & eſt inter perſonas habiles ad contrahendum ſub dicta conditione, & aliàs perſeuerat vſque ad impletionem conditionis, nempe diſpenſationis, qua ille conſenſus de præſenti fit abſolutus, & contrahentes fiunt habiles ad conſenſum abſolutum: ergo verè adeſt conſenſus de præſenti abſolutus, & inter perſonas habiles. Ex quo conſtat ad priorem rationem aduerſariorum. Et ad poſteriorem reſpondemus, quod quamuis dicta conditio pendeat ex arbitrio Principis, non eſt cēſenda impoſſibilis, quia diſpenſatio ſolet fieri; & id quod pendet à Principe, tunc tantùm cenſetur impoſſibile, quando non ſolet à Principe fieri, vt dicitur in d. lege.

DIFFICVLTAS V.

Quando conditio hæc de futuro, ſi patri placuerit, *appoſita matrimonio, cenſeatur impleta, aut deficere, vt ex tunc matrimonium abſolutè valeat, aut omnino euaneſcat.*

16 CIrca hanc difficultatem, quod præcipuè controuertitur, eſt, an quando pater primò diſſentit, ſi tamen poſtea conſentiat, conſenſu iſto poſteriori impleatur dicta conditio, & perficiatur matrimonium.

Sotus. Sotus in 4. diſtinct. 29. quæſt. 2. artic. 3.

Sanc.

Sancius lib. 5. disput. 7. & Basilius lib. 3. in fin. partem negatiuam tuentur; quia eo priori dissensu deficit conditio. *Sancius. Basilius.*

Nauarr. verò cap. 22. num. 61. Petrus Ledesma quæst. 47. art. 5. dub. 7. & Ægid. disp. 26. dub. 2. partem affirmatiuam tradunt. Et meritò, quia quamuis verbis dictæ conditionis in rigore sumptis, eo priori dissensu deficiat conditio; nihilominus iuxta communem sensum, & intentionem contrahentium verba dictæ conditionis non sumuntur in rigore, sed morali quodam modo, ita vt sensus sit; si à patre obtentus fuerit consensus intra tempus aliquod arbitrio prudentis attentis circumstantiis, sicut quando contrahitur sub cõditione, *si Papa dispensauerit*: ergo quamuis pater initio dissentiat, si postea consentiat intra tempus, vsque ad quod attentis circumstantiis arbitrio prudentis intenderunt extendere consensum conditionatum, absolutè valet, quia tunc non deficit conditio, cùm intra tempus intentum obtineatur consensus patris; sicut etiam matrimonium contractum sub conditione, *si Papa dispensauerit*, valet, quamuis Papa initio deneget dispensationẽ, si postea intra tempus aliquod arbitrio prudentis illam concedat. *Nauarrus. Pet. Led. Ægidius.* 17

18 Et ob eandem rationem existimamus, matrimonium factum sub ea conditione, *si patri placuerit*, non valere, quamuis pater primò consentiat, si postea intra tempus aliquod, saltem breue, dissentiat, & repugnet: quia scilicet iuxta communem intentionem con-

trahentium extenditur consensus conditionatus vsque ad aliquod tempus, tantum, aut tantum, attentis variis circumstantiis; quia absque dubio sensus, & intentio contrahentium est, ipsorum matrimonium valere, si pater intra aliquod tempus tandem acquiescat, & non repugnet, quod deficit si intra tempus illud maneat repugnans.

19 *Sancius. Ægidius.* Obseruandum tamen est (vt optimè Sanc. & Ægidius) quod quamuis dicta conditione, *si patri placuerit*, significetur in rigore positiuus consensus; nihilominus iuxta communem sensum contrahentium, ea conditione tantùm significatur non repugnantia patris, quia ipsi dicta conditione non tam intendunt, quod pater positiuè faueat, quàm quod non repugnet, & ægrè ferat. Vnde (vt optimè *Sancius. Ægidius.* Sancius & Ægidius contra Basil. lib. 3. in fin.) si pater moriatur antequàm rogatus sit, an ipsi placeat, valet matrimonium, quia tunc repugnare nequit.

Quæ autem dicta sunt circa matrimonium sub ea conditione factum, *si patri placuerit*, dicta etiam putamus circa sponsalia sub ea conditione facta, ob easdem rationes.

DIFFICVLTAS VI.

Vtrùm conditio necessaria de futuro, apposita matrimonio, illud suspendat in futurum?

20 Circa hanc difficultatem conueniunt communiter Doctores, matrimonium factum

factum sub conditione necessaria de futuro, verbi gratia, *si Sol oriatur cras*, statim, ac fit ante euentum conditionis absolutè valere, & perfici, quando cognoscitur, vt necessaria: ita Sancius lib. 5. disp. 2. Henriq. lib. 11. cap. 12. Rebel. lib. 2. quæst. 10. sect. 2. Ægid. disp. 29. num. 8. & Basil. lib. 3. cap. 1. quia quamuis verbis dictæ conditionis in rigore significetur dependentia consensus ab euentu postea futuro, & posset sic à contrahentibus intendi; tamen iuxta communem sensum, & intentionem contrahentium, id non intenditur appositione talis conditionis, quia cùm euentus illius sit necessariò contentus in causa necessaria, & cognoscatur, vt talis, ita est certus, & ita moraliter censetur præsens, vt qui eam conditionem apponunt, non tam apponant ad suspendendum consensum, quàm ad significandam certitudinem consensus præsentis absoluti: ac proinde quando non constat appositam fuisse ad suspendendum consensum, matrimonium censendum est in vtroque foro tam interiori, quàm exteriori statim absolutè valere, & perfici, & non solùm ex tunc obligare, sed etiam pro tunc, quidquid dicat Basilius.

Sancius. *Henriq.* *Rebel.* *Ægidius.* *Basilius.*

21 Et idem dicendum est de conditione de futuro contingenti infallibili, seu certò futura, cognita, vt tali, v. g. *si Antichristus venerit*; vt contra Adrian. Couar. & Basil. docent Sancius & Rebellus, quia contrahẽtibus non minus constat, conditionem hanc certò futuram, seu extituram, quàm conditionem neces-

Sancius. *Basilius.*

ſariam: conditio autem neceſſaria ob certitudinem ſuæ exiſtentiæ, & futuritionis, non tam apponitur iuxta communem intentionem ad ſuſpendendum conſenſum, quàm ad ſignificandũ certitudinem conſenſus de præſenti abſoluti: ergo etiam conditio de futuro contingenti infallibilis cognita, vt talis, ad id etiam apponitur iuxta communem contrahentium intentionem; ac proinde etiam dum non conſtat appoſitam eſſe matrimonio, ad illud ſuſpendendum, iudicandum eſt ſtatim abſolutè valere: ſi tamen matrimonio apponeretur hæc conditio, *ſi Antichriſtus venerit intra decem annos*, verè illud ſuſpenderet vſque ad tempus additum; quia ratione temporis ſuperadditi aduentui Antichriſti, conditio non eſt certa.

Addidimus, quando conditiones neceſſariæ, & infallibiles cognoſcuntur, vt tales; quia quando non cognoſcuntur, ſed earum euentus incertus exiſtimatur, matrimonium ſub qualibet earum celebratum, non valet abſolutè vſque ad euentum earum, quia tunc apponuntur ad ſuſpendendum conſenſum vſque ad dictum euentum.

DIFFICVLTAS VII.

Vtrùm, vbi Tridentinum viget, ad valorem abſolutum matrimonij conditionati, neceſſarium ſit, conditionem coram parocho, & aliis teſtibus impleri?

22 Difficultas hæc quoad matrimonium cõditionatum conditione de futuro, non proce

procedit iuxta opinionem aſſerentium, matrimonium ſic contractum non purificari impletione conditionis, ſed requiri nouum conſenſum; quia iuxta hanc opinionem ſufficit, & neceſſarium eſt, nouum illum conſenſum exprimi coram parocho, & aliis teſtibus, quia tunc fit integrè matrimonium, & non antea: ſed tantùm procedit iuxta opinionem noſtram, qua diximus, matrimonium conditionatum conditione de futuro, purificari impletione conditionis abſque nouo conſenſu.

Supponimus autem ſecundum noſtram opinionem, ſufficere contractum ipſum conditionatum, ſiue conditione de præſenti, aut de præterito, ſiue conditione de futuro, & impletionem conditionis fieri coram parocho, & aliis teſtibus, quia eo ipſo matrimoniū perfectum, & purificatum fit coram illis; & ad minus neceſſarium eſſe, contractum ipſum conditionatum coram illis fieri. 23

Eſt tamen difficultas, an etiam ſit neceſſarium impletionem conditionis coram illis fieri.

Circa quam Sancius lib. 5. diſp. 8. partem negatiuam tuetur; quia vt parochus, & alij teſtes validè aſſiſtāt matrimonio, quod à Trident. requiritur, non eſt neceſſarium ita aſſiſtere, vt teſtari poſſint illud fuiſſe validè contractum, quia validè aſſiſtunt matrimonio eorum, quos neſciunt carere impedimento dirimente, & validè aſſiſtunt matrimonio facto per procuratorem, abſque eo quod coram *Sancius.*

eis fiat assignatio procuratoris, & absque quod eis ostendatur assignatio illius, vt di mus disput. 3. difficult. 15. Ergo non est nec sarium, vt assistant impletioni condition sub qua matrimonium fuit celebratum; q impletio conditionis tantùm est necessaria matrimonium antea celebratum fiat absol validum: & confirmatur, quia ita assisten satisfit intentioni Trident. vitandi omnia commoda; quia ita assistendo poterit cons re, matrimonium fuisse contractum sub c ditione, & ita neuter permittitur aliud co trahere, nisi constet conditionem non fui impletam.

24 *Ægidius.* Ægidius verò disput. 29. num. 15. part affirmatiuam tradit. Et meritò, quia ad va rem matrimonij, vbi Trident. viget, neces rium est, quod parochus, & alij testes assista matrimonio essentialiter perfecto quoad e terius ipsum, & non sufficit matrimonio sentialiter tantùm inchoato: matrimoniu autem absque impletione conditionis, adh de præterito, non est essentialiter perfectu quoad exterius, quia ea perficitur, sed tantù est inchoatum.

Ad rationem ergo respondemus, quo quamuis necessarium non sit ita assistere m trimonio, vt possint testificari de valore illi assistendo omnibus quoquo modo requisit ad valorem; est tamen necessarium assiste matrimonio essentialiter perfecto quoad e terius ipsum, in quo consistit essentia exteri matrimonij: & quia essentia exterior matr mon

monij conditionati perficitur eſſentialiter impletione conditionis, cùm exterior expreſſio conſenſus, in qua conſiſtit, eum alligauerit impletioni conditionis, ideo neceſſarium eſt aſſiſtere impletioni conditionis, & non eſt neceſſarium aſſiſtere carentiæ impedimẽti inter contrahentes, nec aſſignationi procuratoris, nec oſtenſioni talis aſſignationis; quia iſtæ nõ perficiunt eſſentialiter exteriorem expreſſionem conſenſus, quamuis ſint requiſitæ, vt exterior expreſſio conſenſus ſit valida, & vt habeat effectum.

Et ad confirmationem negamus, aſſiſtendo 25
matrimonio conditionato ſatisfieri intentioni Trident. ſi non aſſiſtatur impletioni conditionis, qua eſſentialiter perficitur: quia, ſi non aſſiſtatur, vterque permittetur contrahere aliud matrimonium, quia dum non conſtat conditionem fuiſſe impletam, neuter poterit impediri ab Eccleſia à contrahendo aliud; quia aſſerenti conditionem fuiſſe impletam, incumbit probatio: & quamuis forſan non permittatur, dum non conſtet conditionem non fuiſſe impletam; tamen ſi de facto cum altera contrahat, Eccleſia pro hoc ſecundo contractu iudicabit, dum non conſtet conditionem primo contractui appoſitam fuiſſe impletam.

DIFFICVLTAS VIII.

Vtrùm conditio contra ſubſtantiam matrimonij, illud irritet?

26 Conditio contra ſubſtantiam matrimo-nij dicitur illa, quæ eſt contra materia proximam & ſubſtantialem, circa quam co-tractus eſſentialiter, ſeu ſubſtantialiter prox-mè verſatur, ſeu quæ eſt incōpoſſibilis, & r-pugnans eſſe cum ea materia proxima; quia ipſo talis conditio eſt contra eſſentiam, ſubſtantiam contractus matrimonij, qui e-ſentialiter, & ſubſtantialiter circa illam ve-ſatur.

Hoc ſuppoſito, certum eſt, matrimoniu contractum ſub conditione contra ſubſtan matrimonij, eſſe nullum, & irritum, cùm fi dependenter ab exiſtentia cōditionis inco poſſibilis cum ipſo contractu, & cum ei materia proxima.

Eſt tamen difficultas, quæ condition ſint contra ſubſtantiam matrimonij, & ob irritent matrimonium ſub eis contractum

27 Circa quam certum eſt, matrimoniū co-tractum ſub conditione non transferēdi d-minium corporum ad vſum coniugalem, n-que ſe obligandi ad illum obligatione radi-li, ex aduerſo correſpondente dicto domini eſſe matrimonium contractum ſub conditi-ne contra ſubſtantiam ipſius, & ob id e nullum, & irritum. Et in primis eſſe contr-ctum ſub conditione contra ſubſtantiam m-trimonij, patet; quia ea conditio, ſub q contrahitur, directè, & adæquatè, & contr-dictoriè opponitur materiæ proximæ, cir quam matrimonium ſubſtantialiter verſatu nempe dictæ tranſlationi dominij, & dictæ r

dica

dicali obligationi, quæ matrimonio ſubſtantialiter intenduntur. Quod verò ſub ea contractum, eo ipſo ſit nullum, probatur; quia contrahitur ſub conditione incompoſſibili cum eo, quod contractu ipſo matrimonij intenditur effici, ac proinde appoſitione dictæ conditionis deſtruitur, aut impeditur id, quod contractu ipſo conſtrui, & effici intenditur.

Supereſt ergo difficultas, an conditiones contra bona matrimonij ſint contra ſubſtantiam matrimonij, & ob id matrimonium ſub eis contractum ſit nullum.

28 Circa quod conueniunt Doctores, conditiones contra bona matrimonij, vt cõtra prolem, vt quando dicitur, *contraho tecum, ſi prolis generationem euites*; aut contra fidem, vt quando dicitur, *contraho tecum, ſi te adulterandam tradas*; aut contra indiſſolubilitatem, vt quando dicitur, *contraho tecum, donec inueniam aliam pulchriorem te*, eſſe contra ſubſtantiã matrimonij, & ob id matrimonium, ſub qualibet earum contractum, eſſe nullum, quod ſupponitur, & decernitur à Gregorio IX. in cap. fin. de conditionibus appoſitis, & in lege 5. Caſtellæ tit. 4. part. 4.

Et in primis conditionem contra indiſſolubilitatem matrimonij, vt quando dicitur, *contraho tecum, donec inueniam aliam pulchriorem te*, eſſe contra ſubſtantiam matrimonij (& ob id matrimonium ſub ea contractum eſſe nullum,) probatur: quia qui eo modo, & eam conditionem apponendo contrahit, & non

tradit suum corpus, nec se obligat absolut in perpetuum, sed tantùm ad tempus, quod est contra materiam proximam, circa quam matrimonium essentialiter, & proximè versatur, nempe contra perpetuam traditionem corporis, & contra perpetuam obligationem quæ solùm, & non temporaria effici potest contractu matrimonij.

29 Quod verò matrimonium contractum sub conditione euitandi prolem, & etiam contractum sub conditione non seruandi fidem, si etiam nullum, & contractum sub condition contra substantiam ipsius, quando dictæ conditiones non apponuntur ad suspendendum consensum, aut, quod idem est, quando non sumuntur pro exequutione euitandi prolē, & pro exequutione non seruandi fidem, sed pro obligationibus vitandi prolem, & non seruād fidē, vt cōmuniter apponuntur, quando apponuntur, qua ratione dictæ conditiones potiùs habent rationem pactionū, & modorū, quàm conditionum, etiam constat; quia istæ dua obligationes sunt incompossibiles cum dict materia proxima substātiali matrimonij; quia obligatio ad euitandum prolem illicitè, seu medio illicito, sumendo potionem sterilitatis, & emittendo semen extra vas, & obligatio non seruandi fidem, non sunt compossibiles cum obligatione radicali ad vsum coniugalem ordinatum ad prolis generationem & ad seruandam fidelitatem: hæc autem obligatio, sicut & dominium ei correspondens est materia proxima, circa quam matrimonium

nium essentialiter versatur, & quæ matrimonio valido omnino necessariò inducitur.

Addidimus, quando dictæ duæ conditiones sumuntur pro obligationibus ad exequutiones, & non pro exequutionibus ipsis; quia exequutiones, vt vitatio prolis, & adulteratio, siue præteritæ, siue præsentes, siue futuræ, non sunt incompossibiles cum dicta substantia matrimonij, vt patet, sed tantùm obligationes ad eas exequutiones, vt explicatum est. 30

Ex dictis constat, omnes prædictas conditiones matrimonio appositas, vt pactiones, seu modos, illud irritare ex natura rei, seu iure naturali; quia ex natura rei opponuntur dictæ substantiæ matrimonij. Ex quo fit, Pontificem in dicto cap. nihil noui statuere circa hoc, sed ius ipsum naturale explicare; & etiam fit, matrimonium non baptizatorum sub aliqua ex illis contractum, etiam esse nullum, quia isti etiam comprehenduntur ipso iure naturali.

Obseruandum est, quamlibet conditionem 31
ex dictis, supradicto modo sumptam, matrimonium irritare, quamuis ab vno tantùm contrahentium apponatur, vt contra Antoninum, & alios docent Sancius lib. 5. disput. 13. *Sancius.* & alij; quia valor matrimonij essentialiter pendet à consensu vtriusque in materiam substantialem illius, ac proinde si consensus vnius elicitur dependenter à conditione contra substantiam, seu materiam substantialem matrimonij, nihil fiet.

DIFFI

DIFFICVLTAS IX.

Vtrùm conditio numquam se copulandi, seu num- quam reddendi, aut numquam petendi, irritet matrimonium?

32 *Sancius. Sotus. Couar. Henriq.* SAncius lib. 5. disp. 10. Sotus in 4. distin. 29. quæst. 2. art. 3. Couar. 2. p. de matri. cap. 3. §. 1. & Henriq. lib. 11. cap. 4. partem a- firmatiuam tuentur; quia conditio, *si prole euites*, est contra substantiam matrimonij, illud irritat, vt dicitur in cap. final. de con- ditionibus: sed conditio numquam se copu- landi, seu semper seruandi castitatem, est eu- tandi prolem, quia non se copulando, seu se- uando castitatem, impeditur proles; ergo ha- conditio est contra substantiam matrimon- & illud irritat. Et confirmatur, quia substa- tia matrimonij consistit in mutuo iure p- tendi, & in mutua obligatione reddendi: se dicta conditio nequit consistere cum iure pe- tendi, & cum obligatione reddendi; quia e- ea conditione oritur de obligatio reddendi, priuatio iuris ad petendum: imò etiam ori- potest positiua obligatio non petendi, & no- reddendi, si id etiam dicta conditione contra- hẽtes intendant: ergo dicta conditio est con- tra substantiam matrimonij, & illud irrita-

33 *Vazq. Rebel. Ægidius.* Vazquez verò 3. part. disput. 125. cap. Rebel. quæst. 10. sect. 3. Ægid. disput. 24. dub. 4. & plures alij partem negatiuam tradunt. E- meritò, quia dicta conditio non est contr- materiam substantialem proximam matri- monij

monij, ſed eſt compoſſibilis cum illa: ergo non eſt contra ſubſtantiam matrimonij, neque illud irritat. Conſequentia patet; antecedens autem probatur, quia materia ſubſtantialis, circa quam contractus matrimonij proximè eſſentialiter verſatur, conſiſtit in mutuo dominio corporum, in ordine ad vſum coniugalem, & in mutua obligatione radicali ad eundem: cum his autem non eſt incompoſſibilis prædicta conditio, & pactio, quia quamuis ex hac conditione, ſeu pactione obligatio radicalis ad reddendum impediatur, & etiam ius remotum, ſeu dominium ad petendum, imò ex ea oriri etiam poſſit poſitiua obligatio non petendi, & non reddendi: hæc tamen non ſunt incompoſſibilia cum dicto dominio, & cum dicta obligatione radicali, quia dominium iſtud poteſt eſſe, & perſeuerare, quamuis impeditum ad exeundum in actum, nempe in petitionem debiti:
aut, quod idem eſt, poteſt eſſe, & perſeuerare 34
cum priuatione iuris proximi ad petendum, & dicta obligatio radicalis ad reddendum poteſt eſſe, & perſeuerare, quamuis impedita ad exeundum in actum, nempe in redditionem debiti; aut, quod idem eſt, poteſt eſſe, & perſeuerare cum priuatione obligationis proximæ ad reddendum: imò dictum dominium poteſt eſſe, & perſeuerare cum poſitiua obligatione proxima non petendi, & dicta radicalis obligatio reddendi cum poſitiua obligatione proxima non reddendi, vt patet in iam coniugibus, qui poſt matrimonium factum paciſcun

paciſcuntur de non petendo, & non redde do, in quibus verè manet mutuum dom nium, ſeu ius radicale, & mutua radica obligatio, abſque iure proximo ad petendu & abſque obligatione proxima ad reddend imò cum obligatione poſitiua non petendi, non reddendi, ſi id etiam ſuo pacto intend Ergo dicta conditio, ſeu pactio, & modus n repugnat materiæ ſubſtantiali proximæ m trimonij, cóſiſtenti in dicto mutuo domini & in dicta mutua obligatione radicali, qua uis repugnet expeditioni, tam dicti domin quàm dictæ mutuæ obligationis radicalis vſum coniugalem, ſeu tam iuri proximo petendum, quàm obligationi proximæ reddendum, quæ quando pacto non impedi tur, oriuntur neceſſariò ex dicto dominio, ex dicta obligatione radicali.

Hoc autem, quod dicimus poſſe conti gere in matrimonio, nempe dominium in co pora ad vſum coniugalem, & obligatione radicalem ad eundem manere abſque exped tione ad eum vſum, ſeu abſque iure proxin ad petendum, & abſque obligatione proxi ad reddendum, imò cum poſitiua obligati ne ad non petendum, & ad non reddendu etiam poteſt contingere in aliis rebus; qu dominus qui alteri locaret omnem opera ſui mancipij, quamuis retineret dominiu in mancipium, ſeu ius radicale in ordine operas illius, & in ipſo mancipio perſeuera obligatio radicalis: nihilominus in domi maneret dominium impeditum, ſeu non m

ner

neret ius proximum, ſed hoc eſſet in conductore abſque dominio, & in mancipio non eſſet obligatio proxima obediendi domino, ſed conductori, quamuis in eo eſſet obligatio radicalis correſpondens dominio domini: imò in domino poſſet manere obligatio poſitiua non occupandi mancipiũ, & in mancipio non obediendi illi, ſi de eo conuenirent dominus, & conductor, aut mancipiũ, & dominus.

Quod ſi reſpondeas, quod quamuis dicta conditio non repugnet dominio in corpora iam tranſlato, repugnat tamen dominio trãſferendo, ſeu dominio in fieri, & in transferri, ſicut impedimentum dirimens antecedens matrimonium, illud irritat, & quando matrimonio iam facto ſuperuenit, non diſſoluit illud. Contra reſponſionem eſt, quod quamuis quando eſt aliquis defectus in cauſa efficienti, à qua effectus tantùm pendet in fieri, & non in conſeruari, impediat ne fiat effectus, & effectum iam poſitum non deſtruat; quia (vt ſupponimus) effectus tantùm dependet à cauſa in fieri, & non in conſeruari, & ob id impedimentum dirimens, quia eſt defectus in cauſa efficiente, nempe in contrahentibus, eos inhabilitans ad matrimonium, & ab eis matrimonium tantùm dependet in fieri, & non in conſeruari, irritat matrimonium efficiendum, & non diſſoluit iam factum: at quando in aliquo eſt defectus repugnans eſſentiæ rei, ſi defectus ille repugnat eſſentiæ in fieri, etiam repugnabit eſſentiæ in facto eſſe; & ſi non repugnat eſſentiæ 36

tiæ in facto esse, non repugnabit essentiæ in fieri, cùm essentia rei eadem sit quando fit, & quando est in facto esse. Quia ergo prædicta conditio, si esset defectus, non esset defectus in causa efficiente, sed quia repugnaret essentiæ, & substantiæ matrimonij, & ei non repugnat in facto esse, quia non est incompossibilis cum dicto dominio iam translato, & cum dicta obligatione radicali iam inducta, etiam non repugnabit translationi dominij, neque inductioni dictæ obligationis radicalis.

37 Ad rationem ergo aduersariorum respondemus, conditionem illam, *si prolem euites*, id est, si te obliges ad eam euitandam, tantùm esse contra substantiam matrimonij, quando est ad euitandam prolem medio illicito, non verò ad eam euitandam licitè, non solùm negatiuè, vt in casu præsentis difficultatis, sed etiam positiuè medio licito, vt sanguinis missione tempore necessitatis; quia sola obligatio ad illicitè vitandam prolem, est incompossibilis cum obligatione radicali, orta ex matrimonio: quia sicut licitè euitare prolem non petendo, & aliis mediis licitis, quamuis positiuis, & etiam non reddendo, quando licitè fieri potest, non est contra obligationem ortam ex contractu matrimonij, in ipso, qui euitat, & consequenter, neque contra dominium ortum in altero; ita etiam priuatio iuris proximi ad petendum, & priuatio obligationis proximæ ad reddendum, imò positiua obligatio, siue iustitiæ, orta ex contractu superaddito

peraddito cõtractui matrimonij, siue religionis, orta ex voto ad non petendum, & ad non reddendũ, & ad alia media licita, quibus proles impeditur, non est incompossibilis cum obligatione radicali, orta ex matrimonio: & sicut prolem vitare illicitè, est contra obligationem ortam ex matrimonio, ita etiam obligatio ad eam illicitè vitandam, est incompossibilis cum obligatione radicali, orta ex matrimonio.

Vnde ad confirmationem negandũ est, ex 38
dicta conditione oriri aliquid incompossibile cum mutuo dominio ad petendum, & cum mutua obligatione ad reddendum, in quibus consistit materia substantialis proxima contractus matrimonij; quia ex illa conditione tantùm oritur priuatio iuris proximi ad petendum, & priuatio obligationis proximæ ad reddendum, & ad summum etiam positiua obligatio proxima ad non petendum, & ad non reddendum, quæ non sunt incompossibiles cum dicto dominio, quod est ius remotum ad petendum, & cum dicta obligatione radicali ad reddendum, vt explicatum est.

Quod si positiua obligatio proxima non 39
petendi, & non reddendi, orta ex contractu, seu conuentione, quamuis sit iustitiæ, non est incompossibilis cum dicto dominio, & obligatione radicali matrimonij, multo minus erit positiua obligatio non petendi, & non reddẽdi orta ex voto; quia est obligatio diuersæ rationis, vtpote religionis, ab obligatione

orta ex matrimonio, vtpote iustitiæ; ac p
inde si matrimonium factum sub conditio
& pacto non petendi, & non reddendi,
quo oritur obligatio iustitiæ non petendi
non reddendi, non est irritum, multo mi
erit irritum factum sub conditione, & pa
vouendi castitatem, ex quo oritur oblig
iustitiæ vouendi castitatem.

DIFFICVLTAS X.

Vtrùm conditio impossibilis habenda sit pr non adiecta?

40 Conueniunt Doctores, quod quan contrahentes ita seriò apponunt con tionem impossibilem, vt nolint cõtrahere, si dependenter à subsistentia illius, vt quan dicitur, *contraho tecum, si cœlum digito tetig aut tetigeris*, tunc verè, & in foro conscien non contrahunt matrimonium; quia con tio illa, vtpote impossibilis, nequit subsi re, quia absque consensu contrahentium, tunc deficeret ex defectu subsistentiæ con tionis, quem Ecclesia non potest supplere, quit contrahi, ac proinde tunc dicta condi verè, & in foro interiori conscientiæ habe da est pro adiecta, seu apposita.

41 Est ergo difficultas, quomodo Pontifex cap. fin. de conditionibus appositis statu conditionem impossibilem adiectã matrim nio, habendam esse pro non adiecta; quia reiecta, seu habita pro non adiecta, matrim nium manet validũ, aut verè, & re ipsa, qu

Pon

Pontifex efficere nequit absque consensu cõtrahentium, qui verè deficit, quando contrahitur sub conditione impossibili: aut manet validum quoad præsumptionem, quod non videtur posse Pontificem præsumere, vbi appositio conditionis impossibilis est signum ita manifestum dissensus.

Omissis variis expositionibus dicti decreti, quæ videri possunt apud Sanc.lib.5. disp. 3. *Sancius.* existimamus, vt optimè Ægid. disp. 29. num. *Ægidius.* 42. decretum Pontificis intelligendum esse quoad forum exterius, & præsumptionẽ; quia quando oppositum non constat, præsumit cõditionem impossibilem non fuisse seriò appositam, sed tantùm iocosè: ac proinde matrimonium fuisse validum præsumit, & id non præsumit absque congruentia; quia quando oppositum non constat, præsumit contrahentes in re adeò graui, & sancta nolle nugari, & suum actum irritum reddere. Hoc autem decretum locum habet, siue ignoretur à contrahentibus, siue non, & siue conditio impossibilis apposita, sit impossibilis ex natura rei, siue ex iure positiuo, & siue conditio sit de futuro, siue non; quia in omnibus his casibus eadem est congruentia, & ratio id præsumendi. 42

Vnde, quando aliunde non constat, contrahentes seriò apposuisse conditionem impossibilem, reiicietur ab Ecclesia, & cogentur ab ipsa, procedere vt coniuges, si alteruter ad ipsam recurrat, & tunc ipsi, vt in hoc licitè procedant, tenebuntur verè contrahere, quod nõ impediet Ecclesia. At quando ex aliqua pru-

denti coniectura constat, conditionem impossibilem fuisse seriò appositam, non reiicietur ab Ecclesia: id autem poterit prudenter coniici, si contrahentes, quando contrahunt, id exprimant, aut si inter ipsos sit magna disparitas.

43 Obseruandum est, quod quamuis in dubio, an conditio impossibilis fuerit seriò apposita, præsumatur in foro exteriori fuisse iocosè appositam, nihilominus in foro interiori conscientiæ procedendum est, ac si fuerit seriò apposita, & ac si matrimonium fuerit nullum: & consequenter non poterunt vt coniuges procedere, (ne se exponant periculo accedendi ad non coniugem) nisi priùs contrahant sub conditione, nempe, si matrimonium sub conditione impossibili anteà celebratum, non fuit validum.

DIFFICVLTAS XI.

Vtrùm conditio turpis habenda sit pro non adiecta?

44 Difficultas procedit de conditione turpi, quæ non est contra substantiam matrimonij, v.g. *si furtum commiseris*; quia de conditione, quæ est contra substantiam matrimonij, iam vidimus, habendam esse pro adiecta, & irritare matrimonium.

Circa difficultatem ergo conueniunt Doctores, quando contrahentes ita seriò apponunt matrimonio dictam conditionem turpem, vt contrahere nolint, nisi illa existat, tūc

verè,

verè, & in foro conſcientiæ matrimonium ante euentum conditionis tantùm eſſe validum ſub ea conditione, & illa non exiſtente, omnino euaneſcere; quia abſque conſenſu contrahentium, qui tunc eliceretur dependenter ab ea conditione, & quem Eccleſia in matrimonio ſupplere non poteſt, contrahi nequit aliter, quàm contrahentes intendunt, & conſequenter in foro conſcientiæ, & re ipſa dictam conditionem habendam eſſe pro adiecta.

Decretum autem Pontificis in cap. fin. de conditionib. quo decernitur, conditionẽ turpem, matrimonio adiectam, habendam eſſe pro non adiecta, ac proinde matrimonium ex tunc abſolutè valere, etiam ante euentum cõditionis, imò quamuis non impleatur, tantùm intelligitur quoad forum externum, & quoad præſumptionem, ſicut diximus de conditione impoſſibili, & de matrimonio ſub ipſa contracto: quia quando oppoſitum non conſtat, præſumit Pontifex, conditionem turpem, in cuius impletione committendum eſt peccatum, non fuiſſe ſeriò, ſed iocosè appoſitam, ne præſumat peccatum faciendum, ac proinde matrimonium, cui fuit appoſita, fuiſſe abſolutè validum.

Decretum autem hoc habet locum, quamuis ignoretur à contrahentibus, & non niſi quando conditio eſt de futuro; quia in huius tantùm impletione futurum eſt peccatum: at quando exteriùs conſtat ex aliqua prudenti coniectura, conditionem turpem fuiſſe ſeriò 45

appositam, tunc non reiicietur ab Ecclesia matrimonium sub ipsa contractum ante eu tum conditionis, tantùm erit validum conditione, & si conditio deficiat, omni euanescet; quia tunc contra rationem opp situm præsumeret. Id autem poterit prude ter coniici, si contrahentes id expressseru quando contrahebant; aut si inter cont hentes est magna disparitas.

Obseruandum est primò, pro foro cõscie tiæ, quando dubium est, an conditio tur fuerit seriò apposita, (in quo casu Eccle præsumit, matrimonium ab initio esse absol tè validum) coniuges non posse procedere coniuges, nisi priùs contrahant de nouo conditione, nempe, si matrimonium ant sub conditione turpi celebratum, non fuit v lidum, ne se exponant periculo accedendi non coniugem.

46 Obseruandum est secundò, conditione illam, *si te virginem inuenero*, appositam matr monio, esse turpem, ac proinde reiicienda ab Ecclesia, & matrimonium sub ea contr ctum, præsumendum esse absolutè validum inuentio facienda sit medio accessu, quia f cienda est ante matrimonium absolutè val dum, quia ante euentum inuentionis non e absolutè validum; nihilòminus non esse tu pem, quando facienda est iudicio medicorur aut alio licito modo, ac proinde tunc non es reiiciendam ab Ecclesia, & matrimonium su ipsa contractum non esse præsumendum principio absolutè validum.

DIFF

DIFFICVLTAS XII.

Quam vim habeant sponsalia conditionata.

CONueniunt Doctores, contractum sponsalitium sub conditione de futuro contingenti fallibili, non habere vim impediendi valorem matrimonij postea cum altera persona facti: imò nec eam vim habere contractum sponsalitium absolutum, quia contractus matrimonij, vtpote translatiuus dominij corporum, est multo efficacior contractu sponsalitio, quo tantùm confertur ius ad corpora, & non in corporibus: quia tamen contractus sponsalitius dicto modo conditionatus inducit obligationem expectandi euentum conditionis, ideo qui post ipsum contrahit matrimonium cum altera persona, id illicitè facit, quia irrogat iniuriam, seu injustitiam sponsæ, aut sponso sub conditione; quia facit contra ius illius, quod habet ad rem. 47

Sed quamuis contractus sponsalitius dicto modo conditionatus, non habeat vim impediendi valorem contractus matrimonij postea cum altera persona facti; habet tamē vim impediendi valorem alterius contractus sponsalitij sub conditione postea facti cū altera persona, non solùm quādo conditio huius posterionis non impletur, aut quādo impletur post impletionem conditionis prioris contractus, (quod est certissimum) sed etiam quando conditio posterioris priùs impletur, vt docent Sanc. lib. 5. disp. 8. Ægid. disp. 29. dub. 1. Basil. 48

Sancius. Ægidius. Basilius.

lib. 3. cap. 13. & cõmuniter DD. quia prior tractus conditionatus, etiã ante euentum conditionis, inducit obligationem absolut expectandi euentum conditionis, quæ non minor, quàm obligatio absoluta contrahe matrimonium, (quã posterior contractus a ex se est potens inducere impleta sua con tione) quia vtraque obligatio tantùm est p missoria, quia oritur ex contractu promiss num, non conferente dominium : & ob ha rationem etiam habet vim impediendi va rem contractus sponsalitij absoluti postea ĉti. Vnde à fortiori cõtractus sponsalitius conditione prior impedit valorem posterio sub conditione, quando impletio conditi num vtriusque simul contingit.

49 Addit Sanc. quod prior contractus, quan conditio posterioris priùs, aut simul implet præualet contra posteriorẽ in ratione tantù promissionis, non verò in ratione contractu ac proinde quod prior in ratione contract destruitur, & consequenter, quod ex priori oritur impedimentũ publicæ honestatis, quo oritur ex contractu sponsalitio. Fallitur tan

Basilius. Sanc. vt optimè Basil. quia si prior contract præualet, & obligat in ratione promissionis fidelitate, etiã præualet in ratione contract sponsalitij ex iustitia; quia ipso priori contr ĉu sponsalitio collatũ est ius iustitiæ sub co ditione, quod semel acceptatum nequit aufe re ille, qui contulit, quamuis per posteriore contractũ impleta cõditione reuocet volũtat incompossibilitate huius iã absoluti cũ prior

sicu

ſicut nec ius iuſtitiæ collatum contractu ſponſalitio abſoluto,& ab altero acceptatum poteſt alio contractu ſimili auferri;quia contractus ſponſalitius vnius tantùm voluntate non diſſoluitur. Vnde ex dicto priori contractu ſponſalitio conditionato , poſt impletionem conditionis orietur impedimentum publicæ honeſtatis.

Circa matrimonia verò dicto modo con- 50
ditionata,ſucceſſiuè facta cum duabus, (quæ in noſtra opinione diſtincta ſunt ab ſponſalibus : quia in noſtra opinione purificantur ſolo euentu conditionis abſque nouo conſenſu) eſt difficultas,quod eorum præualeat.

Supponimus, contractum illum matrimonij,ſiue priorem,ſiue poſteriorem,cuius conditio priùs impletur , præualere alteri, vt docent Sanc. & Ægid. quia ex vna parte con- *Sanc.*
tractus ille impletione conditionis perfi- *Ægidius.*
citur,& purificatur ; ac proinde quantum eſt ex ſe,eſt ſufficiens ad transferendum dominium abſolutum corporum inamiſſibile,& ad inducendam obligationem inextinguibilem, ſeu vinculum indiſſolubile:& ex altera parte, obligatio orta ex altero contractu , quamuis priore conditionato nondum abſoluto , quia eius conditio nondum eſt impleta,non inhabilitat ad contrahendum cum altera perſona.

Hoc ſuppoſito , ſupereſt difficultas , quod matrimonium ex illis præualeat , quando conditio vtriuſque ſimul impletur.

Tabiena verb. *matrimonium* 2. quæſt. 11. *Tabien.*
n. 12. docet, prius matrimonium præualere;

quia potior, & melior est conditio ipsius, ob ius acquisitum ante posterius.

Petr. Ledes. Petr. Ledesm. q. 47. art. 5. dub. 1. è contrà docet, posterius matrimonium præualere, quia per consensum in posterius reuocatus fuit consensus in prius: consensus autem reuocatus, quamuis sufficiat ad contractum sponsalitium, non tamen ad matrimonium.

51 Sanc. Ægid. Sanc. verò, & Ægid. vbi suprà docent, tunc neutrum matrimonium valere. Et meritò, quia quando conditio vtriusque simul impletur, tunc consensus absolutè, & perfectè fertur simul in vtrumque; quia vterque consensus euentu conditionis simultaneo simul perficitur, & absoluitur: ergo neuter est sufficiens ad valorem alicuius matrimonij, sicut quando consensus à principio absolutus simul fertur in duas.

Ad rationem ergo Tabienæ respondemus, quod quamuis conditio, seu sors prioris contractus sit potior, vt obliget ad expectandum impletionem conditionis sibi appositæ, ita vt contra eam obligationem fiat, contrahendo cum altera, non tamen vt sufficiat ad valorem matrimonij; quia quamuis fuerit priùs sub conditione elicitus, non tamen fuit priùs perfectus, & absolutus, sed simul cum altero.

Et ad rationem Petri Ledesmæ negamus, per posteriorem consensum sub conditione, reuocari priorem sub conditione, quia posterior quoad suam substantiam non est incompossibilis cum priori; quia quis potest, in quantum

quantum possit, sub conditione consentire in secundam personam post consensum sub conditione in primam, quamuis quoad valorem, & efficaciam ad matrimonium absolutum sit incompossibilis cum priori, quando conditio vtriusque simul impletur, ob rationem dictam.

DIFFICVLTAS XIII.

Vtrùm conditio contra substantiam matrimonij, sponsalibus apposita, irritet illa?

52 Conueniunt communiter Doctores, conditionem contra substantiam matrimonij sponsalibus appositam, ea irritare. Quod intelligitur (vt optimè Sanc. lib. 5. disp. 14.) *Sanc.* quando conditio immediatè cadit supra matrimonium ipsum, & non immediatè circa sponsalia, vt quando dicitur: *promitto, me contracturum tecum matrimonium, quod tantùm duret, vsquequò inueniam aliam pulchriorem te*: aut, *promitto me contracturum tecum sub conditione obligationis, qua tenearis procurare sterilitatem, vel adulterari*; quia qui promittit contrahere sic, non promittit contractum possibilem, ac proinde promissio, seu sponsio est nulla.

53 Quando verò conditio contra substantiam matrimonij non cadit immediatè supra matrimonium, sed supra sponsalia, seu eis immediatè apponitur, non irritat illa; quia tunc promittitur matrimonium possibile, & licitum, vt quando dicitur: *promitto me contracturum tecum, si sterilitatem procuraueris*: aut, *si for*

quia potior, & melior est conditio ipsius, ob ius acquisitum ante posterius.

Petr. Ledes. Petr. Ledesm. q. 47. art. 5. dub. 1. è contrà docet, posterius matrimonium præualere, quia per consensum in posterius reuocatus fuit consensus in prius: consensus autem reuocatus, quamuis sufficiat ad contractum sponsalitium, non tamen ad matrimonium.

51 *Sanc.* *Ægid.* Sanc. verò, & Ægid. vbi suprà docent, tunc neutrum matrimonium valere. Et meritò, quia quando conditio vtriusque simul impletur, tunc consensus absolutè, & perfectò fertur simul in vtrumque; quia vterque consensus euentu conditionis simultaneo simul perficitur, & absoluitur: ergo neuter est sufficiens ad valorem alicuius matrimonij, sicut quando consensus à principio absolutus simul fertur in duas.

Ad rationem ergo Tabienæ respondemus, quod quamuis conditio, seu sors prioris contractus sit potior, vt obliget ad expectandum impletionem conditionis sibi appositæ, ita vt contra eam obligationem fiat, contrahendo cum altera, non tamen vt sufficiat ad valorem matrimonij; quia quamuis fuerit priùs sub conditione elicitus, non tamen fuit priùs perfectus, & absolutus, sed simul cum altero.

Et ad rationem Petri Ledesmæ negamus, per posteriorem consensum sub conditione, reuocari priorem sub conditione, quia posterior quoad suam substantiam non est incompossibilis cum priori; quia quis potest, in quantum

quantum possit, sub conditione consentire in secundam personam post consensum sub conditione in primam, quamuis quoad valorem, & efficaciam ad matrimonium absolutum sit incompossibilis cum priori, quando conditio vtriusque simul impletur, ob rationem dictam.

DIFFICVLTAS XIII.

Vtrùm conditio contra substantiam matrimonij, sponsalibus apposita, irritet illa?

CONueniunt communiter Doctores, conditionem contra substantiam matrimonij sponsalibus appositam, ea irritare. Quod 52
intelligitur (vt optimè Sanc. lib. 5. disp. 14.) Sanc.
quando conditio immediatè cadit supra matrimonium ipsum, & non immediatè circa sponsalia, vt quando dicitur: *promitto, me contracturum tecum matrimonium, quod tantùm duret, vsquequò inueniam aliam pulchriorem te*: aut, *promitto me contracturum tecum sub conditione obligationis, qua tenearis procurare sterilitatem, vel adulterari*; quia qui promittit contrahere sic, non promittit contractum possibilem, ac proinde promissio, seu sponsio est nulla.

Quando verò conditio contra substantiam 53
matrimonij non cadit immediatè supra matrimonium, sed supra sponsalia, seu eis immediatè apponitur, non irritat illa; quia tunc promittitur matrimonium possibile, & licitum, vt quando dicitur: *promitto me contracturum tecum, si sterilitatem procuraueris*: aut,

si for

si fornicationem commiseris, quæ sint ante matrimonium executioni mandanda; & consequenter conditione impleta manet obligatio absoluta contrahendi matrimonium.

DIFFICVLTAS XIV.

Vtrùm conditiones impossibiles, & turpes appositæ sponsalibus, habendæ sint pro non adiectis?

54 Conueniunt communiter Doctores, conditiones impossibiles, & turpes sponsalibus appositas, habendas esse pro non adiectis; ac proinde sponsalia sub qualibet earum contracta, statim esse absolutè valida, ac si tales conditiones non fuissent illis appositæ. Id autem intelligitur, quando dictæ conditiones cadunt immediatè supra matrimonium ipsum; quia ex cap. fin. de conditionib. appositis, dictæ conditiones tantùm reiiciuntur à matrimonio, & non à sponsalibus; & iudicandum est de matrimonio sub qualibet earum contracto, ac si non fuissent appositæ, quod difficult. 10. & 11. diximus esse verum, non quoad veritatem, & forum interius, sed tantùm quoad præsumptionem in foro externo, quando non constat, dictas conditiones seriò fuisse appositas. Et erit verum in præsenti casu, quando promissio fiat de matrimonio contrahendo sub conditione impossibili, aut turpi ipsi matrimonio apponenda, & non constat promitti matrimonium sub conditione impossibili, aut turpi contrahēdum, ipsi matrimonio seriò apponenda.

At

At quando dictæ conditiones cadunt immediatè supra sponsalia, & ipsis immediatè apponuntur, vt quando dicitur, *contraham tecum matrimonium, si mecum fornicationem commiseris*, aut, *si cœlum digito tetigeris*, habendæ sunt pro adiectis, & iudicandum est de talibus sponsalibus, vt verè contractis sub illis, non solùm quoad veritatem, sed etiam quoad præsumptionem, vt contra Sanc. docet Rebel. q. 10. sect. 5. quia in dicto cap. fin. vbi de conditionibus impossibili, & turpi dicitur, habendas esse pro non adiectis, tantùm est sermo de eis, quando immediatè apponuntur matrimonio, quod non est extendendum ad sponsalia; sicut neque dispositio Tridentini irritans matrimonia clandestina, extenditur ad sponsalia. 55 Rebel.

Vnde sponsalia contracta sub conditione impossibili, immediatè afficiente illa, statim sunt nulla quoad veritatem, & quoad præsumptionem ex defectu possibilitatis impletionis conditionis; quia impleri non potest, & sponsalia contracta sub conditione turpi, ea impleta, fiunt absolutè valida, & ante impletionem conditionis sunt valida sub conditione, etiamsi non sit obligatio absoluta expectandi conditionem, vtpote turpem.

Obseruandum est, sponsalia contracta sub conditione, *si Papa dispensauerit*, esse valida conditionatè, quando Papa solet in eo impedimento dispensare, vt contra Sotum aduertit Sanc. disp. 5. quia tunc ea conditio, quamuis pendens ex arbitrio Principis, censenda est 56 Sanc.

possi

possibilis; cùm dispensatio in eo impedimento fieri soleat ab illo, vt diximus diffic. 4.

Sed quando conditio, *si patri placuerit*, apposita sponsalibus censeatur impleta, aut iam deficere, vt ex tunc sponsalia incipiant absolutè valere, aut omnino euanescant, constat ex dictis difficult. 5. de eadem conditione matrimonio apposita.

DIFFICVLTAS XV.

Quid operentur tempus, demonstratio, causa, & modus, quando apponuntur matrimonio, & sponsalibus.

57 SVpponimus, contractui matrimonij, & sponsalitio (sicut cuicumque alij) non solùm posse apponi conditionem, sed etiam tempus, demõstrationem, causam, & modum.

Hoc ergo supposito, circa tempus matrimonio appositum, vt quando dicitur, *accipio te in meam in crastinum*, conueniunt communiter Doctores, suspendere matrimonium vsque ad illud tempus, & eo tempore accedente ex tunc valere absque nouo consensu, (nisi interim consensus fuerit reuocatus) quia tempus ad id apponitur, vt vsque ad illud suspendatur id, cui apponitur, & vt ex eo incipiat valere; quia sensus est, ex nunc volo, & consentio, vt cras incipias esse mea.

Circa demonstrationem matrimonio additam, vt quando dicitur, *contraho tecum, quæ es diues*; & circa causam, vt quando dicitur, *contraho tecum, quia es diues*, conueniunt Doctores,

Doctores,non irritare matrimonium, quamuis ſint falſæ, quia ex defectu earum formaliter, neque deficit materia ſubſtantialis ad matrimonium, quia quatenus demonſtratio, & cauſa non neceſſariò ſignificant aliquid incluſum in materia ſubſtantiali matrimonij; neque deficit conſenſus, quia iſte non elicitur dependenter ab illis, quia non ſunt conditiones, ſed tantùm ſignificant iudicium,& exiſtimationem circa materiam, & circa cauſam motiuam.

Addidimus,*ex defectu earum formaliter*;quia quando demonſtratione demonſtratur materia ſubſtantialis,& deficit, vt quando dicitur, *contraho tecum, quia es Rachel*, & non eſt niſi Lia, & quando cauſa ſignificatur conditio, ſeu ſors, & ſtatus ad valorem matrimonij neceſſarius, & deficit, vt quando dicitur, *contraho tecum, quia es libera*, & non eſt libera, ſed ſerua; tunc quamuis matrimonium ſit irritum,non tamen ſit irritum, quia formaliter appoſitæ ſint demonſtratio, & cauſa, & deficiant, ſed quia deficit materia eſſentialiter requiſita, & ſtatus eſſentialiter requiſitus; quia quamuis non apponerentur dicta demonſtratio, & cauſa, etiam eſſet nullum matrimonium. 58

Addimus, demonſtrationem, & cauſam contra ſubſtantiam matrimonij appoſitas matrimonio, non irritare illud, ſi deficiant, vt quando dicitur,*contraho tecum, quæ obligaris ad adulterandum*,&,*contraho tecum,quia obligaris ad adulterandum*;quia conſenſus iſte matrimonialis, 59

nialis, quamuis ei addantur demonstratio, & causa, non elicitur dependenter ab illis, cùm non sint conditiones: ac proinde, quamuis deficiant, non deficit consensus matrimonialis sufficiens. Quod si verè adsint, & persistant, non fiet validè matrimonium, non quia consensus eliciatur dependenter ab eis; sed quia in altero, vt supponitur, est simul, & concomitanter intentio se obligandi ad aliquid contra obligationem substantialem matrimonij, qua intentione persistente impedietur dicta obligatio substantialis in eo altero. Vnde demonstratio, & causa contra substantiam matrimonij habendæ sunt pro adiectis, vt dicto modo impediant valorem matrimonij: reliquæ verò etiam possibiles, & honestæ non sunt habendæ pro adiectis, quia impertinentes sunt ad valorem, & ad vitium matrimonij.

60 Circa modum matrimonio appositum, vt quando dicitur, *duco te, vt mihi seruias*, conueniunt Doctores, non suspendere matrimonium; quia eo modo tantùm significatur aliquid faciendum post matrimonium iam absolutè, & perfectè factum.

Est tamen difficultas, an quando modus appositus matrimonio, est contra substantiam illius, irritet matrimonium, sicut conditio, vt quando dicitur, *duco te, vt obligeris ad adulterandum.*

Sanc. Ægid. Sanc. lib. 5. disput. 19. & Ægid. disput. 29. in fine, partem affirmatiuam tuentur; quia dicto modo apposito, intenditur in altero obli

obligatio contraria obligationi substantiali matrimonij in eodem: ergo non minus irritat matrimonium, quàm conditio contra substantiam matrimonij.

Sotus verò in 4. dist.29.quæst.2. art. 1. & Petrus Ledesm. quæst.47. artic.5. dub.3. partem negatiuam tradunt. Et meritò, quia consensus in matrimonium, cui additur modus, non elicitur dependenter à modo ipso, cùm non sit conditio: ergo non elicitur dependenter ab aliquo contra substantiam matrimonij. Sotus. Pet. Led.

61 Ex eo autem, quod apponens dictum modum, intendat in altero obligationem contrariam obligationi substantiali matrimonij oriturae in eo altero, non impediet in illo oriri hanc substantialem obligationem, vt patet; neque inualidabit consensum sui, quia non elicit illum dependenter ab eo modo, cùm nõ sit conditio, sed modus, & quamuis in altero futura sit intentio se obligandi ad contrariũ substantiæ matrimonij, non frustrabit alteram intentionem se obligandi obligatione substantiali matrimonij: quia hæc obligatio præsupponitur iam ad eam intentionem obligationis ad oppositum substantiæ matrimonij, & consequenter etiam obligatio substantialis matrimonij, quæ ex ea intentione necessariò oritur, sicut intentio contractus, & eius obligatio præsupponuntur ad intentionem obligationis modo ipso significatæ; quia intentio, & obligatio modalis annectuntur, & superadduntur contractui, cui apponitur mo-

dus, præsertim quod dicta intentio obligationis ad oppositum substantiæ matrimonij potest non esse in altero, adhuc absque præiudicio valoris consensus ipsius, & consensus apponentis modum; quia neuter elicitur depẽdenter ab eo modo, cùm non sit conditio. Ex quo fit, quemcumque modum, siue honestum, siue turpem, siue possibilem, siue impossibilem, siue contra substantiam matrimonij, siue non contra substantiam, haberi pro non adiecto, quod attinet ad valorem, aut ad vitium matrimonij.

62 Ex dictis circa tempus, demonstrationem, causam, & modum apposita matrimonio, facilè constat, quomodo philosophandum sit circa illa apposita sponsalibus attendendo ad naturam sponsalium. Est tamen aduertendum, quod quamuis ex defectu demõstrationis, aut causæ, aut modi, sponsalia possint aliquando dissolui, vt quando defectus ignoratur, & est adeò notabilis, vt si promittens illum sciret, prudenter retraheretur ab sponsione, iuxta ea, quæ diximus disputatione 2. de sponsalib. nilominus non redduntur dissolubilia ex defectu prædictorum formaliter, id est, quia sint apposita, & deficiant; quia quamuis non apponerentur sponsalibus, si tamen verè, & re ipsa deficerent, fierent sponsalia dissolubilia.

DISPVT.

DISPVT. VIII.

De indissolubilitate matrimonij.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Vtrùm matrimonium sit indissolubile?

ON desunt Gentiles, imò & hæretici, qui existiment matrimonium pro coniugum arbitrio absque alia causa dissolui posse; & qui de facto relictis prioribus coniugibus cum aliis contrahant, & non absque apparenti ratione, quia omnis res (vt dicitur in cap. 1. de regulis Iuris) per quascumque causas nascitur, per easdem dissoluitur: sed matrimonium fit solo coniugum consensu: ergo solo ipsorum consensu potest, sicut quicumque alius contractus, dissolui. 1

Conueniunt nihilominus Doctores, matrimonium, etiam non baptizatorum, esse indissolubile, & perpetuum, quod generaliter de omni matrimonio tradit Tridentinum sessione 14. in principio de reformatione matrimonij, & satis significat Gregorius IX. in cap. final. de conditionibus appositis, dum ait, conditionem repugnantem perpetuitati matrimonij, esse contra substantiam illius; & deducitur ex Genes. 2. dum generaliter dicitur: *Quamobrem relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne* 2 *Trident.* *Gregor.* *Gen. 2.*

Matt. 19. *vna*; & ex Matt.19.dũ de matrimonio dicitur:
Marc. 10. *Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet*; &
Luc. 16. Marc.10. & Luc.16. dum omnis,qui dimittit
Rom. 7. vxorem, & aliam ducit, dicitur mœchari; & maximè ex illo ad Rom.7. *Mulier viuente viro alligata est legi:* quod non solùm conuenit matrimonio copula ipsa consummato,sed etiam matrimonio tantùm rato, vt constabit ex dicendis, & deducitur ex dictis locis, dum in eis, excepto illo Matth.19.generaliter est sermo de matrimonio absque discrimine inter consummatum,& tantùm ratum.

Ad rationem autem apparentem in oppositum respondemus, prædictum antecedens, & regulam, *omnis res, &c.* non habere locum in contractu matrimonij, ob eius peculiarem naturam, vt ex dicendis constabit.

DIFFICVLTAS II.

Quo iure matrimonium sit indissolubile.

3 SVpponimus, matrimonium consummatum à tempore Christi Domini,iure diuino ipsius Christi esse indissolubile,seu dissolui non posse, non solùm licitè, vt constat ex
Matt. 19. illis verbis Christi Matth.19. *Quod ergo Deus*
1. Cor. 7. *coniunxit, homo non separet*; & clariùs ex illis verbis Pauli 1.ad Cor.7.*His qui matrimonio iuncti sunt, præcipio, non ego, sed Dominus, vxorem à viro non discedere:* sed etiam esse indissolubile, seu non posse dissolui validè, vt dictis verbis vtriusque loci significatur.

Est

Est tamen difficultas, an matrimonium tam ratum, quàm consummatum sit ex sua natura, seu ex iure naturali ipsius indissolubile omni modo, licitè, videlicet, & validè.

Michaël Medin. lib. 5. de sacr. homin. continent. c. 89. Sanc. lib. 2. disp. 13. Ægid. disp. 26. dub. 2. & plures alij Theologi, & Iurisperiti docent, matrimonium, adhuc consummatum, non esse indissolubile iure naturali, seu ex natura rei, quod deduci videtur ex Aug. lib. de bono coniugali c. 7. 15. 18. & 24. dum ostendit, matrimonium esse indissolubile, quia est Sacramentum, id est, quia significat coniunctionem indissolubilem Christi cum Ecclesia media Incarnatione; matrimonium autem ex sua natura non habet hanc significationem. Et ratione probari potest à simili, quia quicumque alius contractus ex sua natura est dissolubilis: ergo etiam contractus matrimonij. *Medin. Sanc. Ægid.*

4 Prædicti tamen DD. non conueniunt in explicando, vnde matrimonio conueniat indissolubilitas; quia nonnulli existimant, indissolubilitatem matrimonij adhuc tantùm rati, conuenire ipsi ex institutione diuina in principio mundi facta, cui Medina tribuit dictam indissolubilitatem tantùm vsque ad tempus legis Moysis, in quo existimat Deum eã abrogasse concedendo repudium, & postea tempore legis gratiæ Christum renouasse indissolubilitatem matrimonij consummati, & Ecclesiam indissolubilitatem matrimonij rati.

Vazq. verò de matrim. disp. 2. c. 7. Bellar. 1. de matrim. cap. 12. Rebel. q. 15. sect. 1. Basil. *Vazq. Bellarm. Rebel. Basil.*

libro 1.cap. 13.& communiter Scholastici in 4. dist.33. docent (& meritò) matrimonium, etiam tantùm ratum, iure naturali, seu ex natura sua esse indissolubile. Quod deduci videtur ex illo Gen. 2. *Quamobrem relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna*:vbi,vt definit Trid. sess. 24.in principio de reformat.matr.significatur inseparabilitas coniugum,seu indissolubilitas coniugij, quod verba ipsa præseferunt: sed matrimonium tunc non habebat indissolubilitatem ex aliqua libera Dei institutione,quia non constat, Deum tunc id instituisse; ergo illam habet ex sua natura, seu ex suo iure naturali. In prædictis autem verbis etiam traditur indissolubilitas matrimonij tantùm rati; quia antequam dicatur,*& erunt duo in carne vna*, quo matrimonium consummatur, significatur indissolubilitas matrimonij aliis antecedentibus verbis, nempe; *Quamobrem relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ.*

Gen. 2.

5

Idē quoque efficaciter deducitur ex decreto Pontif.in cap.fin. de conditionibus appos. dum dicitur, conditionem repugnantem perpetuitati matrimonij, (intellige contrahendi, ac proinde etiam tantùm rati) esse contra substantiam illius. Sentit ergo Pontifex matrimonium, etiam tantùm ratum, esse ex sua natura, & substantia perpetuum, & indissolubile.

6 Et ratione probatur primò ab absurdo;quia aliàs cessante positiua institutione (ob quam

matri

matrimonium de facto est indissolubile, & quod non celebratur, in perpetuum sit inualidum,) fornicatio simplex non esset illicita, aut saltem posset non esse: quia fornicator, quantum est ex se, conferr, aut saltem conferre potest fœminæ, & è contrà, facultatem, & dominium in suum corpus ad copulam ad tempus, quo copula durat; ac proinde accessus esset, aut posset esse ad suam, ad eam videlicet, quæ pro eo breui tempore esset, aut posset esse sua. Ergo fornicatio simplex non esset, aut posset non esse illicita.

Secundò à priori probatur, quia contractus matrimonij per se, & ex sua natura ordinatur ad propagandam prolem, & ad eam bene, & debitè educandam, seu instituendam: sed dissolubilitas matrimonij ex se est contra propagationem prolis, & contra eius bonam educationem, vt patet, etiamsi aliquando per accidens non noceret, vt si dissolueretur, postquã matrimonio superuenit sterilitas, & post perfectam prolis educationem. Ergo dissolubilitas est contra naturam matrimonij ad illas ex se, & sua natura ordinati: ac proinde matrimonium sua natura est indissolubile, & perpetuum, & aliter factum non solùm est illicitum, sed etiam inualidum.

7 Augustinus autem pro aduersariis adductus non dixit, matrimonium esse indissolubile, quia repræsentat, seu significat vnionem indissolubilem Christi cum Ecclesia; sed deduxit esse indiuisibile, ex eo quod repræsentet illam: id tamen non deduxit à priori, sed à

poſteriori, quia ideo illam repræſentat, quia eſt indiſſolubile; quia ſi non eſſet, non aſſumeretur congruenter ad illam repræſentandam, quia res, in qua non eſt aliqua aptitudo, & proportio ad aliquid ſignificandum, non aſſumitur, ſeu non inſtituitur ad id.

Vnde matrimonium Gentilium, vtpote ex ſua natura indiſſolubile, congruenter etiã fuit aſſumptum ad ſignificandã vnionem Chriſti cũ Eccleſia, quod ſatis ſignificatur in cap. *gaudemus* 8. de diuortiis, dum matrimonium infidelium dicitur Sacramentum; quod non negauit Auguſtinus, dum lib. de bono coniugali c. 18. & 24. affirmat, ſolùm in populo Dei, & in eius Eccleſia matrimoniũ eſſe Sacramentũ, id eſt, ſignificare vnionem indiſſolubilem Chriſti cum Eccleſia, (vbi nomine populi Dei non tantùm Chriſtianum, ſed etiam antiquũ fidelium intelligit) quod ex eo ſolùm affirmauit, quia apud Gentiles, etiam ſapientes, vinculum matrimonij erat ſolubile non verè, & iure, ſed exiſtimatione, & facto; in populo verò Dei erat inſolubile non ſolùm verè, & iure, ſed etiam exiſtimatione, & facto.

8 Ad rationem verò dedeſumptam à ſimili ex aliis contractibus, qui ſua natura ſolubiles ſunt, reſpondemus, diſparem eſſe rationem inter eos ex vna parte, & inter contractum matrimonij ex altera, ob peculiarem naturam matrimonij, qua ordinatur ad propagationem prolis, & ad eius debitam inſtitutionem, quibus ſolubilitas per ſe repugnat.

Conſtat ergo, matrimonium etiam tantùm

tùm ratum esse indissolubile iure naturali,& consummatum etiam iure diuino;non tamen constat matrimonium etiam tantùm ratum esse tale iure humano, quia non constat id fuisse iure humano, adhuc Ecclesiastico institutum, quamuis in iure humano supponatur matrimonium esse tale.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm Pontifex dissoluere possit matrimonium baptizatorum?

CONueniunt Doctores, matrimonium consummatum baptizatorum non posse ab Ecclesia, nec à Pontifice dissolui, quia ex vna parte est indissolubile iure diuino, & naturali;& ex altera, neque in Ecclesia,neque in Pontifice agnoscitur peculiaris aliqua facultas ad id concessa, absque qua nequit dissoluere, quod iure diuino, & naturali est indissolubile. 9

Est tamen difficultas, an possit dissoluere matrimonium ratum nondum consummatum baptizatorum.

Scotus in 4.dist.31.quæst.1. Palud.distinct. 27.quæst. 1.art.2.Sotus q.1. art.4. Basil.lib.9. cap.3.& Couar.4. Decretal.p.2. cap 7.§.4.nu. 14. partem negatiuam tuentur,quæ deduci videtur ex illo Matth.19.*Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.* Ergo nullus homo,quantumuis summus Pontifex,potest matrimoniũ, quamuis nondum consummatum, dissoluere. Et ratione probari potest primò, quia matri-

Scotus. Paludan. Sotus. Basilius. Couar. Matth.19.

monium etiam nondum conſummatũ eſt Sacramentum ſignificans vnionem Chriſti cum Eccleſiã : ergo ſicut vnio Chriſti cum Eccleſia nequit diſſolui, neque Pontifex potit diſſoluere matrimonium, quamuis tantùm ratum. Secundò, quia matrimonium, quamuis tantùm ratum, eſt ſua natura, ſeu iure naturali, & etiam iure diuino indiſſolubile : ergo Pontifex nequit illud diſſoluere.

10 Tertiò, quia Pontifex nequit diſſoluere matrimonium conſummatum baptizatorum: ergo neque ratum, quia vtrumque habet eandem naturam, & eſſentiam.

Quartò, quia aliàs Princeps Gentilis poſſet diſſoluere matrimonia rata ſuorum ſubditorum : quia non habet minorem authoritatem circa contractus ciuiles, & prophanos ſuorum, qualis eſt contractus matrimonij eorum, quàm Pontifex circa contractum matrimonij ſacrum baptizatorum; quia Princeps Gentilis etiam habet ſupremam authoritatem in ſuos.

11 *Caietan. Nauar. Henriq. Sancius. Anton.* Caietan. tom.1. opuſc. tract.24. Nauar.cap. 22. num.21. Henriq. lib.11. cap.8.Sanc.lib.2. diſput. 14. & Anton.3. par. tit. 1. cap.2. partem affirmatiuam tradunt. Et meritò, quia diſſolutio matrimonij rati ſæpe expedit bono fidelium, & aliàs fieri poteſt abſque magno inconuenienti : ergo credi poteſt, Pontificem peculiarem poteſtatem accepiſſe à Chriſto ad id. Quod nõ leuiter cõfirmat, primò id ſæpiſſimè feciſſe Pontifices, vt affirmant Caietanus, & Henriquez, & Antoninus affirmat ſe vidiſſe *Caietan. Henriq. Anton.*

diſſolu

diſſolutionem matrimonij rati factam, & à Martino V. & ab Eugenio IV. & Nauarrus affirmat ſe obtinuiſſe plures diſſolutiones factas à Paulo III. & à Pio IV. Quod etiam confirmatur ſecundò, quia matrimonium ratum diſſoluitur per profeſſionem ſolemnem in religione, vt conſtat ex cap. 2. & 7. & 14. de conuerſione coniugatorum, & ex Trident.ſeſſ.24.can.6. & tamen non diſſoluitur iure naturali profeſſionis, neque iure diuino,vt dicemus difficult. 4. ergo iure Pontificis. Poteſt ergo Pontifex diſſoluere matrimonium ratum baptizatorum.

Addimus tamen, diſſolutionem matrimonij rati baptizatorum non fieri à Pontifice authoritate generali ſuperioris humani, ſed vt gerente vicẽ Dei, peculiari, & extraordinaria poteſtate ſuperaddita poteſtati ordinariæ,qua non poſſet ſeparare, quod Deus coniunxit. Et quia Pontifex id non efficit poteſtate ordinaria ſuperioris humani, ſed extraordinaria, credimus,vt optimè Sanc. & plures alij, diſſolutionem matrimonij rati abſque rationabili cauſa factam, non ſolùm eſſe illicitam, qualis etiam eſſet, ſi poteſtate ordinaria fieret abſque cauſa, ſed etiam eſſe inualidam; quia credendum non eſt, eam poteſtatem extraordinariam accepiſſe Pontificem ad id validè faciendum pro ſolo ſuo arbitrio, abſque cauſa. 12

Teſtimonium autem Matth. 19. adductum pro aduerſariis, tantùm intelligitur de matrimonio conſummato, vt conſtat ex contex-

tu,

tu, & ait Alex. III. in cap. 7. de conuersione coniugatorum. Et ad primam rationem respondemus, matrimonium ratum, defectu commixtionis corporum, qua coniuges fiunt
13 vna caro, non significare vnionem Christi cum Ecclesia factam media Incarnatione, quā consummatum significat: ratione tamen coniunctionis animorum pertinentis ad ipsum matrimonium ratum, quod quodam modo est indissolubile, nempe à Pontifice potestate ordinaria, & quodam modo est dissolubile, nempe potestate extraordinaria Pontificis, congruenter fuisse assumptum ad significandam vnionē Christi cum Ecclesia media charitate factam, quæ est indissolubilis quoad Ecclesiam semper sanctā, & dissolubilis quoad membra particularia.

Ad secundam respondemus, quod quamuis obligatio radicalis orta ex matrimonio, correspondens dominio orto in altero coniuge (in qua vinculum consistit,) nequeat sua natura, seu suo iure naturali extingui, & dissolui ab ipsis coniugibus, neque à Pontifice potestate ordinaria generali; potest tamen ab ipso dicta potestate extraordinaria.

14 Ad tertiam respondemus, quod quamuis eadem sit natura matrimonij rati, & consummati; quia tamen consummatum addit supra ratum commixtionem carnalem coniugum, ratione cuius eius dissolutio nequit regulariter fieri absque inconuenienti, ideo non accepit à Deo peculiarem potestatem ad dissolutionem eius, quamuis acceperit ad dis-

solutio

ſolutionem tantùm rati.

Ad quartam reſpondemus, Principem Gentilem non poſſe diſſoluere matrimonium, adhuc tantùm ratum ſuorum ſubditorum, quia nõ habet poteſtatem peculiarem ad id à Deo: ſed tantùm habet ordinariam ſuperioris humani, quia neque Pontifex poteſt.

DIFFICVLTAS IV.

Quo iure matrimonium ratum baptizatorum diſſoluatur per profeſſionem ſolemnem in religione.

SVpponimus, (in quo conueniunt Doctores) matrimonium ratum baptizatorum non diſſolui per ſuſceptionem ordinis ſacri, (vt definitur in extrauaganti antiqua de voto) quia nullo iure id conuenit ordini ſacro, adhuc Epiſcopatus: & verè diſſolui per profeſſionem ſolemnem ab altero coniuge in religione factam, vt conſtat ex cap. 2. & 7. & 14. de conuerſione coniugatorum, quod etiam definitur in Trident. ſeſſ. 24. can. 6. ac proindè ſemel facta profeſſione, poſſe alterum ad alias nuptias tranſire; non tamen diſſolui matrimonium iam conſummatum, quia de huius diſſolutione nullatenus conſtat. Quod ſi matrimonium ratum profeſſione vnius diſſoluitur, multo meliùs fiet profeſſione vtriuſque, quidquid nonnulli dicant. 15

Hoc ergo ſuppoſito, eſt difficultas, quo iure matrimonium ratum baptizatorum diſſoluatur per profeſſionẽ ſolemnẽ in religione. Durand.

traditionis, qua religiosus se tradit religioni; quia per eam tantùm se tradit religioni, vt obediat superioribus, & ab eis dirigatur quoad obseruantiam religiosam: ac proinde si obligatio religiosa, etiam quoad castitatem, non est incompossibilis cum vinculo matrimonij, neque traditio religionis facta erit, præsertim quod religiosus tantùm traditur religioni ad prædicta ex virtute religionis, & non ex iustitia, & non vt mancipium, sed vt filius, & subditus. Et quamuis admittatur tradi ex iustitia, & quasi ex pacto, vt possit dirigi, & compelli, non obest vinculo, seu obligationi iustitiæ matrimonij reddendi debitum, quia horum actus, aut obiecta optimè compatiuntur; quia reddendo non efficeret contra admissam obligationem iustitiæ, vt possit dirigi, & compelli. Accedit, quod quamuis professio solemnis sua natura esset incompossibilis cum vinculo matrimonij, potiùs hoc vinculum, vtpote antecedens, impediret valorem professionis, quàm dissolueretur per eam superuenientem; quia per contractum matrimonij coniux est iam ex iustitia factus alterius, ac proinde non posset postea alteri professione validè conferri.

19 Deinde matrimonium ratum non dissoluitur per professionem iure diuino; quia ab Ascensione Christi Domini nullum est nouum ius diuinum, & tamen solemnitas votorum introducta est, & inuenta ab Ecclesia; vt constat ex cap. vnico de voto in sexto, & extrauag. *Ascendente Domino*, edita à Gregor. IX.

&

& absque dubio introducta fuit multo post Ascensionem Christi: ergo professio solemnis non dissoluit matrimonium ratum iure diuino; quia credi nequit, Christum concessisse dictam vim solemnitati votorum nondum inuentæ, & introductæ.

Quod si matrimonium ratum non dissoluitur per professionem solemnem iure naturali ipsius, neque iure diuino, restat, vt per eam dissoluatur iure Ecclesiastico extraordinaria potestate lato, non quod modò habeamus scriptum, sed quod olim fuerit scriptum, & postea perditum, aut quod tantùm fuerit viua voce traditum; modò tamen in dictis cap. iuris supponitur olim fuisse traditum, ex quo constat ad rationẽ pro Soto, Sanc. & Basil. In cap. autem illo 7. pro ipsis adducto non habetur, dissolutionem matrimonij deduci ex sacri eloquij interpretatione: sed tantùm habetur, id quod Christus Matth. 5. & 19. dixit, nempe non esse dimittendam vxorem, nisi ob fornicationem, intelligi de matrimonio consummato, quod ipsis non fauet; & in cap. 14. tantùm habetur, nonnullos Sanctos ex diuina reuelatione, quæ est supra omnem legem, coniuges deseruisse ante consummationem matrimonij, quod ipsis non fauet; imò potiùs aduersatur, quia ibi supponitur, eos aliquos Sãctos id fecisse non lege aliqua diuina communi, sed peculiari reuelatione, & inspiratione ipsis, & pro ipsis facta, 20

21 Ad priorem verò rationem pro Durando, & Palud. respondemus concedendo antece-

16 *Durand.* *Couuarr.* *Paludan.* Durand. in 4. dist. 27. quæst. 2. Palud. quæst. 3. art. 4. & Couar. 2. part. cap. 7. §. 4. docent, dissolui natura ipsa, seu iure naturali professionis solemnis. Primò, quia professio solemnis est mors ciuilis, aut spiritualis: ergo sua natura est sufficiens ad dissoluendum matrimonium ratum, quod ante consummationem tantùm est vinculum spirituale animorum. Secundò, quia vnicuique iure naturali licet, transeundo ad perfectiorem statum, priorem relinquere; sed coniux profitendo solemniter in religione, transit ad statum perfectiorem; ergo profitendo solemniter dissoluit priorem statum coniugij.

Sotus. *Sancius.* *Basilius.* Sotus in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 4. Sanc. lib. 2. disp. 19. & Basil. lib. 9. cap. 5. docent, dissolui iure diuino, quod deduci videtur ex cap. 7. de conuersione coniugat. dum Alex. III. ait, dissolutionem matrimonij, per professionem deduci ex sacri eloquij interpretatione; & ex cap. 14. dum Pontifex ait, Sanctos ex reuelatione diuina à matrimonio rato transiisse ad perfectiorem statum. Et ratione potest probari; quia professio solemnis non dissoluit sua natura matrimonium adhuc ratum, vt statim dicemus, neque iure Ecclesiastico, quia nullum tale reperitur scriptum, quo hoc de nouo statuatur, quamuis in aliquibus canonibus in professione fieri supponatur: ergo id efficit iure diuino.

17 *Medin.* *Lessius.* *Ægidius.* Michaël Medina lib. 5. de sacrorum homin. continent. cap. 86. Lessius cap. 41. dub. 8. & Ægid. disp. 26. dub. 3. docent, dissolui solo iure

iure Ecclesiastico. Et meritò, quia matrimonium ratum non dissoluitur natura ipsa, seu iure naturali professionis, neque iure diuino: ergo solo iure Ecclesiastico. Consequentia patet; antecedens autẽ probatur. Et in primis non dissoluitur natura ipsa professionis, quia traditio, qua quis professione traditur Deo, & religioni, nõ est sua natura incõpossibilis cum vinculo matrimonij, vt patet in eo, qui post matrimonium consummatum ex licentia alterius coniugis profitetur solemniter, in quo post professionem perseuerat vinculum: quod etiam ratione declaratur; quia professio solemnis in primis non est incompossibilis cum vinculo matrimonij ratione traditionis, qua professus se tradit Deo; quia si ratione alicuius, maximè ratione illius, quæ fit voto solemni castitatis: sed non ratione huius, quia religiosus eo voto non aliter traditur Deo, quàm obligando se ex virtute religionis ad seruandam castitatem, sicut voto simplici; hæc autem obligatio non est incompossibilis cum vinculo, seu obligatione radicali iustitiæ ad reddendum alteri debitum, vt patet, quia habens votum simplex castitatis validè contrahit matrimonium, & tamen in eo est, & perseuerat obligatio religionis ad seruandam castitatem: obligatio enim religionis, & iustitiæ sunt diuersæ rationis, ac proinde non sunt incompossibiles, quamuis circa obiecta incompossibilia versentur. Deinde professio
18 solemnis non est incompossibilis cum vinculo matrimonij adhuc consummati ratione tradi

traditionis, qua religiosus se tradit religioni; quia per eam tantùm se tradit religioni, vt obediat superioribus, & ab eis dirigatur quoad obseruantiam religiosam: ac proinde si obligatio religiosa, etiam quoad castitatem, non est incompossibilis cum vinculo matrimonij, neque traditio religionis facta erit, præsertim quod religiosus tantùm traditur religioni ad prædicta ex virtute religionis, & non ex iustitia, & non vt mancipium, sed vt filius, & subditus. Et quamuis admittatur tradi ex iustitia, & quasi ex pacto, vt possit dirigi, & compelli, non obest vinculo, seu obligationi iustitiæ matrimonij reddendi debitum, quia horum actus, aut obiecta optimè compatiuntur; quia reddendo non efficeret contra admissam obligationem iustitiæ, vt possit dirigi, & compelli. Accedit, quod quamuis professio solemnis sua natura esset incompossibilis cum vinculo matrimonij, potiùs hoc vinculum, vtpote antecedens, impediret valorem professionis, quàm dissolueretur per eam superuenientem; quia per contractum matrimonij coniux est iam ex iustitia factus alterius, ac proinde non posset postea alteri professione validè conferri.

19 Deinde matrimonium ratum non dissoluitur per professionem iure diuino; quia ab Ascensione Christi Domini nullum est nouum ius diuinum, & tamen solemnitas votorum introducta est, & inuenta ab Ecclesia, vt constat ex cap. vnico de voto in sexto, & extrauag. *Ascendente Domino*, edita à Gregor. IX.

&

& absque dubio introducta fuit multo post Ascensionem Christi: ergo professio solemnis non dissoluit matrimonium ratum iure diuino; quia credi nequit, Christum concessisse dictam vim solemnitati votorum nondum inuentæ, & introductæ.

Quod si matrimonium ratum non dissoluitur per professionem solemnem iure naturali ipsius, neque iure diuino, restat, vt per eam dissoluatur iure Ecclesiastico extraordinaria potestate lato, non quod modò habeamus scriptum, sed quod olim fuerit scriptum, & postea perditum, aut quod tantùm fuerit viua voce traditum; modò tamen in dictis cap. iuris supponitur olim fuisse traditum, ex quo constat ad rationē pro Soto, Sanc. & Basil. In cap. autem illo 7. pro ipsis adducto non habetur, dissolutionem matrimonij deduci ex sacri eloquij interpretatione: sed tantùm habetur, id quod Christus Matth. 5. & 19. dixit, nempe non esse dimittendam vxorem, nisi ob fornicationem, intelligi de matrimonio consummato, quod ipsis non fauet; & in cap. 14. tantùm habetur, nonnullos Sanctos ex diuina reuelatione, quæ est supra omnem legem, coniuges deseruisse ante consummationem matrimonij, quod ipsis non fauet; imò potiùs aduersatur, quia ibi supponitur, eos aliquos Sāctos id fecisse non lege aliqua diuina communi, sed peculiari reuelatione, & inspiratione ipsis, & pro ipsis facta, 20

Ad priorem verò rationem pro Durando, & Palud. respondemus concedendo antece- 21

dens,& negando consequentiam: quia quamuis professio solemnis sit mors ciuilis, aut spiritualis, sed in eo tantùm sensu, quod per eam quis obligatur ad desertionem vitæ mundanæ; hoc tamen genus mortis non est incompossibile cum vinculo matrimonij, vt patet. Et ad posteriorem negamus, vnicuique licere iure naturali ad perfectiorem statum transire, quando iure iustitiæ tenetur alio statu, aliàs mancipio liceret domino inuito religionem profiteri, & etiam liceret coniugi post matrimonium consummatum, altero inuito.

DIFFICVLTAS V.

Vtrùm matrimonium ratum baptizatorum dissoluatur per tria vota Societatis post biennium emissa?

22 *Basilius.* BAsilius lib 9. cap. 6. partem affirmatiuam tuetur; quia professioni solemni conuenit efficacitas dissoluendi matrimonium ratum baptizatorum, ex eo solùm, quod constituit statum religiosum; quia antiquitus ante introductionem solemnitatis professionis per statum religiosum, qui tunc votis simplicibus, non solemnibus constituebatur, etiam dissoluebatur matrimonium ratum: sed tria vota in nostra Societate post biennium emissa etiã constituunt statum religiosum, vt constat ex extrauag. Greg. XIII. quæ incipit, *Ascendente Domino*, quam Greg. XIV. confirmauit: ergo etiam per dicta tria vota dissoluitur.

Vazq. *Sancius.* Vazq. verò 1. 2. disp. 165. cap. 10. Sanc. lib. 2. disput.

dispu t. 18. & Henriq. lib. 11. cap. 8. partem negatiuam tradunt. Et meritò, quia status religiosus id non habet suo iure naturali, nec diuino, (vt de professione solemni, quæ non minus constituit statum religiosum, quàm vota simplicia, diximus difficult. 4.) nec iure Ecclesiastico, se Canonico, quia ex eo tantùm constat id conuenire professioni solemni, cùm in Tridentino sess. 24. can. 6. id tantùm tribuatur professioni solemni. Et quamuis in cap. 2. & 7. & 14. de conuersione coniugat. id attribuatur statui religioso, absque expressa mentione professionis solemnis, eo tamen ipso id tribuitur professioni solemni, quia status religiosus à sui initio ante nostrã Societatem, tantùm fiebat votis solemnibus, videlicet absolutè perpetuis, & ex parte vouẽtis, & ex parte admittentis illa, & emissis sub vno capite habente iurisdictionem ad cõpellendum vouentem ad eorum obseruantiã; quia vsus trium votorum, quæ post bienniũ emittuntur in nostra Societate, quibus vouentes fiunt religiosi, & tantùm sunt simplicia, & non solemnia, quia non sunt absolutè perpetua ex parte admittentis illa, quia ex rationabili causa potest sic vouentes à Societate dimittere, quo cessant dicta vota; est in Ecclesia nouiter introductus, vt Vazq. cap. 9. expẽdit ex dicta extrauagante Gregor. XIII. Ergo absque iure, & fundamento dicitur, per tria vota nostræ Societatis post biennium emissa, dissolui matrimonium ratum.

Henriq.

23

Id, quod dicimus de tribus votis emissis 24

post biennium, etiam est verum de eisdem post longa tempora emissis à coadiutoribus, etiam spiritualibus, ob eandem rationem; quia scilicet non sunt solemnia, quia non sunt absolutè perpetua ex parte admittentis illa.

Ad rationem ergo constat, professionem solemnem dissoluere matrimonium ratum; quia est professio solemnis, & non præcisè, quia constituit statum religiosum, qui verè non fuit in Ecclesia ante introductionem solemnitatis votorum, & quem non suscepit, nec professus est Sanctus Alexius, sed tantùm continentiam, ad quam fuit peculiariter à Deo vocatus, relicta vxore ante consummationem, sed non dissoluto vinculo matrimonij. Vnde ex illis quibusdam Sanctis, qui in cap. 2. de conuersione coniugat. significantur vocati de nuptiis ad Monasteria, seu ad statum religiosum, non fuit Alexius.

DIFFICVLTAS VI.

Vtrùm per vota ordinum militarium dissoluatur matrimonium ratum?

25 CONueniunt Doctores, per vota Clericorum, & monialium ordinis militaris in claustro viuentium, dissolui matrimonium non consummatum, quia sunt solemnia, & absoluta. Ita Sotus in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 4. & Sanc. lib. 2. disp. 18.

Sotus. *Sancius.*

Est tamen difficultas, an per vota equitũ militantiũ non viuentiũ in claustro, dissoluatur.

Sotus

Sotus vbi suprà, & Sarmiento lib. de redditibus Ecclesiasticis part.4. cap.1. quoad omnes dictos equites docent non dissolui. Quod nos verum existimamus quoad vota, & professionem equitum Calatrauæ, & Alcantaræ, & Sancti Iacobi, quamuis sint verè religiosi; quia matrimonium antea factum est compatibile cum eorum votis, quia tantùm vouent castitatem coniugalem. Quoad equites verò 26
Sancti Ioannis id falsum existimamus, vt cõtra prædictos docent Sancius vbi suprà, Azor lib.13. cap. 6. quæst. 4. & Basil. lib. 9. cap. 7. quia professio horum est solemnis, & in ea vouent castitatem absolutam absque restrictione; ab illis tamen excipit Basil. Clericos Sancti Iacobi viuentes extra claustrum, vt eorum professio dissoluat matrimonium ratum; sed absque sufficienti fundamento, imò & contra rationem, quia eadem est Clericorum, & non Clericorum professio.

Sotus. Sarmien.

DIFFICVLTAS VII.

Vtrùm per vota mantellatorum, & mantellatarum, dissoluatur matrimonium ratum?

SVpponimus, per vota mantellatarum Sancti Francisci, & Sancti Dominici (quas beatas, seu tertiarias vocant) quæ collegialiter viuunt sub regimine Prælati ex vi suæ regulæ approbatæ, sub qua emittunt vota illa, dissolui matrimonium non consummatum. Ita Sanc. lib.2. disput. 18. & Basil. lib. 9. cap. 8. quia earum vota absoluta, & absque restri- 27

Sancius. Basilius.

ctione sunt professio solemnis, vt respondit Paulus III. consultus à Patribus Dominicanis; quia nihil deficit illis, vt sint solemnia, seu professio solemnis, iuxta ea quæ diximus difficultate 5.

Et idem ob eandem rationem dicendum est, vt aduertit, & expendit Basilius de votis mantellatarum Sancti Augustini, quæ collegialiter viuunt sub regimine Prælati ex vi suæ regulæ, quod per earum vota dissoluatur matrimonium ratum, etiamsi id neget Rodrig. tom.3.quæst.72.

28 Circa vota verò mantellatarum, & mantellatorum Sancti Dominici, Sancti Francisci Tertij Ordinis, & Sancti Augustini, non viuentium collegialiter, sed in propriis domibus, quamuis communiter negetur, eorum vota dissoluere matrimonium ratum; Basil. tamen id affirmat de votis viuentium sub arbitrio, & regimine Prælati, quamuis in propriis domibus, quod mihi non displicet, quia eo ipso eorum vota sunt professio solemnis.

DIFFICVLTAS VIII.

Quantum temporis concedatur coniugibus, ad ingrediendam religionem ante consummationem matrimonij.

29 CONueniunt Doctores ex cap. 7. de conuersione coniugatorum, concedi cõiugibus ab Ecclesia duos menses numerandos à die contractus matrimonij, vt intra eos non teneantur

teneantur consummare, quãuis alter petat,& vt possint religionem ingredi, & eis completis statim teneri, aut consummare matrimonium, si alter petat, aut religionem ingredi. Ita Sanc. lib. 2. disput. 24. & Basil. lib. 9. cap. 9. qui addunt, iudicem causa cognita posse restringere, aut prorogare dictum tempus duorum mensium iure ipso taxatum, vt constat ex dicto cap. 7. *Sanc.* *Basilius.*

Hoc ergo supposito, difficultas est primò, an coniux, qui non cogitat ingredi religionem, possit duobus primis mensibus non reddere alteri petenti.

Sanc. & Basil. partem affirmatiuam tuentur; quia in dicto cap. conceditur tempus illud bimestre, non tantùm ad deliberandum de ingressu religionis, sed etiam vt coniuges fiant sibi inuicem chariores desiderio se inuicem cognoscendi. *Sancius.* *Basilius.*

Angelus verò verbo *debitum*, n. 14. & Ægid. disp. 26. dub. 4. partem negatiuam tradunt. Et meritò, quia ex vna parte statim, ac fit contractus matrimonij, traditur dominium corporis alteri; & ex altera parte in dicto cap. 7. tantùm conceditur dictum tempus cogitanti, & volenti ingredi religionem, vt ingrediatur, & non vt coniuges sibi inuicem fiant chariores, vt constat ex contextu. Ergo qui non cogitat ingredi religionem, statim ac fit contractus, tenetur reddere alteri petenti. *Angel.* *Ægid.*

Secundò est difficultas, an transacto bimestri possit quilibet cõiux ingredi religionem, si matrimonium nondum sit consummatum.

30 *Sancius. Ægidius. Basilius.* Sanc. Ægid. Basil. & alij conueniunt, quemlibet posse religionem ingredi, quamuis plures anni elapsi sint à matrimonio inito, dum consummatum non sit, quamuis alter nolit, & petat, & quamuis antea interuenerit iniusta debiti negatio, si quando petit statim (intellige moraliter,) ad religionem tendat, quia in dicto cap. absolutè conceditur facultas ingrediendi religionem ante cõsummatum matrimonium, & duo menses tantùm assignantur, vt intra eos nequeant cogi ad consummandum, & vt eis transactis possint cogi, vel ad consummandum, vel ad religionem ingrediendum, & non vt postea nequeant ingredi. Vnde quamuis transierit bimestre ante consummationem, volenti ingredi religionem irrogabitur iniuria, si vi comprimatur ad consummationem (quidquid dicat Basil.) quando statim, ac ab ipso petitur debitum, vult religionem ingredi; quia ei licet ingredi statim. *Basilius.*

Tertiò est difficultas, an dictum bimestre præscriptum sit ad profitendum, ita vt non sufficiat religionem ingredi, sed necessarium sit eo completo statim profiteri, aut consummare matrimonium, si alter petat.

31 *Nauar.* Nauarr. cap. 16. num. 27. docet, coniugem eo tempore completo statim teneri, aut profiteri, aut consummare altero petente, & non sufficere si religionem ingrediatur; quia in eo cap. 7. obligatur coniux ad religionem transire, aut ad coniugem redire. Per transire autem ad religionem, intelligi videtur profiteri; quia in cap. 14. eodem tit. supponitur,

transitu

transitu ad religionem dissolui matrimonium, & tamen non dissoluitur ingressu, sed professione.

Sanc. verò, Ægid. & Basil. docent, dictum coniugem eo bimestri completo non teneri profiteri, sed satisfacere ingrediendo religionem, & tempore solito profitendo. Et meritò; quia ex vna parte non tantùm profiteri est transire ad religionem, sed etiam ingredi est transire, quamuis inchoatiuè; & ex altera parte congruum est, quod in eo cap. 7. transire ad religionem sumatur pro ingressu, ne decreto huius destruatur ius antiquius cap. *ad Apostolicam* 16. de regularibus, concedens annum probationis ante professionem: quod non inconuenit, nec est mirum, quamuis in cap. 14. sumatur pro professione, (vt ex contextu patet) cùm transire ad religionem possit pro vno, & pro altero sumi, & dicta cap. sint diuersorum Pontificum, septimum Alex. III. & decimumquartum Innoc. III.

Sanc. Ægid. Basil.

32

DIFFICVLTAS IX.

Quando matrimonium censeatur consummatum, ita vt nequeat professione dissolui, & cessare faciat licentiam ingrediendi religionem.

33 CONueniunt Doctores, (quamuis Basil. cap. 10. dubitet) quod vt matrimonium sit consummatum (quod eo ipso nequit professione dissolui, & cessare facit licentiam ingrediendi religionem, vt supponitur *Basil.*

in cap.14.de conuerſ.coniugat.) ſufficit, quod ſemen prolificum viri receptum ſit intra vas fœmineum, etiamſi vas penetratum non fuerit; quia hoc ſufficit ad generationẽ, ad quam commixtio carnalis, & matrimonium ordinantur, ſicut etiam ſufficit ad contrahendam affinitatem: quia eo coniuges fiunt vna caro inchoatiuè, id eſt, principiũ vnius carnis, ſeu prolis, de quo iterũ, & latiùs dicemus diſp. 20.

Sufficit autem prædicta commixtio carnalis, quamuis obtenta fuerit per iniuſtam coactionem, quia etiam ſic obtenta eſt ſufficiens ad generationẽ. Nihilominus, vt contra Baſil. & alios optimè Palud. in 4. diſt. 27. q. 3. art. 2. & Sanc. lib. 2. diſp. 2. poterit perſona intra dictos duos menſes iniuſtè coacta religionem ingredi; quia ſic ſibi ſatisfaciet quoad oblationem iuris ingrediendi ſibi conceſſi ab Eccleſia, & cogens nõ poterit aliud matrimonium inire, quamdiu coacta viuat, quia dictum matrimonium, vtpote conſummatum non diſſoluetur per profeſſionem: & idem credimus quando perſona poſt bimeſtre volebat, quando ab ipſa petebatur debitum, ſtatim ingredi, & fuit iniuſtè coacta, vt ſibi ſatisfaciat quoad oblationem dicti iuris.

Paludan.
Sancius.

34 Addimus, ad conſummationem matrimonij non ſufficere, quod dicta commixtio fiat ante cõtractum matrimonium (in quo conueniunt Doctores, vno aut altero excepto,) quia antea facta non poterit matrimonium, vtpote nondum inchoatum, conſummare, ſeu perficere.

Eſt tamen difficultas, an ad conſummãdum matri

matrimonium sufficiat vasis fœminei penetratio, absque dicta seminis prolifici receptione.

Medina lib.5.de sacror. homin. continent. cap.76. & Pet. Ledesm.q.61.art.1. partem affirmatiuam tuentur; quia in dicto c. 14. supponitur, matrimonium consummari carnali copula,& in c.7.carnali cognitione, & in c.2. commixtione carnali:penetratio autem vasis, adhuc absque intromissione seminis, est carnalis copula, & cognitio, & commixtio: ergo sufficit ad consummationem matrimonij, quod eo ipso nequeat professione dissolui, & cessare faciat licentiã ingrediendi religionem. *Medin. Petr. Ledes.*

35 Sanc.verò lib.2.disp.21.Ægid.Basil.& communiter DD. partem negatiuam tradunt. Et meritò, quia sola vasis penetratio non est commixtio perfecta, & sufficiens ad generationem: ergo non perficit, seu consummat matrimonium ad generationem ordinatum. Accedit,quod in dicto cap.2.supponitur,quod commixtio carnalis, cuius defectu matrimonium non consummatur,& potest quis ad religionem transire, debet esse sufficiens, vt per eam coniuges fiant vna caro, quæ nequeunt fieri deficiente seminis prolifici emissione intra vas, vt dicemus disp.20. Imò in ea etiam dicemus,ad id,quod coniuges fiant vna caro, & matrimonium consummetur, necessariam esse seminum viri, & fœminæ commixtionem, quamuis quoad hoc Basilius renuat. *Sanc. Ægid. Basilius.*

DIF

DIFFICVLTAS X.

Vtrùm matrimonium infidelium, etiam consummatum, dissolui possit per conuersionem alterius ad fidem?

36 CОnueniunt Doctores, coniugem non baptizatum, postea tamen conuersum, id est, baptizatum, posse deserere coniugem non baptizatum, adhuc post consummationem matrimonij, & nouum matrimonium inire, quando non baptizatus non vult cohabitare cum iam baptizato, aut si vult, cum contumelia tamen creatoris, vel vt ipsum baptizatum pertrahat ad peccatum mortale, vt definitur in cap. *quanto* 7. & in cap. *gaudemus* 8. de diuortiis: & in hoc sensu Ecclesia

1.Cor.7. intelligit illud Paul. 1. ad Corinth. 7. *Quod si infidelis discedit, discedat*, (subintellige, conuersus) *non enim seruituti subiectus est frater, aut soror in huiusmodi: in pace autem vocauit nos Dominus.*

37 Vnde in his verbis Pauli continetur peculiaris concessio Domini ad dissoluendum matrimonium, etiam consummatum, in fauorem baptismi; quia in Ecclesia non agnoscitur potestas dissoluendi matrimonium consummatum adhuc non baptizatorum, ac proinde verba illa priora Pauli; *Cæteris ego dico, non Dominus*, tantùm referuntur ad verba immediatè sequentia, in quibus continetur consilium, quod præbet baptizatis non dimittendi coniuges infideles consentientes cohabitare pacificè, & non referuntur ad illa maximè distan

diſtantia; *Quod ſi infidelis diſcedit, diſcedat.* Id autem conceſſit Chriſtus in fauorem baptiſmi, ne conuerſio, ſeu ſuſceptio baptiſmi eſſet onerosa baptizato; quia aliàs cogeretur, aut cœlibem vitam tranſigere, aut moleſtè, & periculosè cohabitare.

Ex dictis autem verbis, *ſi diſcedit, diſcedat,* optimè deducit Eccleſia, conuerſum, ſeu iam baptizatum poſſe diſſoluere matrimonium, non ſolùm quando infidelis phyſicè diſcedit, nolendo cohabitare, ſed etiam quando diſcedit moraliter, cohabitando videlicet cum contumelia creatoris, aut cum intentione pertrahendi conuerſum ad peccatum mortale: quia ita procedendo cogit alterum, vt ipſum deſerat.

DIFFICVLTAS XI.

Vtrùm iam conuerſus poſſit diſſoluere matrimonium, & aliud inire, quando infidelis non vult conuerti, quamuis velit cohabitare pacificè?

Bellarminus 1. de matrim. cap. 12. & Ægid. disp. 26. dub. 5. partem affirmatiuam tuentur. Primò, quia id, quod ait Paul. 1. ad Corinth. 7. nempe, quod baptizatus non dimittat coniugem non baptizatum volentem cohabitare pacificè (id eſt, abſque contumelia creatoris, & abſque animo pertrahendi alterum ad peccatum mortale) tantùm eſt conſilium, & non præceptum, vt patet ex contextu, & docet Auguſtin. 1. de adulterinis coniugiis cap. 13. & 18. ergo coniux iam bapti 38 *Bellarm.* *Ægidius.* *Auguſt.*

baptizatus poteſt dimittere non baptizatum, quamuis volentem pacificè cohabitare: dimiſſio autem, de qua ibi loquitur Paulus, eſt abſoluta quoad vinculum, ſicut & diſceſſio, quando poſtea ait, *ſi infidelis diſcedit, diſcedat:* ergo in dicto caſu poteſt diſſoluere matrimonium, & aliud inire. Secundò, quia infidelem non conuerti, ſeu non baptizari, eſt contumelia creatoris; ergo quamuis velit cohabitare, ſi non vult conuerti, non vult cohabitare abſque contumelia creatoris: ergo cōuerſus poterit matrimonium cum eo contractum diſſoluere, & aliud inire.

39 Sancius verò lib. 7. diſp. 74. & communiter Doctores partem negatiuam tradunt. Et meritò, quia facultas conceſſa iam baptizato ad diſſoluendum dictum matrimonium, deducitur ab Eccleſia in cap. *quanto* 7. & in cap. *gaudemus* 8. de diuortiis, ex illis verbis Pauli, *ſi diſcedit, diſcedat*; & ſolùm deducitur in duobus caſibus, nempe, aut quando infidelis non vult cohabitare, quia tunc diſcedit phyſicè; aut quando vult cohabitare, ſed cum contumelia creatoris, vel vt pertrahat alterum ad peccatum mortale, quia etiam tunc diſcedit moraliter, cùm tunc baptizatus cogatur ad non cohabitandum cum infideli, & quicumque alius caſus expreſsè excluditur in dicto cap. *gaudemus*, & implicitè in dicto cap. *quan-*
40 *to*. Ergo abſque fundamento dicitur, imò cōtra decretum cap. *gaudemus*, eſſe etiam dictam facultatem in illo alio caſu, quando videlicet infidelis non vult baptizari, ſi velit pacificè coha

cohabitare; quia tunc vult cohabitare, vt supponimus, & absque contumelia creatoris, & absque intentione pertrahendi alterum ad peccatum mortale, quia non se conuertendo non afficit contumelia creatorem, nec intendit pertrahere, neque pertrahit alterum ad peccatum mortale: aliàs Paulus non consuleret baptizato, vt non dimitteret coniugem infidelem, etiam non volentem se conuertere, quando pacificè vult cohabitare, vt verè consulit in eodem cap. Infidelis enim siue dominus, siue coniux, qui cohabitat cum seruo, aut cum coniuge iam conuerso, potest cohabitare nihil dicendo, neque efficiendo contra honorem Christi, & fidei, & non intendendo suis verbis, neque factis alterum pertrahere ad peccatum mortale, neque de facto pertrahendo. Et sanè in dictis duobus capitib. iuris 41
supponitur, infidelem non volentem se conuertere, posse cohabitare cum baptizato, absque contumelia creatoris, & absque intentione pertrahendi, & absque pertractione ad peccatum mortale, dum dicitur, conuersum ad fidem posse discedere, seu dissoluere matrimonium, quando infidelis non vult cohabitare cum conuerso, aut si vult, sed non absque dictis contumelia, & intentione pertrahendi, & pertractione ad peccatum mortale. Ex quo constat ad posterius fundamentum aduersariorum.

Ad prius verò desumptum ex Paulo 1. ad Cor. 7. fatemur, quod admonet, nempe coniugem baptizatum non dimittere non baptizatum,

tum, consentientem pacificè cohabitare, non esse præceptum (quidquid dicat Basil. lib. 9. cap. 4.) sed tantùm esse consilium, ac proinde licitum esse illum dimittere; quia quod non est contra præceptum, quamuis sit contra cõ-

42 silium, non est illicitum. Id tamen intelligit Paulus de dimissione quoad torum, & quoad cohabitationem, non quoad vinculum, vt supponit Augustinus capite illo 18. in fine, ac proinde posterior discessio, de qua postea loquitur Paulus, est quoad vinculum, vt matrimonium dissolui possit, non verò prior desertio, seu dimissio; quod non leuiter deducitur ex eo, quod Paulus, reddens rationem posterioris discessionis, ait; *non enim seruituti* (id est, vinculo) *subiectus est frater, aut soror in huiusmodi*: supponens in hoc posteriori casu, quando scilicet infidelis discedit, siue physicè, siue moraliter, conuersum non manere subiectum; & etiam ex eo, quod Ecclesia dictam facultatem dissoluendi matrimonium deducit tantùm ex illis verbis, *si discedit, discedat, &c.* & non ex eo, quod conuersum non dimittere infidelem, sit consilium.

DIFFICVLTAS XII.

Vtrùm existente prohibitione cohabitandi cum infideli, possit conuersus dissoluere matrimonium, & aliud inire, quamuis infidelis velit pacificè cohabitare, si non vult conuerti?

43 *Sancius. Henriq. Rebel. Basilius.*

SAncius lib. 7. disput. 74. Henriq. lib. 11. cap. 8. Rebel. lib. 3. quæst. 10. sect. 2. & Basil. lib. 9.

lib.9.cap.4. n.22. partẽ affirmatiuam tuentur. Primò, quia quando adest prohibitio cohabitandi cum coniuge infideli non volente se conuertere, cogit conuersum, vt cum eo non cohabitet, quia tunc conuersus nequit cum eo cohabitare: ac proinde infidelis moraliter discedit à conuerso, sicut quando non vult cohabitare, nisi cum contumelia creatoris, aut pertrahendo ad mortale. Secundò, quia tunc infidelis cohabitando cum conuerso, pertrahit ipsum ad peccatum mortale, quia pertrahit, vt secum cohabitet, quod existente dicta prohibitione est ipsi conuerso mortaliter illicitum: & addunt Sancius & Henriquez de facto esse esse dictam prohibitionem, & consequenter existimant, conuersum de facto posse dissoluere matrimonium, & aliud inire.

Sanctus Thom. in 4. dist. 9. quæst. vnica art. 5. Palud. art. 2. Tolet. in summa cap. 7. Valent. dispue. 10. quæst. 1. puncto 7. & communiter Doctores partem negatiuam tradunt. Et meritò, quia Christus non dedit conuerso facultatem dissoluendi matrimonium, quando infidelis cohabitat cum conuerso perseuerans in sua infidelitate, sed tantùm quando non vult cohabitare cum ipso conuerso, aut quando cohabitat afficiendo creatorem contumelia, aut pertrahendo conuersum ad mortale, & non præcisè, quia cohabitat in sua infidelitate perseuerans: quia cohabitatio hæc perseuerando in infidelitate, non sufficit, vt conuersus possit dissoluere matrimonium; aliàs 44 *S. Thomas. Paludan. Tolet. Valent.*

posset præcisè ex eo, quod infidelis perseueret in infidelitate, siue cohabitet, siue non cohabitet, quod falsum est: quia Paulus, ex quo deducitur dicta concessio Christi, supponit, infidelem posse permanere infidelem, & non eo ipso discedere discessione sufficiente, vt conuersus possit dissoluere matrimonium; & Ecclesia ex Paulo in cap. *quanto*, & in cap. *gaudemus*, supponit posse infidelem, permanendo talem, cohabitare cum conuerso, absque eo, quod iste possit dissoluere matrimonium.

45 Discessio ergo moralis ex parte infidelis, consistens in contumelia creatoris, aut in prouocatione ad mortale, sufficiens ad dissolutionem matrimonij, non est contumelia, aut prouocatio orta immediatè, & præcisè ex cohabitatione permanendo in infidelitate, vt contingit in casu præsentis difficultatis, sed ex alio actu distincto, & superaddito ipsi cohabitationi, & eam præsupponente. Ex quo constat ad vtramque rationem aduersariorum. Coactio autem, qua conuersus in casu dictæ prohibitionis Ecclesiæ cogeretur vitam cœlibem transigere, non tam esset ab infideli, quàm ab Ecclesia cohabitationem prohibente; imò tantùm esset per accidens, sicut esset, eam prohibitionem esse: in coactione autem contingente, aut per accidens ad id, nullum est inconueniens, vt dicitur in cap. *quanto*.

46 Addimus (vt aduertit Rebel. lib. 3. quæst. 10. sect. 1. & insinuat Ægid. disput. 20. dub. 5.) non esse de facto prohibitionem aliquam, qua conuer

Rebel.
Ægidius.

conuersus prohibeatur cohabitare cum infideli nolente baptizari, si velit pacificè cohabitare: quia non est prohibitio introducta per consuetudinem, imò potiùs oppositum audimus seruari in India, & in Iaponia; neque est scripto aliquo tradita, quia in can. *Iudæi* 28. quæst. 1. desumpto ex Concilio Toletano 4. cap. 62. in quo solo prohibitio scripta reperitur, tantùm decernitur, Iudæos habentes vxores Christianas, separandos esse ab illis, nisi ab Episcopo admoniti conuertantur: in hoc tamen decreto non prohibetur cohabitatio cuiuscumque conuersi, sed tantùm vxoris, quia faciliùs potest peruerti à viro, quàm è contrà, & non cum quocumque infideli, sed tantùm cum Iudæis, ob eorum peculiarem obstinationem; imò non præcipitur vxori, quod à marito Iudæo statim discedat, sed tantùm postquam Episcopus monuerit, & Iudæus baptizari nolit, quod arbitrium, aut sententiam iudicis requirit. Adde, dictum Concil. Tolet. ex quo desumptus est dictus canon, fuisse particulare, ac proinde non obligans, nisi pro suo districtu.

DIFFICVLTAS XIII.

Quando dissoluatur matrimonium conuersi cum infideli nolente cohabitare, aut non nisi cum contumelia creatoris, aut pertrahendo ad mortale.

RIcardus in 4. dist. 39. art. 2. quæst. 1. Panormit. in cap. *quanto*, de diuortiis, nu. 6. 47 *Ricardus. Panormit.*

Ang. *Rodrig.* & 7. Angelus *Matrim.* 3. num. 3. & Rodrig. tom. 1. cap. 250. docent, dictum matrimonium dissolui statim, ac licitum est conuerso aliud inire, antequam illud ineat; ac proinde statim, ac infidelis non vult cohabitare, aut si vult, non nisi cum contumelia creatoris, aut pertrahendo ad mortale; quod significari videtur in can. *si infidelis* 28. quæst. 2. dũ dicitur cõtumeliam creatoris soluere ius matrimonij; & deduci videtur ex verbis Pauli, *si discedit, discedat; non enim seruituti subiectus est frater, aut soror in huiusmodi.* Si ergo conuersus, quando alter discedit, siue physicè, siue moraliter, non est subiectus seruituti, (id est, vinculo, quia nulla alia potest esse seruitus) liber est à seruitute, seu vinculo, ac proinde discessione infidelis vinculum statim dissoluitur. Et ratione probatur, quia posterius matrimonium nequit validè contrahi perseuerante priore; ergo antequam posterius contrahatur, præsupponitur dissolutum prius.

48 *Sancius.* *Ægidius.* *Rebel.* *Basilius.* Sancius verò lib. 7. disp. 75. Ægid. disp. 26. num. 63. Rebel. lib. 3. quæst. 10. sect. 2. & Basil. lib. 9. cap. 4. docent, dictum matrimonium non dissolui statim, ac licitum est conuerso aliud inire, sed quando posterius contrahitur, ita vt contractio posterioris sit distractio, seu dissolutio prioris. Et meritò, quia in cap. *gaudemus* 8. de diuortiis, conuersus ad fidem compellitur recipere alterum coniugem, si antequam ineat matrimonium conuertatur infidelis: ergo prius matrimonium non dissoluitur,

ſoluitur, antequam poſterius contrahatur.

Ad primum ergo aduerſariorum, deſumptum ex dicto can. reſpondemus, contumeliam creatoris ſoluere matrimonium in eo ſenſu, quod eo perſeuerante non impediatur conuerſus aliud contrahere; & in eodem ſenſu dicitur à Paulo, conuerſum non eſſe ſubiectum, quia ſcilicet liberè poteſt aliud matrimonium contrahere. Ex quo conſtat ad ſecundum ex Paulo deſumptum. Et ad rationē reſpondemus concedendo, non poſſe contrahi poſterius matrimonium priori perſeuerante poſt ipſum, imò nec in eo inſtanti, in quo poſterius perficitur; poſſe tamen, quamuis prius perſeueret excluſiuè vſque ad inſtans, in quo poſterius perficitur, in quo ſit verũ dicere, nunc matrimonium poſterius eſt perfectũ, & immediatè antea non erat, & nunc non eſt matrimonium prius, & immediatè antea erat.

Obſeruandum eſt primò, (in quo Doctores communiter conueniunt) conuerſum non poſſe licitè tranſire ad aliud matrimonium, 49
niſi ei moraliter conſtet eſſe cauſam, ob quam poſſit diſſoluere matrimonium, aut eam eſſe prudentiſſimè præſumat; poteſt autem ſic præſumi, quando infidelis inueniri non poteſt à fideli. Si tamen cauſa præſumpta verè, & re ipſa non ſubſiſtat, matrimonium re ipſa erit nullum, vt quando præſumitur, infidelem nolle cohabitare, & tamen re ipſa vult, tunc matrimonium re ipſa erit nullum, niſi facta ſit diſpenſatio authoritate ſummi Pontificis ad ſecundum matrimonium.

Obseruandum est secundò, (in quo etiam DD. conueniunt) infidelem relictum nō posse validè cōtrahere nouum matrimonium, quousque prius matrimonium dissolutum sit; hoc tamen dissoluto posse non solùm validè, vt patet, sed etiam licitè, quia nullo iure prohibetur.

DIFFICVLTAS XIV.

Vtrùm matrimonium conuersi cum infideli contractum ante baptismum, dissoluatur per solemnem professionem in Religione?

50 DIfficultas hæc non habet locum in opinione eorum, qui dicunt dictum matrimonium dissolui statim, ac licitum est cōuerso ad aliud transire, sed tantùm in nostra, iuxta quam diximus, non dissolui quousque cōuersus transeat ad aliud matrimonium. Est ergo difficultas, an sicut dissoluitur per nouum matrimonium conuersi, ita etiam dissoluatur per professionem solemnem eius. Et non est difficultas, quando matrimonium non est consummatum, quia tunc absque dubio dissoluitur nō minùs, quàm matrimonium ratum celebratum post baptismum, sed tantùm est, quando matrimonium est consummatum.

Sanctius. Henriq. Sanc. ergo lib. 7. disp. 77. Henr. lib. 11. cap. 8. & communiter DD. partem affirmatiuā tuentur; quia dictum matrimonium contractum ante baptismum, quamuis consummatum, dissoluitur per nouum matrimonium ratum cōuersi: sed hoc dissoluitur per professionem,

vt

vt diximus diffic.4. ergo etiam illud, quamuis consummatum sit. Consequentia patet ex l. de accessionibus. ff. de diuersis temporaneis præscriptionib. *Si vinco vincentem te, à fortiori vincam te.*

Ægidius verò disp.26. dub.5. Abulensis 1. Reg.8.q.68.& alij partem negatiuam tradūt. Et meritò, quia vis seu efficacitas, quam professio solemnis habet ad dissoluendum matrimonium ratum baptizatorum, tantùm prouenit ex iure Ecclesiastico, vt diximus difficult.4. & ex authoritate Ecclesiæ, quāuis extraordinaria, & peculiariter à Christo concessa: sed in Ecclesia non agnoscitur facultas ad dissoluendum matrimonium consummatum, vt omnes admittunt: ergo in professione solemni non est vis ad dissoluendum matrimonium consummatum conuersi. Accedit, quod ratio, ob quam dicta efficacitas concessa fuit à Christo matrimonio rato conuersi ad dissoluendum matrimonium antiquum ante baptismum, quamuis cōsummatum, non currit in professione solemni; quia efficacitas illa fuit concessa dicto matrimonio rato, ne conuersio esset onerosa conuerso, quæ verè esset, si cogeretur, aut vitam cœlibem transigere, aut cum infideli molestè cohabitare: hæc autem ratio cessat, quando conuersus profitetur solemniter; quia tunc perseuerantia vinculi antiqui non est onerosa ipsi, vtpote eligenti statum continentiæ, & dissolutio illius non esset ipsi vtilis, sed tantùm infideli. 51 *Ægidius. Abulensis.*

Ad fundamentum ergo aduersariorum 52

Z 4

respondemus, regulam illam; *Si vinco vincētem te, a fortiori vincam te*, non ſemper habere locum in his, quæ conſtant ex iure poſitiuo, niſi quando eadem ratio in vtroque militat, & quando vtrumque ex eodem iure conſtat. In præſenti autem caſu neque currit eadem ratio, vt nuper dicebamus, neque vtraque diſſolutio fit ex eodem iure; quia diſſolutio matrimonij antiqui iam conſummati conuerſi, fit iure diuino Chriſti per matrimonium nouum ratum: diſſolutio verò matrimonij rati per profeſſionem fit tantùm iure Eccleſiaſtico.

53 Obſeruandum eſt, dictum matrimonium multo minus diſſolui ſacris ordinibus, vt contra nonnullos docent Sanc. & Ægid. quia oppoſitum nulli ſufficienti fundamento innititur: nihilominus conuerſus, quando legitimè, & licitè eſt profeſſus, aut ſacris initiatus, quia infidelis noluit cohabitare cum illo, aut non niſi cum contumelia creatoris, aut pertrahendo ad mortale, non eſt reſtituendus infideli relicto, quamuis conuerſo poſt profeſſionem, aut ſacram ordinationem; ſecus tamen ſi priùs conuerſus nondum eſt profeſſus, quamuis ingreſſus ſit religionem, vt contra Abulenſem docet Sanc. imò exiſtimamus, tunc reſtituendum eſſe infideli volenti pacificè cohabitare, quamuis non conuertatur.

Sancius. *Ægidius.* *Sancius.*

DIFFI

DIFFICVLTAS XV.

Vtrùm in lege veteri per libellum repudij dissolueretur matrimonium quoad vinculum?

SVpponimus, in lege veteri Deut.24.statutam fuisse legem repudij his verbis: *Si acceperit homo vxorem, & habuerit eam, & non inuenerit gratiam ante oculos eius propter aliquam fœditatem, scribet libellum repudij, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua. Cumque egressa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudij, & dimiserit de domo sua, vel certè mortuus fuerit, non poterit prior maritus recipere eam in vxorem; quia polluta est, & abominabilis facta coram Domino.* 54 *Deut.24.*

Est ergo difficultas, an per libellum repudij in ea lege dissolueretur matrimonium quoad vinculum.

Magister in 4. dist. 33. & ibid. Bonau. & Sotus, & Couar. 4. Decret. 2. p. cap. 7. §. 4. docēt, quod non dissoluebatur quoad vinculum, sed tantùm quoad torū, & cohabitationem, quod etiam senserunt Gloss. in cap. 24. Deut. Aug. Orig. & alij Patres: id autem expressisse videtur Christus Dominus Matth. 19. dum dixit; *Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras*: vbi satis exprimitur, Deum non concessisse, sed tantùm permisisse dimissionem vxoris; ac proinde matrimonium, non dissoluebatur quoad vinculum, quia absque Dei concessione dissolui non poterat. Quod etiam deducitur ex 55 *Magist. Bonau. Sotus. Couar. Gloss. August. Orig.*

dictis verbis Deuteron. quibus dicitur, vxorem repudiatam, quæ alterum maritum duxerit, isto mortuo, aut etiam repudiante,non posse à primo marito recipi,quia polluta erat, & abominabilis facta coram Domino: sed ex nullo alio videtur facta abominabilis coram Domino, nisi quia nupsit secundo viro, & eam cognouit: ergo prius matrimonium non dissoluebatur, quia si dissolueretur, non fieret abominabilis coram Domino ob celebrationem secundi, & ob vsum illius.

56 *Sancius. Bellarm. Ægidius. Basilius. Chrysost.* Sancius verò lib. 10. disp. 1. Bellar. 1. de matrim. cap. 17. Ægid. disp. 26. dub. 1. & Basil. lib. 7. cap. 50. docent, quod per libellum repudij matrimonium dissoluebatur quoad vinculum: quod etiã sensit Chrysost. hom. 24. in Matth. & satis efficaciter deducitur ex dictis verbis *Deut. 24.* Deut. 24. quia in eis apertè supponitur, vxorem repudiatam validè nubere alteri; ac proinde prius matrimonium fuisse dissolutum. Et sanè si prius non dissolueretur, posterius fieret inualidè, & illicitè, & vsus illius etiam esset illicitus: credi autem non potest id fuisse illicitum, quia non defuisset aliquis ex Prophetis, qui id reprehendisset, & tamen nullibi legitur reprehensum.

Ad prius ergo fundamentum aduersariorum desumptum ex illo Matth. 19. respondemus, verbo, *permisit*, non significari rigorosam permissionem, sed veram concessionem, & relaxationem obligationis naturalis iustitiæ alteri coniugi, sed illis factam ob eorum duritiem, & facilitatem ad dimittendas vxores.

Et

Et ad posterius desumptum ex illo Deuteronom. 24. respondemus, repudiatam, quæ alterum ducebat, dici pollutam, & abominabilem coram Domino, non quia alterum ducebat, sed quia publicè, & consequenter coram Domino, fuit iudicata talis à priori marito, & ob id non permittebatur iterum ab eo recipi. 57

Obseruandum tamen est, dictam legem, & concessionem repudij, & dissolutionis matrimonij Iudæis factam, cessasse non tantùm morte ipsa Christi, qua omnes leges positiuæ diuinæ generaliter cessarunt, sed etiam cessasse specialiter viuente Christo: quia reuocata fuit ab ipso Matth. 19. vt ex contextu constat, & definitum est in cap. *gaudemus* 8. de diuortiis.

DISPVT. IX.

De vnitate matrimonij.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Vtrùm pluralitas coniugum simul, sit illicita, & nulla?

CONVENIVNT primò Doctores Catholici contra hæreticos, matrimonium esse necessariò vnius cum vna, seu vnum non posse priori vxore viuente aliam ducere, neque è contrà, vt definitur in cap. 1

cap. *gaudemus* 8. de diuortiis, & deducitur ex
Gen. 2. illo Genes. 2. *& erunt duo in carne vna* : vbi supponitur, coniuges non posse esse plures, quam duos, ex quo Christus Dominus Matth.
Matth. 19. 19. probat, esse adulterum eum, qui dimissa vxore ducit aliam; & tamen non esset adulter, si viuente priori, etiam posterior fieret vxor illius. Ex quo constat, vnum non posse, non solùm licitè, sed neque validè, viuente priori, aliam ducere : quia si validè illam duxisset, non esset adulter ad eam accedendo, vtpote ad propriam.

2 Conueniunt secundò Doctores, hanc polygamiam, seu pluralitatem coniugum simul, (id est, vnum coniugem simul habere plures coniuges) esse illicitam, & irritam iure diuino Christi Matth. 19.

Est tamen difficultas, an etiam sit illicita, & inualida iure naturali.

Conueniunt Doctores, pluralitatem maritorum simul cum vna vxore, esse etiam iure naturali illicitam, & nullam; quia hæc pluralitas est contra finem primarium contractus matrimonij, nempe contra prolis generationem : quia, vt experientia constat, pluralitas virorum generationi nocet, & etiam est contra bonam educationem prolis; quia nullus virorum, quibus eadem vxor esset communis, sufficienter prospiceret educationi filiorum, quia nullus proprium filium agnosceret.

Est ergo difficultas, an pluralitas vxorum simul, etiam sit iure naturali illicita, & irrita.

Abulensis

Abulensis 1. Reg. 8. quæst. 25. Durand. in 4. dist. 33. quæst. 1. Palacios disput. 1. Caiet. cap. 16. in Gen. & Veracruz 2. p. speculi art. 15. partem negatiuam tuentur, quam tradidisse videtur August. 16. de Ciuit. Dei cap. 38. dum ait, pluralitatem vxorum nulla lege fuisse prohibitam. Et ratione probatur, quia si esset contra ius naturale, maximè quia ducere secundam est contra ius primæ: ergo saltem secunda cedente iuri suo, siue quando fit contractus, siue postea, posset vir iure naturali validè, & licitè aliam ducere. *Abulens.* *Durand.* *Palac.* *Caiet.* *Veracruz.* *August.*

3 Sancius verò libro 7. disput. 80. Couar. 4. Decretal. 2. part. cap. 7. §. 3. Bellarm. lib. 1. de matrimon. cap. 11. & Henriq. lib. 12. cap. 16. partem affirmatiuam meritò tradunt. Quæ definita videtur in cap. *gaudemus* 8. de diuor. dum dicitur, *nulli vnquam licuisse habere plures vxores simul, nisi cui fuit ex diuina reuelatione concessum*: in quibus verbis supponitur, id fuisse iure naturali illicitum, & non solo iure positiuo; quia ante istud fuisset licitum. Quod si iure naturali est illicitum, eodem iure, contractus cum posterioribus erit irritus; quia si esset validus, licitum esset post semel factum contractum, quamuis illicitè factum, omnes simul habere; quia contractu valido, quamuis illicito, acquisitum esset dominium in illis. Quod etiam confirmatur ex eo, quod in dicto cap. subditur, nempe Patriarchas excusari ab adulterio ob diuinam concessionem: at si absque diuina concessione possent validè, quamuis illicitè, aliam ducere, etiam possent *Sancius.* *Couarr.* *Bellarm.* *Henriq.*

absque

absque adulterio eam cognoscere, quia esset propria.

4 Et ratione probatur, quia matrimonium per se, & ex sua natura ordinatur non tantùm ad prolis generationem, & educationem, vt ad finem primarium, sed etiam ad pacificam societatem, & gubernationem, & ad communicationem operum, quæ ad vitam sunt necessaria, tanquam ad finem secundarium: quia, vt Arist. ait 8. Ethic. cap. 12. vir & vxor coniunguntur non solùm ad procreandum, vt cætera animalia; sed etiam ad cohabitandum pacificè, & ad pacificè simul regendam familiam, officia domestica partiendo, quia alia munia viro, alia vxori conueniunt; sed pluralitas vxorum, quamuis aliquando per accidens non sit contra pacificam cohabitationem, & pacificam gubernationem domus; ex se tamen est contra illam, quia quælibet vxor quoad id, quod ad vxorem attinet, potest prætendere domum regere, & gubernare, quo diuisio, &
5 rixæ inducerentur. Quod autem quælibet id possit prætendere constat; quia vxor quamuis sit subdita viro, sed non nisi vt socia, & collateralis; ac proinde etiam est domina in domo habens in ea authoritatem, & principatum, qui in ipsa vxore necessariò oritur ex matrimonio, & nequit à viro pro libito auferri, & cui ipsa non potest cedere, vtpote qui necessariò oritur ex natura ipsius contractus, sicut nequit cedere iuri radicali, seu dominio in corpore mariti: ergo plura

pluralitas vxorum ſimul eſt contra naturam contractus matrimonij, vtpote ſua natura ordinati ad dictos fines, quamuis ſecundariò; ac proinde contractus matrimonij, ita neceſſariò eſt vnius cum vna, vt factus cum pluribus non ſolùm ſit illicitus, ſed etiam nullus. Et etiam ob hanc rationem deſumptam ex dictis finibus ſecundariis, pluralitas maritorum ſimul cum vna non ſolùm eſt illicita, ſed etiam nulla; quia eſt magis contra pacificam cohabitationem, & gubernationem domus, quàm pluralitas vxorum cum vno marito ob ſuperioritatem maritorum, non recognoſcentium ſuperiorem in domo.

Auguſtinus ergo pro aduerſariis adductus, tantùm loquitur ex ſuppoſitione diuinæ conceſſionis; quia hac ſuppoſita, pluralitas vxorum non eſt contra ius aliquod adhuc naturale; ſicut non eſt contra ius naturale accipere ex diuina conceſſione bona aliàs alterius. Et ad rationem reſpondemus; accipere ſecundam eſſe contra ius naturale; quia eſt contra ius radicale, ſeu remotum primæ, cui nequit ipſa cedere, neque quando fit contractus, ſi velit contractum fieri; quia non poteſt non oriri ex matrimonio, vtpote primarius, & immediatus effectus, ſicut dominium in corpore mariti, neque poteſt poſtea illi cedere, ſicut neque dicto dominio. 6 *Auguſt.*

DIFFI

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm pluralitas coniugum simùl, aliquando fuerit valida, & licita?

7 CONueniunt Doctores, polygamiam, seu pluralitatem vxorum simul, fuisse validam, & licitam antiquis Patriarchis ex diuina concessione, vt supponitur Deut.21. dum dicitur: *Si habuerit homo vxores duas, &c.*& id dicitur in cap. *gaudemus*: quod autem posteriores vxores aliquando in Scriptura vocentur concubinæ,non obest; quia etiam vocantur vxores Genes. 16. & 25. imò vnica vxor Leuitæ dicitur concubina Iudic. 19. Communiter autem in Scriptura dicuntur concubinæ, vxores, quæ tantùm assumebantur ad generationem, & non ad domus administrationem.

Deut.21.

Iud.19.

Quod verò id ex se sit contra ius naturale, non obstat,vt id Deus concedere possit; quia ipsius concessione desinit esse contra ius naturale,quia desinit esse contra ius vxoris,cùm Deus, vt supremus Dominus corporum, possit viro concedere facultatem, vt validè, & absque iniustitia in vxorem, etiã tradat suum corpus aliis vxoribus, & vt tradat gubernationem domus ei, cui sibi placuerit, sicut etiam concessione diuina facta alicui,vt alterum occidat, aut vt eius bona accipiat, occisio illius, & eius bonorũ acceptio desinit esse contra ius naturale, & iniusta; quia Deus est supremus Dominus bonorũ,& vitæ omnium.

Vbi

Vbi autem,& quando,& quibus facta fuerit dicta diuina concessio, non constat;creditur tamen facta primis Patriarchis populi Dei pro ipsis,& pro toto populo Dei,quia in toto eo vsitata erat pluralitas vxorum simul,vt patet ex Deut. 21. & à nullo Propheta reprehensa.

Hæc autem consuetudo exemplo populi fidelis extensa fuit ad reliquas gentes, sed non diuina concessio, vt aduertit Sanc.lib.7. disput. 80.quia Deus soli populo suo, ex quo Messias venturus erat, id concessit, vt tunc exiguus, multiplicaretur sicut arena maris;& consequenter pluralitas vxorum in gentibus erat nulla,& ex obiecto illicita,quamuis communiter à culpa excusarentur ob ignorantiã, & bonam fidem.

Dicta tamen concessio,populo fideli facta, 9
reuocata fuit à Christo Domino Matth. 5. & 19.reducente matrimonium ad suam primam, & naturalem institutionem, quando dixit, *Eum qui dimissa vxore aliam ducit, mœchari & esse adulterum.* Vnde nulli,quantumuis baptizato,licet habere plures vxores simul,vt contra Lutherum definit Tridentinum sess. 24. *Trid.*
can.2. addens id esse iure diuino prohibitum, de quo legendus est Bellarm. 1. de matrim. *Bellarm.*
cap.10.

Sed quamuis pluralitas maritorum simul cum vna vxore nunquam fuerit valida,neque licita, quia est iure naturali illicita, & nulla, & ad eam Deus nunquam concessit facultatem; potuit tamen diuina concessione fieri

Sanc. Ægid.

valida, & licita, vt contra Bellarm. docent Sanc. vbi suprà, & Ægid. disput. 26. num. 29. quia Deus, vt supremus Dominus corporum omnium, potuit concedere vxori facultatem, vt validè, & absque iniustitia in maritum, etiam tradat dominium sui corporis aliis, & vt ab eis accipiat dominium corporum ipsorum, & vt reliqua necessaria ad complementum vinculi efficiat.

10 Et quamuis Deus potuerit, & possit concedere facultatem ad pluralitatem vxorum cum vno marito, & ad pluralitatem maritorum cum vna vxore, ob suum dominium supremum in omnia: Pontifex tamen ad neutram potest concedere facultatem; quia vtraque est iure naturali illicita, & nulla, in quo nequit dispensare, nisi potestate extraordinaria à Deo peculiariter concessa, quam non constat esse in Pontifice.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm pluralitas coniugum successiuè sit valida, & licita?

Bellarm. Sanc. Ægid. Ambros. Hieron. August. Chrysost.

11 Conueniunt Catholici contra hæreticos, pluralitatem coniugum successiuè esse validam, & licitam. Ita Bellarm. 1. de matrim. cap. 9. Sancius lib. 7. disput. 81. & Ægid. disp. 26. num. 2. & id tradit Ambros. lib. de viduis, Hieronym. epist. 11. August. lib. de bono viduitatis cap. 11. & Chrysost. homil. 21. in Epist. ad Ephes. Quod expressit

pressit

pressit Paulus ad Rom.7.& 1.ad Corinth.7.& constat ex Ecclesiæ consuetudine;imò & omnium gentium, & definitur in Concilio Florentin.in instruct.Armen. Et ratione constat, quia morte vnius coniugis dissoluitur vinculum, & obligatio in superstite, quia iam non est, cui sit obligatus:ergo poterit, vtpote iam liber ab obligatione, contrahere cum altero; quia ex priori matrimonio nullum relinquitur impedimentum,vt patet.

Quod si aliquando denegatur benedictio secundis nuptiis, nempe quando saltem alteri fuit aliquando concessa, fit, non quia sint inualidæ,aut illicitæ, sed ne benedictio repetitione vilescat.Et si in Conc.Laodiceno can.1. imponitur pœnitentia iis, qui ad secundas nuptias transeunt, non est, quia sint illicitæ, quia ibi dicuntur licitæ; sed ob eorum præsumptam intemperantiam, quia transeuntes ad illas censentur incontinentes. Et si ob polygamiam statuitur irregularitas, non est, quia sit illicita; sed quia secundo matrimonio deficit perfecta ratio Sacramenti, non Sacramenti propriè gratiam conferentis, quia hæc non deficit illi, sed Sacramenti impropriè, id est, significationis coniunctionis vnius Christi cum vna Ecclesia. A quibus autem hæc irregularitas incurratur, dicimus in tractatu de irregularitate,disput.2, difficult.13.

12

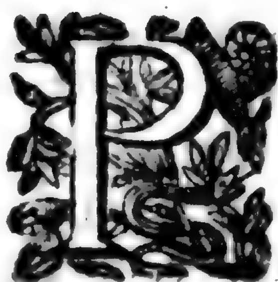
Cõc. Laod.

DISPVT. X.

De vsu, & debito coniugali.

DIFFICVLTAS I.

Vtrùm vsus, seu actus coniugalis sit licitus?

1 *Bellar.* *Bonau.* RÆTER hæreticos, qui (vt refert Bellarm. 1. de matr. c. 1.) dixerunt vsum coniugalem esse illicitum, etiam fuerunt Catholici, qui (vt refert Bonauentura in 4. distinctione 31. articulo 2. quæstione 1.) docuerunt in omni copula coniugali ad minus esse culpam venialem, ducti authoritate quorundam Patrum dicentium in ea esse immunditiem quandam; quod etiam significatur Apocalyps. 14. dum de viris virginibus dicitur; *Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati.*

2 Veritas tamen Catholica est, copulam coniugalem ex se esse licitam, quod apertè constat ex eo quod Deus Genes. 1. primis parentibus commendauit vsum coniugalem illis verbis, *crescite, & multiplicamini*, & ex eo quod ad Hebr. 7. torus coniugatorum dicitur à Paulo immaculatus. Id quoque ab absurdo constat, quia aliàs matrimonium esset illicitum, vtpote ordinatum ad vsum illicitum.

tum. Et tandem à priori probatur; quia ex vna parte actus coniugalis est vsus corporis coniugis, cuius quis habet dominium, & potestatem in ordine ad talem vsum; & ex altera parte actus coniugalis sua natura ordinatur ad procreandam prolem in cultum Dei,& ad conseruandam speciem hominum,ad quod ratio ipsa inclinat:ergo ex se,seu ex suo obiecto est licitus.

Vnde quamuis in actu, seu vsu coniugali semper reperiatur immundities quædam naturalis; quatenus fit membris pudendis, & fœdo motu, de qua Patres loquuntur, & quæ in dicto testimonio Apoc. significatur; non tamen reperitur immundities moralis, seu culpa, de qua procedit difficultas.

DIFFICVLTAS II.

Quo fine exercendus sit vsus coniugalis, vt licitè fiat?

CONueniunt DD. vsum coniugalem factum ob prolis generationem,aut ob vitandam incontinentiam,quam in altero coniuge videt alter esse in periculo, licitum esse; quia isti sunt fines proprij,& immediati ipsius vsus coniugalis:& ad vitandam propriam incontinentiam non esse illicitum mortaliter.

Est tamen difficultas, an in vsu coniugali, facto ad vitandam propriam incontinentiam, sit culpa venialis?

Magiſt. Magiſt.in 4.diſt.31.(quem non pauci Scholaſtici,& Summiſtæ ſequuntur)docet in eo eſſe culpam venialem; quia qui vtitur actu coniugali ob dictum finem, non intendit proprium finem ipſius actus, quia non intendit prolis generationem, vt patet, neque bonum fidei,quia ad hoc tantum pertinet reddere debitum petenti, & abſtinere ab actu carnali cum alio. Id autem Sanc.lib.9.diſp.9. & alij limitant,vt tantum ſit verum,quando ille poteſt aliis mediis incontinentiam in ſe ipſo vitare; quia qui poteſt aliis, videtur inordinatè vti actu rationem abſorbente.

Sanc.

4 Durand. Nauar. Rebel. Ægid. Baſil.

Durand.verò in 4.diſt.31.q.4.Nauar.in ſum. cap.16.num.32.Rebell.lib.3.q.19.ſect.1.Ægid. diſput.34.num.6. & Baſil.lib.10. cap. 8. abſolutè docent in eo nullam eſſe culpam,nec venialem. Et meritò; quia id ſupponit Paulus 1. ad Corinth. 7. dum ait, *Propter fornicationem vnuſquiſque vxorem ſuam habeat*; & dum ſubdit iterum: *Reuertimini in id ipſum,ne tentet vos Sathanas propter incontinentiam veſtram*, eo verò quod ſubdit. *Hoc ſecundùm indulgentiam dico, non ſecundùm imperium*; quo ſignificat ſe id dicere ſecundùm permiſſionem, non ſignificat in eo actu coniugali ad propriam incontinentiam vitandam eſſe culpam; aliàs non ſuaderet ad illum, ſed ſignificat eſſe minorem perfectionem, quàm in abſtinentia à copula, ſicut quando ſubdens, *& ſi nupſerit virgo, non peccabit, ego autem vobis parco*,non ſignificat reperiri culpam in nuptiis, cùm immediatè antea dixerit non reperiri peccatum, ſed in eis eſſe

esse minorem perfectionem, quàm in cælibatu.

Et ratione constat, quia vsus coniugalis supposito peccato, seu lapsu naturæ humanæ ordinatur sua natura in remedium concupiscentiæ propriæ (vt ex se patet, & significat Paulus vbi supra) quamuis minus principaliter, quàm in prolis generationem: ergo in vsu coniugali ob eum finem facto nulla est inordinatio; quia vsus coniugalis, quamuis aliqualiter rationem absorbens; ex se tamen, & ex suo obiecto est licitus, & sua natura ordinatur in eum finem, qui est licitus, & nulla est lex, quæ cogat vt in vsu rei principaliorem finem intendamus; aliàs in præsenti materia vsus coniugalis ad vitandam incontinentiam in altero coniuge existente in periculo illius non esset licitus, & sterilis non posset vti matrimonio; quia nequit prolis generationem intendere, imò non posset alteri petenti reddere; quia alter non posset petere, cùm nequeat ex ipso sterili prolis generationem intendere. 5

Addimus primò (vt contra Magist. & alios docent Almaynus in 4. dist. 31. q. vnica. Maior ibid. concl. 4. Ægid. & Basil. vbi supra, & Henriquez libro 11, cap. 15.) vsum coniugalem ob sanitatem corporalem, & ob quemlibet alium finem honestum, quamuis ipsi vsui extrinsecum esse licitum, relicto adhuc omni fine proprio; quia nulla est, neque ostendi potest inordinatio in eo, quod quis relicto proprio fine operis, id assumat ad alium finem honestum, ad quem habet proportionem. Imò, vt 6 *Almaynus. Maior. Ægid. Basil. Henr.*

optimè Basil. erit licitus, etiam si quis ob paupertatem, aut ob alium licitum finem inefficaciter desideret non sequi prolem, quia bonitas, aut malitia affectus inefficacis voluntatis ex motiuo pensatur.

Almayn. Basil. Maior. Addimus secundò, vt optimè Almaynus, & Basil. vbi supra, & Maior co.7. actum coniugalem exercitum solùm ob capiendam delectationem carnalem (ipsi actui annexam, vt auidiùs appetatur ob cõseruationem speciei) esse immunem à culpa adhuc veniali, & hoc nõ carere probabilitate docet Veracruz 3. p. speculi art.16. conc. 2. quia dicta delectatio, seu voluptas verè est licita, sicut & actus ipse. *Verac.*

7 Nihilominùs nõ carebit culpa veniali, si fiat ob capiẽdam nimiam delectationẽ, seu ex desiderio nimiæ delectationis, vt significat Augustin. de bono coniugali cap.6. dum ait, *coniugalis concubitus generandi causa non habet culpam; concupiscentiæ verò satiandæ venialem habet culpam.*

DIFFICVLTAS III.

Quo tempore actus coniugalis sit illicitus.

8 PRimò est difficultas, an actus coniugalis ante benedictiones nuptiales sit illicitus.

Palud. Sotus. Ricard. Antonin. Henriq. Palud. & Sotus in 4. dist. 28. quæst. 1. art. 2. Ricard. art. 2. q. 3. Antonin. 3. p. tit. 1. cap. 16. & Henriq. lib. 11 cap. 5. docent esse illicitum; ex quibus nonnulli existimant tantum esse venialem, & alij esse mortalem, & ex his vltimis alij id tantum attribuunt primo actui; alij

alij verò tantum actui petendi, & non actui reddendi.

Sanc. verò lib. 3. disp. 12. Nauarr. cap. 22. num. 83. Veracruz in append. ad spec. dub. 11. Ochag. tract. 3. quæst. 5. & Basil. lib. 10. c. 4. docent non esse illicitum. Et meritò; quia quamuis Trident. sess. 24. de matrim. c. 1. suadeat, & hortetur ne habeatur ante dictas benedictiones; nullibi tamen prohibetur. *Sanc.* *Nauar.* *Verac.* *Ochagau.* *Basil.*

Secundò est difficultas, an actus coniugalis in diebus festis sit illicitus.

Mag. in 4. d. 32. & Dur. q. 1. affirmant esse illicitum; quod docere videntur nonnulli Patres relati 33. q. 4. Et ratione probatur; quia diebus festis vacandum est Deo: ergo contra rationem est vacare Veneri, quo mens à diuinis abstrahitur: quod non pauci etiam extendunt ad diem communionis, & ad diem ieiunij, & ad diem supplicationum solemnium, vt in quolibet sit illicitus, & ex his Doctoribus quidam existimant, esse mortalem, alij verò non nisi venialem. *Magist.* *Durand.*

Bonau. Scot. & Ricard. in 4. dist. 32. Sanc. lib. 9. d. 12. Ægid. disp. 34. dub. 9. & Basil. lib. 10. cap. 9. docent, non esse illicitum in diebus festis, quantumuis solemnissimis, & multo minus in diebus ieiunij, & supplicationum. Et meritò; quia actus coniugalis ratione sui nullo peculiari iure prohibetur in dictis diebus, neque impedit fieri id, quod in eis fieri præcipitur, vt patet; ergo in dictis diebus non est illicitus, quamuis in eis nonnihil habeat indecentiæ. Quod solum insinuant Patres, dum 9 *Bonau.* *Scot.* *Ricard.* *Sanc.* *Ægid.* *Basil.*

dicunt, in eis diebus abstinendum esse ab eo actu, & non licere: quod etiam est verum in die communionis, tam ante eam, quàm post eam, quamuis etiá nonnihil habeat indecétiæ.

Tertiò est difficultas, an actus coniugalis tempore fluxus fœminei sit illicitus.

Conueniunt Doctores non esse illicitum, quando fluxus est innaturalis, & perpetuus; aliàs coniuges rarissimè possent vti iure suo, quod esset durissimum, & quando est necessarius ad vitandum dissidium inter ipsos coniuges, aut ad vitandum periculum incontinentiæ, vel in se, vel in altero, cui nó obstat, quod eo tépore proles aliquando concipiatur monstruosa; quia præterquam quod rarissimè concipitur talis, melius est proli talem concipi, quàm absolutè non concipi.

10 Est tamen difficultas, an sit illicitus tempore fluxus naturalis menstrui, & quando non est necessarius ad vitandum dictum dissidium, & periculum.

Bonau. Scot. Sot. Henriq. Basil.

Bonau. Scot. Sot. in 4. dist. 32. Henriq. 11. de matrim. d. 15. & Basil. cap. 14. docent, esse illicitum; ex quibus nonnulli existimant esse mortalem; quia proli concipiendæ imminet periculum grauis mali; quia facile poterit concipi monstruosa, aut leprosa: alij verò esse tantum venialem, ex eo quòd sit superfluus, quia tunc fœmina sit inepta, aut ferè inepta conceptioni.

Gloss. Castro.

Gloss. verò in Can. *si causa*, verbo *conceptus* 33. quæst. 4. Castro de leg. pœnali lib. 1. & vltimo, & alij docent, nó esse illicitum (quod probabile

babile existimat Sanc.lib.9. disp.21.) Et meritò;quia actus coniugalis eo tempore, neque est illicitus ratione periculi infectionis prolis,vel quia non est,vel quia est paruissimum, & quia quamuis sit,& magnum,& magni mali,in eo tamen nulla fit iniuria proli;quia melius est ei sic nasci,quàm non nasci: neque est illicitus ex eo quod sit superfluus ad conceptionem; quia quamuis hoc obstet,vt fiat ob prolis generationem, non tamen vt fiat ob alios plures fines honestos, vt patet. Sanc.

Quartò est difficultas an actus coniugalis sit illicitus tempore prægnationis. 11

Conueniunt Doctores, esse illicitum, & mortaliter quando est probabile periculum aborsus prolis iam formatæ;id tamen accidere,rarissimum est, vt experientia constat; ac proinde ex hac parte quando ob aliquã aliam peculiarem rationem id prudenter non timetur, actus coniugalis non erit mortalis.

Addidimus, *prolis iam formatæ*; quia ante formationem tempore, quo materia incipit coagulari,seu formari, quamuis sit probabile periculum dissipationis materiæ, non ob hoc erit mortaliter illicitus, vt contra Tabienam docet Sanc. d.22. quia dissipatio hæc non videtur tanti momenti, vt ob eius periculum actus coniugalis sit mortalis eis, qui habent ius ad ipsum actum; erit tamen illicitus venialiter; quia in ea dissipatione, (ac proinde in probabili periculo illius,) aliqua inordinatio cernitur,id tamẽ accidere, etiam est rarissimum,vt experientia constat,& non mirum, Sanc. 12

quia

quia (vt testis est Auicenna) matrix statim post conceptionem, ita clauditur, vt difficillimum sit aperiri, ac proinde etiam ex hac parte, quando ob aliam peculiarem rationem id non timetur prudenter, actus coniugalis non erit illicitus adhuc venialiter.

Est ergo difficultas, an actus coniugalis cessante dicto periculo aborsus, & dissipationis materiæ, ex eo præcisè, quòd habeatur tempore prægnationis, sit illicitus.

Conueniunt Doctores non esse illicitum mortaliter; quia quamuis tunc semen frustretur fine generationis, id tamen non sufficit ad culpam mortalem, cùm non proueniat ex defectu aliquo in concubitu, sed per accidens ratione prægnationis.

Est tamẽ difficultas, an sit illicitus venialiter.

13 Paludanus in 4. dist. 32. quæst. 1. art. 3. vterque Sotus & Basilius capit. 14. affirmant, & quia id Patres reprehendunt, & quia semen frustratur fine generationis, ad quem ordinatur. Sancius verò disp. 22. Ægidius disp. 34. num. 78. & Henriquez lib. 11. can. 15. negant. Et meritò; quia ex nullo capite ostendi potest esse aliquo modo illicitum; quia quod effusio seminis frustretur generationis fine, non refert, vt sit illicita, cùm ex vna parte fiat debito modo, & ex altera possit ad alios fines honestos deseruire, & quamuis Patres id reprehendant, non sufficit; quia non constat id reprehendere, tanquam illicitum, & possint solum reprehendere tanquam minus perfectum.

Palud. *Vterque Sotus.* *Basil.* *Sanc.* *Ægid.* *Henriq.*

Addi

Addidimus contra nonnullos (vt optimè Sancius, Henriquez, & Ægidius vbi supra) actum coniugalem tempore purgationis post partum non esse mortalem; imò vt (contra Ochag. tract. 5. quæst. 3. & contra Basilium docent prædicti) non esse venialem: quia in eo actu tunc habito nulla apparet inordinatio. *Sanc. Henriq. Ægid.*

Idem quoque docent Sanc. Ochag. & Basilius, de actu coniugali habito tempore; quo proles nata lactatur, nempe non solum esse mortalem (vt nonnulli absque fundamento affirmarunt esse,) cùm nullum immineat periculum proli, quæ lactatur, neque fœtui, qui concipitur, vt experientia constat, sed neque esse venialem (vt nonnulli affirmarunt esse;) quia nulla in eo ostendi potest inordinatio. *Sanc. Ochag. Basil.*

Quintò difficultas est, an actus coniugalis tempore amentiæ sit illicitus.

Sanc. disp. 23. Ægid. disp. 34. num. 79. & communiter Doctores docent, quando ambo coniuges sunt amentes, actum coniugalem ex suo obiecto esse mortalem, saltem ob periculum malæ educationis prolis (quamuis ex defectu deliberationis à culpa excusentur;) & ob id separandi sunt, ne carnaliter coniungantur, & etiam esse mortalem, quando vxor est furiosa, & non est sterilis (quamuis vir sit sanæ mentis) ob periculum suffocationis prolis; non verò esse mortalem, imò neque venialem, si vxor sit sterilis, aut si non sit furiosa, quamuis sit amens, si non sit omnino mente capta; quia tunc non est periculum suffocationis, 14 *Sanc. Ægid.*

15 tionis, neque malæ educationis prolis, & aliunde non est vnde reddatur illicitus, & ob eandem rationem non esse illicitum, quando maritus est omnino amens, imò & furiosus, si vxor sit sanæ mentis. Sed an coniux sanæ mentis teneatur amenti petenti reddere, dicemus difficult. 11.

DIFFICVLTAS IV.

In quo loco actus coniugalis fiat illicitus?

Conueniunt Doctores, actum coniugalem habitum in loco publico, seu coram aliis, esse mortaliter illicitum (quod est verum adhuc secluso scandalo;) quia id ob turpitudinem actus adhuc secluso scandalo, grauiter dissonat rationi.

Palud. *Anton.* *Tolet.* Circa locum sacrum, aut benedictum, Palud. in 4. dist. 18. q. 8. art. 4. Antonin. 3. p. tit. 1. cap. 20. & Tolet. lib. 5. cap. 8 absolutè docent, actum coniugalem in dicto loco habitum esse illicitum, & sacrilegum; quia est prohibitus intuitu loci sacri, vt supponitur in cap. vnico de consecrat. Ecclesiæ in 6. & in cap. final. de consecratione Ecclesiæ: quod limitant *Sanc.* *Suar.* *Ægid.* Sanc. lib. 9. disp. 15. Suar. tom. 1. de relig. lib. 3. cap. 8. & Ægid. disp. 34. dub. 9. vt tantum sit illicitus, quando non est necessarius ad vitandum periculum incontinentiæ; non verò quando ad id est necessarius, vt continget quando habetur à coniugibus diu (id est, per vnũ mensem) cõclusis intra corpus Ecclesiæ, & nõ possunt ad turrim, aut ad cubicula ei adhęrentia exire.

Gloss.

Gloss. verò in can. *Ecclesiis* de consecrat. d. 1. Hugo, Laurentius, & Gandulphus ibid. Henricus in cap. fin. de consecrat. Ecclesiæ num.3. Rosella verbo *consecratio* 1. num.9. & Basil. lib.10. cap.10. absolutè docent, (& non absque probabilitate) actum coniugalem in loco sacro, aut benedicto non esse illicitum, nec sacrilegum; quia in eo loco non est illicitus iure naturali, nec diuino, vt patet, nec iure Ecclesiastico; quia nullibi prohibetur, nec supponitur prohibitus, quia si alicubi maximè in dicto cap.fin.de consecrat.Eccles. dum dicitur. 16 *Gloss. Hugo. Laurent. Gandul. Henriq. Rosel. Basil.*

Si Ecclesia cuiuscunque fuerit semine, aut sanguinis effusione polluta, &c. In eo autem non constat esse sermonem de effusione coniugali seminis;quia ad veritatem dictorum verborũ illius sufficit effusio seminis non cõiugalis illicita contra castitatem cuiuscumque sit siue fœminæ, siue viri, siue clerici, siue non clerici: imò id indicatur in eo capite dum dicitur, *si fuerit polluta*; quia dum aliàs non constat actum coniugalem in Ecclesia esse prohibitum intuitu reuerentiæ Ecclesiæ, non est dicendum eo pollui Ecclesiam, sicut nec polluitur sanguinis effusione aliàs licita. 17

Ecclesia ergo non polluitur actu coniugali; sed tantum non coniugali contra castitatem illicito (& idem est de effusione seminis) & non occulto,sed publico(id est,qui confessione rei in iudicio, aut euidentia facti deuenerit in multorũ notitiam)vt cõtra Palud.Antonin.Rebell.Sanc.& Suar. docent Vazq.1.2. *Vazq.*
disp.

Tolet. Azor Basil. disp.98. num.6. Tolet. lib.5. cap.8. Azor lib. 10. cap.26. quæst.13. & Basil. vbi supra; polluitur autem dicto actu facto tantum intra corpus Ecclesiæ, & non facto in turri, nec in cubiculis corpori Ecclesiæ adhærentibus, nec in cellulis, seu tribunis, ex quibus Principes, qui domos Ecclesiæ coniunctas habent, audiunt sacrum, nec in sacristia, de quo legendus est Basilius. Basil.

DIFFICVLTAS V.

Quomodo, aut quo situ actus coniugalis fiat illicitus?

18 CONueniunt Doctores, actum coniugalem variato modo, aut situ naturali, vt quando fœmina non est succuba, & vir non est incubus, esse illicitum, quando id fit absque aliqua necessitate, quia in dicta variatione verè apparet inordinatio. Et esse mortalem, quando est probabile periculum effusionis seminis extra legitimum vas, ne prodigatur semen à natura in generationem ordinatum.

Est tamen difficultas, an cessante dicto periculo, & non existente aliqua necessitate, ob quam fiat variatio, verè sit mortalis.

19 Palud. Præ. Ru. Monald. Henriq. Palud. in 4. dist.31. quæst.3. art.2. Præpositus Rubri. de sponsalibus num. 13. Monald. de matrim. tit. de bonis matrim. & Henriq. cap. *inquisitioni*, de sent. excom. num. 12. docent, esse mortalem (quod nonnulli alij specialiter docent quando fit modo præpostero more

more brutorum) quia quando variatur modus, aut ſitus naturalis, tunc actus coniugalis eſt contra naturam, vtpote contra modum à natura præſcriptum, in quo videtur eſſe grauis inordinatio.

Sanc. verò lib.9.diſp.16.Henriq.lib.11.c.16. *Sanc.*
Ægid. diſp. 34. dub.9. & Tolet. lib. 7. cap.20. *Henriq.*
docent, variationem modi naturalis non eſſe *Ægid.*
mortalem, quocumque modo fiat,ſiue à latere, *Tolet.*
ſiue ſedendo, ſiue ſtando, ſiue præpoſterè, ſiue viro ſuccumbente. Et meritò; quia nulla variatio modi naturalis obſtat generationi: ergo nulla eſt cenſenda grauiter inordinata; antecedens autem probatur, quia variatio, quæ non impedit infuſionem ſeminis intra vas, non obſtat generationi; quia non obſtat aduentui ſeminis ad matricem, quia ſemen ad eam non venit per deſcenſum, ſed per attractionem factam virtute naturali matricis, vt
docet Ariſt.2.de generatione animal.cap.4. *Ariſtot.*

Ex eo autem quod actus coniugalis fiat va- 20
riato modo naturali non eſt contra naturam quoad ſubſtantiam, cum fiat intra legitimum vas,ſed tantum eſt contra naturam quoad modum, & taliter, vt non impediatur generatio, in quo non cernitur grauis inordinatio, ſed
tantum leuis à qua, (vt optimè Sancius,& To- *Sanc.*
let.) facilè excuſabit ægritudo, aut diſpoſitio *Tolet.*
corporis, aut alia rationabilis cauſa difficilè admittens modum naturalem.

Addit Baſil. lib. 10. cap.11. non eſſe pecca- *Baſil.*
tum mortale, etiamſi ex eo quod varietur modus naturalis, elabatur aliqua pars ſeminis,

dum retineatur alia.

Circa eandem circunstantiam modi conueniunt Doctores, vxorem, quæ in actu ipso iam seminauit, si seminationem viri non expectet, peccare mortaliter peccato contra naturam; quia tunc prodigit suum semen ad generationem ordinatum, & si id efficiat contra
21 voluntatem mariti, etiam peccat alio peccato mortali iniustitiæ contra ius mariti. Et ob easdem rationes si postquam vxor seminauit, maritus desistat à seminando, peccat peccato mortali contra naturam, frustrando semen fœmineum, & si id efficiat contra voluntatem vxoris, etiam peccabit peccato mortali iniustitiæ contra ius vxoris.

Addimus maritum, qui iam in actu ipso seminauit, si non expectet seminationem vxoris, peccare mortaliter contra naturam, vt contra Sanc. lib. 5. disput. 17. & contra Basil. lib. 10.
Ochag. cap. 11. docet Ochag. tract. 5. quæst. 3. quia ad generationem etiam requiritur seminatio fœminæ, & ob eandem rationem fœmina tunc nequit desistere quousque seminet, quod si neuter coniux in actu ipso seminauit, possunt absque peccato contra naturam ab ipso actu seu copula desistere, nullam expectando seminationem; quia copula absque seminatione est tantum quidam tactus, qui licitus est coniugibus; & etiam possunt ex consensu vtriusque
Sanc. absque peccato iniustitiæ, vt optimè Sanc. disput. 19. & Filliucius tract. 10. cap. 9.

DIFFICVLTAS VI.

Vtrùm actus coniugalis fiat illicitus quando cognatio spiritualis superuenit matrimonio iam contracto?

TVnc cognatio spiritualis superuenit matrimonio iam contracto, quando vnus coniux, post matrimonium contractum, prolem alterius coniugis, siue ex priori coniuge iam mortuo, siue communem, & ex se habitam baptizat, aut tanquam patrinus tenet in Baptismo, vel in Confirmatione, in quo mortaliter peccat si id scienter, vel ex ignorantia vincibili absque necessitate efficiat: quia est res grauis, & prohibita 30. quæstione 1. ferè per totam. 22

Hoc ergo supposito: conueniunt Doctores, quando Baptismus fit absque culpa, vel quia fit ignoranter inuincibiliter, vel quia fit in casu necessitatis, quando scilicet vrget necessitas, & non est alius, qui id possit facere, tunc cognationem spiritualem, ex eo prouenientem, nullo modo impedire actum coniugalem, vt satis insinuatur in can. *ad limina* 30. quæst. 1. Et 23
quando fit culpabiliter ab vno coniuge, non impediri alterum innocentem à petendo, & ipsi petenti debitum esse reddendum: quod est verum, etiam in coniuge tenente vt patrino, non solùm quando ignoranter inuincibiliter tenet, sed etiam quando tenet in necessitate, vt contra Henriq. & contra Basilium docent communiter Doctores; quia quando fit in ne-

cessitate, fit absque culpa, etiam si tentio non sit necessaria necessitate salutis, sicut est Baptismus.

Est tamen difficultas, an quando cognatio spiritualis, siue ab vno, siue ab vtroque culpabiliter contrahitur, siue baptizando, siue tenendo, tunc nocens, siue vterque, siue vnus impediatur à petendo.

Anton. Sanc. Henriq. Antonin. 3. part. tit. 1. cap. 15. Sanc. lib. 9. disp. 26. Henr. lib. 11. cap. 15. & communiter Doctores partem affirmatiuam tuentur, quæ expressa est in can. 1. & 2. 30. quæst. 1. imò & quando inculpabiliter contrahitur: & deduci videtur primo ex can. *nosse* 30. quæst. 1. dum dicitur coniuges non esse separandos, si leuatio de sacro fonte non fuerit facta vtriusque consensu; ergo si vtriusque consensu fiat, separandi sunt, & non ad aliud, nisi vt neuter petat, & etiam si vnius tantùm consensu fiat, ille priuatur iure petendi. Secundò deduci videtur ex can. *ad limina.* 30. quæst. 1. dum dicitur eum, qui filium in necessitate baptizauerat, non esse à coniuge separandum; quia id laudabiliter fecit; ergo qui id culpabiliter fecerit, separandus est toro, videlicet, vt non petat.

24 *Durand. Ægid. Gloss. Suar.* Durand. in 4. distinct. 42. quæst. 1. artic. 3. Ægid. disputat. 34. dub. 8. & Gloss. in cap. *si vir.* 2. de cognatione spirituali partem negatiuam tradunt, quod etiam sentit Suar. 3. p. q. 67. artic. 8. §. penult. Et meritò, quia dicta priuatio, seu prohibitio petendi in nullo iure perseuerante in sua viridi obseruantia continetur; quia quamuis id contineatur in can. 1.

& 2.

& 2. 30. quæſt. 1. etiam quando cognatio inculpabiliter cõtrahitur (ſi in eis eſt ſermo de cognatione ſuperueniente matrimonio, vt impediatur actus coniugalis, vt nos exiſtimamus contra Baſil. cap. 6. credentem, in eis tantum eſſe ſermonem de cognatione antecedente matrimonium, & eius valorem impediente) hi tamen canones correcti ſunt quoad ſeparationem à toro per can. 4. & 5. 30. quæſt. 1. & per alios eiuſdem quæſt. & per cap. *ſi vir.* 2. de cognatione ſpirituali, vt ſtatim dicemus: & non ſolùm id in nullo iure perſeuerante continetur, ſed nec ex aliquo iure ſufficienter deducitur, vt conſtabit ex expoſitione Can. qui pro aduerſariis adducuntur.

Imo coniuges, ſiue ambos, ſiue vnum, quam- 25
uis cognationem ſpiritualem culpabiliter contrahentes, nullo modo priuari actu coniugali, deducitur in primis ex Can. *de eo* 30. quæſt. 1. dum dicitur: *ſi autem coniuges legitimi vnus aut ambo ex induſtria fecerint, vt filium ſuum de fonte ſuſceperint: ſi innupti* (id eſt, continentes) *permanere voluerint, bonum eſt: ſin autem grauis pœnitentia inſidiatori iniungatur, & ſimul maneant.* Vbi ſupponitur, quod quamuis ambo, & de induſtria id fecerint, poſſint ſimul permanere, id eſt, in eadem domo, & toro cohabitare. Deinde idem etiam deducitur ex cap. *ſi vir.* 2. de cognatione ſpirituali, dum dicitur: *ſiue ex ignorantia, ſiue ex malitia id fecerint, non ſunt adinuicem ſeparandi, quia ſi ex ignorantia id factum eſt, eos ignorantia excuſare videtur; ſi ex malitia, eis ſua fraus non debet patrocinari.*

26 Vnde in hoc c. *si vir*, & in dicto can. *de eo*, dicti canones, primus, & secundus corriguntur non quoad contractionem cognationis, sed quoad separationem à toro; quia in eo cap. *si vir*, & in eo can. *de eo* statuitur non impediri ab vsu coniugali, qui ex malitia contrahunt cognationem spiritualem: quo etiam comprehenduntur, qui scienter absque fraude eam contrahunt, quia ex fraude eam contrahere est maius, & peius quàm scienter absque fraude, & etiam statuitur, non impediri eos, qui eam contrahunt ex ignorantia, quo etiam comprehenduntur qui ex ignorantia vincibili eam contrahunt; quia ignorantia vincibilis etiam est simpliciter ignorantia, & aliquo modo excusat factum ex ipsa.

Addimus, ex can. *nosse* adducto pro aduersariis etiam deduci efficaciter quod quando vnius solius culpa, & non amborum superueniat cognatio spiritualis, neuter impediatur; quia dicitur quod quando leuatio non fuit facta vtriusque consensu, non sunt separandi (subintellige quoad torum;) ex eo autem quod in eo dicatur, quod si leuatio non fuit facta vtriusque consensu, non sunt separandi, non potest efficaciter deduci, quòd quando fuit vtriusque consensu, separandi sint. Et ex eo quod in can. *ad limina* adducto pro aduersariis dicatur; quod qui in necessitate baptizauit filium suum, non sit à coniuge separandus: quia id laudabiliter fecit, non deducitur efficaciter, quod quando id fecit

27 culpabiliter, separandus sit à toro; aliàs non solùm non posset petere, sed nec reddere innocenti: ex

ti:ex hoc ergo can *ad limina*,& ex illo can. *nosse*, non deducitur efficaciter, quod aduersarij intendunt; quia ad summum id posset deduci à contrario sensu: deductio autem à contrario sensu in iure est inefficax (præsertim ad deducendam pœnam, quæ potiùs est restringenda:) quia Pontifices sæpe sua responsa limitant, aut eorum rationem aliquam afferunt, non quia deficiente ea limitatione,aut ratione, responsa ipsorum non teneant, & oppositum sit dicendum, sed sua responsa limitant, vt præcisè ad interrogata respondeant, & rationem aliquam afferunt, vt ostendant sua responsa esse certa.

DIFFICVLTAS VII.

Vtrùm actus coniugalis fiat illicitus, quando matrimonio superuenit affinitas?

COnueniunt Doctores maritum incestuosum cum consanguinea vxoris, non posse ab vxore petere, vt constat ex cap. 1. de eo qui cognouit consanguineam; teneri tamen reddere petenti, vt constat ex cap. 6. & 10. & 11. eodem titulo, cui non obstat Canon *qui dormierit* vigesimaseptima q. 2. dum dicitur *incestuoso non licere reddere*; quia sensus est vxori non licere reddere incestuoso, vtpote non potenti petere, ita vt supra particulam *incestuoso* immediatè cadat particula *reddere*, & non particula *licere*, & idem est, si vxor cognoscat consangui- 28

neum mariti, vt non possit petere, & teneatur
Sanc. reddere, vt ostendit Sanc. lib. 9. d. 27. Prædicta autem doctrina procedit, quando incestus fit scienter, & absque vi, vt constat ex dictis cap. 1. & 6.

Sanc. Basil. Id verò quod addunt Sanc. & Basil. cap. 7. nempe coniugem consentientem incestui, etiam priuari iure petendi, falsum est, vt aduertit Ochag. Ochag. tract. 5. quæst. 5. quia id nullo iure statuitur, & argumentum à contrario sensu, ex quo id inferunt inefficax est, saltem ad inferendam pœnam.

29 Est tamen difficultas, in quoto gradu consanguinitatis sufficiat quod sit persona consanguinea coniugis cognita ab altero coniuge, vt iste alter priuetur iure petendi. Procedit autem post Trident. à quo affinitas dirimens matrimonium contrahendum orta ex copula fornicaria fuit restricta vsque ad secundum gradum, quæ iure antiquo sufficiebat ad id vsque ad quartum.

Angles. Pau. Co. Angles in floribus 1. part. de matrim. quæst. 14. de impedimento affinitatis artic. 1. & Paul. Comit. lib. 1. respons. moral. q. 138. docent, incestum habitum cum persona consanguinea coniugis, etiam in quarto gradu, sufficere, vt incestuosus priuetur iure petendi; quia Trident. affinitatem ortam ex copula fornicaria restrinxit ad primum, & secundum gradum, ad eum tantùm effectum, vt non impediat, neque diri-
Pius V. mat matrimonium, vt Pius V. declarauit; non autem vt non impediat petitionem debiti, quia hæc distincta est à matrimonio, & huius tantùm

fit

fit mentio in Tridentin.& non petitionis debiti.

Sancius verò, Henriq. lib. 11. cap. 15. Basil. lib. 7. cap. 33. & communiter DD. docent, affinitatem incestu contractam vsque ad secundum tantùm gradum, impedire petitionem debiti; quod etiam declarauit Congregatio Card. Et meritò; quia affinitas non impedit, neque dirimit matrimonium, nisi ob copulam, ad quam ordinatur; quia est indecens inter affines: ergo eo ipso, quod dicta affinitas restricta est, vt non impediat, neque dirimat matrimonium, nisi in primo & secundo gradu, etiam censetur restricta, vt non impediat petitionem copulæ, nisi in eisdem gradibus, & ob id disput. 20. difficult. 5. dicemus fornicationem cum affini ex copula illicita non esse incestuosam à tertio gradu. 30

Sanc. Henriq. Basil. Con. Car.

Vnde, quamuis petere debitum sit distinctum à contractu matrimonij; eo tamen ipso quod affinitas non obstat contractui, neque obstat petitioni debiti ob rationem dictam.

DIFFICVLTAS VIII.

Vtrùm actus coniugalis fiat illicitus voto castitis emisso?

COnueniunt communiter Doctores contra paucos quosdam, eum, qui post votum simplex castitatis matrimonium contraxit, & etiam eum qui post matrimonium contractum, nondum consummatum, emisit votum simplex, non posse petere; quia est 31

omnino liber ad non petendum, & in quantum possit tenetur ad seruandum votum, & ob eandem rationem etiam tenetur non reddere tempore, quo ante consummationem matrimonij est liber ad non reddendum; eo tamen tempore transacto, aut matrimonio iam consummato, teneri ad reddendum alteri petenti, quamuis hic alter conscius voti cum eo contraxerit; quia ex vna parte hic alter per contractum, quamuis ab ipso illicitè contra religionem factum, verè acquisiuit dominium corporis illius qui castitatem vouit; & ex altera petendo, non facit contra votum alterius: vnde qui votum castitatis emisit, poterit petere quando alter sit in periculo incontinentiæ, quia tunc petere est moraliter, & interpretatiuè reddere alteri.

32 Est tamen difficultas, an qui post votum castitatis contraxit matrimonium, teneatur ante consummationẽ ingredi religionem, quando necessarium sit ad non violandum votum, vt quando alter non vult seruare castitatem.

Ricard. *Nauar.* *Pet. Sot.* *Azor.* Ricard. in 4. dist. 38. artic. 7. quæst. 1. Nauarr. cap. 22. num. 73. Petrus Sot. lect. 5. de matrim. & Azor lib. 11. cap. 21. quæst. 2. partem affirmatiuam tuentur; quia ille tenetur in quantum possit seruare votum castitatis emissum, si religionem non ingrediatur, tenebitur ad reddendum alteri coniugi, quo violabit votum castitatis.

Sotus. *Sanc.* *Henriq.* *Ægid.* *Basil.* Sotus verò in 4. dist. 38. Sanc. lib. 9. disp. 34. Henriq. lib. 12. c. 2. Ægid. disp. 34. dub. 5. & Basilius

ſilius partem negatiuam tradunt,cui maximè fauet Ioan. 22. in extrauag. *antiqua*, de voto, dum decernit,initiatū ſacris(qui eo ipſo emittit votum caſtitatis,imo ſolemne)etiam ſi initietur poſt matrimonium ante conſummationem,non teneri ingredi religionem,& meritò;quia eſt nimis durum ad eam partem voti caſtitatis ſeruandam, nempe ad non reddendum, imo ad totum votum ſeruandum obligari ad aſſumendum medium ita arduum, & difficilè, & multò difficiliùs tota re voto promiſſa, etiamſi quando contrahit memor 33 voti aduertat non eſſe aliud medium ad voti impletionem, niſi religionem ingredi, ſicut etiam eſſet durum,eum,qui vouit breuem peregrinationem, obligari ad illius impletionē, ſi poſt votum, vouens, quamuis memor voti, tranſlatus fuiſſet in remotiſſimas prouincias. Et ob prædictam rationem, qui poſt votum ſuſcipiendi ordines ſacros cōtraxit matrimonium,non tenetur ante conſummationem religionem ingredi(vt contra Azor.docent Sot. *Sot.* & Sanc.)nec qui poſt matrimonium ante eius *Sanc.* conſummationem vouit ſuſcipere ordines ſacros,nec qui poſt matrimoniū ante eius conſummationē vouit caſtitatem;qui tamen poſt matrimonium ante eius conſummationem vouit ſuſcipere ordines ſacros:& qui poſt matrimonium ante eius conſummationem vouit caſtitatē,tenentur ingredi religionē, ſi quando vouent aduertant ſe non poſſe aliter implere votū,quia qui tunc id aduertit,implicitè vouet exequi, quod vouet,adhuc illo medio.

Addunt

34 *Sot.* *Sanc.* *Ægid.* Addunt Sotus lib. 7. de iustitia, quæst. 3. art. 1. Sancius disput. 36. Ægid. & plures alij contra Palud. & Petr. Sotum, etiam eum qui post matrimonium consummatum vouit castitatem (quamuis sine consensu alterius coniugis, ob quod tenetur alteri petenti reddere) non posset petere, quod videtur definitum in cap. *quidam* 3. & in cap. *placet* 12. de conuersione coniugat. Et meritò; quia ille, etiam post matrimonium consummatum, est liber ad non petendum, quia non petendo non præiudicat alteri.

Obseruandum est primò, quòd quamuis voto suscipiendi ordines, facto ante matrimonium, reddatur illicitus contractus matrimonij postea factus, si fiat animo non ingrediendi religionem, non tamen redditur illicitus actus coniugalis primus, nec petendi; quia qui post tale votum contraxit, non tenetur religionem ingredi, cui posset obstare actus primus, quo consummatur matrimonium: &
35 ob eandem rationem dicto voto facto post matrimonium ante eius consummationem non reddi illicitum actum coniugalem primum, nisi quando vouens tunc aduertebat non posse dictum votum implere nisi ingrediendo religionem.

Obseruandum est secundò, voto ingrediendi religionem reddi ipsi vouenti illicitum primum actū coniugalem, quo consummatur matrimonium (nisi sit moralis certitudo, quod alter coniux annuet vouenti cooperando ad necessaria, vt vouens possit votum implere;) quia

quia eo primo actu coniugali, quo matrimonium consummatur, vouens redditur impotens ad ingrediendum religionem, nisi altero coniuge annuente, & ad necessaria cooperante, reliquos verò actus post primum non esse illicitos; quia nullo modo sunt contra dictum votum.

Obseruandum est tertiò, voto non contrahendi matrimonium reddi illicitum ipsum contractum matrimonij, non tamen reddi illicitum actum coniugalem, nec primum, quo consummatur matrimonium, vt contra nonnullos aduertit Sanc. quia consummare matrimonium, non est contrahere, sed præsupponit illud: & ideo qui iurauit contrahere matrimonium, illud integrè implet, quamuis non consummet matrimonium. *Sanc.* 36

DIFFICVLTAS IX.

Vtrùm dubium de valore matrimonij reddat actum coniugalem illicitum?

SVpponimus, coniugem certum de nullitate matrimonij non solùm non posse petere, sed neque reddere (in quo contra Magist. in 4. dist. 33. asserentem, eum non posse petere, posse tamen, imo & teneri reddere conueniunt DD. & expresse definitum est in cap. *inquisitio* 44. de sent. excom.) quia tunc commixtio carnalis esset fornicatio, quæ nullo honestari potest. Quod etiam contra nonnullos verum existimamus, quando coniux est moraliter,

raliter,seu probabiliter certus, absq; eo,quod oppositæ partis sit probabilitas; quia qui à tribus fide dignis audiret, se esse consanguineum suæ vxoris in quarto gradu,& oppositæ partis nullam haberet probabilitatem, non posset petere,neque reddere,& tamen non haberet maiorem certitudinem, quàm probabilem,imò quando pro qualibet parte contradictionis(nempe pro valore,& pro nullitate matrimonij)est probabilis opinio, posse cõiugem amplecti opinionẽ,quam voluerit,siue pro valore, vt possit petere, & teneatur reddere,siue pro nullitate,vt nequeat petere, neq; reddere (vt generaliter diximus trac.de consciẽtia)quia quamlibet amplectendo prudenter procedet.

37 Est tamen difficultas,an coniux non certus, adhuc probabiliter de nullitate matrimonij, dubius tamen de nullitate, aut valore illius, possit vti matrimonio petendo, & reddendo. & procedit quando est dubius ex credulitate discreta,seu probabili,seu ex fundamento prudenti discreto,& probabili ad dubitandum dubio puro, quo anceps manet neutri parti contradictionis adhuc probabiliter assentiendo: quia dubius ex leui credulitate,aut fundamento potest, eo dubio ad consilium pastoris, aut aliter deposito,petere,& reddere.

38 Circa difficultatem ergo conueniunt DD. coniugem dubium de valore sui matrimonij,si mala fide illud contraxit, non posse debitum petere:vt definitur in c.*Dominus* 2.de secundis nuptiis; quia ei qui mala fide contraxit non fauet possessio; & quamuis bona fide contraxerit,

xerit, non posse petere ante prudentem diligentiam ad inueniendam veritatem.

Est tamen difficultas, an possit petere, quando bona fide contraxit, & prudentem diligentiam adhibuit? & an in vtroque casu possit, & teneatur reddere?

Adrianus in 4. quæst. 2. de sponsalibus, & quodlibeto 2. puncto 2. ad 2. docet, coniugem dubium de valore matrimonij (intellige etiam bona fide facti, & etiam dubium post prudentem diligentiã) non solùm nõ posse petere, sed neque reddere: quia tam petendo, quàm reddẽdo se exponit temerariè periculo faciendi contra castitatem. Cap. autem *dominus*, cuius ipse mentionẽ facit, vbi dicitur reddendũ esse alterij petenti, exponit quoad forũ tãtùm exterius. *Adrian.*

39 Sot. in 4. dist. 37. q. 1. art. vlt. Sanc. lib. 2. disp. 41. Ægid. disp. 34. dub. 10. & Lorca 1. 2. disp. 38. docent, coniugem dubium de valore matrimonij bona fide facti post sufficientem diligentiam in dubio persistentem, non tantùm teneri reddere, sed etiam posse petere; quia possessione matrimonij bona fide capta contractu ipso bona fide facto, ita ius coniugis in corpore alterius perficitur, & fortificatur, vt possit eo vti, ac si non esset dubium: sicut in quacunque alia materia iustitiæ. Dicta autem duo capi (nempe *Dominus*, & *Inquisitioni*, in quibus dicitur, coniugem dubium non posse petere) exponuntur à Soto, & à Lorca de eo, qui mala fide contraxit, cui non fauet possessio, vtpote malæ fidei, & ideo eum non posse petere, quamuis teneatur reddere alteri, qui bona fide cõtraxit. *Sot. Sanc. Ægid. Lorca.*

Couarr.

Couarr. *Rebell.* *Basil.* *Vazq.* *Montes.* Couarr. verò 2. p. de matrim. cap. 7. §. 2. Rebell. lib. 2. q. 16. sect. 2. Basil. lib. 10. cap. 15. Vazq. 1. 2. d. 66. cap. 4. Montesin. d. 39. q. 4. absolutè docent, coniugem dubium teneri reddere alteri bona fide petenti, & non posse ab eo petere, siue dubius, & mala fide contraxerit (vt definitur in d. cap. *dominus*) siue bona, & absque dubio (vt significatur in d. c. *Inquisitioni*;) dum in eo id definitur absolutè, & absque vlla limitatione, etiam in dubio: tam ante sufficientem diligentiam, quàm postea.

40 Esse autem in dictis cap. sermonem in foro interiori conscientiæ patet: quia in can. *Inquisitioni* Innocentius loquitur de dubio, quod pulsat conscientiam, & de dubio, quod remittit examinandum proprio pastori: & in eodem cap. respondet quid dubitans facere teneatur, non quid iudices debeant decernere; in cap. *dominus* loquitur Lucius 3. ad captiuos Christianos habitantes inter Sarracenos pro pace conscientiæ, & non ad iudices; & in eo respondet, quid ipsi dubitantes facere teneantur. Quod verò id definiatur, siue dubius contraxerit mala fide, siue bona, constat, quia in cap. *dominus*. id definitur de eo, qui dubius, & mala fide contraxit: & in cap. *inquisitioni*. id definitur absque vlla limitatione, & distinctione. Et quod id definiatur, quamuis perseueret dubium post sufficientem diligentiam, constat ex ipsis duobus cap. præsertim ex cap. *inquisitioni*.

41 Ratio autem nostræ conclusionis est, quia in dubiis tutior pars est eligenda: sed coniugi dubio

dubio (siue bona, siue mala fide contraxerit, & siue sit dubius ante sufficientem diligentiam, siue etiam postea) tutius est non petere; quia petendo, se exponit temerariè periculo peccandi contra castitatem; & eidem coniugi tutius est reddere petenti bona fide; quàm non reddere: quia non reddendo se exponit periculo iniustitiæ contra ius coniugis petentis, & reddendo, tantùm se exponit periculo fornicationis contra castitatem, quæ est minus peccatum, quàm dictum iniustitiæ, vt docet S. Tho. 2. 2. q. 58. art. 12. quia hoc opponitur meliori virtuti, nempe iustitiæ, & non minus obliganti, quàm castitas, cui opponitur fornicatio: ergo coniux in dicto dubio non potest petere; tenetur tamen reddere. Ex quo constat ad rationem Adriani. S. Thom.

Tenetur autem dictus coniux reddere, quamuis dubius sit de valore matrimonij, ex eo, quòd dubitet, an prior coniux viuat, vt constat ex cap. *dominus*, quia etiam tunc est tutius reddere: quia reddendo, tantùm se exponit periculo fornicationis, & non iniustitiæ contra priorem coniugem, quamuis fortè viuat, quia periculum iniustitiæ contra eum extinguitur possessione posterioris coniugis, quia eà ius posterioris fit fortius; & eàdem extinguitur periculum incestus contra consaguineum, quando est dubius de valore matrimonij; quia dubitat, an sit impedimentum consanguinitatis, si irreuerentia facta consanguineo accessu ad ipsum est strictè contra iustitiam; & quamuis dictum pericu- 42.

lum non extinguatur possessione posterioris, si non sit contra iustitiam strictè, sed tantùm contra pietatem partem potestatiuam iustitiæ, etiam tenetur reddere: quia sola iniustitia non reddendi est maius peccatum, quàm fornicatio incestuosa habens duplicem malitiam, vt docet Montesino n. 31.

Mont. Vazq. Addimus (vt optimè Vazq. n. 28.) etiam teneri reddere, quamuis sit dubius de valore matrimonij, quia dubitat, an contraxerit cum mancipio ignorata seruitute: quia ex vna parte non reddendo, se exponit periculo iniustitiæ contra mancipium, & ex altera reddendo, nullũ patitur detrimentũ, quo excusari possit à reddendo, quia ex eo, quod accedat ad mancipium affectu maritali, vt tenetur accedere, non reualidat matrimonium præcedens; quia non accedit intendendo de nouo contrahere, si fortè fuit nullum, quod erat necessarium ad reualidationem, sed tantùm accedit vt soluat debitum, si fortè debeat, ne se exponat periculo iniustitiæ.

43 Addimus in conclusione, coniugem dubium teneri reddere alteri bona fide, seu absque dubio petenti, quia si alter etiam sit dubius, quamuis absque dubio, & bona fide contraxerit, non est ei reddendum, etiam post sufficientem diligentiam, ne reddens ei cooperetur ad peccatum fornicationis; quia etiam ille alter tunc, vtpotè dubius, nequit licitè petere ob periculum fornicationis, quod non extinguit possessio: cùm hæc tantùm faueat efficiendo ius iustitiæ possidentis

melius

melius, & fortius, ac proinde tantùm extinguat periculum contra iustitiam, non contra alias virtutes: ob quod in alijs materijs iustitiæ distinctis à præsenti, possessio etiam fauet ad vsum; quia in eis non est, nisi periculum iniustitiæ, in præsenti verò materia matrimonij non fauet absolutè quoad vsum; quia in hoc vsu est etiam periculum contra castitatem; sed tantùm fauet ne fiat expoliatio dominij in corpore alterius. Ex quo constat ad rationem Scoti, & aliorum.

Obseruandum est (vt optimè Ægid. num. 101.) dictum coniugem dubium, si speret posse veritatem inuenire, teneri illam inquirere antequam sit occasio, in qua alter petat, ne se exponat periculo reddendi: imò (vt optimè Vazquez n. 33.) quando alter petit ante sufficientem inquisitionem factam à coniuge dubio, iste dubius tenetur ei reuelare dubitationem (si credat reuelationem profuturam, & non nocituram) vt interim dum inquiritur veritas non petat; quòd si, quamuis admonitus, petat, ei reddendum est, dum non constet admonitione mansisse dubium, 44 Ægid. Vazq.

Id autem, quod diximus, coniugem dubium non posse petere singulariter deficit, quando dubium valoris matrimonij oritur ex dubio impedimenti impotentiæ: quia tunc potest petere, vt aduertunt Vazq. Montesino, Lorca, & Basil. & supponitur in cap. *laudabilem* 5. de frigidis; quia in dubio impotentiæ vnusquisque habet ius ad inquirendum de impotentia; diligentia autem ad inquiren- Vazq. Mont. Lorc. Basil.

dum an sit impotentia, est ipsa experientia, & vsus coniugalis: & ideò dubitantibus, quamuis ambobus, conceditur in dicto cap. triennium, vt in eo possint matrimonio vti quousque veritatem inueniant.

DIFFICVLTAS X.

Vtrùm tactus turpes inter coniuges sint liciti?

45 CONueniunt Doctores, tactus turpes in coniugibus esse illicitos, imò mortales, quando est periculum effusionis seminis extra vas, si absque vrgenti necessitate fiant. Ita Sanc. lib. 9. disput. 45. Ægid. disput. 34. dub. vlt. Rebell. lib. 3. quæst. 19. Vazq. 1. 2. disp. 115. ca. 2. eo tamen periculo cessante, quamuis sint in partibus inhonestis esse licitos, quando fiunt ob copulam coniugalem, in quam suapte natura ordinantur: quia licitum est iuuare naturam ad actum rationi consonum medijs sua natura ordinatis ad illum; quod (vt aduertunt Sanc. & Ægid.) etiam est verum, quando fiunt ob quemlibet alium finem honestum, vt ad sedandam tentationem carnis, aut ad ostendendum amorem erga alterum coniugem.

Sanc. Ægid. Rebel. Vazq.

Sanc. Ægid.

46 Dissentiunt tamen Doctores, an quando dicti tactus, in coniugibus fiunt tantùm ob capiendam libidinem, seu voluptatem veneream in ipsis repertam sint mortales: Supponunt enim ad minus esse veniales, & etiam voluptatem ipsam: vtrumque tamen est diffi-

cile,

cile, quando voluptas non est nimia.

Antonin. ergo 3. par. tract. 1. cap. 20. Syluest. verb. *debitum* quæst. 9. & Margarita Confess. 6. præcepto, casu 7. docent esse mortales: quia sunt actus libidinosi, seu venerei, & non referuntur in copulam coniugalem, in quam sua natura ordinantur. *Antonin. Syluest. Marg. Conf.*

Sanc. verò Vazq. Rebell. & Ægid. docent, non esse mortales. Et meritò; quia libido in dictis tactibus reperta non quæritur omnino extra matrimonium, sed in ipso: quia quæritur in tactibus sua natura ordinatis ad copulam coniugalem; ac proinde sicut matrimonium excusat libidinem quæsitam in copulâ, saltem à mortali, ita etiam excusabit saltem à mortali libidinem in dictis tactibus quæsitam, vt pote coniugalem. *Sanc. Vazq. Rebel. Ægid.*

Quod etiam Sanc. existimat verum, quamuis in eis sit probabile periculum alterationis in membris pudendis, imò & distillationis (quæ est effusio cuiusdam humoris aquei similis semini;) quia dicta alteratio, & distillatio oriuntur naturaliter ex tactibus licitis, aut non mortalibus. Imò idem Sanc. & etiam Ochag. tract. 5. q. 12. excusant à mortali tactum, quo coniux etiam in absentia alterius tangit libidinosè sua membra pudenda, quamuis commouenda, & alteranda, quando non est probabile periculum effusionis seminis futuræ extra vas: quia etiam illi tactus sua natura ordinantur ad actum coniugalem, quamuis actu non referantur ad illum. 47 *Sanc.* *Sanc. Ochag.*

Delectatio quoque libidinosa, seu venerea

in coniugatis extra copulam habita de copula, aut præterita, aut futura cogitata, vt præsenti non est mortalis, etiam in absentia coniugis, quando non est probabile periculum pollutionis, vt contra Nauarr. & alios docent Sanc. Vazq. Ægid. & communiter DD. quia est coniugalis, vtpote habita constante matrimonio, & de actu coniugali, quod Vazq. & Sanc. existimant. verùm etiam si sit periculum commotionis, & alterationis in membris pudendis, quia tunc alteratio oritur naturaliter ex delectatione licita, aut non mortali; & addit Sanc. id esse verum, quamuis sit periculum distillationis.

Sanc. Vazq Ægid.

Vazq. Sanc.

48 In sponsis verò de futuro non tantùm libidinosa de actu coniugali futuro considerato vt præsenti est mortalis, (vt contra nonnullos diximus in tract. de peccatis) sed etiam tactus libidinosi, quamuis tantùm fiant ob voluptatem in ipsis repertam, sunt mortales (vt contra Sanc. disp. 46. Tolet. Valen. Patrem Saa, & Nauarr. docent. Rebell. lib. 3. q. 19. & plures alij) quia ex vna parte grauiter opponuntur castitati, & ex altera nondum est matrimonium, quo possint excusari, quia sponsalibus excusari non possunt, quia sponsalia, quamuis sint inchoatio quædam matrimonij & prædicti tactus tantùm sint inchoatio quædam copulæ coniugalis, non sufficiunt ad eos excusandos: quia inchoatio contractus non sufficit ad excusandum vsum rei, de qua est contractus, quamuis solùm inchoatum, & imperfectum: quia quousque contractus est perfe-

Rebell.

ctus non traditur dominium rei: qui autem nondum est Dominus rei, nullatenus, adhuc imperfectè, potest ea vti, vtpotè adhuc aliena; quamuis iam sibi promissa.

DIFFICVLTAS XI.

Quomodo coniuges obligentur ad actum, seu vsum coniugalem.

CONueniunt primò DD. coniugem per se non teneri petere debitum coniugale; 49 quia nemo tenetur vti iure suo. Addimus per se, quia per accidens aliquando tenetur; tunc scilicet, quando prudenter credit imminere alteri periculum incontinentiæ, quod petendo possit auertere, vt docent Sanc. lib. 9. disp. 2. & Ægid. disp. 34. dub. 2. ad id tamen non tenetur ex iustitia erga alterum, vt contra Petrũ de Ledesma docent Sanc. & Ægid. quia Sanc. matrimonio; nõ obligatur ad cogendũ alterũ, Ægid. vt vtatur matrimonio; tenetur verò ex castitate nõ primariò, sed secũdariò, quia hæc (sicut quæcumque alia virtus obligat ad impediendum in alijs peccatum contra illam: & etiam ob eandem rationem tenetur secundariò ex iustitia erga seipsum, quando actus incontinentiæ, quem timet in altero est contra iustitiam erga seipsum. Et ob dictam rationem existimamus correctionem fraternam esse actum illius virtutis, contra quam futurum est peccatum, quod correctione ipsa impedire conamur.

Conueniunt secundò, coniugem teneri 50

reddere debitum alteri coniugi petenti tanquam debitum siue expressè, siue interpretatiuè petat (quod intellige, si moderatè petat, & nisi petens precibus alterius, aut aliter à petendo desistat) quod exprimit Paul. 1. ad Corin. 7. *Vxori vir debitum reddat, & vxor viro.* Et ratione constat, quia coniux habet ius, seu potestatem in corpore alterius, & è contrà in ordine ad vsum coniugalem, vt etiam exprimit Paul. vbi supra, & constat ex natura ipsa contractus matrimonij: ergo in vtroque est obligatio reddendi alteri exigenti, quia iuri in vno correspondet obligatio in altero.

Addimus primò, alteri petenti tanquam debitum, quia si sic non petat, sed tantùm be-
51 neuolè, & amicè, vt res alias debitas solemus ab amicis petere non animo obligandi, tunc non est obligatio reddendi, vt aduertit Re-
Rebell. bell. lib. 2. quæst. 16. sect. 1. Addimus secundò, alteri petenti, siue expressè, siue interpretatiuè, quia verè petenti tāquam debitum, quamuis tantùm interpretatiuè (vt aliquibus signis) reddendum est necessariò, præsertim fœminæ, vt docent communiter Doctores. Quod addimus, quia viro non exigenti expressè regulariter non est obligatio reddendi; quia viros, qui volunt sibi debitum reddi, regulariter non pudet expressè exigere. Addimus tertiò, si moderatè petat, quia vt aduertit Ægid. ex matrimonio non oritur obligatio ad importunam, & immoderatam redditionem.

Tenetur autem coniux alteri copulam exigenti reddere sub mortali: quia copula est res grauis;

grauis;erit tamen solùm veniale,quando non sæpè,sed vna,aut altera vice negatur:& quando negatur exigenti remissè, & quando non tam negatur redditio, quàm pro paruo tempore differtur: vt quando exigenti manè redditur nocte, & quando exigenti nocte redditur manè.

Ex dictis deducimus, coniuges teneri ad mutuam cohabitationem; & neutrum posse ab altero inuito diu absque necessitate abesse,verbi gratia,longè peregrinando;quia id est se pro longo tempore impotentem constituere ad reddendum debitum; quod absque necessitate efficere est contra ius alterius. Et ob eandem rationem vir nequit vxore inuita, adhuc pœnitentijs se efficere notabiliter impotentem ad reddendum;quod Sanc.& Basil. extendunt ad ieiunia,quæ sunt sub præcepto; quia obligatio iustitiæ,qua vir tenetur, præferenda sit dicto præcepto. 52 *Sanc. Basil.*

Addimus (vt optimè Sanc.& Ægid.) vxorem excusari à ieiunio Ecclesiastico, si ieiunando redditur ita pallida, aut deformis, vt ob id non satis placeat viro, & ab eo minus ametur, quàm par sit: quia defectus amoris viri erga vxorem, vtpotè vadè necessarij ad pacificè traducendam vitam, est fœminæ damnum non leue, cum quo non tenetur ad obseruationem huius præcepti Ecclesiastici. *Sanc. Ægid.*

DIFFICVLTAS XII.

Quibus excusetur coniux à redditione debiti.

53 Conueniunt primò Doctores, coniugem excusari ab obligatione reddendi, quando ipsi ex redditione imminet probabile periculum damni notabilis in salute corporali.
Sanc. Ægid. Ita Sanc. lib. 9. d. 24. & Ægid. disp. 34. dub. 5. quia rectus ordo naturæ exigit, vt prius consulatur incolumitati proprij indiuidui, quàm generationi prolis. Quod verum est, etiamsi exigenti immineat periculum incontinentiæ, vt contra nonnullos aduertunt Sanc. & Ægid.
Sanc. Ægid. quia cum tanto detrimento non tenetur vitare peccatum alterius. Id quoque verum est, quamuis dictum periculum damni corporalis immineat ex morbo alterius valdè diuturno, & perpetuo, vt ex lepra, aut ex morbo Gallico, vt contra non paucos docent Sanc. & Ægid. quia quamuis licitè possit reddere; non tamen ad id obligatur cum tanto detrimento, nisi quando ante matrimonium præcedit morbus, & cognoscitur à sano, quia tunc eo ipso, quod contrahit matrimonium, censetur obligari ad reddendum non obstante eo periculo. Et in hoc casu est verum, quod
54 dicitur in cap. 2. de coniugio leprosorum: nempe sanum teneri ad reddendum coniugi leproso; & etiam quando lepra aduenit, aut cognoscitur post matrimonium, quando ex redditione non imminet sano infectio, vt sæ-

pè

pè poteſt contingere, quòd non immineat ex vno,aut ex altero coitu.

Conueniunt ſecundò DD. coniugem non excuſari ab obligatione reddendi ex eo,quòd plures filij naſcantur. Ita Sanc. diſp. 29. & Ægid.vbi ſupra ; quia cùm matrimonium ordinetur ad multiplicationem prolis, abſurdum eſt ab eius obligatione excuſari, ne proles multiplicetur;excuſabitur tamen ſaltem à mortali, quando non exiſtente periculo incontinentiæ in altero,parentes non ſufficiunt ad tot filios alendos, vt contra Rebell. lib. 2. q.16.ſect.1.& Ægid.vbi ſupra docent Sanc.& alij; quia mirum non eſt incommoditatem magnam alendi filios eximere ab obligatione reddendi debitum ; ſicut etiam incommoditas magna reſtituendi eximit ab obligatione reſtituendi. Sanc. Ægid. Sanc.

55 Eſt tamen difficultas, an coniux excuſetur à reddendo ratione amentiæ coniugis exigentis, etiam quando ei poteſt licitè reddi, iuxta ea,quæ diximus difficult.3.

Nauarr.c.26.n.27.& Veracruz 1. p. ſpeculi art.41.docent,non excuſari : quia coniux,adhuc amens, retinet dominium in corpore alterius.Sanc.verò lib.9.diſp. 22. & Ægid. diſp. 34.dub. 9. docent, excuſari. Et meritò; quia quamuis amens retineat dominium,dominio tamen, & iuri naturali matrimonij tantùm correſpondet obligatio reddendi ei, qui exigit,vt homo eſt(quia exigenti dormienti non eſt reddendum) amens autem non exigit vt homo. Erit tamen obligatio, ſi ex defectu Nauar. Verac. Sanc. Ægid.

reddi

redditionis accessurus sit ad aliam, aut se polluturus sit; quia ratio exigit, vt valde egenti debito, sibi reddatur, quamuis non petat vt homo, quia non potest.

Quomodo verò coniux adulterio alterius excuserur à reddendo, imò aliquando impediatur, dicemus disp. 11.

DIFFICVLTAS XIII.

Vtrùm coniugi illicitè petenti possit reddi?

56 SVpponimus quando exigenti est actus coniugalis licitus, ei esse reddendum; in quo nulla est difficultas, sed tantùm quando ei est illicitus.

Circa quam conueniunt DD. quando actus coniugalis, qui exigitur, est illicitus exigenti ratione alicuius circunstantiæ, se tenentis immediatè ex parte ipsius actus, vt quando exigitur cum periculo aborsus, tunc sic illicitè exigenti, id est, exigenti actum illicitum, non posse licitè reddi, quia tunc actus coniugalis, qui exigitur, est absolutè & ratione sui illicitus, ac proinde illicitus exigenti, & alteri, & ideò iste alter nequit reddere, sicut neque alter exigere.

Est, tamen difficultas, an quando actus coniugalis est illicitus, exigenti ratione alicuius circunstantiæ ipsius exigentis, vt ratione finis mali ab ipso intenti, aut ratione voti castitatis ab ipso emissi, possit ipsi reddi.

57 Sanc. Ægid. Sanc. lib. 9. disp. 6. & Ægid. disp. 34. dub. 4. docent, tunc ei reddi posse, quia tunc actus tantùm

tantùm est illicitus exigenti non alteri reddenti, ergo poterit à reddente licitè exerceri. Alij verò è contra docent, non posse licitè reddi, quia tunc reddens cooperatur peccato exigentis.

Nos tamen (vt optimè Basil. lib. 9. cap. 3.) existimamus, quando exigens illicitè, exigit illicitè ratione alicuius, quod iam, quando illicitè exigitur, non subest libertati exigentis, vt se possit ab eo liberare, vt quando exigit illicitè, quia antea emisit votum, aut quia antea contraxit affinitatem cum coniuge, quia cognouit personam consanguineam coniugis, sic illicitè exigenti non posse licitè reddi, quia id esset cooperari actui, qui iam exigenti non potest non esse peccatum, illicitè verò exigenti ratione alicuius, quod quando exigitur, subest libertati exigentis, vt ratione finis intenti, aut defectu finis, qui debuit apponi, posse licitè reddi; quia id non est cooperari intentioni finis, aut defectui intentionis debitæ, sed actui quem exigens adhuc post petitionem potest efficere bonum, & alter reddendo non inducit, seu scandalizat actiuè, sed exigens scandalizatur passiuè, ob quod non sunt dimittenda, quæ aliàs sunt sub præcepto, qualis est redditio debiti coniugalis.

Basil.

38

***

DIS

DISPVT. XI.

De diuortio.

1 E Diuortio ſumpto pro diſſolutione matrimonij quoad vinculum, quod repudium appellatur, diximus diſputatione 8. In præſenti verò diſputatione agimus de diuortio ſumpto pro ſeparatione coniugum quoad torum, & cohabitationem vinculo ipſo perſeuerante.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Vtrùm vnus coniux ob adulterium alterius poſſit ab eo ſeparari quoad vinculum?

2 ERror fuit quorundam Græcorum (in quo etiam ſunt hæretici noſtri temporis, & in quo etiam nonnulli Catholici fuerunt) coniugem ob adulterium alterius poſſe matrimonium quoad vinculum diſſoluere, & aliud inire. Quod ſupponere videtur Chriſtus Matth. 19. dum ait: *Quicunque dimiſerit vxorem, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimiſſam duxerit mœchatur.* Vbi ſupponere videtur, ob adulterium poſſe vxorem dimitti, & aliam duci, quia particula, *niſi*, eſt exceptiua, & exceptiuè ſumitur, qua alijs cauſis

causis exclusis, vt in sufficientibus ad id, admittitur fornicatio vt sufficiens, quod autem exceptiuè sumatur satis deducitur ex Matth. 5. vbi similis sententia habetur cum exceptione fornicationis his verbis: *Qui dimiserit vxorem suam excepta fornicationis causa, facit eam mœchari, & qui dimissam duxerit adulterat.*

Veritas tamen catholica est, coniugem ob adulterium alterius non posse ab eo quoad vinculum separari. Ita definitur ab Alexand. III. in cap. *ex parte* 9. de Sponsalibus, & in Concil. Florent. in instruct. Armenorum, & in Tridentin. sess. 24. can. 7. quod etiam Ecclesia perpetuò sensit, ac tenuit, vt ostendit Bellarm. 1. de Matrim. capit. 16. & deducitur ex Paul. 1. ad Corinth. 7. dum ait: *Præcipio, non ego, sed Dominus, vxorem à viro non discedere; quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari:* vbi (vt aduertit August. 1. de adulterinis coniugijs à cap. 1.) Paulus in prioribus verbis, quando ait, *vxorem à viro non discedere*, loquitur de discessione absque iusta causa, quam Christus Matth. 19. dixit esse fornicationem, & non aliam; in posterioribus verò, quando ait, *quòd si discesserit*, loquitur de discessione iusta ob fornicationem, aliàs non daret optionem vxori, vt post discessionem, vel maneret innupta, vel viro suo reconciliaretur; sed potius iuxta dictum Domini præceptum cogeret, vt ad virum iniustè relictum rediret: ergo si vxor à viro adultero discedens debet esse innupta, matrimonium non dissoluitur per adulterium.

Bellarm.

3

Quod etiam ratione probatur: quia ex vna parte matrimonium ex sua natura est indissolubile, & ex altera concessio diuina, Deut. 24. qua à Iudæis dissolui poterat libello repudij, iam cessauit, non solùm quia morte Christi generaliter tota lex diuina positiua cessauit, sed etiam quia specialiter concessio illa fuit à Christo in totum reuocata Matth. 19. vt definitum est in cap. *gaudemus* 8. de diuortijs, & constat ex contextu, & quamuis in Pontifice sit specialis, & extraordinaria facultas ex commissione Christi ad dissoluenda matrimonia rata baptizatorum ex rationabili causa, de facto tamen non decreuit ea per adulteriũ dissolui, neq; expediebat: ergo absque fundamẽto, & contra naturã matrimonij dicitur, posse de facto ob adulterium dissolui.

In eo autem testimonio Matt. 19. *Quicunque dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit mœchatur, & qui dimissam duxerit mœcatur*, ab aduersarijs adducto, quamuis particula *nisi* exceptiuè sumatur, non supponitur posse dissolui matrimonium ob adulterium, quia particula *nisi* tantum refertur, & cadit supra verba præcedentia, in quibus tantum est sermo de dimissione quoad torum, & cohabitationem, nempe *quicumque dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationem*; & significatur non posse iustè fieri in perpetuum, nisi ob fornicationem; & ideò qui absque causa fornicationis dimittit vxorem in perpetuum, dicitur mœchari, idest, facere vxorem mœchari, vt dicitur Matth. 5. quia ea dimissio

dimiſſione eſt vxori occaſio adulterãdi, quod marito imputatur: quia iniuſtè dimittit eam 5
in perpetuum. Nihilominùs Phariſæis interrogantibus de dimiſſione quoad vinculum reſpondet negatiuè poſterioribus verbis eiuſdem teſtimonij: quia dimiſſio quoad vinculum includit dimiſſionem quoad torum, & cohabitationem, & poteſtatem ineundi aliud matrimonium, & Chriſtus Dominus vnum ab alio ſeiungẽs, prius conceſſit ex cauſa fornicationis, & poſterius, nempe poteſtatem ineundi aliud, negauit abſolutè, & abſque limitatione, ita vt ſenſus ſit quicumque dimiſerit vxorem ſuam; niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur, & quia eam in perpetuum dimittit iniuſtè, quo ei præbet occaſionem adulterandi, & quia aliam ducit conſummatè.

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm ob adulterium poſſit fieri diuortium quoad torum, & cohabitationem?

COnueniunt DD. maritum ob adulterium 6
vxoris poſſe eam dimittere à ſuo toro, & cohabitatione, vt conſtat ex Matth. 5. & 19. & ex cap. *ſignificaſti* 4. & ex cap. *ex literis* 5. & ex cap. *gaudeamus* 8. de diuortijs. Hæc autem facultas, & licentia dimittendi vxorem ob adulterium conuenit ei iure naturali, ſeu ex natura matrimonij ſuppoſito adulterio (vt contra Caſtro 2. de lege pœnali cap. 4. dicen-

Sanc. Henr. Ægid. Basil. tem, ei tantùm conuenire iure diuino positiuo, aduertunt Sanc. lib. 10. disputat. 3. Henr. lib. 11. cap. 18. Ægid. disput. 35. dub. 1. & Basil. lib. 9. cap. 16. quia frangenti fidem, vt frangit adulter, non est seruanda fides.

Et ob hanc rationem etiam vxor potest separari à marito adultero, vt contra Caiet. super 19. Matth. docent reliqui Doctores, & expressisse videtur Paul. 1. ad Cor. 7. dum ait: *His, qui matrimonio iuncti sunt, præcipio, non ego, sed Dominus, vxorem à viro non discedere* (subintellige absque iusta causa) *quòd si discesserit* (subintellige ex causa iusta) *manere innuptam, aut viro suo reconciliari*; vbi supponit Paulus vxorem posse iustè à marito discedere, cùm non cogat vxorem, quæ à marito discessit ad eum redire, imò ei optionem concedat, aut redeundi, aut continenter viuendi; quòd si potest ob causam aliquam iustam discedere, absque dubio poterit ob adulterium, quo ipsi frangitur fides matrimonij: vxor enim & maritus pares sunt quoad obligationem seruandi fidem.

7 Et ob eandem rationem coniux potest ab altero discedere quoad torum, & cohabitationem ob sodomiam, aut bestialitatem (vt contra Abulen. & Palacios docent Sanc. lib. 10. disput. 4. & communiter Doctores) quia per sodomiam, aut bestialitatem non minus frangitur fides coniugi, quàm per copulam naturalem.

Sanc.

Per tactus verò impudicos nequit coniux ab altero separari, vt contra nonnullos docent

cent Sanc. Ægid.& Basil. quia durum est, vt ob iniuriam,& infidelitatem imperfectam, & incompletam (qualis fit per tactus) sic iniuriatus, censeatur exemptus à multo maiori debito, quale est cohabitandi, & reddendi perfecta copula, sed ad summum à simili debito quoad tactus, quibus iniuriatus est. Sanc. Ægid. Basil.

8 Sanc.

Et ob hanc rationem, vt Sanc. aduertit num.3. copula siue naturalis, siue sodomitica absque seminis intromissione non videtur sufficiens ad diuortium; quia absque ea non est completa iniuria; benè tamen immissio seminis intra vas, etiam absque copula, si absque ea fieri possit; quia esset iniuria completa, vtpotè sufficiens ad consummandum matrimonium, & vt coniuges fiant vna caro.

DIFFICVLTAS III.

In quibus casibus adulterium non sufficiat ad diuortium.

9

CONueniunt primò DD. adulterium non sufficere ad diuortium, quando ab vtroque coniuge commissum est, vt constat ex cap. *significasti* 4. de diuortijs, quia iniuria vni facta compensatur iniuria ab eo alteri facta, & è contrà quoad auferendum ius discedendi. Quod verò vnus vnum tantum commiserit, & alter plura, non sufficit, vt qui vnum tantùm commisit, possit diuertere ab altero (vt contra quosdam recentiores aduertunt Sanc.lib.10.disp.6.& Ægid.disp.35.n.12.) siue Sanc. Ægid.

qui plura commisit ea commiserit post alterum, siue ante illum: quia pares sunt quoad hoc, quod est esse infideles, & dedisse causam sufficientem ad diuortium; ac proinde causa, & infidelitas vnius, etiam qui pluries adulterauit, compensatur causa, & infidelitate alterius, etiam qui semel tantùm. Et ob eandem rationem quòd vnus secretò adulterauit, & alter publicè, non sufficit, vt qui secretò, possit à publico adultero diuertere, quia æquales sunt quoad hoc, quod est esse fidei fractores, & dedisse causam sufficientem diuortij.

10 Quod autem vnus sit emendatus, & alter persistat in adulterando, non sufficit vt emendatus possit diuertere ab eo altero (vt contra Antonin. & Paludan. docent Petrus Ledesma quæst. 62. artic. 1. dub. 2. & Basil. lib. 9. capit. 17.) quia emendatio non extinguit iniuriam alteri illatam, ac proinde manet dignus, vt ei nunquam seruetur fides. Quod etiam est verum (vt contra Sanc. & Ægid. aduertit Basil.) quamuis emendatus admoneat, seu inducat alterum ad emendationem, & ad reconciliationem, quia ea inuitatione non extinguitur iniuria inuitato illata; quia ea inuitatio, seu inductio non est satisfactio pro illa.

Pet. Led. Basil.

Basil.

Obseruandum tamen est primò (in quo conueniunt Doctores) quòd si post adulterium vtriusque, aut vnius tantùm ipsi reconcilientur, quicumque ex illis, qui post reconciliationem adulteret, potest ab altero dimitti, quia adulterium post reconciliationem commissum nequit dicta præterita iniuria,

vtpotè

vtpotè reconciliationem remissa, compensari.

Obseruandum est secundò, quòd si innocens post factum diuortium adulteret, tenetur alterum iterum admittere, vt contra Sanc. disp. 9. Rebell. libr. 2. quæst. 18. docent Antonin. 3. p. tit. 1. c. 11. & Ægid. dub. 2. quia iniuria sibi facta, sufficienter compensatur per adulterium postea à se commissum contra alterum, quod verum est, quamuis diuortium factum fuerit sententia iudicis, & quæ transierit in rem iudicatam, quia etiam post sententiam innocens adulterando infert iniuriam coniugi dimisso, qua iniuria ipsi innocenti facta à dimisso compensatur, & consequenter ius antea innocentis persistendi absque altero cessat, innocens enim sententia illa non acquisiuit ius adulterandi, sed declaratū fuit quod habebat ius diuertendi ab adulterio. *Antonin. Ægid.* 11

Secundò conueniunt Doctores adulterium vxoris non sufficere ad diuortium, quando à viro prostituitur ad id, vt constat ex cap. *discretionem* 5. de eo, qui cognouit consanguineam, quod verum est, quamuis vxor non coacta, sed consentiens prostituatur à marito, vt contra Ricard. & Astensem docent Sanc. Ægid. & Basil. & communiter DD. & deducitur ex dicto cap. *discretionem*, dum additur, *præsertim in vitam*, quia eo addito supponitur, id etiam esse verum, quando non prostituitur inuita: ideò autem quando maritus est causa fornicationis vxoris, aut in eam consentit, nequit ab vxore diuertere, non quia tunc vxor non inferat iniuriam marito, quia verè *Sanc. Ægid. Basil.*

ei, quamuis consentienti infert, quia coniux nequit cedere iuri, quod habet, vt alter non fornicetur, quia ius hoc non habet absolutè,
12 sicut habet in alijs materijs, sed in fauorem generationis, qui positiuè nocet fornicatio cum alio; sed quia æquum non est, vt obijciat vxori adulterium factum consensu ipsius, & vt ob id debitum neget. Censetur autem consentire quoties potens prohibere non prohibet, si non habeat iustam causam ad non prohibendum; non tamen censetur consentire, aut esse causa adulterij vxoris, quamuis ei occasionem remotam tribuat negando videlicet debitum, aut ei necessaria, aut eam à domo eijciendo, si non efficiat ex intentione, quod adulteret, vt deducitur ex cap. *significasti* 4. de diuortijs, & docent communiter DD. Et ob dictam rationem vxor, quæ maritum inducit ad adulterium, & in id consentit, nequit ab eo diuertere; quia scilicet æquum non est, vt tunc obijciat adulterium marito, & ob id ei debitum neget.

13 Tertiò conueniunt DD. coniugem non posse ab altero coniuge adultero separari, quando adulter verè excusatur à culpa adulterij, vt quando adulter bona fide credens coniugem obijsse fornicatur, aut quando bona fide accedit ad alienum existimans esse proprium, & quando omnino coactè opprimitur ab alieno; quia tunc nullam formalem iniuriam infert; neque committit formale adulteriũ. Addidimus in vltimo casu omnino coactè, quia si non omnino coactè opprimatur,

tur, quamuis cogatur metu graui potest à coniuge dimitti, vt contra Syluest. Rosell. & Armill. docent Sanc. disp. 5. Ægid. & Rebell. quia nullo metu excusatur à culpa adulterij. Sanc. AEgid. Rebell.

Quartò conueniunt DD. coniugem non posse ob adulterium discedere ab adultero, quando ei remisit iniuriam, quia remissione cedit iuri suo discedendi, quæ fieri potest, aut expressè; vt quandò expressè affirmat se remittere, aut tacitè, vt quando coniux conscius adulterij liberè accedit ad adulterum, quia tunc accessus, videtur sufficiens signum externum remissionis: quòd si accedat ignarus adulterij, aut non omnino liberè, sed causâ redimendæ alicuius vexationis non censetur remittere, quia tunc accessus non est sufficiens signum remissionis.

DIFFICVLTAS IV.

Vtrùm maritus teneatur dimittere vxorem adulterantem, & persistentem in adulterando?

SVpponimus maritum non teneri deserere vxorem adulteram iam emendatam. Quærimus tamen, an teneatur, quando non est emendata, sed in adulterando persistit. 14

Non pauci neque indocti existimant ad id teneri (imò ad id teneri sub mortali: exprimunt Petrus Ledesm. q. 62. art. 2. concl. 2. & Ouand. in 4. dist. 35. q. vnic.) quod exprimi videtur in cap. *si vir*. 3. de adulterijs dum dicitur, *si vir sciens vxorem suam deliquisse, & in* Pet. Led. Ouand.

fornicatione permanere, cum ea viuat, reus erit, & peccati particeps, & deduci videtur ex illo Prouerb.18.*Qui autem tenet adulteram, stultus est, & insipiens.*

15 Sanc. Ægid. Sanc. verò lib.10.disp.13. & Ægid. disp.35. dub.3. docent maritum non teneri (nisi forsan rarissimè) quamuis vxor persistat in publicè adulterando. Et meritò; quia non tenetur ratione adulterij, quia id potest ei remittere, vt dicitur in cap.*quemadmodum* 25.de iureiurando, neque ratione correctionis fraternæ, quia huic obligationi satisfaciet, eam admonendo, & moderatè prout potest puniendo: quia vxorem dimittere est medium viro nimis incommodum, ad quod ratione correctionis non tenetur: quia sic tenebitur celebs viuere, & solus domum regere, & eius infamia manifestior fiet, imò id vxori est periculosius, quia vxor, quæ sæpe reprehensa, & punita non emendatur, liberius viuet si dimittatur, neque tenetur ratione vitandi scandali, quòd erit suspicandi ipsum conniuere, & patrocinari adulterio vxoris, si cum ipsa inhonestè viuente cohabitet, quia ad id vitandum non tenetur, cum dicto incommodo, cùm ad id sufficiat, quod ita reprehendat, puniat, & custodiat, vt id intelligant vicini. Vnde quod dicitur in dicto cap.*si vir*, & Prouerb. 18.tantùm intelligitur, quando vir pacificè, & quietè cohabitat cum dicta vxore.

16 Addidimus non teneri nisi forsan rarissimè: quia quando dimissio sit apta ad emendationem absque inconueniente, aut ad vitandam

tādam dictam suspicionem, & marito non sit valdè incommoda, & non sit aliud medium sufficiens ad emendationem, & ad suspicionem vitandam (quæ rarissimè coniungentur) tenetur eam dimittere.

Ex dictis constat vxorem multo minus teneri ad dimittendum maritum adulterum in adulterando persistentem, quia neque ratione adulterij, vt patet, neque ratione correctionis fraternæ, quia ea dimissio est maximè incommoda vxori, imò non est apta ad emendationem mariti, neque ratione vitandi suspicionem consensus vxoris, quia rarò præsumitur vxorem consentire, & quando id præsumatur facilè poterit huic præsumptioni alijs medijs occurrere.

DIFFICVLTAS V.

Vtrùm diuortium fieri possit ob alias causas ab adulterio distinctas?

RAtio difficultatis pro parte negatiua desumitur ex Christo Matth. 5. & 19. dicente non posse vxorem dimitti nisi ob fornicationem. 17

Nihilominus Catholici contra hæreticos conueniunt, coniugem posse ob alias causas ab altero quoad torum, & cohabitationem separari (ita definitur in Trident. sess. 24. can. 8. & constat ex cap. *ex transmissa* 8. & ex cap. *literis* 13. de restitutione spoliatorum) sed non in perpetuum, vt fieri potest ob fornicatio-

nem, quod Christus docuit Math. 5. & 19. sed tantùm ad tempus dum causæ ipsæ durauerint.

Est ergo difficultas ob quas alias causas fieri possit dicta separatio.

Conueniunt DD. coniugem posse separari ab altero, quando nequit cohabitare cum illo sine graui animæ periculo; imò communiter conueniunt posse ab eo separari, quando nequit cohabitare cum eo absque que graui corporis periculo. Ita Sanc. lib. 10. d. 15. & Ægid. d. 35. dub. 4. Quod deducitur ex dictis capp. & ratione constat, quia ratio non exigit, vt cum tanto detrimento obligationi cohabitandi satisfiat, ac proinde iure naturali separari licet. Vnde cessante dicto periculo recurrendum est ad cohabitationem, quia ob aliud tantùm excusabatur coniux à cohabitatione.

Sanc.
Ægid.

18 Ex quo constat primò coniugem posse separari ab altero, quando ab eo prouocatur ad peccandum mortaliter, & admonitus non desistit à prouocãdo in quo DD. conueniunt.

Secundò constat coniugem posse separari ab altero qui labitur in hæresim, aut in apostasiam, dum non reducitur, in quo etiam DD. conueniunt, & constat ex cap. *de illa* 6. de diuortijs, quia semper ex cohabitatione cum eo perseuerante in hæresi, aut in apostasia, est periculum aliquod infectionis, nisi quis magna cura procedat ad quam non tenetur, vt non separetur ab eo.

Tertiò constat coniugem posse ab altero separari

ſeparari quando ob ſæuitiam illius timet ab eo graue aliquod malum, quod virum conſtantem terreat: in quo Doctores conueniunt, & deducitur ex cap. *ex transmiſſa*, & ex cap. *literas*, quod eſt verum quamuis coniux timens dederit occaſionem graui malo, quod timet; quia coniux adhuc vir nequit iuſtè alteri tantum malum inferre etiam ob grauiſſimam culpam.

Quartò conſtat coniugem poſſe ab altero ſeparari quando ob eius furiam timet graue aliquod malum, in quo etiam Doctores conueniunt. Et idem eſt, quando ob morbum contagioſum illius timet infectionem, vt aduertunt Sanc. & Ægidius. 19

Quintò conſtat coniugem poſſe ab altero, quando veneficus eſt, ſeparari, vt aduertunt Sanc. & Ægid. quia venefici ſæpe etiam coniunctiſſimis grauiter nocent, vtpote qui dæmonis conſilio aguntur.

Obſeruandum tamen eſt (vt aduertunt communiter Doctores) in nullo caſu ex dictis poſſe per ſe fieri ſeparationem in perpetuum, ſed tantùm quamdiu durat dictum periculum (quod poteſt in perpetuum durare) quia tantum ob periculum excuſatur coniux à cohabitatione cum altero, ac proinde eo periculo ceſſante reuertendus eſt ad cohabitationem. 20

In hæreſi tamen diſpoſitione peculiari, cap. *de illa* decernitur, vt innocens iudicio Eccleſiæ ſeparatus ab hæretico ob hæreſim, non tenetur poſtea admittere hæreticum quamuis iam emendatum. Cui non obſtat, quod Matth.

5. &

5. & 19. dicitur coniugem non posse dimitti (subintellige in perpetuum) nisi ob fornicationem; quia ibi tantum agitur de dimissione, quæ iure naturali, attenta natura matrimonij, fieri potest; quia ea attenta nequit in perpetuum fieri nisi ob fornicationem, qua fides matrimonij violatur; id tamen non tollit quin à iudice possit ob hæresim in huius pœnam tribui alteri licentia in perpetuum dimittendi hæreticum.

DIFFICVLTAS VI.

Vtrum ad diuortium necessaria sit iuditis authoritas?

21 NOn pauci, neque indocti docent (& bene) ad dimissionem coniugis quoad torum, & cohabitationem, vt licitè fiat non esse necessariam iudicis authoritatem (adhuc ratione sæuitiæ, quidquid dicat Basil. cap. 23. num. 7.) quando est moralis certitudo causæ sufficientis, nisi fortè quando aliquando sit necessaria ad vitandum scandalum, quod ex dimissione oriri possit. Ita Sanc. lib. 10. disp. 12. Henriq. lib. 11. cap. 17. Rebell. lib. 2. quæst. 17. & Ægid. disp. 35. num. 2. Quod deducitur ex Can. *dixit Dominus* 32. quæst. 2. dum dicitur, *Vbicumque est fornicatio, vel fornicationis suspicio liberè dimittitur vxor.* Vbi *liberè* idem est, quod absque alicuius licentia, aut sententia. Quod etiam supponit Christus Matth. 19. dum absolutè supponit licitam esse dimissionem

Basil.

Sanc. Henriq. Ægid. Rebell.

missionem vxoris ob fornicationem. Et ratione constat, quia ex vna parte dimissio quoad torum,& cohabitationem, nullo iure positiuo prohibetur fieri absque licentia iudicis,quamuis in cap.*porrò* 3.de diuortijs prohibita sit fieri quoad vinculum absque iudicio Ecclesiæ,quamuis impedimentum sit notorium; & ex altera parte dimittens vtitur iure suo absque perturbatione Reipublicæ.

Ex dictis constat ob adulterium, quod publicè est notorium posse diuortium licitè fieri propria authoritate,cùm tunc non sit scandalum; quia constat non fieri absque causa sufficienti; imò etiam ob adulterium secretum, dum occurratur scandalo, vt fiet si vir migret in Prouinciam vbi matrimonium ignoratur: quia iudicis authoritas tantùm est necessaria ad vitandum scandalum, quando absque ea non vitatur; quia tamen negatio debiti fieri potest absque scandalo, ideo quando moraliter constat de causa sufficiente, quamuis occulta,fieri potest priuata authoritate. In foro tamen externo, seu iudiciali non permittitur dimissio authoritate priuata facta,sed vxor si dimissa sit, & restitutionem petat,fiet restitutio, nisi quando adulterium est notorium, vt constat ex cap.*significasti* 4. de diuortijs, & non quando non est notorium, quamuis statim offeratur probatio parata,vt optimè Couar.4.Decretal.2.p.cap.7.§.5.Nihilominus, vt aduertunt Sanc. & Ægid. coniux moraliter certus de adulterio alterius coniugis non tenetur obedire iudici,adhuc sub excomunicatione 22 *Couar.*

tione præcipienti redditionem debiti; quia tunc præceptum fundatur in falsa præsumptione in casu singulari: imò neque præcipienti cohabitationem si absque scandalo possit non obedire, vt continget si se contulerit ad longinqua.

23

DIFFICVLTAS VII.

Vtrùm coniux adulter possit ab altero coniuge innocente exigere debitum, & compellere ad cohabitationem?

COnueniunt Doctores non posse, nec per iudicem, nec priuatim quando innocens est moraliter certus de adulterio; quia cùm ipsi sit fides violata, non tenetur ad reddendum, nec ad cohabitandum.

24 Est tamen difficultas, an possit quando innocens est moraliter certus.

Sanc. Ægid. Sanc. & Ægid. existimant posse, quia priuatio iuris petendi, & cohabitandi est pœna, quæ absque authoritate iudicis, aut coniugis innocentis infligi nequit; innocens autem quamdiu non est moraliter certus, nequit illam infligere.

Rebell. Rebell. verò vbi supra, & Caiet. existimant non posse. Et meritò; quia priuato iuris proximi petendi, & cohabitandi non est pœna, sed est effectus violationis fidei fractæ in adulterio; quia violanti fidem non est debita fides, ac proinde eo ipso, quòd est adulterium, quamuis non sit notitia illius, neque sit inflictio

ctio aliqua in pœnam, non eſt obligatio in innocente reddendi, neque cohabitandi: ergo iniquè ab eo exigetur, vt debitum, & ad id compelletur.

Et ob eandem rationem qui patitur, aut habet aliquam aliam cauſam ex ſupradictis ſufficientem, vt alter non reddat, aut non cohabitet cum ipſo, vt quando ex redditione debiti, aut ex cohabitatione imminet alteri graue periculum animæ, aut corporis, non poteſt alterum cogere ad id quamuis iſte alter ignoret illam cauſam, quia ſcilicet priuatio dicti iuris proximi non eſt pœna, ſed effectus, ſeu quaſi effectus dictæ cauſæ ſufficiẽtis.

DIFFICVLTAS VIII.

Vtrum coniuges poſt diuortium poſſint religionem ingredi, aut omnimodam caſtitatem vouere?

COnueniunt Doctores, coniugem innocentem poſt diuortium iuſtè factum ob adulterium poſſe in foro conſcientiæ adhuc altero inuito, non ſolùm omnimodam caſtitatem vouere, ſed etiam ſacris initiari, & religionem ingredi; quia tunc innocens ita eſt in perpetuum ſolutus ab altero quoad torum, & cohabitationem, ac ſi alter eſſet mortuus, imò tunc alter non tenetur ingredi religionem, vt deducitur ex cap. 15. & 16. de conuerſione coniugatorum: quod ſi innocens ante profeſſionem fornicetur, reuerſurus eſt ad alterum coniugem; quia ex vna parte iniuria, quam 25

quam alter intulit innocenti, ipsius innocentis fornicatione compensatur, & ex altera innocens nondum habet statum incompossibilem, cum statu maritali.

26 Addimus adulterum, etiam post diuortium, non tantum absque iudice factum non posse innocente inuito ad religionem, aut ad sacros ordines transire, in quo Doctores conueniunt, sed etiam post diuortium à iudice factum, vt contra Nauarr. & alios docent Sanc. lib. 10. disp. 10. & Ægid. dub. 5. quia dicta separatio etiam quando fit, à iudice fit in fauorem innocentis, cui per adulterium illata est iniuria, & deobligatus est à reddendi debito, & à cohabitando, non verò in fauorem nocentis; quia iste non deobligatur, ac proinde quoties innocens velit, alter est ad ipsum reuocandus, quod intelligimus verum quando innocens non vult, nocentem mutare statum; quia non sit certus, quod ipse non mutabit animum, quia si certus, & fixus si poterit nocẽs ad statum incompossibilem transire, quia tunc innocens non esset rationabiliter inuitus.

Nauar. Sanc. Ægid.

27 Et idem dicendum est quando coniuges iudicio Ecclesiæ sunt ob hæresim separati, quod scilicet innocens possit inuito hæretico, quamuis iam emendato transire ad statum matrimonio incompossibilem ob rationem dictam; quia scilicet innocens est in perpetuum solutus à toro, & cohabitatione cum illo, & quod hæreticus non possit, nisi in supradicto casu ob eandem omnino rationem.

DIF

DIFFICVLTAS IX.

Vtrùm coniuges poſſint mutuo conſenſu diuortium facere?

CErtum eſt coniuges ex mutuo conſenſu poſſe toro ſeparari, aut ad tempus, aut in perpetuum (niſi eis ex ſeparatione periculum incontinentiæ immineat, & ei aliter non occurrant) quia nullo iure obligantur ad id; imò & poſſe continentiam vouere, quamuis neuter religionem ingrediatur. Nihilominus ob periculum incontinentiæ, quod ex mutua cohabitatione eis poteſt imminere, non expedit id vouere, niſi poſt maturam deliberationem, & experientiam longam, qua experti ſint poſſe abſque notabili periculo ita viuere.

Eſt ergo difficultas, an etiam poſſint à toro, & cohabitatione ſeparari.

Circa quam conueniunt Doctores, neu- 28
trum poſſe religionem ingredi, niſi vterque ingrediatur, vt exprimitur in cap. *cùm ſis* 4. & in cap. *vxoratus* 8. de conuerſione noniugatorum, vbi excipitur poſſe maritum ingredi non ingrediente vxore quando vxor eſt ſenex, & non ſuſpecta de incontinentia, ſi caſtitatem voueat: nullibi tamen, excipitur poſſe vxorem ingredi non ingrediente marito, quamuis prouectæ ætatis, & potentis manere in ſæculo abſque periculo; & ideo Baſil. abſque fundamento excipit, quod id poſſit vxor in caſu dicto.

29 Permittitur autem coniugibus, vt voueant castitatem manentes in sæculo, & non permittitur, quod vnus ingrediatur religionem, altero non ingrediente nisi casu dicto; quia quamuis in priori casu sit maius periculum accedendi, quàm si vnus esset religiosus, tunc tamen si adsit periculum incontinentiæ, dispensatio in voto est facilis, & non in professione religiosi.

Sanc. Vt tamen vir possit ad sacros ordines promoueri sufficit, vt contra Sanc. lib. 7. disp. 39. & contra Ægid. docent Nauarr. & Pater Saa, si ab vxore castitatem in sæculo vouente absoluatur à debito tori, & cohabitationis; quia in cap. *coniugatus* 8. de conuersione coniugat. id tantùm requiritur. Quod verò in can. *Episcopus*, dist. 77. dicatur requiri promissionem religionis non obstat; quia præterquam quod id canon est Concilij Agathensis, quod non fuit generale, nomine religionis non incongruè intelligitur castitas, vt exponit Glossa.

30 Addimus coniuges saluo scandalo, & incontinentiæ periculo posse ex mutuo consensu quoad torum, & cohabitationem separatos viuere, vt nonnullos sanctos coniuges vixisse refertur; quia ad neutrum tenentur iure aliquo naturali, aut positiuo.

***

DIS

DISPVT. XII.

De impedimentis in communi.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Vtrùm ſit poteſtas humana ad inducenda impedimenta matrimonio?

IMpedimentum ad matrimonium eſt 1 duplex, vnum impediens tantùm, & alterum dirimens, impediens tantùm dicitur, quo efficitur, vt matrimonium illicitè contrahatur, ſed non inualidè; impedimentum verò dirimens dicitur, quo efficitur, vt matrimonium inualidè contrahatur.

Supponimus ergo in quo nulla eſt difficultas eſſe poteſtatem humanam ad ſtatuenda impedimenta tantùm impedientia, id eſt, ad prohibendum fieri matrimonium non minus, quàm ad prohibendam celebrationem aliorum contractuum, & adminiſtrationem, & ſuſceptionem aliorum Sacramentorum.

Eſt tamen difficultas, an ſit poteſtas humana ad ſtatuenda impedimenta dirimentia, ſeu irritantia matrimonia contrahenda. Ratio difficultatis pro parte negatiua eſt; primò, quod contractus matrimonij eſt de iure naturali, ergo nequit humano iure inualidari. Secundò, quod non eſt poteſtas humana ad mutandas eſſentias Sacramentorum; ergo ne- 2

que ad ſtatuenda impedimenta inualidantia matrimonium; quia eo efficeretur, vt id quod ante tale impedimentum eſt Sacramentum, iam poſt inductionem illius non ſit Sacramentum.

Nihilominus Catholici conueniunt eſſe poteſtatem humanam ad id, quod definitum eſt in Tridentin. ſeſſ. 24. can. 3. & 4. & conſtat ex praxi, & vſu Eccleſiæ. Quod poteſt ratione declarari; quia matrimonium ex ea parte, qua eſt contractus, poteſt humana poteſtate irritari non minus, quàm reliqui contractus ſtatuendo, vt matrimonium ab his, aut ab illis perſonis, vel hoc, aut illo modo factum ſit nullum. Ex eo verò, quod à Chriſto ſit inſtitutum, & eleuatum in Sacramentum, non fit non poſſe humana poteſtate irritari; quia ex eo tantùm fit contractum, qui aliàs eſſet validus, non eſſe validum, & qui aliàs eſſet totalis materia Sacramenti, ſeu eſſentia Sacramenti pro materiali, non ſit materia, ſeu eſſentia Sacramenti, quod non eſt, materiam Sacramenti, aut eius eſſentiam pro materiali mutari; quia materia, ſeu materialis eſſentia Sacramenti eſt ipſe contractus validus, & non contractus nullus, quæ non mutatur, quia etiam poſt ſtatutum impedimentum contractus, qui eſt validus eſt totalis materia Sacramenti, & qui non eſt validus non eſt materia Sacramenti; mutaretur autem, ſi efficeretur, quod contractus inualidus eſſet materia Sacramenti, & quod validus non eſſet materia illius, ex quo cõſtat ad poſteriorẽ rationẽ difficultatis.

Trident.

3

Ad

Ad priorem verò respondemus, quod quamuis contractus matrimonij sit de iure naturali in eo sensu, nempe quod ex natura rei in quolibet sit ius, & facultas contrahendi matrimonium, non tamen in eo, nempe quod ex natura rei nequeat non esse validus. Dicitur autem esse de iure naturali concedente, aut saltem assistente, & permittente, vt fiat, sed non obligante, & necessitante ad id.

DIFFICVLTAS II.

In quibus sit facultas statuendi impedimenta matrimonij.

COnueniunt Catholici, potestatem statuendi impedimenta, tam impedientia tantùm, quàm dirimentia, esse in Ecclesia, vt 4
constat ex Trid. sess. 24. can. 3. & 4. & ex praxi, *Trident.*
& vsu Ecclesiæ. Et eam potestatem in Ecclesia tantùm extendi ad matrimonia baptizatorum; quia tantùm in eos habet iurisdictionem. Conueniunt quoque, eam esse non tantùm in Concilio generali, quod Ecclesiam vniuersalem repræsentat, sed etiam in Summo Pontifice, vtpote totius Ecclesiæ capite, vt patet ex multis Conciliorum generalium, & Pontificum decretis, quibus non pauca impedimenta introducta sunt.

Est tamen difficultas primò, an dicta potestas etiam sit in Episcopo respectu suorũ subditorum.

5 Circa quam conueniunt Doctores de facto saltem, non esse in illo expeditam, quia antiqua Ecclesiæ consuetudine id reseruatum est Concilio generali, & Summo Pontifici.

Est ergo difficultas, an sit in eo ex vi sui muneris, quamuis consuetudine sit impedita.

Soarez tom.5.distinct.7. sect.4. & Ægidius disput.30.num.8. negant; quia Episcopus ex vi suæ ordinationis nullam habet iurisdictionem; quia quam habet accipit à Summo Pontifice.

Sanc. *Couar.* Sanc.verò lib.7.disp.1.Couarr.4. Decret.2. p.cap.6.§.1.& Basil.lib.6.cap. 1. affirmant. Et meritò; quia Episcopus ex vi sui officij est plenè, & perfectè pastor, & princeps in sua Diœcesi, quamuis subordinatus Pontifici: ergo habet plenam potestatem condendi in sua Diœcesi quascumque leges, & statuendi quidquid saluti spirituali suorum subditorum expediat, & consequenter statuendi impedimẽta matrimonij: vnde Episcopus dictam potestatem non accipit à Summo Pontifice, sed ex vi suæ ordinationis, & consequenter à Christo, quamuis subordinatam Summo Pontifici, ob quod potest à Summo Pontifice in partem, aut in totum impediri.

6 Secundò est difficultas, an dicta potestas sit in Principe sæculari.

Conueniunt DD. de facto in Principe sæculari, baptizato saltem, non esse dictam potestatem expeditam, & id significatur in cap. *per tuam* 4. de ordine cognit. dum dicitur causas

ſas natalium (ac proinde matrimoniales) ad forum Eccleſiaſticum pertinere.

Eſt tamen difficultas, an dicta poteſtas ſit in Principe ſæculari baptizato ex vi ſuæ iuriſdictionis,& officij, quamuis de facto ſit ab Eccleſia illi impedita.

Sanc.lib.7.diſp.3.Hēr.lib.12.cap.1. & Ægid. diſp.30.dub.1. partem affirmatiuam tuentur: quia contractus matrimonij eſt ciuilis, & ſæcularis ſicut reliqui, ergo eſt ſubditus poteſtati ſæculari, ſeu ciuili non minus quàm reliqui. *Sanc. Henriq. Ægid.*

7 Sot.verò in 4.diſtin.42.q.2. art. 2. Couarr. vbi ſuprà,& Baſil.lib.6.cap.2. partem negatiuam tradunt.Et meritò; quia contractus matrimonij in baptizatis ex inſtitutione Chriſti deſinit eſſe ciuilis,& ſæcularis, vtpote factus ſacer,& Sacramentum; ergo deſinit eſſe ſubditus poteſtati ciuili, ſeu ſæculari, quam habet princeps ſæcularis. *Sot. Couarr. Baſil.*

Vnde princeps ſæcularis, quamuis baptizatus,non poteſt ſtatuere impedimenta matrimonio baptizatorum; poteſt tamen matrimonio non baptizatorum;quia matrimonium horum non eſt ſacrum.

Tertiò eſt difficultas, an quæcumque prohibitio matrimonij ſit impedimentum dirimens,hæc tamen difficultas eſt generalis circa omnes leges irritarias, quæ diſputatur in tractat.de legibus,& de qua diſputat Vazquez 1. 2. diſp. 164. cui loco exactam eius diſputationē remittimus,interim tamē dicimus,circa matrimoniū nihil eſſe peculiare, ſed in hac, *Vazq.*

& in quauis alia materia conſideranda, eſſe verba legis: quia ſi in eis non contineatur decretum aliquod irritans; ſeu annullans, ſed tantùm ſimplex aliqua prohibitio, tunc hæc non cenſebitur in materia matrimonij impedimentum dirimens, ſed tantùm impediens.

8 Quartò eſt difficultas, an conſuetudine poſſint introduci, & auferri impedimenta matrimonij, quæ etiam eſt generalis, & generaliter etiam diſputatur in tract. de legibus, & *Vazq.* de ea diſputat Vazquez 1. 2. diſput. 177. cui loco exactam eius diſputationem remittimus, interim tamen dicimus nulla conſuetudine niſi cognita, & approbata, ſaltem tacite à ſuperiore; potente dicta impedimenta ſtatuere, induci poſſe impedimentum aliquod; quia nulla prohibitio, neque irritatio fieri poteſt, niſi ab habente iuriſdictionem. Et etiam nulla conſuetudine poſſe auferri dicta impedimenta, niſi cognita ſit; & approbata ſaltem tacitè à ſuperiore potente illa auferre, ſeu abrogare, niſi aliquando per accidens, quando ſcilicet lex prohibens, aut irritans, oppoſita conſuetudine redditur inutilis, aut impoſſibilis ſecundùm patriæ conſuetudinem, quia in hoc caſu dicta conſuetudine per accidens ceſſat, etiam non approbante, imò inuito Pontifice, aut Principe; quia ſicut lex, vt validè feratur, debet eſſe vtilis bono communi, & modo dicto poſſibilis, ita etiam vt validè perſeueret, debet vtilis, & poſſibilis perſeuerare.

DIF

DIFFICVLTAS III.

Quot ſint impedimenta matrimonij, & quomodo obligent?

CIrca prius, duo genera impedimentorum communiter à Doctoribus aſſignantur, quædam, quæ reddunt matrimonium ſubſequens inualidum, ob quod dirimentia dicuntur; alia verò, quæ matrimonium reddunt illicitum, ſed non inualidum, ob quod dicuntur impedientia tantùm. Impedimenta dirimentia ſunt quatuordecim, ex quibus duodecim ſunt, aut iure naturali, aut iure Eccleſiaſtico antiquo introducta, & alia duo iure nouo Tridentini, quæ omnia ſequentibus verſibus continentur. 9

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas,
Si ſis affinis, ſi fortè coire nequibis,
Si parochi, & duplicis deſit præſentia teſtis,
Raptáve ſit mulier, nec parti reddita tutæ,
Hæc ſocianda vetant, connubia facta retractāt.

Impedimenta verò impedientia tantùm, quæ aut iure naturali, aut Eccleſiaſtico antiquo introducta erant, & antea erant in vſu, duodecim enumerantur, de quibus poſtea dicemus.

Circa poſterius, quomodo videlicet impedimenta obligent (loquimur autem modò de dirimentibus) conueniunt DD. eſſe peccatum mortale contrahere matrimonium, cum im- 10

pedimento dirimente, quia id est quid graue, & impedimento ipso prohibitum.

Est tamen difficultas, an tunc duplex committatur peccatum mortale.

Non desunt grauissimi DD. qui affirmant duplex committi (in quod etiam inclinat
Ægid. Ægid. disp. 30. n. 18.) quia præter peccatum inobedientiæ contra ius naturale, aut Ecclesiasticum, quo impedimentum fuerit introductum, etiam reperitur peccatum sacrilegij, irritationis Sacramenti contra religionem.

11 Sanc. verò lib. 7. disput. 5. docet, tunc non reperiri peccatum sacrilegij, seu irritationis Sacramenti, sed tantùm vnum peccatum contra prohibitionem in impedimento inclusam. Et meritò, quia tunc non irritatur Sacramentum matrimonij, quia tunc non efficitur id cui ex institutione Christi conuenit ratio Sacramenti, nempe contractus validus: ergo tunc tantùm peccatur contra prohibitionem, aut naturalem, aut positiuam in impedimento inclusam, quia impedimento dirimente non tantùm dirimitur matrimonium, sed etiam prohibetur.

Peccatum autem, quod tunc committitur non est inobedientiæ specialis contra virtutem obedientiæ, quia nullum impedimentum dirimens prohibet, vt obediatur superiori in non contrahendo, sed est contra alias virtutes, & non semper contra eandem, ac proinde non semper est idem secundùm speciem, sed est distinctum pro diuersitate virtutis, intuitu
12 cuius impedimentum dirimens prohibet matri

matrimonium,quia quando eſt cognatio, aut
affinitas , aut iuſtitia publicæ honeſtatis , eſt
vnum ſimplex peccatum inceſtus abſque ma-
litia fornicationis, quia tunc impedimentum
prohibet intuitu pietatis , & reuerentiæ ma-
trimonium ordinatum ad copulam.Et quan-
do impedimentum eſt diſparitas cultus , eſt
peccatum ſacrilegij,quia tunc prohibet intui-
tu decoris, & honoris noſtræ religionis. Et
etiam eſt peccatum ſacrilegij , quando impe-
dimentum eſt votum caſtitatis , aut ordo , vt
patet. Et eſt peccatum malitiei contra natu-
ram, quando impedimentum eſt impotentia,
quia hæc prohibet intuitu caſtitatis,vt repri-
mentis motus contra naturam. Et eſt pecca-
tum iniuſtitiæ , quando impedimentum eſt
conditio ſeruitutis ignorata , aut vis,ſeu me-
tus,aut raptus,aut error perſonæ , & quando
ſunt hæc impedimenta, contra quæ peccatur
peccato iniuſtitiæ peccatum eſt in altero,
nempe in contrahente, cum ignorante ſerui-
tutem, aut cum perſona coacta,aut cum rap-
ta,aut cum errante perſonam. Et etiam eſt
peccatum contra iuſtitiam , quando impedi-
mentum eſt ligamen,ſeu prius matrimonium
perſeuerãs, quia tunc corpus,quod eſt prioris
cõiugis viuẽtis, traditur alteri,aut intenditur
tradi. Et eſt peccatũ contra iuſtitiã vindicati-
uã,quãdo impedimẽtũ eſt crimẽ,quia crimen
prohibet matrimoniũ in pœnã , ſeu punitio-
nẽ ipſius.Et quando impedimẽtũ eſt defectus
pręſẽtię parochi,&teſtiũ,eſt pecatũ in iuſtitię 13
contra cõiugẽ qui eſſet,quia prohibet intuitu
periculi

periculi deſerendi coniugem ſi eſſet, & contrahendi cum altero.

Obſeruandum tamen eſt, copulam inter eos, inter quos eſt aliquod impedimentum dirimens, non ſemper habere peculiarem malitiam diſtinctam à malitia fornicationis contra caſtitatem, niſi quando impedimento prohibetur matrimonium intuitu peculiaris motiui, quod in ipſa copula reperitur, vt quando copula eſt inter habentes impedimentum, aut cognationis, aut affinitatis, aut iuſtitiæ publicæ honeſtatis, aut diſparitatis cultus. Quia his perſonis magis eſt indecens copula, quam contractus, & intuitu dictæ indecentiæ eis prohibetur contractus, aut niſi quando ipſa copula ex ſe, ſuppoſito impedimento, habet peculiarem oppoſitionem ad aliam virtutem, vt contingit in copula coniugati, ſeu ligati vinculo matrimonij, & etiam
24 religioſi, & ſacris initiati, & etiam impotentis; & conſanguinei in primo gradu lineæ rectæ. Quando verò copula inter impeditos non habet ex ſe peculiarem oppoſitionem ad aliam virtutem, neque impedimento prohibetur matrimonium intuitu motiui, quòd in ipſa copula reperiatur, tunc non habet, niſi malitiam fornicationis contra caſtitatem, vt copula inter eos, inter quos eſt impedimentum erroris perſonæ, aut impedimentum conditionis, aut criminis, aut coactionis.

***

DIFFICVLTAS IV.

Vtrùm metus grauis excuset à culpa contrahentem, cum impedimento dirimente?

COnueniunt communiter Doctores, impeditum, quamuis impedimento solo iure Ecclesiastico introducto, contrahentem, cum animo consummandi, non excusari à mortali ob metum grauem; quia metus iste non aufert dictum impedimentũ, vt est dirimens, ac proinde matrimonium est nullum, & qui intendit illud consummare, intendit ad non suam accedere, quod nullo metu excusari potest à culpa mortali. 15

Est tamen difficultas, an dictus metus excuset sic impedimentum contrahentem absque animo consummandi.

Caiet. 1.2. quæst. 96. artic. 1. & Valent. 1. 2. disput. 7. punct. 6. §. 4. docent, sic impeditum non excusari à culpa mortali, quamuis impedimentum, solo iure Ecclesiastico, dirimat, quia metus non efficit, quod impedimentum dirimens, quamuis solo iure Ecclesiastico introductum, non dirimat: ergo non efficit quin contractus ille sit contra legem irritantem, ac proinde quin sit malus, & peccatum. *Caiet. Valent.*

Sanc. verò lib. 7. disp. 5. & Ægid. disp. 30. n. 19. docent, metum grauem excusare à culpa contrahentem cum impedimento dirimente, quamuis iure naturali dirimat, quia tunc non fit validè matrimonium, sed tantùm intentatur, 16 *Sanc. Ægid.*

tur, quod dicto metu sufficienter excusari videtur.

Nos tamen sub distinctione respondemus, nempe contrahentem metu graui, quando impedimentum est, solo iure Ecclesiastico dirimens, vt dirimit iustia publicæ honestatis, & disparitas cultus, & ipse metus grauis iniustè incussus ad extorquendum matrimonium, excusari à culpa: non verò quando impedimentum dirimit iure naturali, vt dirimit impotentia, & etiam consanguinitas in primo gradu lineæ rectæ, quod insinuat Vazquez 1.2. disp. 161. nu. 17. Ratio prioris partis est, quia tunc contrahere tantùm est contra legem Ecclesiasticam prohibentem, cuius obseruatio in hac materia est minoris momenti, quàm graue malum, quod timetur: ob quod eo timore existente, lex illa cessat obligare, vt prohibens, quamuis non vt irritans. Ex quo constat ad rationem pro Caiet. & Valent. adductam. Ratio posterioris partis est, quia tunc

Vazq.

18 contrahere, est contra ius naturale prohibens, contra quod perseuerans, vt in præsenti perseuerat, nihil fieri potest neque intentari, quocumque malo imminente, peccatum autem, quod sic contrahendo committitur, non semper est eiusdem speciei, vt constat ex dictis difficult. 3.

***

DIS

DISPVT. XIII.

De errore.

INcipimus iam disputare de impedimentis dirimentibus in particulari.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Vtrùm persona iure naturali dirimat matrimonium contrahendum?

COnueniunt Doctores errorem personæ, cum qua contrahitur (vt contigit Iacob ducenti Liã, quam existimabat esse Rachel) dirimere, seu irritare matrimonium, siue error det causam contractui matrimonij, quia scilicet non fieret, si non esset, error, siue non det, quia scilicet, etiam fieret cõtractus, quãuis non esset error; imò conueniunt contra Glossam 29. q. 1. in sũma, verbo *quod autẽ*, dirimẽte iure naturali, quia siue error det causá contractui, siue non det, aufert consensum in materiam substantialem contractus matrimonij, quia in hoc contractu personæ sunt materia substantialis, consensus autem in materiam substantialem contractus ex natura, seu iure naturali ipsius contractus est necessarius ad valorem illius. 1

Error autem personæ dirimit matrimonium, quamuis sit vincibilis: quia iste quãuis sufficiat 2

sufficiat ad peccandum, non tamen ad validè contrahendum; quia ad peccandum sufficit se exponere periculo faciendi contra præceptũ, cui periculo se exponit, qui cum errore, aut ignorantia vincibili peccati operatur; ad validè autem contrahendum cum aliqua, verbi gratia, cum Maria, non sufficit se exponere periculo contrahendi cum illa, sed requiritur voluntas vera contrahendi cum ea, quæ voluntas non constat cum errore illius personæ, quamuis vincibili, nisi errans habeat voluntatẽ contrahendi cum persona sibi proposita quæcumque illa sit, quod rarissimè, aut nunquam contingit in cõtractu matrimonij; semper tamen in administratione aliorum Sacramentorum, quia qui administrat alia Sacramenta, verbi gratia, Confirmationem, aut Pœnitentiam, verè intendit personæ sibi præsenti, & propositæ administrare, quæcumque illa sit.

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm error qualitatis personæ dirimat matrimonium contrahendum?

7 CONueniunt DD. errorem qualitatis vt nobilitatis, aut diuitiarum dirimere iure naturali matrimonium in duobus casibus; primò, quando matrimonium fit dependenter ab ea qualitate tanquam à conditione; quia cùm tũc deficiat cõditio, sub qua fit cõtractus, etiã deficit ipse. Secundò quando qualitas refunditur

ditur in perſonam, id eſt, quando ex errore qualitatis erratur circa perſonam, vt quando fœmina contrahit cum infante exiſtimans ſe contrahere cum Principe, & quando qualitas non refunditur in perſonã, nec matrimonium fit dependenter à qualitate tanquam à conditione in vno caſu non dirimere, quando, ſcilicet, error qualitatis non dat cauſam contractui matrimonij; quia ſcilicet aliàs fieret, quamuis non erraretur circa qualitatem perſonæ.

Eſt tamen difficultas, an dirimat quando dat cauſam contractui.

Medina de reſt. q. 33. & Præpoſitiuus cap. vlt. de coniugio leproſorum docent dirimere, quod deduci videtur ex Ariſt. 3. Ethic. c. 3. dum ait errorem cuiuſcumque circunſtantiæ tollere voluntarium; ad valorem autem cuiuſcumque contractus requiritur voluntarium. Et ratione probatur, quia quando eſt error qualitatis perſonæ, nequit eſſe perfectus conſenſus in perſonam, qui requiritur ad valorem matrimonij. Secundò quia, qui elargitur eleemoſynam alicui non pauperi exiſtimans eſſe pauperem, inualidè elargitur, ita vt recipiens teneatur ad reſtitutionem; ergo qui tradit corpus alicui, v. g. non diuiti exiſtimans eſſe diuitem inualidè tradit. 4 *Medin. Præpoſi. Ariſt.*

Sanc. verò lib. 7. d. 18. Ægid. d. 31. dub. 1. & communiter DD. docent non dirimere. Et meritò, quia error qualitatis perſonæ non impedit perfectum, & ſimpliciter voluntarium, & conſenſum circa perſonam ipſam, quæ eſt materia ſubſtantialis matrimonij, etiam ſi *Sanc. Ægid.*

quando error qualitatis est causa contractus matrimonij, efficiat inuoluntarium secundùm quid, cum quo optimè stat voluntarium simpliciter, quod sufficit ad valorem contractus matrimonij. Ex quo constat ad priorem rationem aduersariorum.

5 Et ad posteriorem respondemus concedendo antecedens, & negando consequentiam ob disparitatem; quia tunc in elargitione eleemosynæ deficit titulus, nempe paupertas; ac proinde deficit valor elargitionis eleemosynæ. In traditione verò corporis in matrimonio, quamuis deficiat qualitas, non deficit titulus; quia traditio corporis non fit pro qualitate, sed pro corpore, aut pro persona.

Aristoteles autem vbi supra tantùm loquitur de circunstantiis pertinentibus ad substantiam actionis, vt ostendit Vasquez 1.2.disp.30. Vasquez.

Id autem, quod diximus, nempe errorem qualitatis non dirimere matrimonium, etiam si det causam contractui, est verum, quidquid Basil. dicat lib.4.capit.21. etiam si errans con-
6 trahat expresse motus à qualitate, circa quam errat, quia ex eo, quod expresse moueatur à qualitate illa, & ita vt si non erraret circa illam, non contraheret, non contrahit dependenter ab illa qualitate tanquam à conditione, sed tantùm motus ab illa tanquam à causa finali.

***

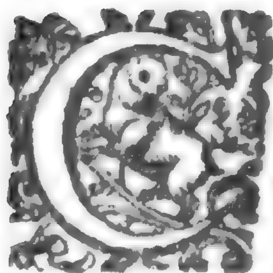
DIS

DISPVT. XIV.

De conditione seruitutis.

DIFFICVLTAS I.

Quomodo conditio seruitutis dirimat matrimonium contrahendum.

Ertum est seruitutem sumptam pro statu mancipij, quæ nomine conditionis significatur, non dirimere matrimonium iure naturali, vt constat ex cap. 1. & 2. & 4. de coniugio seruorum; quia seruitus non est defectus substantialis personæ, quæ est materia substantialis matrimonij, sicut ingenuitas, seu libertas non est substantia personæ, sed qualitas. Secundò certum est, errorem, aut ignorantiam seruitutis dirimere matrimonium serui cum libera ignara seruitutis, & è contra seruæ cum libero ignaro seruitutis, vt constat ex dictis cap. 2. & 4. & ad id sufficere errorem, aut ignorantiam, quamuis vincibilem, vt supponit Ægid disp. 31. n. 26. cùm error iste, & ignorantia sint absolutè error, & ignorantia, imò errorem affectatum, & ignorantiã affectatam, etiam sufficere; quia iste error, & ista ignorãtia sint absolutè error, & ignorãtia. Ægid.

Est tamen difficultas, an error seruitutis, seu ignorantia in persona libera dirimat matrimoniũ iure naturali, an tantùm Ecclesiastico.

Ff 2

2 Palac. Syluest. Angles. Palacios in 4.dist.3.q.vnica,Syluest.matrim. 6.q.1.& Angles 1.p.de Matrim. q.10. docent, dirimere iure naturali, quod deduci videtur ex eo, quod in nullo canone prædictum matrimonium irritetur, sed tantùm supponatur esse nullum. Et ratione probatur, quia corpus mancipij est impeditum ad vsum coniugalem, cùm iste pendeat ex voluntate Domini; ergo quando defectus iste tacetur, & ignoratur contractus matrimonij, est iure naturali nullus, sicut venditio rei, cuius vsus pendet ex voluntate alterius, est nulla, quando tacetur, & ignoratur dictus defectus: quia venditio fit vt transferatur in emptorem dominium rei non impeditæ quoad vsum.

Sanc. Ægid. Sanc.verò lib.7.disputat.19.Ægid.vbi supra, & communiter Doctores docent, non dirimere iure naturali, sed tantùm Ecclesiastico. Et meritò, quia seruitus non est defectus substantialis personæ, sed qualitatis; ergo error, aut ignorantia illius non aufert consensum perfectum, & simpliciter circa materiam substantialem matrimonij; ac proinde non dirimit illud ex natura rei, sed tantùm iure Ecclesiastico habito in dictis capitibus.

3 Quod autem seruitus ignorata, nullo iure scripto, quod nunc habeamus dirimat matrimonium, sed id in omnibus supponatur, tantùm conuincit dictam seruitutem ignoratam dirimere iure non scripto, sed viua voce tradito, aut consuetudine introducto, aut iure aliquando scripto, cuius scriptura periit.

Ad rationem respondemus, ad valorem matrimonij ex natura rei sufficere traditio-

nem

nem corporis quantum eſt ex ſe expediri ad vſum, quamuis aliena voluntate poſſit impediri; aliàs etiam ſeruitus cognita dirimeret; præſertim quod dominus, non poteſt in totum impedire ſeruum ab vſu matrimonij, niſi quantum ratio patitur; quod autem dictus defectus ignoretur non obſtat ex natura rei valori matrimonij, ſicut nec defectus rei venditæ iam dictus obſtat valori venditionis, quamuis forſan obſtet iuſtitiæ, vt ſcilicet venditio ſit licita, & iuſta.

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm quando perſona conditionis ſeruilis contrahit ſciente domino, & non contradicente cum perſona libera ſeruitutis ignara, conſequatur libertatem?

SVpponimus iure ciuili communi habito in authentica *ad hoc*, C. de latina libertate, & in authentica de nuptiis collat. 4. & iure Caſtellæ, l. 1. tit. 5. & l. 5. tit. 22. par. 4. quando dominus tradit mancipium ſiue maſculum, ſiue fœminam alicui libero ignaro ſeruitutis in coniugem tanquam liberum ſtatim mãcipium conſequi libertatem. Quærimus tamen, an etiam eam conſequatur, quando non traditur dicto modo à domino, ſed ipſum mãcipium contrahit cum libero ignaro ſeruitutis, domino ipſo ſciente, & nõ contradicente.

Conueniunt communiter Doctores iure ciuili communi ſtatim conſequi libertatem,

quando dominus scit, & ex studio, id est, dolosè tacet; iure verò Castellæ, quando non contradicit, vt expressum est in dictis legibus.

5 Iure tamen naturali in nullo casu ex tribus dictis consequitur libertatem; quia dominus neque dicta taciturnitate, neque non contradictione censetur donare mācipium libertati, imò neque dicta positiua traditione mācipij tanquam liberi in coniugem; quamuis in hoc vltimo casu dominus iure naturali teneatur donare libertati saltem pro vita coniugis liberi (si iste exigat) in recompensationem iniustitiæ ipsi factæ dicta dolosa traditione.

Vnde vbi dicta iura positiua locum non habent, mancipium nullam consequitur libertatem; quia iure naturali illam non consequitur; ac proinde extra Prouincias imperio subiectas, in quibus ius commune ciuile vim habet, & extra nostra regna, in quibus tantùm lex Castellæ vim habet, mancipium in nullo casu ex tribus dictis libertatem consequitur.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm in casu, in quo mancipium contrahens cum libero, seruitutis ignaro, consequitur libertatem, matrimonium validè fiat?

6 Sanc. Henriq. SAncius lib. 7. d. 20. & Henr. lib. 11. c. 10. affirmant, quòd etiā traditur in dicta authent. de nuptijs. Et ratione probatur, quia quamuis perseueret seruitus ignorata, quando matrimonium fit; ea tamen seruitus nullius

lius considerationis est, vt possit matrimonium irritare; quia ita est, ac si non esset, quia statim ac perficitur matrimoniũ, finitur.

Couarr. verò 4. decret. 2. p. c. 3. §. 7. & Greg. Lop. l. 1. Castellæ tit. 5. p. 4. negant, quod etiam traditur in d. l. Castellæ. Et meritò; quia iure canonico seruitus ignorata absque vlla limitatione dirimit matrimonium; sed quando matrimonium celebratur adest dicta seruitus; ergo verè dirimit matrimonium. *Couar. Greg. Lop.*

Vnde ius ciuile in dicta authent. non habet locum quoad hoc in prouincijs, adhuc imperio subiectis, in matrimonijs baptizatorum, quia non habet vim contra ius canonicum, quo absolutè in baptizatis irritatur dictum matrimonium. Quod autem seruitus illa statim post factum, aut attentatũ matrimonium cesset, non sufficit, vt validè fiat, quia verè est seruitus, quando matrimonium fit, & non est paruæ considerationis, quod adsit, cùm efficiat personam maximè vilem non minus, imò magis, quàm seruitus præcedens, quamuis hæc iure canonico non dirimat matrimonium. 7

DIIFFICVLTAS IIII.

Vtrùm mancipium contrahens matrimonium cum domino, aut cum domina, statim consequatur libertatem?

ETiã si iure Castel. l. 1. tit. 13. p. 4. ancilla eo ipso, quod ducitur à dño fiat libera; nó ta- 8

men iure communi ciuili,vt contra Syluest.& alios docent Sanc.lib.7.d.20. Couar. & Henriq.quia nullus textus reperitur,in quo id exprimatur,neque ex quo deducatur.

Sanc. Couarr. Henriq.

Est tamen difficultas,an ex vi matrimonij, seu iure naturali ipsius matrimonij mancipium contrahens cum domino, aut cum domina eo ipso consequatur libertatem.

Sanc. Couarr. Henriq. Ochag.

Sanc. Couarr. & Henr. partem negatiuam supponunt, quam exprimit Ochagauia tract. 3.q 49.& deduci videtur ex eo,quod Agar verè fuit vxor Abrahæ,& tamen Genes.16.& 21. & ad Galat.4.dicitur ancilla. Et ex eo, quod Arist.refert 1.Politic.cap.1. nempe quod apud aliquas nationes vxores habebantur tanquam ancillæ: ergo matrimonium mancipij cum domino,aut domina vi,& efficacitate sua naturali non excludit seruitutem.

Arist.

9 Vazq. verò 3. par. disput. 80. cap. 8. Basil. lib.7. cap. 44. & Gregor. Lopez partem affirmatiuam tradunt,quod etiam dicitur in dicta l.1.Castellæ. Et meritò;quia status matrimonij pugnat cum statu seruitutis, quia coniux ex vi matrimonij fit alteri socius, & eius nomine, & honore gaudens, & acquirit ius,vt fiat vna caro cum altero coniuge,quæ omnia non compatiuntur cum statu seruili; status ergo matrimonij vi,& efficacitate sua naturali excludit seruitutem.

Vazq. Basil. Greg. Lop.

Agar autem non dicebatur ancilla, quia post matrimonium mansisset talis; sed quia fuit antea, & postea non fuit assumpta ad domus gubernationem,sed mansit ministrans.

Quod

Quod verò apud aliquas gentes, vxores haberentur vt ancillæ non obſtat, quia gentes illæ, vt ipſe Ariſt. refert, erant barbaræ.

DIFFICVLTAS V.

Vtrùm mancipium poſſit contrahere matrimonium inuito domino?

RAtio difficultatis pro parte negatiua de- 10
ſumitur, primò ex Concilio Cabilolenſi *Conc.*
relato capite vltimo 29. quæſt. 2. vbi dicitur, *Cab.*
coniugia ſeruorum non eſſe diſſoluenda, vbi coniunctio fuit legalis, & per voluntatem dominorum, quo denotari videtur, non eſſe valida, quando fiunt contra voluntatem dominorum. Secundò deſumitur ex Baſil. can. ſuo *Baſil.*
40. vbi id clarè ſupponit.

Nihilominùs Doctores conueniunt mancipia, non ſolùm validè, ſed etiam licitè poſſe inuitis dominis matrimonia contrahere, quod manifeſtè ſupponitur in capite 1. de coniugio ſeruorum. Et in primis, quod poſſent validè contrahere probatur; quia mancipium non eſt inhabile ad contrahendum contra voluntatem domini, quia non iure aliquo poſitiuo, quia nullum extat; neque naturali, quia traditio mancipij ad obſequia humano modo præſtanda domino non eſt incompoſſibilis cum traditione corporis mancipij ad prolis generationem. Deinde quod poſſint licitè patet; quia id non eſt prohibitum iure poſitiuo, vt patet; neque naturali; quia contractus ma-

trimonij & eius vsus temporibus opportunis non impedit obsequia, domino humano modo præstanda. Vnde domini nequeunt licitè matrimonia mancipiorum impedire, vt supponitur in dicto capite 1.

11 Ad rationem ergo difficultatis respondemus, Patres Concilij Cabilonensis, & Basilium loquutos fuisse iuxta ius antiquum positiuum,
Henriq. quo eo tempore (vt Henriq. refert lib. 11. capit. 10.) matrimonia mancipiorum contra voluntatem domini erant irrita. Addimus tamen in Concilio Cabilonensi tantùm dici non esse dissoluenda, quando voluntate domini contracta sunt, ex quo non necessariò infertur esse dissoluenda, quando contracta sunt contra voluntatem domini, & in canone illo Basilij in Græco non contineri nullitatem eorum matrimoniorum, sed exaggerationem
Sanc. quandam, vt ex nostro Turriano refert Sanc. disp. 21. num. 10.

DIFFICVLTAS VI.

Vtrùm mancipium teneatur potius satisfacere domino, quàm coniugi?

12 Circa hanc rem non parum variant Doctores, quia alij affirmant præferendum esse dominum; alij præferendum esse coniugem. Alij verò eum esse præferendum, cui maius damnum immineat, ex eo, quod ei non satisfiat, & quando vtrique æquale damnum imminet, satisfaciendum esse domino, quando ipse

ipse non annuit matrimonio; coniugi verò quando ex licentia domini factum fuit.

Nos tamen existimamus, quòd si matrimonium fuit prius initum, quàm seruitus contracta, potius est satisfaciendum coniugi rationabiliter petenti attenta seruitute; at si seruitus fuit prius contracta, quàm matrimoniũ initum, potius satisfaciendum est domino rationabiliter præcipienti attento coniugio, vt significatur in capite 1. de coniugio seruorum dum dicitur dominis exhibenda esse debita, & consueta seruitia à mancipio, quantumuis matrimonium contrahat: ratio vtriusque partis est; quia qui prior est tempore potior est iure; quia iuri iam acquisito nullus præiudicare potest. 13

DIFFICVLTAS VII.

Vtrùm domnus possit vendere mancipium coniugatum ad partes remotas?

Difficultas tantùm procedit, quando ob venditionem ad partes remotas impediendus est vsus coniugalis ex eo, quòd coniux mancipij impeditus sit mancipium venditum comitari, quia quando comitari potest certum est vendi posse ad partes remotas. 14

Circa difficultatem ergo variant Doctores: quia alij absolutè docent, dominum posse: alij absolutè docent non posse; alij verò posse quando mancipiũ contraxit absque volun

voluntate domini, & non poſſe quando ex eius licentia contraxit.

Nos tamen exiſtimamus, quòd ſi matrimonium mancipij fuit prius factum, quàm ſeruitus contracta, dominus non poſſit vendere ad partes remotas, quando impediendus eſt vſus matrimonij; quia tunc coniux mancipij potior eſt iure, quàm dominus; at ſi ſeruitus fuit prior, dominus (quamuis iure Caſtellæ l.1.tit. 5. p.4. non poſſit) tamen iure naturali poteſt, quamuis vſus matrimonij ſit impediẽdus (quando abſque notabili incommodo ne-
15 quit non vendere ad partes remotas; quia ſi abſque eo poſſit, ratio exigit vt mancipium, & eius coniux non impediantur à iure vtendi matrimonio; quia dominus ſuppoſito matrimonio mancipij, ad quod celebrandum habuit ius, tenetur ad id attendere quantùm commodè poſſit: Dominus enim mancipium coniugatum nequit tantum occupare, quantùm poſſit non coniugatum.

Quomodo verò poſt matrimonium factum poſſit maritus ſe vendere in mancipium, inuita vxore (quamuis nequeat in Prouinciis ſubiectis legibus Caſtellæ) & non poſſit vxor inuito marito, docet Sanc. lib. 7. à diſp. 22. Et bene, quidquid dicat Baſil. lib. 7. cap. 44.

Sanc.

***

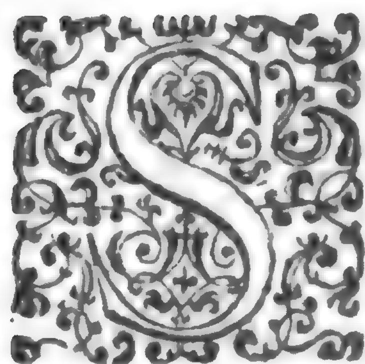
DISPV

DISPVT. XV.

De voto.

DIFFICVLTAS VNICA.

Quomodo votum solemne castitatis dirimat matrimonium.

Vpponimus primò, votum simplex castitatis non dirimere matrimonium contrahendum (vt constat ex cap. vnico de voto in 6.& ex cap. *consuluit* 4.& ex cap. *rursus* 6. *qui Clerici, vel vouentes)* excepto voto simplici castitatis cum aliis duobus votis simplicibus post biennium nouitiatus, in nostra Societate emissis, quod cum eis illud dirimit iure Ecclesiastico, habito in Bulla Ascendente Domino edita à Gregor. XIII. Secundò supponimus, votum solemne castitatis in religione emissum dirimere matrimonium iure Ecclesiastico, vt constat ex dicto cap. vnico, & ex Tridentin. sess. 24. can. 9. & non dirimere iure diuino; quia de hoc iure nullatenus constat. 1

Est tamen difficultas, an dictum votum sua naturali, vi & efficacitate, seu suo iure naturali dirimat matrimonium.

Durand. in 4. dist. 28. quæst. 1. Dominicus 2

Sotus *Durand.*

Do. Sot. Pet. Sot. Couarr.

Sotus 7.de iust. quæst.2. artic.5. Petrus Sotus
lect.5. de Matrim. & Couarr. 2. par. epitome
capit.7.§.4.partem affirmatiuam tuentur,quia
per votum solemne castitatis in religione;quis
tradit se Deo,& ius,quod habet ad nuptias,in
quo distingui videtur à voto simplici castita-
tis, quod tantùm continet promissionem, &
non traditionem; ergo qui solemniter vouit
castitatem,nequit ex natura ipsius voti solem-
nis castitatis validè tradi alteri vt coniugi,seu
ad vsum oppositum castitati.

Scotus. Sanc. Ægid. Vazq.

Scotus verò in 4. distinct. 38. quæst.vnica,
Sanc.lib.7.disputatione 26.Ægid.disputat.31.
dub.6.& Vasquez 1. 2. disputat. 165. partem
negatiuam tradunt. Et meritò; quia voto so-
lemni castitatis, quis non aliter se ipsum, &
ius, quod habet ad nuptias,tradit Deo, quàm
se ex virtute religionis, & non iustitiæ obli-
gando ad seruandam castitatem, sicut voto
3 simplici: ergo potest validè se ipsum alteri ex
iustitia in matrimonium tradere ad vsum
contra castitatem, sicut post votum simplex
castitatis; antecedens patet, & consequen-
tia probatur: quia traditio, seu obligatio ex
religione Deo, & traditio, seu obligatio al-
teri, vt coniugi, ex iustitia optimè compa-
tiuntur;quia sunt diuersæ rationis,& dispara-
tæ,& id constat in eo,qui post matrimonium
consummatum ex licentia alterius coniugis,
vouet solemniter castitatẽ in religione;in quo
simul sunt dictæ traditiones, seu obligatio-
nes. Vnde votum solemne castitatis nõ differt
à simplici;quia vno vouens tradatur Deo, &
altero

altero non; ſed votum dicitur ſolemne ex eo ſolùm, quòd fiat ſub certa regula approbata ſub ſuperiore, cui vouens ſe in perpetuum tradit, & à quo in perpetuum acceptatur, de quo Vaſquez latius vbi ſupra cap. 8. Vazq.

Obſeruandum eſt, Religioſos, & Moniales matrimonium contrahentes, & eos, qui cum Monialibus contrahunt, incurrere ipſo facto excommunicationem latam in clementina vnica de conſanguinitate. 4

DISPVT. XVI.

De ordine.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Quomodo ordo ſacer dirimat matrimonium contrahendum.

SVpponimus primam tonſuram, & quatuor minores ordines non dirimere matrimonium, imò neque impedire; quia non ſua natura, ſeu ſuo iure naturali, vt paret, neque iure aliquo poſitiuo: quia nullum extat. Ordinem verò ſacrũ, etiam ſubdiaconatus, dirimere ex iure Eccleſiaſtico matrimoniũ contrahendũ, vt conſtat ex c. 1. & 2. *qui clerici, vel vouentes*, & ex cap. vnico de voto in 6. & ex 1

ordo sacer efficit, non tantùm ratione voti solemnis castitatis, seu iuris Ecclesiastici annexi ipsi voto solemni castitatis, vt dicitur in dicto cap. vnico, sed etiam ratione sui, seu ratione iuris Ecclesiastici sibi annexi, vt contra Bellarm. & Basil. cap. 27. docent Scotus in 4. distinct. 37. & Rebell. lib. 3. q. 12. quia in dictis cap. 1. & 2. id absolutè tribuitur ordini sacro nulla facta mentione voti: & id non leuiter significatur in dicto can. 9. Triden.

Scotus. *Rebell.*

Est tamen difficultas, an ordo sacer etiam iure naturali, & diuino dirimat matrimonium.

2 Circa quam, paucis quibusdam Doctoribus exceptis, reliqui communiter docent, ordinem sacrum ratione voti solemnis sibi annexi non dirimere matrimonium iure naturali. Et meritò, ob eandem omnino rationem, ob quam disputatione, & difficult. præcedenti diximus, votum solemne castitatis, in religione emissum, non dirimere iure naturali matrimonium: nec ordinem sacrum ratione dicti voti sibi annexi dirimere iure diuino positiuo; quia de eo iure nullatenus constat.

Imò ordo ipse sacer (quamuis à Christo institutus) ratione sui, dicto voto secluso, non dirimit matrimonium iure diuino positiuo; quia de eo non constat, neque iure naturali; quia ordo sacer sua natura non est incompossibilis cum traditione, qua quis alteri tribuit dominium sui corporis ad vsum coniugalem,
3 vt patet: ordo ergo sacer tam ratione sui,

quàm

quàm ratione voti sibi annexi tantùm dirimit matrimonium iure Ecclesiastico, vt optimè aduertunt Rebell.lib.3. q. 4. Vazq.3. p. dist.249.cap.2.& plures alij. *Rebell.* *Vazq.*

Obseruandum est, Clericos in sacris, qui matrimonium contrahunt, incurrere ipso facto excommunicationem latam in Clementina vnica de consanguinitate.

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm ordo sacer ante vsum rationis susceptus dirimat matrimonium?

SAncius lib.7.disput. 30. Vazquez 3.p. disputat.246.num.25.Henr. lib. 12. cap. 5. & Ægid.de Sacramento ordinis disp.20.docent, ordinem sacrum susceptum ante vsum rationis non dirimere matrimonium, imò neque prohibere; quia non ratione sui, seu iuris Ecclesiastici ipsi annexi; quia credi non potest, Ecclesiam velle in eo statu initiatum suo iure comprehendi; neque ratione voti castitatis ordini annexi; quia votum nequit esse absque vsu rationis, quod etiam docent de ordine sacro suscepto per vim, seu metum grauem iniustum. Quod Vazq. & alij extendunt ad ordinem sacrum, susceptum cum ignorantia iuris, & voti, ordini annexorum. 4 *Sanc.* *Vazq.* *Henr.* *Ægid.* *Vazq.*

Palud.verò in 4.dist.37.quæst.1.art. 1. Antonin.3.tit.1.cap.8.Ledesma 2.p.4.q. 55. art.4. & Rebell.lib.3.quæst.12.docent, ordinem sacrum susceptum ante vsum rationis dirimere *Palud.* *Antonin.* *Ledesm.* *Rebell.*

matrimonium. Et meritò, non ratione voti annexi, quia absque vsu rationis nequit votum fieri, adhuc implicitè, sed ratione sui, seu ratione iuris Ecclesiastici ipsi ordini annexi; quia ius Ecclesiasticum dirimens matrimonium est absolutè annexum ordini sacro, non minus, quàm iura Ecclesiastica sunt annexa Baptismo: ergo sicut iura Ecclesiastica comprehendunt baptizatum ante vsum rationis, ita etiam ius Ecclesiasticum dirimens matrimonium annexum ordini sacro comprehendit sacris initiatum ante vsum rationis.

5 Et eidem ob eandem rationem dicendum est, vt optimè dicti Doctores de ordine sacro, metu quantumuis grauissimo, voluntariè suscepto; imò etiam credimus, tunc non tantùm dirimere ratione iuris ipsi annexi, sed etiam ratione voti solemnis castitatis ipsi annexi. Et ob eandem rationem idem est dicendum de ordine sacro cum ignorantia, quamuis inuincibili, dicti iuris, & dicti voti suscepto, vt contra Vazquez docet Sanc. disp. 27. quamuis tunc non ratione voti, quando ordo suscipitur cum ignorantia inuincibili annexionis voti; quia sic ignorans voti annexionem, id non efficit adhuc implicitè.

Sanc.

6 Et multò melius ordo sacer ante pubertatem post vsum rationis susceptus dirimit matrimonium, vt contra Sanc. docet Ægid. & tunc non tantùm ratione iuris Ecclesiastici ipsi ordini annexi, sed etiam ratione dicti voti, quia votum istud, quamuis solemne, validè fieri potest ante decimum sextum annum, etiam

Ægid.

etiam si ante eum professio solemnis in religione sit nulla ob peculiarem dispositionem iuris circa professionem, quæ non est circa dictum votum, quamuis solemne.

DISPVT. XVII.

De cognatione naturali, seu ex sanguine, quæ dicitur consanguinitas.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Quid sit consanguinitas, & quomodo eius gradus computentur?

Irca prius, consanguinitas (quæ dicitur quasi sanguinis vnitas) definitur, quod sit *Propinquitas duarum personarum per carnalem propagationem contracta, quarum ambæ ex eadem descendunt, vel vna ex altera.* Vnde consanguinitas est quædam mutua relatio, seu habitudo coniunctionis in sanguine, requirens pro conditione natiuitatem. 1

Distinguitur autem consanguinitas per gradus, & lineas: *Gradus est habitudo coniunctionis vnius consanguinei ad alterum*: ac proinde requirit duo extrema, vnum tanquam subiectum, & alterum tanquam terminum. Linea vero est, *Plurium habitudinum coniunctionis consanguineorum ordinata collectio.* Linea autem est 2

duplex, vna recta, altera transuersalis, seu collateralis. Recta est, *Collectio habitudinum eorum consanguineorum, quorum vnus ab alio originatur.* Transuersalis verò est, *Collectio habitudinum ab eodem stipite descendentium, quorum nullus originatur ab alio.* Recta autem est duplex per solam nostram rationem duplicata: vna est ascendentium, quæ est *Collectio habitudinum prout considerantur ab stipite versus descendentes:* altera descendentium, quæ est *Collectio habitudinum, prout interuersò ordine considerantur à descendentibus versus stipitem.*

Circa posterius, ad dignoscendos, seu numerandos gradus, triplex regula à Doctoribus traditur. Prima est: *In linea recta tot gradibus vnus alteri coniungitur, & ab eo distat, quot generationibus vnus descendit ab altero.* Vnde filius est in primo gradu cum patre; quia ab eo vna generatione descendit, & nepos est in secundo cum auo, quia ab eo descendit duabus generationibus, vna, qua suus pater immediatè descendit ab illo; & altera, quia ipse immediatè descendit à patre suo, medio quo descendit à suo auo.

3 Secunda regula habita in can. *ad sedem*, & in can. *parentelæ* 35. quæst. 5. est *In linea transuersali æquali tot gradibus vnus coniungitur alteri, & ab eo distat, quot quilibet coniungitur suo communi stipiti proximo & ab eo distat*; quia tantùm ratione illius coniunguntur, & in ordine ad illum distant. Vnde duo fratres inter se sunt in primo gradu; quia in eo gradu sunt cum suo communi stipite proximò, medio

quo

quo inter se coniunguntur, & in ordine ad quem distant.

Tertia regula habita in cap. finali de consanguinitate est: *In linea transuersali inæquali tot gradibus vnus coniungitur alteri, & ab eo distat, quoties, qui remotior est à cõmuni stipite proximo, ei coniungitur, & ab eo distat*; quia solùm coniunguntur ratione communis stipitis proximi; ac proinde nequeunt magis inter se coniungi, quàm remotior illi coniungitur. Vnde patruus, & consobrinus sunt in secundo gradu, quia consobrinus est in secundo cum proximo stipite amborum.

Obseruandum est in prima regula, conuenire ius ciuile cum canonico; non verò in secunda, neque in tertia; quia ius ciuile numerat omnes gradus, qui repetiuntur in duabus personis, quæ transuersaliter comparantur. Vnde iure ciuili duo fratres sunt in secundo gradu; quia in quolibet est vnus gradus respectu proximi stipitis, vtrique communis, & patruus, & sobrinus in tertio, & duo filij duorum fratrum in quarto. 4

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm consanguinitas dirimat matrimonium iure aliquo positiuo?

COnueniunt Doctores, consanguinitatem nullo iure diuino dirimere matrimonium, quia non iure aliquo Euangelico, quia nullum circa hoc extat, neque iure aliquo veteri, quia quamuis in veteri lege, Le- 5

uitic. 18. consanguinitas in aliquot gradibus dirimeret matrimonium, etiam in primo lineæ rectæ, in quo etiam dirimit iure naturali. Tota tamen lex vetus, vt positiua cessauit morte Christi; dirimere tamen iure Ecclesiastico, vt constat ex cap. statim citandis.

Obseruandum est, quòd quamuis consanguinitas olim dirimeret, vsque ad septimum gradum inclusiuè, vt constat ex can. *ad sedem* 35. quæst. 5. iam tamen non dirimit, nisi vsque ad quartum gradum, inclusiuè tamen, vt constat ex cap. *non debet* 8. de consanguinitate.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm consanguinitas in primo gradu lineæ rectæ dirimat matrimonium iure naturali?

6 CONueniunt Doctores, consanguinitatem in primo gradu lineæ rectæ iure naturali dirimere matrimonium; quia vsus coniugalis, ad quem matrimonio confertur ius iustitiæ, nequit ex sua natura, & ex suo obiecto, & semper, & in communi casu non esse inhonestus in dictis consanguineis, nempe in filio, & in matre, & in patre, & in filia; cùm nequeat non esse contra reuerentiam suapte natura debitam ascendentibus: ergo nequit conferri, ius iustitiæ ad eum actum vtpote semper ex obiectio inhonestum, & rationi dissonum, ac proinde consanguinei in dicto gradu sunt inhabiles

habiles ad matrimonium, quo prædictum ius confertur: sunt autem inhabiles inhabilitate orta ex natura dictæ consanguinitatis, ac proinde iure naturali.

Est tamen difficultas; an consanguinitas in dicto primo gradu dirimat matrimonium in casu extremæ necessitatis propagandi genus humanum; vt si in mundo tantum superessent mater, & filius, aut pater, & filia. 7

Sanc. lib. 7. disp. 51. Henriq. lib. 12. cap. 9. & Basil. cap. 31. negant; quia damnum priuatum irreuerentiæ, quæ fit ascendenti copula, & matrimonio ad eam ordinato, debet cedere damno communi interitus vniuersi. *Sanc. Henriq. Basil.*

Caiet. verò 2. 2. quæst. 154. art. 9. Petrus Ledesm. quæst. 54. artic. 3. difficult. 1. & Ægid. disp. 32. n. 14. affirmant. Et meritò; quia etiam in casu dicto irrogatur irreuerentia ascendēti in copula, & matrimonio opposito pietati, aut obseruantiæ, cui priuatus cedere, aut acquiescere nequit, cùm sit opposita pietati, aut obseruantiæ, & non iustitiæ, cuius damno potest ex rationabili causa cedere, & acquiescere. Ex quo constat ad rationem aduersariorum. *Caiet. Pet. Leds. Ægid.*

Ex concessione tamen Dei, qui potest debitum reuerentiæ erga ascendentes extinguere, aut aliter coniunctionem inter dictos consanguineos honestare, poterit inter eos matrimonium validè contrahi.

***

DIFFICVLTAS IIII.

Vtrum consanguinitas in omnibus aliis vlterioribus gradibus lineæ rectæ præter primum dirimat matrimonium iure naturali?

8 Sanc. Sot. Valent. Couarr. Lud. Lop. Angel. Rosell.

SAnc. lib. 7. disp. 51. Sotus in 4. d. 40. quæst. vnica, artic. 1. Valent. d. 10. quæst. 5. punct. 3. Couar. 4 decretal. 2. part. cap. 6. §. 6. Ludouic. Lop. 2. p. instructorij cap. 49. Angelus, & Rosella docent, consanguinitatem non dirimere matrimonium iure naturali in omnibus aliis gradibus vsque ad Adam, aut quia consanguinitas, quæ est quædam sanguinis participatio, tandem euanescit, aut quia in accessu carnali inter coniunctos in remotioribus gradibus non sit irreuerentia saltem sufficiens ad dirimendum matrimonium. Doctores tamen isti non conueniunt in assignando gradum, vltra quem consanguinitas non dirimat. Quia Sancius existimat non dirimere vltra primum gradum, Sotus, & Valentia non dirimere vltra secundum: Angelus, & Rosella non dirimere vltra quartum, Ludouicus Lopez vltra septimum: Couarr. verò non dirimere vltra vigesimum.

9 Scot. Bellar. Ægid. Basil. Vazq.

Scotus verò in 4. dist. 40. quæst. vnica art. 2. Bellarm. 1. de matrim. cap. 28. Ægid. dist. 31. dub. 1. Basil. lib. 7. cap. 31. & Vaz. 12. disp. 112. docent, consanguinitatem suo iure naturali dirimere matrimonium in quocumque gradu lineæ rectæ, etiam vsque ad Adam. Et meritò,

tò, quia cuicumque aſcendenti, etiam remotiſſimo, debita eſt iure naturali reuerentia, vtpote principio naturali, & per ſe: quilibet autem aſcendens, quantumuis mediatus, & remotus, eſt principium per ſe deſcendentis, quia mediatus ea ratione, eſt principium ſui deſcendentis remoti, qua eſt ſui proximi deſcendentis; quia medio proximo deſcendente eſt principium aliorum; in copula autem carnali ob eius turpitudinem fit irreuerentia principio naturali, & naturaliter ſuperiori, & in æquali.

Vnde, vt aduertit Ægid. n. 18. in linea recta non tam attenditur participatio ſanguinis (vt attenditur in tranſuerſa quàm ratio principij, quæ ratione ſui exigit reuerentiam à principiato, ac proinde in copula cum aſcendente, quamuis remotiſſimo, etiam ſit conſanguinitas, ſeu participatio ſanguinis euanuerit, ſemper reperitur irreuerentia; & ſufficiens ad dirimendum matrimonium ordinatum ad illã. Ægid. 10

DIFFICVLTAS V.

Vtrùm conſanguinitas in linea tranſuerſali iure naturali dirimat matrimonium?

COnueniunt Doctores, conſanguinitatem in ſecundo, & vlterioribus gradibus lineæ tranſuerſæ, non dirimere matrimonium iure naturali, quod ſupponit Innocentius III. in cap. *Gaudemus* de diuortijs; dum ait: *Infideles ad fidem conuerſos, qui antea in ſecundo, & in* Innoc. 3.

vlterioribus gradibus contraxerant, non esse separandos, quo supponit, eos validè contraxisse. Et sanè inter eos in linea transuersa nulla est superioritas naturalis, & à secundo gradu non est tanta sanguinis coniunctio, vt in eorum carnali coniunctione fiat irreuerentia, quamuis posset esse aliqua indecentia, præsertim in secundo.

11 Est tamen difficultas, an consanguinitas in primo gradu lineæ transuersæ dirimat matrimonium iure naturali, vt inter fratrem, & sororem.

Abul. Sot. Sanc. Vazq. Inno. III. Abulensis Leuit. 18. quæst. 5. Sotus in 4. dist. 40. quæst. vnica art. 4. Sanc. lib. 7. disp. 52. & Vazq. 1. 2. dist. 112. partem affirmatiuam tuentur; quibus fauere videtur Innocentius III. vbi supra, dum ait: *Conuersos ad fidem, qui antea in secundo, & in vlterioribus gradibus contraxerant, non esse separandos*; quo videtur supponere, separandos esse, qui in primo gradu contraxerant, ac proinde eorum matrimonium fuisse nullum, & iure naturali; quia ante baptismum non tenebantur iure Ecclesiastico. Et ratione probatur; quia in copula inter fratrem, & sororem est mutua irreuerentia ob tantam sanguinis coniunctionem; ergo contractus matrimonij ad copulam ordinatus, nequit esse validus inter illos.

12 *Scot. Caiet. Ægid. Basil.* Scotus verò in 4. dist. 40. Caiet. 2. 2. quæst. 154. art. 9. Ægid. d. 32. n. 19. & Basil. cap. 32. partem negatiuam tradunt. Et meritò; quia nullo sufficienti fundamento ostendi potest ex natura rei, seu iure naturali deberi reuerentiam

tiam consanguineis, qui non sunt ascendentes, & naturaliter superiores: ergo absque sufficienti fundamento dicitur, in copula inter ipsos irreuerentiam reperiri ex natura rei, & eorum matrimonium ad eam ordinatum esse ex natura rei nullum, imò, & esse illicitum, quamuis ob tantam sanguinis coniunctionem in primo gradu indecentia manifesta reperiatur in copula inter eos, & in matrimonio ad eam ordinatum: ob quod fere ab omnibus gentibus fuit iure positiuo vetitum. Ex quo constat ad rationem aduersariorum.

Innocentius autem III. vbi supra tantùm definiuit id quod certum erat circa id, quod sibi fuit propositum, an scilicet coniuges consanguinei in secundo, & vlterioribus gradibus conuersi ad fidem essent separandi: circa consanguineos verò in 1. quia sibi non fuit propositum, nihil definiuit.

Ex dictis constat ex quatuor gradibus consanguinitatis olim prohibitis Leuit. 18. duobus lineæ rectæ, & duobus transuersæ, duo tantùm lineæ rectæ, qui erant primus & secundus dirimunt matrimonium iure naturali.

***

DISPVT. XVIII.

De cognatione spirituali.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Quid, & quotuplex sit cognatio spiritualis?

1 Ognatio spiritualis est, *Propinquitas quadam inter aliquos ex baptismo, & ex confirmatione proueniens*, vt deducitur ex cap. finali de cognatione spirituali in 6. quæ iure antiquo erat triplex, nempe paternitas, compaternitas, & confraternitas: paternitas, vt inter baptizantem, & baptizatum, & inter confirmantem, & confirmatum, & inter patrinos ex vna parte, & cõfirmatũ, & baptizatum ex altera: compaternitas, vt inter parentes carnales baptizati, & confirmati ex vna parte, & baptizantem, & confirmantem, & patrinos ex altera, imò compaternitas viri suscipientis de sacro fonte cum patre carnali baptizati, iure antiquo etiam transfundebatur in vxorem antea cognitam: confraternitas, vt inter baptizatum, & confirmatum ex vna parte, & inter filios carnales baptizantis, & confirmantis, & patrini ex altera, vt constat ex cap. 1 de cognat. spirituali in 6. & ex cap. *Martinus* 1. & ex cap. *Veniens* 7. de cognat. spirituali, & ex cap. *de eo* 30. quæstione 1.

Iure

Iure tamen nouo Tridentini ſeſſ.24.can. 2. de reformatione matrimonij cognatio ſpiritualis reſtriſtricta eſt,dum dicitur:*Sanctus Synodus ſtatuit,vt vnus tantùm,ſiue vir , ſiue mulier,& ad ſummum vnus , & vna baptizatum de baptiſmo ſuſcipiant,inter quos,& baptizatum, & illius patrem , & matrem necnon inter baptizantem,& baptizatum,baptizatique patrem, & matrem tantùm ſpiritualis cognatio contrahatur.* Et *infra. Ea quoque cognatio , quæ ex confirmatione contrahitur confirmantem, & confirmatum , illius patrem & matrem , ac tenentem non egrediatur.* Trident.

2 Vnde iureTridẽtini cõfraternitas ſpiritualis eſt omnino extincta , & compaternitas inter patrinos ex vna parte,& baptizantem,& confirmantem ex altera , & transfuſio cognationis mariti patrini baptiſmi in vxorem.

Obſeruandum eſt primò , omnes dictas cognationes ſpirituales , etiam quæ perſeuerant poſt Tridentinum,iure tantùm Eccleſiaſtico introductas eſſe;nihilominus inter baptizantem,& baptizatum, & inter confirmantem,& confirmatum præter cognationem paternitatis , & filiationis iure Eccleſiaſtico inductam ex eo præcisè , quòd quis baptizet, quamuis non iuſtificet,& ex eo precisè, quod quis confirmet,quamuis non iuſtificet, etiam eſſe inter eos alteram paternitatem & filia- 3 tionem ſpiritualem , quando medio Baptiſmo, & Confirmatione fit iuſtificatio , ortam ex iure diuino naturali , qua ſuppoſita diuina inſtitutione Baptiſmi per modum generationis ſeu conceptionis in vtero Eccleſiæ , &

ſupposi

suppoſita diuina inſtitutione Confirmationis per modum natiuitatis, quaſi ex vtero Eccleſiæ, vt foris exponatur, ex eorum natura, quando iuſtificant, oritur relatio paternitatis, & filiationis ſpiritualis non verò ex natura aliorum ſacramentorum, quamuis conferant gratiam, & efficiant filium; quia illam non conferunt per modum generationis, neque natiuitatis, neque ex illis ex eo præcisè, quod adminiſtrentur, oritur iure aliquo poſitiuo; quia nullũ extat, imò in cap. finali de cognat. ſpirituali in 6. dicitur à Bonifacio VIII. ex nullo alio ſacramēto cognationē ſpiritualē oriri.

Bonif.

Addunt nihilominus Sanc. lib. 7. diſput. 55. & Ægid. diſput. 31. dub. 2. fornicationem confeſſarij, cum fœmina, quæ ei ordinariè confitetur, etiam continere malitiam mortalem ſacrilegij; quia eſt peculiariter prohibita intuitu reuerentiæ Sacramento pœnitentiæ debitæ, in can. *omnes*, & in can. *ſi quis ſacerdos*, & in can. *non debet* 30. quæſt. 1. Emanuel verò Saa, verb. *confeſſio* num. 25. & Baſil. lib. 7. cap. 38. docent, dictam fornicationem non continere nouam aliquam malitiam ſupra malitiam luxuriæ contra caſtitatem, & non abſque probabilitate, vt ait Ledeſm. de matrimon. quæſt. 36. artic. 2. quia ſi aliquam aliam ſuperadderet, vt antiquitus ſuperaddebat maximè inceſtus ſpiritualis, ratione cognationis ſpiritualis filiationis, & paternitatis contractæ inter confeſſarium, & fœminam pœnitentem, vt ſignificatur in dictis tribus can. adductis, & non ſacrilegij ratione reue-

Sanc.
Ægid.

rentiæ

rentiæ Sacramenti pœnitentiæ, hæc tamen cognatio, si antea contrahebatur, iam non contrahitur; quia abolita est, vel contraria consuetudine, vel ad minus dicta constitutione Bonifacij VIII. in cap. finali de cognatione spirituali in 6.

Addimus tamen peccatum luxuriæ confessarij, cum fœmina pœnitente commissum in ipsa confessione, aut intra viginti, & quatuor horas post confessionem, addere malitiam sacrilegij contra reuerentiam Sacramenti pœnitentię; quia prohibitū est intuitu reuerētiæ illius, imò reseruatū est Inquisitoribus.

Obseruandum est, secundò quamcumque cognationem spiritualem ex assignatis à Tridentino dirimere matrimonium contrahendum iure Ecclesiastico habito in iuribus ad principium difficultatis citatis, & nullam adhuc illam paternitatis, quæ oritur ex iure diuino naturali dirimere, imò neque impedire iure naturali, vt patet; cognationem verò quæ aduenit matrimonio, iam contracto non impedire petitionem debiti, diximus disputat. 10. difficult. 6.

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm non baptizatus contrahat cognationem spiritualem.

CONueniunt cōmuniter DD. nō baptizatū, quāuis baptizet, & sit patrinus, non cōtrahere cognationē spiritualem dirimentē 6

matrimo

ita Sanchez lib.7.dub.60.Ægid.c.32.n.25.quia nulla cognatio spiritualis dirimit matrimonium,nisi lege Ecclesiastica, cui nullus antequam sit baptizatus subditur, imò nulla cognatio spiritualis contrahitur nisi iure Ecclesiastico,excepta illa paternitatis,& filiationis orta ex administratione Baptismi, & Confirmationis,quando iustificant,& consequenter non baptizatus nullam contrahet nisi paternitatis,quando baptizat, & Baptismo iustificat.Imò baptizatus, non confirmatus, qui est patrinus in confirmatione, nullam contrahit cognationem spiritualem, vt contra Paludanum,& Rebellum docent Sanc. Ægid. & Basil cap.37.vt deducitur ex canon,*in baptismate* de consecratione d. 4. dum in eo satis denotatur,non baptizatum non posse validè esse patrinum in baptismo, neque non confirmatum in confirmatione, ac proinde ex eo actu,vtpote nullo non contrahitur cognatio.

Sanc. Ægid. Basil.

7 Vnde quia non baptizatus, qui tenuit, aut suscepit in Baptismo filium Mariæ baptizatæ, nullam contrahit cognationem spiritualem cum filio Mariæ, neque cum ipsa Maria, ideo neque filius Mariæ, neque ipsa Maria cum illo non baptizato, quia dicta cognatio est mutua, & quamuis postea ille baptizetur, non consurget cognatio, vt contra Syluestrum,& Tolletum,docent Sanc.& ægid.quia tunc nullum est fundamentum,ex quo possit resurgere, ac proinde ille postea baptizatus poterit cõtrahere cum Maria.Nihilominus si baptizatus teneat, aut suscipiat in Baptismo filium

Sanc. Ægid.

filium Mariæ non baptizatæ, si postea Maria baptizetur, consurget in ea cognatio compaternitatis, ac proinde non poterit contrahere cum eo, qui eius filium tenuit, aut suscepit, vt contra Sanc. docent Ægid.& Henr.quia ex cognatione tunc orta inter dictum patrinum, & filium Mariæ,postea in Maria, quando fit capax, oritur cognatio compaternitatis;quia hæc non oritur immediatè ex Baptismo, sed mediante relatione paternitatis patrini,quando parens filij est,aut fit capax dictæ compaternitatis. Ægid. Henriq.

Cognatio tamen paternitatis, quæ iure diuino naturali oritur in non baptizato baptizante filium Mariæ, & eum iustificante, non dirimit matrimonium, etiam quando ille baptizans baptizatur; quia cognatio paternitatis quæ dirimit matrimonium, non est, quæ oritur ex diuino iure naturali, ex eo, quod quis baptizet, & iustificet,sed illa quæ oritur ex iure Ecclesiastico,ex eo præcisè, quod quis baptizet, quamuis non iustificet, & hæc non oritur in baptizante, quando ipse non est baptizatus;quia tantùm oritur ex iure Ecclesiastico,cui non baptizatus non est subiectus.

Obseruandum est, quemcumque baptizatum,aut confirmatum quantumuis hæreticum quamcumque cognationem contrahere,etiam introductas ex iure Ecclesiastico, quia etiam hæreticus est subiectus iuri Ecclesiastico, & validè exercet munus patrini,& administrantis dicta Sacramenta. 8

DIFFICVLTAS III.

Quis actus requiratur in patrinis, vt contrahant cognationem spiritualem?

COnueniunt DD. ad contrahendam cognationem spirituale requiri in patrinis actum tenendi baptizatum, aut confirmatum, dum baptizatur, aut confirmatur, vel actum suscipiendi baptizatum de manibus baptizan-
9 tis; vbi baptizans tenet infantem, quia iura, quibus dicta cognatio inducitur, vtuntur dictis, au, æquiualentibus verbis, nempe *suscipit*, *accipit*, *tenet*, *leuat*, vt constat ex 5. primis cann. 30. q. 1. & ex Trident. sess. 24. cap. 2. & ex aliis iuribus, & etiam vtuntur verbo *tangit*, quod intelligitur de tactu suscipiendi, aut tenendi, aut alio æquiualente, præcipuè de tactu, quo adultus tactus, quamuis non subleuatus, dicitur teneri, & quod efficere tenetur patrinus adulti ex vi sui officij: quod si id non efficiat, non solùm non satisfacit suo muneri, sed neque contrahit dictam cognationem, etiam si assistat quasi se offerés aut in suam curam suscipiens adultum, vt contra Sot. & Saa, docet Sanc. disp. 56. & multo minus eam contrahet matrina, quando ipsa non tenet, neque suscipit immediatè de manu baptizantis, quãuis suscipiat de manu patrini.

Trident.

Sanc.

Præter actum autem tenendi, vel suscipiendi, vel æquiualentem non requiritur responsio pro puero, dum fit catechismus ad contrahendam

hendam dictam cognationem, vt contra nonnullos docet Sanc. lib. 7. disp. 56. Basil. lib. 7. *Sanc.* cap. 39. & communiter Doctores; quia in iu- *Basil.* ribus, quibus inducitur dicta cognatio ex Baptismo, & ex Confirmatione nulla requiritur responsio: Imo in ipso Baptismo, & Confirmatione nulla est interrogatio, neque responsio, sed tantùm in catechismo (qui regulariter comitatur Baptismum) in quo patrinus ex vi sui officij profitetur fidem pro paruulo, non autem in Baptismo: non est autem necessarium, quod in catechismo sit idem patrinus, etiam si quãdo catechismus comitatur Baptismum, idem sit in vtroque. Ex catechismo ta- 10
men secluso Baptismo non oritur cognatio matrimonium dirimens: imo post Tridentinum, neque impediens, vt dicemus d. 25. diffi. 1.

Præter actum tamen externum tenendi, aut suscipiendi etiam requiritur intentio libera eum actum efficiendi, vt docet Sanc. dis. 58. quia non contrahitur dicta cognatio, nisi ob actum exteriorem humanum, qui absque dicta intentione non est talis, imo requiritur intentio efficiendi eum actum, vt patrinus, vt aduertit Basil. sed non requiritur intentio cõ- *Basil.* trahendi eam cognationem; quia non contrahitur immediatè ex voluntate, sex ex iure Ecclesiastico immediatè annexo dicto actui exteriori humano: imo neque requiritur intẽtio efficiẽdi actũ illum, vt ceremonialẽ, seu vt ceremoniam ab Ecclesia institutam (etiam si regulariter fiat sic saltem cõfusè) vt cõtra Sanc. 11
& Ægid. docent Lopez 2. p. instructorij c. 51. *Lop.*

Gallego. & Gallego de cognat. ſpirituali cap. 14. quia ad cognationem contrahendam nihil aliud requiritur in iure, ex quo introducta eſt, quàm actus ille exterior phyſicus liberè factus à patrino, vt patrino. Nihilominus qui baptizat abſque intentione efficiendi Baptiſmum, vt ceremoniam à Chriſto inſtitutam, ſaltem confusè, intendendo videlicet efficere, quòd Eccleſia facit, non contrahit dictam cognationem, quia non validè baptizat ex defectu intentionis à Chriſto requiſitæ: patrinus autem abſque dicta intentione validè exercet officium patrini; quia dicta intentio non requiritur ad id.

DIFFICVLTAS IV.

Vtrùm quando plures quàm vnus, & vna tenent, aut ſuſcipiunt baptizatum, omnes contrahant cognationem ſpiritualem?

12 QVamuis iure antiquo can. *non plures* de conſecratione diſt. 4. & cap. finali de cognatione ſpirituali in 6. prohibitum fuerit plures patrinos in Baptiſmo, & Confirmatione adhiberi, & fuerit decretum, quòd ſi ea prohibitione non obſtāte plures eſſent patrini, omnes dictam cognationem ſpiritualem contraherent. Iam tamen iure nouo Tridenti- Trident. ni ſeſſ. 24. cap. 2. permittitur, quod in Baptiſmo poſſint duo, vnus, & vna tenere, aut ſuſcipere in Baptiſmo; vbi additur, eos eſſe deſignandos ab eis, ad quos deſignatio ſpectet

ctet,& quod ab aliis vltra designatos, quamuis efficiant actus patrini, non contrahatur cognatio spiritualis. Quod verò docet Sanc. lib.7.disp.56. num. 9. nempe id quod addidit Tridentinum, & restrinxit circa patrinos in Baptismo, etiam extendi ad patrinos in Confirmatione, absque fundamento dicitur; ac proinde ius antiquum quoad patrinos in Confirmatione in suo robore manet. *Sanc.*

Designatio autem patrinorum spectat ad parentes, aut ad alios, quibus incumbat cura baptizandi; vt innuitur in Tridentino; in eorum verò defectu pertinet ad baptizantem, quia ei incumbit, quod Baptismus legitimè celebretur, quod non fieret absque patrino. 13

Ex dictis constat designare, & admittere in Baptismo plures quàm vnum, & vnam esse peccatum; vtpotè contra prohibitionem antiquam, & Tridentini, & esse mortale, vt contra Sanc. docent Rodriquez, & Vega, & non esse peccatum adhuc veniale maritum, & vxorem designari, & admitti patrinos alienæ sobolis, vt contra Suarez, & Gallego docent Sanc. & alij; quia id nullibi prohibitum est, vt fatetur Vrbanus II. in can. finali 30. quæst.4. *Rodrig.* *Vega.* *Sanc.*

His suppositis: primò est difficultas, an quando non obstante statuto antiquo, & Tridentini plures, quàm duo, quorum nullus sit designatus, tenent, aut suscipiunt in Baptismo, aut si tantùm duo, ambo tamen, aut sunt mares, aut sunt fœminæ, omnes contrahant cognationem spiritualem.

Sanc. lib.7.d.57. & Ægid.d.32.num. 29. do- *Sanc.* *Ægid.*

cent nullum eorum contrahere cognationem spiritualem, siue simul, siue successiuè teneant, aut suscipiant, quia deficienti designatione nullus eorum est verè patrinus, quia Tridentinum eam requirit ad officium patrini, & hac ratione (si efficax est) quamuis vnus tãtùm te-
14 neat, aut suscipiat, quando non est designatus, non erit verè patrinus, neque cognationem contrahet, quod Ægid. supponit esse verum.

Henriq. Rebell. Henriq. verò lib. 12. c. 11. & Rebell. lib. 3. quæst. 6. docent, omnes illos cognationem contrahere, siue simul, siue successiuè teneant, aut suscipiant. Et meritò; quia vt quis sit validè patrinus non requiritur à Tridentino designatio, id enim nullo verbo indicatur, sed tantùm statuit, quod Parochus non admittat in patrinum nisi designatum ab illis ad quos id spectat, *& quod si alij præter designatos teneãt,*
15 *aut suscipiant, non contrahant cognationem.* Pro eo autem casu, in quo nullus sit designatus nihil statuit. Ergo in hoc casu standum est iuri antiquo capituli finalis de cognatione spirituali in 6. iuxta quod omnes tenentes contrahunt illam; quia à iure antiquo non est recedendum, nisi quoad correcta, aut excepta in nouo.

Secundò est difficultas, an quando plures, quam à Tridentino permittuntur, designantur, & verè tenent, aut suscipiunt, contrahant omnes cognationem spiritualem: procedit autem, quando omnes simul incipiunt tenere, aut suscipere.

Suarez

Suarez 3.p.q.67. art.8. docet, tunc nullum contrahere cognationem: quia tunc nullus obit munus patrini modo statuto à Tridentino, nempe totaliter, aut si partialiter; sociãdo tantùm alium diuersi sexus. Sanc. verò Ægid. & Basil.cap.39.docent tunc omnes contrahere cognationem. Et meritò; quia quamuis Trident.statuat, & præcipiat, vt non designetur nisi vnus aut ad summum vnus, & vna, non tamen irritat designationem plurium duobus: & quamuis irritaret non obstatet ad contrahendum cognationem; quia, vt iam diximus, defectus designationis non obest ad validè obeundum munus patrini: imò neque ad contrahendam cognationem, nisi quando vltra designatos alij non designati etiam tangunt (id est, tenent, aut suscipiunt) vt ex Trident. constat. Suarez. Ægid. Basil.

Et in casu dicto, quãdo scilicet plures quàm vnus, aut quàm vnus, & vna, desinati tenent, aut suscipiunt, non solùm vnus, aut vnus, & vna, qui prius incipiunt tenere, aut suscipere, contrahunt cognationem (in quo DD. conueniunt) sed etiam illi, qui post vnum, aut post vnum, & vnam incipiunt tenere, aut suscipere, quidquid Basil. dicat: quia tunc etiam illi, qui posterius incipiunt, sunt verè designati & admissi, & exercent actum patrini, non minus, 16
quàm qui prius inceperunt.

DIFFICVLTAS V.

Vtrùm qui per procuratorem, seu substitutum exercet munus patrini, contrahat cognationem spiritualem?

Sant. Henriq. SAncius lib. 7. d. 59. & Henriq. lib. 11. negant, primò quia iura, quibus dicta cognatio inducitur, requirunt ad id tactum patrini, quem non habet, qui per procuratorem tenet, aut suscipit. Secundò, quia qui tribuit commissionem ad baptizandum, non contrahit cognationem ex Baptismo facto à suo commissario: ergo.

Rebell. Ægid. Basil. Rebell. verò lib. 3. q. 6. Ægid. d. 32. num. 4. & Basil. cap. 39. affirmant. Et meritò; quia qui per procuratorem exercet munus patrini per eum tenendo, aut suscipiendo, verè & validè exercet illud, vt generaliter constat ex eo, quòd quilibet potest per alium, quod potest per se ipsum, quando iure aliquo non cauetur, vt non cauetur in præsenti materia. Ex quo constat ad priorem rationem aduersariorum. Et ad posteriorem concedendo antecedens, negamus consequentiam ob manifestum discrimen; quia qui baptizat ex licen-
17 tia, seu ex commissione alterius, non baptizat nomine illius eum repræsentans, & vt eius procurator, neque dicitur per illum baptizare, sed tantùm, vt minister Christi, & Sacramenti, quamuis ex licentia alterius.

Addimus, vt contra Sot. & Tolletum docent

cent Sanc. Henriquez, Ægid. & Basil. ipsum procuratorem non contrahere dictam cognationem; quia quamuis ipse immediatè teneat, non tamen suo nomine, sed alieno, & ita ipse non dicitur patrinus; secus qui baptizat ex licentia, seu commissione alterius, quia iste non baptizat nomine committentis, sed proprio tamquam verus minister ad id à Christo designatus, ac proinde iste illam contrahit. Sanc. Henriq. Rosell. 18

DIFFICVLTAS VI.

Vtrùm ex Baptismo non solemni priuatim facto oriatur cognatio spiritualis, tam in patrino, quàm in baptizante?

Circa prius Nauarr. cap. 22. num. 40. Ægid. d. 32. num. 59. & Basil. cap. 40. docent, patrinum etiam in Baptismo priuatim facto (vt quando ob necessitatem domi fit) contrahere cognationem, quia tunc patrinus verè tenet, aut suscipit. Nauarr. Ægid.

19 Sotus verò in 4. dist. 42. quæst. 1. artic. 2. Sanc. lib. 7. dub. 62. & Suarez 3. part. quæst. 67. artic. 8. dub. vltim. docent, patrinum in Baptismo priuato non contrahere cognationem. Et meritò; quia tentio, & susceptio baptizati in Baptismo instituta est ab Ecclesia, vt ceremonia in solemni Baptismo, vt ad eius solemnitatem iuuet, ergo quando Baptismus non est solemnis, tentio aut susceptio (quæ tunc non est necessaria) si fit, non est cæremonialis, neque fit eo modo, quo cæremonialis est; quia Sanc. Sotus. Suarez.

nõ fit, vt eſt inſtituta ab Eccleſia in Baptiſmo, videlicet ſolemni ob eius ſolemnitatem; ergo ex eo actu non oritur cognatio; quia hæc tantum oritur ex eo, vt cæremoniali, & vt inſtituto ab Eccleſia, quamuis non fiat ex ea intẽtione, & de eo, vt ſic loquuntur iura inducentia cognationem ex illo.

Sanc. Addimus, vt optimè Sanc. contra Suar. id eſſe verum, etiamſi qui in Baptiſmo priuato tenet, intendat exercere munus patrini; quia ea intentione non fit, actum illum eſſe cæremonialem, & fieri, vt cæremonialem; quia non fit eo modo, quo inſtitutus eſt ab Eccleſia.

Circa poſterius cõueniũt communiter Doctores, baptizãtem etiã priuatim, quamuis laicum, & in extrema neceſſitate cõtrahere dictã cognationem. Ita Sanc. diſp. 62. quia iura, quibus dicta cognatio inducitur, abſolutè loquũtur de baptizante nullum excipiẽdo, quamuis in cap. fin. de cognatione ſpirituali in narratione facti fiat mentio de baptizãte, qui fuit Sacerdos. Fatemur in can. *ad limina* 30. q. 1. exci- (Sanc.)

10 pi parentes in neceſſitate proprium filium baptizantes, non quantum ad non dirimendum matrimonium ſubſequens (ac proinde pater, qui proprium filium ex concubina baptizat in neceſſitate, nequit cum illa validè cõtrahere) ſed tantùm excipiuntur, ne ob actum miſericordiæ præceptum priuentur iure petendi, quo in can. 1. & 2. 30. q. 1. antiquitus priuabantur; eo tamen iam non priuari parentes, quamuis abſque neceſſitate, & abſque ignorantia propriũ filiũ baptizẽt, diximus diſ. 10. diffic. 6.

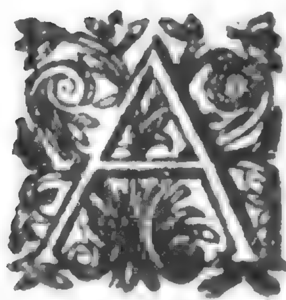
DIS

DISPVT. XIX.

De cognatione legali.

DIFFICVLTAS I.

Quid & quotuplex ſit cognatio legalis?

Doptio (ex qua oritur cognatio legalis) *eſt extranea perſona in filium, vel nepotem, vel deinceps legitima aſſumptio*: Dicitur *extranea perſona*, id eſt, perſonæ, quæ non originatur naturaliter ab adoptante: dicitur, *legitima aſſumptio*, id eſt, ſecundũ leges: dicitur, *in filium, vel nepotem, vel deinceps*; quia adoptio ſecundùm leges non fit in patrem, aut in fratrem, & ideò adoptio dicitur imitari naturam, ſecundùm quam pater generat filium, ob quod etiam dicitur generatio legalis. 1

Adoptio autem eſt duplex, vna perfecta, quæ arrogatio dicitur, qua adoptatus tranſit in poteſtatem adoptantis, & fit hæres illius neceſſarius etiã ex teſtamento, & tantũ fit authoritate ſupremi Principis: altera eſt imperfecta, ſeu ſimplex, quæ nomen adoptionis retinet, qua adoptatus non tranſit in poteſtatem adoptãtis; quia per eam aſſumitur in filiũ ille, qui eſt ſub poteſtate ſui patris carnalis, & non eſt

est hæres necessarius ex testamento, sed tantùm ab intestato, & fieri potest authoritate magistratus inferioris Principe.

2 Hoc ergo supposito: circa prius, cognatio legalis est, *propinquitas ex adoptione proueniens.*

Circa posterius, triplex est species cognationis legalis, alia in linea recta inter adoptantem, & adoptatum, cuius fit mentio in iure Cæsareo, & Castellæ, alia in linea transuersa, seu laterali inter adoptatum, & filios carnales adoptantis, cuius fit mentio in iure Cæsareo, & Canonico, alia quasi affinitas inter adoptantem, & vxorem adoptati, & è contra inter adoptatum, & vxorem adoptantis; cuius mentio fit in iure Cæsareo, & Castellæ; de quo videri potest Sanc. lib. 7. d. 63. Sanc.

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm cognatio legalis dirimat matrimonium?

3 CONueniunt Doctores, cognationem legalem, ortam ex adoptione dirimere matrimonium, non iure naturali, vt patet, sed positiuo Ecclesiastico, vt constat ex can. *ita diligere*, & ex can. *per adoptionem* 30. q. 3. & ex cap. vnico de cognatione legali approbantibus leges Cæsareas, quibus dicta cognatio dirimens fuit primò introducta.

Est tamen difficultas primò, an cognatio, orta ex adoptione imperfecta, dirimat matrimonium.

Sanc. Henriq. Ægid. Sanc. lib. 7. disp. 63. Henr. lib. 12. cap. 12.

Ægid.

Ægid.d.32. num. 34. & Ochagauia quæst. 58. negant; quia cùm matrimonium ſit res fauorabilis, iura illud dirimentia ob adoptionem reſtringi debent ad perfectam: imò addit Ochagauia non impedire matrimonium. *Ochag.*

Toletus verò lib. 7. cap. 4. Rebellus lib. 3. quæſt.7.& Baſil.cap.41.affirmant. Et meritò; quia iura, quibus ex adoptione inducitur cognatio legalis dirimens matrimonium, loquuntur de adoptione abſolutè, & abſque diſtinctione aliqua; adoptio autem imperfecta, quamuis ſit imperfecta, eſt tamen abſolutè, & verè, & propriè adoptio: vnde dicta iura non ſunt reſtringenda ad cognationem legalem ex adoptione perfecta. *Tolet. Rebell. Baſil.*

Secundò eſt difficultas, an cognatio legalis ſecundùm omnes tres ſuas ſpecies dirimat matrimonium. 4

Conueniunt Doctores, cognationem legalem in linea recta dirimere matrimonium, vt conſtat ex can. *ita diligere*. Idem quoque paucis quibuſdam exceptis, docent reliqui Doctores de ſecunda ſpecie, nempe de cognatione legali in linea tranſuerſali, & etiam de tertia ſpecie, nempe de affinitate legali, quòd ſcilicet etiam dirimat matrimonium, vt conſtat ex cap. vnico de cognatione legali, & ex can. *per adoptionem* 30. q. 3. vbi approbatur impedimentum cognationis legalis, quaſi in communi, & ſpecialiter ſecunda ſpecies: & non obſtat, quod iure ſcripto canonico tertia ſpecies non ſit ſpecialiter approbata; quia ſufficit quod ſit approbata ſub cognatione legali,

legali, quasi in communi; præsertim quod omnes tres species approbatæ sunt consuetudine scita à Romanis Pontificibus, vt aduertit Sanc. num. 17.

Sanc.

5 Obseruandum est, cognationem legalem aduenientem, matrimonio iam contracto non impedire petitionem debiti, vt aduertunt Sanc. & Basil. quia id nullo iure cauetur.

Sanc. Basil.

DIFFICVLTAS III.

In quoto gradu, & quo vsque cognatio legalis duret, & dirimat matrimonium?

6 Circa prius conueniunt primò DD. affinitatem legalem, quæ est tertia species, tãtùm dirimere matrimonium adoptantis cum vxore adoptati, & è contra matrimonium adoptati cum vxore adoptantis, quia istæ tantùm personæ iure exprimuntur, & redduntur inhabiles.

Conueniunt secundò, cognationem legalem in linea transuersa, quæ est secunda species, dirimere matrimonium personæ adoptatæ cum filiis, aut filiabus carnalibus adoptantis; quia personæ istæ iure ipso dirimente assignantur.

Est tamen difficultas, an inter adoptatum, & adoptatam ab eodem adoptante sit cognatio legalis dirimens matrimonium.

Pet. Led. Ochag. Sanc. Henriq. Basil.

Petrus Ledesma q. 57. art. 3. & Ochagauia q. 58. affirmãt: sed absque iure aliquo, & ideò Sãc. disp. 63. Henr. Rebell. & Basil. meritò negant.

Conueniunt tertiò Doctores, cognationem legalem in linea recta, quæ est prima species, dirimere

dirimere matrimonium inter adoptantem, & adoptatum, quia personæ istæ iure ipso dirimente exprimuntur.

Est tamen difficultas, an dirimat etiam inter aliquas alias personas? 7

Antoninus 3.p.tit.1.cap.13.docet,contrahi, & dirimere inter adoptantem ex vna parte,& inter adoptatum,eiusque descendentes in infinitum ex altera.Nauarr.c.22.n.45. Tolet.& Basil.docent,contrahi, & dirimere inter adoptãtem ex vna parte,& inter adoptatum,eiusque descendentes vsque ad quartum gradum ex altera.Henr.lib.12.c.12.inter adoptantem ex vna parte, & inter adoptatum,eiusque filios ex altera. *Antonin.* *Nauarr.* *Tolet.* *Basil.* *Henriq.*

Sanc.verò disp.63. n.34. docet contrahi,& dirimere inter adoptantem ex vna parte, & inter adoptatum, eiúsque descendentes, qui erant sub potestate adoptati,quando fuit adoptatus,ex altera. Et meritò;quia dicta cognatio contrahitur,& dirimit inter adoptantem, & adoptatum, vt iure ipso exprimitur; adoptata autem aliqua persona, etiam censentur adoptari omnes personæ quæ erant sub potestate illius,quando illa adoptabatur,vt exprimitur in lege,*si paterfamilias*, ff. de adoptionibus. Quod verò non protrahatur ad alios descendentes personæ adoptatæ constat;quia iure, quo dicta cognatio inducitur,nulla alia persona exprimitur, nisi adoptans, & adoptata, & nulla persona descendens censetur adoptata, nisi quæ erat sub potestate personæ adoptatæ,quando adoptabatur. *Sanc.* 8

Circa

Circa posterius conueniunt primò Doctores, primam speciem lineæ rectæ, & tertiam affinitatis legalis semel contractas, semper & in perpetuum durare, & dirimere matrimonium, etiam si adoptio legitimè cesset, vt constat ex leg. *quin etiam*, & ex leg. *adoptiuus*, ff. de ritu nuptiarum, quæ approbatæ sunt iure Canonico tam consuetudine introducto, quàm scripto in can. 1.30.q.3.

9 Conueniunt secundò, cognationem legalem in linea transuersa, quæ est secunda species, tamdiu tantùm durare, & consequenter etiam dirimere, quamdiu durat adoptio, & quamdiu filij siue carnales, siue adoptiui sunt sub potestate adoptantis, vt constat ex cap. vnico de cognatione legali, & ex dicto can. *per adoptionem*. Vnde vt frater carnalis ducat sororem adoptiuam, sufficit aut quod adoptio cesset, aut quod alterutet emancipetur, quo desinit esse sub potestate adoptantis.

***

DISPV

DISPVT. XX.

De affinitate.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Quid sit affinitas, & quid ad eam requiritur?

Irca prius, affinitas (quæ dicitur, quasi finium consanguinitatis vnitas, seu sanguinum confinitas) *est personarum propinquitas, ex copula carnali proueniens, omni carens parentela* (id est, non egens coniunctione consanguinitatis, vt contrahatur, quamuis possit esse cum illa;) ex eo enim, quòd vir, & fœmina media copula fiant vna caro, & vnus sanguis, consanguinei vnius fiunt propinqui, & affines alteri, & è contra, & non ipse vir, & ipsa fœmina, qui fuerunt carnaliter commixti, qui potiùs sunt stipes, seu truncus, vnde sumitur initium affinitatis. 1

Vnde quolibet mortuo in eius consanguineis perseuerat affinitas cum altero superstite; quia quamuis tunc deficiat persona, quæ fuit origo, & principium affinitatis, non tamen deficit subiectum affinitatis originatæ, seu inductæ, & terminus illius.

Quia ergo affinitas oritur ex côiûctione, seu commixtione carnali in consanguineis vnius cum altero, cum quo fuit carnaliter coniun- 2

ctus, ideò ex numero graduum consanguinitatis, & ex eius lineis computandi sunt gradus affinitatis,& assignandæ sunt lineæ illius. Vnde ex copula Petri,qui est filius Pauli cum Maria oritur in Paulo patre affinitas in primo gradu lineæ rectæ cum Maria, nempe soceri cum nuru:& ex copula Petri fratris Pauli cum Maria,oritur in Paulo fratre affinitas in primo gradu lineæ transuersæ cum Maria, nempe leuiri cum glote.

Circa posterius conueniunt Doctores contra Michaelem Med. lib. 5. de sacrorum hominum continentia c.76.copulam absque seminis intromissione non sufficere ad affinitatem; quia affinitas ex eo solùm oritur, quod sanguis viri,id est,semen,quod honestiori nomine dicitur sanguis,quia proximè fit ex sanguine, & sanguis menstruus fœminæ, aut eius semen commisceantur intra matricem ipsius fœminæ, vt tradit Benedictus in can. *lex diuina* 23.q.2.quia absque ea commixtione vir, & fœmina non fiunt vna caro, & vnus sanguis; ac proinde consanguinei vnius non fiunt affines alteri.

Bened.

Addimus primò (in quo etiam conueniunt Doctores) ad affinitatem non sufficere quancumque sanguinum commixtionem; sed requiri eam, quæ ex se fit sufficiens ad generationem, seu formationem vnius carnis, & prolis,nisi sterilitas, aut aliquid aliud obstet; quia absque ea commixtione,qui aliter commiscentur, non fiunt vna caro, & vnus sanguis; quia fieri vnam carnem, seu vnum sanguinem

guinem est fieri principium ex se sufficiens vnius carnis, & prolis. Et sanè si ad affinitatem non esset necessaria commixtio generationi apta, non esset ad illam necessaria commixtio seminis viri cum semine, aut cum menstruo fœminæ. Vnde ad affinitatem requisita est immissio seminis prolifici viri, & non sufficit seminis eunuchorum, quia hæc inepta est generationi; neque sufficit immissio seminis prolifici sodomiticè facta, quia non est apta ad generationem, vtpotè non facta intra matricem fœminæ. Ita tamen dicta commixtio requisita est ad affinitatem, vt etiam sufficiat absque copula, seu vasis fœminei penetratione quomodocumque contingat absque copula, quamuis à casu, & coactè, & arte adhuc dæmonis (in quo contra Basilium libro 7. capite 33. Doctores communiter conueniunt;) quia ea, quomodocumque fiat, quamuis absque copula, sufficit vt sic commixti fiant vna caro, & vnus sanguis; dicitur tamen affinitas, quòd sit propinquitas ex copula carnali prouenjens, quia dicta sanguinum commixtio, ex qua proximè prouenit, fit regulariter media copula. 4

Addimus secundò (vt contra Sanc. d. 64. & contra Basil. docent Innocent. in cap. *fraternitatis* de eo, qui cognouit consanguineam, & Ludouic. Lopez 2. p. instruct. cap. 50.) non sufficere seminationem viri in matricem fœminæ, in qua est sanguis menstruus ad generationem paratus, sed etiam requiri seminationem *Innoc.* *Lud. Lop.*

5 fœminæ, vt indicatur in can. *lex diuina*, dum in eo requiritur sãguinis (id est, seminis) commixtio: quia Galen. & Auic. docent, quòd etiam seminatio fœminæ est necessaria ad generationem, & sanè semen fœminæ non videtur ad aliud à natura institutum.

Galen. Auicen.

Ex dictis constat, ex matrimonio rato non consummato non oriri affinitatem, quod declarauit Pius V. in breui, quod incipit *Ad Romanam*.

Pius V.

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm ex dicta copula, seu commixtione iure naturali oriatur affinitas?

SVpponimus, ex quacumque copula perfecta commixtione carnali, adhuc fornicaria, oriri affinitatem iure positiuo Ecclesiastico, vt patet ex cap. *non debet* 8. de consanguinitate, & affinitate, & ex cap. *discretionem* 6. de eo, qui cognouit consanguineam, & ex alijs iuribus. Est tamen difficultas, an etiam oriatur naturaliter, seu iure naturali.

6 Conueniunt Doctores, ex dicta copula, quando coniugalis est, oriri naturaliter affinitatem secluso iure positiuo: quia per illam coniuges fiunt vna caro, & sanguis, ratione cuius quilibet coniux naturaliter, & necessariò fit affinis consanguineis alterius coniugis, vtpotè accedens ad eorum sanguinem.

Est tamen difficultas, an etiam oriatur naturaliter ex dicta copula, quãdo fornicaria est

Sanc.

Sanc.lib.7.disp.65.& Henr.lib.12.cap.1.negant, quod videtur significari in *l. non facile*, §.*sciendum est*, *ff. de gradibus affinitatis*, dum dicitur, neque cognationem, neque affinitatem esse posse, nisi nuptiæ non interdictæ sint, ex quibus affinitas coniungitur. Quod etiam ratione probatur, primò, quia nulla sunt nomina, quibus nominemus sic affines ex fornicatione. Secundò, quia affinitas tantùm oritur ex copula, quæ nata est causare amicitiam, qualis non est copula fornicaria. *Sanc.* *Henriq.*

7 Ioan. Andreas in cap. 1. de conuersione infidel.& Ægid.disput.32.num.49.affirmant. Et meritò, quia etiam per dictam copulam fornicariam vir, & fœmina fiunt vna caro, & vnus sanguis non minùs, quàm per coniugalem, vt ex se patet, & tradit Paul.1.ad Corint. 6. cùm ait: *Qui adhæret meretrici vnum corpus efficitur, erunt*, inquit, *duo in carne vna*: ergo quilibet ex illis naturaliter, & necessariò manet affinis consanguineis alterius, vtpote accedens ad eorum sanguinem. *Ioã. And.* *Ægid.*

In l. autem *non facilè*, dum dicitur ex nuptijs interdictis, id est, incestuosis nõ contrahi affinitatem, sermo est non absolutè, sed quoad successionem, & alios effectus ciuiles. Ad priorem verò rationem, negamus antecedens, 8
quia eisdẽ nominibus vocantur affines, facti ex fornicatione, quibus facti ex copula cõiugali, quãuis ab eis abstineamus, quia affinitas ex copula fornicaria probro ducitur. Et ad posteriorẽ respõdemus, affinitatẽ sufficiẽter oriri ex natura copulę, per quã vir & fœmina fiũt

vna caro ob rationem dictam, siue illa sit nata causare amicitiam, siue non præsertim quòd copula fornicaria ex se nata est causare amicitiam inter eos, qui eam habuerunt, cùm eos faciat vnam carnem, ac proinde etiam inter consanguineos vnius partis, & inter alteram partem, quamuis per accidens ratione opprobrij consanguinei vnius partis, præsertim fœminæ, odio habeant alteram partem.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm affinitas in linea transuersa iure naturali dirimat matrimonium?

SVpponimus affinitatẽ in secundo & in vlterioribus gradibus lineæ transuersæ, iure
9 naturali non dirimere matrimoniũ contrahẽdũ; imò neque impedire, quia neque id efficit cõsanguinitas, quæ est strictior propinquitas. Quærimus tamen an affinitas in primo gradu lineæ transuersæ illud dirimat iure naturali, vt affinitas cum vxore fratris.

Palud. Palud. in 4. dist. 4. q. 1. art. 5. Antonin 3. p. tit. *Antonin.* 1. c. 11. & 14. & alij, præsertim hæretici nostri temporis, partem affirmatiuam tuentur, vt defendant Henric. VIII. Angliæ Regem, qui Catharinam filiam Ferdinandi, & Elizaber, vxorem fratris sui Atthuri, quam ex dispensatione Iulij II. duxerat, repudiauit, & ea viuente duxit Annam Bolenam; quod deduc videtur ex Matth. 14. & Marc. 6. vbi Ioanne

nes Baptista reprehendit Herodem, quia duxerat vxorem Philippi fratris sui, & tamen Herodes, vtpote gentilis non tenebatur lege diuina Leuit. 18. *Turpitudinem vxoris fratris tui non reuelabis*: sed tantùm iure, & lege naturali. Et ratione probatur, quia matrimonium inter fratrem, & sororem est iure naturali nullum; sed vxor fratris reputatur soror, quia per actum coniugalem effecta est vna caro, & sanguis cũ fratre: ergo.

10 Sanc. Thom. verò 2.2.q. 154. art. 9. ad 3. & ibidem Caietan. Sanc. lib. 7. disp. 66. Basil. lib. 7. cap. 34. & communiter DD. partem negatiuam tradunt. Et meritò, imò & necessariò tenenda est. Quod primò constat ex factis Pontificum: quia Pontifices in eo primo gradu dispensarunt, vt Innoc. III. cum Libonienfibus, vt constat ex cap. fin. de diuortijs, Alexand. VI. cum Emanuele Rege Lusitaniæ, & Iulius II. cum dicto Henrico VIII. cuius dispensationem Clemens VII. approbauit. Pontifices autem nequeunt in iure naturali dispensare. Secundò idem constat ex scriptura, quia Iacob vir sanctissimus, Genes. 29. ante prohibitionem diuinam Leuitic. 18. Liam, & Rachelem sorores duxit, & Deut. 25 frater iubebatur ducere vxorem fratris sui defuncti absque liberis. Tertiò constat ex exemplo consanguinitatis, quæ quãuis sit strictior affinitate, non dirimit matrimoniũ iure naturali in eo gradu, vt iam diximus. Quartò, quia nulla inter affines lineę trãsuersę reperitur superioritas, aut quasi superioritas ex natura rei: ac

Sãc. Thõ. Caiet. Sanct. Basil.

proinde dicta affinitas non dirimit matrimonium ex natura rei, imò neque impedit, quia si dirimeret, aut impediret, esset, quia commixtio carnalis, ad quam matrimonium ordinatur, non posset absque irreuerentia fieri.

11 Ad fundamentum verò aduersariorum, ex reprehensione Baptistæ desumptum respondemus, cum reprehendisse Herodem, aut quia duxit vxorem fratris sui viuentis, vt testantur Iosephus 12. antiquit. cap. 9. Nicephor. & alij, aut si defuncti (vt credit Chrysostom. hom. 44. in Matth.) non tamen absque liberis, quia reliquerat puellam saltatricem, quod prohibitum erat veteri lege, Leuit. 18. qua Herodes, quamuis gentilis tenebatur, quia erat filius Iudæi.

Ioseph. Niceph. Chrysost.

Ad rationem verò constat, matrimonium inter fratrem & sororem non esse iure naturali nullum, imò neque illicitum saltem grauiter, & quamuis istud esset nullum, aut illicitum non conuinceret, etiam esset nullum inter affines in eodem gradu, neque illicitum, quia affinitas minor est consanguinitate.

DIFFICVLTAS IV.

Vtrùm affinitas in primo gradu lineæ rectæ dirimat matrimonium iure naturali?

12 SOtus in 4. distinctione 4. quæstione 1. articulo 3. Couarru. 4. decretal. 2. p. capite 6. & Ægidius disputatione 32. dubio 4. partem affirmatiuam tuentur, quia copula carnalis, ad quam

Sot. Couarr. Ægid.

quam matrimonium sua natura ordinatur, nequit ex natura rei, fieri absque irreuerentia inter affines in dicto gradu : ergo matrimonium inter eos nequit validè fieri ; quia nequit conferri ius iustitiæ (quale confertur per matrimonium)ad id,quod ex obiecto , & intrinsecè est malum;antecedens verò probatur , quia vxor , v. g. patris ex coniunctione carnali ad patrem fit vna caro cum ipso patre:ergo in accessu filij ad vxorem patris , vtpotè carnem patris , nequit non esse irreuerentia ex natura rei , quam irreuerentiam significare videtur Paul. 1. ad Corint. 5. dum ait: *Auditur inter vos fornicatio,& talis,qualis neque inter gentes,ita vt vxorem patris sui quis habeat.* Quod nonnulli extēdunt ad affines lineæ rectæ in quocumque gradu sine fine , sicut nos 13
diximus de consanguineis , quia ferè eadem reuerentia debita sit affinibus , ac consanguineis.

Caietan.verò 2.2.q.154. art. 9. Sanc.libr.7. *Caiet.*
disput.66.Henr. li. 12.cap.1.& 9.&Basil.li.7.c. *Sanc.*
34.partem negatiuam tradunt.Et meritò;quia *Henr.*
inter dictos affines nulla repetitur superiori- *Basil.*
tas , contra cuius reuerentiam fit vsus matrimonij;quia superioritas tantùm est in eo, qui est principium naturale alterius,& non in eo, qui est affinis , quamuis fiat vna caro , cum principio naturali ; quia propriè non fit vna caro cum illo,sed tantùm , quia fiunt principium vnius carnis; ac proinde quamuis in accessu filij ad vxorem patris iam defuncti sit ex natura rei aliqua indecentia , sed non irre-

uerentia, aut impietas; benè tamen in accessu ad vxorem patris viuentis, non ipsi nouercæ facta, sed patri, & maximè, quia ei fit maxima iniuria adulterij, & de hac loquitur Paulus vbi supra. Id quoque non leuiter confirmatur ex eo, quod Pontifices non rarò pro foro conscientiæ dispensant in dicta affinitate, orta ex copula fornicaria, & tamen est eiusdem rationis cum ea, quæ oritur ex copula coniugali; quia fornicarij eodem modo fiunt vna caro per copulam, ac coniuges.

14 Addimus, matrimonium inter dictos affines non solùm non esse irritum ex natura rei, sed neque illicitum; quia nulla in vsu illius reperitur irreuerentia, etiam si non desit aliqua indecentia.

DIFFICVLTAS V.

Vtrùm affinitas dirimat matrimonium iure aliquo positiuo?

15 CONueniunt Doctores affinitatem non dirimere matrimonium iure aliquo positiuo diuino, quia non Euangelico, vt patet, neque veteri, quia quamuis veteri lege Leuit. 18. affinitas in aliquot gradibus dirimebat, iam tamen tota lex vetus purè diuina (qualis erat dicta) cessauit morte Christi: dirimere tamen iure positiuo Ecclesiastico, vt constat ex pluribus iuribus, quæ statim citabimus.

Obseruandum tamen est, quod quamuis iure antiquiori Ecclesiastico esset triplex genus

nus affinitatis dirimens matrimonium, vt constat ex tit. de eo, qni cognouit consanguineam vxoris, & ex can. *porro*, & ex can. *de propinquis* 35. q. 3. iam tamen iure nouiori affinitas tantùm inter personam carnaliter cognitam, & consanguineos personæ cognoscentis, & è contrà inter personam cognoscentem, & consanguineos personæ carnaliter cognitæ dirimit matrimonium, & non inter consanguineos vnius, & consanguineos alterius, neque inter aliquos alios, vt constat ex cap. *non debet* 8. de consanguinitate, & affinitate.

Et quamuis iure antiquiori dicta affinitas cum consanguineis alterius carnaliter commixti dirimeret matrimonium, sicut cum proprijs vsque ad septimum gradum inclusiuè vtriusque lineæ, vt constat ex can. *nullum*, & ex can. *æqualiter* 33. q. 3. iure tamen nouiori restricta fuit vsque ad quartum gradum, vt constat ex dicto cap. *non debet*. Et quamuis in iure illo antiquiori, quo affinitas extendebatur vsque ad septimum gradum, & in nouiori, quo fuit vsque ad quartũ restricta, sit tantùm sermo de affinitate orta ex copula coniugali, quia tamen iure habito in cap. *discretionem* 6. de eo, qui cognouit consanguineam ex copula fornicaria oritur affinitas dirimẽs matrimoniũ, sicut ex cõiugali: Ideò cõmuni DD. applausu receptũ fuit, affinitatẽ ex copula fornicaria in eisdẽ gradibus dirimere, in quibus dirimit orta ex coniugali, quod iure consuetudine introductio, fuit obtentum,

Trident. tentum,& ſupponit Trident.ſeſſ.24.c.4.de reformat.matrim.Nihilominus Triden.hîc affinitatem ex fornicatione ortam reſtrinxit vſque ad ſecundum gradum,vt iam in vlteriori non tantùm non dirimat,ſed neque impediat, *Pius V.* vt Pius V.in breui *ad Romanam* declarauit. In eo autem c.4.Trid.per fornicationem intelligi non tantùm ſimplicem, ſed omnem non coniugalem etiam adulterij, & ſacrilegij, & inceſtus,& raptus conueniunt Doctores, quia Trid. tantùm condiſtinxit affinitatem ortam ex fornicatione ab affinitate, quæ oritur ex vſu matrimonij.

17 Addimus(vt optimè Sanc.lib.7.diſp.67.Saa *Sanc.* *Saa.* verbo *luxuria*, & plures alij) fornicationem habitam cum affini ex fornicatione in tertio & quarto gradu non eſſe inceſtum; quia fornicatio cum affini in eis gradibus non habet ſpecialem malitiam irreuerentiæ, ſeu inceſtus iure naturali, vt patet ex dictis, neque iure Eccleſiaſtico;quia ius Eccleſiaſticum, prohibens dictam copulam intuitu reuerentiæ conferendæ affinibus,ceſſauit, ceſſante prohibitione matrimonij, quod tantùm prohibebatur ob indecentiam copulæ inter illos.

Ex dictis conſtat, non baptizatos validè contrahere matrimonium, cum quauis ſibi 18 affini, quia quamuis ante Baptiſmum contrahatur affinitas,quia naturaliter oritur, tamen ante Baptiſmum non dirimit, quia ius Eccleſiaſticum,quo ſolo affinitas dirimit matrimonium,non ligat ante Baptiſmum, inualidè tamen contrahere poſt Baptiſmum in gradibus

pro

prohibitis, quamuis affinitas contracta sit ante Baptismum; quia dicti affines iam post Baptismum tenentur iure Ecclesiastico dirimente matrimonium. Affinitatem autem, adhuc in secundo gradu, superuenientem matrimonio iam contracto impedire petitionem debiti diximus disp. 10. difficultate 7.

DISPVT. XXI.

De iustitia publicæ honestatis.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Vtrùm ex sponsalibus oriatur iustitia publicæ honestatis dirimens matrimonium?

IVstitia publicæ honestatis est propinquitas quædam iure Ecclesiastico introducta orta ex sponsalibus, inter sponsum ex vna parte, & consanguineos sponsæ ex altera; & è contra, aut orta ex matrimonio rato inter maritum, & consanguineos vxoris, & è contra, dicitur autem iustitia publicæ honestatis, quia iustum seu æquum est, vt ob publicam honestatem, seu decentiam non contrahatur matrimonium inter dictas personas. 1

Conueniunt ergo DD. ex sponsalibus oriri iustitiam publicæ honestatis dirimentem matrimonium inter sponsum ex vna parte, & consanguineos sponsæ ex altera, & è contra, & non oriri ex iure naturali, seu ex natura rei,

rei, vt patet, ſed ex iure Eccleſiaſtico, vt conſtat ex can. *ſi quis* 27. q. 2. & ex c. *literas* 4. de ſponſat. in pub. & ex cap. *iuuenis* 3. & ex cap. *ad audientiam* 4. & ex cap. *ſponſam* 8. de ſponſalibus, & ex cap. vnico de ſponſalib. in 6. & in Trid. ſeſſ. 24. cap. 3.

2 *Trident.* Hoc impedimentum attento iure antiquo ante Triden. oriebatur ex ſponſalibus abſolutis (ſiue à principio, ſiue poſt impletam conditionem) quamtumuis inualidis, dummodo non eſſent inualida ex defectu conſenſus, & non oriebatur ex ſponſalibus incertis, ſed ex certis (id eſt, cum certa, & determinata perſona) vt exprimitur in dicto cap. vnico, & eodem iure antiquo attento dirimebat vſque ad quartum gradum conſanguinitatis, non quia in iuribus, quibus fuit introductum aſſignetur gradus, vſque ad quem dirimat, ſed quia in illis dicitur dirimere inter ſponſum, & conſanguineos ſponſæ, & è contra, & conſanguinitas in iure extendebatur vſque ad quartum gradum, vt conſtat ex cap. *non debet* 8. de conſanguinitate.

3 Iam tamen iure nouo Tridentini, vbi ſupra impedimentum hoc oriens ex dictis ſponſalibus reſtrictum eſt, vt non extendatur vltra priorem gradum, & vt non oriatur ex ſponſalibus quacumque cauſa nullis.

Eſt tamen difficultas, primò, an oriatur ex ſponſalibus ore tenus factis abſque conſenſu interiori.

Sanc. Henriq. Baſil. Sanc. lib. 7. d. 68. Henr. lib. 12. c. 10. & Baſil. lib. 7. c. 36. docent oriri quando defectus conſenſus

ſenſus non conſtat exterius, aut quia tunc ſponſalia ſunt valida, vel ratione ſui, vel ſaltem ratione conſenſus debiti, ex eo ſcilicet, quòd tunc debet exhiberi conſenſus, aut quia quamuis ſint nulla, apparent, tamen exterius valida, ob quod tunc erit publicum ſcandalum, & publica indecentia in contrahendo matrimonium, ob quæ vitanda introductum fuit dictum impedimentum.

Rebel. verò lib. 3. q. 14. Pet. Led. q. 55. art. 4. & Verac. in append. ad ſpec. fol. 76. docent, ex dictis ſponſalibus non oriri. Et meritò, quia vt diximus diſp. 1. diffic. 11. dicta ſponſalia, quamuis ſint valida ad obligandum ex fidelitate, non tamen ad obligandum ex iuſtitia, quia non ſufficiunt ad conferendum ius iuſtitiæ ſponſis in alterutrum, ratione cuius vnus pertineat ad alterum, quaſi proprius, ex quo ſolo prouenit, quod ſit indecens conſanguineos vnius contrahere cum altero, & è contra, ob quod Eccleſia introduxit hoc impedimentũ: ergo ex dictis ſponſalibus, vtpotè nullis ad obligandũ ex iuſtitia non oritur hoc impedimentum; quia quamuis tunc exterius appareat eſſe indecentiam in contrahendo, non tamen eſt verè indecentia, ob quã ſolam introductũ eſt. Vnde quamuis tunc poſſit eſſet ſcãdalum in contrahendo, quamdiu de defectu conſenſus non conſtat, & ob id quamdiu durat ſcandalum ſit illicitum contrahere, ſi tamẽ de facto fiat validè fier. Et ob dictã rationẽ ex ſponſalibus verè nullis nullitate occulta, quãuis ipſa ſint publica, nõ oritur hoc impedi

Rebell. Pet. Led. Verac.

4

Sanc. Ægid. pedimentum, vt contra Sancium docent Ægidius disp. 32. dub. 5.

Secundò est difficultas, an ex sponsalibus validis, mutuo tamen consensu dissolutis oriatur hoc impedimentum.

Sanc. & Piasecius in praxi Episcopali p. 2. capit. 4. docent oriri; quia oritur ex sponsali-
5 bus morte alterius dissolutis: ergo etiam ex dissolutis mutuo consensu. Rebell. verò & *Rebell. Basil.* Basil. docent, non oriri. Et meritò, quia sponsalia, quæ mutuo consensu dissoluuntur, euanescunt immediatè, & ratione sui, & sponsis viuentibus vnus desinit ad alterum pertinere, & è contra, non verò quæ morte alterius dissoluuntur, quia ista mediatè tantùm, & ex defectu subiecti, & ipsis viuentibus semper vnus pertinuit ad alterum, & è contra, ac proinde ex istis, vtpotè perpetuis, & semper validis oritur hoc impedimentum, & non ex illis: quod etiam declarauit Congregatio *Cōg. Car. Rebell.* Cardinalium apud Rebell. in append. ad 4. lib. n. 99. Et ob eandem rationem non oritur ex sponsalibus dissolutis, quia vnus ob causam sufficientem resiliuit.

Impedimentum ergo iustitiæ publicæ honestatis, quod ex sponsalibus oritur, tantùm oritur ex sponsalibus cum determinata persona, & ex absolutis, siue à principio, siue postea impleta conditione, & tantùm ex validis, & non ex nullis, siue ex defectu consensus, siue ob aliquod impedimentum, quamuis occultum, siue quia sunt dissoluta, siue mutuo
6 consensu, siue quia alter resiliuit.

DIF

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm ex matrimonio rato oriatur iustitia publicæ honestatis dirimens matrimonium?

SVpponimus, ex matrimonio rato non consummato, ex quo non oritur affinitas (vt diximus disput. 20. difficult. 1.) oriri iustitiam publicæ honestatis dirimentem matrimonium, vt declarauit Pius V. in breui, *Pius V.* quod incipit *ad Romanam*, & constat ex can. 14. & 15. 27. quæst. 2. & ex cap. *iuuenis* 3. de sponsalibus, & ex cap. *duo* 52. de desponsat. impub.

Quia verò iustitia publicæ honestatis ex matrimonio rato orta (quæ aliquando dicitur affinitas) non est restricta à Trident. sed tantùm quæ oritur ex sponsalibus, vt declarauit Pius V. in dicto breui, & constat ex *Pius V.* contextu Trident. ideo iustitia orta ex matrimonio rato dirimit matrimonium vsque ad quartum gradum, sicut iure antiquo ante Trident. dirimebat; oritúrque ex matrimonio nullo (nisi quando est nullum ex defectu consensus) sicut etiam oriebatur antiquo iure non scripto; quia solùm erat scriptum pro sponsalibus nullis, sed consuetudine introducto, desumpta ab exemplo sponsalium. Vnde ex matrimonio clandestino, etiam vbi Trident. viget, oritur, vt contra Sanc. lib. 7. disput. 70. docent Ægid. dis. 32. dub. 5. & *Ægid.* Basil. cap. 35. quia non est nullum ex defectu *Basil.*

consensus. Et ob eandem rationem etiam oritur ex matrimonio nullo ex defectu ætatis, sed non oritur ex matrimonio facto ex metu, aut ex errore personæ, aut in furia; quia est nullum ex defectu consensus.

8 Est tamen difficultas, an oriatur ex matrimonio rato conditionato.

Circa quam, quidquid nonnulli dicant, dicendum est (vt optimè Sanc. Henriq. & Basil. ex matrimonio conditionato conditione de futuro, suspendente consensum, non oriri ante impletionem conditionis; quia ante eam, neque habet vim matrimonij absoluti, neque sponsalium absolutorum; iustitia autem publicæ honestatis non oritur, nisi ex sponsalibus dicto modo absolutis; ac proinde, neque ex matrimonio, nisi absoluto etiam consuetudine desumpta ab exemplo sponsalium; oriri verò ex matrimonio conditionato post impletionem conditionis, vel quia tunc habet veram rationem matrimonij perfecti, & absoluti, vt nos diximus disp. 7. difficult. 3. & iuxta hanc opinionem nostram dirimet vsque ad quartum gradum, vel quia habet rationem sponsalium, vt alij opinati sunt, & iuxta horum opinionem tantùm dirimet in primo gradu.

Sanc.
Henriq.
Basil.

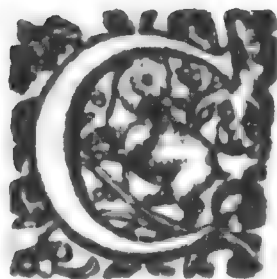
DISPV

DISPVT. XXII.

De impotentia.

DIFFICVLTAS I.

Quotuplex sit impotentia?

Onueniunt Doctores, quod ſicut 1
potentia eſt quincuplex, alia ad penetrationem vaſis fœminei, & non ad effuſionem veri ſeminis, alia eſt è contra ad effuſionem veri ſeminis, non ad penetrationem vaſis, alia ad penetrationem vaſis, & ad effuſionem veri ſeminis, ſed non intra vas, quod aliquando contingit ob nimium calorem, ratione cuius ſemen ſtatim ante penetrationem vaſis ſpargitur, & vertitur, alia ad omnia prædicta, nempe ad penetrationem vaſis, & ad veri ſeminis emiſſionem, & intra vas fœmineum, ſed non ad generationem; quia ſemen aliàs verum ratione alicuius accidentis eſt infœcundum, quæ dicitur potentia coëundi, alia tandem eſt potentia ad generationem. Ita etiam impotentia eſt quincuplex, alia eſt ad penetrationem vaſis, quæ eſſe poteſt in eo, in quo eſt potentia ad veri ſeminis emiſſionē, alia eſt impotentia ad effuſionem veri ſeminis, quæ eſſe poteſt in eo, in quo eſt potentia ad penetrationem vaſis,

alia est impotentia ad emissionem seminis in-
2 tra vas, quæ esse potest in eo, in quo est potentia ad penetrationem vasis, & ad seminis emissionem, & quælibet impotentia ex dictis dicitur impotentia coëundi; quia potentia ad coëundum est potentia ad hæc omnia, nempe ad penetrationem vasis, & ad emissionem veri seminis, & intra vas: alia tandem est impotentia ad solam generationem ob solam in fœcunditatem seminis quamuis veri, & dicitur sterilitas.

Deinde quælibet impotentia ex dictis vna est perpetua, & altera temporalis; deinde quælibet ex his, tam videlicet temporalis, quàm perpetua vna est absoluta, quæ in se, & absque respectu ad has, aut ad illas personas est impotentia, ac proinde est impotentia respectu omnium personarum, altera est respectiua, quæ tantùm est impotentia respectu vnius, aut alterius personæ, sed non respe-
3 ctu omnium. Tandem quælibet impotentia ex dictis, tam videlicet temporalis, quàm perpetua, & tam respectiua, quàm absoluta, alia est naturalis, quæ prouenit ex defectu alicuius naturaliter requisiti, alia est artificialis, quæ prouenire solet ex arte, seu ex maleficio dæmonis.

***

DIFFI

DIFFICVLTAS II.

Quando impotentia censenda sit perpetua, & quando temporalis?

COnueniunt Doctores, eam impotentiam, siue absolutam, siue respectiuam, siue naturalem, siue artificialem, tam ex parte viri, quàm ex parte fœminæ censeri perpetuam, cuius defectus nequit suppleri, aut cuius impedimentum nequit auferri humana industria absque miraculo, aut absque corporali periculo (vt constat ex cap. *fraternitatis* 6. de frigidis, & maleficiatis) aut absque peccato; quia id tantùm possumus, quod iure seu licitè possumus.

Nomine autem *periculi corporalis* non intelligitur mors ipsa; ita vt impedimentum, quod absque morte tolli potest, non censeatur perpetuum, vt nonnulli Iurisperiti immeritò affirmant: quia quamuis quod absque morte tolli potest, non sit physicè perpetuum; potest tamen esse moraliter tale, sed intelligitur periculum mortis, vt aduertunt Sanc. lib. 7. disp. 93. & Ægid. disp. 31. dub. 7. & non leuiter deducitur ex dicto cap. *fraternitatis*. Et meritò; quia quamuis quod absque morte auferri potest non sit physicè perpetuum; si tamen non possit absque periculo mortis, est moraliter perpetuum; quia periculum mortis moraliter æquiualet morti, & non intelligitur periculum grauis morbi adhuc perpetui 4

Sanc.
Ægid.

Henriq. (vt Henriq. & alij immeritò affirmant) quia periculum grauis morbi, quamuis perpetui, non æquiualet morti physicæ; quod verò auferri non potest absque graui, & perpetuo morbo censetur perpetuum; quia iste moraliter æquiualet morti physicæ non minus, imò magis quàm periculum mortis; quia ad vitandum talem morbum potest rationabiliter appeti periculum mortis, imò etiã mors ipsa.

5 Ea ergo impotentia censetur temporalis, cuius defectus suppleri potest, aut cuius impedimentum auferri potest humana industria absque miraculo, & absque dicto periculo corporali, & absque peccato.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm in potentia naturali coëundi, seu ad penetrationem vasis dirimat matrimonium contrahendum?

6 Conueniunt Doctores (quod vsus Ecclesiæ probat) impotentiam ad solam generationem (quæ dicitur sterilitas) quamuis absolutam, & perpetuam, & naturalem non inhabilitare ad matrimonium; quia steriles, aliàs potentes ad verè seminandum intra vas fœmineum, nullo iure inhabiles sunt ad matrimonium; quia non iure positiuo, quia nullum extat, neque naturali, quia verè sunt potentes ad exercendum actum coniugalem, ratione cuius, quantum est ex parte ipsius, coniuges fiunt vna caro, id est, principium vnius carnis,

ris, seu prolis, etiam si ob aliquod accidens non sit futura generatio. Vnde senes dum potentes sunt ad sic seminandum, quamuis non nisi adiuti arte medicinæ, habiles sunt ad matrimonium; quia eorum semen ex sua natura est sufficiens ad generationem, quamuis ob eius debilitatem non sit futura generatio.

Difficultas ergo est, an impotentia naturalis ad coëundum, id est, ad penetrationem vasis, (quæ eo ipso est per se impotentia ad seminandum intra vas) dirimat matrimonium contrahendum.

Circa quam conueniunt primò Doctores, 7
impotentiam ad coëundum, quādo tantùm est temporalis, quamuis sit naturalis, & absoluta, non dirimere matrimonium, vt supponitur in cap. *Fraternitatis*, 6. de frigidis. Et meritò; quia non dirimit iure positiuo; quia nullum extat, neque iure naturali; quia qui tantùm est impotens ad tempus, potest ex natura rei ex tunc tradere dominium sui corporis ad vsum coniugalē postea possibilem, & ad eum postea soluendum obligari. Quod est verum, quamuis dicta impotētia ignoretur ab altero contrahente, in quo (vno, aut altero oppositum insinuante) conueniunt Doctores; quia nec in casu talis ignorantiæ dirimit iure aliquo.

Conueniunt secundò, dictam impotentiam naturalem, quando est perpetua, & absoluta, dirimere matrimonium, saltem contrahendū, in ordine ad generationem, vt constat ex 33.

q.1.per totam,& ex toto tit.de frigidis,& maleficiatis, & definitum videtur à Sixto V. in motu proprio edito anno 1587. Cuius verba referunt Sanc.lib.7.d.92.& Basil. lib. 7. capite 68. & ratione constat; quia sic impotens est materia inepta, vt obligari possit ad actum coniugalem,ratione cuius coniuges fiant vna caro: ergo & ad contractum matrimonij, ex quo per se oritur obligatio ad dictum actum.

Sixt.V. *Sanc.* *Basil.*

8 Id autem,quod dicimus, nempe impotentiam ad penetrationem vasis dirimere matrimonium, est verum, quamuis sit potentia ad seminandum extra vas;imo in ore vasis: tum quia hæc seminatio per se non sufficit, vt per eam coniuges fiant vna caro(id est,principium vnius carnis) etiam si fortè, & per accidens aliquando sufficiat,si fortè aliquando virtute naturali matricis intromittitur pars aliqua seminis sufficiens ad generationem;tum etiam quia potentia ad sic seminandum est impotentia moralis ad seminandum,quia talis seminatio nequit fieri absque peccato.

DIFFICVLTAS IV.

Vtrùm impotentia naturalis coëundi perpetua, & naturalis dirimat matrimonium in ordine ad castè conuiuendum?

9 PAlud.in 4.dist.34. q.2.Antonin.3.p.tit.1.ca. 22.& Basil.lib.7.c.56.docent,dictam impotentiam non dirimere matrimonium contrahendum in ordine ad naturalem vitæ,& officiorum,

Palud. *Anton.* *Basil.*

ciorum,in diuerso sexu societatem, sed contrahendum in ordine ad generationem,& deducitur ex cap.*Consolationi* 4.& ex cap.*Laudabilem* 5. de frigidis, dum in his supponitur, posse inter impotẽtes celebrari matrimonium in ordine ad viuendum,vt fratres;quòd etiam supponit Sixtus V.in suo motu proprio.Et ra- *Sixt.V.* tione probatur:quia ad matrimonium non videtur necessaria mutua corporum traditio ad coitum;sed sufficit ad dictam societatem,quia matrimonium sua natura, non tantum ordinatur ad prolis generationem; sed etiam ad eam societatem:ergo quamuis impotentia ad coitum inhabilitet ad matrimonium contrahendum ad prolis generationem,non verò ad dictam societatem.

Bonauent.verò in 4.d.34. art.2.q.1. Ricar. 10 eadem d.& Sot.q.1.art.2.Sanc.lib.7.disp.97.& *Bonau.* Vasq. 3.p.d.125.cap.7.docent, (& meritò)di- *Ricard.* *Sot.* ctam impotentiam dirimere omnino matri- *Sanc.* monium contrahendum, adhuc in ordine ad *Vasquez.* dictam societatem;quod definitum videtur à Sixt. V. in dicto motu proprio, dum absque *Sixt.V.* vlla distinctione matrimonij ad hunc, aut ad illum vsum, absolutè ait,impotentes esse ineptos ad contrahendum matrimonium.

Et id non leuiter deducitur ex dictis cap. *Consolationi*,& *Laudabilem*: dum in eis absque vlla limitatione,aut distinctione matrimonij ad hunc, aut ad illum vsum absolutè dicitur, quando est impotentia ad coitum, fœminam non posse haberi vt vxorem;sed tantùm vt sororem,& dum in cap. *Laudabilem*, & in aliis

eiusdem tit. supponitur, potentem, qui matrimonium contraxit (id est, contrahere attentauit) cum impotente, posse aliud matrimonium contrahere.

Et ratione probatur primò ab absurdo, quia ex opposito sequeretur. Primò inter patrem, & filiam posse iure naturali contrahi matrimonium; quia sunt personæ aptæ ad dictam
11 societatem. Et secundò sequeretur, coniugem in dicto matrimonio accedendo ad vxorem peccare peccato simplicis fornicationis; quia accederet ad non suam in ordine ad copulam, imò & alterum, accedendo ad eam, non committere adulterium contra maritum; quia non accederet ad eam quatenus vxorem illius. Et tandem tertiò sequeretur, matrimonium ex se non esse perpetuum, quia tantùm est tale ob bonum prolis, vt diximus disp. 8. difficult. 2. quæ omnia absurda videntur.

Deinde à priori probatur: quia ex vi contractus matrimonij traditur dominium, seu potestas corporis alteri, & è contra, vt constat ex Paul. 1. ad Corinth. 7. & ex communi consensu; sed per traditionem dominij, seu potestatis ad dictam societatem non traditur dominium corporum, sed tantùm per traditionem dominij, seu potestatis ad commixtionem carnalem; quia per hanc solam commixtionem coniuges dicuntur vti corporibus, & non ex eo quod simul viuant, & sibi inuicem obsequantur: ergo nullum est verum matrimonium, nisi quod contrahitur in ordine ad copulam: sed dicta impotentia ad copulam dirimit

dirimit matrimonium contrahendum in ordine ad generationem: ergo absolutè, & omnino dirimit, cùm nequeat validè contrahi, nisi in ordine ad illam.

Ad fundamentum ergo aduersariorum, desumptum ex illis capp. & ex motu proprio Sixti V. Respondemus, in eis tantùm supponi, ab impotentibus contrahi matrimonium, non validè, sed quoad attentationem, etiam si permitterentur non separari, qui erant coniuncti, si vellent castè viuere, imo & de nouo coniungi contractu quodam societatis ad vitæ, & munerum societatem in diuerso sexu, & modo permittantur, exceptis eunuchis, qui iam dicto motu proprio non permittuntur coniungi, & qui ante eum contraxerant permissi sunt non separari exceptis illis, qui conuicti fuerint simul dormiisse. 12

Et ad rationem respondemus, quòd quamuis matrimoniũ ordinetur ad vitæ, & munerũ societatem, quia tamen etiã, & primariò ordinatur ad prolis generationẽ, ideò ab impotentibus ad coitum, vtpote per se ineptis ad prolis generationem, nequit validè fieri.

Quod verò à nonnullis dicitur in nulla matrimonij definitione fieri mentionem coniunctionis in ordine ad coitum; sed tantùm in ordine ad vitæ, & munerum societatem, falsum est, quia nulla est in qua saltem implicitè non fiat mentio illius saltem in definitione approbata ab Alexand. III. in cap. *Illud quoque* 11. de præsumptionibus, nomine coniunctionis maris, & fœminæ. 13

DIFFI

DIFFICVLTAS V.

Vtrùm impotentia naturalis ad seminandum dirimat matrimonium; quando est potentia ad copulam, seu penetrationem vasis?

14 Gloss. Hugol. GLossa in can. *hi qui* 32.q.7. Hugol. de matrimonio c.19.& alij docent; eam impotentiam, quando est potentia ad penetrationem vasis, non inhabilitare ad matrimonium; quia non iure Ecclesiastico, quia eo tantùm inhabilitat impotentia ad coëundum, vt constat ex ipso iure; quæ idem videtur ac impotentia ad penetrationem vasis, neque inhabilitat iure naturali, quia potentia ad penetrandum vas (quamuis deficiat ad seminandum intra vas) sufficit ad sedandam concupiscentiam propriam, & alterius: ergo iure naturali sufficit ad matrimonium, quòd etiam sua natura ordinatur in remedium concupiscentiæ.

Sanc. Ægid. Sanc. verò lib.7. disp.92. Ægid. disp.31. dub.7. & cõmuniter Doctores docent, impotentiã ad seminandũ, quãuis sit potentia ad penetrandũ vas; inhabilitare ad matrimonium. Et meritò, quod significari videtur in capite 1. de frigidis, & maleficiatis, dum fœminæ, quia non potuit effici mater à viro, quem accepit, conceditur licentia, vt nubat alteri, & in capit. 5. eodem tit. & 33. quæst. 1. can. 2. dum supponitur, ad valorem matrimonij requiri in coniugibus potentiam ad commixtionem carnalem, per quam fiant vna caro: sed ex eo solum,

lum, quod vir nequeat ſeminare, quamuis poſſit penetrare vas, non poteſt fœmina fieri mater per ſe ex defectu veri ſeminis, neque contrahentes poſſunt fieri vna caro, id eſt, principium vnius carnis: ergo impotentia ad ſeminandum inhabilitat ad matrimonium, quamuis adſit potentia ad penetrationem vaſis.

Quod etiam efficaciter deducitur ex dicto 15 motu Sixti V. & ex declaratione Nuntij Hiſpaniarum virtute dicti motus facta, dum eunuchi, vtroque teſte carentes, declarantur eſſe, & fuiſſe inhabiles ad matrimonium, eo quòd nequeant verum ſemen emittere, quamuis poſſint virgam erigere, & vas fœmineum penetrare.

Sixt. V.

Et ratione probatur, quia ad matrimonium requiritur corpus aptum, vt fiat vna caro cum corpore alterius, vt ſupponitur in dicto cap. 5. de frigidis, & in dicto can. 2. 33. q. 1. & deducitur ex illo, Gen. 2. *Et erunt duo in carne vna*, & etiam requiritur, quòd ſit aptum ad reddendum debitum coniugale, vt ſignificatur in cap. 2. de frigidis; ſed qui eſt impotens ad verè ſeminandum, non eſt aptus, vt fiat vna caro, cum altero; quia copula abſque ſeminatione non efficit, duos eſſe carnem vnam, 16 ſeu principium vnius carnis, vt patet, neque ſufficit ad ſatisfaciendum debito coniugali; quia coniugi non ſatisfit copula ex ſe inſufficiente ad generationem: & ſanè ſi potentia ad copulam eſt neceſſaria ad valorem matrimonij, erit etiam neceſſaria potentia ad ſeminandum,

minandum, imò ad ſeminandum intra vas, quia copula abſque tali ſeminatione eſt omnino vacua,& inutilis, etiam ſi adſit ſeminatio in ore vaſis; ergo ea eſt per ſe inſufficiens, vt coniuges fiant vna caro, & ad ſatisfaciendum debito coniugali; non erit tamen inutilis ſi adſit intromiſſio partis ſeminis ſufficientis ad generationem quamuis non totius.

Ad fundamentum autem aduerſariorum reſpondemus impotentiam ad ſeminandum, imò ad ſeminandum intra vas, inhabilitare ad matrimonium, quamuis adſit potentia ad penetrationem vaſis, non ſolùm iure Eccleſiaſtico; quia in eo, nomine *copulæ*, & *coitus* intelligitur perfecta, & per ſe ſufficiens ad generationem; ſed etiam iure naturali; quia corpus abſque potentia ad ſeminandum,& intra vas, non eſt apta materia ad matrimonium, imò neque ſufficiens ad ſedandam concupiſcentiã.

Ex dictis conſtat primò ſpadones, ſeu eunuchos vtroque teſte priuatos, ſiue quia eis ſunt auulſi, ſeu concuſſi, ſeu attriti, eſſe inhabiles ad matrimonium; quia quamuis poſſint vas penetrare, & humorem aqueum ſimilem ſemini emittere, ſunt tamen impotentes ad perfectam copulam, qua poſſint fieri vna caro
17 cum fœminis, quia carent vero ſemine ad cuius formationem ſunt neceſſarij teſtes; & dictos eunuchos eſſe,& fuiſſe inhabiles iure Eccleſiaſtico, & iure naturali ad matrimonium contrahendum, etiam cum ſcientibus dictum
Sixt. V. defectum, conſtat ex dicto motu Sixti V.& ex dictâ declaratione Nuntij; imò ab ipſo Nuntio

io authoritate Pontificis facti sunt inhabiles
.d coniunctiones cum fœminis tanquam cum
ororibus, quæ permittuntur aliis impotenti-
ous, & etiam illis, qui habent testiculos; quam-
ıis eis sit interrupta vena, aut via, qua spiritus,
ex quibus semen efformatur, communicantur
testiculis.

Constat secundò, senes ita exhaustos, vt adhuc arte medicinæ adiuti nequeant coire seminando intra vas, esse inhabiles ad matrimonium, vt contra Nauarr. & alios docent Sanc. & communiter DD. Infirmi verò existentes in articulo mortis, quamuis iam non possint coire, habiles sunt ad matrimonium, vt docent communiter DD. & vsus Ecclesiæ probat; quia eorum impotentia non censetur perpetua: quia quamuis duret vsque ad mortem, id contingit per accidens ex defectu subiecti; quia si subiectum non moreretur tandem potentia fieret expedita. Sanc.

18 Addimus contra Sanc. fœminam impotentem ad semināduū esse inhabilem ad matrimonium; quia vt diximus disp. 20. diffic. 1. seminatio fœminæ necessaria est ad generationem; impotentiam tamen fœminæ ad pariendum sine vitæ periculo non inhabilitare ad matrimonium, vt docent Sanc. & communiter Doctores; quia potentia ad pariendum: non est necessaria ad generationem, seu conceptionem: fœminam verò sic impotentem illicitè nubere ob dictum periculum, nisi graues tentationes carnis patiatur. Sanc.

DIFFI

DIFFICVLTAS VI.

Vtrùm impotentia naturalis respectiua dirimat matrimonium contrahendum?

19 SVpponimus, impotentiam naturalem respectiuam perpetuam (si aliqua talis inueniatur) dirimere matrimonium contrahendum cum ea persona, respectu cuius est impotentia, vt efficaciter deducitur ex cap. *Fraternitatis* 6. de frigidis, quod de impotentia respectiua perpetua proueniente ex maleficio expreſsè admittitur in can. final. 33. q. 1. Quod si impotentia, respectiua ab extrinseco proueniens, id efficit, multo melius efficiet impotentia respectiua naturalis intrinseca, si perpetua sit. Et ratione constat; quia naturaliter impotens respectiuè, est impotens, vt pro tempore impotentiæ fiat vna caro cum ea persona, respectu cuius est impotens: ergo si impotentia naturalis respectiua sit perpetua, efficit impotentem semper ineptum ad id, ac proinde vt contrahat matrimonium, quod si validè fiat, nequit non inducere obligationem ad id.

Tota ergo difficultas est, an impotentia aliqua naturalis respectiua possit esse perpetua.

20 Bonauent. in 4. distinct. 34. artic. 3. quæst. 2. & Petrus de Ledesma quæst. 58. artic. 2. dub. 5. docent, nullam posse esse perpetuam, quod deduci videtur ex can. 2. 33. q. 1. dum dicitur:

Bonau. *Ledesm.*

Nam

Nam si huic non poterit cõcordare naturaliter, quomodo alteri conueniet? Et ex c. *laudabilẽ* 5. de frigidis, dum dicitur: *Virum separatũ a fœmina, qui triennio cohabitationis transacto, iurauit nõ potuisse illam cognoscere, si aliam cognoscat, cogendum esse ad priorem fœminam redire, & tanquam reum periurij puniendũ:* Quod non fieret, si posset esse impotẽtia aliqua naturalis respectiua cũ priori fœmina, quæ esset perpetua, & dirimẽs matrimonium. Et ratione probatur: quia apertione artificiosa sigillicita, & absque vitæ periculo fieri potest, quòd impotens ad congrediendum cum vna, quia est arcta, fiat potens ad congrediendum cum alia.

Palud. veró in 4. d. 35. quæst. 2. San. l. 7. disp. 93. Hen. li. 12. c. 7. Basil c. 61. docent. (& meritò) posse esse impotentiam aliquam naturalẽ respectiuam perpetuam, quod deducitur ex c. *fraternitatis*, dum quodam matrimonio viri cum fœmina dissolutio, quia eam; qui erat arcta, non potuit cognoscere, & ipsa postea alteri nupta, ab hoc altero fuit corrupta, definitur restituendam esse priori viro, quia posterior à quo fuit corrupta non erat dissimilis priori, coniectura sũpta, quod sicut posterior qui erat priori similis, nempe quoad ætatẽ, robur, & instrumentũ, potuit illam cognoscere, ita potuisset etiam prior; quia in hoc capit. supponitur non fore restituendam, si prior vir esset debilior, & posteriori dissimilis, ac proinde posse esse impotentiam naturalem respectiuam perpetuam, dirimentem matrimonium, quod etiã non leuiter confirmatur ex his, quæ Pontifex

Palud. Sanc. Henr. Basil.

1

ad finem dicti cap. supponit, si rectè expendantur, vt Basil. expendit.
Basil.

Et ratione constat, quia contingere potest, quòd vir sit ita debilis, & mulier ita arcta, aut membrum viri sit ita grossum, & os vasis fœminæ ita angustum, quod fœmina nulla humana industria possit, absque vitæ periculo ei viro proportionari, vt ab eo cognoscatur, & quod sit proportionata alteri, aut possit proportionari absque dicto periculo, vt possit ab eo cognosci, quod negari non potest: ergo negandum non est, posse esse impotentiam aliquam naturalem respectiuam, quæ sit perpetua, ac proinde dirimens matrimonium. Ex quo constat ad rationem aduersariorum.

22 In can. autem 2. 33. quæst. 1. vbi dicitur: *Si huic non poterit concordare naturaliter, quomodo alteri conueniet?* tantùm est sermo de impedimento proueniente naturali frigiditate, quod non est respectiuum, sed absolutum, & de eodem est sermo in cap. *laudabilem*, vt patet ex initio ipsius.

DIFFICVLTAS VII.

Vtrùm coniux naturaliter impotens, cui licitè, & absque periculo vitæ potest humano aliquo remedio subueniri, teneatur pati ta'e remedium altero id exigente.

23 Difficultas hæc communiter disputatur de fœmina, quæ nisi patiatur artificiosam sigilli apertionē ferro, aut ligno, nequit à marito carnaliter cognosci. Procedit autem in duplici casu. Prior est, quando defectus est in ipsa ob extraordinariam arctitudinem. Poste

ſterior eſt, quando defectus eſt in viro ob extraordinariam debilitatem.

Circa difficultatẽ in vtroque caſu ſupponimus(in quo cõtra Baſi.l.7.c.62. cõueniũt DD.) id etiam in virgine eſſe licitum; quia nulla apparet turpitudo in eo,quòd natura artẽ iuuetur ad actum honeſtum,qualis eſt coniugalis, ac proinde,ſi aliàs poſſit fieri abſque periculo vitæ,vt ſæpe fieri poteſt,dictã impotentiã non cenſeri perpetuam, nec dirimere matrimoniũ.

Circa difficultatem ergo in priori caſu conueniunt reliqui DD. fœminam teneri ſi poſſit fieri abſque graui incommodo,aut abſque graui infirmitate,& abſque graui dolore. 24

Diſſentiunt tamen,an quando fieri non poteſt abſque graui incõmodo,teneatur. Nonnulli apud Sanc.vbi infra docent nõ teneri,ſi nequeat fieri abſque graui dolore. Alij verò è cõtra docent,teneri,quãuis nequeat fieri abſque graui infirmitate. Sãc.autẽ l.7.diſ.93. & Henr. *Sanc.* l.12.c.7.docent teneri,quãuis futurus ſit grauis *Henriq.* dolor,nũ verò ſi futura ſit grauis aliqua infirmitas. Et meritò. Ratio prioris eſt; quia cũ defectus ſit in ipſa fœmina,non eſt cenſendũ durũ obligari ad grauẽ dolorẽ cito tranſiturũ, ne alterũ in perpetuũ priuet debito. Ratio poſterioris eſt; quia durũ videtur feminam obligari ad ſolutionem debiti cum tanto detrimento.

Circa difficultatem in poſteriori caſu Ochagauia tract.3.quæſt.69. docet fœminam teneri *Ochag.* quamuis cum graui detrimento, & iactura non periculoſa; quia id videtur exigere ius viri in corpore fœminæ. Sanc.verò docet teneri *Sanc.*

quando non sit futura grauis infirmitas.

P. Ledes. Petrus autem Ledes. quæst. 58. art. 1. docet, non teneri. Et meritò; quia fœminæ nullus est defectus, vt reddat, sed tantùm viro: ergo ipsi tantùm, & non fœminæ incumbit vti remedio, quo defectus ipsius suppleatur; fœminæ verò sufficit offerre debitum modó ordinario, præsertim quod fœminam, præcipuè virginem, artificio corrumpi horreat quodam modo natura, & honestas ipsa difficilimè patiatur.

DIFFICVLTAS VIII.

Vtrùm impotentia ex maleficio dirimat matrimonium contrahendum?

SVpponimus posse aliquem arte dæmonis per maleficium fieri impotentem ad commixtionem carnalem, seu ab ea impediri multis modis, qui videri possunt apud Delrium l. 3. disquisit. magic. 1. p. quæst. 4. sect. 8. hæc auté impotentia sicut naturalis potest esse alia temporalis, & alia perpetua, & alia respectiua, & alia absoluta; potest autem variis signis dignosci, de quibus Sanc. lib. 7. disp. 64.

Delr. Sanc.

26 Hoc ergo supposito: Almayn. in 4. distin. 34. Glossa in can. fin. 33. quæst. 1. & in c. *fraternitatis* 6. de frigidis, & Innoc. in c. *laudabilem* 5. eodem titulo docent, nullam impotentiam ex maleficio prouenientem dirimere matrimonium contrahendum, quod deduci videtur ex c. *ex literis* 3 de frigidis, dum dicitur; *Si vitium illud mulier à natura contraxit, viro aliam accipiẽdi liberam tribuas facultatem.* Vbi supponi videtur, quod quando impotentia non prouenit à na

Almayn. Gloss. Innoc.

natura, non dirimit matrimonium. Et ratio. probatur; quia nulla impotentia ex maleficio prouenieus est perpetua, quia nullum ex maleficium quod auferri non possit per ipsum maleficium: ergo nulla impotentia ex maleficio prouenieus dirimit matrimonium.

Sanc. verò l.7.dis.94. Ægid.disp.31.dub.7. Basil.c.65.& communiter DD.docent (& meritò) impotentiam ex maleficio posse dirimere matrimonium. Quod exprimitur in can. fin. 33. quæst.1. Quod quamuis sit cuiusdam Archiepiscopi, & non Romani Pontificis; quoad hoc tamẽ vsu totius Ecclesię receptũ est quod etiã nõ leuiter deducitur ex c. *laudabilẽ* 5. de frigidis *Sanc. Ægid. Basil.*

27 Et ratione constat: quia quæcumque impotentia, quando perpetua est, dirimit matrimonium, vt constat ex toto titulo de frigidis, sed ex maleficio potest prouenire impotentia perpetua: ergo consequentia patet, & etiam antecedẽs pro maiori, minor autem probatur: quia ex maleficio effici potest tanta frigiditas, quãta est naturalis, ex qua prouenit impotentia naturalis absoluta, & perpetua. Et etiam potest quis ex maleficio ita impediri, vt nequeat coire, & etiam quòd post coitum nequeat semen emittere, & aliàs maleficium, ex quo prouenit hoc impedimentum, aliquãdo nequit auferri, nisi alio maleficio, ac proinde nequit absque peccato, ob quod impedimentũ censetur perpetuũ; aut si potuit absque maleficio, & peccato, author tamen maleficij mortuus est, & nullus alius est, qui sciat dissolutionẽ maleficij; ac proinde iã humana industra auferri nõ possit.

Ex quo constat ad rationem aduersariorum.

28 In cap autem. *Ex literis*, ab aduersariis adducto, tantùm continetur argumentum à contrario sensu, quod non est efficax, præsertim quando oppositum continetur in iure, in eo autem continetur, posse esse impotentiam ex maleficio perpetuam, & dirimentem matrimonium, vt constat ex dictis.

DIFFICVLTAS IX.

Vtrùm impotentia perpetua dirimat matrimonium etiam iure naturali.

SVpponimus, impotentiam perpetuam, siue naturalem, siue ex maleficio, siue absolutã, siue respectiuam iure Ecclesiastico dirimere matrimonium contrahendũ, vt constat ex 33. q. 1. & ex tit. de frigidis, & maleficiatis. Quærimus tamen, an etiam dirimat iure naturali.

Palud. Anton. Medin.

Palud. in 4. dist. 30. q. 1. art. 2. Antonin. 3. p. tit. 1 cap. 15. & Michaël de Med. lib. 5. de cœlibatu cap. 54. docent, non dirimere iure naturali, quod deduci videtur ex cap. 2. de frigidis dum dicitur: *Sicut puer, qui non potest reddere debitum, non est aptus coniugio, sic qui impotentes sunt, minimè apti ad contrahenda matrimonia reputantur*; sed matrimonia puerorum, seu impuberum, non iure naturali, sed tantum Ecclesiastico irritantur: ergo etiam matrimonia impotentium.

Et ratione probatur: quia ad essentiam ma-
29 trimonij non requiritur copula, sed sufficit mutua corporum viri, & fœminæ traditio; sed impotentia tantùm impedit copulam, & non mu

mutuam corporum traditionem : ergo impotentes sunt ex natura rei, seu iure naturali apti, & habiles ad contrahendum matrimonium. Et confirmatur; quia impotentia, matrimonio iam facto superueniens, non dissoluit illud : ergo potentia non est essentialiter requisita ad matrimonium; quia si esset impotẽtia superueniens illud dissolueret, sicut dissoluit cõuersio fœminæ in virũ superueniẽs; quia diuersitas sexus est essentialiter requisita ad id.

Sanc. verò li. 7. disp. 98. Henr. li. 12. cap. 7. & Ægid. disp. 31. dub. 7. docent impotentiam perpetuam, etiam iure naturali, dirimere matrimonium contrahendum. Quod quoad impotentiam ortam ex frigiditate, dicitur in dicto motu proprio Sixti V. quòd si hæc iure naturali dirimit, etiam quæcumque alia eodẽ dirimet; quia omnium eadem est ratio. Et ratione probatur, quia qui ex natura rei, siue physicè, siue moraliter, siue intrinsecè, siue extrinsecè est perpetuò impotens, & ex natura rei perpetuò ineptus, vt alteri tradat dominium sui corporis, & contrahat obligationem ad commixtionem carnalem, quia nemo potest ad id, quod sibi semper est impossibile, obligari: ergo ex natura rei, seu iure naturali est inhabilis ad contrahendum matrimonium. Sanc. Henriq. Ægid. Sixt. V.

In cap. autem illo 2. de frigidis adducto ab aduersariis matrimonia puerorum, & impuberum ex vna parte, & impotentium ex altera tantùm comparantur quoad nullitatem : non verò quoad ius, ex quo nullitas oritur. 30

Ad rationem verò respondemus, quod quam-

uis ad matrimoniū non requiratur copula, requiritur tamen traditio dominij ad illā, & cōtractio obligationis ad illā, quæ nequeunt fieri ab eo, qui est perpetuò impotens ad copulā.

1 Et ad confirmationem concedimus impo-
3 tentiam superuenientem matrimonio non dissoluere illud, benè tamen conuersionem fœminæ in virum, quia quamuis corpus absque impotentia ad copulam requiratur ad essentiā matrimonij id fieri, seu ad tradendum dominium in copulam, non tamen ad essentiā matrimonij in facto esse, seu ad conseruationem illius, diuersitas verò sexus requiritur ad essētiam matrimonij etiam in facto esse. Ratio discriminis est, quia per matrimonium tantùm traditur, & post iam factum tantùm conseruatur dominium corporis vnius tantùm vxoris, & alterius tanquā mariti, quod nequit primò fieri, neque postea conseruari absque diuersitate sexus; dictum verò dominium, semel acquisitum, potest bene conseruari absque potentia ad copulam, dum perseueret diuersitas sexus, quia quamuis superueniat impotentia, potest in diuersitate sexus manere dominium, & obligatio ad copulam, si fortè impedimentum miraculosè auferatur, quamuis nequeat in principio tradi; quia plus requiritur ad inceptionem rei, quàm ad eius conseruationem.

32 Vnde impotentia, superueniens matrimonio, non dissoluit illud, non solùm quando iā est cōsummatū (in quo DD. omnes conueniūt :) sed etiam quando nō est consūmatū, vt contra Gratianum, & nonnullos alios iurisperitos

ritos

titos docent Sanc. disp. 102. & communiter DD. quod exprimi videtur in can. *hi qui* 32. quæst. 7. dum generaliter dicitur ob nullam impotentiam superuenientem, matrimonium cassare. Gregor. verò III. in can. *quod proposuisti* 32. quæst. 7. & Alexand. III. in c. *ex literis* de frigidis, vbi concedunt licentiam migrandi ad aliud matrimonium ob impotentiam, non est ob impotentiam superuenientem matrimonio, sed ob antecedentem ad ipsum. *Sanc.* *Gre. III.* *Ale. III.*

Obseruandum est, non tantùm impotentiam ignoratam ab altero dirimere matrimonium, sed etiam cognitam, vt contra Palud. in 4. di. 30. q. 1. art. 2. docent Sanc. di. 97. & Ægid. vbi supra: quod constat ex tit. de frigidis, vbi absque limitatione, aut distinctione aliqua impotentiæ ignoratæ, aut cognitæ dicitur, impotentiam dirimere matrimonium, & ex dicto motu proprio Sixti V. dum in eo supponitur, matrimonium Eunuchorum esse, & fuisse nulla, siue contracta fuerint cum scientibus, siue cum ignorantibus eorum impotentiam. Et sanè impotentia, quamuis cognita efficit ipsum impotentem materiam ineptam matrimonio. 33 *Sanc.* *Ægid.* *Sixt. V.*

DIFFICVLTAS X.

Vtrùm hermaphroditus possit matrimonium inire?

HErmaphroditus dicitur, qui vtrumque sexum habet, virilem videlicet, & fœmineum. Conueniunt autem Doctores primò, hermaphroditū posse licitè, & validè contrahere matrimonium iuxta sexum in eo præualentem, seu eminentem, ita vt is in quo præua-

let ſexus virilis, poſſit tanquam vir cum fœmina contrahere, & is, in quo fœmineus poſſit tanquam fœmina contrahere cum viro: Ita Sancius libro 7. diſputatione 106. & Ægidius diſputatione 31. dubio 7. quia iuxta ſexum eminentem habet potentiam ad perfectam copulam; imò vt conſtat ex *l. queritur*, ff. de ſtatu hominum, iuxta ſexum eminentem magis cenſetur vir, aut fœmina.

Sanc. *Ægid.*

Conueniunt ſecundò, quòd quando in hermaphrodito vterque ſexus eſt æqualis, poſſit iuxta ſexum, quem elegerit contrahere matrimonium; quia ex vna parte etiam tunc iuxta quemlibet habet potentiam ad perfectam copulam, & ex altera ei iure naturali, non impedito per ius aliquod poſitiuum, datur optio eligendi ſexum ad matrimonium. Nihilominùs expediet eum non admittere ad matrimonium, niſi coram iudice Eccleſiaſtico prius proteſtetur, imò & iuret ſe nunquam vſurum altero ſexu, argumento can. 15. *Presbyteros* 16. q. 1. Quòd ſi factus viduus de facto contraxerit iuxta alterum ſexum validè contrahet; in quo etiam conueniunt Doctores: quia etiam iuxta eum habet potentiam ad perfectam copulam, & nullo iure contractus ille irritatur, & forſan etiam licitè contrahet, ſaltē abſque mortali, ſi non fecerit dictum iuramentum, quia iuramento ſecluſo nulla in hoc apparet inordinatio ſaltem grauis: cenſetur autem hermaphroditus habere ſexum æqualem, non ſolùm quando iudicatur à peritis, ſed etiam quādo poſt prudens examen manet dubium,

&

& non constat in eo aliquem eminere.

Addimus contra Sanc (vt optimè Basil. ca. 65.) hermaphroditum posse validè contrahere iuxta sexum minus præualentem, quando iuxta talem sexum est potentia ad perfectam copulam, vt esse potest, quia iure naturali non est inhabilis, cùm verè sit potens iuxta eum sexum, vt supponimus, neque iure aliquo positiuo, quia nullum extat Quod autem vt dicitur in dicta *l. quæritur*, magis censeatur vir, quàm fœmina, quando præualet sexus virilis, non obstat: quia etiam tunc est sufficienter fœmina, & quamuis magis censeatur fœmina, quàm vir, quando præualet sexus fœmineus, etiam non obstat; quia etiam tunc est sufficienter vir. 36 Basil.

DIFFICVLTAS XI.

Quantum tempus experientiæ requiratur ad declarationem nullitatis matrimonij ob impotentiam perpetuam?

SVpponimus, pro foro conscientiæ, quando certò constat impotentiam esse perpetuam, aut quando constat ferè certò (id est, quando est probabile esse perpetuam absque probabilitate oppositi) ex tunc coniuges non posse se maritaliter tractare, quamuis ad id per censuras compellantur; quia ex tunc est certum, aut ferè certum matrimoniũ esse nullum, & quando est probabile, impotẽtiã nõ esse perpetuã, quãuis oppositũ etiã si probabile, ex tunc posse se maritaliter tractare; quia tunc 37

pru

prudenter iudicatur, matrimonium esse validum; quando verò non est certum, neque ferè certum, impotentiam esse perpetuam, & non est probabile, non esse perpetuam, sed est dubium an sit, vel non sit perpetua, posse coniuges in matrimonio, & in eius vsu pro tempore aliquo perseuerare, quia in dicto dubio habent ius inquirendi, an impotentia sit per-
37 petua, & nequit aliter inquiri, quàm experiendo, an possint carnaliter commisceri, ad quod experiendum requiritur tempus aliquod, quod Ecclesia in capit. *laudabilem* 5. & in cap. fin. de frigidis, prudenter extendit ad triennium, quia id videtur necessarium, & sufficiens ad veritatem inueniendam, ac proinde vltra triennium nequeunt coniuges se maritaliter tractare, quando eo transacto non constat, saltem probabiliter impotentiam non esse perpetuam.

Hoc ergo supposito: difficultas est, an dictum triennium requisitum sit pro foro exteriori, seu iudiciali, vt declarari possit matrimonium nullum.

Conueniunt primò DD. quando certò, aut ferè certò constat impotentiam esse perpetuam, quia sunt signa euidentia, aut ferè euidentia perpetuitatis impotentiæ, tunc statim absque expectatione alicuius temporis, matrimonium declarandum esse nullum, quia
38 tempus tantùm requiritur, vt dubium experientia superetur: in dicto autem casu nullum est dubium saltem moraliter: id verò quod addunt Sanc. d. 107. & Basil. c. 66. nempe quando non

Sanc. *Basil.*

non certò, sed tantùm ferè certò constat, tunc esse necessarium iuramentum ipsorum coniugum fatentium impotentiam, & iuramentum propinquorum, aut (si hi deficiant) vicinorum asserentium, posse coniugibus credi, dicitur absque fundamento: quia dicta iuramenta nullo iure requiruntur, quia non positiuo, quia isto tantùm requiruntur in casu dubio, neque iure naturali, quia cùm in casu dicto perpetuitas sit moraliter, & humano modo, certa, frustra requiritur maior probatio.

Secundò conueniunt DD. quando neque certò, neque ferè certò constat iudici, impotentiam esse perpetuam, quia non sunt signa euidentia, neque ferè euidentia perpetuitatis, sed est dubius, quia signa perpetuitatis sunt dubia, & vterque non fatetur impotentiam, quia alter negat, tunc necessarium esse triennium experientiæ ad iuridicam declarationem nullitatis matrimonij, vt constat ex cap. *laudabilem*, sed quid amplius tunc requiratur ad dictam declarationem, disp. Sanc. disp. 109.

Est tamen difficultas, an in casu dicti dubij, quando vterque fatetur impotentiam, necessarium sit triennium experientiæ ad dictam declarationem.

Angelus *matrimonio* 3. impedimento 16. 39
Rosella *diuortium* n. 1. & Syluest. q. 18. n. 21. docent, tunc non esse necessarium triennium, sed sufficere tempus arbitrarium: quod deduci videtur ex cap. 1. de frigidis, vbi intra breuius tempus conceditur separatio: quod saltem est verum, quando vterque fatetur impotentiam, &

Angel.
Rosel.
Syluest.

& etiam ex cap. *laudabilem*, in quo videtur requiri triennium, solùm quando vnus coniux affirmat, & alter negat. Quod etiam ratione videtur probari: quia post experientiam alicuius temporis confessio vtriusque videtur sufficiens probatio.

Sanc. Antonin. Basil.

Sanc. verò lib. 7. disput. 108. Antonin. 3. p. titul. 1. cap. 12. & Basil. capit. 66. docent, etiam quando vterque fatetur inpotentiam, necessarium esse triennum ad dictam declarationem, quod non leuiter deducitur ex cap. *laudabilem*, dum in eo absolutè requiritur experientia triennij quando non constat de frigiditate, id est, de perpetuitate impotentię, etiam quando vterque fatetur impotentiam, imò etiam requiritur iuramentum vtriusque, quo iurent impotentiam, & quatuordecim propinquorum, aut vicinorum propinquis deficientibus, quo iurent, quod possit coniugibus credi, & quando alter negat præter di-
40 ctum triennium, & præter dicta iuramenta, etiam requiritur vera probatio per testes, qui audierint ab ipsis coniugibus, non posse fieri vnam carnem, nisi fiat probatio per aspectum corporis.

Et ratione probatur, quia quando est dubium perpetuitatis, confessio, & iuramentum vtriusque, quod adsit impotentia, non aufert necessitatem experientiæ triennalis, quia quãuis vterque fateatur impotentiam, potest adhuc dubitari, an sit perpetua: ergo præter dictam confessionem, & iuramentum impotentiæ, necessaria est experientia triennalis ad inqui

requirendam perpetuitatem impotentiæ.

In dicto autem cap. 1. de frigidis (quod non est certæ authoritatis apud omnes) solùm conceditur separatio intra tempus breuius triennio, quando ante triennium verè probatur frigiditas (id est, impotentiam esse perpetuam) vt etiam exprimitur in cap. *laudabilem*, in quo absolutè requiritur in dubio perpetuitatis, id verò quod super requiritur, quando altera pars negat non est triennium, sed supra ipsum dicta illa probatio per testes.

Triennium autem hoc cohabitationis in toro ad faciendam dictam experientiam, taxatum ab Ecclesia, non est computandum à tempore ante conatum ad copulam, in quo Doctores conueniunt; quia ante eum nequit inchoari experientia, sed à die conatus & non à tempore præfixo à iudice post pœnitentiam actam à coniugibus, vt nonnulli iurisperiti immeritò dixere, quia in cap. *laudabilem* expressè dicitur computandum esse à die celebrationis coniugij, id est, à die intentatæ copulæ, quia eo die intentari solet, & ab eodem die computandum est, etiam in matrimonio pueri quatuordecim annorum, & puellæ duodecim, quando etiam agitur de impedimento impotentię, & non à 18. anno in puero, & à 14. in puella (vt immeritò docet Sanc.) quia triennium eodem modo absque distinctione aliqua horum, aut illorum supponitur sufficere pro experientia. Est autem necessarium, quod triennium sit continuum (vt supponitur in capit. fin. de frigidis) non mathematicè, sed morali 41

Sanc. moraliter iuxta communem cursum, vt docent Sanc. & communiter Doctores: quòd si attento communi rerum cursu sit magna aliqua interpolatio supplenda est post triennium.

42 Obseruandum tamen est, quod quamuis impotentia fuerit iudicata perpetua, siue ante, siue post triennium, & ob id matrimonium fuerit declaratum nullum à iudice, si tamen postea naturaliter sine miraculo, & sine vitæ periculo, & sine peccato cesset impotentia, quo constabit non fuisse perpetuam, contrahentes sunt iterum coniungendi, quia matrimonium verè non fuit nullum, quamuis vnus ex illis sit, iam sacris initiatus, imò si matrimonium fuit consummatum, quamuis iam sit religiosus professus: quod addimus, quia si non fuit consummatum, verè professione ipsa fuit dissolutum, professus autem, & sacris initiatus ad coniugem redeuntes, quamuis reddere teneantur, prohibiti sunt petere voto, aut obligatione castitatis intuitu religionis imposita.

Id autem quod diximus, nempe in dubio perpetuitatis impotentiæ requiri triennium pro foro exteriori, etiam intelligimus verum, quamuis pro perpetuitate impotentiæ sit probabilis opinio, si pro non perpetuitate etiam sit opinio probabilis, quia in tanta contingentia physica non perpetuitatis impotentiæ, quanta tunc erit, æquũ est vt experientia inquiratur veritas, & ante inquisitionem matrimonium non declaretur à iudice nullum.

DIFFI

DIFFICVLTAS XII.

An impotentia temporalis ex defectu ætatis dirimat matrimonium, an defectus ipse ætatis?

COnueniunt DD. impotentiam tempora- 43
lem, ex defectu ætatis prouenientem, non dirimere matrimonium contrahendum; ipſum tamen defectum ætatis non attingentis annum duodecimum in puella, & decimumquartum in puero dirimere matrimonium iure Eccleſiaſtico, vt conſtat ex cap. *puberes* 3. & ex cap. *continebatur* 6. & ex cap. *atteſtationes* 10. & ex cap. *ex litteris* 11. de deſponſatione impuberum, & non dirimere iure naturali; ſi aliàs ſit ſufficiens vſus rationis; quia ex natura rei apti ſunt obligati ex tunc ad actum coniugalem poſtea poſſibilem.

Defectus tamen ætatis, quando malitia æ- 44
tatem ſupplet, nullo iure, adhuc Eccleſiaſtico, dirimit matrimonium, vt conſtat ex cap. *continebatur*, & ex cap. *de illis* 9. & ex cap. fin. de deſponſat. impub. Nomine autem *malitiæ* intelligitur, non tantùm vſus rationis, ſed etiam perfecta potentia coëundi, vt conſtat ex cap. *continebatur*, & *de illis*; quia ſi ſolus vſus rationis suppleret ætatem, fruſtra fuiſſet facta ea diſpoſitio, & præſcriptio ætatis, quia ex vna parte, quando eſſet vſus rationis ante dictam ætatem, valeret matrimonium, & ex altera, quando non eſt vſus rationis, adhuc poſt di-

ctam ætatem, non valet; quia vſus rationis iure naturali requiritur ad valorem matrimonij, & cuiuſcumque alterius contractus.

Eſt tamen difficultas, primò, an ad valorem matrimonij requiratur dicta ætas mathematicè completa, an ſufficiat moraliter; vt quando alicui tantum deficiunt quindecim dies, plus, minúſve; procedit autem quando malitia non ſupplet ætatem.

45 Rebell. lib. 3. q. 16. ſect. 2. Verac & alij docét, non requiri dictam ætatem eſſe mathematicè completam, ſed ſufficere moraliter modo dicto; quia quod parum diſtat nihil diſtare videtur. Sanc. verò lib. 7. diſp. 104. Baſil. lib. 7. cap. 65. & alij docent, requiri dictam ætatem eſſe mathematicè completam. Et meritò, quia iure præſcribitur, ſeu taxatur; ac proinde debet in indiuiſibili conſiſtere, ſicut pretium iure præſcriptum in indiuiſibili conſiſtit. Vnde regula illa, *quod parum diſtat, &c.* non habet locum in taxatis à iure.

Rebell. Verac. Sanc. Baſil.

Id verò, quod addit Sanc. nempe ſufficere vltimum diem, quo dicti anni præſcripti complentur eſſe inchoatum, falſum eſt, vt optimè Baſil. quia quouſque ſit completus, dicta ætas non eſt mathematicè completa, neque in indiuiſibili conſiſtens.

Baſil.

Secundò eſt difficultas, quãto tempore ante dictam ætatem malitia eam ſuppleat.

Supponimus (in quo contra nonnullos conueniunt communiter Doctores) non quocunque tempore ante eam ætatem malitiam (id eſt, diſcretionem, & potentiam perfectè coëun

:oëundi)supplere ætatem,sed tantùm tempo-
e proximo dictæ ætati,seu pubertati,vt con-
tat ex dictis cap.*continebatur*,& *de illis* 9.

Dissentiunt tamen dicti Doctores, in assi- 46
;nando tempus proximum dictæ ætati. Non
esunt, qui dicant tempus proximum dictæ
:tati,esse quod ab ea nō distat amplius,quàm
er sex menses. Et alij, qui in pueris dicunt,
sse tempus excedens annum decimum,& di-
ıidium, & in puellis nonum, & dimidium.
anc.verò id relinquit arbitrio iudicis,vt illud Sanc.
ssignet:quia nihil videtur iure præscriptum.
Nos tamen existimamus,tempus dictæ ætati
:oximum, à quo malitia ætatem ipsam sup-
leat esse,cui non deficit plus quàm vnus inte-
:r annus, vt exprimitur in cap.*continebatur*.
nde puella,quæ habet vndecim annos com-
etos,& puer,qui habet tredecim sunt proxi-
i pubertati,vt quando malitia suppleat æta-
m possint matrimonium contrahere.

Obseruandum est contrahere ante ætatem, 47
qua matrimonium possit validè fieri, esse
icitum,seu peccatum; quia est prohibitum
cap.*vbi non* 2.de desponsat.impub. imò esse
ortale,vt contra Sanc lib.1. disp.17. docent
:bell lib.4.q.5.Ægid. disp.21.n.54. & Basil. Rebell.
ıia est quid graue. Excipitur autem in dicto Ægid.
p. à prohibitione, vt non sit illicitum,imò Basil.
am vt sit validum,quando fit ex vrgentissi-
ı causa,vt ob bonum pacis,& fit ex toleran-
(id est, ex licentia) ordinarij, vt aduertit
nc.lib.2.disp.40.& Basil.

DISPVT. XXIII.

De crimine.

DIFFICVLTAS I.

Vtrùm machinatio in mortem coniugis dirimat matrimonium postea cum altero contrahendum?

1
Conueniunt Doctores, machinationem in mortem coniugis, siue proprij, siue alieni dirimere matrimonium contrahendum inter coniugem superstitem, & inter alterum, quando ab aliquo ex ipsis duobus facta est machinatio, vt constat ex can. *si quis viuente* 31. quæst. 1. & ex cap. 1. de conuersione infidelium, quamuis vnus, inter quos est contrahendum machinatus fuerit ante Baptismum, vt constat ex dicto cap. 1. & non tantùm machinatio in mortem vxoris dirimit matrimonium, in quo conueniunt Doctores, sed etiam machinatio in mortem mariti, vt contra Victoriam, & Ledesm. docent Sanc. Ægid. Basil. vbi supra, & communiter Doctores; quia quamuis in aliquibus iuribus tantùm fiat mentio machinationis in mortem vxoris, in duobus tamen prædictis fit mentio machinationis in mortem mariti.

Sanc. Ægid. Basil.

2 Est tamen necessarium, vt machinatio in mortem

mortem coniugis dirimat matrimonium, quod sortiatur effectum mortis, in quo Doctores conueniunt,& constat ex dictis duobus iuribus. Quod verò in aliis iuribus non exprimatur, in quibus sit mentio impedimenti machinationis, non obstat;tùm quia ista alia iura explicanda sunt per duo dicta, in quibus id exprimitur; tùm etiam, quia iura imponentia pœnam crimini, intelligenda sunt de crimine completo, quando aliud non constat; vt tamen machinatio in mortem effectiuè secutam dirimat matrimonium cum superstite, sufficit quòd fiat consilio, aut mandato, in quo etiam Doctores conueniunt, & constat ex dicto can.*si quis viuente*,& ex cap.1. & ex cap.6.de eo,qui duxit in matrimonium; sed non sufficit ratihabitio machinationis, & mortis, in quo etiam Doctores conueniunt; quia in omni iure requiritur machinatio;ratihabitio autem neque est machinatio physica, vt patet, neque moralis medio consilio, aut mandato: quia ratihabitio non æquiparatur mandato,nisi in his, quæ à sola nostra voluntate dependent, vt rata sint, aut quando iure exprimitur,vt contingit in ratihabitione,qua quis ratam habet occisionem violentam clerici.

Est tamen difficultas primò, an vt dicta machinatio in mortem re ipsa sequutam dirimat matrimonium contrahendum, necessarium sit,quòd fiat animo contrahendi illud. 3

Caiet.in summa,verbo *matrim*.cap.1. impedimento 5. & Petr. Sot.docent,eam intentio- *Caiet.* *Sot.*

machinatus fuerit in mortem alterius coniugis.

Sanc. verò, & Basil. vbi supra, & Tolet. lib. 7. c. 6. respondent sub distinctione (& bene) tunc videlicet etiam requiri adulterium, quando vnus tantùm, siue coniux, siue alter machinatus est in mortem, vt constat ex dicto cap. 6. de eo, qui duxit, in quo cum machinatione facta ab vno requiritur adulterium, quamuis non sufficiat, nisi adulterium ab vtroque scienter committatur; tùm verò non requiri adulterium, quando vterque machinatus est in mortem, vt constat ex dicto cap. 1. de conuersione infidel. in quo nulla mentione facta adulterij, dicitur, matrimonium inter vxores occisorum à Sarracenis, & inter ipsos Sarracenos, etiam ad fidem conuersos, non valere; quia vxores occisorum cum ipsis Sarracenis malitiosè machinatæ fuerunt in mortem suorum maritorum. 5 *Sanc. Basil. Tolet.*

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm adulterium absque machinatione mortis dirimat matrimonium inter adulteros?

COnueniunt Doctores, adulterium, etiam absque machinatione in morté coniugis, dirimere matrimonium contrahendum inter ipsos adulteros, si adulterium coniungatur, aut cum matrimonio de præsenti inito inter ipso adulteros, adhuc altero coniuge su- 6

perſtite, aut cum promiſſione matrimonij contrahẽdi cum adultero complice facta ante mortem coniugis, vt conſtat ex cañ. *relatum* 31. quæſt. 1. & ex cap. 1. 6. 7. & vlt. de eo, qui duxit in matrimonium, quod eſt verum, ſiue adulterium fiat ante dictum matrimonium, aut ante dictam promiſſionem, ſiue poſt, vt conſtat ex dicto cap. vlt. dum adulterium fiat ante mortem illius coniugis, quo ſuperſtite facta fuit promiſſio, aut initum, ſeu attentatum matrimonium, & non poſtea in alio matrimonio.

Circa adulterium requiſitum ad hoc impedimentum conueniunt DD. requiri verum, & formale adulterium ad quod neceſſarium eſt, quod vterque habeat notitiam proprij matrimonij, aut matrimonij alterius adulteri, vt conſtat ex dictis cap. 1. & 7. in quibus, quia fœmina ignorauit matrimonium alterius, ob quod non peccauit peccato formali adulterij, dicitur, non incurriſſe dictum impedimentum. Exiſtimamus autem contra Sãc. lib. 7. d. 79. ad hoc impedimentum ſufficere, quando vterque adulter eſt coniugatus, noſſe proprium coniugium, quamuis ignoret alterius; quia in hoc caſu vterque verè peccat peccato adulterij. In dictis autem cap. 1. & 7. dicitur, fœminam ignaram matrimonij viri
7 non incurriſſe dictum impedimentum, quia fœmina non erat coniugata, vt ibi ſupponitur.

Ab hoc autem impedimento, & pœna non excuſat ignorantia vincibilis; quia non excuſat

ſat à culpa adulterij, quod verum eſt, quamuis ignorantia ſit craſſa, vt contra Sanc. vbi ſupra & Rebell. lib. 3. quæſt. 8. docent communiter Doctores, quia hæc, vtpote vincibilis, non excuſat à culpa adulterij, ob quam hoc impedimentum ſtatuitur. Ad illud tamen incurrendum non ſufficiunt tactus, imò neque conatus ad copulam; quia nullo eorum committitur adulterium ſaltem perfectum; imò vt aduertit Baſil. non ſufficit copula abſque ſeminis intromiſſione; quia abſque hac adulterium non eſt perfectum; pœna autem impoſita alicui crimini abſolutè tantum imponitur crimini perfecto. *Baſil.*

Circa matrimonium de præſenti initum, ſeu intentatum inter adulteros ratione cuius adulterium inter ipſos dirimit matrimonium inter eoſdem contrahendum, aduertunt Sanc. & Ægid. ſufficere matrimonium clandeſtinum. Id tamen non difficilè exiſtimamus, quia quod adulterium cum matrimonio inter adulteros inito dirimat matrimonium eſt pœna, quæ reſtringenda eſt, cui accedit primò, quod 8
in iure ad hoc impedimentum tantùm ſit mẽtio matrimonij, quod ad ſui valorem non habet alium defectum, quam alterum coniugem viuere. Secundò, quod ſolum matrimonium, quod aliàs non viuente coniuge eſſet validum, regulariter præbet occaſionem occidendi coniugem, quod Eccleſia apponendo dictum impedimentum vitare contendit.

Circa promiſſionem matrimonij contra-

missione, seu cum fide data, quæ verè reperitur, quamuis nō sit vtrinque facta, sed ab vno; dum ab altero sit acceptata; quia quæ non acceptatur non sufficit, in quo Doctores conueniunt; quia absque acceptatione, quamuis sit fidei oblatio, non tamen fidei datio: quia nulli datur, quod à nullo accipitur. Ad acceptionem autem in hoc casu sufficit taciturnitas alterius, vt contra Sanc. docent Rebell. Ægid. & Basil. quia in his, quæ fauorabilia iudicantur ab eo, cui offeruntur, & vt talia ei offeruntur, quamuis re ipsa non sint fauorabilia, qui tacet, consentire videtur. *Rebell. Ægid. Basil.*

10 Addimus primò, vt significat Ægid. disp. 31. num. 59. ad dictum impedimentum necessariam esse promissionem absolutam, siue quæ à principio fuerit absolutè facta, siue quæ facta fuerit absoluta conditionis euentu, sub qua fuit facta; quia in iure ad id absolutè, & simpliciter requiritur promissio, qualis non est conditionata ante conditionis euentum; & quia ad id promissio (sicut adulterium & sicut matrimonium de præsenti) debet esse ante mortem alterius coniugis; ideò quando fuit à principio conditionata necessarium est conditionem impleri ante mortem illius. *Ægid.*

Addimus secundò non sufficere ad id, quòd Maria, v. g. coniugata committat adulterium cum Petro soluto sub fide à Petro dictæ Mariæ data, quod eius marito mortuo contrahet cum ea fœmina, quam Franciscus, v. g. designauerit, quãuis Maria certò credat, quod ipsa sit designanda à Francisco; quia tunc non datur

fides

fides contrahendi cum Maria, quia absque fractione dictæ promissionis potest Petrus contrahere cum alia fœmina, si aliam Franciscus designet.

DIFFICVLTAS III.

Vtrum raptus dirimat matrimonium?

11 RAptus, qui est, *violenta puellæ extractio de domo patris*, iure ciuili in l. vnica de raptu, dirimit matrimonium inter raptorem, & raptam; quod approbatum videtur iure canonico antiquo, in can. *placuit* 36. quæst. 2. iure tamen canonico nouiori in cap. fin. de raptoribus correctum est, dum statuitur, matrimonium inter raptorem, & raptam valere, si rapta consentiat liberè; iure verò nouissimo Tridentini sess. 24. cap. 6. de reformatione matrim. irritatur matrimonium inter raptorem, & raptam quandiu rapta est in potestate raptoris; non verò si sit separata à potestate raptoris, & in loco tuto, ac libero constituta.

Trident.

12 Circa hoc tamen decretum Tridentini difficultas est primò, an raptus, quo fœmina rapit virum, dirimat matrimonium.

Henriq. Rodrig. Vega. Sanc. Ægid. Basil. Rebell.

Henr. lib. 12. c. 4. Rodr. & Vega affirmãt, immeritò tamen, vt optimè Sanc. lib. 7. d. 13. Ægid. d. 30. dub. 4. Basil. & Rebell. quia dictum decretum Tridentini, quod tantùm est factum contra raptorem, non contra raptricem, vtpote odiosum, & pœnale non est extendendum ad raptricem, præsertim cùm sit maior ratio ad

fauendum

ıendum fœminis ne cogantur, quam viris.
Secundò eſt difficultas, an raptus, quo fœna inuitis parentibus, ipſa tamen conſentente, rapitur dirimat matrimonium.
Henr. vbi ſupra, & Saa verbo *matrim.* affirmant; quia eſt verè raptus. Sanc. verò & Ægid. negant. Et meritò; quia Trident. in dicto decreto tantùm loquitur de raptu, quo læditur libertas ad matrimonium; quia huic tantùm ıoni occurrere intendit; dicto autem raptu, quamuis vero, non læditur libertas ad matrimonium, quia non fit inuita fœmina, cutantum libertas, & non parentum condu- ad matrimonium. Henriq. Saa. Sanc. Ægid.
Tertiò eſt difficultas, an raptus propriæ ınſæ ipſa inuita dirimat matrimonium. 13
Henr. negat, immeritò tamẽ vt optimè Sanc. Saa: quia Tridentinum indiſcriminatim loquitur de raptu, quo libertas ad matrimoniũ læditur; in hoc autem caſu verè læditur. Henriq. Sanc. Saa. Trident.
Quartò eſt difficultas, an raptus non factus ſa contrahendi matrimonium cum rapta, cauſa libidinis dirimat matrimonium.
Pater Saa vbi ſupra, & Ochag. tract. 3. q. 44. rmãt primo; quia Trident. abſolutè, & abſ- vlla limitatione loquitur de raptu. Secun-, quia raptus etiam non factus cauſa conıendi matrimonium lædit libertatem fœıæ ad illud. Tertiò quia Trident. ibi punit tores, & fautores quamuis clericos, & ta-ı clerici non rapiunt ad contrahendum trimonium ergo. Saa. Ochag. Trident.
Sanc. vero, & Ægid. negant. Et meritò quia Tridenti Sanc. Ægid.

fides contrahendi cum Maria, quia absque fractione dictæ promissionis potest Petrus contrahere cum alia fœmina, si aliam Franciscus designet.

DIFFICVLTAS III.

Vtrum raptus dirimat matrimonium?

11 RAptus, qui est, *violenta puellæ extractio de domo patris*, iure ciuili in l. vnica de raptu, dirimit matrimonium inter raptorem, & raptam; quod approbatum videtur iure canonico antiquo, in can. *placuit* 36. quæst. 2. iure tamen canonico nouiori in cap. fin. de raptoribus correctum est, dum statuitur, matrimonium inter raptorem, & raptam valere, si rapta consentiat liberè; iure verò nouissimo Tridentini sess. 24. cap. 6. de reformatione matrim. irritatur matrimonium inter raptorem, & raptam quandiu rapta est in potestate raptoris; non verò si sit separata à potestate raptoris, & in loco tuto, ac libero constituta.

Trident.

12 Circa hoc tamen decretum Tridentini difficultas est primò, an raptus, quo fœmina rapit virum, dirimat matrimonium.

Henriq. Rodrig. Vega. Sanc. Ægid. Basil. Rebell.

Henr. lib. 12. c. 4. Rodr. & Vega affirmãt, immeritò tamen, vt optimè Sanc. lib. 7. d. 13. Ægid. d. 30. dub. 4. Basil. & Rebell. quia dictum decretum Tridentini, quod tantùm est factum contra raptorem, non contra raptricem, vtpote odiosum, & pœnale non est extendendum ad raptricem, prẹsertim cùm sit maior ratio ad fauendum

fauendum fœminis ne cogantur, quam viris.

Secundò est difficultas, an raptus, quo fœmina inuitis parentibus, ipsa tamen consentiente, rapitur dirimat matrimonium.

Henr. vbi supra, & Saa verbo *matrim.* affirmant; quia est verè raptus. Sanc. verò & Ægid. negant. Et meritò; quia Trident. in dicto decreto tantùm loquitur de raptu, quo læditur libertas ad matrimonium; quia huic tantùm læsioni occurrere intendit; dicto autem raptu, quamuis vero, non læditur libertas ad matrimonium, quia non fit inuita fœmina, cuius tantum libertas, & non parentum conducit ad matrimonium. Henriq. Saa. Sanc. Ægid.

13 Tertiò est difficultas, an raptus propriæ sponsæ ipsa inuita dirimat matrimonium.

Henr. negat, immeritò tamẽ vt optimè Sanc. & Saa: quia Tridentinum indiscriminatim loquitur de raptu, quo libertas ad matrimoniũ læditur; in hoc autem casu verè læditur. Henriq. Sanc. Saa. Trident.

Quartò est difficultas, an raptus non factus causa contrahendi matrimonium cum rapta, sed causa libidinis dirimat matrimonium.

Pater Saa vbi supra, & Ochag. tract. 3. q. 44. affirmãt primo; quia Trident. absolutè, & absque vlla limitatione loquitur de raptu. Secundò, quia raptus etiam non factus causa contrahendi matrimonium lædit libertatem fœminæ ad illud. Tertiò quia Trident. ibi punit raptores, & fautores quamuis clericos, & tamen clerici non rapiunt ad contrahendum matrimonium ergo. Saa. Ochag. Trident.

Sanc. vero, & Ægid. negant. Et meritò quia Sanc. Ægid.

Tridenti

fides contrahendi cum Maria, quia absque fractione dictæ promissionis potest Petrus contrahere cum alia fœmina, si aliam Franciscus designet.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm raptus dirimat matrimonium?

11 RAptus, qui est, *violenta puellæ extractio de domo patris*, iure ciuili in l. vnica de raptu, dirimit matrimonium inter raptorem, & raptam; quod approbatum videtur iure canonico antiquo, in can. *placuit* 36. quæst. 2. iure tamen canonico nouiori in cap. fin. de raptoribus correctum est, dum statuitur, matrimonium inter raptorem, & raptam valere, si rapta consentiat liberè; iure verò nouissimo Tridentini sess. 24. cap. 6. de reformatione matrim. irritatur matrimonium inter raptorem, & raptam quandiu rapta est in potestate raptoris; non verò si sit separata à potestate raptoris, & in loco tuto, ac libero constituta.

Trident.

12 Circa hoc tamen decretum Tridentini difficultas est primò, an raptus, quo fœmina rapit virum, dirimat matrimonium.

Henriq. Rodrig. Vega. Sanc. Ægid. Basil. Rebell.

Henr. lib. 12. c. 4. Rodr. & Vega affirmãt, immeritò tamen, vt optimè Sanc. lib. 7. d. 13. Ægid. d. 30. dub. 4. Basil. & Rebell. quia dictum decretum Tridentini, quod tantùm est factum contra raptorem, non contra raptricem, vtpote odiosum, & pœnale non est extendendum ad raptricem, præsertim cùm sit maior ratio ad

fauendum

fauendum fœminis ne cogantur, quam viris.

Secundò est difficultas, an raptus, quo fœmina inuitis parentibus, ipsa tamen consentiente, rapitur dirimat matrimonium.

Henr. vbi supra, & Saa verbo *matrim.* affirmant; quia est verè raptus. Sanc. verò & Ægid. negant. Et meritò; quia Trident. in dicto decreto tantùm loquitur de raptu, quo læditur libertas ad matrimonium; quia huic tantùm læsioni occurrere intendit; dicto autem raptu, quamuis vero, non læditur libertas ad matrimonium, quia non fit inuita fœmina, cuius tantum libertas, & non parentum conducit ad matrimonium. Henriq. Saa. Sanc. Ægid.

Tertiò est difficultas, an raptus propriæ sponsæ ipsa inuita dirimat matrimonium. 13

Henr. negat, immeritò tamē vt optimè Sanc. & Saa: quia Tridentinum indiscriminatim loquitur de raptu, quo libertas ad matrimoniū læditur; in hoc autem casu verè læditur. Henriq. Sanc. Saa. Trident.

Quartò est difficultas, an raptus non factus causa contrahendi matrimonium cum rapta, sed causa libidinis dirimat matrimonium.

Pater Saa vbi supra, & Ochag. tract. 3. q. 44. affirmāt primo; quia Trident. absolutè, & absque vlla limitatione loquitur de raptu. Secundò, quia raptus etiam non factus causa contrahendi matrimonium lædit libertatem fœminæ ad illud. Tertiò quia Trident. ibi punit raptores, & fautores quamuis clericos, & tamen clerici non rapiunt ad contrahendum matrimonium ergo. Saa. Ochag. Trident.

Sanc. vero, & Ægid. negant. Et meritò quia Tridenti Sanc. Ægid.

fides contrahendi cum Maria, quia absque fractione dictæ promissionis potest Petrus contrahere cum alia fœmina, si aliam Franciscus designet.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm raptus dirimat matrimonium?

11 RAptus, qui est, *violenta puellæ extractio de domo patris*, iure ciuili in l. vnica de raptu, dirimit matrimonium inter raptorem, & raptam; quod approbatum videtur iure canonico antiquo, in can. *placuit* 36. quæst. 2. iure tamen canonico nouiori in cap. fin. de raptoribus correctum est, dum statuitur, matrimonium inter raptorem, & raptam valere, si rapta consentiat liberè; iure verò nouissimo Tridentini sess. 24. cap. 6. de reformatione matrim. irritatur matrimonium inter raptorem, & raptam quandiu rapta est in potestate raptoris; non verò si sit separata à potestate raptoris, & in loco tuto, ac libero constituta.

Trident.

12 Circa hoc tamen decretum Tridentini difficultas est primò, an raptus, quo fœmina rapit virum, dirimat matrimonium.

Henriq. Rodrig. Vega. Sanc. Ægid. Basil. Rebell.

Henr. lib. 12. c. 4. Rodr. & Vega affirmãt, immeritò tamen, vt optimè Sanc. lib. 7. d. 13. Ægid. d. 30. dub. 4. Basil. & Rebell. quia dictum decretum Tridentini, quod tantùm est factum contra raptorem, non contra raptricem, vtpote odiosum, & pœnale non est extendendum ad raptricem, præsertim cùm sit maior ratio ad

fauendum

fauendum fœminis ne cogantur, quam viris.

Secundò est difficultas, an raptus, quo fœmina inuitis parentibus, ipsa tamen consentiente, rapitur dirimat matrimonium.

Henr. vbi supra, & Saa verbo *matrim.* affirmant; quia est verè raptus. Sanc. verò & Ægid. negant. Et meritò; quia Trident. in dicto decreto tantùm loquitur de raptu, quo læditur libertas ad matrimonium; quia huic tantùm læsioni occurrere intendit; dicto autem raptu, quamuis vero, non læditur libertas ad matrimonium, quia non fit inuita fœmina, cuius tantum libertas, & non parentum conducit ad matrimonium. Henriq. Saa. Sanc. Ægid.

Tertiò est difficultas, an raptus propriæ sponsæ ipsa inuita dirimat matrimonium. 13

Henr. negat, immeritò tamẽ vt optimè Sanc. & Saa: quia Tridentinum indiscriminatim loquitur de raptu, quo libertas ad matrimoniũ læditur; in hoc autem casu verè læditur. Henriq. Sanc. Saa. Trident.

Quartò est difficultas, an raptus non factus causa contrahendi matrimonium cum rapta, sed causa libidinis dirimat matrimonium.

Pater Saa vbi supra, & Ochag. tract. 3. q. 44. affirmãt primo; quia Trident. absolutè, & absque vlla limitatione loquitur de raptu. Secundò, quia raptus etiam non factus causa contrahendi matrimonium lædit libertatem fœminæ ad illud. Tertiò quia Trident. ibi punit raptores, & fautores quamuis clericos, & tamen clerici non rapiunt ad contrahendum matrimonium ergo. Saa. Ochag. Trident.

Sanc. vero, & Ægid. negant. Et meritò quia Sanc. Ægid.

Tridenti

fauendum fœminis ne cogantur, quam viris.

Secundò est difficultas, an raptus, quo fœmina inuitis parentibus, ipsa tamen consentiente, rapitur dirimat matrimonium.

Henr. vbi supra, & Saa verbo *matrim.* affirmant; quia est verè raptus. Sanc. verò & Ægid. negant. Et meritò; quia Trident. in dicto decreto tantùm loquitur de raptu, quo læditur libertas ad matrimonium; quia huic tantùm læsioni occurrere intendit; dicto autem raptu, quamuis vero, non læditur libertas ad matrimonium, quia non fit inuita fœmina, cuius tantum libertas, & non parentum conducit ad matrimonium. *Henriq. Saa. Sanc. Ægid.*

Tertiò est difficultas, an raptus propriæ sponsæ ipsa inuita dirimat matrimonium. 13

Henr. negat, immeritò tamē vt optimè Sanc. & Saa: quia Tridentinum indiscriminatim loquitur de raptu, quo libertas ad matrimoniū læditur; in hoc autem casu verè læditur. *Henriq. Sanc. Saa. Trident.*

Quartò est difficultas, an raptus non factus causa contrahendi matrimonium cum rapta, sed causa libidinis dirimat matrimonium.

Pater Saa vbi supra, & Ochag. tract. 3. q. 44. affirmāt primo; quia Trident. absolutè, & absque vlla limitatione loquitur de raptu. Secundò, quia raptus etiam non factus causa contrahendi matrimonium lædit libertatem fœminæ ad illud. Tertiò quia Trident. ibi punit raptores, & fautores quamuis clericos, & tamen clerici non rapiunt ad contrahendum matrimonium ergo. *Saa. Ochag. Trident.*

Sanc. vero, & Ægid. negant. Et meritò quia *Sanc.*

Tridenti *Ægid.*

Tridentinum dicto impedimento, & reliquis pœnis tantum intendit punire eum qui lædit libertatem ad matrimonium, vt sic puniendo impediat dictam læsionem, qui autem fœminam rapuit non ad contrahendum matrimonium, non violauit libertatem ad illud, neque ad illud coëgit: ergo nullam pœnam à Tridé-
14 tino assignatam adhuc dicti impedimenti incurrit. Ex quo constat ad secundam rationem aduersariorum, & quod Tridentinum tantum loquatur de raptu intẽtione contrahendi matrimonium facto, vt ex eius intentione deducitur, & ex eo, quod in dicto cap. incipit agere, de matrimonio contrahendo inter raptorem, & raptam. Ad tertiam responderi posset ibi tantùm puniri clericos fautores non raptores, sed adde clericos posse esse etiam raptores intentione contrahendi matrimonium, quando non sunt in sacris: imò & quando sunt, si non de iure saltem de facto; quia clerici in sacris aliquando de facto contrahunt, quamuis inualidè sicut coniugati.

15 Obseruandum est raptores, & fautores raptus dirimentis matrimonium excommunicari ipso iure à Tridentino; ac proinde statim absque alia declaratione excommunicatos manere, etiam si postea ducant raptam; pœnam vero infamiæ, & incapacitatis ad dignitates, & obligationem dotandi raptam, siue eam ducant, siue non, & priuationem gradus clericalis, quando raptor, aut fautor est clericus non incurri ante sententiam iudicis, vt docent Sanc. & Ægidius iuxta communem doctrinam

Sanc. Ægid.

doctrinam de legibus pœnalibus: imò non sunt imponendæ à iudice, si eam validè ducat, excepta pœna dotandi eam.

DISPVT. XXIV.

De disparitate cultus.

DIFFICVLTAS I.

Quo iure matrimonium personæ baptizatæ, cum non baptizata sit nullum.

Onueniunt Doctores matrimonium personæ baptizatæ cum nō baptizata, quamuis cathecumena, esse nullum: & non esse nullũ iure naturali, quia disparitas in baptismo nullam ex natura rei habet incompossibilitatem cum matrimonio, quod constat exemplo Sanctæ Clotildis, quæ nupta fuit Clodouæo non baptizato. Quod vero dictæ personæ aliquando non conueniant ad benè educandum prolem, non sufficit vt matrimonium inter eas sit ex natura rei nullum: quia quando id contingit, prouenit per accidens ex malitia personæ non baptizatæ (alias etiam esset nullum inter personas ambas non baptizatas, & infideles, quia istæ potius conuenient ad malam educationem prolis) erit tamē illicitũ ex natura rei, quando

quando sit probabile periculum malæ educationis prolis aut desertionis fidei in persona fideli.

Est tamen difficultas an disparitas in Baptismo dirimat matrimonium iure diuino positiuo.

2 *Viguer.* *Vasquez.* Viguerius in Summa cap. 16. §. 7. & Vasquez disput. 2. num. 10. affirmant: quia eo ipso quod Christus matrimonium personæ baptizatæ instituit in sacramentum, irritauit matrimonium illius cum persona non baptizata; quia tale matrimonium, adhuc ex parte personæ baptizatæ nequit esse sacramentum, quia ratio sacramenti tantum conuenit toti matrimonio, quod in vtroque contrahente reperitur, & non in vno solo.

3 *Sanc.* *Ægid.* Sanc. verò lib. 7. disp. 71. Ægid. disput. 32. dub. 3. & communiter Doctores negant: quia de eo iure diuino non constat, imò generaliter in lege gratiæ nullum ius diuinum purè positiuum agnoscitur, nisi receptionis sacramentorum, & forsam etiam fidei; ac proinde neque iure diuino dictum matrimonium erit prohibitum.

Ad rationem ergo respondemus, Christum non instituisse in sacramentum matrimonium personæ baptizatæ adhuc; vt partem sacramenti, nisi quando etiam est cum altera baptizata, & quamuis instituisset, non eo ipso irritasset matrimonium illius cum persona non baptizata, quamuis nõ posset fieri sacramentũ: quia etiã matrimoniũ inter baptizatos potest validè fieri, quamuis non fiat sacramentum, vt

dixímus

diximus disp.3.difficultate 18.hoc tamen matrimonium inter baptizatos non efficere Sacramentum,est illicitum iure diuino naturali, quia supposita diuina institutione, & ex natura rei contra religionem efficere tale matrimonium, & illud non efficere sacramentum.

Disparitas ergo in baptismo, solo iure Ecclesiastico,dirimit matrimonium(in quo Doctores communiter conueniunt) non scripto, quia nullum extat, sed introducto, aut viuæ vocis oraculo, aut antiquissimo Ecclesiæ vsu vnde Pontifex in eo dispensare potest.

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm matrimonium persona baptizata fidelis cum baptizata infideli sit nullum?

RAtio Difficultatis pro parte affirmatiua 4 desumitur ex 6.Synodo can.72. dum matrimonium inter personam catholicam,& hæreticam dicitur irritum,& esse dissoluendum.

Conueniunt tamen communiter Doctores, matrimonium inter dictas personas esse validum.Ita Sanc.lib.6.disp.72. & Ægid. disp. *Sanc.* 31.dub.3.& id supponitur in cap. *decreuit* 14. *Ægid.* de hæreticis in 6. Et ratione constat: quia id nullo iure irritatur, quia non Ecclesiastico scripto, quia nullum extat:dictus autem can. 72.in quo irritum dicitur,nullius est authoritatis,quia non fuit editus à 6.Synodo,sed post ipsam dissolutam cum multis alijs canonibus, quos Trullanos vocant,editus fuit à nonnul-

lis episcopis; neque id irritatur iure aliquo Ecclesiastico, quod consuetudine sit introductum, aut esse constet, quia non fuit Ecclesiæ in vsu, sed potius oppositum.

5 Cõ.Chal. Addimus tamen, matrimonium inter dictas personas esse prohibitum iure Ecclesiastico, vt patet ex Concil. Chalcedonensi can. 13. & ex communi consuetudine Ecclesiæ, id habentis, vt illicitũ, & non esse prohibitũ alio iure, quia non diuino, quia de eo non constat, neque naturali; quia id non est contra rationem secluso probabili periculo peruersionis personæ catholicæ, & malæ educationis prolis, cui verè potest obuiari. Vnde Pontifex in dicta prohibitione dispensare potest, vt inter dictas personas possit licitè contrahi matrimonium.

Quòd autem persona hæretica peccet peccato sacrilegij, indignè recipiendo sacramentum matrimonij, non obstat, vt persona catholica licitè contrahat cum illa, quamuis cooperetur contractui, qui à persona hæretica fit sacrilegè; quia vt fit à persona catholica licitè, fit, & posset à persona hæretica, se disponendo ad gratiam, vt potest, & sua malitia non vult.

6 Sanc. Excipit tamen Sanc. à dicta prohibitione matrimonium catholicorum palam habitantium, & tractantium cum hæreticis, vt secluso periculo peruersionis, & malæ educationis possit licitè fieri. Et meritò: quia in prouintijs illis ita est consuetudine receptum, & in eis prohibitio antiqua cessauit.

De

De vi, & ligamine, & defectu parochi,& ..stium, quæ supersunt ex impedimentis di-mentibus iam egimus supra,de vi disp.6.vbi ..gimus de matrimonio coacto,de ligamine d. vbi egimus de polygamia, de defectu paro-..i,& testium disp.5.vbi egimus de matrimo-..o clandestino.

DISPVT. XXV.

..e impedimentis tãtùm impedientibus.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Quot, & quæ sint impedimenta tantùm impe-dientia matrimonium?

1 SVpponimus, impediméta iure naturali,& antiquo Ecclesiastico tantum impedientia matrimonium,id est, quibus illicitum est, aut erat contrahere matrimonium (quamuis ..idè fuisse duodecim) quæ sequentibus ver-..us continentur:

Ecclesiæ vetitum,nec non tempus feriatum,
Atque catechismus,sponsalia,iungito votum,
Incestus,raptus sponsatæ,mors mulieris,
Susceptus propriæ sobolis,mors presbyteralis,
Vel si pœniteat solemniter,aut monialem
Accipiat :prohibent hæc coniugium sociandum.

..Primum ergo, impedimentum impediens ..licitè contrahatur matrimonium,quamuis ..idè est : *Ecclesiæ vetitum* ; id est,prohibi-

tio iudicis, ex iusta causa prohibentis aliquibus matrimonium ad tempus, vt quando dubitatur de impedimento inter eos, donec liquidò constet. Obligat autem sub mortali, vtpote prohibitio rei grauis. Eam autem prohibitionem posse fieri à parocho, aduer-
Antonin. Sanc. Basil. tunt Antonin. 3.p. tit.1.c.16. Sanc.lib.3.disp. 16. & Basil. lib.6. cap. 7. Ex cap.fin. de clandestina dispensatione extraiudicialiter tamē.

2 Secundum est, *Tempus feriatum*, id est, prohibitio iuris, qua pro certis temporibus iure ipso prohibetur matrimonium solemniter celebrari, & quamuis iure antiquo id pro pluribus temporibus prohiberetur, iam tamen iure nouo Tridentini sess. 24. c. 10. tantùm prohibetur ab Aduentu vsque ad diem Epiphaniæ, & à die Cinerum, vsque ad Octauam Resurrectionis inclusiuè: prohibetur autem, tàm antiquo, quàm nouo iure Tridentini, non matrimonium contrahere, sed solemnitas consistens in benedictionibus nuptialibus, & in traductione sponsæ in domū sponsi comitatu solemni, seu splendido conuiuio, & aliis lætitiæ signis, vt paucis quibusdam exceptis docent communiter Docto-
Trident. res, & indicat Tridentinum dum ait: *Antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones sancta Synodus obseruari præcipit.* Iam verò non nisi
3 benedictiones nuptiales prohibitæ videntur pro dictis temporibus, & nō traductio sponsæ conuiuio, & reliquis lætitiæ signis comitata; quia huius prohibitio opposita consuetudine tolerata cessasse videtur. Prohibitio

autem

uitem benedictionum nuptialium, quæ perseuerat, obligat sub mortali, vt docent communiter Doctores, & deducitur ex Trident. & constat ex grauitate rei prohibitæ. Quòd verò à nonnullis dicitur, pro dictis temporibus etiam prohiberi actum coniugalem, absque fundamento dicitur. Trident.

Tertium est *Catechismus*, quo quis pro baptizando, aut pro iam baptizato respondet sacerdoti interroganti, an credat, & an renuntiet diabolo, quamuis non teneat baptizatum, vt constat ex cap. 2. de cognatione spirituali in 6. Hoc tamen impedimentum iam videtur à Trident. sess. 24. c. 2. sublatum, vt cōtra Bartholomæum Ledesmam, & Ochag. aduertunt. Sancius disput. 10. Ægidius disput. 4
30. dub. 3. & Basil. lib. 6. cap. 11. dum in baptismo tantum vult contrahi cognationem spiritualem inter baptizatum eiusque parentes ex vna parte, & inter baptizantem, & eius patrinos ex altera, omni alia cognatione sublata. Ex catechismo autem si impedimentum aliquod oriebatur, tantùm erat cognationis spiritualis, quamuis imperfectæ. Sanc. Ægid. Basil.

Quartum est, *Sponsalia*, quia hæc inita cum vna impediunt iure naturali, ne licitè contrahatur matrimonium cum altera; quia id est contra fidelitatem, & regulariter etiam contra iustitiam: impediunt autem sub mortali quando etiam obligant ex iustitia, vt patet ex grauitate rei, & ex rigore obligationis virtutis iustitiæ.

Quintum est votum simplex religionis, aut

castitatis, aut cœlibatus; quia hoc sua natura, seu suo iure naturali impedit, & sub mortali, ne fiat matrimonium; quia tunc contrahere est contra fidem Deo datam in re graui, quãuis votum religionis, & castitatis tantùm impediant contrahere cum animo consumandi; quia contrahere absque eo animo, non est contra dictum votum, quia post matrimoniũ ratum impleri potest, imò votum religionis ex licentia coniugis etiam post consummatum.

5 Sextum est *Incestus*, cum persona consanguinea coniugis in primo, aut in secundo gradu, & etiam cum matre, & filia neutra vxore in incestuosi.

Septimum est *raptus* alienæ sponsæ, etiam ipsa consentiente. Octauum est *vxoricidium.* Nonum est suscipere in baptismo, aut in confirmatione prolem ex propria vxore, quãdo fit ex malitia, id est, ex intentione negandi debitum vxori. Decimum est: *Occisio iniusta presbyteri.* Vndecimum est, *publica pœnitentia*, dum agitur. Duodecimum est contrahere matrimonium cum *moniali*.

In his septem vltimis impedimentis, nempe in sex dictis criminibus, & in publica pœnitentia non amplius immoramur, quia iam dissuetudine cessarunt, vt testantur Nauarr. cap. 22. num. 75. Sanc. lib 7. disp. 17. Ægid. disp. 30. dub. 3. & Basil. lib. 6. cap. 14.

Nauar. Sanc. Ægid. Basil.

Ex dictis constat, iam nullum impedimentum tantùm impediens iure positiuo statutũ
6 perseuerare; quia iam tantùm impediunt sponsalia, & votum, quæ suo iure naturali tantùm

impe

impediunt; prohibitio autem iudicis tantùm impedit quando apponitur à iudice.

DISPVT. XXVI.

De dispensatione impedimentorum matrimonij.

CIrca hanc disputationem suppo- 1
nimus primò, dispensationẽ non esse interpretationem, qua iudicatur ius, aut votum hic, & nunc non obligare ob aliquam causam: aliàs quilibet doctus in iure, & in voto posset dispensare, sed esse relaxationem, seu absolutionem iuris, aut voti; & quamuis dispensatio iuris facta absque rationabili causa sit illicita, (quamuis forsan non nisi venialiter) est tamen valida, quia conseruatio iuris pendet à voluntate illius, qui illud tulit, ac proinde si nolit, quod perseueret respectu alicuius personæ, non perseuerabit.

Secundò, supponimus potestatem dispensandi alicui commissam, seu delegatã à Principe, esse ampłè interpretandã; quia ea commissio est fauor principis; dispensationẽ verò factã, siue à Principe, siue à delegato esse stri- 2
ctè interpretandã, quia est odiosa, vtpotè discessio à iure cõmuni, & causa discordantię inter mẽbra eiusdem corporis mistici. Vtraque pars constat ex regula 15. de reg. iuris in 6. dum dicitur *odia restringi, fauores conuenit ampliari.* Vtraque tamen dicta pars variè

castitatis, aut cœlibatus; quia hoc sua natura, seu suo iure naturali impedit, & sub mortali, ne fiat matrimonium; quia tunc contrahere est contra fidem Deo datam in re graui, quãuis votum religionis, & castitatis tantùm impediant contrahere cum animo consumandi; quia contrahere absque eo animo, non est contra dictum votum, quia post matrimoniũ ratum impleri potest, imò votum religionis ex licentia coniugis etiam post consummatum.

5 Sextum est *Incestus*, cum persona consanguinea coniugis in primo, aut in secundo gradu, & etiam cum matre, & filia neutra vxore in incestuosi.

Septimum est *raptus* alienæ sponsæ, etiam ipsa consentiente. Octauum est *vxoricidium.* Nonum est suscipere in baptismo, aut in confirmatione prolem ex propria vxore, quãdo fit ex malitia, id est, ex intentione negandi debitum vxori. Decimum est: *Occisio iniusta presbyteri.* Vndecimum est, *publica pœnitentia*, dum agitur. Duodecimum est contrahere matrimonium cum *moniali.*

In his septem vltimis impedimentis, nempe in sex dictis criminibus, & in publica pœnitentia non amplius immoramur, quia iam dissuetudine cessarunt, vt testantur Nauarr. cap. 22. num. 75. Sanc. lib. 7. disp. 17. Ægid. disp. 30. dub. 3. & Basil. lib. 6. cap. 14.

Nauar. Sanc. Ægid. Basil.

Ex dictis constat, iam nullum impedimentum tantùm impediens iure positiuo statutũ
6 perseuerare; quia iam tantùm impediunt sponsalia, & votum, quæ suo iure naturali tantùm

impe

impediunt; prohibitio autem iudicis tantùm impedit quando apponitur à iudice.

DISPVT. XXVI.

De dispensatione impedimentorum matrimonij.

Irca hanc disputationem supponimus primò, dispensationẽ non esse interpretationem, qua iudicatur ius, aut votum hic, & nunc non obligare ob aliquam causam: aliàs quilibet doctus in iure, & in voto posset dispensare, sed esse relaxationem, seu absolutionem iuris, aut voti; & quamuis dispensatio iuris facta absquê rationabili causa sit illicita, (quamuis forsan non nisi venialiter) est tamen valida, quia conseruatio iuris pendet à voluntate illius, qui illud tulit, ac proinde si nolit, quod perseueret respectu alicuius personæ, non perseuerabit. 1

Secundo, supponimus potestatem dispensandi alicui commissam, seu delegatã à Principe, esse amplè interpretandã; quia ea commissio est fauor principis; dispensationẽ verò factã, siue à Principe, siue à delegato esse strictè interpretandã, quia est odiosa, vtpotè discessio à iure cõmuni, & causa discordantię inter mẽbra eiusdem corporis mistici. Vtraque pars constat ex regula 15. de reg. iuris in 6. dum dicitur *odia restringi, fauores conuenit ampliari.* Vtraque tamen dicta pars variè 2

ab aliis limitatur : de quo legendi sunt Sanc. lib.8.disp.1.& 2.& Ægid.disp.33.dub.3

DIFFICVLTAS PRIMA.

Vtrum Pontifex dispensare possit in impedimentis matrimonij?

CIrca impedimenta tantùm impedientia conueniunt Doctores , Pontificem dispensare posse in illis , quæ solo iure Ecclesiastico impediunt(si aliqua talia perseuerant) vt patet,& etiam in voto,quamuis ex natura rei seu iure naturali impediat : id tamen potest commissione extraordinaria Christi superaddita officio Summi pastoris , & legislatoris Ecclesiastici,quæ Ioann.21.illis verbis , *Pasce oues meas*,agnoscitur,Pontifici concessa ad remittendum nomine Dei obligationem ortam ex voto ipsi Deo facto;& quia hæc supperaddita est Pontifici, non absolutè , & in destructionem , sed tantùm in ædificationem , ideò voti dispensatio absque rationabili causa spirituali cedēte in ædificationem erit inualida.

3 Addimus Pontificem etiam dispensare posse in sponsalibus initis cum vna , quæ suo iure naturali impediunt contrahere cum altera : quia vt diximus disputat. 8. difficult. 3. dispensare potest in matrimonio rato , ac proinde à fortiori etiam in sponsalibus,extraordinaria tamen,& superaddita Christi commissione : quod etiam ob dictam rationem non efficiet validè , nisi ex rationabili causa spirituali cedente in ædificationem , vt si timeatur priorem sponsam futuram sponso occasionem

casionem peccandi, aut si ex matrimonio cum posteriori speretur pax publica.

Circa impedimenta dirimentia etiam conueniunt Doctores, Pontificem posse in impedimentis solo iure Ecclesiastico dispensare, vt patet, non tamen posse in impedimentis iure naturali dirimentibus, in quo Doctores communiter conueniunt; quia Pontifex id nõ potest authoritate ordinaria superioris purè humani vt patet, neque extraordinaria aliqua, & superaddita Dei commissione, quia non constat eam à Christo accepisse. Vnde non potest dispensare in impedimento impotentiæ perpetuæ, neque in impedimento ligaminis, neque in impedimento consanguinitatis in linea recta adhuc in remotissimo gradu; quia hæc tria dirimunt iure naturali, neque in impedimento erroris: quia iste dirimit ex defectu consensus, quem Pontifex supplere non potest, benè tamen in impedimento consanguinitatis in linea transuersali in quocumque gradu, & in impedimento cognationis spiritualis, & legalis, & etiam affinitatis in quacumque linea, & in quocumque gradu, & in impedimento solemnis voti castitatis, & in impedimento ordinis sacri, & in omnibus alijs dirimentibus, quia omnia alia præter quatuor primò dicta dirimunt solo iure Ecclesiastico. 4

Addimus contra Sanc. lib. 8. disput. 7. vt optimè Molin. disput. 624. & Ægid. disp. 33. dub. 4. Pontificem non posse dispensare in radice matrimonij quoad effectus seculares, sed solùm quoad Ecclesiasticos, id est, prolem ille- Molin. Ægid. 5

gitimam, quæ talis est, quia concepta ex matrimonio nullo ob impedimentum iure Ecclesiastico dirimens, non posse habilitare ad ea officia sæcularia, ad quæ illegitimus est inhabilis iure ciuili: quia non potest auferre dictam inhabilitatem, non tollendo illegitimationem, & hanc nequit tollere, quia nequit tollere radicem illius; quia nequit efficere matrimonium non fuisse nullum, posse tamen habilitare ad officia Ecclesiastica, quia quamuis nequeat auferre illegitimationem, ex qua oritur inhabilitas ad illa, potest tamen inhabilitatem ipsam immediatè, & in se ipsa tollere; quia iure Ecclesiastico oritur ex illegitimatione, in qua etiam Pontifex dispensare potest.

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm Episcopus dispensare possit in impedimentis matrimonij?

6 Circa impedimenta dirimentia conueniunt Doctores, Episcopum non posse ordinariè in impedimentis dirimentibus dispensare; quia introducta sunt, aut iure naturali, aut à Pontifice, aut à Concilio Generali, quibus Episcopus inferior est.

Addidimus *ordinariè*; quia pro foro conscientiæ posse aliquando ex tacita Pontificis concessione in his, quæ iure naturali non dirimunt, docent Sancius lib. 2. disp. 40. Ægid. disp. 33. dub. 5. Basilius lib. 8. cap. 15. Vazquez

Sanc. *Ægid.* *Basil.* *Vazq.*

1.2.

1.2.cap.2.& iam communiter Doctores: tunc scilicet, quando matrimonium est bona fide saltem vnus contractum,& publicè, & impedimentum est occultum, & separatio coniugum nequit fieri absque magna famæ iactura, aut scandalo, aut alio magno inconueniente, & nequit ad Pontificem iri, neque ad alium habentem priuilegium dispensandi,aut si adiri potest, dispensatio tamen differri nequit, absque probabili periculo peccandi;quod iam videtur certum postquam Pontifici constat id fieri ab Episcopis in dictis casibus pro foro conscientiæ; quia id sua taciturnitate approbare præsumitur.Id quoque posse Episcopum, etiam ante contractum matrimonium in casu necessitatis, si non patet aditus ad superiorem, vt quando quis est morti proximus, & vult legitimare filios,vel restaurare honorem concubinæ, vel pro bono pacis,docent Sancius,& Basilius;id tamen, quod potest Episcopus,non potest Vicarius Episcopi, nisi ex peculiari commissione Episcopi,vt aduertunt Sancius,Ægidius,& Basilius. 7 Sanc. Ægid. Basil.

Id quoque in casu dictæ necessitatis potest legatus à latere in sua prouincia; quia in ea eandem habet potestatem, quam Episcopus in suo Episcopatu,quamuis non maiorem, vt aduertit Ægid.vbi supra,& Henri.lib.12.c.3. Ægid. Henr.

Cómissarius quoque bullæ Cruciatæ potest pro foro consciétiæ dispensare cũ his,qui bona fide saltẽ alterius inualidè contraxerũt ob affinitatẽ occultã ortam ex fornicatione,etiã in primo gradu,vt iterum validè contrahant,

ad

admonito tamen ignaro impedimenti, quod
8 prius matrimonium fuit nullum, quamuis non ſit neceſſarium ei manifeſtare cauſam nullitatis. Id autem Commiſſarius poteſt quamuis Pontifex ſit præſens, quia hoc illi conceditur abſque aliqua limitatione: de quo legi poſſunt Sanc lib. 3. d. 6. & Baſil.

Sanc. *Baſil.* *Gloſſ.* *Cardin.* *Hoſt.* *Henriq.* *Alex.* *Baſil.*

Addunt tamen Gloſſa, Cardinalis Hoſtienſis; Henriquez, & Alexand. in cap. *quia circa* de conſanguinitate, Epiſcopum poſt matrimonium contractum, diſpenſatione impedimenti ſubreptitiè obtenta, poſſe diſpenſare in eo impedimento confirmando diſpenſationem Pontificis, & id probabile cenſet Baſil.

Valent. *Baſil.*

Id vero quod addunt Valent. diſp. 10 quæſt. 5. puncto 5. & Baſilius, nempe Epiſcopum poſſe diſpenſare in impedimentis dirimentibus ſuperuenientibus matrimonio iam contracto, impedientibus petitionem debiti, vt poſſit licitè peti abſque ſufficienti fundamento dicitur; id tamen quoad affinitatem poteſt pro foro conſcientiæ commiſſarius Bullæ Cruciatæ, & etiam poſſunt Patres noſtræ Societatis quibus id fuerit commiſſum à Prouinciali, & alij Religioſi mendicantes, qui nobiſcum communicant in priuilegijs.

9 Circa impedimenta tantùm impedientia conueniunt Doctores Epiſcopum non poſſe diſpenſare in voto abſoluto caſtitatis perpetuæ, neque in voto religionis; quia ſunt Pontifici reſeruata, vt conſuetudo oſtendit; poteſt tamen in voto cœlibatus, ſeu non contrahendi matrimonium, vt contra Nauarr. & Valent.

docent

docent Sanc.& Ægid quia votum hoc non eſt caſtitatis ſimpliciter,ſeu totalis, & etiam poteſt in voto ſuſcipiendi ordinem ſacrum:quia non eſt caſtitatis, quamuis admittatur eſſe annexum ordini ſacro, & etiam in voto coniugis non petendi debitum;quia etiam votum hoc non eſt caſtitatis ſimpliciter. *Sanc. Ægid.*

Id verò quod addunt Henriq. & Valent. nempe Epiſcopum diſpenſare poſſe cum his, qui poſt votum caſtitatis ſimpliciter contraxerunt matrimonium,vt poſſint licitè petere, falſum exiſtimamus; quia id eſſet diſpenſare in aliquo ſubſtantiali voti caſtitatis ſimpliciter, quo etiam poſt matrimonium tenentur, quamuis teneantur reddere, dum matrimonium perſeuerat,id tamen ex priuilegio Pontificis poſſunt Patres noſtræ Societatis quibus Prouincialis commiſerit. *Henriq. Valent.* 10

Addimus, vt optimè Henriq. Epiſcopum non poſſe diſpenſare in ſponſalibus, quamuis ſit rationabilis cauſa; quia nullo fundamento poteſt facultas hæc Epiſcopo attribui; quia per ſponſalia acquiritur ius iuſtitiæ ad corpus alterius, quod Epiſcopus nulla cauſa auferre poteſt. *Henriq.*

DIFFICVLTAS III.

Quæ ſint iuſtæ cauſæ ad diſpenſandum in impedimentis matrimonij?

SVpponimus primò diſpenſationem in impedimentis iure tantùm humano introdu-

ctis

ctis, factam absque causa ab eo, qui habet potestatem ordinariam dispensandi, esse validam, quamuis illicitam, dispensationem verò voti, & sponsalium, quæ fit potestate extraordinaria, & superaddita à Christo Domino, non solùm esse illicitam, sed etiam nullam, sicut etiam dispensationem in impedimentis, quamuis iure tantùm humano introductis factam sine causam ab eo, qui tantùm habet potestatem delegatam ad id.

Supponimus secundò, vt dispensatio sit licita, aut valida (quando, vt sit valida requiritur causa) non requiri causam, quæ sufficiat ad eximendum ab ipso iure, aut à voto; aliàs dispensatio non esset ablatio iuris, aut voti, sed interpretatio cessationis; sed tantùm requiri causam, quæ sufficiat, vt quis rationabi-
11 liter eximatur per ipsum superiorem, quæ autem causa ad hoc sufficiat iudicio prudentis discernendum est, grauior tamen requiritur ad dispensationem arctioris impedimenti, vt ex se patet. Et cæteris paribus facilius dispensandum est cum magnatibus, & potentibus, quàm cum aliis, quia Ecclesiæ expedit eos habere propitios, & fauentes.

His ergo suppositis ad legitimam dispensationem impedimentorum dirimentium iure tantùm Ecclesiastico introductorum, tres causæ communiter assignantur à Doctoribus, quarum quælibet est sufficiens ad illam. Prima est extinctio, aut impeditio granis litis, aut discordiæ. Secunda est quãdo quis absque graui incommodo nequit inuenire nuptias, sibi dignas,

dignas, nisi cum cognata, aut cum ea, inter quam, & inter ipsum est impedimentum, cuius petitur dispensatio, vt quando quis nequit illam in proprio oppido inuenire. Tertia est defectus dotis competentis, cuius defectu fœmina nequit iuuenire maritum, sibi dignum, nisi eum, inter quem, & ipsam est impedimentum, & idem est si vir defectu substantiæ nequeat inuenire vxorem, sibi dignam, nisi eam inter quam, & ipsum est impedimentum.

Præter has tamen tres etiam sunt plures aliæ, quæ etiam sufficiunt, vt aduertunt Sanc. lib. 8. disp. 19. Henriq. lib. 12. capit. 3. & Ægidius disput. 33. dub. 5. Prima est conseruatio familiæ illustris intra eundem sanguinem, quia id non parum expedit bono publico. Secundò est conseruatio amplissimarum diuitiarum intra eandem familiam, ne causa dotis distrahantur ad aliam, quia id etiam expedit bono publico. Tertia est excellentia meritorum erga Ecclesiam, siue petentis dispensationem, siue eius in cuius gratiam petitur, quia æquum est, vt qui de Ecclesia sunt bene meriti eius benignitatem experiantur. Quarta est magna pecuniæ quantitas ad opera pia, præsertim quando impedimentum non est adeo arctũ. Posũt quoque esse aliæ plures, quæ sufficiãt, quæ iudicio prudẽtis discernendæ sunt.

Sanc. *Henriq.* *Ægid.*

12

13 Addimus primò aliquando plures causas aggregatas sufficere, quarum singulę non sufficiunt. Addimus secundò facilius posse dispensari in impedimento post matrimonium, bona fide saltem vnius publicè celebratum, imò

imò tunc regulariter sufficere, fuisse contractum; quia ex separatione contrahentium grauia incommoda regulariter oriuntur, præsertim, quando matrimonium fuit consummatum, & maximè, quando iam fuit proles genita.

Ad validè autem dispensandum in votis, quibus matrimonium impeditur, seu prohibetur, necessaria etiam est rationabilis causa iudicio prudentis discernenda, qualis est spes publicæ pacis, aut quod materia voti sit facta periculosa vouenti, siue ob occasiones moraliter ineuitabiles, siue ob scrupulos, siue ob fragilitatem, aut quod sit dubium an fuerit validè promissa Deo, vel an fuerit satis maturè promissa, & etiam ad validè dispensandum in sponsalibus, vt possit contrahi cum altera, est necessaria causa arbitrio prudentis discernenda qualis est si timeatur, priorem sponsam futuram esse occasionem peccandi sponso, aut si ex matrimonio cum altera speretur publica pax, aut extinctio, vel impeditio grauium discordiarum.

14 Sanc. Basil. Obseruandum est, vt optimè Sanc. lib. 8. disput. 30. & Basil. lib. 8. cap. 10. si causa motiua (qua Pontifex motus fuit ad committendum ordinario dispensationem) existat, quando commissio ipsa fit à Papa, valere commissionem, etiamsi quando mittitur ad curiam Romanam pro commissione non existat, & non valere quando non existit causa eo tempore, quo fit commissio à Papa, quamuis ante quando mittebatur, existeret: quia concessio commissio

missionis innititur existentiæ causæ motiuæ: deficiente tamen causa motiua ante dispensationem factam ab ordinario ex commissione Papæ, dispensationem postea ab ordinario factam esse nullam; quia cùm iam non possit licitè fieri ab ordinario, quia fieret absque causa non est mens Pontificis vt fiat, imò, vt do- 15
cent Sanc. vbi supra, & Ægid. disp. 33. num. 94. *Sanc.*
contra Patrem Saa verbo *gratia*, num. 6. & *AEgid.*
contra Basil. dispensationem deficiente causa motiua post ipsam dispensationem factam ab ordinario, antequam matrimonium fiat, reddi nullam, quia deficiente causa motiua, nequit dispensatio perseuerare licita, ac proinde mens Pontificis est quod non valeat, sicut etiam deficiente causa motiua, ob quam fuit facta dispensatio ad comedendum carnes, adhuc tantùm pro vno die, cessat dispensatio; perseuerat tamen dispensatio vt aduertunt dicti Doctores, quamuis causa motiua minuatur, & ita vt ante dispensationem non esset sufficiens, dum magna ex parte maneat: quia minor causa sufficit, vt gratia semel concessa perseueret, quàm vt de nouo concedatur.

* * *

DIFFICVLTAS IV.

Vtrùm dispensatio, in cuius petitione exprimitur falsum, aut reticetur verum, sit nulla.

16 SVpponimus duplicem esse causam conducentem ad concessionem dispensationis, vnam motiuam seu finalem principalem; alteram impulsiuam, seu finalem minus principalem: motiua (quæ etiam absolutè dicitur finalis, quia est principalis) est illa, quæ expressa ita de facto mouet ad concedendam dispensationem (siue sola, siue simul cum aliis) vt si illa non exprimeretur non concederetur dispensatio, vel saltem non concederetur nisi cum aliquibus limitationibus: impulsiua verò est illa, quæ non mouet ad concessionem dispensationis, id est, non conducit vt concedatur, sed tantùm impellit, id est tantùm conducit, vt facilius concedatur, seu quod idem est, non conducit ad substantiam concessionis, sed tanquam ad medium, & consequenter ex eo quod causa impulsiua, non exprimatur, non negabitur dispensatio. Et eadem proportione qua sunt, & distinguuntur causa motiua, & impulsiua ad concessionem etiam sunt, & distinguuntur ad negationem dispensationis, quia illa est causa motiua, seu finalis ad negationem dispensationis, quæ si exprimatur mouebit ad negationem dispensationis (siue ipsa sola, siue simul cum

cum aliis)impulſiua verò eſt quæ quamuis exprimatur nõ mouebit ad negandum diſpenſationem,ſed tantum ad facilius negandum.

17 Hoc ergo ſuppoſito conueniunt, primò Doctores quando in petitione tacetur aliquid verum,quod iure præcipitur exprimi,etiam ſi tale verum tantùm pertineat ad cauſam impulſiuam,efficere diſpenſationem nullam. Ita Sanc.lib.8.diſp.21.& Couarr.lib.1.Variar.cap. 20.& efficaciter deducitur ex cap. *ſi motu proprio* 23.de præbendis in 6. Et ratione conſtat, quia tunc conceditur diſpenſatio dependenter ab expreſſione illius veri tanquam à conditione.Addidimus in petitione, quia id tantùm eſt verum quando diſpenſatio fit ad petitionem partis,& non quando fit motu proprio Pontificis,vt patet ex dicto cap. *Sanc.* *Couarr.*

18 Conueniunt ſecundò,quando in petitione exprimitur aliquid falſum,aut tacetur aliquid verum, quod pertineat ad cauſam motiuam conceſſionis, aut negationis diſpenſationis efficere diſpenſationem nullam,etiam ſi quod tacetur iure non præcipiatur exprimi, quia tunc error,aut ignorantia dat cauſam conceſſioni(ac proinde conceſſio eſt ſubreptitia, ſeu obreptitia, eſt enim ſubreptio idem ac error dans cauſam conceſſioni) & conſequenter eſt nulla, vt conſtat ex cap. fin. de filiis presbyt. In ſecundo quia diſpenſatio fit dependenter tanquam à conditione ab exiſtentia motiui,quod exprimitur,aut à non exiſtẽtia motiui ad negandũ,quamuis nõ cuiuſcumque motiui,ſed tantùm motiui quaſi ſubſtãtia-

lis, & intrinseci, & per se ad rationabilem, & prudentem concessionem, aut negationem, quale ad concessionem dispensationis impedimenti est spes publicæ pacis, & non motui, quod per accidens se habet ad rationabilem concessionem, aut negationem dispensationis, quale est amicitia, aut inimicitia petentis dispensationem cum ipso dispensante.

Est tamen difficultas an taciturnitas veri, aut expressio falsi pertinentium ad causam impulsiuam efficiat dispensationem nullam, quando verum, quod tacetur, non præcipitur exprimi.

Angelus verbo *rescriptum* num. 3. Tabiena quæst. 3. num. 4. Abbas & alij in cap. *ex parte* 14. de conuers. coniugat. partem affirmatiuam tuentur. Et in primis taciturnitatem veri pertinentis ad causam impulsiuam ad negandam dispensationem, efficere dispensationem nullam, deduci videtur ex dicto cap. *si motu proprio*, & ex cap. *si proponente* 42. de rescriptis, dum in eis concessio præbendæ dicitur nulla quoties eam impetrans tacuit se habere aliud
19 beneficium, quantumuis paruum; & tamen quamuis possessio beneficij parui exprimeretur non auerteret Pontificem à concessione præbendæ. Quod verò expressio falsi pertinentis ad causam impulsiuam ad concedendam dispensationem efficiat eam nullam, deduci videtur ex eo, quod in omnibus dispensationibus, & rescriptis saltem tacitè inest hæc conditio: *Si petitio veritate nitatur*, vt constat ex cap. 2. de rescriptis.

Sanc-

Sanc. verò & Couar. vbi ſuprà partem negatiuam tradunt. Et meritò; quia tunc error, aut ignorantia non eſt in cauſa, vt fiat diſpenſatio; quia quamuis verum illud non taceretur. Et quamuis falſum illud non exprimeretur etiam fieret diſpenſatio cùm non pertineat ad cauſam motiuam, vt ſupponimus, ſed ad impulſiuam: ergo tunc diſpenſatio non eſt ſubreptitia, ac proinde neque nulla. Quod etiam eſt verum, quamuis taciturnitas veri, aut expreſſio falſi fiat ex malitia, & fraude, niſi in reſcriptis iuſtitiæ ad lites terminandas, quia in his in pœnam fraudi, & malitiæ, qui tacuit verum; aut expreſſit falſum, quamuis pertinens ad cauſam impulſiuam priuatur beneficio reſcripti in totum diſpoſitione, ſeu iure poſitiuo cap. *ſuper literis* 20. de reſcriptis; quamuis non ante ſententiam iudicis, vt aduertit Sanc. n. 74.

Sanc. Couar. 28 Sanc.

Ad fundamentum aduerſariorum pro priori parte deſumptum ex duobus illis cap. reſpondemus ex taciturnitate beneficij, quamuis modici, quod non retraheret Pontificem à conceſſione alterius annullari conceſſionem, quia iure ipſo præcipitur exprimi, quod nobis non aduerſatur. Et ad eorum fundamentum pro poſteriori parte reſpondemus conditionẽ illam, *ſi petitio veritate nitatur*, ineſſe reſcriptis, quando veritas pertinet ad cauſam motiuam.

Quæ autem cauſa ſit motiua, & per ſe cuius expreſſio, aut taciturnitas efficit diſpenſationem nullam; quæ verò non ſit motiua, ſed tantùm impulſiua, aut ſi eſt motiua, ſed non

per se,& quasi substantialis, sed per accidens,
21 cuius expressio, aut taciturnitas non efficit dispensationem nullam arbitrio prudentis discernendum est, aut ex qualitate causæ, aut ex consuetudine superioris in dispensando, aut ex aliis circunstantiis. Quòd si prudenter, seu probabiliter discerni nequeat an causa sit motiua,& id maneat sub puro dubio, dispensatio censenda est nulla, vt contra Sanc. & Couarr. docent Molina disp.173.& Ægid.disp.33. n.93. quia impedimento certo non sufficit dispensatio incerti, seu dubij valoris: in hoc enim dubio tutior pars, ea videlicet, in qua nequeat esse peccatum, eligenda est.

Mólin. Ægid.

DIFFICVLTAS V.

Vtrùm taciturnitas copulæ habitæ inter consanguineos, aut affines irritet dispensationem consanguinitatis, aut affinitatis?

22 CONueniunt Doctores, copulam habitam inter consanguineos, aut affines post dispensationem expeditam ab ordinario, cui fuit à Pontifice commissa non irritare dispensationem iam expeditam, vt patet, quod etiam Cōgreg. Cardin. declarauit, imò copulam illam nulla egere dispensatione, adhuc Episcopi, non pauci contra nonnullos docent (& meritò) siue quia copula post dispensationem factam non est incestus, vt quibusdam placuit, siue quia quamuis sit, iam tamen desuetudine desiuit esse impedimentum.

Cōg. Car.

Est

Est tamen difficultas,an taciturnitas copulæ habitæ ante concessionem,seu commissionem Papæ irritet dispensationem consanguinitatis,aut affinitatis.

Sanc.lib.8.disp.25.Ægid.disp.33.num.83.& plures alij docent irritare , quod etiam declarauit Congregatio Card.apud Rebell.n.122. & 149.& probari potest primò ex stylo Curiæ, qui obtinuit , vt incestus exprimatur in petitione.Secundò , quia copula illa expressa efficit,vt dispensatio concedatur,cum quibusdam limitationibus,nempe addita pœnitentia contrahentibus , & maiori compensatione pecuniæ.Et quod eo matrimonio per morte dissoluto superstes non contrahat aliud:ergo taciturnitas copulæ,vtpote pertinentis ad causam motiuam , efficit dispensationem nullam. Quod nonnulli etiam extendunt ad taciturnitatem copulæ habitæ inter cognatos cognatione spirituali , quod etiam Cong. Card. declarauit apud Rebell.n.149. Sanc. Ægid. Cõg.Car.

23 Rodriguez 1.tom.capit. 238. Vega 2. tomo capite 34.casu 97. Zauallos in quæst. practicis quæst. 737. Basil. lib. 8. cap.17. §.6. Salcedo, Bernardus Diaz,& Ouandus docent,non irritare, & non absque probabilitate ; quia incestus , neque est impedimentum , quod ratione sui egeat dispensatione, vt patet , neque iure præcipitur exprimi ; quia non præcipitur iure scripto , vt patet , neque iure introducto consuetudine, seu stylo Curiæ,cùm non semper exprimatur ex consilio virorum Doctorum , quamuis aliquando ex consilio aliorum Rodrig. Vega. Zaual. Basil. Salced. Be.Diaz. Ouand.

exprimatur, & quando exprimitur, non est causa motiua ad negandam dispensationem consanguinitatis, aut affinitatis, & quamuis sit causa ad concedendam dispensationem cum supradictis additamentis, non tamen pertinet ad causam motiuam, quia illa non adduntur pro dispensatione consanguinitatis, aut affinitatis, sed in pœnam copulæ expressæ. Congregatio verò Cardin. in contrarium adducta sequuta est partem probabilem, & tutiorem, sed forsan non probabiliorem.

24 Quòd si taciturnitas copulæ habitæ ante commissionem Papæ, non dirimit dispensationem consanguinitatis, neque affinitatis, multò minus dirimet, seu irritabit taciturnitas copulæ habitæ post commissionem Papæ ante expeditionem dispensationis ab ordinario: Etsi taciturnitas copulæ inter consanguineos, & affines non irritat dispensationem, multo minus irritabit taciturnitas copulæ inter cognatos spiritualiter.

Vnde quando in dispensatione non apponitur clausula illa, *dummodo copula non interuenerit*, dispensatio erit valida, quamuis copula taceatur, & contrahentes, quamuis ab ordinario interrogentur; & sub iuramento de copula habita, possunt sub æquiuocatione negare, quamuis copulæ adsit infamia, aut semiplena probatio; quia tunc non interrogat iuridicè, quia interrogat de re non pertinente ad dispensationem sibi commissam.

25 Quando verò clausula illa, *dummodo copula non interuenerit*, apponitur, & commissio Papæ

facta

facta est pro foro exteriori, quando copula ordinario non plenè constat, quamuis sit infamia, aut semiplena probatio copulæ, & quamuis contrahentes interrogati negent illicitè (quia existente infamia, aut semiplena probatione tenentur fateri) dispensatio ab ordinario facta erit valida; quia quando ordinario, non constat plenè, non dicitur interuenisse copula modo sufficienti, quia cùm commissio facta fuerit ordinario in foro exteriori, seu iudiciali, etiam clausula illa intelligenda est in eodem foro. Quòd si ordinario copula plenè constet, & dispenset, dispensatio erit nulla, quia clausula illa est conditionalis; qua commissio ei limitatur, vt dispenset iuridicè dependenter à veritate iuridicè constante, ac proinde quando ei plenè constat copulam interuenisse, nequit validè dispensare: & ob easdem rationes, quando in petitiones exprimitur copula, & in commissione Papæ additur clausula illa: *Dummodo* 26
copula illa habita non sit spe facilioris dispensationis, dispensatio facta ab ordinario erit nulla, si ipsi iuridicè constet ea spe fuisse habitam; erit tamen valida, si ei non plenè constet, quamuis verè fuerit sic habita.

Quando verò commissio Papæ fit pro foro conscientiæ, vt quando committitur discreto viro, & in ea ponitur, aut clausula illa; *Dummodo copula non fuerit*, aut illa, *Dummodo copula habita non sit spe facilioris dispensationis*, tunc dispensatio erit nulla in priori casu, si copula fuit verè habita, quamuis sit omni-

no occulta,& non constet commissario, & in posteriori,quando copula verè fuit habita dicta spe; quia tunc commissio fit commissario, vt dispenset dependenter à veritate non habitæ copulæ, aut non habitæ dicta spe tanquam à conditione, dummodo spes sit exterius significata,& non tantùm interius concepta: quia spes interius tantùm concepta non subest humanæ potestati.

DIFFICVLTAS VI.

Vtrùm quando sunt plura impedimenta ad valorem dispensationis requiratur omnium eorum expressio?

27 CONueniunt Doctores,plura impedimenta diuersæ rationis,& non connexa;v.g. consanguinitatem,& affinitatem esse necessariò in petitione ad dispensationem exprimendã; quia ex vna parte quodlibet impedimentum eget dispensatione;ac proinde quodlibet est Pontifici in petitione exprimendum, & ex altera parte,cùm non sint connexa,vnum non exprimitur expressione alterius. Plura verò impedimenta connexa, quamuis diuersæ rationis,v.g.iustitiam publicæ honestatis ortam ex matrimonio rato, & affinitatem ortam ex consummatione eiusdem matrimonij non esse necessariò in petitione exprimenda, sed sufficere exprimi illud, quod supponit aliud, ac proinde in casu assignato sufficere exprimi affinitatem: quia hac expressa etiam expri-

exprimitur iustitia publicæ honestatis.

Est tamen difficultas primò, an plura impedimenta non connexa, quando sunt eiusdem speciei, & rationis, vt quando quis est consanguineus alteri ex duplici parte, sint necessariò exprimenda, vt dispensatio sit valida.

Henr. lib. 12. c. 10. partem negatiuam tuetur, 28 loquens tam de affinitate, quàm de consanguinitate, & Pet. Ledes. in summa vbi de matrim. c. 27. Rodrig. & Vega loquentes de affinitate; quia tunc ob vnitatem subiecti affinitas, quamuis ex duplici parte proueniens, est tantùm vna, & etiam consanguinitas, quamuis ex duplici parte, est tantùm vna.

Henriq. Pet. Led. Rodrig. Vega.

Sanc. verò lib. 8. d. 24. Ægid. d. 33. dub. 6. & Basil. lib. 8. c. 17. §. 5. partem affirmatiuam tradunt. Et meritò; quia tunc aut impedimenta sunt plura numero distincta totaliter, cùm sint relationes respicientes diuersa extrinseca, aut si est tantùm vnum impedimentum, tamen est habens plures gradus, quorum quilibet auferri potest alio remanente, sicut etiam vnus potest introduci absque alio; ac proinde non eo ipso, quod est dispensatio vnius gradus est dispensatio aliorum.

Sanc. Ægid. Basil.

Secundò est difficultas, an quando plura impedimenta sunt necessariò exprimenda, necessarium sit exprimi simul in vna petitione, vt simul dispensentur, an sufficiat separatim in diuersis.

Sanc. lib. 8. diso. 23. & Ochag. q. 10 docent 29 necessarium esse omnia illa exprimi simul in eadem petitione; quia quodlibet impedimentum

Sanc. Ochag.

mentum fortius ligat, quando est coniunctum cum aliis, ac quando est absque illis; ac proinde non eo ipso, quod Pontifex dispensat in aliquo impedimento existente in persona nullum aliud habente, dispensat in eo existente in persona illud habente coniunctum cum alio.

Henriq. Saa. Henr. lib. 12. cap. 3. & Saa verbo *dispensatio* num. 16. docent non esse necessarium omnia simul exprimi in vna petitione, sed sufficere vno tacito postea dispensando exprimere alterum, quia id non requiritur iure aliquo, quia non positiuo vt patet, neque naturali; quia vnum potest auferri non ablato altero; ergo si pro dispensatione omnium fit sufficiens causa poterit dispensatio separatim peti.

Nos tamen sub distinctione respondemus, nempe quando plura impedimenta sunt adeò diuersæ rationis, & disparata, vt quamuis coniungantur nullam augeant indecentiam alterius ad matrimonium contrahendum; qualia sunt affinitas, & votum, posse separatim peti dispensationem; quia tunc nullum
30 fit strictius ex coniunctione cum altero, quando verò sunt eiusdem rationis, ratione cuius sunt impedimenta, siue eiusdem rationis specificæ, vt duæ consanguinitates, quæ conueniunt in eo, quod sint coniunctio naturalis, ratione cuius sunt impedimenta, siue eiusdem rationis genericæ, vt affinitas, & cognatio (quæcumque illa sit) quæ conueniunt in eo, quod sint propinquitas, ratione cuius sunt impe

impedimenta, tunc neceſſarium eſſe ſimul exprimi in vna petitione; quia tunc quodlibet fit ſtrictius ex coniunctione cum altero (ſicut quando in eodem ſubiecto ſunt duo gradus caloris, quilibet eſt fortior ex coniunctione cum altero, & non quando quilibet eſt in diuerſo ſubiecto) ac proinde quodlibet difficilius ſoluitur, & diſpenſatur, & maiorem requirit cauſam. Vnde quod hæc poſteriora impedimenta ſimul exprimantur requiritur iure naturali, ſeu ex natura coniunctionis 31
eorum: quia quamuis etiam tunc poſſit vnum abſque altero auferri, tamen difficilius, non tantùm ſubiectiuè, ſeu ex parte Pontificis, ſed etiam obiectiuè, ſeu ex parte impedimentorum, ob quod fieri poteſt, vt cauſa, quæ ſufficit ad diſpenſandum, in vno, quando eſt abſque altero, non ſufficiat quando eſt cum illo, quamuis iam diſpenſato.

DIFFICVLTAS VII.

Quomodo explicandi ſunt gradus cognationis in petitione, vt diſpenſatio valida ſit?

CONueniunt Doctores ad valorem diſpenſationis impedimenti conſanguinitatis, aut affinitatis, aut iuſtitiæ publicæ honeſtatis ex matrimonio rato, neceſſarium eſſe exprimi in quoto gradu ſint, qui intendunt contrahere, & cuius lineæ: quia quodlibet impedimentum ex dictis ſtrictius eſt in gradu propinquiori, & in linea recta, & maiorem

requirit causam : & ad obtinendam dispensationem cuiuslibet impedimenti ex dictis iure communi sufficere exprimi remotiorem gradum eorum qui inæqualiter distant à communi stipite proximo, quia verè tantum sunt in eo gradu.

32 *Pius V.* Nihilominus iure peculiari Pij V. in motu proprio, qui incipit *Sanctissimus* ad valorem dispensationis consanguinitatis,& affinitatis requiritur,vt quando propinquior stipiti proximo distat in primo gradu etiam iste primus exprimatur, & non sufficiat expressio remotioris : quando verò propinquior distat in secundo, aut in tertio, & non exprimitur iste gradus,sed tantùm tertius,aut quartus magis distantis,requiruntur à Pio V. post obtentam dispensationem literæ Pontificiæ declaratoriæ super propinquiori gradu non expresso in petitione non ad valorem dispensationis,quia quamuis non dentur erit valida,sed ad vitandum scandalum,quod solet in vulgo oriri existimante duos inæqualiter distantes,v.g. alterum in secundo,& alterum in quarto esse magis propinquos, quàm si vterque distaret in quarto.

33 *Sanc. Philliuc. Basil.* Vnde vt aduertunt Sanc.lib.8.disp.24.n.31. Philliuc.p.2.c.10.& Basil.c.17.§.5.quando non timetur scandalum potest licite contrahi matrimonium absque dictis literis.

Obseruandum tamen est (in quo Doctores conueniunt) quando in petitione est error in gradu, vt quando exprimitur maior pro minori, v.g. tertius pro quarto,dispensationem esse validam;quia minor continetur in maiori,

&

& qui diſpenſat in maiori, eo ipſo diſpenſat in minori, quod intelligitur, quando maior, & minor ſunt eiuſdem ſpeciei, vt conſanguinitatis, aut affinitatis; quia quando ſunt diuerſæ ſpeciei, diſpenſatio eſt nulla, vt ſi exprimatur ſecundus conſanguinitatis pro tertio affinitatis; quia tunc minor tacitus non continetur in maiori expreſſo.

Circa ceſſationem diſpenſationis, de quo diſputant Sanc. lib. 8. à diſputatione 17. & Baſil. libro 8. cap. 18. *Sanc. Baſil.*

Obſeruandum eſt, in quo conueniunt Doctores commiſſionem Papæ factam ordinario ad executionem diſpenſationis in impedimentis matrimonij non expirare morte Papæ, qui commiſſionem conceſſit, quando res non eſt integra, id eſt, quando iam commiſſarius cœpit vti iuridicè commiſſione: 34 imò etiam quando res eſt integra, id eſt, quando nondum incepit, vt contra Nauarr. & Sair. docent Sanc. lib. 8. diſputatione 28. num. 87. Henriq. lib. 12. cap. 2. & Suar. de cenſuris diſp. 41. ſect. 2. imò quamuis commiſſio fuerit tantùm viua voce conceſſa, quamuis ante mortem Papę non fuerint literæ expeditæ, valet pro foro conſcientiæ, vt non pauci docent, quamuis non pro foro iudiciali, quouſque literæ expediantur nomine ſucceſſoris; nihilominùs poſtquam literæ expeditæ ſunt nomine ſucceſſoris valet commiſſio à puncto conceſſionis. Et hæc de Sacramento, & contractu matrimonij ſint ſatis. *Sanc. Henriq. Suarez.*

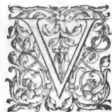
TRACTA

TRACTATVS DE CENSVRIS IN COMMVNI.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Quid sit censura?

1 T à nomine ipſo exordiamur. Cenſura ſumitur primò generaliter pro omni iudicio de re aliqua, præſertim quo notantur ea, quæ in ea re poſſunt laudari, vel vituperari. Secundò (quia apud Romanos conſtituti erant Cenſores, qui mores populi corrigebant) ſumitur ſpecialiter pro iudicio, ſeu ſententia correctiua, aut pro pœna ipſa impoſita per eam ſententiam, ex quo vox cenſura Eccleſiæ tranſlatione ſumitur. Tertiò, pro pœna correctiua, ſeu medicinali, impoſita iuriſdictione Eccleſiaſtica, quæ pœna aliquando nomine ſententiæ, qua imponitur, ſigni

ſignificatur ; quia ſola ipſa ſententia abſque coactione aliqua iudicis infligitur,& quia dicta pœna ſola authoritate Eccleſiaſtica imponitur,dicitur cenſura Eccleſiaſtica.

Ad rem ergo accedendo , cenſura in communi definitur,quod ſit *pœna medicinalis bono ſpirituali priuans.* Quibus verbis , aut æquiualentibus communiter à DD.definitur : eſt autem definitio hæc ſufficiens;quia omni,& ſoli cenſuræ conuenit,quia conuenit excommunicationi, ſuſpenſioni , & interdicto , & ipſis ſolis,quibus, & ſolis conuenit eſſe cenſuram, vt dicemus difficultate ſecunda.

Et in primis cenſura dicitur *pœna,* quia infligitur ob culpam,in eius punitionem: & dicitur *medicinalis,* vt ſignificatur in c.1. de ſententia excommunic.in 6.quia,vt ibi etiam indicatur , inflictione cenſuræ contumax punitur medicinaliter, ita eius emendationem intendendo,vt hac poſita cenſura,ex ſui inſtitutione,exigat auferri.Dicitur *bono ſpirituali priuans,* quia verè ita eſt , etiam quando excommunicatio priuat conuictu, ſeu conſortio cõmuni,quia tantùm priuat conuictu cum baptizatis,quia ſunt membra Eccleſiæ : pœna ergo impoſita in foro interiori pœnitentiæ, quamuis ſit priuans aliquo bono ſpirituali, non eſt cenſura, quia non eſt medicinalis dicto modo , quia non exigit auferri poſita emendatione pœnitentis. 2

Obſeruandum tamen eſt cenſuram ſumptam pro ſententia,aut iudicio,quo pœna ipſa infligitur , definiri dicta definitione deſ-

criptiuè, quia definitur per suum effectum; sumptam verò pro malo ipso inflicto, quod est effectus ipsius sententiæ, aut iudicij definiri quidditatiuè.

DIFFICVLTAS II.

Quotuplex sit censura?

3 CONueniunt DD. ad minus esse triplicem censuram; nempè excommunicationem, suspensionem, & interdictum (quas enumerauit Innoc. III. in cap. *quærenti* 2. de verbor. significat. Et meritò, quia cuilibet conuenit, definitio censuræ in communi, quia cuilibet conuenit, quòd sî pœna dicto modo medicinalis, bono spirituali priuans, & quælibet est distincta censura ab alia, quia quælibet priuat diuersis bonis, & diuerso modo.

Et in primis diuersis bonis, quia excommunicatio priuat omnibus bonis, quibus suspensio, & interdictum, & etiam aliis, excepto vsu beneficij, quo aliquando priuat suspensio, & non excommunicatio, neque interdictum: suspensio verò priuat aliquibus, quibus etiam interdictum, & non omnibus, & etiam priuat aliis, vt in suis locis dicemus.

4 Deinde priuant diuerso modo, ex quo differentia, quasi essentialis, seu specifica inter ipsas desumitur, quia excommunicatio (etiam minor) priuat bonis, vt pertinent ad communicationem communem fidelium inter se: suspensio verò priuat bonis, quatenus sunt

ſunt vſus poteſtatis clericalis,interdictum autem priuat illis, vt ſunt quædam bona ſecundùm ſe, participabilia à quolibet, & non vt ſunt vſus poteſtatis clericalis, quibus vt ſic priuat ſuſpenſio, nec vt ſunt communia fidelibus inter ſe, ſeu vnicum aliis, quibus vt ſic priuat excommunicatio.

Eſt tamen difficultas, an præter tres dictas cenſuras ſint aliæ.Sot.in 4.d.22. q. 3. art. 1. & Med.1.2. q. 96. art. 4. ad 1. docent, non ſolùm dicta tres, ſed etiam irregularitatem, contractam ex delicto eſſe veram cenſuram, quia eſt verè pœna, & Sotus addit etiam ceſſationem à diuinis eſſe cenſuram; quia eſt pœna; imò ſunt qui quinque prædictis etiam addant depoſitionem, & degradationem, ac proinde,quòd ſint ſeptem cenſuræ. *Sot. Medin.*

Nauarr. verò c.27.num.1.Sayrus lib.1. cap. 1.Ægidius diſputat.17. dub.1.& communiter Doctores docent, excommunicationem tantùm, & ſuſpenſionem, & interdictum eſſe cenſuras. Quod expreſſiſſe videtur Innocent. III.in cap. *quærenti* 2. de verbor. ſignific. dum interrogatus quid per cenſuram Eccleſiaſticam debeat intelligi in literis Pontificiis (& idem eſt in quibuſcumque aliis)reſpondet,intelligi excommunicationem,ſuſpenſionem,& interdictum,qui eo ipſo, quod non enumeret aliam, ſentit tantùm eſſe illas tres; alioquin generaliter interrogatus, non ſatisfeciſſet, ſi eſſet alia cenſura. *Nauarr. Sayr. Ægid. Inn. III.*

Et ratione probatur,& declaratur,quia de-

finitio censuræ non conuenit, nisi prædictis tribus, & non aliis. Et in primis non conue-
5 nit irregularitati, adhuc ei, quæ contrahitur ex delicto, quia adhuc hæc non est pœna: quia non fertur in punitionem, sed ad euitandam indecentiam, quæ esset in eo, quòd persona, quæ tale commisit crimen suscipiat ordines, aut susceptos exerceat: & quamuis esset pœna non esset censura, quia non esset pœna medicinalis supra dicto modo, quia fertur, quasi auferendo potestatem absque spe recuperationis, ob quod non dicitur vinculum, seu ligamen potestatis, quod solutione, seu absolutione tollitur; sed est quasi impotentia, quæ non tollitur absolutione, sed tantùm dispensatione legis, quæ ex se efficit impotentiam illam perpetuam: censura verò est vinculum, quo vincitur, seu ligatur potestas cum spe recuperationis, ac proinde solubile potiùs, quam dispensabile.

6 Deinde non conuenit cessationi à diuinis, quia hæc non est pœna, quia non imponitur in punitionem, sed tantùm assumitur in signum mœroris ob enormem iniuriam factam Ecclesiæ, & per modum defensionis, vt cogat lædentem desistere ab iniuria, vt significatur in cap. 1. de sent. excommunicationis.

Nec conuenit depositioni, quia hæc non est pœna, quia non fertur in punitionem peccati, adhuc quando fertur ob peccatum, sed etiam ad vitandum nocumentum, quod esse posset, si non deponeretur persona, quæ tale crimen commisit, & quamuis esset pœna non esset

esset censura,quia non esset medicinalis,quia fertur, quasi auferendo potestatem absque spe recuperationis.

7 Nec conuenit degradationi(quæ supra depositionem tantùm addit solemnitatem quandam,& priuationem clericalis priuilegij)quia degradatio non est pœna, quia non fertur in punitionem, sed ad euitandam ignominiam, quæ euenisset statui Ecclesiastico, si Clericus tradatur brachio sæculari non adhibitis, ea ceremonia, & priuatione, & quamuis esset pœna,non esset censura,quia non esset medicinalis, quia fertur in perpetuum absque spe recuperationis.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm in Ecclesia sit potestas ferendi censuras?

NOn defuerunt hæretici, qui specialiter negauerint Ecclesiæ potestatem ferendi excommunicationem: nec qui generaliter ei negauerint potestatem ferendi censuras:Quia excommunicatio, & quęcumque alia censura consistit in priuatione bonorum spiritualium, quibus à nulla creatura possit quis priuari nisi à se ipso.

Veritas tamen catholica est,in Ecclesia esse potestatem ferendi censuras: quæ exprimitur in Concilio Constantiensi sect.8.& 15. & *Cōc.Const.* constat ex vsu,& praxi Ecclesiæ, quæ à temporibus Apostolorum tulit censuras (præsertim excommunicationem,in qua poterat esse

maior difficultas) vt patet ex canonibus Apostolorum, & ex Conciliis generalibus, & ex innumeris Pontificum decretis.

8 Et id efficaciter deducitur ex Matt. 16. vbi Christus promisit Petro potestatem ligandi, & soluendi, & Matt. 18. vbi eandem potestatem promittit Apostolis, etiam in foro exteriori, vt deducitur ex antecedentibus verbis Matt. 18. *Si Ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Hæc autem potestas de facto concessa est Petro Ioan. 21. *Pasce oues meas*, & Apostolis c. 20. *Sicut misit me viuens Pater, & ego mitto vos*, ad gubernandam scilicet Ecclesiam: ergo in Ecclesia est potestas pascendi, & gubernandi membra illius (id est baptizatos) in foro exteriori; ac proinde in eodem foro priuandi baptizatos ipsi rebelles, & inobedientes bonis spiritualibus, quæ subsunt ipsius dispositioni, & administrationi, vt sunt suffragia communia Ecclesiæ, vsus ordinum, & beneficiorum, & commercium cum baptizatis; ac proinde ferendi censuras, quæ consistunt in priuationibus dictorum bonorum, quamuis solus Deus possit priuare bonis spiritualibus merè internis, vt sunt gratia, virtutes, & dona, & quis possit sua tantùm culpa illis priuari à Deo.

Matt. 16. idem. 18. Ioan. 21. idem. 20.

Et quamuis potestas ferendi censuras conueniat Ecclesiæ immediatè à Christo, vt constat ex dictis testimoniis; nihilominus quidquid nonnulli dicant, censurarum institutio non fuit facta immediatè à Christo, sed tantùm ab Ecclesia, quæ pro arbitrio suo eas instituit,

9 *Mat. 18.*

stituit, & ordinauit, quamuis Christus Mat. 18. verbis illis; *Quod si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus*, generaliter admonuerit, vt inobedientes, & rebelles Ecclesiæ caueantur; & cautè cum illis tractetur, sicut cautè tractatur cũ ethnicis, & publicanis, nihil specialiter instituens, nec ordinans: quia id reliquit suæ Ecclesiæ, quæ censuras, vt nunc sunt instituit, & eas quando expedit pro suo arbitrio fert.

DIFFICVLTAS IV.

Qui possint ferre censuras?

SVpponimus, censuras, vt nunc sunt in Ec- 10
clesia, fuisse institutas à summis Pontificibus; quia sunt ritus quidam generales toti Ecclesiæ, qui tantùm possunt institui ab illis, qui toti Ecclesiæ præsunt, & totã eam gubernant.

Hoc ergo supposito, difficultas est, in quibus sit potestas ferendi censuras à summis Pontificibus institutas.

Circa quam conueniunt Doctores, in illis omnibus, & solis esse potestatem ferendi censuras, in quibus est potestas Ecclesiastica in foro exteriori, siue ordinaria, siue delegata: illa autem dicitur ordinaria, quæ conuenit ex vi muneris instituti ex iure ordinario, siue diuino, siue humano: delegata verò, seu commissa, quæ non conuenit ex munere dicto modo instituto, sed tantùm ex commissione, & arbitrio iudicis ordinarij.

11 Vnde in Papa, & in aliis Episcopis habentibus subditos (quamuis non consecratis, sed tantùm confirmatis) inuenitur potestas ordinaria ferendi censuras, quia ex proprio munere instituto ex iure ordinario diuino habent exteriorem iurisdictionem Ecclesiasticam, & in Archiepiscopis respectu suorum Diœcesanorum (nõ vero respectu Diœcesanorum Episcopi sibi suffraganei, nisi in quibusdam casibus relatis à Syluest. verbo *Archiepiscopus*) & in Concilio Prouinciali ad eas ferendas medio statuto, & etiam inuenitur in legato à latere Sedis Apostolicæ, quia in sua Prouincia est ordinarius, & habet iurisdictionem Episcopalem exteriorem ex vi sui muneris instituti ex iure ordinario Ecclesiastico, vt constat ex cap. 2. de officio legati in sexto.

In Vicario quoque seu Prouisore Episcopi inuenitur: quia idem est tribunal Vicarij, & Episcopi, vt constat ex c. 2. de consuetudine, & ex cap. *Romana* 3. de appellat. in sexto: reperitur etiam in Capitulo Cathedrali sede vacante, quia succedit Episcopo in iurisdictione Episcopali, vt deducitur ex capite vnico de maioritate in sexto: & etiam reperitur in Vicario ipsius capituli, vt deducitur ex Trident. sessione 24. cap. 6. de reformatione. *Trident.*

12 Reperitur quoque in prælatis non Episcopis à iurisdictione Episcopali exemptis, & gaudentibus iurisdictione Episcopali perpetua: & etiam in Cardinalibus in suis Ecclesiis, quia in Cardinalibus reperitur iurisdictio Episcopalis perpetua in suos parochianos:

Inueni

Inuenitur etiam in superioribus religionum, adhuc conuentualibus,seu immediatis,v.g. in Guardianis, quia superiores religionum, adhuc immediati,ex priuilegio Pontificio ordinario constituti sunt iudices, & pastores in foro exteriori, quamuis in aliquibus religionibus id sit prohibitum superioribus immediatis peculiari prohibitione ipsarum.

Inuenitur etiam in Concilio Generali,& in Prouinciali, & in Synodo Diœcesana, & vt diximus etiam in Capitulo Ecclesiæ Cathedralis,sede vacante, & in Congregationibus, seu Capitulis Religionum.

Tandem reperitur in multis Archidiaconis:& etiam in Archipresbyteris,siue speciali institutione ordinaria, siue consuetudine habente vim iuris ordinarij: eam verò nullatenùs esse in parochis, adhuc ad excommunicandum docent communiter DD. quia ex vi sui muneris non conuenit eis iurisdictio exterior, de quo nonnihil dicemus tract. de excommunicatione disp. 12. diffic. 1.

In illis autem omnibus, & solis inuenitur potestas delegata, seu commissa ad ferendum censuras,quibus,aliàs capacibus, fuerit delegata seu commissa ab habente potestatem ordinariam,quia iste potest eam aliàs capacibus delegare, vt patet ex cap. *cum Episcopus* 7. de officio ordinarij in 6. Addidimus *aliàs capacibus*; quia potestas ferendi censuras non potest licitè,nec validè iure ordinario delegari, nisi viro,& non fœminæ, vt deducitur ex cap. *dilecta* 12. de maioritate, & obedientia, & non 13

nisi Clerico, vt patet ex can. *in nona* 16.q.7. & non Clerico coniugato, vt deducitur ex cap. *sane* 2. de Clericis coniugatis.

Quia tamen mere laicus, & fœmina, & clericus coniugatus, & non baptizatus sunt incapaces prædictæ potestatis ex solo iure Ecclesiastico, in quo Papa dispensare potest; ideò quilibet ordinarius ex Papæ dispensatione potest suam iurisdictionem delegare, non solùm non clerico, & multo melius clerico cõiugato, in quo Doctores cõueniunt, sed etiam viro non baptizato, vt contra Suarez docet Sayrus lib. 1. cap. 5. imò, & fœminæ, vt contra Auilam 1. p. dub. 6 & contra Ægidium disp. 13. dub. 4. docent Sayrus & Phillucius tract. 11. cap. 2. quæsito 8.

Sayr. *Phill.*

14 Ita tamen potestas delegata ferendi censuras, & generaliter iudicandi in foro exteriori dependet à potestate delegantis, vt quando potestas delegantis deficit, vel morte, vel translatione, aut impeditur excommunicatione, aut aliter, etiam deficiat, aut impediatur potestas delegata, quando res est integra (id est, quando res seu causa nondum est inchoata) vt constat ex cap. *relatum* 19. & ex cap. *gratum* 20. & ex capit. *licet* 30. & ex capite vltimo de officio delegati; & vt aduertit Auila ex aliis 2. par. disputatione 1. capite 3. dubio tertio delegatus, cui reuocata est iurisdictio, validè fert censuras, & iudicat quousque ad eum perueniat reuocatio; vt deducitur ex capit. *vt debitus honor* 59. de appellationibus, & ex capit. *auditis* 8. & ex capit. *mandato* 13. de procuratoribus.

Auila.

Ob

Obſeruandum eſt, poteſtatem ferendi cenſuras ſiue ordinariam, ſiue delegatam, nec licitè, neque validè exerceri ab excommunicato, neque à ſuſpenſo non toleratis, in quo Doctores conueniunt; quia ſunt priuati vſu iuriſdictionis; quantum poſſunt ab Eccleſia; & excommunicatum, aut ſuſpenſum toleratum, etiam inualidè illam exercere, etiam quando prouocatur à fidelibus (& conſequenter nec licitè:) quia excommunicatus, aut ſuſpenſus toleratus non obligat ſuo præcepto, aut quaſi præcepto; cùm licitum ſit ſubditis non communicare cum illo, ſaltem in actibus iuriſdictionis, quibus eſt priuatus: ac proinde nec ligat ſuis cenſuris; quia incurſio cenſuræ ſupponit inobedientiam, quæ non reperitur, quamuis non impleatur præceptum excommunicati, aut ſuſpenſi etiam tolerati, de quo latius tract. de excommunicatione diſput. 7. difficult. 2. Et tract. de ſuſpenſione difficultate 7. & tractat. de interdicto difficultate 4. 15

Addimus, quòd quamuis excommunicatus, aut ſuſpenſus non toleratus, nequeat, adhuc validè, ſuam iuriſdictionem delegare, quia id eſt actus iuriſdictionis, cuius vſu eſt omnino priuatus: poteſt tamen validè quando eſt toleratus (etiam quando id facit illicitè, vt quando ipſe ſe ingerit ad id) quia eo ipſo, quòd
16 Eccleſia eum tolerat in fauorem fidelium, relinquit illum ſufficientem, vt poſſit validos efficere actus (exceptis præceptis ob rationem dictam) ſub conditione tamen, ſi ab ipſis fidelibus,

libus, cum quibus communicat, ad eos actus acceptentur; de quo latiùs locis supra cit.

DIFFICVLTAS V.

Quibus modis possit ferri censura?

Conuen iunt DD. primò, censuram posse
duobus modis ferri, vno modo iure, seu
lege perpetua præcipiente aliquid sub censu-
ra incurrenda statim, ac violatur ius; & hæc
dicitur censura à iure; quia ipso solo iure per-
seuerante, quamuis legislator, & simul lator
17 censuræ deficiat, verè fertur, & incurritur al-
tero modo fertur censura, vel præcepto tran-
sitorio præcipiente aliquid sub censura incur-
renda statim, ac violatur præceptum, vel no-
ua sententia superaddita ipsi iuri, aut præce-
pto, pro transgressione iuris, aut præcepti,
quando nec iure, nec præcepto fertur ipso fa-
cto, sed ad summum imponitur comminato-
riè, & censura posteriori modo lata, siue me-
dio præcepto transitorio, siue sententia noua
superaddita iuri, aut præcepto transitorio di-
citur ab homine; quia ab ipso perseuerante in
officio infligitur, & non ipso deficiente, etiam
si lata sit medio præcepto.

Ad ferendam autem censuram priori modo, nempe à iure requiritur potestas ad ferenda iura, seu statuta perpetua quæ reperitur in Romano Pontifice, & in aliis inferioribus Episcopis, & in omnibus aliis, qui iurisdictionem Episcopalem participant, & etiam in

in legato à latere ſedis Apoſtolicæ in conciliis quoque generalibus, & in Prouincialibus,& in Synodo Diœceſana,& in congregationibus , ſeu capitulis generalibus religionum,& in viſitatoribus diœceſum,& religionum dum viſitant: ad ferendas verò cenſuras poſteriori modo , nempe ab homine , ſufficit poteſtas exterior Eccleſiaſtica,ſiue ordinaria, ſiue delegata,qualis reperitur in Vicario , ſeu Prouiſore Epiſcopi,& in Archipresbytero, & in aliis , quia ad id ſufficit poſſe ferre præceptum,aut ſententiam,& cenſura punire,quod poteſt quicumque qui habet poteſtatem exteriorem Eccleſiaſticam.

Quia tamen ius ex ſe eſt perpetuum, ideò 18
quamuis legiſlator deficiat, manet ius efficax ad infligendam cenſuram ipſi iuri annexam,& quia præceptum non eſt perpetuum , ſed ceſſat ceſſante officio perſonæ præcipientis, ſiue morte,ſiue deſertione officij ; ideò etiam ceſſante officio deficit præceptum eſſe efficax ad infligendam cenſuram ipſi præcepto annexam;quia verò ſententia ſuperaddita iuri, aut præcepto ſecum trahit executionem,ideò ſtatim ac ipſa fertur,infligit cenſuram,quæ non ceſſat ceſſatione officij ferentis ſententiam, ſed abſolutione,aut aliter:ſicut etiam cenſura incurſa ob violationem iuris , aut præcepti non ceſſat reuocatione iuris , nec ceſſatione præcepti,ſed abſolutione,aut aliter.

Conueniunt ſecundò Doctores , cenſuram 19
poſſe duobus aliis modis ferri,nempe ſpecialiter, & generaliter , vt deducitur ex cap. *Romana*

mana 5.de sentent. excommunicationis in 6. specialiter,quando fertur contra personas determinatas nominatim expressas nomine proprio,aut nomine officij,aut aliter (siue media sententia superaddita iuri,aut præcepto , siue medio præcepto:) imò etiã quando fertur cõtra communitatem aliquam determinatam,& expressam , quamuis tunc censura dicatur generalis:tunc dicitur ferri generaliter, quando fertur non contra determinatas personas, aut communitates nominatim expressas,sed contra personas,aut communitates indeterminatas,& sub vaga quadã ratione (siue medio iure,aut præcepto,siue media sententia superaddita)etiam si censura incursa à particulari persona,vt particularis est,dicatur specialis.

Conueniunt tertiò DD.censuram dupliciter imponi iure,aut præcepto, seu annecti iuri, aut præcepto, nempe ferendã & latam illa est ferenda , seu sententiæ ferendæ , quæ non fertur,seu infligitur ipso iure , nec præcepto; quia ius,aut præceptum illam tantùm comminatur;& ideò transgressor iuris , aut præcepti illa non ligatur ex vi iuris, nec præcepti , sed tantùm ex vi sententiæ supperadditæ à iudice si superaddatur;illa verò censura est lata , seu latæ sententiæ , quæ actu fertur , & infligitur ipso iure, aut præcepto statim , ac quis violat ius,aut præceptum, cui est annexa , & dicitur lata,aut latæ sententiæ , quia ante violationẽ lata est sub conditione futuræ violationis; & dicitur etiam ipso facto, quia ipsa violatione nullo alio spectato incurritur:& quãdo est annexa

nexa iuri,etiã dicitur ipſo iure,ſeu à iure;quia ipſo ſolo iure perſeuerante infligitur, quãuis deficiat legiſlator, incurritur autẽ ipſo facto ante ſentẽtiã declaratoriam criminis, quia eſt pœna priuatiua ,quæ ex vna parte fit integre ipſo iure, aut præcepto abſque cooperatione aliqua criminoſi cõſiſtẽs in prohibitione, aut inhabilitate, aut in vtraq; pro diuerſitate cẽſurę & ex alia parte nõ eſt pœna intolerabilis.

Tunc autem imponitur,ſeu annectitur iuri, aut præcepto cenſura lata,quoties imponitur verbis ſignificãtibus cẽſuram actu infligi, ſeu incurri ſtatim poſt tranſgreſſionem abſque noua,& ſupperaddita ſẽtentia,vt quando imponitur verbis comminantibus cenſuram aut aliis,addito tamẽ aliquo ex illis tribus verbis, nempe,vel *latæ ſententiæ*, vel *ipſo facto*, vel *ipſo iure* quando annectitur iuri, & etiam quando imponitur verbis cenſuræ præſentis indicatiui, vt quãdo dicitur *excommunicamus,ſuſpendimus,interdicimus*. Imò etiã quando fertur verbis præſentis imperatiui,aut optatiui, quibus nõ committitur, aut quaſi imperatur alteri executio,ſeu inflictio cenſuræ, vt quando dicitur *incidat*,aut *incurrat excommunicationem*,& etiam(quidquid dicat Nauarr.c.27.n.12.) quãdo imponitur verbo ſubſtantiuo præſentis imperatiui,aut optatiui,aut futuri indicatiui addito tamen participio præteriti,vt quãdo dicitur;*ſit excommunicatus*,aut *erit excommunicatus*, imò etiam quando imponitur aliis verbis de futuro,quibus idẽ ſignificatur, vt quando dicitur *incidet*,aut *incurret excommunicationem*.

Tunc

Tunc imponitur, aut annectitur iuri, aut præcepto censura ferenda, seu sententia ferenda, quando imponitur verbis, quibus non significatur statim incurri, aut infligi post transgressionem, absque superaddita iudicis sententia, vt quando imponitur solis verbis comminatoriis, non addito verbo *lata sententia*, nec *ipso facto*, nec *ipso iure*, nec alio æquiualente, vt quando tantum dicitur, *sub pœna excommunicationis*, & quando imponitur verbis censuræ de futuro, vt quando dicitur, *excommunicabimus, suspendemus*, & quando imponitur verbis præsentis imperatiui, aut optatiui, quibus quasi imperatur; & committitur alteri executio, seu inflictio censuræ, vt quando dicitur *excommunicetur suspendatur*.

22 Addimus, vt optimè Auila 2.p.cap.2.dub.2. Ægidius disput.13.num.22. quod quando verba relinquunt dubium, an contineant censuram latam, iudicandum est non continere illam, sed tantùm ferendam, quia odia sunt restringenda.

Auil. *Ægid.*

DIFFICVLTAS VI.

Quæ requiruntur in ferente censuras ad eas validè ferendas?

PRimo ad validè ferendas censuras requiritur potestas, seu iurisdictio ad eas ferendas, vt patet & quod non sit impedita, aut per legitimam appellationem, antequam censura incurratur, ex cap. *si à iudice* 10. de appellationibus

nibus in 6. aut per legitimam recuſationem, etiam antequam cenſura incurratur, aut per excommunicationem, aut per ſuſpenſionem, ſiue ipſius ferentis cenſuras ex can. *audiuimus* 24.quæſt.1.ſiue illius,à quo dependet poteſtas ferendi cenſuras,vt per excommunicationem, aut ſuſpenſionem delegantis iuriſdictionem, quando ferens cenſuras eſt delegatus, ſi res non ſit incepta,aut per excommunicationem, aut ſuſpenſionem Epiſcopi,quando Vicarius, ſeu prouiſor illas fert, ex capit. 1. de officio Vicarij in ſexto.

Secundo requiritur ad valide ferendas cenſuras, quòd eas ferens ferat aduertens, & intendens eas infligere; quia ſi non aduertat quid agat, non fert illas valide; quia non agit vt homo: immò requiritur, quod aduertat plena aduertentia, alias ſufficiente ad mortale; quia abſque ea pronunciatio cenſuræ non erit ſimpliciter humana, & ſi non ferat cenſuras intendens eas infligere non fert illas valide: quia intentio eſt, quæ dat valorem actionibus humanis ex cap. *cum voluntate* 54.de ſententia excommunicationis,& præter dictam aduertentiam, & intentionem requiritur etiam expreſſio exterior dictæ intentionis verbis, aut ſcriptura, aut nutibus facta; aliàs non erit ſenſibilis,& humana,& quod ea ſufficienter exprimatur latio cenſuræ huius, aut illius. 23

Quod autem cenſura feratur metu graui, ſeu cadente in virum conſtantem, non obſtat valori cenſuræ, vt contra nonnullos docent 24

Ægid. Ægidius disp. 13. dub. 5. & communiter Doctores: quia censura sic lata nullo iure irritatur; quia in primis non iure naturali; quia quamuis eo metu fiat, est simpliciter, voluntaria: deinde non iure aliquo positiuo; quia nullum est quo irritetur etiam si absolutio à censura, quamuis fauorabilis ipsi absoluendo irritetur in cap. vnico de iis, quæ vi, metúsve causa fiunt in 6. quia ad hanc irritandam fuit maior ratio, quam ad irritandam lationem censuræ; quia crebrius contingit absolutionem fieri metu, quam lationem censuræ, præsertim, quod nullitas absolutionis metu extortæ est fauor potestatis Ecclesiasticæ, quæ maximè infirmaretur si absolutio sic extorta maneat valida, non vero si latio censuræ alias iusta; & magis prospiciendum est fauori potestatis Ecclesiasticæ, quam delinquentis indigni fauore.

25 Tertiò ad validè ferendas censuras requiritur, quòd eas ferens, adhuc in suos subditos, sit intra suum territorium, seu intra locum suæ iurisdictionis; vt patet ex Clement. vnica de foro competenti; quia iurisdictio contentiosa, qualis est ad ferendas censuras, exercetur pro tribunali, in quo nequit quis extra suum territorium sedere; vnde Episcopus existens extra suum territorium non potest validè ferre censuras adhuc in suos subditos: in ea tamen Clementina conceditur Episcopis vi expulsis à suo Episcopatu, vt in loco ei viciniori suam iurisdictionem exerceant petita (quãuis non obtenta) licentia ab Episcopo loci.

Quarto

Quarto requiritur, quod ferens cenſuras, eas ferat contra alterum, & non contra ſeipſum, vt conſtat ex can.2.4.q.4. quia cenſura, vtpotè pœna, tantum poteſt ferri ex vi coactiua in ſubditum, & nemo eſt ſibi, neque ſuæ legi ſubditus, quoad vim coactiuam: ac proinde iudex prohibens aliquid ſub cenſura eam non incurrit, quamuis quoad vim directiuam teneatur ſua prohibitione, cui annexuit cenſuram: imò requiritur, quod eam non ferat in propria cauſa, niſi vt violentiam ſibi factam repellat, ſeu per modum defenſionis, vt conſtat ex cap. *delicto* 6. de ſententia excommuni- 27
cationis in 6.

DIFFICVLTAS VII.

Qui poſſint ligari cenſuris?

CONueniunt Doctores, eos omnes, & ſolos poſſe cenſuris ligari, qui alicui ſuperiori Eccleſiaſtico, habenti iuriſdictionem in foro exteriori, ſubditi ſunt: quia ſicut ferre cenſuras eſt actus omnis, & ſolius dicti ſuperioris; ita etiam cenſuris ligari eſt omnis, & ſolius ſubditi dicto ſuperiori, vt deducitur ex cap. *à nobis* 21. de ſententia excommunicationis, & ex cap. *cum inferior* 16. de maioritate, & obedientia.

Vnde creaturæ irrationales, vt locuſtæ non poſſunt cenſuris ligari; quia non ſunt ſubditæ alicui ſuperiori Eccleſiaſtico; quãuis ab Eccleſia inſtitutæ ſint quædam imprecationes,

quibus à Deo postulat destructionem quarundam, quæ fructus terræ deuastant: nec ange-
27 li adhuc mali, quia non sunt subditi alicui superiori Ecclesiastico: nec homines non baptizati, quamuis sint cathecumeni; quia adhuc isti non sunt subditi Ecclesiæ, quia nondum ad eam pertinent; quia nondum receperunt baptismum, qui est ianua ad Ecclesiam: nec Papa, quia nulli superiori Ecclesiastico in foro exteriori subditus est.

Imò nec defuncti possunt censuris ligari; vt contra nonnullos Theologos, & iuristas docent communiter Doctores; quia scilicet non sunt subditi Ecclesiæ militanti; quia ei non est concessa potestas ligandi directè, nisi eos, qui super terram sunt: & ideo qui viuens non incurrit censuram, nequit eam post mortem incurrere, ac proinde qui viuus mandat occidi clericum, qui post mortem ipsius mandantis occiditur, non incurrit excommunicationem, quàm incurreret si viueret: imò defunctus, qui censura ligatus moritur non perseuerat propriè, & directè ligatus; quia iam in se ipso non est capax cen-
28 suræ; nihilominus in aliis fidelibus viuentibus manet ex voluntate Ecclesiæ obligatio, quæ in eis esset, si censura ligatus viueret, quousque defunctus absoluatur, & consequenter per absolutionem non absoluitur directæ, & in se ipso; & quia non est in se ipso ligatus, & quia non habet superiorem, à quo possit in se ipso absolui: absoluitur tamen indirectè quoad alios fideles, vt possint eum sepeli

ſepelire in loco ſacro, & pro eo ſuffragia offerre: ſicut etiam quando poſt mortem cenſura ligatur, vt aliquando fieri in Eccleſia dicitur in cap. *à nobis* 28. de ſent.excommu.tantùm ligatur indirectè, & quoad alios, vt nequeant eum ſepelire in loco ſacro, nec pro eo ſuffragia offerre, & hoc tantum modo in nonnullis conciliis aliqui hæretici ſunt poſt mortem anathematizati, ſi anathematizatio in eis ſumitur pro excommunicatione, & forte non ſumitur pro ea, ſed pro execratione, & deteſtatione, vel pro declaratione, qua declarantur fuiſſe in vita excommunicati.

Nihilominus corpora defunctorum poſſunt comburi, aut aliter male tractari; quia ſunt res quædam externæ, & ſuper terram, de quibus, ſicut de aliis rebus externis ipſius defuncti, reſpublica tam ſæcularis, quàm Eccleſiaſtica poteſt diſponere, vt expedierit ad bonum commune, neque poteſtate, ſeu iuriſdictione in ea corpora, tamquam in ſubditos ſed tantùm tanquam in res pertinentes ad rempublicam.

Nec idem poteſt à ſe ipſo cenſuris ligari; 29
quia non eſt ſibi ipſi ſubditus, ſaltem quoad vim coactiuam, vt diximus difficultate præcedenti.

Nec pueri ante vſum rationis: nec perpetuo amentes, qui ante vſum rationis in amentiam inciderunt, poſſunt ligari cenſura præ requirente propriam culpam; quia ſunt culpæ incapaces; bene tamen, quidquid alij negent, poſſunt ligari cenſura non præ requi-

rente propriam culpam, vt interdicto perſonali, ſed non quoad effectus in prohibitione conſiſtentes; quia ſunt incapaces prohibitionis, ſed quoad alios quorum ſunt capaces, vt quoad priuationem Eccleſiaſticæ ſepulturæ, ex qua priuatione redundat in alios fideles prohibitio eos ſepeliendi in loco ſacro.

Pueri tamen impuberes ratione vtentes poſſunt ſimpliciter ligari quacumque cenſura à iure lata, vt conſtat ex cap. 1. & ex vltimo de ſententia excommunicationis: & meritò; quia ex vna parte poſſunt peccare adhuc mortaliter, & ex altera nullo iure cenſura contra eos lata irritatur: imò, vt contra Hugolinum cap. 17. §. 3. num. 5. & contra Abba-
Suar. tem docent Suar. diſp. 5. ſect. 2. & Ægid. diſp.
Ægid. 13. dub. 6. poſſunt validè ligari cenſuris ab homine, quia ex vna parte poſſunt peccare ad-
30 huc mortaliter, & ex altera nullo iure cenſura contra eos lata irritatur, imò nec prohibetur contra eos ferri; ac proinde, vt indicat Ægidius id poteſt licitè fieri à ſuperiore, quòd verò nõ percipiant ordinem iudiciarium non obſtat, vt ligentur cenſuris generaliter latis; quia tunc non eſt neceſſarium ad incurſionem, quod interueniat cum illis ordo iudiciarius; imò nec obſtat, vt ligentur cenſuris ſpecialiter latis contra illos, quia inſtrui poſſunt de ordine iudiciario; ſicut etiam poſſunt ligari alij puberes ordinem iudiciarium ignorantes; quia etiam poſſunt inſtrui; imò, & quamuis non poſſent, cum poſſint medio procuratore ſe defendere: quod ſi impuberes

ratione vtentes possunt censuris ligari; etiam de facto ligantur quando in eis est causa sufficiens, vt contra Vasquez de pœnitentia quæst. 90. art. 2. dub. 4. supponunt Alterius lib. 3. disp. 10. cap. 4. & Ægidius, & quoad censuram iure latam supponitur in capite primo, & vltimo de sententia excommunicationis. *Alter. Ægid.*

Idem quod diximus de pueris ante vsum rationis, & de perpetuo amentibus ante illum, etiam est verum in perpetuo amentibus, qui post vsum rationis in amentiam inciderunt, excepto quod isti possunt ligari censuris, & de facto ligantur, quando ante amentiam dederunt causam sufficientem, sed non ligantur quoad effectus in prohibitione consistẽtes; quia iã sunt incapaces prohibitionis, sed quoad alios, quorum sunt capaces. Qui 31
verò incidit in amentiam tantùm temporaneam potest ligari censuris etiam quoad effectus in prohibitione consistentes (si aliàs sit, aut fuerit causa sufficiens) quia sicut habitualiter, & quasi in actu primo retinet vsum rationis, quamuis pro eo tempore impeditum, ita etiam est capax prohibitionis in actu primo, etiam si ab obligatione in actu secundo pro eo tempore excusetur ob dictum defectum.

***

DIFFICVLTAS VIII.

Vtrùm existens alieno Episcopatu possit ligari censuris à suo Episcopo?

32 CONueniunt Doctores, existentem extra suum Episcopatum in alieno non ligari cẽsuris annexis statuto perpetuo, seu constitutioni perpetuæ sui Episcopatus, vt constat ex cap. 2. de constitutionibus in 6. vbi redditur ratio huius; quia scilicet extra territorium ius dicenti non paretur impune: quibus verbis supponitur Episcopum non habere iurisdictionem ad dicendum ius extra suum territorium, quia dicitur existentem extra suum Episcopatum non obedire suo Episcopo, non fieri dignum pœna. Et idem est quando quis existit in loco exempto à iurisdictione sui Epi-
33 scopi, quamuis intra suum Episcopatum, vt contra Archidiaconum, & contra alios docent communiter Doctores, & deducitur ex cap. *cùm Episcopus* 7. de officio ordinarij, & ex cap. 1. de priuilegiis in 6. & merito; quia locus ille est formaliter extra territorium sui Episcopi, cùm sit extra iurisdictionem illius: nomine autem loci exempti, quoad hunc effectum intelligitur locus exemptus ratione sui, vt sunt Abbatiæ aliquæ, & prioratus aliqui, & non intelliguntur monasteria religiosorum, vt contra Henriq. & Auilam do-
Suarez. cent Suar. disp. 5. sect. 4. & Ægidius disp. 13.
Ægid. dub. 7. quia locus monasterij non est exem-
ptus,

ptus, ſed tantùm religioſi ipſi, qui non ratione loci, ſed ratione ſui ſunt ſubditi ſuis prælatis religioſis, ſicut filij parentibus, & vxor marito; & ideo vbique terrarum poſſunt à ſuis ſuperioribus ligari cenſuris, ſiue annexis ſtatuto perpetuo, ſiue præcepto, vt aduertit Ægid. num. 64. quod intellegimus de cenſuris annexis ſtatuto totius religionis, & præcepto generalis: quoad prouincialem verò, & ſuperiores immediatos domorum ſtandum eſt legibus, & conſuetudinibus religionum.

Eſt tamen difficultas, an ſubditus Epiſcopi exiſtens in alieno Epiſcopatu poſſit ligari cenſuris annexis præcepto, ſiue generali, ſiue ſpeciali ſui Epiſcopi.

Suarez diſp. 5. ſect. 5. & Sayrus lib. 1. cap. 7. partem affirmatiuam tuentur: quia præceptum, & cenſura ei annexa non tam reſpiciunt territorium, ſeu locum iuriſdictionis, quam perſonas ſubditas, ac proinde obligat ſuos ſubditos, & cenſura ei annexa eos ligat vbicumque ſint. *Suar.* *Sayr.*

Henriquez verò lib. 13. cap. 26. & Ægidius diſp. 13. num. 61. partem negatiuam tradunt, & meritò, quia iuriſdictio Epiſcopi non extenditur vltra ſuum territorium, vt ſatis ſignificat Pontifex in dicto cap. 2. dum reddens rationem, ob quam qui extra territorium 34 Epiſcopi furantur, non ligentur ſtatuto Epiſcopi excommunicantis fures, ait, quia extra territorium ius dicenti non paretur impunè, vbi per ius dicere non intelligit ferre ſtatutum *Henriq.* *Ægid.*

ſeu legem,quia fere idem eſſet,non poteſt fer-
re ſtatutum ; quia non poteſt illud ferre , ſed
idem eſt ac vti iuriſdictione;ac proinde Epi-
ſcopus tantùm habet iuriſdictionem in perſo-
nas ratione territorij , quando in eo habent
domicilium,aut quaſi domicilium.

Addimus tamen (in quo Doctores conne-
niunt)ſubditum exiſtentem in alieno Epiſco-
patu,poſſe ligari cenſuris à ſuo Epiſco ratione
delicti commiſſi in proprio Epiſcopatu , vt ſi
habens curam animarum non reſideat,quia eſt
abſens,& exiſtens in alieno Epiſcopatu , quia
tunc commiſſio reſidentiæ fit in proprio Epi-
ſcopatu , aut ſi quis furtum fecit in proprio
Epiſcopatu,& in alieno exiſtens nõ ſatisfacit,
35 quia ratione delicti ſortitur quis forum,vt di-
citur in cap.vltimo de foro competenti.Vnde
in dictis caſibus exiſtens in alieno Epiſcopatu
incurret cenſuram annexam ſtatuto,aut præ-
cepto ; ſiue generali , ſiue ſpeciali notificato
(ſiue ante egreſſum à ſuo Epiſcopatu,ſiue poſt,
ex conſenſu Epiſcopi,loci in quo eſt , qui re-
quiſitus conſentire debet , quia alter Epiſco-
pus habet ius ratione delicti)quia ex vna par-
te ſtatuto , aut præcepto notificato cenſura,
quæ ei annectitur executioni mãdatur abſque
actu aliquo iudiciali faciendo in alieno terri-
torio , quia in eo inualide fieret abſque con-
ſenſu Epiſcopi;illius territorij quamuis iniuſtè
negato,& ex altera parte ratione delicti com-
miſſi in proprio Epiſcopatu manet in alieno
territorio ſubditus ſuo Epiſcopo.

DIFFI

DIFFICVLTAS IX.

Vtrùm exiſtens in alieno Epiſcopatu poſſit ligari cenſuris ab Epiſcopo Epiſcopatus, in quo eſt?

COnueniunt primò Doctores, exiſtentem 36 in alieno Epiſcopatu, animo ſemper manendi in eo, obligari ſtatutis illius Epiſcopatus, & præceptis illius Epiſcopi, & ligari cenſuris eis annexis, quia ex tunc acquirit domicilium, & fit incola illius loci, & idem eſt, vt non pauci contra nonnullos docent, quando eſt in eo Epiſcopatu animo ibi manendi ad medietatem anni plus minuſve, quia eo acquirit quaſi domicilium.

Conueniunt ſecundò, exiſtentem in alieno Epiſcopatu abſque dicto animo tamquam hoſpitem, & alienigenam (de quo procedit difficultas) poſſe ratione delicti in eo Epiſcopatu commiſſi, ante publicationem præcepti generalis, & ante intimationem ſpecialem, ligari cenſura annexa ipſi præcepto, ſiue generali Epiſcopi Epiſcopatus, in quo eſt ei notificatio in eo Epiſcopatu, ſiue generaliter, ſi eſt generale, ſiue ſpecialiter, ſi eſt ſpeciale, vt ſi commiſit furtum, vt ſatisfaciat: quia ratione delicti ſortitur quis forum, quod illud delictum, vt dicitur in cap. vltimo de foro competenti; addidimus, *ei notificatio in eo Epiſcopatu,* quia vt contra nonnullos aduertunt Auila 2. part. cap. 3. diſp. 2. dub. 3. & Ægidius diſt. 13. *Auila. Ægid.*

num.

consensu Episcopi proprij, aut alterius, in cuius territorio sit, qui requisitus consentire
37 tenetur: quia Episcopus loci habet ius ad id ratione delicti.

Est tamen difficultas primo, an alienigena existens in alieno Episcopatu, ligetur censura generaliter lata annexa ædicto, seu præcepto generali Episcopi Episcopatus, in quo est lata, non in satisfactionem delicti antea commissi.

Gloss. Glossa in cap. *à nobis* 21. de sententia excommunicationis partem affirmatiuam tuetur: quia ratione violationis ædicti fit subditus ei Episcopo.

Ægid. Ægidius verò disp. 13. num. 58. & communiter Doctores partem negatiuam tradunt, & absque dubio traditur in dicto cap. *à nobis*. Et merito, quia ille quamuis sit in eo Episcopatu non est subditus ei Episcopo, vt supponitur in dicto cap. *à nobis*, quia non acquisiuit domicilium, nec quasi domicilium in eo, ratione cuius, quis ad parochiam, & ad Episcopatum pertinet: ergo non obligatur eius præcepto generali, [illegible] censura ei annexa, & ob [illegible]
ligatur [illegible]
speci[illegible]
38 qui[illegible]

nigenam , ratione violationis præcepti generalis , aut ſpecialis Epiſcopi non continentis materiã aliàs iure naturali , aut diuino prohibitam,fieri ſubditum ipſi,quia tali violatione non delinquit ; quia nõdum eſt ei ſubditus,vt eius præcepto obedire teneatur:& quãuis fiat, quando præceptum Epiſcopi , continet materiam aliàs iure naturali , aut diuino prohibitam,quia violatione illius fit delinquens contra præceptum naturale, aut diuinum ; fit tamen ſolùm ſubditus ipſa violatione , vt ipſi Epiſcopo poſt violationem præcipienti , ſiue gneraliter,ſiue ſpecialiter,pro violatione obediat , & vt ligetur cenſura annexa præcepto ſatisfaciendi,ſi non ſatisfaciat.

Secundò eſt difficultas an alienigena ligetur cenſuris annexis ſtatuto perpetuo Epiſcopatus in quo eſt.

Philiutius tract.11. cap. 5. in fine , partem affirmatiuam tuetur,quia ſtatutum perpetuum reſpicit territorium , & perſonas ratione territorij. *Philliut.*

Ægidius verò vbi ſupra partem negatiuam traddit,& merito;quia nemo obligatur ſtatuto,ac proinde nec cenſura ei annexa ligatur, niſi ratione domicilij , aut quaſi domicilij fiat incola illius Epiſcopatus, aut Reipublicæ,vbi eſt ſtatutum illud : quia ſtatutum ita reſpicit *Ægid.* 39
ſonas ratione illius , vt non
i in eo ſunt,ſed tantũ eos
nt,& ſunt incolæ illius.
t in quo Doctores conue-
facto , & cenſura ei anne-
xa,

xa, etiam comprehendi eos, qui post factum statutum fiunt subditi; quia obligatio statuti etiam durat eo tempore, quo iam sunt subditi: imò addimus, vt contra Sayrum, & Auilam aduertunt Suarez disp. 5. section. 5. & Ægidius num. 59. edicto, seu præcepto generali, & censura ei annexa comprehendi eos, qui post publicatum edictum fiunt subditi supra dicto modo, quia etiam post publicationem edicti, durat eius obligatio, & impositio pœnæ, alias tunc non comprehenderet eos, qui erant subditi tempore publicationis.

Suar.
Ægid.

Vagi verò, seu vagabundi ligari possunt censuris, ab Episcopo loci, in quo actu habitant, & non ab alio Episcopo, quia sunt subditi Episcopo illius, & ei soli, quia actualis habitatio in his est loco domicilij, quia non habent alium modum domicilij; quod eis conuenit iure non scripto, sed vsu, & praxi introducto.

DIFFICVLTAS X.

Vtrùm censura possit validè ferri ob peccatum tantùm veniale?

SVpponimus, in quo Doctores conueniunt, censuram strictè sumptam non posse ferri valide (& consequenter, nec incurri) nisi ob peccatum, seu culpam, quia censura est pœna, quæ necessario respicit culpam.

Est tamen difficultas an ferri possit, & incurri ob peccatum tantùm veniale.

Circa

Circa quam conueniunt Doctores primò, excommunicationem maiorem non posse, nisi ob peccatum mortale, vt dicitur in can. *nemo Episcoporum* 11. quæst. 3. quia est pœna 41 grauissima, & consequenter peccato veniali, vtpote leui, maior, inæqualis, & iniusta, ac proinde nulla, quando ob peccatum tantùm veniale fertur. Vnde non potest valide ferri, nec incurri ob non parendum superiori in re leui: imò vt contra Glossam in capit. *duo* 96. distinctione docent communiter Doctores, nec ob non comparendum, coram iudice in re leui; quia nec in non parendo superiori in re leui nec in non comparendo coram illo in re leui potest esse, nisi tantùm peccatum veniale, seu leue.

Conueniunt secundo, excommunicationem minorem posse ferri, & incurri ob 42 peccatum tantùm veniale, quia omnibus pensatis est pœna leuis; quia quamuis ex obiecto sit graue malum: ob maximam tamen facilitatem, qua auferri potest, est leue: quia auferri potest à confessario ordinario, imò à quolibet simplici sacerdote. Vnde id intelligitur de excommunicatione minori, vt nunc fertur, quæ tantum fertur à iure, quam potest confessarius peccati venialis auferre, & etiam potest intelligi de excommunicatione minori, si feratur generaliter ab homine, quia etiam potest à confessario peccati venialis auferri, non tamen est verum de excommunicatione minori,

minori, si specialiter feratur ab homine, quia hæc tantùm potest à iudice in foro exteriori auferri; ac proinde tunc esset grauis pœna, quia est graue malum ex obiecto, & esset difficile ablatu.

43 Est ergo punctum difficultatis an suspensio, & inter dictum integrè, & plenè, vt communiter feruntur, possint validè ferri (& consequenter incurri) ob peccatum tantum veniale? Addidimus integrè, & plenè, vt communiter feruntur; quia si tantùm sint ab vna actione, & ad breue tempus, vt ferri possunt pro arbitrio iudicis (quamuis tunc non erunt censuræ) possunt, vt potè pœnæ leues ferri, & incurri ob peccatum tantùm veniale.

Caiet. *Nauarr.* *Henriq.* *Auil.* Caietanus verbo *præcepti transgressio*, Nauàrrus capit. 27. num. 165. Henriquez, & Auila absolutè, & absque vlla limitatione docent, posse ferri, & incurri ob peccatum tantum veniale, quia etiam excommunicatio minor potest, & tamen est maior pœna, quam suspensio, & interdictum, adhuc plenè, & integrè lata.

Suarez. *Ægid.* *Vasquez.* Suarez verò disputat. 4. section. 4. Ægidius disputat, 13. dub. 8. & Vasquez 1. 2. disputat. 158. docent non posse & merito (excepto interdicto particulari personali puro lato à iure, vel generaliter ab homine, & non reseruato) quia suspensio, & interdictum plenè lata sunt ex obiecto grauia mala, (& excepto dicto interdicto) non possunt facilè auferri, sicut aufertur excommunicatio minor (ex quo habent, quod sint maior pœ-

na,

na, quàm excommunicatio minor) quamuis non reſeruentur, non poſſunt auferri à confeſſario ordinario, (ſicut poteſt auferri excommunicatio minor) vt de ſuſpenſione dicemus in ſuo tractatu difficul. 10. & de interdicto difficultate 16. excepimus interdictum perſonale particulare purum (id eſt, non adiunctum locali) latum à iure, vel generaliter ab homine, & non reſeruatum, vt poſſint ob peccatum tantùm veniale ferri, & incurri, vt dicemus in ſuo tractatu difficult. 13. quia ex alia parte iſtud (ſicut & alia) non eſt intenſiuè maior, imò eſt minor priuatio, quam excommunicatio minor, & ex alia ita facilè poteſt auferri, ac excommunicatio minor, quia poteſt à confeſſario ordinario auferri, vt dicemus in eo tractatu difficult. 16. & ſtatim expendimus, & ex alia non eſt adiunctum interdicto locali, quod non poteſt, niſi ob graue peccatum ferri, vt dicemus in eo tractatu difficult. 13. Quod autem nulla ſuſpenſio, & nullum interdictum, niſi dictum poſſint auferri à confeſſario ordinario probatur: quia illa cenſura, & ea ſola poteſt à confeſſario ordinario auferri, cuius abſolutio non reſeruatur, & poteſt ſacramentaliter fieri (quia iſto ſolo modo poteſt ordinarius confeſſarius cenſuram auferre,) & cuius abſolutio præreaquiritur ad abſolutionem à peccatis, vt confeſſarius non impediatur iſta cenſura à ſuo officio, & cuius abſolutione non perturbatur tribunal ferentis cenſuram, vt contingit quando perſona ligata cenſura eſt iudicialiter inco-

(margin numbers: 44 beside "communicatio minor) vt de ſuſpenſione di-"; 45 beside "cio,& cuius abſolutione non perturbatur tri-")

gnita;quia censura lata fuit à iure,vel generaliter ab homine;nulla autem suspensio impedit absolutionem à peccatis, quia dari potest suspenso manenti suspenso, nec interdictum personale speciale mixtum, seu adiũctum generali, sicut nec istud generale locale ex concessione Pontificis in c.*alma mater* 24. de sentẽtia excommunicationis in 6.& quamuis locale speciale,& generale personale verè impediant absolutionem à peccatis; nihilominus non possunt auferri à confessario ordinario, quia ablatio eorum requirit iurisdictionem exteriorẽ,& etiam ablatio interdicti generalis localis,quia nequeunt auferri sacramẽtaliter, quia nec locus, siue specialis, siue generalis, nec cõmunitas possũt sacramẽtaliter absolui.

Vnde quod dicitur in cap. *nuper* 39.de sententia excommunicat. nempe excommunicationem latam à iure, quando non reseruatur, posse ab ordinario,& à proprio sacerdote auferri,est verum generaliter, in excommunicatione lata à iure,de quo ibi est sermo,& etiam
46 in excommunicatione lata generaliter ab homine nõ reseruata:quia excommunicatio impedit absolutionem à peccatis,& absolutione ab excommunicatione,tam lata à iure, quàm lata generaliter ab homine non turbatur tribunal ferentis illam; quia persona sic excommunicata nõ est iudicialiter cognita,ac proinde ab ordinario fieri potest tam in foro exteriori,quàm in sacramentali,si alias est confessarius, quia in vtroque habet iurisdictionem, & à proprio parocho sacerdote in foro tantùm

tùm sacramentali, quia tantùm in hoc habet iurisdictionem, & idem, ob eandem rationem Pontificis, est in aliis censuris; quia id docet Pontifex non definiendo, sed declarando intentionem excommunicantis, & non reseruantis excommunicationem, vt patet ex contextu: & eadem est intentio in ferente alias censuras, & eas non reseruante, proportione tamen accommoda, ita vt censuræ quæ exigũt ad sui absolutionem iurisdictionem exteriorem, vt sunt suspensio ob rationem dictam, & interdictum personale generale, & vtrumque locale, & personale speciale adiunctum locali, siue generali, siue speciali tantùm possunt auferri ab ordinario iurisdictione exteriori, & quæ possunt sacramentaliter auferri, & absque turbatione tribunalis ferentis, vt sunt interdictum personale speciale purum latum à iure, vel generaliter ab homine, possunt etiam auferri à proprio parocho sacerdote, quia potest sacramentaliter absoluere; & ob hanc rationem etiam à confessario ordinario. 47

Nulla ergo suspensio potest validè ferri ob peccatum tantùm veniale, non solùm specialiter ab homine, sed nec à iure, nec generaliter ab homine; quia nulla potest facilè auferri, quia nulla potest à confessario ordinario auferri, & nullum interdictum potest validè ferri specialiter ab homine ob peccatum tantùm veniale: quia eo ipso non potest facilè auferri, quia non à confessario ordinario in foro sacramentali, sed tantùm à iudice ipso in foro exteriori, sicut etiam excommu-

num.59.si ante notificationem præcepti, egreditur ab eo Episcopatu, non ligatur censura tali præcepto, siue generali, siue speciali annexa, nisi post egressum ei notificetur ex consensu Episcopi proprij, aut alterius, in cuius territorio sit, qui requisitus consentire
37 tenetur: quia Episcopus loci habet ius ad id ratione delicti.

Est tamen difficultas primo, an alienigena existens in alieno Episcopatu, ligetur censura generaliter lata annexa ædicto, seu præcepto generali Episcopi Episcopatus, in quo est lata, non in satisfactionem delicti antea commissi.

Gloss. Glossa in cap. *à nobis* 21. de sententia excommunicationis partem affirmatiuam tuetur: quia ratione violationis ædicti fit subditus ei Episcopo.

Ægid. Ægidius verò disp. 13. num. 58. & communiter Doctores partem negatiuam tradunt, & absque dubio traditur in dicto cap. *à nobis*. Et merito, quia ille quamuis sit in eo Episcopatu non est subditus ei Episcopo, vt supponitur in dicto cap. *à nobis*, quia non acquisiuit domicilium, nec quasi domicilium in eo, ratione cuius, quis ad parochiam, & ad Episcopatum pertinet: ergo non obligatur eius præcepto generali, nec ligatur censura ei annexa, & ob hanc rationem, etiam non ligatur censura specialiter annexa præcepto speciali; sicut nec obligatur ipso præcepto,
38 quia scilicet non est ei subditus.

Ad rationem autem Glossæ negamus alienigenam,

nigenam, ratione violationis præcepti generalis, aut ſpecialis Epiſcopi non continentis materiã aliàs iure naturali, aut diuino prohibitam, fieri ſubditum ipſi, quia tali violatione non delinquit; quia nõdum eſt ei ſubditus, vt eius præcepto obedire teneatur: & quãuis fiat, quando præceptum Epiſcopi, continet materiam aliàs iure naturali, aut diuino prohibitam, quia violatione illius fit delinquens contra præceptum naturale, aut diuinum; fit tamen ſolùm ſubditus ipſa violatione, vt ipſi Epiſcopo poſt violationem præcipienti, ſiue gneraliter, ſiue ſpecialiter, pro violatione obediat, & vt ligetur cenſura annexa præcepto ſatisfaciendi, ſi non ſatisfaciat.

Secundò eſt difficultas an alienigena ligetur cenſuris annexis ſtatuto perpetuo Epiſcopatus in quo eſt.

Philiutius tract. 11. cap. 5. in fine, partem affirmatiuam tuetur, quia ſtatutum perpetuum reſpicit territorium, & perſonas ratione territorij. *Phillius.*

Ægidius verò vbi ſupra partem negatiuam traddit, & merito; quia nemo obligatur ſtatuto, ac proinde nec cenſura ei annexa ligatur, niſi ratione domicilij, aut quaſi domicilij fiat incola illius Epiſcopatus, aut Reipublicæ, vbi eſt ſtatutum illud: quia ſtatutum ita reſpicit territorium, & perſonas ratione illius, vt non reſpiciat omnes, qui in eo ſunt, ſed tantũ eos qui ad illud pertinent, & ſunt incolæ illius. *Ægid. 39*

Obſeruandum eſt in quo Doctores conueniunt ſtatuto antea facto, & cenſura ei anne-

xa,

xa, etiam comprehendi eos, qui post factum statutum fiunt subditi; quia obligatio statuti, etiam durat eo tempore, quo iam sunt subditi: imò addimus, vt contra Sayrum, & Auilam aduertunt Suarez disp.5. section.5.& Ægidius num.59. edicto, seu præcepto generali, & censura ei annexa comprehendi eos, qui post publicatum edictum fiunt subditi supra dicto modo, quia etiam post publicationem edicti, durat eius obligatio, & impositio pœnæ, alias tunc non comprehenderet eos, qui erant subditi tempore publicationis.

Suar. ÆGid.

Vagi verò, seu vagabundi ligari possunt censuris, ab Episcopo loci, in quo actu habitant, & non ab alio Episcopo, quia sunt subditi Episcopo illius, & ei soli, quia actualis habitatio in his est loco domicilij, quia non habent alium modum domicilij; quod eis conuenit iure non scripto, sed vsu, & praxi introducto.

DIFFICVLTAS X.

Vtrùm censura possit validè ferri ob peccatum tantùm veniale?

SVpponimus, in quo Doctores conueniunt, censuram strictè sumptam non posse ferri valide (& consequenter, nec incurri) nisi ob peccatum, seu culpam, quia censura est pœna, quæ necessario respicit culpam.

Est tamen difficultas an ferri possit, & incurri ob peccatum tantùm veniale.

Circa

Circa quam conueniunt Doctores primò, excommunicationem maiorem non posse, nisi ob peccatum mortale, vt dicitur in can. *nemo Episcoporum* 11. quæst. 3. quia est pœna grauissima, & consequenter peccato veniali, vtpote leui, maior, inæqualis, & iniusta, ac proinde nulla, quando ob peccatum tantùm veniale fertur. Vnde non potest valide ferri, nec incurri ob non parendum superiori in re leui: imò vt contra Glossam in capit. *duo* 96. distinctione docent communiter Doctores, nec ob non comparendum, coram iudice in re leui; quia nec in non parendo superiori in re leui nec in non comparendo coram illo in re leui potest esse, nisi tantùm peccatum veniale, seu leue. 41

Conueniunt secundo, excommunicationem minorem posse ferri, & incurri ob peccatum tantùm veniale, quia omnibus pensatis est pœna leuis; quia quamuis ex obiecto sit graue malum: ob maximam tamen facilitatem, qua auferri potest, est leue: quia auferri potest à confessario ordinario, imò à quolibet simplici sacerdote. Vnde id intelligitur de excommunicatione minori, vt nunc fertur, quæ tantum fertur à iure, quam potest confessarius peccati venialis auferre, & etiam potest intelligi de excommunicatione minori, si feratur generaliter ab homine, quia etiam potest à confessario peccati venialis auferri, non tamen est verum de excommunicatione minori, 42

minori,si specialiter feratur ab homine, quia hæc tantùm potest à iudice in foro exteriori auferri; ac proinde tunc esset grauis pœna, quia est graue malum ex obiecto,& esset difficile ablatu.

43 Est ergo punctum difficultatis an suspensio, & inter dictum integrè, & plenè,vt communiter feruntur,possint validè ferri (& consequenter incurri)ob peccatum tantum veniale? Addidimus integrè,& plenè, vt communiter feruntur; quia si tantùm sint ab vna actione, & ad breue tempus,vt ferri possunt pro arbitrio iudicis(quamuis tunc non erunt censurę) possunt,vt pote pœnæ leues ferri,& incurri ob peccatum tantùm veniale.

Caiet. *Nauarr.* *Henriq.* *Auil.* Caietanus verbo *praecepti transgressio*, Nauarrus capit. 27. num. 165. Henriquez, & Auila absolutè, & absque vlla limitatione docent, posse ferri, & incurri ob peccatum tantum veniale, quia etiam excommunicatio minor potest, & tamen est maior pœna, quam suspensio, & interdictum, adhuc plenè, & integre lata.

Suarez. *Ægid.* *Vasquez.* Suarez verò disputat. 4. section. 4. Ægidius disputat, 13. dub. 8. & Vasquez 1. 2. disputat. 158. docent non posse & merito (excepto interdicto particulari personali puro lato à iure, vel generaliter ab homine, & non reseruato) quia suspensio, & interdictum plenè lata sunt ex obiecto grauia mala, (& excepto dicto interdicto) non possunt facilè auferri, sicut aufertur excommunicatio minor (ex quo habent, quod sint maior pœna,

na, quàm excommunicatio minor) quamuis non referuentur, non possunt auferri à confessario ordinario, (sicut potest auferri excommunicatio minor) vt de suspensione di- 44
cemus in suo tractatu difficul. 10. & de interdicto difficultate 16. excepimus interdictum personale particulare purum (id est, non adiunctum locali) latum à iure, vel generaliter ab homine, & non reseruatum, vt possint ob peccatum tantùm veniale ferri, & incurri, vt dicemus in suo tractatu difficult. 13. quia ex alia parte istud (sicut & alia) non est intensiuè maior, imò est minor priuatio, quam excommunicatio minor, & ex alia ita facilè potest auferri, ac excommunicatio minor, quia potest à confessario ordinario auferri, vt dicemus in eo tractatu difficult. 16. & statim expendimus, & ex alia non est adiunctum interdicto locali, quod non potest, nisi ob graue peccatum ferri, vt dicemus in eo tractatu difficult. 13. Quod autem nulla suspensio, & nullum interdictum, nisi dictum possint auferri à confessario ordinario probatur: quia illa censura, & ea sola potest à confessario ordinario auferri, cuius absolutio non reseruatur, & potest sacramentaliter fieri (quia isto solo modo potest ordinarius confessarius censuram auferre,) & cuius absolutio prærequiritur ad absolutionem à peccatis, vt confessarius non impediatur ista censura à suo offi-
cio, & cuius absolutione non perturbatur tri- 45
bunal ferentis censuram, vt contingit quando persona ligata censura est iudicialiter inco-

gnita;quia censura lata fuit à iure,vel generaliter ab homine;nulla autem suspensio impedit absolutionem à peccatis, quia dari potest suspenso manenti suspenso, nec interdictum personale speciale mixtum, seu adiũctum generali, sicut nec istud generale locale ex concessione Pontificis in c.*alma mater* 24. de sentẽtia excommunicationis in 6.& quamuis locale speciale,& generale personale verè impediant absolutionem à peccatis; nihilominus non possunt auferri à confessario ordinario, quia ablatio eorum requirit iurisdictionem exteriorẽ,& etiam ablatio interdicti generalis localis,quia nequeunt auferri sacramẽtaliter, quia nec locus, siue specialis, siue generalis, nec cõmunitas possũt sacramẽtaliter absolui.

Vnde quod dicitur in cap. *nuper* 39.de sententia excommunicat. nempe excommunicationem latam à iure, quando non reseruatur, posse ab ordinario,& à proprio sacerdote auferri,est verum generaliter, in excommunicatione lata à iure,de quo ibi est sermo,& etiam
46 in excommunicatione lata generaliter ab homine nõ reseruata:quia excommunicatio impedit absolutionem à peccatis,& absolutione ab excommunicatione,tam lata à iure, quàm lata generaliter ab homine non turbatur tribunal ferentis illam; quia persona sic excommunicata nõ est iudicialiter cognita,ac proinde ab ordinario fieri potest tam in foro exteriori,quàm in sacramentali,si alias est confessarius, quia in vtroque habet iurisdictionem, & à proprio parocho sacerdote in foro tantùm

tùm ſacramentali, quia tantùm in hoc habet iuriſdictionem, & idem, ob eandem rationem Pontificis, eſt in aliis cenſuris; quia id docet Pontifex non definiendo, ſed declarando intentionem excommunicantis, & non reſeruantis excommunicationem, vt patet ex contextu: & eadem eſt intentio in ferente alias cenſuras, & eas non reſeruante, proportione tamen accommoda, ita vt cenſuræ quæ exigũt ad ſui abſolutionem iuriſdictionem exteriorem, vt ſunt ſuſpenſio ob rationem dictam, & 47
interdictum perſonale generale, & vtrumque locale, & perſonale ſpeciale adiunctum locali, ſiue generali, ſiue ſpeciali tantùm poſſunt auferri ab ordinario iuriſdictione exteriori, & quæ poſſunt ſacramentaliter auferri, & abſque turbatione tribunalis ferentis, vt ſunt interdictum perſonale ſpeciale purum latum à iure, vel generaliter ab homine, poſſunt etiam auferri à proprio parocho ſacerdote, quia poteſt ſacramentaliter abſoluere; & ob hanc rationem etiam à confeſſario ordinario.

Nulla ergo ſuſpenſio poteſt validè ferri ob peccatum tantùm veniale, non ſolùm ſpecialiter ab homine, ſed nec à iure, nec generaliter ab homine; quia nulla poteſt facilè auferri, quia nulla poteſt à confeſſario ordinario auferri, & nullum interdictum poteſt validè ferri ſpecialiter ab homine ob peccatum tantùm veniale: quia eo ipſo non poteſt facilè auferri, quia non à confeſſario ordinario in foro ſacramentali, ſed tantùm à iudice ipſo in foro exteriori, ſicut etiam excommu-

nicatio minor, si feratur specialiter ab homine, non potest ob peccatum tantum veniale ferri validè ob eandem rationem.

48 Ex dictis deducitur, eum, qui in violatione statuti, aut præcepti, cui annexa est censura aliqua excusatur à peccato prærequisito ad lationem validam, & ad incursionem illius, siue mortali, siue veniali pro diuersitate cẽsurarum quocunque modo excusetur, siue defectu aduertentiæ, siue vi, aut metu, siue graui aliqua necessitate, siue alia via non incurrere eam censuram.

DIFFICVLTAS XI.

Vtrùm censura possit ferri ob peccatum purè internum?

Adrian. Med. Cord. ADrianus quodlibet. 8. q. 1. lit. G. Medina C, de pœnitentia, tract. de oratione q. 15. & Corduba lib. 4. quæstionum Theolog. q. 13. docent, ferri posse censuram ob peccatum purè internum. Et ratione probatur; quia potestas Ecclesiæ est spiritualis: ergo potest præcipere, & prohibere actus purè internos, & spirituales, & inobedientes præcepto, aut prohibitioni, censuris punire. Et confirmatur variis exemplis; quia in clemen. 1. de hæreticis excommunicantur Inquisitores, qui in causa fidei odio, vel amore aliquid omittunt: & in Clementin. 1. de statu Monachorum excom-
49 municatur Monachus Benedictinus, qui absque licentia Prælati se confert ad Curiam Regiam

Regiam animo accuſandi illum : & in can. *ſi* Cõ Gran.
quis d. 30. deſumpto ex Concilio Grangenſi
cap.18.anathematizantur, qui in die Domini-
ca ieiunant in contemptum eiuſdem diei : &
in pluribus Canonibus Conciliorum anathe-
matizantur,qui crediderint contra id,quod in
ipſis decernitur.

Suarez verò diſp.4. ſect. 2. Ægid. diſp. 13.
dub.8.Vazq.1.2.diſp.160.& communiter Do-
ctores docent(& meritò)non poſſe adhuc va-
lidè ferri cenſuram ob peccatum merè inter-
num, quod non exeat in actum exteriorem
ſenſibilem,quod deducitur ex *c.tua nos* 34. &
ex cap.*ſicut tuos* 33.de ſymonia, & ex can. *eru-
beſcant* 32.Et ratione probatur;quia homo ne-
quit actus purè internos cognoſcere : ergo
quamuis ſit ſuperior nequit de illis iudicare,
nec eos præcipere,nec prohibere ; ac proinde
nec eos, nec eorum omiſſiones cenſuris , nec
alia pœna punire ; cùm hoc tamen bene ſtat,
quod prohibito actu exteriori , etiam indire-
ctè , & per accidens maneat prohibitus actus
interior efficax voluntatis,quia eſt cauſa actus
exterioris prohibiti:& prohibito,ſeu facto il-
licito actu exteriori nequit non eſſe illici-
tum ad illum conari : nihilominùs pœna im- 50
poſita pro opere exteriori non incurritur ob
affectum efficacem illius, ſi non fiat opus ip-
ſum; quia pœna non deriuatur ſecundario ex
actu exteriori in affectum efficacem,ſicut de-
riuatur culpa,ſeu malitia.

Poteſt tamen Eccleſia non ordinaria pote-
ſtate ſuprema legiſlatoris humani , ſed extra-

ordinaria,& ſpeciali Chriſti commiſſione gerens vicem Chriſti à peccatis purè internis abſoluere,& in votis purè internis diſpenſare.

Ad rationem ergo aduerſariorum reſpondemus: quod quamuis poteſtas Eccleſiaſtica etiam,quoad forum contentioſum ſit ſpiritualis, id eſt, circa ea quæ conducunt animæ ad vitam æternam; quia tamen reſidet, & conceſſa eſt hominibus modo generali,& ordinario,qui verè ſunt ſenſibiles, & dependenter à ſenſibus cognoſcentes,& iudicantes: ideò talis poteſtas directè non ſe extendit,niſi ad ea, quæ ſenſibus percipi poſſunt.

Ad confirmationem deſumptam ex dictis
Vazq. exemplis reſpondemus, vt optimè Vazquez, nullum actum interiorem contentum in illis præcipi,neque prohiberi,nec puniri ab Eccleſia,niſi verbo, aut alio ſigno exterius indice-
51 tur,quamuis cõiungatur cum exteriori actu, ac proinde inquiſitores non incurrere excommunicationem, quamuis ex odio, vel amore non procedant in cauſa fidei, niſi ſigno aliquo exteriori indicent omiſſionem procedendi prouenire ex odio, vel ex amore; nec Monachum Benedictinum, quamuis adeat curiã animo accuſandi ſuperiorem,niſi exterius indicet adire eo animo;nec eos,qui in contemptum diei Dominicæ ea die ieiunant, niſi indicent exterius id fieri in contemptum, nec eos,qui interius diſcredunt,niſi exterius indicent animum hæreticum;imò non ſufficit poſtea fateri ſe interius diſcrediſſe, nec adiiſſe curiam eo animo, nec non proceſſiſſe in cau-

ſa

ſa fidei ex odio,aut ex amore; quia id non eſt diſcredere,nec adire curiam eo animo,nec nó procedere in cauſa fidei ex odio,aut ex amore.

DIFFICVLTAS XII.

Vtrùm cenſura poſſit ferri ob peccatum exterius abſque inobedientia reſpectu Eccleſiæ?

SVpponimus, Iudices Papa inferiores non 52
poſſe licitè ferre cenſuram ob peccatum exterius præteritum factum abſque inobedientia,ſeu contumacia reſpectu Eccleſiæ,ſeu miniſtrorum Eccleſiæ,id eſt,quando non præceſſit aliqua iuridica monitio, ſeu iuſſio, aut prohibitio,qua monuerint opus illud peccati non eſſe faciendum,quia ferre cenſuram,non præſuppoſita dicta monitione prohibitum eſt iure canonico in cap.*Romana* 5.& in cap.*Conſtitutionem* 9.de ſentent. excommunic. in 6.& in cap.*reprehenſibilis* 26.de appellationibus, & in aliis capitibus iuris.

Eſt tamen difficultas, an cenſura poſſit à dictis iudicibus validè ferri abſque dicta inobedientia, id eſt, ob peccatum, quod non ſit contra ius, aut præceptum Eccleſiaſticum, quamuis ſit contra ius naturale,aut diuinum, aut humanum ſæculare.

Caietanus 2.2.quæſt.69.art. 2. Almaynus de 53 *Caiet.* *Cordub.* *Almayn.*
poteſtate Eccleſiaſtica c.10.& Cord.l.2.quæſt. 27.ad 2.docent, excommunicationem maiorem(ac proinde maiori ratione ſuſpenſionem, & interdictum) poſſe validè ferri, etiam

à iudicibus inferioribus, ob peccatum exterius absque dicta inobedientia.

Quod variis exemplis, & canonibus probatur, in quibus dicitur lata censura, nulla facta mentione monitionis: eis tamen id non probatur efficaciter; quia quamuis in eis non fiat mentio dictæ monitionis, non tamen significatur, nec supponitur non fuisse factam.

Ratione tamen probatur, quia peccatum exterius, quamuis non sit contra præceptum Ecclesiasticum, potest esse dignum censura, & potest ab Ecclesia puniri in bonum animæ illius, qui peccat; & ex alia parte censura ex eo, quod feratur absque inobedientia respectu Ecclesiæ non irritatur iure aliquo: ergo ferri potest validè ob peccatum exterius, quod non sit contra præceptum Ecclesiæ.

54 Suarez verò disp. 4. sect. 5. Auila 2. p. c. 5. dis. 1. dub. 10. Ægid. disp. 13. dub. 8. Vazquez de excommun. dub. 12. & communiter Doctores docent, censuram non posse validè ferri à iudicibus (ac proinde nec incurri) nisi ob peccatum exterius inobedientiæ, seu contumaciæ respectu Ecclesiæ. Et meritò, quia excommunicatio (imò etiam suspensio, & interdictum, vt sunt censuræ) instituta est ab Ecclesia in pœnam contra sibi contumaces, seu inobedientes, quia eam instituit excitata, & admonita à Christo illis verbis Matth. 18. *Quod si Ecclesiam non audierit sit tibi, sicut ethnicus, & publicanus: Amen dico vobis quæcumque alligaueritis super terram erunt ligata & in cœlo*: & ob id ad eam infligendam præcipitur iure canonico

Suarez. Auil. Ægid. Vazq.

Mat. 18.

nico fieri admonitionem, imò trinam, aut vnam pro tribus, ad imitationem trinæ admonitionis, quam Christus vbi supra præscripsit fieri peccatori, quamuis vnam tantùm præscripserit fieri ab Ecclesia, & alias duas à proximo. Ergo contra institutionem, & naturam excommunicationis, & aliarum censurarum est ferri ob peccatum, quod non sit inobedientiæ, seu contumaciæ respectu Ecclesiæ; ac proinde aliter lata erit nulla, & inualida non iure Ecclesiastico puro superaddito naturæ censuræ, sed iure Ecclesiastico naturali, id est, iure suæ naturæ quam habet ex Ecclesiæ institutione, ex quo constat ad rationem aduersariorum. 55

Id verò quod addunt Suarez, Auila, & Ægidius, nempè ad valorem censuræ prærequiri contumaciam respectu Ecclesiæ comminantis sub censura, falsum est, vt indicāt Couarr. 1. p. §. 9. & 10. & Vazq. dub. 16. ad finem, quia absque fundamento aliquo talis comminatio requiritur, imò contra rationem: quia quamuis ea comminatio non fiat ab Ecclesia, qui ei non obedit verè dicitur contumax in Ecclesiam, & eam non audire, quod sufficit, vt censura puniatur: quod non leuiter confirmatur ex eo, quod in cap. *vt animarum* 2. de constitutionibus in 6. vt quid fauorabile, & priuilegium statuitur non incurri censuram annexam statuto ordinariorum ab eo, qui eam probabiliter ignorat, quo supponitur, quod incurreretur, si id non statueretur; & quod incurritur censura iure communi lata, *Suarez. Auil. Ægid. Couarr. Vazq.*

ac proinde quod inobedientia respectu Ecclesiæ comminantis sub censura non prærequiratur ad valorem censuræ, quia qui omnino, aut probaliter ignorat censuram, non est sic inobediens Ecclesiæ.

56 Addidimus non posse censuram validè ferri absque inobedientia respectu Ecclesiæ à iudicibus Papa inferioribus; quia contra non paucos existimamus posse etiam excommunicationem validè ferri à Papa absque dicta inobedientia; quia potestas Papæ ad ferendas validè censuras non est limitata ad eas dicto tantùm modo ferendas; quia non est limitata per ipsius institutionem, per quam inferioribus limitatur, vt patet; quia sibi nequit eam auferre nec limitare, nec limitata est à Christo illis verbis: *Quòd si Ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus, & publicanus*; quia Christus illis verbis, nec limitauit Ecclesiæ facultatem ad censuras eo tantùm modo instituendas, & ferendas, nec eas eo tantùm modo instituit, quia eas verè non instituit. Nihilominùs Papa illicitè feret censuram absque dicta inobedientia, quando ad secum dispensandum in sua institutione non sit rationabilis causa; quia Papa suo iure tenetur quoad vim directiuam.

* * *

DIF

DIFFICVLTAS XIII.

Vtrùm quando censura fertur ob aliquod peccatum, tantum feratur ob illud completum in suo genere?

COnueniunt Doctores censuram latam ob aliquod peccatum, tantùm ferri, & incurri ob illud in suo genere completum, vt verbis sonat; ita Suarez disp.4.sect.3. Auila 2. p.cap.5.disput.3. dub. 5. & Ægidius 13. n. 75. quod non leuiter deducitur ex cap. *perpetuo sanctionis* 7.de elect.in 6. Et ratione probatur, quia impositio pœnæ est odiosa: ergo est strictè interpretanda. 57 *Suarez. Auila.*

Vnde qui conatur percutere Clericum, si verè non percutit, vel quia errauit, vel quia impeditus fuit, vel aliter non incurrit excommunicationem canonis *si quis suadente:* & qui percutit aliquem, si non sequatur mors non incurrit censuram, si lata sit ob homicidium, quousque mors sequatur: & si non sequitur, quamuis miraculosè impediatur, nunquam 58
incurret; quia quamuis ante mortem actio ex parte delinquentis sit perfecta, non tamen est perfecta, vt significatur nomine *homicidium,* quod significat actionem delinquentis, vt coniunctam cum morte: & qui scribit ad aliquem non incurrit censuram latam ob scribendum ad illum, quousque ad illum perueniat scriptura: & qui profert hæresim absque

que assensu hæretico interiori, non incurrit excommunicationem latam contra hæreticos, quia non est perfectè hæreticus.

Et ob eandem rationem, qui consulit, aut mandat opus, cui est annexa censura hanc non incurrit, quamuis ex consilio aut mandato fiat opus (nisi illa sit etiam extensa ad consulentes, aut mandantes) quia qui consulit, aut mandat opus non efficit illud in rigore: imò addimus quod quando censura fertur ob consilium, aut mandatum non incurritur, si non sequitur opus, & quamuis sequatur non incurritur ante opus sequutum, quando censura principaliter fertur tãtùm propter opus,
59 vt fertur excommunicatio contra mandantes percussionem Clerici: at quãdo censura etiam fertur principaliter ob consilium, aut mandatum, statim incurritur ante sequutum opus: & quamuis nunquam sequatur, vt fertur excommunicatio in c. 1. de homicidio in 6. contra eos, qui mandant aliquem occidi per assassinos (quę excommunicatio iam non habet locum, quia iam non sunt assassini:) & vt fertur in clementina de pœnis cap. 1. contra Religiosos mendicantes, qui in concionibus docent aliquid animo retrahendi populum à solutione decimarum, subintellige tamen animo exterius expresso, iuxta ea quæ diximus diffic. 11.

Obseruandum est censuram latam ob consilium, aut mandatum non principaliter, sed tantùm accessoriè (qua ratione censenda est ferri quoties non constat etiam ferri principali

paliter) quæ non incurritur, nisi sequuto effectu, aliquando non incurri, quamuis sequatur effectus: tunc videlicet quando efficiens effectum non efficit illum motus, cõsilio, aut mãdato, sed eodẽ modo efficit illũ, ac si non fuisset cõsultus nec mãdatus, quod contingit, quando consilium, aut mandatum, vel non fuit à principio efficax, vel si fuit desiuit esse efficax ante effectum sequutum: est tamen discrimen inter consilium, & mandatum quantũ ad decisionem efficacis, quod mandatum eo ipso, quod reuocatur, & reuocatio fit nota mandatario, desinit esse efficax, quia in man- 60
dato agitur res mandantis & in eius gratiam, & vt ei placeatur, ac proinde cognita opposita voluntate mandantis, etiam mandatum desinit mouere, seu esse efficax: in consilio verò non agitur res consulentis, nec in eius gratiam; ac proinde non eo ipso, quod reuocatur, quamuis reuocatio fiat nota consulto, desinit mouere, & esse efficax. Sed an reuocatio, seu pœnitentia quantum est ex se efficax consilij, aut mandati impediat incursionem censuræ dicemus difficultate 15.

DIFFICVLTAS XIV.

Vtrùm censura lata contra facientes etiam comprehendat consulentes, & mandantes?

CONueniunt Doctores, vno aut altero excepto, censura lata contra facientes ali- 61
quod opus, v. g. percussionem Clerici, non com

comprehendi consulentes, quando in latione censuræ id non significatur; quia consulens non dicitur absolutè, & simpliciter facere opus: qui enim consulit percussionem Clerici, quãuis sit causa moralis percussionis, quæ fit ex vitalis consilij, nõ tamẽ dicitur percutere.

Est tamen difficultas, an comprehendantur mandantes, seu commendantes, & committentes alteri opus, ob quod fertur censura.

Syluest. Rosel. Syluest. *excommunicatio*, 9. n. 79. & *excommunic.* 10. q. 4. & Rosella *excommunic.* 1. casu 43. n. vlt. Partem affirmatiuam tuentur, quæ deduci videtur ex cap. *mulieres* in 6. de sent. excommun. dum dicitur eos quorum authoritate, aut mandato alij iniiciunt manus violentas in

62 Inn. II. Clericos esse excommunicatos excommunicatione lata ab Inn. II. in can. *si quis suadente diabolo* 17. q. 4. reseruata sedi Apostolicæ, hæc autem excommunicatio in eo canone tantùm fertur contra eos, qui manus violentas in Clericos iniiciunt, ergo censura lata contra facientes, etiam mandantes. Et ratione insinuata in eodem cap. probatur, quia qui aliquid mandat efficere absolutè, etiam simpliciter dicitur illud efficere. Iudex enim, qui mandat, seu committit exequutori, quod aliquem suspendat, absolutè dicitur illum suspendere, ergo censura lata contra facientes aliquid etiam comprehendit mandantes, quia etiam isti verè, & absolutè dicuntur illud efficere.

Nauar. Ægid. Nauarr. verò cap. 27. num 51. Ægid. disput. 14. num. 188. & communiter Doctores partem negatiuam tradunt. Et meritò, quia lex

pœ

pœnalis,vtpotè odiosa, strictè est accipienda secundùm propriam, & rigorosam significationem verborum: qui autem mandat, seu committit aliquid efficere,id non efficit propriè,& in rigore, quia mandare, & efficere sunt in rigore distinctæ actiones, quamuis mandans opus aliquando dicatur absolutè,& simpliciter illud efficere: tunc videlicet enim quando id solet effici per alios, vt ædificare, suspendere,sepelire mortuum,& alia. Ex quo constat ad rationem pro aduersariis adductam: quod non leuiter confirmatur ex eo, quod in non paucis iuribus, quibus fertur censura contra facientes aliquid, etiam additur contra mandantes,vt constat ex cap. vltimo de pœnis in 6. & ex clementina 1. eodem tit.& ex multis excommunicationibus Bullæ Cœnæ Domini. 63

Vnde excommunicatio, quæ in dicto cap. *mulieres* dicitur, aut supponitur incurri ob mandatum percussionis Clerici, non est ex vi dicti canonis, *si quis suadente*, in quo tantùm fertur excommunicatio contra percutientes Clericum,sed ex vi dicti c.*mulieres*,in quo ex- 64
communicatio illa lata in eo canone extenditur ad mandantes, ad quam extensionem faciendam motus fuit Pontifex ratione pro aduersariis adducta, quia scilicet ille dicitur committere delictum, cuius authoritate, & mandato committitur,quæ ratio non sufficeret ad illam excommunicationem incurrendam,nisi Pontifex ea motus faceret dictã extensionem,sicut etiam in c.*quanta* 47. de sent.

excom

excommunic. extenditur excommunicatio dicti canonis ad non impedientes percussionem Clerici cùm possint, ad quam extensionem mouetur Pontifex, quia illi consentiunt. (Et consequenter etiam extenditur ad consulentes, & auxilium præbentes; quia etiam consentiunt:) consentientes autem pari pœna plectendi sunt, ac facientes, quæ ratio non sufficeret ad illam excommunicationem incurrendam, nisi etiam ea motus Pontifex talem extensionem faceret.

Ægidius tamen excipit casum, nempe quando lex esset ferè frustratoria, si non comprehenderet mandantes, vt esset lex prohibens sepelire excommunicatum defunctum, si sola persona, quæ suis manibus sepelit incurrat excommunicationem, & non id mandantes, id tamen absque sufficienti fundamento excipit, vt in eo casu non habeat locum nostra doctrina supradicta, ob quam in c. *si ciuitas* 17. de sent. excommun. in 6. necessarium fuit, vt interdictum, quo ciuitas interdicitur, etiam comprehenderet suburbia, quod Pontifex illud extenderet ad suburbia, quamuis esset ferè frustratorium, si illa non comprehenderet.

DIFFICVLTAS XV.

Vtrùm quando censura extenditur ad mandantes, & consulentes eam incurrant, si ante opus sequutum reuocent mandatũ, aut consiliũ?

65 Difficultas hæc tantùm habet locum, & procedit de censura lata ob opus, & extensa

ensa ad mandatum, & consilium; lata principaliter ob opus tantùm, & quæ ob id non incurritur ante opus sequutum.

Conueniunt Doctores reuocationem, seu resipiscentiam à mandato, vel consilio peruenientem ad notitiam mandatarij, vel consulti, qua mandatum, vel consilium desinit mouere, seu esse efficax (quod semper efficit reuocatio mandati nota mandatario, & non semper reuocatio consilij quamuis nota consulto) impedire incursionem censuræ; quia tunc nec mandans, nec consulens est causa operis, ob quod solum principaliter lata est censura.

Est tamen difficultas, an quando manda- 66
tum, aut consilium post reuocationem, seu pœnitentiam mansit efficax, seu mouens, vel quia reuocatio non peruenit ad notitiam, vel aliter, tunc reuocatio, seu pœnitentia impediat incursum censuræ, & non procedit, quando reuocatio, seu pœnitentia non est efficax quantum est ex se, id est, quando non est talis, vt mandans, aut consulens quantum in se est pro temporis opportunitate non curat impedire efficaciam, seu motionem, seu influxum sui mandati, aut consilij, si commodè potest notificando reuocationem, & si necessarium sit aliter impediendo, ne eueniat opus; quia quando reuocatio non est sic efficax non impedit incursum censuræ; quia tunc
mandans, aut consulens non tantum est cau- 67
sa moralis operis, sed etiam permanet inobediens saltem habitualiter superiori prohi-

benti mandatum, aut consilium, quia non retractat illud efficaciter quantum est ex se, sed procedit difficultas, quando reuocatio, seu pœnitentia est efficax, quantum est ex se, & tamen non impedit influxum mandati, aut consilij in opus, quia mandans, aut consulens nequit saltem commodè, quamuis id procurauerit, an scilicet tunc reuocatio habita ante incursum censuræ illum impediat.

Ægid. Circa hanc ergo difficultatem Ægidius disputatione 14. dubio decimoquinto, & plures alij partem negatiuam tuentur; quia etiam tunc mandans, aut consulens verè fuit contumax seu inobediens Ecclesiæ, quæ prohibuit mandatum, aut consilium, & sub censura lata, & ex mandato, aut consilio verè fuit factum opus.

Innoc. Tabiena. Auil. Innocentius verò in capite *mulieres* sexto de sententia excommunicationis; Tabiena verbo *excommunicatio*.5. casu 1. numero 35. & Auila 2. parte disputatione 3. dubio 7. partem affirmatiuam tradunt. Et meritò; quia per dictam reuocationem, seu resipiscentiam ex se efficacem cessat, imò destruitur inobedientia habitualiter perseuerans. Ecclesia autem supposita institutione censurarum, vel non potest validè, vel non intendit ligare censura eum, qui ante incursionem iam non est inobediens adhuc habitualiter, sed pœnitens efficaciter, sicut etiam debet absoluere à censura incursa eum, quem efficaciter, quantum est ex se, pœnitet inobedientiæ factæ.

Et

Et ob hanc rationem censura, quando iure aliquo, aut præcepto fertur contra scribentes ad aliquas personas, v.g. ad moniales, non incurritur quando antequam epistola perueniat ad personam ad quam mittitur, scribens resipiscit modo dicto; quia hæc censura non incurritur antequam scriptura perueniat ad personam, & dicta inobedientia cessat antequam perueniat, & incursa sit censura. Vnde qui scribit ad excommunicatum, si antequam scriptura perueniat ad excommunicatum ita resipiscit: vt si commodè posset, impediret peruentum scripturæ, non incurrit excommunicationem minorem iure latam ob communicationem cum excommunicato, & qui propinat venenum Clerico, si ante mortem Clerici omnino efficaciter resipiscat non incurrit excommunicationem latam in can. *si quis suadente diabolo.*

Et ob eandẽ dictã rationem credimus eum, quem antequam iudex ferat censuram pro transgressione sui præcepti, monitione sufficiente præmissa, pœnitet efficaciter inobedientiæ factæ, ita vt si post pœnitentiam possit, obediat (v.g. soluat creditori) & si non possit obedire, si obedire paratus, non incurrere 69
censuram, quamuis latam à iudice contra eum siue absentem, siue præsentem.

Obseruandum tamen est, dictam reuocationem, seu pœnitentiam consilij, aut mandati, aut inchoationis operis non impedire obligationem satisfaciendi damno illato medio consilio, aut mandato, aut media inchoatione

operis verè influente in damnum illud: nec impedire irregularitatem annexam ei consilio, aut mandato, aut operi cuius facta fuit inchoatio (& idem est de quacumque alia pœna, aut pœnalitate, quæ non sit censura) quia ex vna parte præcessit causa sufficiens ad incurrendam irregularitatem, nempè delictum semel commissum medio consilio, aut mandato, aut media inchoatione illius, & ex altera irregularitas, cùm non sit censura, non requirit perseuerantiam inobedientiæ vsque ad incursionem illius.

DIFFICVLTAS XVI.

Vtrùm censura ferri possit pro peccatis futuris?

70 CEnsura fertur pro peccatis futuris, quando annectitur iuri, aut præcepto, quo præcipitur, vt in posterum fiat aliquid, aut quo prohibetur, ne in posterum fiat aliquid sub hac, aut illa censura ipso facto incurrenda, quod est ferri pro peccatis futuris, sub conditione, si fiant, siue subintellecta, quando sic fertur, *qui furatus fuerit sit excommunicatus*; siue expressa, vt quando dicitur, *si quis furatus fuerit sit excommunicatus.*

Hoc ergo supposito, conueniunt primò Doctores censuram validè, & licitè ferri iure, seu lege, aut quod idem est validè, & licitè annecti iuri, seu legi pro peccatis futuris, quod non paucis canonibus, & statutis Ecclesiasticis

ſiaſticis factum eſt. Et meritò, quia latio cenſuræ medio iure pro peccatis futuris nullo iure cauetur.

71 Conueniunt ſecundò, cenſuram poſſe validè ferri ab homine, ſeu à iudice, tam generaliter, quàm ſpecialiter pro peccatis futuris, quia id nullo iure irritatur.

Eſt tamen difficultas, an poſſit licitè ferri ab homine, ſeu iudice pro peccatis futuris.

Nonnulli Canoniſtæ docent, non poſſe licitè ferri, qui ducuntur cap. *Romana* 5. de ſentent. excommunicat. in 6. vbi Innoc. IV. ait: *Caueant ne ſententias excommunicationis, ſiue ſpecialiter, ſiue generaliter pro culpis futuris proferre præſumant.* Vbi verbum caueant videtur prohibitionis.

Couarr. tamen 1. par. §. 10. Vaſquez de excommunic. dub. 12. & Suar. diſputatione 3. ſectione 4. & communiter Doctores docent id poſſe licite fieri, quod iudices regulariter faciunt. Et in cap. *à nobis* 21. de ſententia excommunic. & in Trident. ſeſſ. 25. cap. 3. de reformatione ſupponitur, licitè fieri, imò etiam in dicto capite *Romana*, in quo verbum illud *caueant*, quo prohibendum erat, ſi in eo fuiſſet prohibitum, aut non continet prohibitionem, ſed ſimplicem admonitionem, ne id fiat, aut ſi continet prohibitionem, id non prohibetur ſimpliciter, & abſolutè, ſed tantum quando non eſt rationabilis cauſa ad id: 72
quia in eo capite tantum cauetur, ne feratur cenſura à iudicibus pro peccatis futuris omnino (nempe qui tale fecerit ſit excommuni-

Couar. *Vaſquez.* *Suarez.* *Trident.*

catus,) nisi quando peccatum, seu culpa præcedit, id est, nisi quando peccata similia ei, ob quod vitandum fertur censura, fuerint commissa, & ne feratur pro peccatis iam commissis exigentibus satisfactionem, vt fiat satisfactio; nempe, *Qui tale furtum fecit, sit excommunicatus, nisi intra tale tempus satisfecerit*, nisi quando mora præcessit, id est, nisi debita satisfactio iam sit in mora, aut nisi pro quolibet modo ex his duobus ferendi censuras sit alia rationabilis causa præter assignatam pro quolibet, vt attente legenti constabit.

DIFFICVLTAS XVII.

Vtrùm committens peccatum, cui annexa est censura, committat duplex peccatum?

75 *Henriq.* HEnriquez lib. 5. de Sacrament. capite 7. docet committentem peccatum, cui annexa est censura, committere duplex peccatum, alterum contra eam virtutem, contra quam aliàs est, seclusa censura, alterum inobedientiæ, contra obedientiam: v.g. committentem furtum, cui annexa est censura, duplex committere peccatum, alterum iniustitiæ, & alterum inobedientiæ.

Cordub. Auil. Corduba verò in summ. quæst. 11. & Auila 2. p. cap. 5. disputatione 1. dub. 11. docent, non committere, nisi vnum peccatum contra eam virtutem, contra quam aliàs est, seclusa censura, vt in exemplo furti tantùm committere

pec

peccatum iniustitiæ. Et meritò; quia ex vna parte, non est speciale aliquod præceptum non incurrendi censuram,& ex altera ad eam incurrendam non est necessarius actus inobedientiæ specialis, ortus ex affectu expresso non se subiiciendi superiori, quia sufficit actus inobedientiæ generalis contra præceptum superioris,ortus ex motiuo vt illis, aut 74
delectabilis, vel ex alio, quàm non se subijciendi superiori; obedientia autem generalis non est virtus distincta ab ea contra quam est actus ille(v.g.furti)ob quē incurritur censura.

DIFFICVLTAS XVIII.

Vtrùm censura possit ferri absque præuia monitione canonica?

SVpponimus ad ferendam censuram medio iure,aut præcepto siue generali, siue speciali pro peccatis, seu transgressionibus futuris, sub conditione *si fiant*, siue expressa, siue sub intellecta nullo iure prærequiri aliam monitionem,quàm lationem iuris,aut præcepti,& eorum promulgationem eis annectendo censuram ipso facto incurrendam. Et satis congruenter nulla alia monitio iure prærequitur, quia ipsum ius, aut præceptum, cui censura annectitur, non tantùm semel, aut iterum sed continuo admonet sub censura iam lata sub conditione dicta:quod autem 75
ad ferendam censuram medio præcepto tam speciali, quàm generali (in quo est ma-

ior difficultas, quam medio iure) nulla alia monitio, quam dicta præ requiratur, satis indicatur in capite *Romana* 5. de sententia excommunicationis in sexto, in quo quamuis sermo sit de pronuntiatione excommunicationis ab homine, tam generaliter, quàm specialiter, & tàm pro peccatis præteritis, vel præsentibus, quam pro futuris: nihilominus ad pronuntiandam excommunicationem pro peccatis præteritis, vel præsentibus, quæ fertur ab homine noua sententia post commissum peccatum prærequiritur, quòd præcesserit monitio canonica ante peccatum: ad pronuntiationem verò excommunicationis, tam generaliter, quàm specialiter pro futuris nulla fit mentio admonitionis distinctæ ab ipso præcepto, cui excommunicatio annectitur: quod etiam indicatur in cap. *reprehensibilis* 26. de appellationibus dum dici-
6 tur: *Vt nec Prælati proferant sententiam suspensionis, vel excommunicationis non præmissa canonica admonitione, nisi talis sit culpa, quæ ipso suo genere inducat pœnam suspensionis, vel excommunicationis*, id est: annexa sit iuri, aut præcepto ipso facto incurrenda; vbi supponitur posse incurri suspensionem, aut excommunicationem annexam iuri, aut præcepto nulla canonica monitione præmissa.

Vnde praxis iudicũ, qui dũ censuras ferunt tã generaliter, quã specialiter medio præcepto pro peccatis omnino, aut aliquo modo futuris, admonent addẽdo, *trina canonica monitione præmissa*, nõ est necessaria, quamuis sit optima.

Admo

Admonitio erga canonica tantùm prærequiritur, & præmittenda est, vt feratur censura ab homine, tam generaliter, quàm specialiter media noua sententia, post peccatum iam omnino commissum pro ipso: est autem generaliter prærequisita, etiam quando censura fertur à Prælato spoliato sua Ecclesia ad defensionem sui iuris, vt contra nonnullos aduertunt Couarruuias prima parte §. nono, *Couarr.* & Vasquez dubio decimo; quia absque fundamento fit hæc exceptio, sicut etiam aliæ: *Vasquez.* prærequiritur autem pro ferenda excommunicatione à iudice in dicto capite *Romana*, & in 77 capite *sacro* 48. de sententia excommunicationis, & pro excommunicatione, & suspensione in dicto capite *reprehensibilis*; vbi nomine suspensionis potest etiam intelligi interdictum, quod nomine suspensionis significatur capite primo de sententia excommunicationis in sexto: & pro interdicto sub nomine interdicti supponitur in capite *ex parte* vigesimo secundo de verborum significatione, & indicatur in cap. *statutum* 13. de sententia excommunicat in sexto.

Et dicta canonica monitio etiam prærequiritur, vt iudex ferat nouam censuram ob delictum iam factum, cui alias iure, aut præcepto est annexa similis censura ipso facto incurrenda, vt contra nonnullos aduertit Vasq. dub. 12. quia nullibi, adhuc in cap. *reprehensibilis* 16. de appellationibus, fit exceptio pro hoc casu; quia in eo cap. dum prohibetur proferri sententia censuræ non præcedente

78 canonica monitione addendo hanc exceptionem, nempe nisi talis sit culpa, quæ ipso suo genere censuram inducat, quo significat in casu, in quo censura feratur ipso iure, aut præcepto, non esse necessariam præuiam canonicam admonitionem, vt iudex pronuntiet sententiam censuræ, non est sermo de noua numero censura pro eodem peccato, superaddita censuræ latæ ipso iure, aut præcepto: (quia ad quid noua numero censura?) sed tantùm est sermo de sententia declaratiua censuræ ipso iure, aut præcepto latæ, quia ad hanc declarationem faciendam non prærequiritur canonica admonitio. Vnde in eo cap. proferre sententiam censuræ sumitur, prout comprehendit sententiam declaratiuam, & latiuam: nihilominùs ad hanc sententiam declaratiuam prærequiritur citatio, vt constet de crimine, & absque ea aduertit Couarr. sententiam esse nullam.

Couarr.

Et non solùm prærequiritur canonica monitio, vt iudex ferat nouam numero censurã ob commissum peccatum, cui iure, aut præcepto est annexa similis censura ipso facto incurrenda, sed etiã quidquid dicat Auila 2. p. c. 5. disputatione 1. dub. 5. prærequiritur, vt ferat censuram, quãuis comminatur, & non imponit ipso facto; quia tunc ea censura verè fertur ab homine, & pro peccato omnino præterito, & nullibi fit exceptio pro hoc casu. Et idem ob eandem rationem existimamus, vt iudex ferat censurã, quam ipse, aut alius comminatur, siue generaliter, siue specialiter, dum in

79

in præcepto,ſeu admonitione comminante nó contineatur trina monitio:vel vna pro tribus: habet autẽ locum monitio ad ferendam cenſuram pro peccato iam omnino cõmiſſo,quãdo antequam cenſura imponatur à iudice cõmiſſum eſt peccatum contra ius , aut præceptum aliquod, ſiue naturale , ſiue poſitiuum, cui non eſt annexa cenſura ſaltem ipſo facto; quia tunc,vt à iudice pro peccato illo feratur cẽſura neceſſariũ eſt,quod ante cõmiſſũ peccatũ præceſſerit monitio (imò ſub cõminatione cenſuræ)ſiue generaliter,ſiue ſpecialiter facta.

Eſt tamen diſcrimen inter excommunicationem ex vna parte,& inter ſuſpenſionem;& interdictum ex altera,quod excommunicatio non agnoſcitur inſtituta,niſi vt cenſura ; (ac proinde ſemper ad eam prærequiritur monitio:)ſuſpenſi verò,& interdictum quamuis inſtituta ſint,vt cenſuræ:)& conſequenter etiam 80 ad ea,vt ſic prærequiratur monitio)nihilominùs etiam agnoſcuntur ferri,& aliquando feruntur non vt cenſuræ, ſed in puram pœnam, ſeu vindictam; qua ratione ſuſpenſio fertur in cap.*tam literis* 33.de teſtibus , & atteſtationibus,& in cap.*cum in cunctis* 7.de electione ;& interdictum fertur ea ratione in cap.1.de ſentent.excommunicat.in 6.(quamuis ſub nomine ſuſpenſionis) & in cap.*ſacro* 48.de ſentent. excommunicat. quia in vtroque fertur ad tempus determinatum , ante quod non exigit auferri , quamuis poſita ſit emendatio , & tunc ad eorum lationem non prærequiritur admonitio.Eſt tamẽ aduertendum, quod

quod quando suspensio,& interdictum feruntur vt censuræ, possunt licitè, & validè ferri ob causam minus grauem, ac quando feruntur in puram pœnam, quia quando feruntur,
81 vt censuræ exigunt auferri posita emendatione; non vero quando feruntur in puram pœnam; quia tunc tantum auferuntur media gratia, & dispensatione, quæ nequit licitè fieri, nisi existente rationabili causa: ob quod contingere potest, quod suspensio, & interdictum ferantur licitè, & validè, quando feruntur, vt censuræ, quæ illicitè, & inualidè ferrentur, si ferantur in puram pœnam; quia sic lata, essent pœna maior, seu excedens culpam, & lata, vt censuræ non excederent illam.

DIFFICVLTAS XIX.

Qualis debeat esse monitio canonica prærequisita ad lationem censuræ à iudice.

82 CAnonica monitio prærequisita, vt iudex ferat censuram, quæ facienda est ab ipso, imprimis debet esse iussio, cuius nomine comprehenditur præceptum, tam negatiuum, quàm affirmatiuum; quia iure canonico prærequiritur monitio, vt censura non feratur, nisi contra inobedientes Ecclesiæ (imò ipsi censuram ferenti, aut eius antecessori) qui non erunt ei inobedientes, nisi monitio sit præceptiua. Secundò debet esse iuridica, id est non priuatim facta, sed ordine iuris, & nomine

mine iudicis, & ipſi reo, niſi malitioſè abſcondatur: quia tunc ſufficit, quod fiat in domo propria rei, vel in alio loco, vnde præſumatur, quod ad eius notitiam perueniet, dummodo tandem perueniat, alias non erit inobediens ipſi iudici. Tertio debet eſſe trina, vel vna pro tribus, pro arbitrio iudicis, & cum competentibus aliquorum dierum interuallis, niſi neceſſitas poſtulet temporum interualla moderari, ita diſponitur in cap. *conſtitutionem* 9. 83
de ſentent. excommun. in 6. Quarto debet fieri ſub cōminatione cenſuræ, vt indicatur in cap. *ſacro* 48. de ſententia excommunicationis, & confirmatur conſuetudine iudicum, qui nunquam infligunt cenſuram, niſi præſuppoſita commiņatione illius. Quinto, vt à iudice feratur cenſura contra eos, qui communicant cum excommunicato in locutione, & in aliis, ob quæ iure incurritur excommunicatio minor, prærequiritur canonica monitio, qua ille, qui cenſura eſt ligandus, expreſsè, & nominatim moneatur, vt pro excommunicatione maiori diſponitur in cap. *conſtitutionem*, & pro omnibus cenſuris in cap. *ſtatutum*. Tandem ſexto, vt excommunicatio feratur ab homine, prærequiritur, quod monitio fiat coram perſonis, quibus poſſit iuridicè probari, vt diſponitur in cap. *ſacro*.

Monitio ergo, vt ſit canonica cōpletè, & cōpetēs (id eſt, vt ſit qualis prærequiritur iure canonico) pro ferenda quacumque cēſura, requirit quinque priores conditiones, & pro ferēda
excommunicatione etiam requirit ſextam. 84

DIFFICVLTAS XX.

Qualiter requiratur monitio canonica ad lationem censuræ à iudice?

NOn omnes conditiones prærequisitæ à iure in monitione præuia ad lationem censuræ à iudice, de quibus diximus difficultate præcedenti eodem modo requiruntur; quia in primis, quod monitio sit præceptiua, & iuridica;imò & quod vsque ad notitiam rei perueniat,requiritur ad valorem censuræ, ita vt aliter lata sit nulla iure naturali Ecclesiastico:quia aliter non fertur contra inobedientes Ecclesiæ,aut eius ministris, quod est contra ius institutionem,seu naturam , quam habet ex institutione Ecclesiæ:quod verò sit trina,vel vna pro tribus,& cum competentibus interuallis , etiam quando necessitas non postulet ea moderari,non est necessarium ad valorem censuræ,sed tantùm,vt licitè fiat ; quia ad valorem censuræ , absque fundamento requiritur plus,quàm canonica monitio iuridica quod est verum quamuis censura feratur à iudice delegato, & non solum quando in delegatione non exprimitur, quod seruetur trina monitio , vel vna pro tribus (in quo DD. conueniunt)sed etiam quando id exprimitur, 85 Vazq.
vt contra nonnullos aduertit Vazquez dub. 12.& etiam quod monitio fiat sub comminatione censuræ non est necessarium ad valorem censuræ,sed tantùm vt licitè feratur,vt contra Auilam;

Auilam;& Ægidium indicāt Couarr.1.p.§.10. *Couarr.*
& Vazq.dub.16.ad finem,dum docent, ignorantiam excommunicationis non excusare ab incursu illius; quia dicta comminatio nullo iure requiritur ad valorē, quia non iure putè Ecclesiastico, quia nullum tale extat,nec iure naturali censuræ suppositа eius institutione (quod dici potest ius naturale Ecclesiasticum:) quia iure naturali,seu natura ipsius censuræ, sufficit quod præsupponatur contumacia, seu inobedientia respectu Ecclesiæ, ad quam sufficit,quod fiat contra simplex ius, aut præceptum Ecclesiæ,seu ministrorum illius, absque communicatione censuræ. *Vazq.*

86

Quod verò ea moneatur nominatim qui ligandus est censura ob communicationem cum excommunicato in locutione, & in aliis ob quæ iure incurritur excommunicatio minor prærequiritur ad valorem talis censuræ, vt exprimitur in dicto cap. *constitutionem*, & supponitur in dicto cap. *statutum*: Imò in eis ad valorem illius etiam requiritur, quod sit canonica,seu competens,& in cap. *statuimus* 3. eodem titulo,ad valorem prærequiritur canonica monitio: imò in ipso cap. *constitutionem*, ad valorem illius requiritur, quod sit ita canonica, vt non solum ea moneatur nominatim censura feriendus,quod etiam supponitur in cap. *statutum*, sed etiam quod alia requisita seruentur ritè. Vnde ad valorem cuiuscumque censuræ ob communicationem. cùm excommunicato in prædictis credimus requiri monitionem cum omnibus supradictis conditio

conditionibus requisitis; nempe ad valorem suspensionis, & interdicti monitionem cum quinque prioribus conditionibus, & ad valorem excommunicationis etiam cum sexta traditis difficultate præcedenti.

DIFFICVLTAS XXI.

Vtrùm ignorantia facti impediat incursionem censuræ?

87 SVpponimus, ignorantiam aliam esse facti, qua videlicet quis ignorat factum suum v.g. se occidere; aliam esse iuris, siue naturalis, siue positiui, qua videlicet quis ignorat, suum factum, v. g. homicidium, esse prohibitum; aliam esse ipsius censuræ annexæ facto prohibito: & quamlibet ignorantiam ex iis alteram esse inuincibilem, aut physicè; quia physicè vinci non potest, vt quando rei ignoratæ nulla est orta dubitatio, nec suspitio, quæ ignorantia absolutè dicitur inuincibilis, aut moraliter, quæ quamuis physicè vinci potest, quia rei ignoratæ orta est dubitatio, nequit tamen moraliter vinci; quia diligentia prudenti, seu probabili, qua maior fieri non obligat attenta substantia, & circumstantiis negotij vinci non potest: & hæc dicitur probabilis, seu moraliter inuincibilis, alteram esse vincibilem nullo modo inuincibilem, quæ non solum physicè, sed etiam moraliter vinci potest, & hanc ignorantiam vincibilem posse esse culpabilem, aut mortaliter,

quando

quando videlicet est rei grauis, & est plenè voluntaria, aut tantum venialiter, quando videlicet est rei leuis, vel si rei grauis, non tamen est plenè voluntaria, quia scilicet dubitatio præcedens non fuit plenè considerata: 88
& rursus ignorantiam vincibilem alteram esse supinam, seu crassam, quæ videlicet non vincitur quia ignorans ex tædio addiscendi non curat scire, & alteram esse affectatam, quæ non vincitur, quia ignorans directè ex fine aliquo, siue liberius viuendi, siue ex alio omittit requirere, & scire.

Hoc ergo supposito circa ignorantiam facti Doctores conueniunt primò, ignorantiam facti inuincibilem, quamuis solum moraliter, impedire incursionem censuræ, quia excusat ab omni culpa adhuc veniali; absque culpa autem saltem veniali, nequit censura incurri. Vnde quando quis in nemore occidit Clericum existimans inuincibiliter, saltem moraliter, esse feram non incurrit excommunicationem, quod est verum, vt contra nonnullos aduertunt Couarr. 1. p. §. 10. & *Couar.* Vasquez dub. 14. quamuis ignorans det ope- *Vasquez.* ram rei, aliàs illicitæ, v. g. illicitæ venationi; quia ex eo quod ignorans det operam rei aliàs illicitæ, non desinit ignorare inuincibiliter factum suum ex tali ignorantia, aut cum tali ignorantia, quia factum sic ignoratum nequit esse voluntarium, seu liberum, quia voluntarium est, quod procedit à principio intrinseco cum cognitione.

Et quod dictum est de ignorantia inuinci-

89 bili alicuius circumstantiæ, ex qua oritur illa culpa, ob quam fertur censura, vt quando quis inuincibiliter ignorat hominem, quem occidit esse Clericum ob rationem dictam, quia scilicet ea ignorantia, quamuis non excuset factum à culpa, seu malitia iniustitiæ homicidij, excusat tamen à malitia sacrilegij homicidij Clerici, ob quam tantùm, & non ob malitiam iniustitiæ lata est excómunicatio.

Couarr. Addit Couarr. ignorantiam inuincibilem comitantem facti non impedire incursum censuræ, vt quando quis occidit Clericum existimans inuincibiliter esse feram, habens tamen actualiter animum, quod quamuis sciret esse Clericum illum nihilominùs occideret: Id tamen falsum est, vt aduertunt Vazquez
90 vbi supra, & P. Auila 2. pàrt. cap. 5. disp. 5. dub.
Vazq. 6. quia tunc occisio Clerici non habet mali-
P. Auila. tiam sacrilegij, quia circumstantia clericatus fuit inuincibiliter ignorata, quamuis ille animus habeat talem malitiam; quia dicta ignorantia non excusat animum à tali malitia: censura autem tantùm est lata ob occisionem exteriorem sacrilegam, & non ob animum sacrilegum.

Et ob supradictam rationem omnimoda inaduertentia actualis facti, quamuis adsit scientia habitualis impedit incursionem censuræ: imò quando censura prærequirit culpam mortalem, excusat à tali censura defectus plenæ aduertentiæ, quia absque plena aduertentia, non fit peccatum mortale.

Conueniunt secundo Doctores, ignorantiã

vin

vincibilem facti, adhuc crassam, seu supinam, non impedire incursionem censuræ, quando est plenè voluntaria, quamuis operans non det operam rei illicitæ, quando censura fertur absolutè contra eos, qui aliquid fecerint, non addita particula *scienter*, nec æquiualente; quia hæc ignorantia non excusat à culpa mortali ob quam tantùm incurritur censura, exceptis excommunicatione minori, & interdicto personali particulari puro, non reseruato lato à iure, vel generaliter ab homine, quæ etiam incurruntur ob tantùm venialem.

Conueniunt tertio Doctores ignorantiam 91
vincibilem facti ordinariè crassam, seu supinam impedire incursionem censuræ, quando censura non fertur absolutè contra eos, qui aliquid fecerint, sed cum addito particulæ *scienter* contra eos videlicet, qui aliquid scienter fecerint; quia dicta ignorantia non æquiualet scientiæ, quæ requiritur ad incursionem talis censuræ, quod etiam est verum (quidquid indicent Cordub. & Couar.) quamuis ignorans det alias operam rei illicitæ, quia ex eo, quod det operam rei aliàs illicitæ non efficit scienter.

Est tamẽ difficultas an ignorantia vincibilis facti impediat incursionẽ cẽsurę latę cõtra eos qui sciẽter aliquid fecerint, quãdo est affectata, vel adeò crassa, & ex tanta negligentia, vt moraliter cẽnseatur intenta, seu affectata.

92 *Sanc.* *Ægid.*
Sancius lib. 9. disput. 32. & Ægidius disp. 13. dub. 11. docent non impedire, quia dicta ignorantia æquiualet scientiæ, seu dolo.

Vasquez. Sylvest. Angel. Tabien. Vasquez verò dub. 15. Syluester verbo *culpa* quæst. 11. Angelus, & Tabiena verbo *dolus* docent, impedire. Et meritò; quia quod fit ex ignorantia, vel cum ea, quæcumque sit, non fit scienter, seu cum dolo, quia verè fit ignoranter: & quamuis dicta ignorantia ferè æquiualeat scientiæ, seu dolo, quoad incurrendum culpam, non tamen quoad pœnam, quando hæc imponitur contra scienter, seu ex dolo peccantes. Et ob eandem rationem excusat à censura lata contra eos, qui aliquid facere præsumpserint, aut contra eos qui ausu temerario aliquid fecerint, quia pro eodem sumuntur, & idem est aliquid facere scienter, seu ex dolo, & illud facere ausu temerario, & præsumere illud facere, imò & illud contemnere.

DIFFICVLTAS XXII.

Vtrùm ignorantia iuris impediat incursionem censuræ?

93 CONueniunt Doctores ignorantiam iuris (cuius nomine etiam comprehenditur præceptum transitorium, tam generale, quàm speciale,) quo factum est prohibitum quando inuincibilis est, quamuis tantum moraliter impedire incursionem censuræ, quia hæc non incurritur nisi ob culpam, à qua excusat dicta ignorantia: quia qui ignorat inuincibiliter, quamuis tantum moraliter suum factum esse prohibitum iure aliquo, siue naturali, siue positiuo non peccat, & ob eandem rationem

nem impedit inaduertentia omnimoda actualis ipsius iuris, quamuis adsit scientia habitualis illius; quia scilicet excusat à culpa: imò quamuis adsit aduertentia actualis illius, si non sit plena impedit incursionem censuræ, quæ tantum incurritur ob culpam mortalem.

Dissentiunt tamen Doctores, an quando factum, cui annexa est censura, aliàs est prohibitum iure naturali, aut diuino, aut humano sæculari, ignorantia inuincibilis iuris Ecclesiastici prohibentis tale factum sub censura ipso facto incurrenda, impediat incursionem censuræ.

Scotus in 4. dist.6.quæst.8. & Couarr. 1. p. 94 §. 10.num.9.docent, non impedire, & deducitur ex regula 13. de regulis iuris in 6. dum dicitur: *Ignorantia facti excusat, non iuris*, & ex cap. *cum illorum* 32. de sententia excommunicationis, dum dicitur, *eos, qui iuris ignari clericos percusserint dispensatione indigere.* *Scot.* *Couarr.*

Vasquez vero dub. 16. Ægidius disp. 13. dub. 10. Suarez disp.4. sect.8. Auila 2.p.disp.5. dub. 7. & communiter Doctores docent, impedire. Et meritò; quia ea ignorantia existente (& idem est de inaduertentia actuali) non est contumacia respectu Ecclesiæ ob quam tantum incurritur censura, sicut ob eandem tantum fertur validè. *Vasquez.* *Ægid.* *Suar.* *Auil.*

Illa autem regula 13. tantum procedit in foro contentioso, in quo non præsumitur ignorantia iuris, quamuis præsumatur facti, & in eo cap. *cum illorum* tantum est sermo

de ignorantia vincibili,vt ex contextu deduci potest.

Suarez. Auila. Ægid. Addunt Suarez,Auila,& Ægidius,ignorantiam inuincibilem ipsius censuræ annexæ iuri impedire incursum illius, quamuis non sit ignorãtia ipsius iuris,seu prohibitionis(quod Ægidius etiam extendit ad inaduertentiam actualem censuræ)id tamen est falsum, vt aduertunt Couarr.& Vazquez;quia absque fundamento aliquo ad valorem censuræ requiritur contumacia respectu Ecclesiæ ferentis cẽsuram,aut comminantis sub illa, quia absque dubio sufficit contumacia respectu Ecclesiæ simpliciper præcipientis, seu prohibentis, vt diximus difficultate 12. Couarr. Vazq.

95 Obseruandum tamen est, ex peculiari dispositione cap.*vt animarum* 2.de constitutionibus in 6.nouiter facta à Bonifacio VIII.ignorantiam inuincibilem censuræ annexæ statutis perpetuis ordinariorum impedire incursionem illius,quo non leuiter probatur,ignorantiam inuincibilem censuræ eam non impedire,aliàs non fieret hæc exceptio nouiter à Pontifice. Bonif. VIII.

Vnde ignorantia inuincibilis censuræ latæ iure communi Pontificio non impedit incursum illius, quamuis impediat ignorantia inuincibilis censuræ latæ iure peculiari Pontificis vt Episcopi Romani pro eo Episcopatu,

96 sicut & aliorum ordinariorum : nec impedit ignorantia inuincibilis censuræ annexæ præcepto siue generali, siue speciali:& multo minus ignorantia inuincibilis censuræ latæ à iudice

dice nouo ſententia facta poſt violationem præcepti iudicis comminantis ſub cenſura, quæ ſolet ferri in abſentem, & in hoc vltimo Doctores conueniunt;quia tunc quamuis adſit hæc ignorantia , cenſura fertur in contumacem reſpectu Eccleſiæ comminantis ſub cenſura , quod in omni ſententia ſufficit ad valorem cenſuræ : ſed quamuis dictæ cenſuræ ignoratæ incurſæ ſtatim ligent,quoad omnes ſuos effectus etiam in prohibitione conſiſtentes;nihilominus quando ignorantia incurſionis cenſuræ eſt inuincibilis excuſat à culpa, quæ eſſet faciendo contra prohibitionem ipſius cenſuræ incurſæ , & conſequenter à pœna aut pœnalitate tali culpæ annexa; non verò quando ignorantia eſt vincibilis. Vnde Clericus ignorans inuincibiliter ſe incurriſſe cenſuram non fit irregularis celebrando.

Id ergo quod docet Philliutius tract. 11. ca.8.q. 13.& à quo nō multum diſcrepat Suarez diſp. 4. ſect. 11. nempè hominem cenſura ligatum à iudice , quamuis prudenter timentem contra eum eſſe jam latam cenſuram à iudice pro tranſgreſſione præcepti ipſius iudicis comminantis ſub cenſura non teneri ſe genere vt cenſura ligatum quoad effectus in prohibitione conſiſtentes(etiam ſi teneatur quoad effectus in irritatione conſiſtentes) quouſque ei legitime intimetur cenſura lata,& incurſa, quamuis non careat probabilitate, & poſſit tuta conſcientia amplecti, nihilominus falſum eſſe exiſtimamus ; quia iſte quando id prudenter timet, aut id nō ignorat

Philli. *Suarez.* 97

inuincibiliter, sed vincibiliter, temerariè se exponit periculo faciendi contra prohibitionem censuræ.

DIFFICVLTAS XXIII.

Vtrùm metus impediat incursionem censuræ.

98 CONueniunt Doctores metum leuem, quo videlicet timemus malum leue, non impedire incursionem censuræ; quia non excusat à culpa ob quam incurritur censura, quamuis eam attenuet, & de tali metu est sermo in cap. *sacris* 5. de iis quæ vi, metúsve causa fiunt, dum Pontifex ait: *Eum qui communicat excommunicatis, quamuis ob metum communicet, excommunicatione teneri; quia metus non excludit omnino culpam, quamuis eam attenuet, cum pro nullo metu debeat quis peccatum mortale incurrere*, quasi dicat; si pro nullo metu adhuc mortis committendum est peccatum mortale, non excusatum quamuis attenuatum non est communicandum excommunicatis (subintelligit in crimine, aut in sacris, aut alio modo, quo peccetur mortaliter) quamuis iniiciatur metus leuis: quia metus leuis non excusat à peccato mortali quod committitur in ea communicatione.

Est tamen difficultas, an metus grauis, quo videlicet timemus graue aliquod detrimentum, siue in vita, siue in fama siue in diuitiis (qui dicitur cadens in virum constantem, quia quamuis constantem, terret) impediat incursionem censuræ.

Circa

Circa quam conueniunt Doctores, metum grauem, quoties excusat opus cui annexa est censura à culpa prærequisita ad censuram illam incurrendam, excusare ab illa, quia vt supponimus ad eam incurrendam prærequisita est illa culpa. Vnde iuxta ea, quæ diximus difficultate 12. metus grauis excusans à peccato mortali inobedientiæ respectu Ecclesiæ, excusat ab excommunicatione maiori, & à suspensione, & ferè ab omni interdicto, excepto personali speciali puro non reseruato lato generaliter à iure, vel ab homine, & quoties excusat à peccato veniali inobedientiæ respectu Ecclesiæ etiam excusat ab excommunicatione minori, & à dicto interdicto nuper excepto. 99

Sed an metus grauis excuset opus à peccato mortali inobedientiæ respectu Ecclesiæ disputatur in tract. de legibus: interim tamen existimamus metum grauem non incussum in contemptum legis regulariter excusare à tali peccato, ac proinde etiam à censura quando opus (sub quo etiam comprehenditur omissio) est tantum contra ius, aut præceptum 100
Ecclesiasticum, qualis est omissio missæ: imò etiam quando est contra ius diuinum pure positiuum qualis est omissio susceptionis aliquorum Sacramentorum. Addidimus *regulariter excusare*: quia non semper excusat, sed tantum quando impletio iuris Ecclesiastici, aut etiam diuini censetur minoris momenti, seu vtilitatis bono communi, quam indemnitas à graui malo, quod imminet ex imple-

tione illius, quod regulariter contingit (excepto raro aliquo casu) quia pro tunc ius illud seu præceptum non obligat. At quando opus, cui est annexa censura non tantùm est contra ius, aut præceptum Ecclesiasticum, vel diuinum, sed etiam contra ius naturale, qualis est incestus, & quale est furtum, quando prohibetur ab Ecclesia sub censura tunc contra Ægidium dub. 12. existimamus, metum grauem non excusare à peccato mortali, non solùm, vt est contra ius naturale, in quo etiam conuenit Ægidius, sed neque ab eo, vt est contra ius, aut præceptum Ecclesiasticum, seu vt est inobedientia respectu Ecclesiæ; quia tunc etiam ius, aut præceptum Ecclesiasticum obligat, cùm tantùm obliget ad id ad quod aliàs quis est verè obligatus iure naturali; quia tunc non exponit subditum alicui periculo, cui non sit aliàs expositus iure naturali.

101 Ex dictis deducimus eum qui incurrit censuram posse efficere id, quòd alias per censuram prohibetur (si id per censuram non inualidatur) quando ex omissione ei imminet graue aliquod damnum; quia prohibitio censuræ est purè Ecclesiastica, & eius obseruatio non censetur maioris momenti, quam indemnitas à graui damno. Vnde qui secreto commisit delictum, cui annexa est censura potest, si aliàs sit in statu gratiæ, celebrare, etiam absque præuia confessione, quoties id sit necessarium, ne cum ipsius infamia alij coniiciant eum commisisse aliquod delictum, ob quod non audet celebrare; ac proinde non fiet irregularis; quia

quia irregularitas hæc non incurritur, absque peccato mortali: addidimus *si per censuram non inualidatur*; quia si inualidetur, vt per excommunicationem maiorem inualidatur absolutio sacramentalis, non poterit id efficere, quia est contra ius naturale virtutis religionis inualidè absoluere.

DIFFICVLTAS XXIV.

Vtrùm iniustitia censuræ impediat incursionem illius?

Conueniunt Doctores, iniustitiam censuræ prouenientem ex defectu ordinis iuridici ad valorem requisiti, vt ex defectu monitionis iuridicæ, impedire incursionem censuræ, quia censura sic lata est nulla; iniustitiam verò censuræ prouenientem tantùm ex defectu pronuntiationis censuræ in scriptis, non impedire incursionem censuræ; quia verè valida est, vt in hoc casu supponitur in cap. 1. de sentent. excommunicat. in 6. iniustitiam quoque, seu illicitudinem prouenientem ex malo fine iudicis multò minùs impedire; quia etiam censura sic lata est verè valida. 102

Est tamen difficultas an iniustita censuræ, proueniens tantùm ex defectu causæ, vt quando verè non est causa (nempè peccatum) est tamen iuridicè, & sufficienter probata, impediat incursionem censuræ: ita vt innocens, in quem lata est non ligetur tali censura, & ei non teneatur obedire.

Du

103 Durand. Cordub. Durandus in 4. dist. 18. quæst. 4. & Corduba lib. 1. quæst. 43. absolutè docent, censuram iniustam ex defectu causæ iuridice tamen probatæ verè incurri, & obligare, etiam in conscientia, & quoad Deum, etiam in occulto, & deduci videtur ex can. *sententia* 10. quæst. 3. dum dicitur; *sententia pastoris siue iusta, siue iniusta timenda est*, qui desumptus est ex Greg. Gregor. hom. 26. in Euangelia, & ratione probatur, quia censura prædicto modo iniustè lata est iuridica, seu secundùm ordinem iuris; ergo verè est valida, ac proinde ei est obediendum etiam in occulto.

Sot. Ægid. Sotus vero in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 3. & Ægidius disp. 15. dub. 12. absolutè docent, censuram dicto modo iniustam non incurri, nec in conscientia, & quoad Deum obligare. Et meritò; quia censura non fertur validè, nisi ob contumaciam, seu inobedientiam respectu Ecclesiæ; quia tantum ad hanc reprimendam est instituta: ergo verè non incurritur, nisi à verè contumaci, & inobediente, & non à tali probato, si verè non est talis. Et confirmatur; quia tunc sententia censuræ fundatur in præsumptione in casu particulari: ergo cum præsumptio sit falsa, sen-

104 tentia illa est nulla, & in conscientia non obligat.

Nihilominus qui sic iniustè sententiam censuræ patitur (vt authores vtriusque opinionis conueniunt) tenetur coram ex quibus sententia censuræ est nota, & innocentia ignota, se gerere, vt censura innodatus ratione

tione ſcandali, ne eis videatur cenſuram contemnere; ſed non tenetur ad id ratione obedientiæ; quia non tenetur immediatè ratione cenſuræ, cum non ſit valida; nec ratione alicuius prohibitionis à iudice ſuper additæ ipſi cenſuræ; quia iudex nullam ponit; quia nihil aliud facit quàm ferre cenſuram; ſed quamuis ad id teneatur ratione ſcandali, imò & admittamus teneri ratione obedientiæ, non fit irregularis celebrando, non ſolum quando in occulto celebrat, ſed etiam quando in publico, & coram prædictis; quia quamuis teneatur abſtinere, non tamen ex vi cenſuræ.

Canon ergo ille pro aduerſariis adductus, 105
in quo dicitur, *ſententia paſtoris, quamuis iniuſta, timenda*, intelligitur de ſententia iniuſta valida, quod timenda ſit ob ipſam & de iniuſta nulla, quod timenda ſit ob ſcandalum. Et ad rationem reſpondemus, quod quamuis ſententia illa ſit iuridica; quia tamen fundatur in præſumptione falſa in caſu ſingulari, ideò verè eſt nulla, & non obligans.

Sed an iudex poſſit cenſuram ferre, aut aliter punire probatum iuridice nocentem, quem ipſe priuatim nouit innocentem, & non potuit abſque ſcandalo proceſſum in cauſa impedire, dicemus tract. de iudicio forenſi, ſeu contentioſo.

DIFFICVLTAS XXV.

Vtrùm appellatio legitima impediat incursionem censuræ?

106 CONueniunt primò Doctores appellationem legitimam, factam antequam iudex absolutè ferat censuram ipso facto ob peccatum iam factum, impedire incursionem censuræ, (nisi quãdo iudici concessum est, vt non obstante appellatione procedat in causa) vt constat ex cap. *ad præsentiam* 16. & ex cap. *pastoralis* 53. de appellationibus, & ex cap. *licet* 14. de sententia excommunicationis in 6. quia vt dicitur in cap. *pastoralis* per appellationem eximitur quis quoad eum articulum, in quo appellat à potestate iudicis, & eius potestas dormitat, & vt dicitur in cap. *si à iudice* 10. de appellationibus in 6. suspenditur iurisdictio illius: ergo latio censuræ post appellationem, vtpotè à non iudice, vel à iudice suspenso, seu impedito, & dormitante facta, est nulla, ac proinde non incurritur.

Couarr. Et ob eandem rationem, vt optimè Couar. *Henriq.* 1. p. §. 10. Henriquez lib. 13. cap. 16. Alterius lib. *Alter.* 3. disp. 5. cap. 1. & communiter Doctores, appellatio legitima (id est ex rationabili causa) post lationem censuræ, sub conditione futuræ transgressionis, siue expressa, siue tacita, vt quando dicitur *solue, vel si non solueris intra tres*
107 *dies*, facta, seu interposita ante impletionem conditionis, inest ante factam transgressionem

nem impedit illius incursionem, vt significatur in capite *præterea* 40. de appellationibus, quia scilicet latio censuræ sub conditione à puncto appellationis factæ sistit, & perfici nequit; quia ab eo puncto iudex, à quo lata fuit, est suspensus, & impeditus, & eius subditus appellans eximitur ab eo, quoad eum articulum.

Obseruandum est primò, vt contra nonnullos docent Couarr. vbi supra, & Suarez disp. 3. sect. 6. & indicatur in dicto capit. *præterea*, quod in sententiis censurarum sub conditione latis, (quales sunt omnes, quæ feruntur pro peccatis futuris,) fieri potest appellatio etiam post decem dies à puncto sententiæ latæ, quia sententia, seu latio censuræ sub conditione non est perfecta, nec absolutè, & simpliciter sententia, quousque impleatur conditio; ac proinde quousque impleatur conditio non comprehenditur sub iure præscribente decem dies ad appellandum intra eos à sententia, 108 quia terminus iste præscribitur pro appellatione à sententia absolutè, & simpliciter tali, ac proinde à sententia perfecta, & absoluta, & ob hanc rationem credimus, post dies decem posse appellari à sententiis conditionalibus quarumcumque aliarum pœnarum ante impletionem conditionis earum.

Couarr. *Suarez.*

Obseruandum est secundò, vt contra Syluest. *excommunicatio* 10. quæst. 2. aduertunt Couarr. num. 6. Auila 2. p. capite 5. disput. 5. dub. 12. appellationem factam ante sententiam censuræ

Couarr. *Auila.*

censuræ absolutam, siue absolutam à sui principio, siue postea factam absolutam impletione conditionis, impedire incursionem censuræ, quamuis appellatio intra tempus præscriptum ad sequendam appellationem omnino differatur, aut ei renuntietur, quod exprimitur in cap. *licet* 14. de sententia excommunicat. in 6. quia appellatio, facta ante sententiam absolutam, impedit ne perficiatur, si lata fuit sub conditione ante appellationem, & omnino impedit valorem sententiæ, si fuit omnino, seu absolutè lata post appellationem ob defectum iurisdictionis expeditæ in iudice; quia iurisdictio appellatione impeditur, suspenditur, seu dormitat; ac proinde quamuis postea appellatio deseratur, sententia nequit perfici si fuit lata sub conditione, & nequit valide ferri, si omnino feratur post appellationem; quod ob eandem
Alter. rationem est verum, vt aduertit Alterius in quibuscumque aliis sententiis, quando ante eas absolutas supponitur appellatio. Id autem
109 quod in dicto cap. *licet* significatur, nempe eum, qui est excommunicatus expresse, & nominatim, & asserit se post legitimam appellationem fuisse excommunicatum, esse denuntiandum si tempore præscripto ad prosequendam appellationem, non fuit eam prosecutus est verum quoad præsumptionem in foro exteriori; quia si non inuenitur prosequutus appellationem, præsumitur, vel non appellasse, vel non appellasse legitimè.

Addidimus *appellationem legitimam ante latam*

tam censuram eius incursionem impedire, quia si non fuit legitima, si non admittatur à iudice, non impedit incursionem censuræ; quia ea appellatio fuit nulla, nihilominus si admittatur, impedit; quia quamuis fuerit nulla, & ab ipsa appellatione non eximatur, eximitur tamen ab ipso iudice sua voluntate illum eximente.

Conueniunt secundo Doctores, appellationem factam post sententiam censuræ latam, & absolutam, siue à principio, siue impletione conditionis, quamuis factam intra ipsos decem dies iure præscriptos non impedire incursionem censuræ, (quamuis deuoluat causam ad iudicem superiorem, ad quem appellatur) vt constat ex cap. *is cui* 20. de sentent. excommunicat. in 6. & supponitur in cap. *præterea* 40. & in c. *pastoralis* 53. de appellationibus, & in cap. *ad reprimendam* 8. de officio iudicis ordinarij; quia censura lata secum trahit executionem, vt de excommunicatione dicitur in eo capit. *pastoralis*; ac proinde censura semel lata incurritur, seu executioni mandatur, & consequenter appellatio facta post latam sententiam censuræ, & absolutam, nequit eam impedire; imò nequit impedire denuntiationem censuræ iam latæ, & incursæ, vt definitur in cap. *pastoralis*. Et meritò; quia denuntiatio est quid accessorum censuræ, ac proinde eam sequitur; excipimus tamen suspensionem à beneficio, & ab aliis distinctis ab officio, & ab ingressu Ecclesiæ, quæ per sequẽtem appellationẽ suspenditur, vt indicatur in 110

dicto cap. *is cui* dum dicitur; *Suspensionem ab officio, & ab ingressu Ecclesiæ non impediri per sequentem appellationem*, & id tacetur de suspensione à beneficio, & ab aliis.

111 Obseruandum est, vt optimè Auila 2. part. cap. 5. disp. 5. dub. 11. appellationem à sententia censuræ declaratoria iam facta suspendere talem sententiam; quia sententia declaratoria non secum trahit executionem.

Auila.

Id autem, quod dictum est appellatione, dicendum etiam est de recusatione iudicis ferentis censuram; quia eadem est ratio.

DIFFICVLTAS XXVI.

Vtrùm consensus partis impediat incursionem censuræ sub conditione latæ?

112 SVpponimus (in quo nequit esse dubium) consensum partis, in cuius fauorem lata est censura sub conditione, absolutè præstitum ante impletionem conditionis, & antequam incurratur, eius incursionem omnino impedire absque consensu iudicis; verbi gratia, consensum creditoris, ad cuius instantiam lata est excommunicatio contra debitorem, si non soluat intra tres dies omnino impedire incursionem excommunicationis absque consensu iudicis, si intra eos tres dies omnino remittat debitum.

Est tamen difficultas, an consensus partis prorogantis terminum præfixum à iudice impediat ad tempus, seu suspendat incursionem censuræ

censuræ vltra terminum à iudice præfixum absque nouo consensu iudicis.

Nauarr.cap.27.num.15. Syluest. & Hugolinus docent, consensum partis absque consensu iudicis non sufficere ad suspensionem censuræ, sed transacto termino statim incurri; quia sicut ferre censuram est actus iurisdictionis, ita etiam eam differre, seu ad tempus suspendere; ergo consensus partis absque consensu iudicis non sufficit. *Nauarr. Syluest. Hugol.*

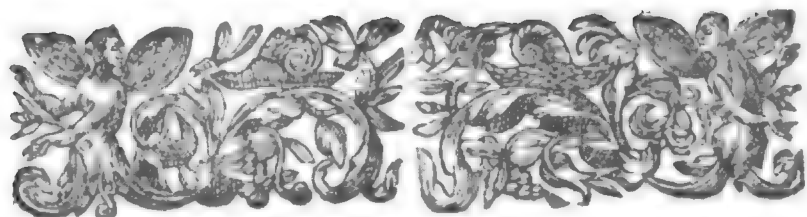
Angelus *excommunicatio* 1. num. 20. Henr. 113
lib.13.cap.2.& Suarez disput.3.sect.6. docent, consensum partis prorogantis terminum absque consensu iudicis sufficere ad suspendendam incursionem censuræ vltra terminum à iudice præfixum. Et meritò; quia censura non incurritur, nisi ob contumaciam, quæ non reperitur, quando pars consentit, quòd non fiat, verbi gratia, solutio intra terminum à iudice præfixum, sed contenta est, quod fiat intra terminum ab ipsa parte prorogatum; quia intra terminum prorogatum non peccat non soluendo, quod solum præcipit iudex, & sub censura: consensus ergo partis prorogantis terminum sufficit ad suspendendam incursionem censuræ, quod efficit pars non directè, & potestatiuè (quod solùm potest iudex efficere) sed tantùm indirectè auferendo materiam contumaciæ, seu inobedientiæ, quod efficit pars differendo obligationem naturalem, quasi in actu secundo sui debitoris, cui iudex præcipit satisfieri à debitore. *Angel. Henriq. Suarez.*

Addimus, vt cōtra Angelum; Syluest. Nauar. 114

Suar. & Henr. docet Suarez, elapso termino à parte ipsa prorogato incurri censuram absque nouo consensu iudicis ex vi præcepti, à principio facti, & lationis cẽsuræ, ei annexæ; quia iudex, qui præfixit terminum (v.g. tres dies) vt intra illum fiat aliquid, v.g. solutio, non præfixit illum ad finiendum intra illum suum præceptum, & lationem censuræ ei annexæ, sed tantùm ad finiendam permissionem, aut licẽtiam differendi impletionem sui, præcepti: sensus enim præcepti iudicis est: *Præcipimus tibi, vt intra tantum terminum (v.g. intra tres dies) soluas sub pœna censuræ, ita vt si intra illum solueris, quamuis in fine, non violes præceptum meum, nec incurras censuram; benè tamen si vltra illos distuleris solutionem*; præceptum ergo iudicis, cui
115 annexa est latio censuræ, etiam perseuerat post terminum ab ipso præfixum, & etiam post terminum à parte prorogatum; ac proinde ex vi illius absque nouo consensu ipsius iudicis incurritur censura; non quia pars differat præceptum & lationem censuræ; sed quia differt, seu suspendit obligationem in actu secundo naturalem, v.g. soluendi, & consequenter etiam præcepti iudicis non directè, & potestatiuè, sed indirectè dilatione dictæ obligationis naturalis, cui iudex præcipit satisfieri à debitore.

***

TRACTA

TRACTATVS DE EXCOMMVNICATIONE.

DISPVT. PRIMA.

De natura, institutione, & diuisione excommunicationis in communi.

DIFFICVLTAS I.

Quid sit excommunicatio in communi?

ET à nomine ipso exordium sumendo. Excommunicatio perinde dicitur, atque à communione separatio: excómunicatus enim dicitur, qui est extra communionem factus. 1

Ad rem ergo accedendo excommunicatio in communi, prout comprehendit maiorem, & minorem: *Est censura, qua quis ab Ecclesiastica communione fidelium separatur.*

Est autem excommunicatio censura, vt con-

ſtat ex cap.*quærenti* 10.de verborum ſignificatione; quia eſt pœna medicinalis bono ſpirituali priuans,& continetur ſub cenſura, tanquam ſub genere, in quo conuenit cum ſuſpenſione,& interdicto,vt conſtat ex dicto cap. & ab eis differt per particulam *à communione*; quia ſuſpenſio, & interdictum formaliter, & præcisè non priuant ſocietate cum aliquo, neque communione in aliquo dono cum aliis;
2 quia ſuſpenſio tantum priuat miniſterio Eccleſiaſtico vt ſic, vt ſcilicet eſt miniſterium, ſeu vſus, & exercitium poteſtatis Clericalis; & interdictum tantum priuat diuinis Officiis, & rebus vt ſic, quatenus ſcilicet poſſunt participari ſeu haberi. In dicta definitione additur *Eccleſiaſtica*, vt denotetur excommunicationem tantum eſſe priuationem communionis, quæ Eccleſiæ diſpoſitioni ſubeſt,qualis eſt in conuictu communi, & in ſacramentis, & in ſuffragiis communibus, & non communionis, qua iuſti communicant,& ſociantur in gratia, & charitate,quæ non ſubeſt diſpoſitioni Eccleſiæ, ſed tantum Deo, & conſenſui iuſti,neque communionis,qua communicant in quodam fructu bonorum operum, qui ad alios iuſtos redundat ad impetrandum pro eis auxilia gratiæ, quia neque iſta communio ſubeſt diſpoſitioni Eccleſiæ, ſicut neque ſocietas in gratia,& charitate, ex qua oritur.

3 Quia ergo excommunicatio eſſentialiter, & formaliter conſiſtit in priuatione communionis fidelium; ideò non tam priuatio communionis

munionis fidelium, quam ipſum priuare hominem communione, aut potius hominem eſſe priuatum, dicitur effectus (nempe formalis) excommunicationis, ſicut hominem eſſe viſu priuatum eſt effectus formalis cæcitatis, & ſicut corpus eſſe album eſt effectus formalis albedinis: quòd ſi excommunicatio ſumatur, vt ſolet, pro ſententia, aut iudicio, quo imponitur dicta priuatio, tunc hæc priuatio in rigore eſt effectus excommunicationis; quia eſt effectus dictæ ſententiæ, aut iudicij tanquam efficientis non phyſicè, ſed moraliter.

DIFFICVLTAS II.

A quo excommunicatio fuerit instituta?

QVamuis non deſint, qui exiſtiment excõmunicationẽ inſtitutam fuiſſe à Chriſto illis verbis Matth. 18. *Si Eccleſiam non audierit ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus.* Suarez tamen diſp. 2. ſect. 1. Philliucius tract. 11. cap. 2. quæſito 3. & communiter Doctores docent, excommunicationem non fuiſſe à Chriſto Domino inſtitutam, & ordinatam, ſed tantum ab Eccleſia. Et meritò; quia ſi aliquibus verbis Chriſtus eam inſtituiſſet, maximè prædictis Matth. 18. eis autem illam non inſtituit; quia ſi eis eam inſtituiſſet, vnum ex duobus ſignificaſſet, nempe vel quod perſona ſignificata pronomine *tibi* excommunicet inobedientem Eccleſiæ, quod non ſignificat, tum quia verba id non ſonant, ſed tantum quod Matt. 18. Suarez. Philliuc.

cautè tractetur cum inobediente Ecclesiæ sicut cautè tractatur cum ethnicis, & publicanis; tum etiam quia persona pronomine *tibi* significata non est iudex, qui posset excommunicare, sed confrater (qui non potest) vt patet ex illis antecedẽtibus verbis *dic Eccle-*
4 *siæ* (id est iudici) *quod si Ecclesiam* (id est iudicem) *non audierit sit tibi sicut ethnicus, & publicanus*, vel significasset, quod vitet inobedientem Ecclesiæ quasi eo ipso excommunicatum iure ipsius Christi, quod non significat: aliàs Christus iure excommunicasset omnes futuros inobediẽtes Ecclesiæ, quod est absurdum; prædictis ergo verbis Christi nihil specialiter præscripsit, seu instituit, sed tantum generaliter monuit, quod inobedientes, & rebelles Ecclesiæ cautè tractentur, sicut ethnici, & publicani; quo Ecclesia admonita, excommunicationem instituit, & præscripsit, & etiam suspensionem, & interdictum.

5 Excommunicatio autem, vt nunc est in Ecclesia, instituta est à Summis Pontificibus; quia vt est instituta, est ritus quidam generalis, & communis toti Ecclesiæ, qui tantum potest institui ab eis, qui toti Ecclesiæ præsunt, & eam gubernant, & idem ob eandem rationem est de suspensione, & interdicto.

***

DIFFI

DIFFICVLTAS III.

Quotuplex sit excommunicatio?

OMittimus diuiſionem excommunicationis in varias excõmunicationes pro varietate culparũ ob quas feruntur, vt in excommunicationem latam ob hæreſim, & in excommunicationem latam ob percuſſionem Clerici, &c. quæ in cap. 1. de exceptionibus in 6. dicuntur ſpecies excommunicationis, non quia diſtinguantur ſpecie, ſeu eſſentialiter; quia non diſtinguuntur, imò neque accidentaliter, ſed quia culpæ ob quas feruntur diſtinguntur ſpecie: & eam omittimus; quia non tam eſt diuiſio excommunicationis in excommunicationes, quam in culpas, ob quas excommunicatio fertur. Omittimus quoque pro nunc varias diuiſiones excommunicationis deſumptas ex varietate modorum, quibus feruntur; primam, qua diuiditur in excommunicationem à iure, & in excommunicationem ab homine; ſecundam, qua diuiditur in excommunicationem generaliter latam, & in excommunicationem ſpecialiter; & tertiam, qua diuiditur in excommunicationem latam, & in excommunicationem ferendam, & eas omittimus pro nunc; quia potius ſunt diuiſiones excommunicationis in varios modos ferendi excommunicationem, quam in excommunicationes: de eis tamen diximus tract. de Cenſuris in communi difficultate 5. 6

7 Propriè ergo,& principaliter diuiditur excommunicatio in maiorem,& minorem;diuisio hæc ab omnibus recipitur, & exprimitur in cap. penult. de sententia excommunicationis, in quo vtraque excommunicatio definita videtur,dum.dicitur , quod excommunicatio minor separat à perceptione sacramentorum, & maior à communione fidelium, id est ab omni; quia locutio hæc quamuis indefinita, cum doctrinalis sit,æquiualet vniuersali.Vnde anathema (quod prout est in vsu Ecclesiæ est quædam maxima excommunicato) non distinguitur essentialiter ab excommunicatione maiori, vt deducitur ex can. *debent* vndecima quæst. 3. & ex canon. *certum* vigesimaquarta quæst.3.& ex Trident.sess.24. cap. 9. de reformatione; quia excommunicatio maior priuat omni Ecclesiastica communione, qua anathema priuare potest: imò non distinguitur ab illa accidentaliter, in eo videlicet, quod quando anathema fertur ab homine feratur adhibitis ceremoniis illis, de quibus in dicto can.*debent*, & non excommunicatio maior,vt contra nonnullos aduertit Sayrus libro 1. cap.3. quia ex iure nulla distinctio deduci potest, quia eædem ceremoniæ, quæ in dicto can. *debent* instituuntur pro pronuntiatione anathematis etiam instituuntur pro excommunicatione maiori,vt ex ipso textu constat; ac proinde voce anathema non aggrauatur pœna ipsa,exaggeratur tamen; & ideò sub ea voce ferri solet ob grauissimam culpam; sicut etiam quando supra anathema adduntur illæ

Trident.

8 *Sayr.*

parti

particulæ Syriacæ *Maranatha* (vt addit Paulus 1. ad Corinth. 16.) non aggrauatur anathema, ſed exaggeratur; quia his particulis ſignificantibus *Dominus venit*, ſignificatur, quod ſit excommunicatus vſque ad aduentum Domini,ſubintellige,ſi non emendetur. 1.Cor.16.

Addimus,quoties excommunicatio ab homine abſolutè fertur non addendo *maior*, neque *minor*, intelligitur maior, vt declarauit Gregorius IX. in dicto capite penultimo de ſententia excommunicationis(& idem eſt, vt Doctores conueniunt, quando excommunicatio à iure abſolutè fertur,dum aliud ex adiunctis non conſtet.) Et meritò,quia excommunicatio maior eſt ſimpliciter, & abſolutè excommunicatio, quia eſt totum includens non ſolùm priuationem ſuſceptionis ſacramentorum,in qua excommunicatio minor conſiſtit,ſed etiam priuationem aliorum. 9 Greg.IX.

***

DISPV

DISPVT. II.

De effectibus, quasi in communi excommunicationis maioris.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Quibus generatim priuet excommunicatio maior?

1 Conueniunt Doctores excommunicationem maiorem generatim priuare omni communicatione fidelium, (id est, baptizatorum) non solùm communione, quæ est commercium vnius cum alio, in omnibus, quæ his quinque vocibus sequenti versu contentis significantur.

Os, orare vale, communio, mensa negatur.

Sed etiam communione, quæ est participatio, seu communicatio in aliquo communi aliis, & ipsi excommunicato, quia excommunicatio maior generaliter priuat omni communione cum baptizatis, vt deducitur ex cap. penult. de sententia excommunicationis, & ex aliis iuribus, & ex communi sensu Ecclesiæ, quod constabit ex sequentibus disputationibus, in quibus seorsim agemus de particularibus, & proximis effectibus excommunicationis maioris.

Obser

Obſeruandum eſt excommunicationem maiorem, ita priuare excommunicatum dicta communione vno, & altero modo ſumpta, vt non ſolùm ipſi excommunicato ſit prohibitum aliis baptizatis communicare, ſed etiam aliis ſit prohibitum communicare illi. Vnde excommunicatus in pœnam ipſius, non ſolùm debet alios quoad communicationem vitare; ſed etiam quoad illam eſt vitandus ab aliis, excommunicatio ergo priuat mutua communicatione excommunicati, videlicet cum fidelibus, & è contra, fidelium cum ipſo.

DIFFICVLTAS II.

Quo iure excommunicatio maior priuet dicta mutua communicatione?

QVi ſentiunt excommunicationem maiorem institutam eſſe à Chriſto conſequenter affirmare tenentur dictam mutuam communicationem prohibitam eſſe iure diuino poſitiuo; quia vt dicebamus diſp. 1. dif. 1. ipſa excommunicatio eſt priuatio, & prohibitio illius. Quod Couarr. in c. *alma mater*. 1. p. §. 1. & Vaſq. dub. 7. & alij, qui non ſatis explicant, an excommunicatio maior ſit inſtituta à Chriſto, limitant ad communicationem in diuinis; quia ea videtur à Chriſto prohibita dictis verbis, *ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus*, in his videlicet, quæ ſunt propria Chriſtianorum, qualia ſunt diuina. 3

Couarr.
Vaſquez.

Suarez verò diſp. 2. ſect. 1. Auila 2. p. cap. 3. diſput.

Suariz. Auil. Ægid. disput.1.dub.6.Ægidius disputat.14. dub.2. & plures alij docent, dictam communicationem etiam in diuinis esse prohibitam iure tantum humano Ecclesiastico. Et meritò; quia excommunicatio maior instituta tantum est ab Ecclesia, & non à Christo (quamuis excitata à Matt.18. Christo dictis verbis Matth.18.) vt diximus disp.1.difficultate 2.ergo omnis dicta communicatio prohibita est tantum iure humano;
4 quia excommunicatio maior nihil aliud est formaliter, quam priuatio omnis dictæ communicationis, seu separatio ab omni dicta communicatione cum fidelibus. Quod non inefficaciter probatur ex eo, quod Ecclesia in extrauag. *ad euitanda scandala*, quam refert Anton. Antoninus 3.p.tit.25.cap.3.indulget, & concedit fidelibus omnem communicationem etiam in sacramentis, & in aliis diuinis cum excommunicato non denuntiato, neque notoriè excommunicato ob percussionem Clerici; quia non posset, si tota, aut aliqua iure diuino esset prohibita.

Prædictis autem verbis Matth.18. Christus nihil instituit, nec præcepit, etiam si consuluerit fugere à commercio inobedientium Eccle-Ad Tit.3 siæ, sicut etiam illis verbis Pauli ad Tit.3. *hæreticum post vnam, & alteram correptionem deuita*, non continetur excommunicatio maior instituta à Christo contra hæreticos, nec ab illo lata, neque ab ipso Apostolo, sed tantum consilium Apostoli fugiendi commercium cum hæretico, aut excommunicãdi illum, quia dicta verba Christi,

&

& Apostoli non plus sonant, quam consilium.

Dicta autem mutua communicatio prohi- 5
bita est tam excommunicato cùm baptizatis, quam aliis baptizatis cum excommunicato intuitu virtutis religionis, quia facta est in odium excommunicati tanquam indigni conuictu, & communicatione baptizatorum, qui sunt membra Ecclesiæ; ac proinde communicatio excommunicati cum baptizatis, & baptizatorum cum illo etiam in ciuilibus est peccatum sacrilegij, seu irreligiositatis.

DIFFICVLTAS III.

Qui excommunicati sint necessario vitandi.

SVpponimus, quod olim iure antiquo omnes excommunicati maiori excommunicatione vitabantur, seu non tolerabantur, publici etiam publicè, & occulti occultè tantum, vt constat ex c. *cum non ab homine* 14. de sent. excomm. Iam tamen iure nouiori extrauagantis *ad euitanda scandala* editæ, vel à Concilio Constantiensi, vel à Martino V. viua voce tra- 6
ditæ, & consuetudine receptæ tantum tene- *Mart.V.*
mur vitare duo genera excommunicatorum, nempè eos, qui expressè, & specialiter, id est, nominatim, denuntiati sunt; & eos, qui notoriè inciderunt in sententiam excommunicationis latam pro sacrilega manuum iniectione in Clericum, quamuis denuntiati non sint; non obstante constitutione Concilij Basiliensis, & Concilij Later. sub Leo X. *Basiliens.* *Lateran.*

sess. 11. vbi decernitur vitari non solùm eos, qui denuntiati sunt, sed etiam quoscumque notoriè excommunicatos ex quacumque causa, non quia eorum constitutio non fuerit legitima, sed quia vniuersali cõsuetudine Ecclesiæ abrogata est, & supra dicta, vtpote licentiosa generali applausu recepta.

Circa priores excommunicatos, qui vitandi sunt, & non tolerandi certum est nullum esse necessariò vitandum, quamuis certò constet incurrisse excommunicationem à iure, vel ab homine, siue specialiter, siue generaliter latam, si non sit nominatim declaratus excommunicatus, vt constat ex ipsa extrauaganti: imò vt contra Adrianum, & Petrum Sotum
7 Suarez. docent Suar. disp 6. sect. 2. & Vasq. de excomm.
Vasquez. dub. 2. nullus, quamuis expresse, & nominatim declaratus excommunicatus, est necessario vitandus, nisi sit denuntiatus, seu publicatus vt excommunicatus, vel in templo, vel affigendo literas in publico loco, vel alio iuridico modo pro consuetudine regionis; quia consuetudo, quæ est optima legum interpres, sic declarauit dictam extrauagantem, & satis conformiter fini dictæ concessionis, qui fuit subuenire cõscientiis timoratis. Vnde ille cui data est censura excommunicationis in scripto contra aliquem vt eam denuntiet, seu publicet, non tenetur illum vitare ante factam denũtiationẽ.

Addimus vt contra Suar. & Couarr. aduertit
Nauarr. Nauarr. de oratione notabili 22. n. 6. & 10. non sufficere ad vitandum excommunicatum, quod contra eum sit lata, & denuntiata senten

ſententia declaratoria criminis,cui eſt annexa excommunicatio,vt criminis hæreſis,quia iſte non eſt declaratus,neque denuntiatus excommunicatus,ſed tantùm hæreticus, & in extrauagante requiritur,quod excommunicatio ſit expreſsè,& ſpecialiter denuntiata.

Addit Suarez quod, vt teneamur vitare excommunicatum iam denuntiatum , non ſufficiat dubium,adhuc prudens , dictæ denuntiationis, ſed quod requiratur notitia illius moraliter certa.Et meritò,vt ex intentione dictæ extrauagantis coniici poteſt. *Suar.*

8 Quod autem dictum eſt circa hos priores excommunicatos , nempè non eſſe neceſſario vitandos quouſque denuntiati ſint , etiam eſt verum de ſuſpenſis, & de interdictis , non ſolùm perſonis,ſed etiam locis,vt ex ipſa extrauagante conſtat.

Circa poſteriores excommunicatos, nempè notoriè ob percuſſionem Clerici, qui ſunt vitandi,quamuis non ſint denuntiati nominatim certum eſt , vt ex dicta extrauagante conſtat, eos non eſſe neceſſario vitandos,niſi ita notoriè conſtet eos in excommunicationem,canonis *ſi quis ſuadente diabolo*,incidiſſe , vt factum, ſeu percuſſio non poſſit vlla tergiuerſatione celari,aut ſuffragio aliquo excuſari,& non ſufficiat publica infamia , neque confeſſio extra iudicialis, percutientis , imò neque iudicialis, neque ſententia iudicis adhuc Eccleſiaſtici:ad id ergo duo requiruntur,nempè; & quod percuſſio Clerici ſit notoria,notorietate,ſeu euidentia facti ; & quod ea percuſſio non poſſit

apparenti aliqua ratione excuſari à percuſſione Clerici ex ſe ſufficiente ad incurſum excommunicationis ei annexæ; quia ſi apparenter indicio aliquo poſſit percuſſor ſe excuſare dicendo ſe non ſciuiſſe, aut non aduertiſſe percuſſum eſſe Clericum, aut illum percuſiſſe in defenſionem, aut alio modo quo percuſſio non cenſeatur mortaliter ſacrilega (qualis requiritur ad incurſum dictæ excommunicationis) non eſt neceſſariò vitandus: ſed vt percuſſio ſit prædicto modo abſolutè notoria, requiritur quod fiat coram multis teſtibus, in quorum numero non conueniunt Doctores: eorum tamen variis opinionibus omiſſis: id cenſemus abſolutè notorium, quod fit coram maiori parte viciniæ, aut Collegij, in quo, aut in qua ad minus habitant decem; ſi tamen vicinia, aut Collegium ſit plurimorum, non requiritur, quod fiat coram maiori parte, ſed coram aliquibus (ſicut quando fit in oppido) ad arbitrium viri prudentis attenta qualitate teſtium, tempore, & loco, quia ſi fiat coram grauibus perſonis, & in foro, & diu, ſufficiet, quod fiat coram paucioribus, quam ſi fiat coram non grauibus, & in alio loco non tam publico, & noctu. Vnde vt contra Suarez optimè

10 *Auila.* Auila 2.p.cap.6. diſput. 2. dub. 4. non ſufficit, quod coram me ſolo quis percutiat Clericum, vt illum tenear vitare; quia quamuis id ſit mihi notorium, non tamen notorium ſimpliciter, & abſolutè, vt requiritur in extrauagante, quia id requiritur abſque vlla reſtrictione.

Addimus,

Addimus, quod vt teneamur vitare dictum percussorem non sufficit dubium, quamuis prudens dictæ notorietatis, sed requiritur notitia moraliter certa, vt ex intentione extrauagantis coniici potest.

DIFFICVLTAS IV.

Vtrùm possit communicari cum excommunicatis non necessario vitandis, ac si non essent excommunicati?

11

SVpponimus primò, in quo DD. conueniunt ipsi excommunicato non necessariò vitando (qui dicitur toleratus) illicitum esse ex se ipso incipere, & se ingerere ad communicandum cum aliis, quia in extrauagante *ad euitanda scandala*, non est ipsi directè ablata prohibitio communicationis, quia, vt ex textu patet, nullus intenditur fieri fauor ipsis excõmunicatis.

Supponimus secundò in quo etiam DD. cõueniũt, aliis fidelibus non esse illicitũ, seu peccatum contra ius Ecclesiasticum, seu contra prohibitionem Ecclesiæ communicare cum excommunicato tolerato adhuc in administratione, & receptione sacramentorum; vt patet ex extrauagante ipsa, quia in ea dicitur: *Indulgemus, vt nemo deinceps à communione alicuius in sacramentorum administratione, aut receptione, aut in aliis quibuscumque diuinis, vel extra, prætextu cuiuscumque censuræ à iure, vel ab homine generaliter promulgatæ abstinere teneatur, nisi censura fuerit à iudice publicata,*

& denuntiata specialiter, & expresse, &c. Communicatio ergo cum excommucicato tolera-
12 to in quibuscumque diuinis, & extra non est contra prohibitionem Ecclesiasticam censuræ, cum Ecclesia omnem communicationem indulgeat, & concedat. Ex quo fit ob communicationem fidelium cum excommunicato tolerato, quamuis aliunde sit illicita, nullam adhuc incurri excommunicationem; quia hæc tantùm incurritur ob transgressionem præcepti Ecclesiastici.

His ergo suppositis existimamus, fideles posse licitè absque vlla prohibitione adhuc diuina, & naturali communicare cum excommunicato tolerato, ac si non esset excommunicatus non solùm in humanis, etiam cum prouocando, in quo Doctores conuenire videntur, sed etiam in sacramentis, & in quibuscumque aliis diuinis, vt contra non paucos docet Ledesma 1.p.4.q.5.art.6.dub.13. & supponit Philliut.tract.13.cap.3.& 4.& probabile iudicat Auila 2.par.cap.6. disp. 8. dub. 1. & 2. quia Ecclesia in supradicta extrauagãte id cõcessit, & indulsit fidelibus dum dixit; Nemo prætextu censuræ abstinere teneatur, &c. Quia si supposita excommunicatione fideles indirectè ne cooperentur cum excommunicato, aut ne illum inducant ad communicationem actiuam, vel passiuam, tenerentur abstinere, non diceretur in extrauagante ita simpliciter, & absque vlla restrictione neminem teneri
13 abstinere à communicatione prætextu censuræ, id est, quamuis ille, cum quo communicat sit

Ledesm.
Phill.
Auil.

ſit cenſura innodatus. Et confirmatur, quia ſi fideles non poſſent omnino liberè abſque peccato aliquo cum excommunicato tolerato communicare, ac ſi non eſſet excommunicatus non ſatis conſultum fuiſſet ſcrupulis conſcientiarum timoratarum, vt ibi conſuli intenditur.

Quod autem Eccleſia id potuerit concedere etiam quoad communicationem in ſacramentis, & in aliis diuinis, conſtat primò: quia id fecit, quod non faceret, ſi non poſſet. Secundò, quia excommunicatio ſemel incurſa, vtpotè quoad ſuam totam eſſentiam inſtituta ab Eccleſia, ab ea dependet quoad ipſius perſeuerantiam, & quoad ipſius ſuſpenſionem & quoad omne id, quod Eccleſia diſpoſuerit: potuit ergo ab Eccleſia ſuſpendi quoad omnem priuationem communicationis cum excommunicato tolerato, ac ſi non eſſet excommunicatus etiam quoad priuationem communicationis ipſius cum fidelibus quantum ſit ipſis neceſſarium, vt abſque peccato coo- 14
perationis poſſint communicare cum illo, & acquieſcere communicationi ipſius cum ipſis, ac ſi non eſſet excommunicatus; quia quamuis ipſi excommunicato directè, & ratione ipſius non ſi ablata, ſeu ſuſpenſa prohibitio communicationis cum fidelibus, vt ſignificatur illis verbis extrauagantis; per hoc tamen non intendimus excommunicatos in aliquo releuare, indirectè tamen, & in fauorem fidelium conceditur ipſi excommunicato, quod poſſit licitè communicare cum fidelibus, quantum

fuerit necessarium, vt ipsi possint omnino liberè, & absque aliquo scrupulo peccati cooperationis, & incursionis excommunicationis, sicut ante excommunicationem, tractare cum excommunicato, etiam eum prouocando, seu inducendo.

Ex quo fit ipsi excommunicato tolerato esse illicitum quando non prouocatur à fidelibus ex se ipso incipere, & se ingerere ad communicationem, & eam ex se ipso continuare, quamuis fideles acquiescant, & satisfaciant communicationi illius; quia vt fideles ei licitè acquiescant non est necessarium quod excommunicatus ipse id possit licitè facere; quia acquiescere communicationi excommunicati
15 non est ei cooperari, neque ex eo excommunicatus passiuè scandalizatur. Est quoque illicitum excommunicato tolerato acquiescere communicationi fidelium adhuc eum prouocantium ad illam, quando ipse antequam sit necessarium acquiescere, habet in sua potestate absolui ab excommunicatione, & non absoluitur; quia etiam tunc, vt communicatio fidelium cum illo, & prouocatio sit fidelibus licita, non est necessarium, quod excommunicatus licitè acquiescat; quia tunc prouocatur ad id quod ipse potest licitè facere, si velit absolui, si aliàs communicatio cum ipso sit fidelibus magis vtilis, quam communicatio cum ipso sit fidelibus magis vtilis, quam communicatio cum alio; quia tunc ratione dictæ maioris vtilitatis possunt communicare cum illo, quamuis ipse illicitè acquiescat; quia tunc

tantùm

tantùm eſt ſcandalum paſſiuum cum prouocetur ad id,quòd ipſe poteſt licitè efficere ; & regulariter eſt ſcandalum paſſiuum ex malitia (& non ex infirmitate ſi neque ex ignorantia) ad quod vitandum non eſt neceſſarium omittere vtile adhuc temporale,quod euenit fidelibus communicando cum illo potiùs , quàm cum alio. 16

Ex quo deducitur, excommunicatum toleratum , qui non prouocatus , à fidelibus celebrat ſacrum,vt illud fideles audiant,fieri irregularem ; imò etiam quando prouocatur , ſi potuit poſt prouocationem abſolui; quia tunc illicitè celebrat , non ſolùm contra prohibitionem celebrandi ante confeſſionem peccati mortalis,ob quod incurrit illam excommunicationem , ſed etiam contra prohibitionem excommunicationis , ob quod incurritur irregulariter.

***

DISPVT. III.

De primo effectu excommunicationis maioris.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Vtrum excommunicatio maior priuet suffragiis communibus Ecclesiæ, & ab eis excludat?

1
Vpponimus, suffragia Ecclesiæ (quæ sunt quædam subsidia spiritualia, quibus quædam Ecclesiæ membra aliis subueniunt) esse in duplici differentia: quædam communia, quæ fiunt authoritate publica, vt sacrificium, & oratio nomine Ecclesiæ, & indulgentia: quædam verò priuata seu particularia, quæ fiunt non authoritate publica, sed priuata, vt ieiunia, & orationes priuatæ.

Hoc ergo supposito conueniunt Doctores excommunicationem maiorem priuare communibus Ecclesiæ suffragiis. Ratio à priori huius est ordinatio, & institutio Ecclesiæ, quæ ita instituit, vt constat ex vsu ipsius, & deducitur ex variis iuribus, præsertim ex cap. *à nobis* 28. & ex c. *sacris* 38. de sent. excomm. & ex prima

prima cauſa q.3.& ex eo excommunicatus di-
citur traditus Sathanæ; quia eſt priuatus ſuf- 2
fragiis,quibus fortè iuuaretur, vel vt exiret à
ſeruitute Sathanæ, vel ſi ante abſolutionem
exiuit fortè iuuaretur, vt non iterum ſuccum-
beret: quod non incongruè facit Eccleſia,
quamuis pia mater, vel in bonum ipſius ex-
communicati, vt vexatio det ei intellectum,
vel in commune bonum aliorum,vt terrore in
officio contineantur.

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm licitum ſit communia ſuffragia pro excommunicatis offerre?

CОnueniunt Doctores, non eſſe licitum 3
ſuffragia communia offerre pro excom-
municatis in particulari: imò nec pro excom-
municatis quaſi in communi, tanquam pro
non ſeparatis à communione fidelium ad im-
petrandum eis quæcumque bona, ſicut reli-
quis membris Eccleſiæ non excommunicatis,
quia excommunicatio maior priuat excom-
municatos in particulari communibus ſuffra-
giis, & ad minùs etiam priuat excommunica-
tos quaſi in communi ſuffragiis communibus
factis modo ſupradicto.Priuatio autem ſuffra-
giorum communium ad minùs eſt prohibitio,
vel ex illa redundat prohibitio in alios offe-
rendi illa pro excommunicatis.

Eſt tamen difficultas, an ſit licitum offerre
ſuffragia communia pro excommunicatis,qua-

si in communi, tanquam pro exteris ad impetrandum eis reductionem, ad obedientiam.

Syluest. Couarr. Siluest. verbo *excommunicatio* 1. num. 2. & Couarr. in cap. *alma mater* 1. par. §. 6. num. 3. partem affirmatiuam tuentur; quia dictos excommunicatos quasi in communi Ecclesia tantum videtur excludere à suffragiis omnibus communibus offerendis pro eis tanquam pro propriis, & non tanquam pro exteris, & ita feria sexta Parasceues orat pro hæreticis, & pro schismaticis (qui excommunicati sunt) oratione ad eos in communi ordinata, & ad reductionem eorum ad obedientiam.

4 Vazq. Auila. Vazquez verò dub. 2. & Auila 2. p. cap. 6. disp. 9. dub. 3. partem negatiuam tradunt. Et meritò: quia Ecclesia simpliciter, & absolutè, & absque vlla restrictione priuat excommunicatos suffragiis communibus ad eos directis, & ideò nunquam pro excommunicatis, adhuc in communi, sub nomine excommunicatorum publice orat, quamuis feria illa sexta, quia in ea Christus pro omnibus mortuus est oret publicè pro hæreticis, & schismaticis (quamuis excommunicati sint) auferendo pro ea vice exclusionē ab ea oratione: quo Ecclesia tacite prohibet ne extra eam vicem pro hęreticis, & schismaticis, quamuis excommunicatis toleratis, publice oretur, & ne aliquando pro eis alia communia suffragia offerantur, &
5 tacitè significat esse priuatos illis: imò vt contra Sotum 9. de iustitia quæst. 2. art. 2. ad 3.
Auila. docent Auila, & communiter Doctores, quia Ecclesia

Ecclesia eodem modo procedit quoad suffragia communia cum non baptizatis, quamuis excommunicati non sint, ac cum hæreticis, & schismaticis, pro illis in die tantùm veneris sancti publicè orando, tacitè extra eam vicem exuludit non baptizatos à publica oratione, & semper ab aliis suffragiis communibus tollendo, quod suo nomine pro eis oretur, & quod pro eis alia suffragia communia offerantur, & prohibendo suis ministris id facere; non quia dicta exclusione illos puniat; quia non potest cum nondum sit eis superior (sicut hæreticis est, & schismaticis ratione baptismi;) sed quia tanquam administratrix suffragiorum communium, id non vult, & prohibet potestate non ordinaria, & generali superioris humani, quia hac non potest impedire, & prohibere intentionem interiorem, quia oratio publica potest sufficienter dirigi, & sacrificium, & indulgentia applicari pro aliquo, sed potestate speciali, & extraordinaria, simili ei, qua dispensat in voto etiam purè interiori, & qua quotannis obligat ad confessionem mortalium purè interiorum, quamuis non sint alia peccata exteriora.

Vnde non solùm non erit licitum missas directè offerre pro reductione hereticorum, & schismaticorum, sed nec pro conuersione non baptizatorum: bene tamen pro dilatatione Ecclesiæ; quamuis dilatanda sit eorum reductione, & conuersione quia tunc directè tantum offeruntur pro Ecclesia, etiam si indirectè redundet in bonum illorum. Quando ergo or- 6

dina

dinatur missas offerri pro reductione hæreticorum,& schismaticorum,& pro conuersione non baptizatorum, sensus talis ordinationis est, vel quo directè offerantur pro dilatatione Ecclesiæ, vel pro ministris ei muneri incumbentibus,vt illud dignè,& fructuosè exequantur.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm suffragia communia pro excommunicatis oblata eis prosint?

7 Circa hanc difficultatem dicendum existimamus,quod quamuis sit illicitum (imò & mortaliter,ob grauitatem materiæ) sacrificium missæ pro excõmunicatis offerre: nihilominùs,si de facto pro eis offeratur,eis proderit quoad totum valorem ipsi ex opere operato, seu ex Christi institutione conuenientem; quia totus ille intentioni solius ministri commissus est, & ab eo solo dependet: imò etiam proderit quoad valorem priuatum, quem ex opere operantis actio illa verbalis sacerdotis habeat si aliqua via excusetur à malitia,& fiat bona,vt verè potest;quia etiam iste valor pendet ex intentione solius ministri,sed non proderit quoad valorem ex opere operantis,quem actio illa habet ex Ecclesia,seu ex fidelibus, si aliquem habet; quia sacrificium illud non of-
8 fertur pro excommunicatis nomine Ecclesiæ, quamuis sacerdos id intendat,quia Ecclesia non vult,quia quamuis sacerdos ratione cha-

racte

racteris ſit miniſter à Chriſto datus Eccleſiæ, vt nomine ipſius Eccleſiæ oret,& offerat,non tamen id efficit, nec poteſt ſacerdos quando Eccleſia non vult.

Et ob eandem rationem non proderit excommunicatis oratio nomine Eccleſiæ facta à ſacerdote quoad valorem Eccleſiæ correſpondentem,ſi aliquis ei correſpondet,etiam ſi ſacerdos intendat etiam pro eis orare nomine Eccleſiæ:neque valebit indulgentia pro eis ſiue viuis, ſiue iam defunctis applicata; quia quod indulgentia valeat, dependet ex intentione ſuperiorum Eccleſiæ qui nolunt eis prodeſſe.

DIFFICVLTAS IV.

Vtrùm pro excommunicatis toleratis poſſint offerre ſuffragia communia?

SVarez diſp.9.ſect.2.Vazquez dub.2.& Auila 2.part.cap.6.diſp.9. dub. 6. docent, non poſſe ſicut nec pro non toleratis,quia excommunicati tolerati in extrauagante *ad euitanda ſcandala*, tantùm tolerantur quoad communicationem cum illis non quoad alia,vt conſtat ex illis verbis: *Nemo à commmione alicuius in ſacramentorum adminiſtratione,vel receptione,aut aliis quibuſcumque diuinis, vel extra abſtinere teneatur,vel aliquem vitare*:ſed orare publicè pro illis,& pro eis ſacrificium offerre,& eis indulgentias lucrari, non eſt communicare cum illis;aliàs ſic orans, aut ſacrificans, aut indul- 9 *Suar. Vazq. Auil.*

gentias

gentias lucrans incurreret excommunicationem minorem: ergo quoad hæc ſuffragia non ſunt tolerandi: quia id non eſt communicare cum illis,& quamuis eſſet,alio titulo ſunt vitandi,ſeu non tolerandi quoad id;quia ſcilicet id cedit directè in fauorem illorum, & non tantum indirectè, & per redundantiam, & in dicta extrauagante non intenditur eis fauere.

Nauarr. Henriq. Ægid.

Nauarr.verò cap. 27. num. 365. Henriquez lib.13.c.11.& Ægidius diſp.14.dub. 6. docent, poſſe pro eis offerri.Et meritò, quia in dicta extrauagante fidelibus conceditur, vt non teneantur abſtinere à communione dictorum excommunicatorum: hæc autem communio abſque fundamento limitatur ad communicationem cum ipſis per modum commertij, aut conuictus; quia communio in extrauagante generaliter ponitur, & hoc nomine *communio* ſignificatur generaliter omnis communicatio tam quæ eſt commercium cum aliquo, quàm communicatio ſuffragiorum communium alicui facta, quia hæc eſt communicatio, ſeu participatio cum illo in dictis ſuffragiis,cùm ſint communia, quia generali ratione ſumitur communio in cap. penultimo de ſententia excommunicationis, dum definitur excommunicatio maior,quod ſit *à communione fidelium ſeparatio:* ſi ergo in hoc cap. nomine *communio* etiā ſignificatur communicatio in communibus ſuffragiis, quamuis coniungatur nomini ſeparationis, quæ eſt odioſa, non eſt mirum in extrauagante id etiam ſignifi

gnificetur, vbi coniungitur verbo *non absti-nendi*, quod est fauorabile, in capite quoque *à nobis* 18. de sententia excommunicationis significatur, orationes publicas pro aliquo offerre esse ei communicare, vel cum eo communicare. Accedit quod non solùm in communicatione cum excommunicatis, per mo- 11
dum commercij possunt esse scrupuli, & scandala, quæ in extrauagante intenduntur euitari, sed etiam in communicatione cum illis per modum suffragij communis; quia sicut se potest offerre scrupulus, an Petrus v. g. sit excommunicatus, & consequenter an teneat abstinere à commercio cum illo; ita etiam an tenear abstinere ab orando publicè pro illo, & à celebrando pro eo, & à sepeliendo eum iam defunctum: & ideò indulgendo fidelibus, vt non teneantur abstinere ab offerendo suffragia pro dictis excommunicatis fit fauor fidelibus, & id intenditur fieri in extrauagante, non verò fauere ipsis excommunicatis, etiam si suffragia pro eis oblata cedant directè in bonum excommunicatorum: ita tamen possunt pro eis offerri, vt non solùm id licitè fiat, sed etiam semel pro eis oblata, eis proficiant etiam quoad valorem pendentem ex intentione Ecclesiæ, quia eo ipso, quod Ecclesia concedit, & vult, quod eis applicentur indulgentiæ, & pro eis offeratur sacrificium, & suo nomine oretur pro eis, non vult denegare valorem ab ipsa pendentem etiam si moueatur ad dictam concessionem faciendam; vt fideles non

non agitentur scrupulis, & non ob bonum, quod euenit ipsis excommunicatis.

12 Existimamus tamen suffragia communia, vt sacrificium, & orationes nomine Ecclesiæ factæ (& suo modo indulgentiæ) quando solùm generaliter, & indefinitè fiunt, aut offeruntur pro fidelibus non fieri, nec offerri pro prædictis excommunicatis (ac proinde eis non prosunt) nisi quando specialiter (siue expressè, siue implicitè) fiunt, aut offeruntur pro illis; quia absque dubio minister Ecclesiæ, quando id specialiter non intendit, vult conformari Ecclesiæ excludenti illos à dictis suffragiis etiam si indulgeat illi, vt si velit id faciat pro dictis excommunicatis. Quod si excommunicatus toleratus petat pro se offerri suffragia communia, peccat; quia petitione ipsa communicat per modum commercij cum eo, à quo

13 petit, non verò quia petit suffragia; quia alter à quo petit, ea potest pro eo offerre, ac proinde petendo tantùm peccat venialiter, quia ea petitio tantùm est mala, quia est communicatio in locutione.

DIFFICVLTAS V.

Vtrùm suffragia communia possint offerri pro excommunicatis contritis nondum absolutis ab excommunicatione?

Nauar. *Couarr.* NAuarrus cap. 27. num. 18. & Couar. 1. p. §. 6. n. 8. docent, posse, quia credi non potest Ecclesiam, quæ est pia mater, velle excludere

dere à dictis suffragiis eum, qui iam non est contumax, sed sibi per charitatem coniunctus.

Sotus vero in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 1. & Ægidius disp. 14. num. 49. docent, (& merito) non posse pro eis offerri, quod efficaciter deducitur ex cap. *à nobis* 18. & ex cap. *sacris* 38. de sententia excommunicationis dum dicitur pro huiusmodi excommunicatis iam defunctis non esse oblationes recipiendas, nec orationes faciendas ante impensam absolutionem: ergo multo minus pro illis viuis. Ratio autem est, quia excommunicati quamuis contriti, ac proinde iusti, verè manent, èxcommunicatio non tollitur pœnitentia, & iustificatione, sed tantum absolutione: ergo verè sunt exclusi à suffragiis communibus; quia exclusio ab illis est effectus formalis, & principalissimus excommunicationis maioris. Vnde pro dictis excommunicatis quando non sunt tolerati non est licitum suffragia communia offerre, & quamuis offerantur non proficiunt eis, quoad valorem ex intentione Ecclesiæ pendentem iuxta ea quæ diximus diffic. 3. 12 Sot. Ægid.

Quod autem Ecclesia sit pia mater non sufficit, vt sine absolutione cesset excommunicatio, quoad effectum aliquem presertim principalissimum nec id expedit, vt excommunicatio magis timeatur.

DIFFICVLTAS VI.

Vtrùm excommunicati sint priuati orationibus, & suffragiis priuatis.

13 CONueniunt communiter Doctores excommunicatos non esse priuatos suffragiis,& orationibus priuatis, quia nullibi priuantur illis,ac proinde posse licitè,& fructuosè pro illis priuatim orari,& alia suffragia priuata offerri.

Est tamen difficultas, an possit pro eis orari in memento missæ.

Circa quod sunt, qui id negent,existimantes sacerdotem in memento, sicut etiam in aliis partibus missæ orare nomine Ecclesiæ.Et sunt etiam qui id affirment existimantes sacerdotem tunc orare nomine proprio, & priuatim,& ad id conferri illi spatium illud.

Nos tamen existimamus quod possit, quia quamuis in memento etiam teneatur nomine Ecclesiæ,orare,quia mementum est pars publici officij, tamen in eo non prohibetur etiam orare priuatim pro quibus ipse voluerit, ac proinde etiam pro excommunicatis, quamuis non toleratis:nihilominus etiam tunc sequentibus verbis post mementum,nempe *pro quibus tibi offerimus* tantum debent referri,siue explicitè,siue in confuso illi pro quibus in memento nomine Ecclesiæ orauit.

14 Addidimus celebrantem posse pro excommunicatis etiam non toleratis offerre actionem

nem ipſam celebrandi, quoad valorem priuatum ipſi celebranti correſpondentem, quia verè eſt priuatus, & particularis.

DISPVT. IV.

De ſecundo effectu excommunicationis maioris.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Vtrùm excommunicatio maior priuet participatione Sacramentorum?

ONVENIVNT Doctores, excommunicationē maiorem priuare participatione ſacramentorum paſſiua, & actiua, vt conſtat ex vſu, & traditione Eccleſiæ; & 17
deducitur ex cap. *cum illorum* 32. & ex cap. *ſi quem* 59. de ſententia excommunicationis, & ex aliis iuribus.

Excommunicatus ergo non poteſt licitè ſuſcipere, nec adminiſtrare ſacramenta, ſed peccat; quia hæc priuatio ad minus eſt prohibitio, qua prohibetur ſuſcipere, & etiam adminiſtrare ſacramenta: peccat autem mortaliter ſuſcipiendo; quia ſuſceptio cuiuſcumque ſacramenti eſt materia grauis, & etiam adminiſtrando, quando adminiſtratio eſt effectio, quia effectio ſacramenti eſt etiam

grauis non tamen purè administrando, vt quando administrat Eucharistiam antea factam, ac proinde purè administrando non fiet irregularis, quia irregularitas quæ incurritur ob peccatum, seu delictum non incurritur nisi ob mortale.

18 Peccatum autem, quod sic excommunicatus committit suscipiendo, aut administrando sacramentum est sacrilegij contra reuerentiam sacramentis debitam, quia priuatur participatione passiua, & actiua sacramentorum tanquam indignus: imò etiam in communicando in aliis rebus aliàs ciuilibus peccat peccato sacrilegij contra religionem, quia tanquam indignus communicatione membrorum Ecclesiæ priuatur communicatione cum baptizatis.

Excusabitur autem excommunicatus à peccato suscipiendi, aut administrandi Sacramentum ignorantia inuincibili, vel probabili, aut inaduertentia naturali tam facti, id est, quod sit excommunicatus, quàm iuris, id est, quod excommunicatus sit prohibitus Sacramenta suscipere, & administrare, & quando Sacramenta aliàs possunt validè suscipi, aut conferri, vt possunt sex, excepta pœnitentia, etiam excusatur à dicto peccato ob vitandum graue detrimentum, quod ex non suscipiendo, aut non administrando immineat ipsi, vel in vita, vel in fama, vel in di-
19 uitiis, & ob non scandalizandum actiuè, quod non efficit excommunicatus, vbi excommunicatio sit cognita. Addidimus quando Sa-

cramenta

cramenta aliàs possunt validè suscipi, aut conferri; quia si non possunt, vt Sacramentum pœnitentiæ, non excusabitur à peccato, quia illicitum est contra reuerentiam Sacramenti illud inualidè suscipere, aut conferre.

Sed quamuis excommunicatus excommunicatione maiori peccet mortaliter suscipiendo Sacramentum, nullam tamen incurrit pœnam, neque pœnalitatem Ecclesiasticam, excepto excommunicato ob percussionem clerici, quia suscipiens ordines manet suspensus à susceptis, vt constat ex dicto cap. *cum illorum*, de sententia excommunicationis. Clericus tamen excommunicatus illicitè mortaliter administrans Sacramenta fit irregularis, si ad administrandum requiritur ordo sacer, (siue requiratur ratione Sacramenti administrati, siue ratione solemnitatis) vt deducitur ex cap. 1. de sententia & re iudicata, & ex cap. *is qui* 18. & ex cap. *is cui* 20. de sententia excommunicationis in 6.

Obseruandum est excommunicationem maiorem priuare participatione Sacramentorum actiua, & passiua, non solùm vt eis regulariter communicamus cum aliis fidelibus per modum commercij, de quo dicemus disp. 9. sed etiam quatenus sunt quædam bona communia Ecclesiæ: ob quod excommunicatus nequit sibi administrare Eucharistiam, nec eam efficere, quamuis neutrum sit communicare cum alio per modum commercij, neque potest aliquem baptizare, quamuis hoc non sit communicare cum fideli, seu baptizato. 20

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm excommunicatus possit licitè administrare Sacramenta in casu necessitatis proximi?

21 CONueniunt Doctores, extra extremam necessitatem proximi, id est, existentis in periculo mortis, non posse excommunicatum licitè administrare Sacramentum aliquod: & in ea, seu in eo periculo, si non sit alius minister, posse administrare baptisma paruulo, quia tunc strictius obligat præceptum naturale subueniendi paruulo in eo periculo, quàm prohibitio humana non administrandi illud: imò etiam posse illud administrare adulto existenti, in tali periculo ob eandem rationem.

Est tamen difficultas 1. an possit licitè administrare Sacramentum pœnitentiæ existenti in periculo mortis, quando non est alius minister, qui id possit facere.

Medin. *Couarr.* Medina Cod. de confessione, & Couar. 2.p. §. 6 n.8. docent non posse licitè; quia excommunicatus caret iurisdictionem, ac proinde non potest validè, & consequẽter neque licitè.

Suaréz. *Auila.* *Trident.* Suarez verò disp. 11. sect. 1. Auila 2. part. capit. 6. disput. 3. dub 3. & communiter Doctores docent posse. Et meritò; quia id satis significat Trident. session. 14. capit. 7. dum ait, *ex pietate Ecclesiæ omnes sacerdotes posse pro articulo mortis absoluere quoslibet pœnitentes*; quia eo

eo ſigno, *omnes*, etiam ſacerdos excommunicatus comprehenditur; imò etiam hæreticus, ſicut ſub ſigno *quoſlibet*, quando dicitur *quoslibet pœnitentes*, etiam comprehenduntur excommunicati, adhuc non tolerati, imò & hæretici, ac proinde pro eo articulo ex voluntate Eccleſiæ ſuſpenditur excommunicatio, 22
quoad priuationem iuriſdictionis, & quoad prohibitionem abſoluendi.

Secundò eſt difficúltas, an excommunicatus poſſit licitè exiſtenti in periculo mortis reliqua Sacramenta adminiſtrare, quando non eſt alius miniſter, qui id poſſit facere.

Circa hanc difficultatem, quamuis Sayrus *Sayr.*
lib. 2. cap. 2. & communiter Doctores doceant non poſſe licitè. Nos tamen vt optimè Suarez, *Suarez.*
& Auila exiſtimamus poſſe ab eo licitè admi- *Auil.*
niſtrari Euchariſtiam ei, qui non potuit ſuſcipere Sacramentum pœnitentiæ, quia tunc ſtrictius videtur præceptum naturale ſubueniendi proximo collatione Euchariſtiæ, quia fortè damnabitur, ſi eam non recipiat: quia probabile eſt Euchariſtiam conferre attrito primam gratiam iuſtificantem: & ob eandem rationem quando miniſter eſt in ſimili periculo, & non eſt alius, qui ei poſſit Euchariſtiam miniſtrare, exiſtimamus poſſe eam ſibi miniſtrare quando confidit firmiter ſe eſſe in ſtatu gratiæ, & ei ſit difficile conteri, quia ſcilicet ſtrictius videtur præceptum naturale charitatis erga Deum non decedendi ex hac vita in inimicitia Dei quàm prohibitio ſuſcipiendi, & adminiſtrandi Euchariſtiam.

23 Et ob supra dictam rationem potest (vt docent Suarez & Auila) licitè conferre extremam vnctionem ei, qui neque Sacramentum pœnitentiæ, neque Eucharistiæ potuit recipere; quia scilicet strictius videtur præceptum naturale subueniendi proximo (quia maximè probabile est extremam vnctionem conferre primam gratiam iustificantem attrito, qui non existimat se esse in statu peccati mortalis) non tamen poterit (quidquid dicat Suarez) conferre Eucharistiam ei qui fuit legitimè absolutus, quia tunc non vrget præceptum naturale subueniendi proximo, cùm iam sit legitimè absolutus, nec præceptum diuinum sumendi Eucharistiam, quia istud non obligat, quando aliàs est legitimum impedimentum conferendi Eucharistiam, qualis est excommunicatio maior.

Suar. *Auila.* *Suarez.*

Poterit quoque in eo periculo licitè contrahere matrimonium, non vt legitimet filios concubinæ, sed vt satisfaciat obligationi iustitiæ erga concubinam, si ei est obligatus, quia hæc obligatio iustitiæ strictior est, quàm prohibitio administrandi, & suscipiendi Sacramentum.

Tandem parochum excommunicatum posse validè, & licitè assistere matrimonio; & licentiam alteri sacerdoti conferre ad assistendum pro ipso, diximus tract. de matrimonio disp. 5. difficultate 8.

DIFFI

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm Sacramenta ſuſcepta ab excommunicato excommunicatione maiori ſint valida?

DIfficultas hæc non habet locum in Sa- 25
cramento Baptiſmi,quia ante ſuſceptio-
nem Baptiſmi nullus poteſt eſſe excommuni-
catus : nec habet locum in Sacramento Eu-
chariſtiæ ; quia iſtud ſupponitur factum ante
ipſius ſuſceptionem , ſed tantùm habet locum
in aliis quinque Sacramentis,quæ fiunt quan-
do ſuſcipiuntur,& adminiſtrantur.

Conueniunt Doctores Sacramenta confir-
mationis,extremæ vnctionis,& ordinis ſuſce- 26
pta ab excommunicato eſſe valida , vt ſuppo-
nitur in pluribus iuribus : imò Eccleſia nequit
ea annullare ; quia ex Chriſti inſtitutione ne-
ceſſariò perficiuntur , quando forma applica-
tur materiæ cum debita intentione miniſtri:
Sacramentum quoque matrimonij ab excom-
municato ſuſceptum eſſe validum conueniunt
Doctores (excepto Martino de Magiſtris) &
deducitur ex c.*ſignificaſti* 6.de eo qui duxit. Et
meritò;quia Eccleſia quamuis potuerit , no-
luit illud inualidare,quia non potuit illud in-
ualidare , niſi inualidando contractum matri-
monij (cui quando eſt validus , conuenit ex
Chriſti inſtitutione ratio Sacramenti) quem
noluit inualidare , cum fiat validè inter eth-
nicos,quibus comparare vult excommunica-

tum excommunicatione maiori, & eum non durius tractare quàm illos.

Est tamen difficultas, an Sacramentum pœnitentiæ susceptum ab excommunicato sit validum non obstante excommunicatione.

Est autem certum, quod si suscipiens illud, non excusetur à peccato mortali, quod ex vi excommunicationis committit suscipiendo illud, sit nullum, quia id ad minus redūdat in defectum materiæ essentialis nempe doloris essentialiter requisiti; quia tunc nequit dolere de susceptione.

Punctum difficultatis est an præcisè ex vi ipsius excommunicationis fiat nullum, quamuis excommunicatus nullum committat peccatum in susceptione illius, quia excusatur ab eo, aut ignorantia, vel inaduertentia facti, vel iuris, quia minister obliuione, aut malitia absque negligentia excommunicati absoluit illum prius à peccatis, quàm ab excommunicatione.

27 Suarez disp. 10. sect. 3. & Ægidius disp. 14. dub. 5. docent, ex vi excommunicationis non fieri nullum; quia in iure non est verbum aliquod irritans Sacramenta suscepta ab excommunicato. Et confirmatur; quia excommunicatus eodem verbo excluditur à participatione passiua omnium Sacramentorum, & tamen reliqua suscipiuntur validè (etiam matrimonium, quod potest ab Ecclesia inualidari) ergo etiam Sacramentum pœnitentiæ.

Suar. *Ægid.*

Syluest. *confessio* 1. q. 3. & Vasquez de excommunicatione dub. 4. docent, fieri nullum. Et

Syluest. *Vasquez.*

Et meritò; quia Ecclesia priuat, seu excludit excommunicatum à participatione positiua Sacramentorum quantum potest; quia vult haberi,& tractari tanquam ethnicum, & publicanum:ergo eum excludendo,& priuando, non solùm prohibet Sacramenti susceptionẽ, sed etiam irritat illud, quod irritare potest, Ecclesia autem irritare potest Sacramentum pœnitentiæ ab excommunicato susceptum, extrahendo excommunicatum à iurisdictione confessarij,sic efficiendo illum inabsolubilem à confessario. Ex quo deducimus Sacramen- 28
tum pœnitentiæ illicitè suscipi ab excommunicato,quamuis suscipiatur ob vitandum grauissimum damnum etiam in vita,quia inualidè suscipitur.

Addidimus Sacramentum pœnitentiæ validè suscipi ab excommunicato tolerato, etiam quando illud illicitè mortaliter ex obiecto suscipit(si aliàs à tali culpa excusetur ignorantia,aut inaduertentia inuincibili;) quia minister potest illud licitè tolerato conferre, ac proinde validè.

Ad rationem ergo aduersariorum respondemus in iure reperiri verbum æquiualens irritationi respectu Sacramentorum susceptorum ab excommunicato, quæ irritari possunt intendendo tractare illum sicut ethnicum, & publicanum, quia excommunicatus excommunicatione maiori in iure remouetur,reiicitur,& separatur à Sacramentis tanquam ethnicus, & non baptizatus; qui inhabilis est ad Sacraméta excepto Baptismo,& quia ethnicus

non

non est inhabilis ad contractum matrimonij, excommunicatus non fit ab Ecclesia inhabilis ad contractum matrimonij,ac proinde,nec ad Sacramentum matrimonij, quia ratio Sa-
29 cramenti à contractu valido in baptizatis non potest absque sacrilegio separari.Et ad confirmationem concedimus excommunicatum excommunicatione maiori eodem verbo excludi à participatione passiua omnium Sacramentorum, & quod susceptio reliquorum non sit irrita: negamus tamen quod non sit irrita susceptio Sacramenti pœnitentiæ, quia eo verbo significatur exclusio possibilis fieri ab Ecclesia tractando excommunicatum sicut ethnicum,& publicanum,& non magis durè, & hac ratione non potest irritare, nisi pœnitentiam,quia reliqua Sacramenta nullo modò possunt, & Sacramentum matrimonij non potest nisi durius tractando excommunicatum,quàm ethnicum.

DIFFICVLTAS IV.

Vtrùm Sacramenta administrata ab excommunicato sint nulla?

30 CErtum est, Eucharistiam administratam ab excommunicato esse validam,quia ante administrationem supponitur validè facta, Baptismum quoque, Confirmationem,Extremam vnctionem, & Ordinem administrata ab excommunicato esse valida, quia ex Christi institutione independenter à voluntate

Eccle

Ecclesiæ necessariò perficiuntur, quando forma applicatur materiæ cum debita intentione; Sacramentum quoque matrimonij (quod ab ipsis contrahentibus administratur) absque dubio est validum ob rationem dictam difficultate 3. circa susceptionem illius.

Est tamen difficultas, an Sacramentum pœnitentiæ administratum ab excommunicato sit validum, & non est difficultas quando pœnitens absque excusatione à culpa confitetur excommunicato, quia tunc est nullum ex defectu contritionis; sed tantum est difficultas, an præcisè ex vi ipsius excommunicationis inualide administretur ab excommunicato.

Circa quam conueniunt Doctores Sacramentum pœnitentiæ ab excommunicato administratum esse nullum, quia excommunicatus caret iurisdictione ad absoluendum, quia est remotus ab administratione illius sicut ethnicus: absolutio autem à non habente iurisdictionem est nulla.

Obseruandum tamen est, quod si excom- 31
municatio communiter ignoretur, vt si excommunicatus sit in loco distanti ab eo in quo fuit denuntiatus, aut in quo notoriè incurrit excommunicationem ob percussionem clerici, & aliàs habeat titulum coloratum ad absoluendum; vt si habeat beneficium parochiale, aut licentiam audiendi confessiones, Sacramentum erit validum, vt docent communiter Doctores, quia tunc Ecclesia pro ea occasione suspendit excommunicationem, quoad priuationem iurisdictionis.

Addi

Addimus etiam esse validum, quando confertur ab excommunicato tolerato (etiam si ab eo illicitè conferatur, vt quando ipse se ingèrit:) quia eo ipso, quod Ecclesia permittit & tolerat illum in fauorem aliorum fidelium eis indulgens communicationem cum illo in receptione Sacramentorum ab eo, reliquit illi iurisdictionem sufficientem ad illud validè efficiendum.

DISPVT. QVINTA.

De tertio effectu excommunicationis maioris.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Vtrùm excommunicatio maior priuet rebus diuinis, & sacris?

1 CONVENIVNT Doctores excommunicationem maiorē priuare diuinis officiis factis nomine Ecclesiæ, & aliis rebus sacris, vt constat ex sensu, & traditione Ecclesiæ, & deducitur ex cap. *nullum* 2. de foro competenti, & ex can. *qui merito*, & *ex aliis* 11. quæst. 3. dum excommunicatus dicitur sequestratus, & separatus ab Ecclesia; quia id est esse reiectum ab vsu rerum sacrarum, quæ

quæ institutæ sunt ab Ecclesia in vsum pium fidelium.

Effectus autem iste distinctus est ab eo, qui est commercium, & quasi conuictus cum fidelibus in diuinis, de quo dicemus disp. 9. quia excommunicatio non solùm priuat dictis officiis diuinis & rebus sacris ea generali ratione, qua regulariter in eorum vsu est commerciũ cum aliis, sed etiam specialiter quatenus sunt bona communia Ecclesiæ in vsum fidelium instituta, quamuis diuerso modo, quàm suspensio, & interdictum; quia excommunicatio priuat illis, quatenus quis in eis communicat, 2
sicut alia membra Ecclesiæ, seu quatenus sunt bona membris Ecclesiæ communia, non verò suspensio, & interdictum: Excommunicatio enim est priuatio omnis communionis, non solùm illius, qua communicatur cum aliis per modum commercij, & societatis; sed etiam illius, qua participatur eisdem bonis communibus quibus alij, quamuis cum eis non sit commercium.

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm illicitum sit excommunicato diuina Officia celebrare, & eis assistere?

COnueniunt Doctores excommunicato 3
illicitum, seu prohibitum esse diuina Officia celebrare, vt publica, seu nomine Ecclesiæ, & eis sic factis assistere; quia est præcisus, & reiectus ab Ecclesia, quoad minus est

eſt prohibitus prædicta celebrare, & eis aſſiſtere,& etiam concionari ſolemniter, & quaſi ex officio; non tamen eſt excommunicato prohibitum concioni intereſſe, adhuc incluſa communicatione cum concionante,& cum aliis audientibus, ex peculiari permiſſione Eccleſiæ in cap. *reſponſo* 43. de ſentent. excommunicat.

Nec eſt prohibitus priuatim concionari(ſeclusa communicatione cum audientibus,quæ eſt his,& illi prohibita:)quia id vt ſic factum non eſt officium, nec ab eo vt à miniſtro Eccleſiæ factum: nec eſt prohibitus horas canonicas priuatim recitare ob eandem rationem, & tunc poteſt abſque peccato dicere *Dominus vobiſcum*, vt contra non paucos aduertit Auila 2.p.cap.6.diſput.4.dub.6.quia poteſt illud dicere vt priuata perſona;ſicut etiam poteſt dicere,*venite adoremus:*& quamuis peccaret dicendo,*Dominus vobiſcum*,non peccaret niſi venialiter, quia eſt materia leuiſſima; ac proinde nec ob id incurreret irregularitatem, quæ quando ob peccatum incurritur,non niſi ob mortale incurritur.

Auil.

4 Ex quo fit excommunicatum, qui aliàs ratione ordinis ſacri, aut profeſſionis tenetur horas canonicas recitare, non excuſari ab ea obligatione cùm poſſit illas licitè recitare: imò nec excuſatur, quando tenetur ratione beneficij,vt contra nonnullos docét communiter Doctores quãuis ratione excommunicationis priuetur(ſiue à iudice,ſiue à iure)fructibus beneficij;quia obligatio recitandi naſcitur

ex

ex beneficio,ſeu ex iure ad fructus, quos percipere poſſet,ſi per ipſum non ſtaret.

Excuſatur tamen ab audiendo Miſſam, quamuis negligens ſit in obtinenda abſolutione, vt aduertit Ægid.diſp. 14. dub. 7. quia obſeruatio præcepti audiendi Miſſam, non eſt tanti momenti, vt obliget ad tam remotam diſpoſitionem, nempè ad acquirendam capacitatem audiendi Miſſam,ſicut etiam incarceratus ob debita excuſatur ab audiendo Miſſam,quamuis poſſit ſoluere, & non ſoluendo peccet contra iuſtitiam:non tamen excuſatur excommunicatus à præcepto confeſſionis, & communionis annuæ, quando facilè poteſt abſolutionem obtinere; quia obſeruatio horum præceptorum eſt magni momenti. Ægid.

Ita tamen excommunicatus eſt priuatus diuinis Officiis publicis, ſeu nomine Eccleſiæ factis, quod non ſolùm eſt prohibitus ea efficere, ſed etiam quod quamuis ea intentet nomine Eccleſiæ efficere non proſint vt ſic intentata eis, pro quibus ea intentat efficere: quia verè non fiunt nomine Eccleſiæ cùm ipſa nolit:quod eſt verum, quamuis excommunicatus ſit toleratus, quoties iuxta extrauagant.*ad euitanda ſcandala*, nequit illa licitè efficere;quia tunc Eccleſia non vult fieri ab illo nomine ipſius Eccleſiæ:excipimus ſacrificium Miſſæ, quod applicatum ab excommnnicato, quamuis non tolerato,prodeſt ei, pro quo offertur quoad totũ valorẽ, quẽ habet ex Chriſti inſtitutione, quia totus iſte commiſſus eſt intẽtioni celebrãtis indepẽdenter ab Eccleſia.

Addimus excommunicato non esse prohibitum legere adhuc ex officio, Thologiam (seclusa communicatione cum audientibus) quia non est Officium diuinum publicum, seu factum à legente, vt à ministro Ecclesiæ.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm illicitum sit excommunicato vti rebus sacris?

6 CONueniunt DD. excommunicato illicitum, seu prohibitum esse vti rebus sacris, vt institutis ab Ecclesia ad percipiendum aliquem fructum ratione orationis, aut applicationis factæ nomine Ecclesiæ, vel ab Ecclesia in institutione dictarum rerum: imò non percipiet fructum earum vt sic; quia ea oratio, aut applicatio, vtpotè facta nomine Ecclesiæ non fit pro excommunicato.

Vnde excommunicatus non potest licitè orare in templo intentione percipiendi fructum impetrationis prouenientem ex oratione Ecclesiæ facta in consecratione, aut benedictione templi, nec illum percipiet sua oratione in templo facta: neque potest licitè vti
7 aqua benedicta, vt ab Ecclesia instituta: neque fructum percipiet impetrationis prouenientem ex oratione Ecclesiæ facta in benedictione illius. Neque potest licitè orare coram imagine, aut altari, cui cócessa est Indulgentia pro orantibus coram illo, intentione lucrandi Indulgentiã: & quãuis oret illã non cósequetur.

Nihil

Nihilominùs, vt Suarez aduertit disp. 12. sect 3. excommunicatus licitè vti dictis rebus, nempè templo, aqua benedicta, & dicto altari, & etiam aliis, vt reliquiis non supradicta intentione, sed quatenùs ei possunt deseruire priuatæ venerationi, deuotioni, & pietati, sicut etiam orationibus ab Ecclesia institutis. Vnde non potest eiici à templo, nisi quando diuina celebrantur, Suar.

DIFFICVLTAS IV.

Vtrùm illicitum sit sepelire in loco sacro corpus morientis in excommunicatione?

COnueniunt DD. corpus morientis in excommunicatione priuari Ecclesiastica sepultura, vt constat eò c. *sacris* 12. de sepulturis: & consequenter etiam priuatur Ecclesiastico comitatu, quia ad Ecclesiasticam sepulturam ordinatur; ex qua priuatione redundat in alios prohibitio sepeliendi, & comitandi illum: per Ecclesiasticam sepulturam, intelligitur sepultura in loco sacro, etiam in cœmeterio, vt cōstat ex dicto cap. Imò addit Suar. disp. 12. sect. 4. intelligi sepulturam in quocumque loco ad id destinato: & etiam in loco, in quo consueuit dici Missa, quamuis nulla alia benedictione sacrato. 8 Suarez

Addimus morientis in excommunicatione, quia si ab ea absoluatur in articulo mortis, & ob eam extremam necessitatem adhuc à Sacerdote extra eam non habente potestatem

ab abſoluendum non priuatur Eccleſiaſtica ſepultura, vt deducitur ex cap. vlt. de ſepulturis: quòd ſi non fuit abſolutus, quamuis dederit ſigna contritionis, etiam priuatur Eccleſiaſtica ſepultura, ſi tamen ea dedit, poteſt poſt
9 mortem abſolui ab excommunicatione, vt conſtat ex cap. *à nobis* 28. & ex c. *ſacris* 38. de ſent. excomm. ſed ab eo ſolo à quo viuens poterat extra extremam neceſſitatem, vt deducitur ex dicto c. *à nobis*. & abſolutus, non manet priuatus Eccleſiaſtica ſepultura, nec aliis ſuffragiis communibus.

Quòd ſi fortè ante abſolutionem fuit Eccleſiaſticè ſepultus procuranda eſt abſolutio, ne exhumetur, & ſi non obtineatur exhumandus eſt, & inde eiiciendus, ſi poſſit diſcerni à corporibus aliorum, vt conſtat ex dicto capit. *ſacris* de ſepulturis, & locus ille, vtpotè violatus (vt ſupponitur in cap. *conſuluiſti* 7. de conſecratione Eccleſiæ, vel altaris) reconciliandus eſt aſperſione aquæ benedictæ, ſicut fit in dedicatione Eccleſiæ, & quamdiu non eſt reconciliatus nequeunt abſque mortali in eo fideles ſepeliri: neque Officia diuina celebrari, etſi corpus excommunicati nequeat ab aliis diſcerni, non eſt exhumandum, vt diximus; locus tamen reconciliandus eſt.

Hæc tamen non habent locum in corpore excommunicati tolerati, vt contra Auilam docent communiter Doctores, quia iuxta ex-
10 trauagantem *ad euitanda ſcandala*, non tenemur abſtinere à communione tolerati, quocumque modo communio ſumatur, ſiue pro com

commercio cum illo, siue pro communione, qua ei suffragium aliquod commune, in quo fideles communicant, communicatur: quod autem sepelire corpus illius, & pro eo suffragium commune offerre, cedat directè in fauorem illius non obstat, quamuis in extrauagante dicatur, quod excommunicato non intenditur fieri fauor prædicta Indulgentia, quia his verbis tantùm denotatur Indulgentiam non abstinendi à communione illius non fieri ab Ecclesia attendendo ad fauendum excommunicato, sed tantùm ad fauendum timoratis conscientiis, ne in communicatione cum illis agitentur scrupulis, etiam si communicare cum illis sit eis benefacere.

Tandem in Clement. 1. de sepulturis puniuntur excommunicatione maiori ipso facto, qui propriæ temeritatis audacia excommunicatos publicè, aut nominatim, scienter sepelire præsumunt in loco sacro.

Circa quam obseruandum est post dictam extrauagantem non incurrere hanc excommunicationem eos, qui sepeliunt excommunicatos, adhuc publicè excommunicatos, si tolerati sunt, vt contra Caietanum docent communiter Doctores, sed solùm, qui sepeliunt non toleratos, & qui scienter absque ignorantia adhuc vincibili, & qui absque graui coactione sepeliunt: imò solùm qui propriis manibus sepeliunt; non verò qui id mandant. vt contra Suarez, & Ægidium docet Auila 2. parte capite 6. disputatione 9. dubio 6. quia licet qui mandant sepelire, dicantur absolutè 11 Auil.

sepelire; non tamen omnino strictè, ad quod dicta Clementina, vtpotè pœnalis restringenda est: & ob eandem rationem multò minùs eam excommunicationem incurrunt, qui comitantur, & qui cantant, & qui deferunt lumina, & crucem.

12 Et eodem modo intelligenda, & restringenda est excommunicatio, quæ in cap. 2. de hæreticis in 6. imponitur ipso facto illis, qui scienter præsumunt in loco sacro sepelire hæreticos; aut eorum fautores publica sententia damnatos; à qua excommunicatione nequeunt absolui, nisi propriis manibus publicè exumulent hereticum, & inde illum eiiciant: imò pars illa loci, in qua sepulti fuerint, inhabilitatur, vt in ea amplius nequeant sepeliri fideles, ac proinde vt nequeat reconciliari.

* * *

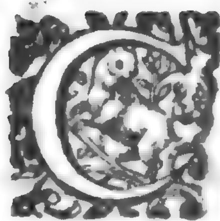
DIS

DISPVT. VI.

De quarto effectu excommunicationis maioris.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Vtrùm excommunicatio maior priuet beneficiis ante ipsam legitimè obtentis?

CONVENIVNT Doctores, excommunicationem maiorem nó priuare beneficiis ante ipsam legitimè obtentis, quia id non efficit excommunicatio maior; ex eo quod generaliter priuet communione fidelium; quia retentione beneficij non aggreditur communicationem in bonis communibus Ecclesiæ sibi prohibitam, sed retinet sibi legitimè collatam, & communicatam: nec iure aliquo peculiari illis priuatur, quia de eo non constat.

Est tamen difficultas, an excommunicatio maior priuet fructibus beneficij ante ipsam legitimè obtenti.

Couarr. libr. 3. variar. cap. 13. num. 8. Suarez disput. 13. sect. & Toletus lib. 1. c. 13. docent excommunicationem priuare fructibus beneficij correspondentibus durationi excom. *Couarr.* *Suarez.* *Tolet.*

municationis:& ita vt excommunnicatus nequeat eos validè percipere. Quod exprimi videtur in cap. *pastoralis* 53. de appellationibus, dum dicitur: *Illi prouentus Ecclesiastici meritò subtrahuntur, cui Ecclesiæ communio denegatur.* Quod Nauarr. cap. 25. n. 124. limitat, vt tantùm sit verum, quando excommunicatus est negligens in procuranda absolutione ab excommunicatione.

Nauarr. *Ægid.* Vazquez verò de beneficijs cap. 3. §. 3. dub. 4. Nauarr. de restitut. lib. 2. capit. 2. num. 238. & Ægidius disputat. 14 dub. 9. docent excommunicationem maiorem non priuare fructibus beneficij, ac proinde excommunicatum posse adhuc licitè percipere fructus sui beneficij dummodo per se, aut per Vicarium satisfaciat officio. Et meritò, quia excommunicatio ex eo, quod generaliter est priuatio communionis fidelium non priuat dictis fructibus, quia perceptio eorum non est communicare cum fidelibus; quia cuilibet excommunicato conferri possent: nec excommunicatio priuat illis iure aliquo peculiari, quia si aliquo maximè iure dicti capituli *pastoralis*, eo autem non fit,
3 quia in eo cap. tantùm est sermo de subtractione facienda per iudicem media sententia noua superaddita excommunicati: quod ille qui consuluit Pontificē supponit; interrogat enim an excommunicatus, qui excommunicatione iam incursa appellauit, possit non obstante appellatione denuntiari, seu publicari excommunicatus, & ad tempus spoliari beneficiis, id est, prouentibus beneficij: supponit ergo

ergo excommunicatione non ſpoliari, quia potius interrogaret, an communicatione ipſa maneret ſpoliatus, & Pontifex eo ſuppoſito reſpondet poſſe denuntiari, & ei meritò ſubtrahit prouentus ſententia, videlicet ſuperaddita iudicis; ſicut etiam actu ſuper addito excommunicationi denuntiatur.

Addimus quod quamuis de rigore iuris excommunicatus eo ipſo abſque noua ſententia iudicis eſſet priuatus fructibus ſui beneficij; conſuetudine tamen non priuatur, quia dicto iuri, quamuis eſſet, fuiſſet dicta conſuetudine derogatum.

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm excommunicatio maior priuet obtentione beneficij Eccleſiaſtici?

COnueniunt DD. excommunicationem maiorem ita priuare beneficiis ipſa exiſtente obtinendis, vt inhabilitet ad ea obtinenda; ac proinde efficere nullam collationem beneficij excommunicato factam, vt conſtat ex cap. *poſtulaſtis* 7. de Clerico excommunicato, quod eſt verum, quamuis excommunicatus bona fide excommunicationem ignorans acceperit beneficium, vt contra Gloſſ. in dictum cap. docent reliqui Doctores; quia quamuis illa ignorantia excuſet à culpa receptionis, & conſequenter à pœna, non tamen validat, aliàs inualidum; imò ita eſt nulla collatio beneficij, vt abſolutione ab excom- 4 5

municatione postea data non reualidetur, vt contra nonnullos docent communiter Doctores quia collatio illa fuit nulla, quamuis solum ratione impedimenti collati; ac proinde postea adhuc ablato impedimento nequit conualescere.

Ex quo fit excommunicatum, cui tempore excommunicationis collatum fuit beneficium non facere suos fructus beneficij; quia eos accipit absque titulo, sed eos tenetur restituere: si tamen bona fide seruiuit beneficio, potest accipere, aut retinere stipendium seruitio proportionatum, & residuum non potest accipere, & si accepit, tenetur illud restituere, nisi bona fide accepit, & consumpsit; & exinde non est ditior factus.

Et ad collationem beneficij, quam factam excommunicato dicimus esse nullam, reducunt DD. præsentationem, nominationem, &
6 postulationem ad beneficium, vt etiam factæ excommunicato sint nullæ. Et meritò, quia sunt collationes quædam inchoatæ; quia per eas confertur ius aliquod ad beneficium commendatio quoque beneficij curati facta ex-excommunicato est nulla, quia per eam confertur; quamuis ad tempus, iurisdictio Ecclesiastica, cuius excommunicatus est incapax: impetratio quoque literarum Apostolicarum ad beneficium obtenta ab excommunicato est nulla ex cap. 1. de rescriptis in 6. nonnuliis casibus exceptis, de quo postea disp. 10.

Nomine autem beneficij Ecclesiastici, ad quod excommunicatus est inhabilis, intelligitur

gitur quocumque beneficium siue cum animarum cura, siue sine illa, siue ex maioribus vt Episcopatus, siue ex minoribus; & quamuis excommunicatus sit priuatus beneficio: non tamen pensione, quæcumque sit, ac proinde consignatio illius facta excommunicato est valida, vt contra non paucos docent nonnulli, & probabile censet Auila 2.p.cap.6.disp.5.du. 5.quia pensio non est beneficium; quia nulla ex re est ius perpetuum ad fructus, quod deinceps sit conferendum, quod requiritur ad rationem beneficij, & excommunicatus non est priuatus, nisi beneficio. *Auil.*

Et nomine excommunicati, quem dicimus inhabilem ad beneficium obtinendum, communiter intelligitur à DD. etiam toleratus, quia per extrauagantem *ad euitanda scandala*, per quam toleratur, nullus intenditur fieri fauor tolerato; fieret autem si non esset inhabilis, & si collatio beneficij ei facta, esset valida, id tamen difficilè existimamus, quia si collatori licitum est excommunicato tolerato beneficium conferre iuxta dictam extrauagantem, non minùs quàm Sacramenta administrare, vt diximus disp. 2. diffi. 4. Quomodo collatio illi 7
facta erit nulla, cùm iure naturali illicitum sit beneficium conferri inhabili: quando verò in extrauagante dicitur, quod nullus ei intenditur fieri fauor, est verum, quamuis fiat aut maneat habilis, quia hoc non fit, vt ei faueatur, sed vt faueatur fidelibus, vt absque scrupulo possint cum illo communicare.

Obseruandum est, conferentem beneficium

ficium excommunicato (sub intellige non tolerato) non tantùm inualidè, sed etiam illicitè (imò mortaliter) illud conferre, quia id est, communicare excommunicato, vt significatur in dicto cap. *postulastis*, & ei, qui scienter confert excommunicato beneficium assignatur in eo cap. pœna suspensionis à collatione beneficiorum non ipso facto, sed imponenda à iudice.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm acceptatio beneficij ante excommunicationem collati, seu oblati sit valida, quando fit tempore excommunicationis?

8 Vazquez excomminicat. dub. 7. Henr. cap. 13. & Tolet. lib. 1. cap. 13. docent esse validam: quod probat Vazquez, quia in dicto ca. *postulastis*, quamuis inualidetur collatio beneficij excommunicato facta, non tamen acceptatio. Alij verò probant, quia in eo cap. tantùm inualidatur actio, per quam acquiritur ius ad beneficium, acceptatione autem non acquiritur ius ad illud, quia nullus sibi confert ius.

Vazq. Henriq. Tolet.

Couarr. verò lib. 3. variar. cap. 16. num. 4. Ægidius disp. 14. dub. 9. & alij docent esse nullam. Et meritò, quia quod in dicto cap. *postulastis* intenditur, est inhabilitare excommunicatum ad acquirendum beneficium, id autem non minus fit annullando acceptationem, quàm collationem, quia vt exprimitur in cap *si*

Couarr. Ægid.

si tibi absenti 17. de præbendis in 6. acceptatione beneficij acquiritur ius in illo, non quia sibi conferat tale ius, qui acceptat; sed quia acceptat, quod sibi ab altero offertur: imò melius fit annullando acceptationem, quia per hanc proximè acquiritur, & non per collationem seu oblationem, nisi inchoatiuè, ob quod annullando acceptationem beneficij nunquam potest excommunicatus illud acquirere, & aliquando posset annullando tantùm collationem, vt contingeret in casu præsentis difficultatis: quod autem in dicto cap. *postulastis*, intendatur inhabilitare excommunicatum ad acquisitionem seu consequutionem beneficij constat primò: quia quod in eo cap. decernitur, fit in odium excommunicati, ne participet bona communia Ecclesiæ, quale est beneficium. Secundò, quia in eo cap. non tantùm dicitur, quod nequeat beneficium conferri excommunicato, sed etiam quod excommunicatus nequeat illud canonicè consequi, & hoc non dicitur, quasi consequens deductum ex eo, quod nequeat illi conferri, quia id dicitur absque particula aliqua significante connexionem inter illa duo, quamuis hoc quod nequeat beneficium consequi assumatur pro antecedenti illius, quod antea dicitur in eius probationem; nempè quod nequeat beneficium collatum retinere. Vnde in dicto capite *postulastis* conferre inualidè excommunicato non sumitur incompletè, prout est tantùm offerre, vt sumitur in dicto capite *si tibi absenti*, sed sumitur completè, prout sub eo comprehendi

hēditur oblatio & acceptatio, qua ratione eſt idem, quod dare: quia in rigore non datur alicui, quod ab eo non accipitur, ſed tantùm dicitur ei offerri.

Addimus contra Couar. dictam acceptationem tempore excommnicationis factam adhuc non valere ad hoc vt poſtea ſubſequuta abſolutione ab excommunicatione acquiratur beneficium, quia quamuis acceptatio illa quamdiu non retractatur perſeueret habitualiter, adhuc poſt abſolutionem, quia tamen à principio fuit nulla, ideò nequit poſtea conualeſcere. & fieri valida, (quamuis conualeſceret, ſi in ſe ipſa actualiter continuaretur vſque ad abſolutionem iam factam) quia perſeueraſe habitualiter nihil aliud eſt, quàm fuiſſe factam, & non eſſe reuocatam; ac proinde nihil manet in ſe ipſo, quod cōualeſcere poſſit; ſicut etiam expreſſio exterior conſenſus in matrimonio facta tempore impedimenti dirimentis non valet ad acquiſitionem, nec ad tranſlationem dominij corporis, niſi in ſe ipſa actualiter continuetur vſque ad ceſſationem impedimenti.

11 Obſeruandum eſt, quod etiamſi acceptatio iuridica beneficij non ſolùm ſit nulla, ſed etiam ſit excommunicato illicita, quia eſt contra prohibitionem excommunicationis: imò & mortalis, quia eſt materiæ grauis, nulla tamen pœna ei aſſignatur, ſicut aſſignatur collatori.

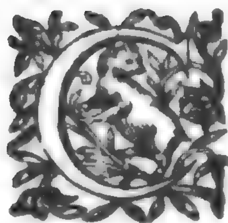
DIS

DISPVT. VII.

De quinto effectu excommunicationis maioris.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Vtrùm excommunicatio maior priuet vſu iuriſdictionis Eccleſiaſticæ?

Onueniunt Doctores, excommunicationem maiorem priuare generaliter omni vſu, ſeu exercitio cuiuſcumque iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, vt deducitur ex can. *audiuimus* 24. queſt. 1. & ex cap. *ad probandum* 24. de ſententia, & re iudicata in decretalibus, & in capite *is cui* 12. de officio delegat. in 6. & ex capite 1. de officio Vicarij in ſexto. Actus autem ſeu vſus iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, quibus priuat, ſunt legem ferre præcipere, iudicium ferre tam in foro contentioſo, quàm in foro pœnitentiæ, diſpenſare, licentiam præbere ad exercendum munus aliquod Eccleſiaſticum, delegare iuriſdictionem, Indulgentias concedere; non verò aſſiſtere matrimonio. 1

Vnde

2 Vnde excommunicatus illicitè exercet quemcumque actum iudicis,& superioris Ecclesiastici ex dictis, quia dicta priuatio ad minus est prohibitio;ac proinde quoties aliquem exercet, peccat aut mortaliter, aut venialiter pro grauitate,aut leuitate materiæ,quæ regulariter est grauis; & non solùm excommunicatus non toleratus illicitè exercet actus iurisdictionis Ecclesiasticæ,sed etiam toleratus, quando iste eos exercet non prouocatus à fidelibus, sed ipse se ingerit ad id; non verò quando eos exercet prouocatus, quia ex vna parte actus iurisdictionis à tolerato exerciti sunt validi,vt dicemus difficultate 2. & ex altera, ei est licitum satisfacere fidelibus eum prouocantibus,vt diximus disputatione 2.difficultate 4.

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm communicatio maior irritet actus iurisdictionis Ecclesiasticæ?

3 COnueniunt DD. actus cuiuscumque iurisdictionis Ecclesiasticæ exercitos ab excommunicato esse irritos, & nullos, vt deducitur ex can.*audiuimus* 24.q.1. & ex cap. *ad probandum* 24. de sententia, & re iudicata; ac proinde excommunicatio maior priuat vsu iurisdictionis Ecclesiasticæ, non solùm prohibendo,sed etiam irritando.

Vnde præceptum ab excommunicato latum nullum, ac proinde non est obligatio ei obedien

obediendi : imò nequit licitè ei obediri, quia id est communicare cum illo. Licentia quoque & dispensatio ab excommunicato data est nulla ; ac proinde dispensatus nequit ea licitè vti, neque validè : excipimus licentiam concessam Sacerdoti à parocho excommunicato ad assistendum matrimonio, quia ista est valida, quia non est actus iurisdictionis, imò nec ipsum assistere adhuc in parocho, quia neutrum est actus parochi vt parochus est, sed cuiusdam facultatis annexæ à Tridentino officio parochi ad spectandum matrimonium, & ad designandum Sacerdotem spectatorem, vt 4
ipse parochus, aut Sacerdos possit de eo testificari : imò Sacerdos designatus nullam accipit potestatem à parocho, sed tantùm à Tridentino supposita designatione facta à parocho ; ac proinde Sacerdos, cui data est licentia, potest ea licitè vti, imò quamuis accipiendo dictam licentiam communicet cum illo, licitè potest eam accipere ob necessitatem contrahentium, sicut ob eandem ipse parochus excommunicatus non toleratus potest eam licentiam licitè dare, aut matrimonio assistere, quamuis vtrumque sit communicare; quia absque eo, aut absque eius licentia nequeunt contrahere matrimonium.

Iurisdictio quoque delegata ab excommunicato est nulla, quia eam delegare etiam est actus iurisdictionis ; ac proinde delegatus nequit validè, & consequenter nec licitè ea vti : Imò iurisdictio Ecclesiastica exterior, seu in foro contentioso delegata ante excommu-

nicationem delegantis ſuſpenditur, quando deleganti ſuperuenit excommunicatio maior non tolerata, ſi res ſeu cauſa eſt integra, id eſt, non incepta à delegato, ſicut etiam quando res eſt integra, iuriſdictio delegata ceſſat morte delegantis, vt conſtat ex cap. *relatum* 17. & ex cap. *gratum* 20. & ex cap. *licet* 30. de officio delegati: non verò ſuſpenditur, quando dicta excommunicatio ſuperuenit cauſa iam incepta à delegato; ſicut etiam tunc non ceſſat, quãdo ſuperuenit mors delegantis: nihilominus quando Epiſcopo ſuperuenit dicta excommunicatio ſuſpenditur iuriſdictio Vicarij, ſeu Prouiſoris etiam cauſa incepta: ſicut etiam ceſſat ſeu expirat, quando cauſa incepta ſuper-
5 uenit Epiſcopo mors, quia eſt omnino idem tribunal Epiſcopi, & Vicarij, ſeu Prouiſoris: iuriſdictio tamen delegata interior, ſeu in foro pœnitentiæ, & facultas ad adminiſtrandum alia Sacramenta non ſuſpenditur ex eo, quod deleganti ſuperueniat excommunicatio, vt
Sot. contra Gutierrez docet Sotus in 4. diſtinct. 18.
Auila. quæſt. 4. art. 3. & Auila cap. 6. diſp. 6. dub. 3. quia dicta iura in quibus eſt ſermo de ceſſatione iuriſdictionis delegatæ morte delegantis cauſa integra ſeu non incepta, tantùm loquuntur de iuriſdictione delegata fori contentioſi approbare quoque confeſſarios, & concionatores, & dare licentiam audiendi confeſſiones, & adminiſtrandi reliqua Sacrmenta factum ab excommunicato eſt nullum, quia quodlibet
6 ex his eſt actus iuriſdictionis, quamuis actus ad quem fit approbatio, aut conceditur licentia,

tia,& facultas non sit actus iurisdictionis.

Obseruandum tamen est, quod quamuis actus iurisdictionis Ecclesiasticæ,& actus præsentandi ad beneficium,& postulandi,exerciti ab excommunicato non tolerato, sint nulli; non tamen exerciti ab excommunicato tolerato,quamuis publico, vt aduertunt communiter Doctores; quia eo ipso quod Ecclesia permittit,& tolerat illum in fauorem aliorum fidelium;relinquit illum sufficientem,vt validè exerceat actus erga illos,sub conditione, si ab ipsis fidelibus acceptetur,aliàs per extrauagantem *ad euitanda scandala*,non fuisset sufficienter consultum eorum conscientiis: quod est verum,non solùm quando prouocatus à fidelibus eos actus exercet, sed etiam quando ipse se ingerit ob rationem dictam, quamuis ipse se ingerendo illicitè faciat: excommunicatus tamen toleratus non obligat suo præcepto, quia subditis est liberum non communicare cum illo; ac proinde nec illos sua censura ligabit, quia incursio censuræ supponit inobedientiam,seu contumaciam,quæ non est,quamuis non impleatur præceptum excommunicati: poterunt tamen acceptari actus illius,vt absolutio,& dispensatio. 7

* * *

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm excommunicatio maior priuet actiua collatione beneficij?

CONueniunt Doctores excommunicationem maiorem, ita priuare collatione actiua beneficij, & electione actiua ad illud, vt collatio beneficij, & electio ad illud facta ab excommunicato non solùm sit illicita, sed etiam nulla, quia vtraque est actus iurisdictionis, & id specialiter deducitur ex cap. vnico ne sede vacante in 6. & ex cap. *quia diuersitatem* 5. de concessione præbendæ, & ex cap. *tanta* 18. de excessibus Prælatorum, & ex cap. *cùm inter* 16. de electione.

8 Quod est verum, quoad electionem, non solùm, quando excommunicatus eligit solus, sed etiam quando eligit cum aliis non excommunicatis, quia alij non habilitant illum: ac proinde, quando aliàs non constat fuisse suffragia sufficientia absque suffragio excommunicati, electio censenda est nulla; & quia excommunicatus non inhabilitat alios, ideò quando constat absque illo fuisse sufficientia, censenda est valida, etiam quando capitulum admittit excommunicatum ad electionem, vt contra Suarez disputatione 14. sectione 2. & contra plures Canonistas aduertunt Henriquez libro 13. cap. 7. in annotationibus, & Ægidius dub. 10. quia dicta admissio nullo iure inualidat electionem.

Henriq.

Ægid.

Excipimus electionem ad Summum Pontificatum, quæ eſt valida, quamuis fiat à Cardinalibus excommunicatis, vt conſtat ex Clementina *ne Romani* de electione in ſexto, & etiam ex capite *licet 6.* de electione, dum in hoc dicitur electum abſque vlla exceptione eſſe admittendum pro legitimo Pontifice; ex quo etiam deducitur excommunicationem electi non obſtare valori electionis ad Summum Pontificatum.

Præſentatio quoque ad beneficium facta à 9
patrono excommunicato eſt illicita, & nulla quamuis fiat à laïco, vel à Clerico, vt laïco, quia per præſentationem non ſolùm factam à Clerico, ſed etiam per eam, quæ fit à laïco confertur ius ad beneficium, quod non poteſt ab excommunicato conferri nec licitè, nec validè cùm beneficium ſit bonum commune membris Eccleſiæ, & excommunicatus ſit extra eam: verum eſt ius collatum à laïco ita, vſque ad inſtitutionem, ſeu collationem factam ab Epiſcopo, manere pendens in conſeruari ab ipſo patrono laïco, vt patronus pro libito poſſit abſque iniuria præſentati alterum præſentare, vt deducitur ex capite *cùm autem* 24. de iure patronatus; nihilominùs inſtitutio ſeu collatio beneficij facta ad præſentationem dicti excommunicati eſt valida, vt contra Vaſquez dubio 5. & contra Couarr. in capite *alma mater* 1. par. §.7.num.9. docent Suarez diſputatione 14. ſect. 2. Ægidius diſp. 14. num. 95. quia talis inſtitutio neque iure poſitiuo irritatur, quia nullum extat; nec natu-

10 rali,cùm fiat absque iniuria patroni,quia non fit contra eius voluntatem : peccat tamen Episcopus acceptando præsentationem dicti excommunicati; quia id est communicare cum illo. Et quod dictum est de præsentatione, dicendum est de postulatione , quod scilicet sit illicita,& nulla ob eandem rationem.

Admissio tamen,qua ille, cui legitimè collatum est beneficium , & qui illud acceptauit, admittitur in possessionem ab excommunicato tanquam à priuata persona est valida , imò etiam licita,quando est necessarium,aut vtile, quod fiat ab excommunicato ; ipsa quoque sumptio possessionis , qua beneficiatus ipse excommunicatus incipit possidere,verè est licita,vt patet , & valida, quia nec admissione, nec sumptione confertur , nec acquiritur ius ad beneficium,sed admittitur,& sumit id quod iam est suum,& neutra earum adhuc admissio actiua , vt facta à priuata persona est actus iurisdictionis,seu potestatis Ecclesiasticæ.

11 Prædicti tamen actus, vt collatio beneficij, & electio ad illud,præsentatio , & postulatio, & quicumque alius , qui sit communicatio, sunt validi facti ab excommunicato tolerato, vt de aliis actibus iurisdictionis Ecclesiasticæ diximus difficultate præcedenti ad finem , & ob eandem rationem,quamuis ipse se ingerat ad eos,& in hoc illicitè faciat.

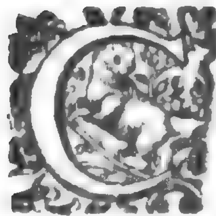
DISPV

DISPVT. VIII.

De sexto effectu excommunicationis maioris.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Vtrùm excommunicatio maior priuet actibus iudicij forensis?

ONVENIVNT Doctores, excommunicationem maiorem remouere ab omni actu pertinente ad iudicium exterius, seu forense etiam sæculare, vt sunt iudicare, agere, procurare, aduocare, scribere, & testificari. Quod generaliter constat ex eo, quod excommunicatio maior priuat quacumque communicatione cum fidelibus per modum commercij, & specialiter constat ex cap. *decernimus* 8. de sententia excommunicationis, & ex cap. 1. de exceptionibus in 6. & ex cap. *veniens* 38 de testibus, & ex can. penult. & vltimo 15. quæst. 6. & ex aliis iuribus. Vnde potest excommunicato in quacumque parte litis obiici excommunicatio, vt ex tunc repellatur ab exercendo actum aliquem in iudicio, quod sæpe in iure supponitur: excommunicatus ergo ad minus illicitè exercet quemcumque actũ ex dictis, nisi sit toleratus,

& inuitetur ad id ab eis, cum quibus communicat eos exercendo. Sed an inualidè, dicemus difficultatibus sequentibus.

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm excommunicatus possit excercere actus iudicis?

2 EX dictis disputatione præcedenti constat excommunicatum illicitè (& quando est non toleratus) inualidè exercere actus iudicis Ecclesiastici, modò est difficultas de actibus iudicis sæcularis an eos exercere possit excommunicatus.

Supponimus excommunicatum non posse licitè exercere actus iudicis sæcularis, quia remotio, & priuatio, qua priuatur illis, ad minus est prohibitio. Est tamen difficultas an actus ab illo exerciti sint validi.

Circa quam conueniunt Doctores, esse nullos, si iudex insurduerit per annum in excommunicatione, vt significatur in cap. *excommunicamus* 13. de hæreticis. Est tamen difficultas an etiam sint nulli quando non insurduit per annum.

3 Victoria in sum. num. 16. de excommunicatione docet non esse nullos, quod ibi deducere videtur ex dicto cap. *excommunicamus*, dum postquam credentes, & receptores, & defensores, & fautores hæreticorum excommunicantur, additur pro sæcularibus, quod si per annum non satisfecerit, & iudex sit, eius

Victoria.

eius ſententia nullam obtineat firmitatem vbi eo ipſo quod pro dictis delictis pręter excommunicationẽ additur dicta pœna annullatiõnis actuũ iudicis, nõ videtur hæc pœna incluſa in excommunicatione, ſed addicta iudici ſæculari inſurdeſcenti per annum: ergo non eo ipſo, quod iudex ſæcularis ſit excommunicatus eius actus iudiciales ſunt nulli, ſi non inſurdeſcat per annum.

Vaſquez verò dub. 5. Suarez diſp. 16. ſect. 1. & communiter Doctores docent eſſe nullos, quod deducitur ex cap. *decernimus* 8. de ſententia excommunicationis, & ex capit. 1. de exceptionibus in ſexto, in quibus id generaliter ſupponitur de actibus à quocumque iudice factis, & præſertim deducitur ex can. vltimo, & penultimo 15. quæſt. 6. dum Pontifex præcepit ne ſubditi obediant dominis excommunicatis. Id autem quod diximus, poſt extrauagantem *ad euitanda ſcandala* intelligitur de actibus factis ab excommunicato non tolerato, quia à tolerato facti ſunt validi, ſi à ſubditis acceptentur.

In dicto autem capit. *excommunicamus* adducto à Victoria plures exprimuntur pœnæ pro dictis delictis, ex quibus non paucæ generaliter incluſæ ſunt in ipſa excommunicatione; vt priuatio Eccleſiaſticæ ſepulturæ, non admiſſio ad publica officia, & repulſio ab aduocando, & aliæ ſunt pœnæ particulares, & ſuperadditæ excommunicationi, vt quod excommunicatus ſit infamis, & quod ſit inteſtabilis, & quod non poſſit accedere ad 4

successionem hæreditatis, omnes tamen simul non incurruntur ab excommunicato pro dictis nisi per annum insurduerit, & hoc est quod in eo cap. decernitur.

Obseruandum tamen est, quod quamuis excommunicatus non toleratus illicitè assumatur ad officium, aut ad dignitatem, cui sit annexa iurisdictio adhuc sæcularis, in quo Doctores conueniunt, quia id est communicare cum illo, non tamen assumitur inualidè ad iurisdictionem sæcularem, vt contra nonnullos docent Suarez disput. 16. sect. 2. & Ægidius dub. 1. quia id nullo iure inualidatur, adhuc capituli *venerabilem* 34. de electione, quia in hoc tantum dicitur ad Pontificem pertinere consecrare, & coronare Imperatorem, & personam Imperatoris electi examinare, & si excommunicatus, aut hæreticus sit, eum repellere, & eius electionem irritare, aut non admittere.

Suar. Ægid.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm excommunicatus possit esse actor in iudicio?

CONueniunt Doctores excommunicatum extra causam suæ excommunicationis (in qua admittendus est vt actor intendens probare, vel non esse excommunicatum, vel esse absoluendum, vt constat ex capite *per tuas* 40. de sententia excommunicationis) non posse licitè esse actorem in iudicio, vt constat ex cap.

cap. *decernimus* 8. de *sententia excommunicationis, & ex cap. 1. de exceptionibus in 6. & ideo exceptio, seu obiectio excommunicationis contra actorem in quacumque parte latis admittitur, vt repellatur à sequentibus ex dicto cap. 1. de exceptionibus: & quamuis non obiiciatur, si excommunicatus est non toleratus, reiiciendus est à iudice ex officio; si tamen sit toleratus, quamuis possit à iudice reiici, quia potest non communicare cum illo, non tamen tenetur eum, quamuis publicum reiicere (nisi ad petitionem partis sufficienter probantis excommunicationem) quia non tenetur eum vitare. 6

Sed quamuis actio in iudicio sit illicita, seu prohibita excommunicato, acta tamen ab eo (quamuis non tolerato) ante repulsam valida perseuerant, vt dicitur in dicto cap. 1. de exceptionibus, ad eum effectum, vt possit vlterius procedi in causa, si ab excommunicatione absoluatur.

DIFFICVLTAS IV.

Vtrùm excommunicatus possit trahi ad iudicium, vt reus?

CONueniunt Doctores excommunicatum etiam non toleratum posse trahi ad iudicium, vt reum, vt constat ex cap. *intelleximus* 7. de iudiciis, ne, vt in eo capite dicitur commodum reportet ex sua contumacia: & ipsum posse se defendere, ac si 7

non

non esset excommunicatus, vt constat ex cap. 8.& vltimo, de exceptionibus etiam ante absolutionem, quamuis sua culpa non absoluatur, quia ei conceditur absolutè defensio.

Est tamen difficultas, an possit per se ipsum respondere, & se defendere, an solum per procuratorem.

Suarez. *Gloss.* Suarez disp. 16. sect.4. & Glossa in dictum cap. *intelleximus* docent posse per se ipsum; quia ei absolutè, & absque vlla restrictione permittitur in dictis cap.8 & vltimo.

Auila. *Decius.* Auila verò cap.6.disp.2.dub.2. & Decius in dictum cap. *intelleximus* num. 7. docent, non posse, sed tantùm per procuratorem. Et meritò; quia id significatur in dicto cap. *intelleximus*, dum dicitur, quod excommunicatus potest in iudicio conueniri, & debet per alium respondere, quia particula *debet* necessitatem importat, & cadit non solùm supra *respondere*, sed etiam supra particulam *per alium*, & oppositum absque fundamento dicitur; quia quod in illis cap.8.& vltimo excommunicato verbis absolutis respondere permittatur, non obstat quia intelligenda sunt seruatis dispositis in iure.

DIFFICVLTAS V.

Vtrùm excommunicatus possit exercere munus tabellionis?

8 CONueniunt Doctores excommunicato non esse licitum munus tabellionis exercere,

cere,vt constat ex cap. 1. de exceptionibus in 6.& excommunicatum non toleratum admitti non posse à iudice, bene tamen toleratum, dum ei non apponatur excommunicatio à parte. Est tamen difficultas an instrumenta ab excommunicato facta sint valida.

Henriquez lib. 13. cap. 9. Auila cap. 6. disp. 6. dub. 5. Ægidius dub. 11. & communiter Doctores contra Rebuff. docent esse nulla. Et meritò; quia vt dicitur in can. *nullis* 3. quæst. 4. à nemine credenda sunt, quæ ab anathematizatis dicuntur, vel conscribuntur: ergo eorum instrumenta non sunt valida, quia valor eorum in hoc consistit, quod eis sit credendum: quod est verum etiam de instrumentis factis à tolerato; quia non est obligatio ei credendi, sicut nec communicandi cum illo. *Henriq.* *Auil.* *Vasquez.*

9 Instrumentum ergo ab excommunicato adhuc tolerato factum reiici potest in dubio, vtpote nullum: addunt tamen Ægidius, & alij, quod si non reiiciatur, erit validum sumpto argumento à factis actoris excommunicati, quæ dum non repelluntur valida sunt, sed hoc additur absque sufficienti fundamento, quia pro nullitate instrumenti tabellionis est expressus canon; & non pro valore quando non repellitur, & est expressus pro valore factorum ab actore quando non repelluntur. *ÆEgid.*

Vnde nos addimus, tabellionem excommunicatum non posse stipendium saltem ordinarium accipere pro instrumento, vtpote nullo, & inutili.

DIFFI

DIFFICVLTAS VI.

Vtrùm excommunicatus possit esse testis?

10 CONueniunt Doctores excommunicatum non posse licitè testificari; neque in iudicio, nec extra (nisi in casu fidei ex cap. *in fidei* de hæreticis in 6. quia ei est prohibita communicatio, quod specialiter supponitur in cap. *veniens* 38. de testibus, neque posse licitè admitti ad testificandum, quando est non toleratus, quia est prohibita communicatio cum illo, quod specialiter supponitur in cap. *decernimus* 8. de sentent. excom. in 6.

11 Addidimus contra nonnullos, vt optimè Vasquez dub. 5. testimonium excommunicati esse nullum, cùm ei credendum non sit, vt dicitur in can. *nullus* 3. quæst. 4. quod contra Ægidium, & alios verum existimamus etiam si non repellatur (vt potest non repelli quando testis est toleratus) sicut diximus de instrumento tabellionis, qui est testis qualificatus. Et id etiam existimamus verum, quamuis testis sit toleratus, quia ei, quamuis tolerato, non est obligatio credendi; valor autem testimonij consistit in eo quod ei debeat credi.

Vasquez.

***

DIFFI

DIFFICVLTAS VII.

Vtrùm excommunicatus possit esse aduocatus?

CONueniunt Doctores, excommunicatum non posse licitè aduocare (nisi quando est toleratus, & inducitur à fidelibus) & quando non est toleratus, non posse licitè admitti ad id; vt supponitur in cap. *decernimus* 8. de sentent. excommun. in 6. quod si à iudice de facto admittatur, & ei non obiiciatur excommunicatio, patrocinia ab ipso facta valida sunt, quia nullibi irritantur; & tunc poterit pro illis stipendium accipere, non verò pro factis postquam ei obiecta est excommunicatio, & repelluntur, quia tunc fiunt inutilia ad decisionem causæ. Idem quoque, & eadem proportione dicendum est de procuratore excommunicato.

DISPVT. PRIMA.

De septimo effectu excommunicationis maioris.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Vtrùm excommunicatio maior priuet omni communicatione fidelium?

1 CONVENIVNT Doctores excommunicationem maiorẽ priuare omni communicatione fidelium (id est, baptizatorum) per modum commercij, societatis & conuersationis, quo excommunicatus priuatur tractare cum fidelibus,& ab eis tractari,vt
2 generaliter constat ex cap.penult.de sententia excommunicat. dum de excommunicatione maiori dicitur quod separat à communicatione fidelium, & specialiter ex can.*excommunicatus*,& ex can. *cum excommunicato*,& ex can. *qui communicauerit*, & ex can. *ad mensam* 11. quæst.3.& ex cap.*illud* 5.de clerico excommunicato, & extrauagante *ad euitanda scandala*, & ex aliis iuribus, ex quibus desumptæ sunt quinque voces hoc versu contentæ:

Os,orare,vale,communio,mensa negatur.

Quibus significantur actiones,in quibus excommu

communicatus prohibitus eſt communicare cum fidelibus,& fideles cum illo.

Explicemus ergo qui per ſingulas dictas voces,& particulas ſignificetur , & prohibeatur.

In primis per particulam *os* ſignificatur , & prohibetur oſculum pacis,quod expreſsè prohibetur in iure,& ſub oſculo comprehenditur quodcumque ſignum beneuolentiæ , vt amplexus,miſſio muneris, & receptio illius : per *os* etiam ſignificatur alloqui,ſiue per verba,ſiue per literas, ſiue per nutus,& etiam audire, vt communiter exponunt Doctores. 3

Per particulam *orare* ſignificatur, & prohibetur communicare in recitando, aut cantando idem diuinum officium ſimul,aut alternatim , & etiam in illud , & in idem ſacrum audiendo , in quo Doctores conueniunt contra Durandum,qui exiſtimat non eſſe prohibitum audire idem ſacrum cum excommunicato, quaſi id non ſit communicare cum excommunicato,ſed tantùm cum dicente ſacrum, in quo ſanè fallitur, quod ſi excommunicatus idem officium , aut ſacrum velit audire,reiiciendus eſt ab aliis adhuc vi,ſi opus fuerit,ſed abſque ſcandalo,& percuſſione; & ſi eiici non poſſit ceſſandum eſt adhuc à ſacro , quamuis inchoatus ſit canon, ſi conſecratio non ſit inchoata, quia hac inchoata illo non exeunte omnes tenentur exire, & ſacerdos cum ſolo miniſtro procedere,vſque ad conſumptionem, & reliqua in ſacriſtia perficere. Quod ſi excommunicatus ſit in templo,& non cauſa au-

diendi diuina, neque ad ea attendens, quamuis necessariò audiat, eiiciendus non est, sed permittendus: addidimus idem officium, & sacrum, quia audire diuersum, quamuis in eodem templo, & tempore non est prohibitum; quia id non est communicare cum excommunicato.

4 Per particulam *vale* significatur, & prohibetur omnis salutatio honorifica; & non tantùm verbalis est prohibita, sed etiam aliis signis facta, vt aperiendo caput; aut assurgendo, vt contra Angelum, & Sayrum docent Vazquez dub. 8. & Ægidius disp. 14. dub. 4. quia est quædam communicatio, & non tantùm prohibetur salutatio, quando fit animo salutandi, sed etiam quando non fit eo animo, sed ne quis se ostendat inurbanum, vt contra Nauarr. & Henriq. docet Suarez disp. 15. sect. 1. quia illa est vera salutatio exterior, & vera communicatio. Addimus *omnis salutatio honorifica*; quia salutatio deprecatoria, vt, *Deus te illuminet, aut reducat*, non prohibetur, vt deducitur ex cap. *responso* 43. de sentent. excommunicat. & non tantùm est prohibita salutatio, sed etiam resalutatio, vt contra Henriq. & Ægid. docet Auila cap. 6. disp. 9. dub. 9.

Vazq. *Ægid.* *Suarez.* *Auil.*

Per particulam *communio* significatur, & prohibetur quæcumque cooperatio, seu societas in negotio aliquo gerendo, quæ reliquis quatuor vocibus non significatur, vt docent communiter DD. quia ex vi excommunicationis generaliter quæcumque communicatio humana prohibetur: ex vi ergo dictæ particu-

læ ſignificatur, & prohibetur cohabitare, & ſimul vt comites iter agere, communicare in 5 ſacramentis, & in quocumque humano contractu, vt emptionis, & venditionis, & donationis: contractus autem quamuis prohibiti ſint, ſunt tamen validi, vt contra nonnullos docent Vazq. dub. 8. Ægidius dub. 12. & communiter DD. & deducitur ex cap. vltimo de *Vazq.* pœnis in 6. & ex cap. *cum illorum* 32. de ſent. ex- *Ægid.* com. & ex cap. *ſignificaſti* 6. de eo qui duxit, & ex cap. *inter dilectos* 8. de donationibus. Teſtamentum quoque, & inſtitutio hæredis validè fiunt, quamuis illicitè, cum ſint quædam communicatio, quamuis non loquendo cum excommunicato, ſed ei tribuendo, aut ab eo recipiendo.

Tandem per particulam *menſa*, ſignificatur, & prohibetur in eadem menſa ſimul comedere: quod intelligendum eſt formaliter (vt exprimit Suar.) id eſt, cum alio per modum ſo- *Suar.* cietatis comedere, & tanquam cum comite, quia tunc eſt vera communicatio vnius cum alio, quamuis fiat in diuerſis menſis materialibus, non verò caſu, & abſque ſocietate comedere, quamuis fiat in eadem menſa, quia tunc verè vnus non communicat cum alio, & idem eſt de cohabitatione ſignificata per par- 6 ticulam *communio*, quod ſcilicet prohibita ſit in eadem domo quamuis in diuerſis cubiculis per modum ſocietatis facta, non verò à caſu, & ſolùm materialiter adhuc in eodem cubi- *Suarez.* culo, imò etiam in eodem lecto, vt Suarez aduertit.

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm communicatio ex vi excommunicationis prohibita sit mortalis, an tantùm venialis?

7 SVpponimus communicationem excommunicati cum baptizatis, & è contra baptizatorum cum excommunicato prædictis quinque particulis significatam esse peccatum; quia prohibita est ex vi excommunicationis maioris: & esse peccatum sacrilegij contra religionem etiam in rebus ciuilibus, quia prohibita est in odium excommunicati tanquam indigni communicatione membrorum Ecclesiæ.

Hoc supposito est difficultas an sit mortale, an tantum tum veniale. Circa quam conueniunt Doctores communicationem in diuinis, vt in sacramentis in missa, in officiis diuinis solemniter, seu publicè celebratis, & in Ecclesiasticè sepeliendo esse mortalem ex suo genere, seu ex suo obiecto; quia dicta communicatio est materia grauis non solum in ratione actionis, sed etiam in ratione communicationis. Addimus primò ex suo genere: quia pro leuitate communicationis potest esse tantum peccatum veniale, vt si communicatio sit in parua parte missæ, aut officij diuini. Secundo addidimus in officiis diuinis solemniter celebratis, quia communicatio in officio diuino priuatim dicto, vt quando excommunicatus, &

& alter recitant horas canonicas tantùm est venialis, vt docent Couarr. 1. part. §. 3. num 8. & Vazquez dub. 7. & 10. & communiter Doctores, quia in ordine ad finem, quem Ecclesia intendit priuatione communicationis, non est grauis in ratione communicationis, quamuis sit in ratione actionis. 8 *Couarr* *Vazq.*

Est tamen difficultas an communicatio in humanis, seu temporalibus sit etiam mortalis.

Circa quam quamuis Raymundus absolutè existimet communicationem in humanis adhuc ciuilibus, in colloquiis & in contractibus, & in exercitio iurisdictionis sæcularis esse ex suo obiecto mortalem. Caietanus tamen verbo *excommunicatio* ad finem, Couarr. Henriq. & communiter Doctores absolutè docent communicationem in humanis adhuc Ecclesiastici, vt in collatione, & receptione beneficij, & in exercitio iurisdictionis Ecclesiastici non esse ex suo obiecto mortalem (excepta malitia iniustitiæ in actibus iudicis, quæ ex suo obiecto censetur mortalis.) Et meritò; quia communicatio in humana non censetur grauis in ratione communicationis, quamuis in aliquibus cẽseatur grauis in ratione actionis. *Raymũ.* *Caiet.* *Couarr.* *Henriq.*

Addimus (in quo Doctores communiter conueniunt) communicationem aliàs ex obiecto venialem posse fieri mortalem ex circunstantia aliqua, vt ex circunstantia contemptus, si ex eo fiat vel ex circunstantia scandali, vt si excommunicatione cum excommunicato ipse excommunicatus animetur ad perseuerandum in sua contumacia mortali 9

quod raro eueniet (imò hoc est communicare cum excommunicato in crimine criminoso, vel ex circunstantia finis nouiter intenti à iudice ad nouiter prohibendam communicationem cum excommunicato, vt contingit quando fertur excommunicatio maior contra communicantes, seu participantes cum excommunicato.

DIFFICVLTAS III.

Quibus pœnis afficiatur qui illicitè communicat cum excommunicato?

COnueniunt Doctores, eum, qui illicitè communicat cum excommunicato, regulariter tantùm puniri excommunicatione minori lata à iure (ac proinde etiam ipse excommunicans, excepto Papa, eam incurrit, si communicet cum excommunicato ab ipso) vt constat ex cap. *à nobis* 2. de exceptionibus, & ex aliis pluribus iuribus. Vnde canon *excommunicatos* 11.q.3.vbi dicitur communicantem cum excommunicato innodari simili excommunicatione, quia antiquus est, explicandus est per iura posteriora de excommunicatione simili in ratione quasi communi, & generica, id est,quod etiam incurrit excommunicationem,sed non maiorem,quamuis communicatio ob quam incurritur sit mortalis,qualis est
11 communicatio in diuinis. Ad eam tamen excommunicationem minorem incurrendam requiritur, quod communicatio cum excommuni

municato ſit culpabilis, quia excommunicatio minor eſt vera pœna; imò requiritur, quod communicatio fiat ex plena deliberatione ex ſe ſufficientem ad mortale, quia abſque plena deliberatione non eſt propriè contumacia, ſine qua nulla incurritur cenſura.

Addidimus regulariter tantùm puniri excõmunicatione minori: quia in quibuſdam paucis caſibus punitur excõmunicatione maiori.

Primus eſt quando quis ſcienter communicat cum excommunicato in crimine crimi-noſo, ſeu damnato; id eſt, in eo crimine ob quod incurſa eſt excommunicatio influendo per ſe in illud, aut per auxilium, aut per conſilium, aut aliter, vt conſtat ex cap. *nuper* 29. & ex cap. *ſi concubinæ* 55. de ſent. excommun. in decretalibus, & ex cap. *ſtatuimus* 3. de ſentent. excommun. in 6. ad eam tamen incurrendam requiritur primò (in quo Doctores conueniunt) quod communicet in crimine ob quod lata & incurſa eſt excommunicatio; vt apertè dicitur in dictis cap. Secundò requiritur quod communicet cum excommunicato in crimine iam damnato, ſeu punito ipſa excommunicatione, id eſt, poſtquam ob illud, is, cum quo communicat, fuit excommunicatus, aliàs non communicaret cùm iam ex- 12
communicato, & deducitur ex particula *criminoſo* reperta in capite *nuper*, & clarius ex particula *damnato* reperta in capite *ſtatuimus*, de ſententia excommunicationis in 6. Tertiò requiritur, quod communicet ſciens illum iam incurriſſe excommunicationem, aliàs

excusabitur à transgressione prohibitionis communicationis in crimine iam damnato, ob quam excommunicatio fertur contra ipsum communicantem; imò requiritur, quod communicet sciens absque ignorantia aliqua adhuc crassa, quia qui cum hac ignorantia communicat non communicat scienter, sed ignoranter. Quartò requiritur quod is, cum quo communicat in crimine sic nominatim excommunicatus, vt constat ex dicto cap. *nuper*: ac proinde non sufficit quod sit notorius percussor clerici, neque quod excommunicationem generaliter latam ob illud crimen incurrerit. Quintò vt cōtra Sotum docent Auila cap. 6. disput. 10. dub. 4. Nauarr. & Suarez post extrauagantem *ad euitanda* requiritur, quod nominatim excommunicatus, seu scriptus, vt talis sit etiam denuntiatus seu publicatus, & quamuis hæc excommunicatio sit iuris (ob quod etiam eam incurrit ipse excommunicans excepto Papa) nequit absolui nisi ab eo, à quo potest ipse excommunicatus cum quo communicauit, quia id specialiter decernitur in dicto cap. *nuper*.

Auila. *Nauarr.* *Suarez.*

13 Secundus casus, in quo ob communicationem cum excommunicato incurritur excommunicatio maior, est quando clericus scienter, & spontè admittit excommunicatum à Papa ad officia diuina: imò ipsi Papæ specialiter reseruatur in capit. *significauit* 18. de sententia excommunicationis. Ad eam ergo incurrendam requiritur. Primò quod communicans, seu admittens sit clericus. Secundò quod

commu

communicatio ſit admiſſio ad officia diuina, & non ſufficit, quod cum illo interſit diuinis officiis ſicut vnus de populo. Tertiò quod communicet ſciens abſque ignorantia eſſe excommunicatum à Papa. Quartò quod communicet ſpontè, id eſt non motus metu aliquo, aut vi adhuc leui. Quintò quod ſit excommunicatus à Papa, & tanquam ab homine, ad quod non ſufficit, quod excommunicatio ſit contenta in iure, vel in bulla cœnę, imò & quod ſit denuntiatus. 14

Tertius caſus, in quo ob communicationem cum excommunicato incurritur excommunicatio maior, eſt quando quis communicat cum excommunicato excommunicatione etiā lata contra participantes, ſeu communicantes cum illo, vt conſtat ex capit. *in dubiis* 30. de ſentent. excomm. hæc autem excommunicatio maior nunquam fertur à iure, ſed tanquam ab homine, & non fertur validè contra ſic communicantes, niſi ſpecialiter feratur contra certam, & determinatam perſonam eam prius canonicè monendo ne communicet, vt conſtat ex iure nouo capit. *ſtatuimus* 3. & cap. *conſtitutionem* 9. de ſentent. excom. in 6. ob quod iudices, qui generaliter contra participantes ferunt excommunicationes nihil faciunt vt aduertunt communiter Doctores: imò illicitè niſi forſan iam conſuetudo eos excuſet.

Et non ſolùm nihil faciunt, ſeu inualidè excommunicāt quando abſque dicta monitione ferunt excommunicationem contra commu-

nicantes cum excommunicato ab ipso eodem iudice (in quo Doctores conueniunt) sed etiam
15 quando ferunt illam contra communicantes cum excommunicato ab alio iudice, vt contra
Vasquez. Couarr. docent Vazquez dub. 10. & communiter Doctores, quia in dicto capite *constitutionem* absolutè, & absque distinctione aliqua excommunicati requiritur dicta monitio, vt excommunicatio validè feratur contra communicantes cum excommunicato, quamuis in dicto cap. *statuimus* tantùm sit sermo de communicantibus cum excommunicato ab ipso eodem iudice.

Addimus, vt contra Auilam cap. 6. disp. 10.
Nauarr. dub. 5. & contra Henriquez docent Nauarr.
Sot. cap. 27. num. 31. & Sotus in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 4. quod quamuis excommunicatio nouiter lata à iudice contra communicantes cum excommunicato sit nulla, quando non fit canonica monitio, & ideò non incurritur. Nihilominùs ipsa noua prohibitio communicationis cum eo excommunicato obligat sub mortali; quia ex vna parte ea prohibitio fit ex nouo, & sufficiente motiuo, vt ob eius transgressionem feratur excommunicatio maior, ex altera parte prohibitio ipsa non impeditur, neque irritatur ex defectu dictæ monitionis, quamuis irritetur ipsa excommunicatio, & ideò non incurratur, vt ex contextu dictorum cap. patet.

16 Quartus casus est quando quis scienter propriæ temeritatis audacia præsumit sepelire in loco sacro publicè, aut nominatim excommu-

nicatum

municatum (& iam post extrauagantem *ad euitanda* adde denuntiatum)vt constat ex Clement.1. de sepulturis de quo egimus disput.5. diffic. 3.

Quintus casus solet tradi, nempè quando quis scientet præsumit sepelire in loco sacro hæreticos,aut eorum fautores, & defensores ex cap.2.de hęreticis in 6.Hæc tamen excommunicatio maior non incurritur ob communicationem cum hæretico, aut eius fautore in quantum excommunicato, sed in quantum hæretico, aut fautore, de quo etiam egimus disp.5.diffi.3.

DIFFICVLTAS IV.

Quibus modis communicatio cum excommunicato non tolerato excusetur à culpa,& consequenter à pœna excommunicationis?

SVpponimus ex natura rei communicationem aliorum cum excommunicato (imò etiam ipsius excommunicati cum illis (etiam in sacramentis, & in aliis diuinis excusari à culpa, & consequenter à pœna excommunicationis ob ignorantiam inculpabilem tam facti, id est excommunicationis excommunicati, quam iuris, id est prohibitionis communicandi; & etiam ad vitandum graue aliquod detrimentum, siue in corpore, siue in fama, siue in bonis fortunæ. 17

Et ex misericordia, & benignitate Ecclesiæ, vt dicitur in canone *quoniam multos*

multos 11.quæst. 3. prohibitio communicatio-
nis fidelium cum excommunicato (quamuis
18 aliàs non tolerato)subtrahitur,seu aufertur in quinque casibus hoc versu contentis.

Vtile, lex, humile, res ignorata necesse.

Vt constat ex dicto can.& ex aliis iuribus.

Primò ergo ob vtilitatem excommunicati significatam particula *vtile* aufertur prohibitio communicationis cum illo, & in primis ob vtilitatem spiritualem excommunicati, vt constat ex capit.*cum voluntate* 54. de sent. excom. ob quam eum possumus admittere ad concionem, vt dicitur in capit. *responso* 43. de sent.excom. (non tamen ad lectionem Theologiæ, vt contra Sotum, & Sayrum docent
Ægid. Ægid.dub.12.& plures alij, quia non ordina-
19 tur per se ad bonum animæ excommunicati) & ob eandem possumus admonere priuatim excommunicatum, etiam interponendo alia verba, & alia signa beneuolentiæ, vt magis proficiat,vt dicitur in dicto capit.*cum voluntate*,& ob id,quando admonitio fit epistola potest poni solita salutatio,vt contra Syluestrum & Auilam docent non pauci: & ob eandem vtilitatem potest audiri ab excommunicato confessio sacramentalis ante absolutionem ab excommunicatione.Et non tantùm ob vtilitatem spiritualem excommunicati,sed etiam ob temporalem in qua non tam agatur de lucro augendo,quam de vita, aut statu sustentandis aufertur prohibitio communicationis cum illo; ac proinde ei possumus subuenire eleemosyna in indigentia communi, vt dici-

tur

tur in dicto canon. *quoniam multos*, & etiam poſſumus ei noſtro auxilio, aut defenſione ſubuenire, ne ei graue aliquod damnum eueniat.

Et non minùs ipſe excommunicatus ob ſuam vtilitatem, aut ſpiritualem, aut temporalem, poterit cum aliis communicare, quam alij cum ipſo; ac proinde poterit concionem audire, & orationes, & conſilium, & eleemoſynam petere: & vt conſtat ex cap. *ſi verè* 34. de ſent. excom. etiam poterit debitum priuatim exigere.

Et non ſolùm ob vtilitatem excommunicati, aut ſpiritualem, aut temporalem, ſed etiam ob propriam poteſt quis communicare cum excommunicato, quando nequit æquè commodè ab aliis ſubueniri, quia excommu-
nicatio non debet eſſe magis incommoda aliis 20
fidelibus, quam ipſi excommunicato, ac proinde tunc poteſt quis audire ab excommunicato concionem, & conſilium & fauorem, & eleemoſynam petere, & neceſſaria emere: imò prędicatores, & confeſſores poſſunt ab excommunicato eleemoſynam petere, quamuis poſſint aliundè æquè commodè, ſibi prouidere, vt indicatur in dicto cap. *cum voluntate*, & vt conſtat ex dicto cap. *ſi verè*, & ex cap. *intelleximus* 7. de iudiciis poteſt quis ab excommunicato debitum exigere, & legatum ab ipſo relictum poteſt recipi, vtpotè iam mortuo, quia quando recipitur, non accipitur ab illo excommunicato, quia iam eſt mortuus, quo ceſſauit excommunicatio (ſicut epiſtola ſcripta ab excommu

communicato potest recipi, & legi, quando iam non est excommunicatus) etiam si iure prohibiti simus eum ante absolutionem Ecclesiasticè sepelire, sed non prophanè, nec eum aliter tractare.

21 Secundò ob legem matrimonij significatam particula *lex*, excipitur vxor à prohibitione communicationis cum marito excommunicato (adhuc de participantibus) in can. *quoniam multos*, non solùm quoad vsum coniugalem, & quoad obsequia solita: sed etiam quoad omnia alia: nec excommunicatione mariti eximitur ab obligatione communicationis debitæ ratione matrimonij, vt constat ex cap. *inter alia* 31. de sentent. excomm.

Tertiò ob subiectionem significatam particula, *humile*, excipiuntur filij, seu liberi tam masculi, quàm fœminæ à prohibitione communicationis cum parentibus excommunicatis (etiam de participantibus) in dicto can. *quoniam multos*: imò vt Sayrus aduertit lib. 2. cap. 14. etiam cum aliis progenitoribus remotioribus, vt cum auis, & proauis; quia etiam respectu horum dicuntur liberi in iure: & nomine liberorum etiam comprehenduntur filij emãcipati, quamuis non sint commensales, vt contra non paucos docent Palud. in 4. dist. 18. q. 6. art. 2. & Hugol. tabula 2. cap. 23. quia verè sunt filij: & etiam comprehenduntur illegitimi ob eandem rationem; & etiam comprehenduntur adoptiui quandiu non sunt emancipati, quia quamdiu non sunt, verè dicuntur filij: imò vt aduertit Sayrus etiam comprehenduntur

Sayr.

Palud.
Hugol.

Sayr

hen duntur nurus, & gener, & priuignus, & priuigna, quia ratione affinitatis habentur vt filij. & in dicto can. *quoniam multos*, priuilegiantur liberi absque vlla restrictione.

Deinde ob subiectionem eadem particula *humile* significatam excipiuntur à prohibitione communicationis mancipia, & etiam seruientes cum suis dominis, & heris excommunicatis (etiam de participantibus) & non tantùm seruientes rusticani, sed etiam alij dum eorum consilio, aut ope non fuerit perpetratum scelus, ob quod incursa est excommunicatio, vt constat ex dicto canone. 22

Tandem ob subiectionem excipiuntur subditi religiosi à prohibitione communicationis cum suis prælatis excommunicatis (etiam de participantibus) vt contra nonnullos docent Vazquez dubio 9. Auila capite 6. disputatio 11. dub. 7. & communiter Doctores, non tanquam cum iudicibus, quia à iurisdictione sunt suspensi, sed tanquam cum patribus familias gubernantibus domum; excipiuntur autem vel quia habẽtur pro filiis, vel quia sunt de familia, sui prælati, & familia excusatur in dicto c. *si verè*.

Dicto autem priuilegio communicandi cum marito excommunicato, & cum parentibus, & cum dictis superioribus, nempè dominis, heris, & prælatis excommunicatis etiam gaudent vxor & filij, & inferiores, quamuis tantùm ipsi sint excommunicati; quia absque vlla restrictione excommunicationis propriæ, aut mariti, & parentum, & superiorum 23

eximun

eximuntur à prohibitione commnnicationis cum marito, & parentibus, & superioribus. Vnde vt contra Syluest. & Rosellam aduertunt Couarr. 1. p. §. 1. Vazquez dub. 9. Ægid. dub. 12. & communiter Doctores, non solùm vxor, & liberi, & inferiores sunt exempti à prohibitione communicationis cum marito, & cum parentibus, & superioribus excommunicatis, vt exprimitur in dicto can. *quoniam*, sed etiam è contra maritus, & parentes, & superiores sunt exempti à prohibitione communicationis cum vxore, & cum liberis, & cum inferioribus excommunicatis, quia eo ipso, quod vxori, & filio, & inferiori excommunicatis conceditur communicare cum marito, & cum parente, & cum superiore etiam conceditur ipsis marito, & parenti, & superiori communicare cum illis excommunicatis; cùm maritus, & parens, & superior non excludantur ab eo fauore, sicut excluditur excommunicatus toleratus per extrauagantem *ad euiatanda*.

Couarr. *Vazq.* *Ægid.*

Eximuntur autem omnes prædicti, etiam si
24 ipsi excommunicati, iam excommunicati, & alij post horum excommunicationem denuntiatam fiant tales, nempè coniuges, & famuli, & domini, & superiores, & inferiores, vt contra Angelum docent Ægid. & alij; quia quamuis post excommunicationem modo declarato illicitè fiant tales (nisi ratione vtilitatis, aut necessitatis (nihilominùs absolutè fiunt, & sunt tales, & isti tales eximuntur absolutè, & absque restrictione.

Ægid.

Ob

Ob dictam tamen ſubiectionem ſignificatam particula *humile*, non excipiuntur vaſſalli à prohibitione communicationis cum domino temporali excommunicato, nec è contra, quia vaſſalli non ſunt filij, nec ſeruientes, nec aliter de familia domini temporalis: & ob eandem rationem Clerici non excipiuntur à prohibitione communicationis cum ſuo Epiſcopo excommunicato, nec è contra.

Et quamuis ſint, qui exiſtiment inferiores eiuſdem familiæ gaudere dicta exemptione à prohibitione communicationis inter ſe: id tamen abſque fundamento dicitur; nec eſt verum niſi quatenus neceſſarium ſit, vt communicent cum ſuperioribus, & ſuperiores cum ipſis: poſſunt tamen abſque alio titulo 25
communicare in cohabitãdo in eadem domo, in qua erant ante excommunicationem, quia nullus excommunicatione cogitur proprium habitaculum deſerere.

Quartò ob ignorantiam ſignificatam particula *res ignorata*, ignorantes excipiuntur à prohibitione communicationis cum excommunicato, vt conſtat ex dicto can. *quoniam multos*, quod intelligitur tam de ignorantia facti, id eſt, excommunicationis, (imò non toleratæ) quàm iuris, id eſt, prohibitionis communicationis cum excommunicato, quia dictus canon abſolutè, & abſque vlla reſtrictione loquitur de ignorantibus.

Et quamuis communiter Doctores ad id exigant ignorantiam inuincibilem, ſed abſque efficaci fundamento, imò contra dictũm Ca-

nonem, quia in eo Pontifex significat se ex misericordia eximere ignorantes, & reliquas supra dictas personas;& tamen ignorantia inuincibilis non ex misericordia, sed ex natura
26 rei excusat, & huic non parum fauet, quod in initio antequam dictam indulgentiam concedat præmittit pro causa, & motiuo concessionis, quam statim facit, quod multi occasione excommunicationis perierint partim ignorantia, partim nimia simplicitate; & tamen nullus periuit ignorantia inuincibili: ergo quando statim eximit ignorantes, eximit eos, qui vincibiliter ignorant; quod in dicto can. etiam indicatur dum absolutè, & absque vlla restrictione ignorantiæ eximit ignorantes, quia ignorantia vincibilis est vera ignorantia.

Vt ergo quis peccet communicando cum excommunicato non sufficit dubium de excommunicatione(in quo Doctores communiter conueniunt) imò in dubio non potest tractari, vt excommunicatus absque iniuria illius, quia in materia iustitiæ melior est conditio possidẽtis, sed requiritur notitia moraliter certa excommunicationis, imò extra confessionem habita, imò etiam requiritur notitia moraliter certa denuntiationis excommunicationis, aut incursionis notoriæ in excommunicationem ob percussionem Clerici: qui autem
27 est dubius de dicta denũtiatione, aut incursione, si sit moraliter certus de excommunicatione, quamuis absque iniuria possit vitare publicum publicè, & occultum occultè iuxta antiquam

quam dispositionem cap. *cum non ab homine* 14. de sententia excommunicat. non tamen tenetur illum non vitare; quia etiamsi in extrauagante, ad euitanda concedatur licentia tolerādi, seu non vitandi non denuntiatum, & non excommunicatum notoriè ob percussionem Clerici, sed in ea non obligatur ad illum tolerandum. Dicitur autem notitia moraliter certa, quæ est prudens, seu probabilis. Vnde si quis extra confessionem audierit ab ipso excommunicato non tolerato ipsum esse talem, aut si id audiuit à parocho fide digno, aut si id publica fama ei constet non potest cum tali communicare, quia notitia sic habita est moraliter certa.

Postquam verò quis certò nouit aliquem 28 esse excommunicatum, & vitandum, tandiu est ab ipso vitandus, quandiu ipsi non constet prudenter seu probabiliter esse absolutum ab excommunicatione; vt constat quando plures fide digni id pro certo affirmant; imò & quando vnus, imò & quando ipse excommunicatus, si fide dignus sit; sufficit quoque publica fama absolutionis, aut quod multum tempus transierit post incursam excommunicationem, & quod considerata conditione personæ, & negotij prudenter iudicetur non insurduisse tanto tempore in excommunicatione; imò etiam sufficiet, si non sit malæ famæ, & in principio se gerebat, vt excommunicatus, quod postea se gerat vt absolutus.

Obseruandum est, vt contra nonnullos optimè Vasquez dubio 8. & Auila capite 6. dispu- *Vasquez.* *Auil.*

tatione 11. dubio vndecimo, excommunicatos vitandos in vna Prouincia, aut in vna Ciuitate vitandos esse vbique; ita tamen vt si in alio loco id sit publicum publicè vitetur, etsi occultum, occultè tantum iuxta dictum cap. *cum ab homine*; quia in dicta extrauagante nihil circa hoc innouatur, sed tantum quantū ad qualitatem excommunicatorum, quod scilicet, vt debeant vitari (publici publicè, & occulti occultè) sint denuntiati, aut notoriè excommunicati ob percussionem Clerici.

29 Tandem quintò ob necessitatem significatam particula *necesse*, aufertur prohibitio communicationis cum excommunicato, quæ est necessitas simpliciter, & absolutè etiam morali modo (ad differentiā vtilitatis, quæ est necessitas ad melius esse) vt constat ex dicto can. *quoniam multos*, & ex cap. *inter alia* 31. de sententia excommunicationis: & ob necessitatē tam ipsius excommunicati, quàm aliorum, & tam ob corporalem, quàm ob spiritualem, in quo Doctores communiter conueniunt: & non tantum ob necessitatem obligantem, sed etiam ob communem, & non minus ipse ob suam necessitatem poterit communicare cum aliis, quàm alij cum ipso. Prædicta autem sunt vera, quando patienti necessitatem siue ipse, siue alius eam patiatur non possit aliunde commodè subueniri, nisi media communicatione ipsius excommunicati cum aliis, & aliorum cum ipso, sicut nec ratione vtilitatis aufertur prohibitio communicationis, quan-

30 do æquè commodè potest, quis aliunde subueniri;

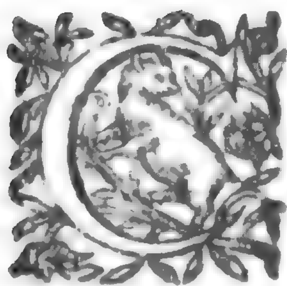
ueniri; quia quando æquè commodè potest aliunde, non melius subuenitur media communicatione; ac proinde in ea communicatione comparata cum alio medio non est vtilitas, & quando commodè potest aliunde subueniri non est necessitas in communicatione comparata cum alio medio: necessitas tamen ob quam aufertur prohibitio communicationis non est scrupulosè examinanda; quia vbi examinatur necessitas vix deficiet manifesta vtilitas, quæ etiam sufficit ad excusandam dictam communicationem.

DISPVTATIO X.

De octauo effectu excommunicationis maioris.

DIFFICVLTAS VNICA.

Vtrùm rescriptum ab excommunicato impetratum sit nullum?

CONVENIVNT Doctores excommunicationem maiorem efficere nulla rescripta Papæ ab excommunicato impetrata, & processum virtute illorum factum super alio, quam super excommunicationis, aut appellationis articulo, vt expresse constat ex cap. 1. de rescriptis in 6. nisi rescri- 1

pta dentur cum clausula absolutionis ad effectum validationis eorum, vt iam semper fit, quamuis sub ea conditione (contenta in regula cancellariæ de insurdescentibus) nempe quod excommunicatus non insurduerit per annum in excommunicatione: imò nec per quatuor menses in octo casibus contentis in eadem regula, quam referunt, Tolet. lib. 1. c. 13. & Nauarr. tom. 1. consilior. lib. 5. tit. de sent. excommun. cons. 44. *Tolet.* *Nauar.*

2 Id autem quod dicimus, nempe excommunicationem maiorem efficere nulla rescripta Papæ non est extendendum ad rescripta Prælatorum Papa inferiorũ, vt aduertunt Nauarr. vbi sup. & Suar. disp. 17. sect. 1. quia non dicuntur simpliciter rescripta, sed tantum rescripta supremorum principum: imò non est extendendum ad rescripta supremorum principum sæcularium, vt contra Nauar. aduertit Suar. quia in dicto c. 1. tantum est sermo de rescriptis Apostolicis, vt ex contextu cap. & ex discursu tituli deducitur, quæ ratio etiam habet locum in dictis rescrptis Prælatorum Papa inferiorum. *Nauar.* *Suar.* *Suarez*

Prædictam autem nullitatem rescriptorum Papæ concessorum excommunicato difficile credimus habere locum in rescriptis absolutè concessis excommunicato tolerato; id autem difficile credimus, vt faueamus Papæ concedenti rescripta, vt absque scrupulo possit ea absolutè conferre, quia iure communi prohibitionis excommunicationis alienæ, quoad vim directiuam teneatur.

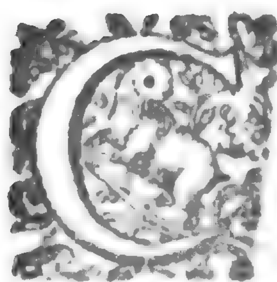
DISPV

DISPVTATIO XI.

De effectibus remotis excommunicationis maioris.

DIFFICVLTAS VNICA.

Vtrùm præter dictos sint alij effectus excommunicationis maioris?

CONVENIVNT Doctores præter effectus, quos excommunicatio maior causat per se, & immediatè, de quibus iam egimus, esse alios, qui remotè, & quasi per accidens ex illa oriuntur. 1

Primus ergo effectus remotus excommunicationis maioris est pœna, quæ incurritur non immediatè ob excommunicationem, sed ob transgressionem excommunicationis, seu prohibitionis ipsius, vt est irregularitas, quam incurrit Clericus, qui excommunicatus exercet, vt minister, seu solemniter Officium ordinis sacri, quem habet, vt constat ex c. 1. de sent. & re iudicata, & ex c. *is qui* 18. & ex c. *is cui* 20. de sent. excomm. in 6. & suspensio, quam incurrit, qui excommunicatus ob percussionem Clerici suscipit ordinem, vt constat ex c. *cum illorum* 32. de sentent. excommunic. & etiam

excommunicatio siue maior, siue minor, quam incurrit illicitè communicans cum excommunicato.

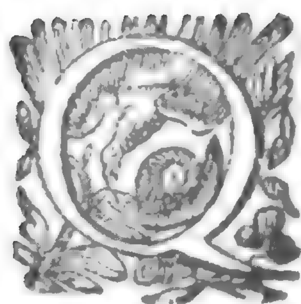
Secundus effectus remotus est, eum, qui conuenitur super crimine, siue ciuiliter, siue criminaliter, & ob contumaciam in ea causa excommunicatur, & in ea excommunicatione per annum perseuerat, censeri conuictum de eo crimine, vt deducitur ex can. *rursus*, & ex
2 can. *quicumque* 11. q. 3. ac proinde, qui suspectus de hæresi vocatur ab inquisitoribus, vt respondeat de fide, & non comparet, & ob id excommunicatur, & in excommunicatione per annum perseuerat, censetur conuictus de hæresi, & vt talis puniendus est, vt deducitur ex cap. *cum contumacia* 7. de hæreticis in 6.

Tertius effectus remotus est, eum, qui excommunicatione innodatus (& idem est de suspensione, & interdicto) obdurato animo in ea per annum perseuerat, fieri suspectum de hæresi, & vt talem posse puniri, vt constat ex Trident. sess. 25. cap. 3. de reformat. hæc tamen suspitio est leuis, vt constat ex praxi inquisitorum, & dicitur in directorio inquisitorum 2. par. quæst. 47. inducit tamen purgationem, in qua si deficiat poterit vt hæreticus puniri. Addidimus (vt additur in Trident.) obdurato animo: quia si ignorantia, aut impotentia in excommunicatione perseueret non sit suspectus.

DISPV

DISPVTATIO XII.

De causis excommunicationis maioris.

VAMVIS de causis censurarum indistinctè, & generaliter egerimus, in tractatu de censuris in communi: nihilominus, quæ ibi diximus in hac disputatione breui collectione ad excommunicationem applicabimus, ne tractatus iste de excommunicatione adeò necessarius mutilus relinquatur. 3

DIFFICVLTAS PRIMA.

Qui possint excommunicare?

COnueniunt Doctores in omnibus illis, & solis, in quibus est potestas Ecclesiastica ordinaria in foro contentioso esse potestatem ordinariam excommunicandi quos tract. de censuris in communi diffic. 4. assignauimus. 2

Est tamen difficultas, an parochus habeat potestatem ordinariam excommunicandi.

Circa quam etiam si non desint, qui existiment parochum eam habere pro casu furti, & rapinæ, imò qui existiment eam habere pro quibuscumque casibus adeò notoriis, vt non

indigeant iudiciali indagatione: Vasquez tamen dub. 17. Auila 2. p. cap. 3. disp. 1. dubio 1. & communiter Doctores negant parocho potestatem ordinariam excommunicandi. Et meritò; quia nec ex suo munere, nec ex iure habet potestatem, seu iurisdictionem in foro contentioso, & licet forsan aliquando ex iure excommunicare potuerint, vt indicari videtur in cap. *cum ab Ecclesiarum* 3. de Officio ordinarij; iam tamen consuetudine abolitum est, quòd si alicubi parochus eam habeat, aut retineat standum est ibi consuetudini.

Vazq.
Auila.

3 In illis verò omnibus, & solis reperitur potestas delegata excommunicandi, quibus, aliàs capacibus, fuerit commissa ab habente potestatem ordinariam, à qua ita dependet potestas delegata, vt quando potestas ordinaria delegantis deficit, aut impeditur etiam potestas delegati deficiat, aut impediatur, quando res est integra, id est, non incepta: & delegatus, cui reuocata est iurisdictio validè excommunicat quousque ad eum perueniat reuocatio.

Quæ verò requirantur inferente excommunicationem, vt eam validè ferat: & quibus modis ferri possit constat ex dicto tractatu difficultate quinta & sexta.

***

DIFFI

DIFFICVLTAS II.

Qui poſſint excommunicari?

CONueniunt Doctores eos omnes, & ſolos qui alicui ſuperiori Eccleſiaſtico habenti iuriſdictionem in foro contentioſo ſubditi ſunt, poſſe excommunicari, vt generaliter de omni cenſura diximus tract. de cenſuris in communi, difficult. 7. & ſeqq.

Vnde nec creaturæ irrationales, nec Angeli, nec homines non baptizati excommunicari poſſunt, nec Papa, niſi forſan in aliquo caſu à Concilio generali, de quo in tract. de poteſtate Papæ, & Eccleſiæ: nec idem à ſe ipſo, nec defuncti, niſi vel indirectè quoad alios, vt alij nequeant ipſos Eccleſiaſticè ſepelire, nec pro eis ſuffragia communia offerre, vel ſi directè, [illegible]mpta tamen excommunicatione pro declaratione, qua declarantur ex hac vita deceſſiſſe in excommunicatione: nec pueri ante vſum rationis, nec perpetuò amentes, qui ante vſum rationis in amentiam inciderunt; benè tamen qui poſt vſum rationis facti ſunt amentes: pueri quoque impuberes ratione vtentes excommunicari poſſunt, non ſolùm à iure, ſed etiam ab homine. 4

Subditus autem Epiſcopi exiſtens in alieno Epiſcopatu, vt alienigena excommunicari nequit à ſuo Epiſcopo nec medio ſtatuto, nec medio præcepto, niſi ratione delicti in ſuo Epiſco 5

Episcopatu commissi, nec ab Episcopo Episcopatus, in quo est, vt alienigena, nec medio statuto, nec præcepto, nisi post delictum commissum, vt pro eo satisfaciat. Vagabundi verò excommunicari possunt ab Episcopo loci, in quo actu habitant; quia ratione actualis habitationis, quæ in vagabundis est loco domicilij, fiunt subditi Episcopo illius loci, neque subditus Episcopi excommunicari potest à suo Episcopo existente extra suum Episcopatum, nisi quando Episcopus fuit expulsus à suo Episcopatu; quia tunc in loco viciniori suo Episcopatui potest petita licentia ab Episcopo Episcopatus, in quo est, quamuis non obtenta, suos subditos excommunicare, vt patet ex Clem. vnica de foro compet. nec subditus Episcopi suffraganei Archiepiscopo potest ab Archiepiscopo excommunicari: nec principes supremi excommunicari possunt, nisi à Papa, vt docent communiter Doctores siue priuilegio illis omnibus communi, aut viua voce, aut aliter tradito, siue priuilegiis peculiaribus: nec religiosi, nisi à suis prælatis, aut à Papa, aut ab eius legato: addit tamen *Henriq.* Henr. lib. 13. cap. 25. excommunicatione lata à legato non comprehendi, nisi in literis fiat expressa eorum mentio.

Est tamen difficultas primò an communitas, vt populus, Capitulum, & Collegium possit excommunicari.

Circa quam conueniunt Doctores commu-
6 nitatem secundùm se, & immediatè (id est personas communitatis, vt sunt membra, & partes

tes communitatis) non posse licitè ab homine excommunicari ob idem crimen commune in vno negotio, v.g. in vna electione, etiam quando omnes peccant, quia ad minus hoc prohibetur ab Innoc. IV. in cap. *Romana* 5. de sent. excommun. dum ait in Vniuersitatem, vel Collegium proferri excommunicationis sententiam penitus prohibemus, sed in illos dumtaxat de Collegio, vel vniuersitate, quos culpabiles esse constiterit, promulgetur.

Et non solùm prohibita est, seu illicita excommunicatio lata ab homine contra communitatem, in quo Doctores conueniunt; sed etiam est nulla, vt contra non paucos docent Vasq. dub. 17. Nauar. & Antonin. quia quoties lex prohibet, ne circa aliquod genus personarum aliquid fiat, vt assignet legitimam personam, circa quam fiat, & excludat personam, circa quam non sit faciendum, vt contingit in præsenti casu, irritat actum, quem prohibet, vt quando lex prohibet, ne talis persona instituatur hæres, vt docet Vasq. 1. 2. disp. 164. n. 34. *Vasquez. Nauarr. Anton. Vasquez.*

7 Sed quamuis communitas excommunicari non possit ab homine ob crimen commune in aliquo vno negotio; potest tamen excommunicari excommunicatione iuri annexa: & quamuis non possit communitas excommunicari ab homine, possunt tamen excommunicari plures communitatis ex his, qui astiterunt ei negotio, etiam vt membra communitatis ob idem commune crimen in aliquo vno negotio, dum non excommunicentur omnes illi, qui in eo negotio assistentes, & repræsentantes commu

communitatem illud crimen commiſerunt, quia omnes iſti non poſſunt, vt membra communitatis excommunicari ab homine, quamuis aliqui communitatis non aſtiterint ei negotio: poſſunt tamen omnes, vt membra communitatis excommunicari ab homine ob diuerſa crimina, alij ob vnum, & alij ob aliud, & etiam omnes vt particulares perſonæ etiam ob idem commune crimen ab illis,
8 vt à particularibus perſonis commiſſum, quia in dicto capit. tantum eſt ſermo de excommunicat. ab homine lata contra communitatem, vt talem ob peccatum commune ab ea commiſſum, quia non præſumitur omnes communitatis, qui aſſiſtunt alicui negotio delinquere eodem communi crimine.

Secundò eſt difficultas, an excommunicatus nondum abſolutus poſſit iterum excommunicari.

Gloſſ. Non deſunt, vt refert Gloſſa in can. *Engeltrudam* tertia quæſt. 4. qui doceant non poſſe, quia eis videtur, quod qui per excommunicationem exiſtit priuatus bonis Eccleſiæ nequeat iterum illis eiſdem nondum reſtitutis priuari.

Doctores tamen communiter docent poſſe, & deducitur efficaciter ex cap. *cum pro cauſa* 27. de ſent. excommun. & ex Clement. 2. de ſent. excommunic. & conſtat ex praxi Eccleſiæ, quæ id facit. Et meritò, quia Eccleſia ex vna parte punire poteſt prout expedit; & ex altera iteratio cenſuræ nulli iuri aduerſatur: Eccleſia autem multiplicat excommunicationes (vel media noua ſententia ob diuerſa crimina

mina (quamuis etiam possit ob idem) vel medio iure, aut mandato (quibus sit annexa excommunicatio) ob multiplicem transgressionem iuris, aut mandati.

Secunda autem excommunicatio (& idem est de tertia, & de aliis) priuat antea excommunicatum eisdem bonis non ea auferendo, quod fieri non potest, vt probatur ratione aduersariorum, sed impediendo ne restituantur quousque etiam ipsa secunda auferatur, quia quantum est ex se priuat illis. 9

DIFFICVLTAS III.

Ob quam causam possit ferri, & infligi excommunicatio maior?

COnueniunt Doctores excommunicationem maiorem non posse ferri, & infligi, nisi ob peccatum mortale, vt dicitur in can. *nemo Episcoporum* 11. q. 3. & in Trident. sess. 25. cap 3. de reformatione, & non solùm non posse licitè, sed nec validè adhuc à Papa, quia excommunicatio maior est pœna nimis excedens, iniusta, & inæqualis peccato veniali, ac proinde nulla, vt etiam diximus tractatu de censuris in communi difficult. 10. 10 *Trident.*

Ex quo fit, eum, qui in transgressione statuti, aut præcepti, cui annectitur excommunicatio maior ipso facto incurrenda excusatur à culpa mortali, siue defectu plenæ aduertentiæ, siue vi, aut metu, siue graui aliqua necessitate, siue

siue alia via non incurrere eam excommunicationem.

Excommunicatio ergo maior ipso facto incurrenda annexa legi, aut præcepto indicium est obligationis legis, aut præcepti sub mortali, & sic iudicandum est obligare, quamdiu oppositum non constat, in quo Doctores conueniunt: imò etiam excommunicatio maior
11 comminatoria, vt contra nonnullos docent
Suar. Suar. d. 18. sect. 3. Auila 2. p. c. 5. disp. 1. dub. 4. &
Auila. Vasq. 1. 2. disp. 158. c. 5. quia statim post trāsgres-
Vasquez. sionem legis, aut præcepti potest excommunicatio validè ferri, & infligi, & nequit validè ferri, & infligi, nisi ob peccatum mortale: quòd si post transgressionē non potest ferri licitè, quando in iure, aut in præcepto, cui est annexa excommunicatio comminatoria, non fuit facta trina monitio, vel vna pro tribus cum competentibus temporū interuallis, non est ex defectu grauitatis transgressionis, quia transgressio tali monitione non fit grauis, quando ante talē monitionē nō erat grauis (nisi aliquādo ex nouo fine, aut ex noua circunstantia) sed quia iudicibus iure præcipitur, vt dicto modo admoneant ad ferendam excommunicationem sententia superaddita legi, aut præcepto.

Et non solùm excommunicatio maior non potest ferri, adhuc validè nisi ob peccatū mortale, sed etiam non potest nisi ob mortale exterius, imò inobedientiæ respectu Ecclesiæ præcipientis: imò nō potest licitè ferri, nisi ob peccatum inobedientiæ respectu Ecclesiæ pręcipientis saltem sub comminatione censuræ; benè

benè tamen validè,vt contra Suar. & Auilam *Couarr.*
indicant Couarr. 1. p. §. 9. & 10. & Vazquez *Vazq.*
dub.16.ad finem.

Obſeruandum eſt, quod quamuis excommunicatio maior poſſit validè ferri pro quacumque mortali inobedientia reſpectu Eccleſiæ, quia quæcumque mortalis digna eſt ex- 12
communicatione maiori; tamen illicitè fiet, quia ſi pro quacumque feratur,fiet vt excommunicatio maior, quæ inſtituta eſt in animarum medicinam redũdet in earum pernitiem, quia fideles nimis exacerbabuntur,ſi ita temerè,& ita facilè feratur.

Et non ſolùm excommunicatio maior poteſt validè, & licitè ferri à iure, & etiam ab homine pro peccatis præteritis,ſed etiam pro futuris ſub conditione ſi fiant, vel expreſſa, vel ſubintellecta, v. g. ſi quis non admiſerit, vel qui non admiſerit conceptionem Virginis abſque peccato originali,ſit ipſo facto excommunicatus.

Et quando excommunicatio maior fertur contra facientes aliquod opus,non comprehendit conſulentes,nec mandantes opus illud quando in iure ipſo,aut in præcepto, cui annectitur non ſignificatur: nec comprehendit
opus non completum, ſeu perfectum in ſuo 13
genere,vt excommunicatio, quæ fertur contra ſcribentes ad moniales,non incurritur,niſi ſcriptura ad illas perueniat, & quæ fertur contra occidentes Clericum,non incurritur à propinante venenum, niſi ſequatur mors; & quæ fertur contra hæreticos non incurritur

ob ſolam exteriorem prolationem hæreſis (quamuis plenè voluntariam) abſque aſſenſu interiori hæretico. Ratio Vtriuſque ſupradicti eſt, quia latio ſeu impoſitio pœnę eſt odioſa, ac proinde omnino ſtrictè interpretanda; qui autem conſulit, vel mandat opus, aut efficit illud non perfectum non dicitur omnino ſtrictè illud opus facere.

Addimus quod quando excommunicatio maior etiam fertur ob conſilium, vel ob mandatum operis non incurritur conſequuto opere, quamuis opus miraculosè impediatur, quando fertur principaliter tantùm ob opus, vt fertur excommunicatio contra mandantes, & conſulentes percuſſionem Clerici: at quando etiam fertur principaliter ob conſilium, aut mandatum ſtatim incurritur ante opus ſequutum; imò quamuis nunquam ſequatur, vt in Clementina de pœnis cap. 1. fertur excommunicatio maior contra religioſos mendicantes, qui in concionibus docent aliquid animo retrahendi populum à ſolutione decimarum. Quomodo verò excommunicatio lata ob conſilium, vel ob mandatum lata principaliter ob opus, non incurratur, quando ante opus ſequutum præcedit reſipiſcentia efficax
14 conſilij, aut mandati, conſtat ex dictis tractatu de cenſuris in communi diffic. 15. & etiam quomodo non incurratur excommunicatio lata ob opus completum, quando inchoationis antea factæ præcedit reſipiſcentia efficax.

DIFFI

DIFFICVLTAS IV.

Quomodo ferenda est excommunicatio maior?

SVpponimus ad ferendam excommunicationem maiorem requiri plenam aduertentiam,& intentionem ferendi illam; & non sufficere intentionem excommunicandi non expressam exterius,vtpotè non sensibilem , & non humanam , sed requiri expressionem exteriorem dictæ intentionis,siue verbis, siue scriptura,siue nutibus factam.

Hoc supposito,conueniunt DD.excommu- 15
nicationem maiorem ferendam esse signis exterioribus, quibus superior sufficienter exprimat se excommunicare aliquem , vt dicendo, *te excommunico*,aut *te vinculo excommunicationis innodo*, aut *te mucrone excommunicationis percutio*,aut *te priuo seu separo à communione fidelium*, aut *te ab Ecclesia præscindo*,aut aliis æquiualentibus.Et quamuis his verbis *denuntio te excommunicatum* , ex vi eorum non sufficienter exprimat se excommunicare , quia eis vi eorum solum significatur denuntiatio excommunicationis , quæ ipsam excommunicationem supponit.Ex circunstantiis tamen,aut ex aliis verbis adiunctis solet illis exprimi excommunicatio , vt fit quando proferuntur à superiore , sicut etiam quando profert verba illa *noueris* , *te excommunicationem incursurum* , quia à superiore proferuntur pra- 16

ctice, vt significant denuntiationem, seu notificationem practicam, seu effectricem excommunicationis; illis quoque verbis *nullus cum Petro communicet*, sufficienter exprimitur excommunicatio, quando proferuntur à superiore, post congnitionem causæ, & per modum sententiæ: imò eis significatur excommunicatio maior, & non minor, vt contra Hugolinum, & Sayrum aduertit Suar. disp. 18. sect. 4. quia eis significatur illum priuari communione fidelium, per quod definitur excommunicatio maior in capite penult. de sent. excom.

Suarez.

Et vt constat ex tract. de censuris in communi diffic. 5. eis verbis imponitur excommunicatio maior lata, quæ statim incurritur, & non ferenda postea, quibus significatur excommunicationem, vel tunc seu actu infligi, vel statim ac fit transgressio iuris, aut præcepti, vt quando imponitur verbis excommunicationis præsentis indicatiui, vt quando dicitur *te excommunicamus*, & quando imponitur verbis imperatiui, aut optatiui, quibus non
17 committitur, aut quasi imperatur alteri executio excommunicationis, vt quando dicitur, *incidas*, aut *incurras excommunicationem*, & etiam quando imponitur verbo substantiuo præsentis imperatiui, aut optatiui, aut futuri indicatiui, addito participio præteriti excommunicationis, vt quando dicitur, *sis excommunicatus*; *eris excommunicatus*, & etiam quando imponitur aliis verbis idem significantibus, vt quando dicitur, *incides, incurres, excommunicationem*, & etiam quando imponitur annexa iuri, aut

præ

præcepto ſub conditione (ſiue expreſſa , ſiue ſubintellecta) tranſgreſſionis futuræ verbis comminatoriis excommunicationis ſuperaddito verbo *latæ ſententiæ*, aut *ipſo facto* , aut *ipſo iure*, vt quando dicitur, *fiat hoc ſub pœna excommunicationis maioris latæ ſententiæ, &c.*

Eis verò verbis imponitur excommunicatio maior non lata, ſed tantùm ferenda à iudice, quibus non ſignificatur ſtatim, ac fit tranſgreſſio iuris, aut præcepti, quibus comminatoriè annectitur, vt quando annectitur ſolis verbis comminatoriis excommunicationis, non addito verbo *latæ ſententiæ* , nec *ipſo facto* , nec *ipſo iure*, nec alio æquiualente, vt quando ſolum dicitur, *fac hoc ſub pœna excommunicationis maioris*, & etiam quando annectitur verbis excommunicationis de futuro , vt quando dicitur; *excommunicabimus* , & quando annectitur verbis præſentis Imperatiui, aut optatiui, quibus quaſi imperatur, & committitur alteri executio , ſeu inflictio excommunicationis , vt quando dicitur *qui hoc fecerit excommunicetur.* 18

Addidimus , quod quando eſt dubium an verba contineant excommunicationem latam iudicandum eſt eam non continere , ſed tantùm ferendam, quia odia ſunt reſtringenda, ſecus eſt quando quis eſt dubius an ſit lata excommunicatio verbis non dubiis , ſicut quis non obligatur lege dubia verbis dubiis tradita, bene tamen quando eſt dubius , an ſit lex verbis non dubiis tradita.

DIFFICVLTAS V.

Vtrùm excommunicatio maior possit ferri absque præuia monitione canonica?

19 CIrca monitionem præuiam ad ferendam excommunicationem maiorem constat ex tract. de censuris in communi, difficult. 18. ad ferendam excommunicationem maiorem medio iure, aut medio præcepto, siue generali, siue speciali pro transgressione futura sub conditione si fiat, siue expressa, siue subintellecta, vt quando dicitur: *qui scit aliquem deliquisse tali delicto, id patefaciat intra tres dies sub pœna excommunicationis maioris, ipso facto incurrendæ*, non prærequiri aliam monitionem, quam lationem iuris, aut præcepti ei annectendo excommunicationem ipso facto incurrendam, quod quoad lationem excommunicationis medio præcepto, siue generali, siue speciali (in quo est maior difficultas, quam medio iure) satis indicatur in cap. *Romana* 5. de sentent. ex. com. in 6. & in cap. *reprehensibilis* 26. de appellationibus: ad ferendam tamen excommunicationem siue generaliter, siue specialiter ob peccatum iam præteritum, quæ tamen fertur ab homine, & sententia noua post peccatum iam omnino commissum prærequiri monitionem, constat ex cap. *sacro* 48. de sentent. ex-com. & ex dictis c. *Romana*: & c. *reprehensibilis*.

20 Est autem generaliter prærequisita monitio, vt sic feratur excõmunicatio, nẽpè ab homine noua sententia post peccatũ omnino commissum propter illud, etiã quando fertur à prçla-

to

to spoliato sua Ecclesia ad defensionē sui iuris,& etiā vt iudex ferat nouam excommunicationē ob delictum iam factum,ob quod iam est incursa excōmunicatio aliàs iuri, aut præcepto annexa ipso facto , & vt iudex ferat excommunicationem, quam ius comminatur,& non imponit ipso facto, quia pro nullo ex his tribus casibus,nec pro alio fit alicubi exceptio. Habet autē locum monitio ad ferendā excōmunicationem ob peccatum iam præteritum quando antequam excommunicatio feratur à iudice,factum est peccatū contra ius, aut præceptum aliquod,siue naturalis,siue positiuum, cui non est annexa excommunicatio, saltē ipso facto,quia tunc vt à iudice feratur excommunicatio debet ante cōmissū peccatū præsuponi monitio, & sub cōminatione excōmunicationis,siue generaliter, siue specialiter facta.

Hæc autem monitio prærequisita,vt feratur excōmunicatio ab homine pro peccato omnino præterito noua sententia post illud omnino cōmissum , debet in primis esse iussio iudicis, quia prærequiritur,vt excōmunicatio non feratur nisi cōtra inobedientes Ecclesiæ,imò ipsi excōmunicanti,aut eius antecessori,quia nō erunt tales nisi contra iussionē illius.Secundò 21 debet esse sub cōminatione excōmunicationis vt indicatur in capite *sacro* 48. de sent.excom. Tertiò debet esse iuridica , id est,non priuatim facta , sed ordine iuris , & nomine iudicis , & ipsi reo in persona propria nisi malitiosè abscondatur ; quia si abscondatur sufficiet,quod fiat in loco,vnde præsumatur,quod

ad eius notitiam perueniet, dum verè perueniat. Quartò debet esse trina, vel vna pro tribus pro arbitrio iudicis, cum competentibus aliquorum dierum interuallis, nisi necessitas postulat temporum interualla moderari, vt disponitur in capite *constitutionem 9.* de sent.excomm. in 6. Deinde quintò, vt feratur excommunicatio maior contra eos, qui communicant cum excommunicato in locutione, & in aliis, ob quæ iure incurritur excommunicatio minor, requiritur vt monitio sit canonica, & competens, & quod ea moneatur nominatim ille, qui excommunicatione est ligandus, vt disponitur in dicto capite. Tandem sexto, quod monitio fiat coram personis, quibus possit iuridicè probari, vt disponitur in dicto cap. *sacro.* Est autem generaliter prærequisita monitio cum omnibus dictis conditionibus in omni casu, vt modo dicto feratur excommunicatio ab homine, quia absque fundamento aliquis excipitur vt latè diximus tract. de censuris in communi, difficult. 18.

22 Ita tamen monitio debet esse præcepiua, & iuridica, imò & quod ad notitiam rei perueniat, vt excommnnicatio aliter lata sit nulla iure Ecclesiastico naturali: quod verò sit trina vel vna pro tribus, & cum competentibus dierum interuallis, etiam quando necessitas id non postulat moderari, non est necessarium ad valorem excommunicationis (sicut neque quod fiat sub comminatione excommunicationis) sed vt licitè feratur, quamuis feratur à iudice delegato, etiam quando in delegatione

ne

ne additur, quod ſeruetur trina monitio: & quod fiat coram perſonis, quibus poſſit iuridicè probari, tantùm præerequiritur, vt licitè fiat, vt ſupponitur in dicto cap. *ſacro*: & quod ea moneatur nominatim; qui excommunicandus eſt neceſſarium eſt ad valorem excommunicationis, quæ fertur contra eos qui communicant cum excommunicatis in locutione, & in aliis, ob quæ iure incurritur excommunicatio minor, vt diſponitur in dicto cap. *conſtitutionem*, imò & quod ſit canonica, & competens, vt patet ex ipſo cap. & ex capite *ſtatuimus* 3. & ex cap. *ſtatutum* 13. ac proinde credimus ad valorem dictæ excommunicationis pręrequiri monitionem cum ſex conditionibus enumeratis §. præcedenti, quia aliter non erit competens, & completè canonica. 23

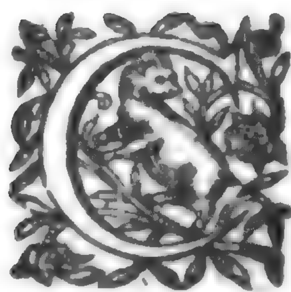
***

DISPVT. XIII.

De impedientibus incursionem excommunicationis.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Vtrùm ignorantia impediat incursionem excommunicationis maioris?

1 ONVENIVNT Doctores ignorantiam, siue phisicè, siue moraliter inuincibilem (adhuc comitantem) siue facti, vt homicidij, siue iuris) cuius nomine etiam comprhenditur præceptum transitorium ob cuius transgressionem fertur excommunicatio maior, impedire incursionem excommunicationis maioris, quod verum existimamus conra nonnullos tract. de censuris in communi difficult. 21. etiam si operans det operam rei aliàs illicitæ, quia ignorantia inuincibilis tam facti, v.g. homicidij quam iuris quo prohibitum est factum v. g. homicidium excusat, homicidium à culpa homicidij ob quã fertur excommunicatio, & ob eandem rationem inaduertentia actualis omnimoda tam facti, quam iuris impedit incursioné excommunicationis, quia scilicet excusat à culpa.

2 Et quia ignorantia inuincibilis, & omnimoda

moda inaduertẽtia actualis iuris Ecclesiastici, quo factum est prohibitum, excusat ab inobedientia respectu Ecclesiæ, ob quam solã incurritur excommunicatio; ideò quamuis factum etiam sit prohibitum iure naturali, aut diuino, impedit incursionem excommunicationis. 3

Ignorantia tamen vincibilis plenè voluntaria, siue facti, siue iuris, adhuc Ecclesiastici, non impedit incursionem excommunicationis maioris latæ absolutè contra eos, qui aliquid fecerint, quia neutrius ignorantia vincibilis, quamuis crassa excusat à culpa, & inobedientia, ob quam imposita est excommunicatio maior: impedit tamen incursionem excommunicationis latæ contra eos, qui aliquid scienter, seu ausu temerariè fecerint, seu aliquid præsumpserint, seu aliquid facere contempserint, etiam si ignorantia vincibilis sit affectata, quia qui ex ignorantia, aut cum ignorantia adhuc affectata non obedit Ecclesiæ non dicitur scienter, nec ausu temerario non obedire, nec præsumere non obedire, nec contemnere obedire.

Sed quamuis ignorantia siue facti, siue iuris quando est inuincibilis impediat incursionem excommunicationis, non tamen ignorantia inuincibilis ipsius lationis, seu impositionis excommunicationis, vt contra Suar. & Ægid. docent Couar. & Vazq. quia absque scientia excommunicationis potest esse peccatum mortale inobedientiæ respectu Ecclesiæ præcipientis: peculiari tamen priuilegio cap. *vt animarum* 2. de constitutionibus in 6. ignorantia *Couarr.* *Vazq.*

rantia inuincibilis, quamuis solùm moraliter, seu probabilis excommunicationis annexæ statutis perpetuis, ordinariorum impedit incursionem illius.

Phill.
Suarez.

Addit Philliutius tract. 11. cap. 8. quæst. 13. à quo non multum discrepat Suar. disp. 4. sect. 11. excommunicatum à iudice non teneri se gerere, vt talem quoad effectus excommunicationis in pura prohibitione consistentes absque irritatione, quousque ei legitimè notificetur excommunicatio iam lata, & incursa: id tamen quamuis non careat probabilitate & possit tuta conscientia amplecti non approbamus, dum excommunicatus id aliundè sciat, aut prudenter timeat, cùm ante dictam legitimam notificationem præsupponatur verè excommunicatus, de quo latius egimus tract. de censuris in communi difficult. 21. & 22.

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm metus impediat incursionem excommunicationis maioris?

5 CONueniunt Doctores metum leuem (id est damni leuis) non impedire incursionem excommunicationis maioris, quia non excusat ab inobedientia mortali, ob quam incurritur, & de tali metu est sermo in capit. *sacris* 5. de iis, quæ vi metusvè causa fiunt, dum Pontifex ait, eum, qui communicat excommunicatis, quamuis ob metum communicet, excommu

communicatione teneri, vt expendimus tractatu de censuris in communi difficult. 22. & metum grauem (id est damni grauis, siue in vita, siue in fama, siue in diuitiis) impedire incursionem excommunicationis maioris, quoties excusat à peccato mortali inobedientiæ respectu Ecclesiæ, quia solum ob tale peccatum mortale incurritur: sed quando metus grauis excuset à peccato mortali inobedientiæ respectu Ecclesiæ disputatur in tractatu de legibus, interim tamen existimamus regulariter excusare quoties non est incussus in contemptum legis, & opus, ob quod imponitur excommunicatio maior, non est etiam contra ius naturale, sed tantùm contra ius positiuum, siue humanum, siue diuinum. Addidimus *regulariter excusare*, quia non semper excusat, sed 6
tantùm quando impletio iuris positiui, siue humani, siue diuini censetur minoris momenti, seu vtilitatis bono communi, quam indemnitas à graui damno, quod imminet ex impletione illius; quòd semper contingit, nisi in aliquo ratò casu, quia pro tunc ius illud non obligat.

Ex quo deducimus, eum, qui incurrit excommunicationem maiorem, posse efficere, id quod ipsa purè prohibetur, & non inualidatur quando ex omissione imminet excommunicato graue aliquod damnum: quia prohibitio excommunicationis maioris est purè humana, & eius impletio non censetur maioris momenti, quam indemnitas à graui damno. Vnde qui secreto commisit delictum, cui annexa est

excommunicatio maior, potest etiam absque præuia confessione, si aliàs est in statu gratiæ celebrare, quoties id sit necessarium, ne cum ipsius infamia alij coniiciant eum commisisse aliquod delictum, ob quod non audet celebrare: ac proinde celebrando non fiet irregu-
7 laris, quia irregularitas hæc non incurritur absque peccato mortali, addidimus etiam absque præuia confessione; quia præmissio confessionis ante celebrationem tantùm est iuris positiui, siue diuini, siue Ecclesiastici, & eius impletio non videtur maioris momenti, quàm indemnitas à graui dãno, de qua re latius diximus tract. de censuris in communi diffi. 23.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm iniustitia excommunicationis maioris impediat incursionem illius?

CONueniunt Doctores iniustitiam excommunicationis maioris prouenientem ex defectu alicuius requisiti ad valorem excommunicationis, vt ex defectu præuiæ monitionis iuridicæ, impedire incursum illius: non verò iniustitiam prouenientem ex defectu ali-
8 cuius non requisiti ad valorem, vt ex defectu pronuntiationis excommunicationis in scriptis, vt supponitur in c. 1. de sent. excom. in 6. nec iniustitiam, seu illicitudinem prouenientem ex malo fine iudicis.

Est tamen difficultas an iniustitia excomnicationis proueniẽs ex defectu causæ, nempè inobe

inobediētiæ mortalis respectu Ecclesię, quādo videlicet non est verè, est tamē iuridicè probata, impediat incursionem excommunicationis.

Circa quod, vt optimè Sotus in 4. dist. 22. q. 1. dub. 3. & Ægidius disp. 13. dub. 83. contra Durandan. & Cordub. existimamus dictam iniustitiam impedire incursionem excommunicatis, quia excommunicatio maior non fertur validè, nisi ob veram inobedientiam, & non ob probatam quando verè non est. Et confirmatur quia tunc sententia excommunicationis fundatur in præsumptione in casu particulari, ergo cum præsumptio sit falsa, sententia illa est nulla, ac proinde verè non obligat in conscientia, & quoad Deum: id tamen non tollit excommunicatum teneri ratione scandali se gerere, vt talem coram eis, quibus excommunicatio lata nota est, & innocentia ignota, ex vi tamen excommunicationis, vtpotè inualidè non tenetur, ac proinde celebrando etiam coram prædictis, & publicè non fiet irregularis, quia quamuis teneatur abstinere, non tamen ex vi excommuaicationis, de quo latius diximus tractat. de censuris in communi difficultate 24.

Sot.
Ægid.
9

DIFFICVLTAS IV.

Vtrùm appellatio legitima impediat incursionem excommunicationis maioris?

CONueniunt primò DD. appellationem legitimam (id est ex rationabili causa) factā; ante

antequam iudex abſolutè ferat excommunicationem ipſo facto ob peccatum iam factum,
10 impedire incurſionem excommunicationis maioris(niſi quando iudici conceſſum eſt, vt non obſtante appellatione procedat in cauſa) vt conſtat ex cap. *paſtoralis* 53. de appellationibus in 6. quia vt dicitur in hoc c. per appellationem à puncto appellationis eximitur, quis quoad eum articulum à poteſtate iudicis, & eius poteſtas dormitat, & vt dicitur in cap. *ſi à iudice* 10. eodem titulo eius iuriſdictio ſuſpenditur: ergo latio excommunicationis poſt appellationem facta eſt nulla, vtpotè facta à non iudice, ſeu à iudice ſuſpenſo, & dormitante.

Couarr. Et ob eandem rationem, vt optimè Couar. 1. p. §. 10. & communiter Doctores, appellatio poſt lationem excommunicationis ſub conditione ſiue expreſſa, ſiue tacita tranſgreſſionis futuræ (vt quando dicitur *ſolue, vel ſi non ſolueris intra tres dies, &c.*) interpoſita ante impletionem conditionis, id eſt ante factam tranſgreſſionem impedit incurſionem excommunicationis latæ ſub illa conditione, quia ſcilicet à puncto appellationis ſiſtit ratio excommunicationis ex defectu iuriſdictionis expeditæ in iudice; ac proinde perfici nequit impletione conditionis; appellatio autem facta à latione excommunicationis latæ ſub condi-
11 tione futuræ tranſgreſſionis fieri poteſt etiam poſt decem dies à puncto lationis excommunicationis quouſque impleatur conditio, quia quouſque impleatur non eſt perfecta ſententia excommunicationis, ac proinde non comprehendi

prehenditur ſub iure præſcribente decem dies ad appellandum intra eos à ſententia, quia terminus iſte præſcribitur pro appellatione à ſententia abſolutè, & ſimpliciter tali, ac proinde pro appellatione à ſententia perfecta, & abſoluta.

Ita tamen appellatio legitima interpoſita ante lationem excommunicationis, ſiue à ſui principio abſolutam, ſiue poſtea factam talem impletione conditionis impedit incurſionem excommunicationis, vt etiam impediat etiam ſi appellatio intra tempus præſcriptum ad ſequendam appellationem, omnino deſeratur, aut ei renuntietur, vt exprimitur in cap. *licet* 14. de ſentent. excomm. in 6. quia 12
appellatio interpoſita ante ſententiam abſolutam ab ipſo puncto appellationis impedit ne perficiatur, ſi lata fuit ſub conditione ante appellationem, & impedit valorem ſententiæ, ſi fuit omnino, ſeu abſolute lata poſt appellationem ob defectum iuriſdictionis expeditæ in iudice, quia à puncto appellationis iuriſdictio impeditur.

Quod ſi appellatio non ſit legitima, ſeu ex rationabili cauſa non impedit incurſionem excommunicationis, niſi admittatur à iudice, quia appellatio fuit nulla: ſi tamen admittatur impedit non tam vi ſua, quam voluntate iudicis illam admittentis, ſeu ſe eximentis ab eo articulo.

Conueniunt ſecundo Doctores appellationem factam poſt ſententiam excommunicationis latam, & abſolutam ſiue à principio,

siue impletione conditionis, quamuis factam intra ipsos decem dies non impedire incursionem illius (quamuis deuoluat causam ad iudicem superiorem, ad quem appellatur) vt constat ex cap. *is cui* 20. de sent. excom. in 6. & supponitur in dicto cap. *pastoralis*, quia, vt in eo cap. dicitur, excommunicatio lata secum trahit executionem, ac proinde semel absolutè lata incurritur, seu executioni mandatur: imò, vt in eodem dicitur, nec impedit denuntiationem excommunicationis latæ faciendam: appella-
13 tio tamen à sententia declaratoria excommunicationis non solum deuoluit causam ad superiorem, sed etiam suspendit eam sententiam, quia sententia declaratoria non secum trahit executionem. Id autem, quod dictum est de appellatione dicendum etiam est de recusatione iudicis excommunicantis quia eadem est ratio.

DIFFICVLTAS V.

Vtrùm consensus partis impediat incursionem excommunicationis sub conditione latæ?

SVpponimus consensum partis, in cuius fauorem lata est excommunicatio sub conditione futuræ transgressionis, absolutè præstitum eam ante impletionem conditionis omnino impedire absque consensu iudicis, v. g. consensum creditoris, ad cuius instantiam
14 lata est excommunicatio contra debitorem, si

ſi non ſoluat intra tres dies, omnino impedire incurſum excommunicationis abſque conſenſu iudicis ſi intra eos tres dies omnino remittat debitum.

Eſt tamen difficultas, an conſenſus partis prorogantis terminum præfixum à iudice impediat ad tempus, ſeu ſuſpendat incurſionem excommunicationis abſque nouo conſenſu iudicis vltra terminum à iudice præfixum.

Circa quam vt contra Nauar. Sylueſt. & Hugolinum optimè Angelus *excommunicatio* 1.num.20.Henriq.lib.13.cap.2.& Suar.diſp.3. ſect. 6. exiſtimamus ſuſpendere,quia excommunicatio non incurritur niſi ob contumaciam, quæ non reperitur quando pars conſentit,quod non fiat,v. g. ſolutio intra terminum à iudice præfixum,ſed contenta eſt,quod fiat intra terminum ab ipſa parte prorogatum, quia intra terminum prorogatum non peccat non ſoluendo,quod ſolum præcipit iudex,& ſub ea excommunicatione. *Angel. Henriq. Suar.*

Addimus,vt contra Angelum, Sylueſt. Nauarr.& Henriquez aduertit Suar.elapſo termino à parte prorogato incurri excommunicationem abſque nouo conſenſu iudicis ex vi præcepti à principio facti, & lationis excommunicationis ei annexæ,quia iudex qui præfixit terminum (v. g. trium dierum) vt intra illum fiat aliquid (v. g. ſolutio) non præfixit illum ad finiendum intra illum ſuum præceptum,& lationem excommunicationis ei annexæ,ſed tantum ad finiendam permiſſionem, aut licentiam differendi impletionem ſui præ- *Suarez.* 15

cepti : ergo etiam post terminum à iudice præfixum, & post terminum à parte prorogatum perseuerat præceptum iudicis, & annexio excommunicationis; ac proinde ex vi lationis excommunicationis in principio factæ absque nouo consensu iudicis incurritur excommunicatio, non quia pars directè, & potestatiue differat præceptum, & lationem excommunicationis, sed quia differendo, seu suspendendo obligationem naturalem in actu secundo (v. g. soluendi) cui iudex præcepit satisfieri à debitore, consequenter, & indirectè differt, & suspendit præceptum iudicis, & lationem excommunicationis ei annexæ.

16. Desipiscentiam quoque efficacem consilij, aut mãdati, aut inchoationis operis, aut ipsius operis, cui annexa est, aut annectitur excommunicatio siue iure, siue præcepto, siue sententia, habitam ante incursionem excommunicationis, impedire incursionem illius constat ex tractatu de censuris in communi, difficultate 15.

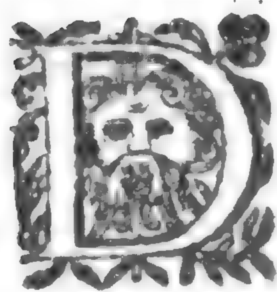
***

DISPVTATIO XIV.

De abſolutione ab excommunicatione maiori.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Vtrùm excommunicatio poſſit auferri, aut deſinere eſſe abſque abſolutione?

DIFFICVLTAS hæc procedit 1
de ablatione excommunicationis ab excommunicato manente viuo, quia ſi moritur ſola ipſa morte abſque abſolutione aliqua deſinit eſſe propriè excommunicatus, quia iam defunctus nequit præceptis, & vinculis Eccleſiæ militantis eſſe ligatus, etiam ſi dicatur impropriè, & indirectè excommunicatus manere, quia alij fideles ſunt prohibiti pro eo ſacrificium offerre, & corpus eius Eccleſiaſticè ſepelire, antequam abſoluatur, vt conſtat ex cap. *à nobis* 28. de ſent. excomm. & quamuis excommunicatus ſui morte deſinat eſſe propriè excommunicatus, non tamen morte excommunicantis, nec ex eo quod aliter deſinat eſſe ſub iuriſdictione illius; quia quamuis inflictio excommunicationis maioris pendeat à iuriſdictione excommunicantis, non tamen perſeuerantia illius iam inflictæ, quia tantum

perseuerat sua natura, seu institutione qua creata,& instituta est ab Ecclesia.

2 Procedit ergo difficultas de ablatione excommunicationis excommunicati manentis viui, an possit absque absolutione auferri, aut desinere esse;& non procedit quando excommunicatio fuit absolutè lata,& incursa, quia tunc certum est non posse absque absolutione auferri, sed tantùm procedit quando excommunicatio fuit lata vsque ad aliquem certum diem,vel vsque ad aliquem actum,vt quando dicitur, *excommunico te vsque ad diem Dominicum*.vel *vsque ad satisfactionem:* an tunc sit necessaria absolutio, an non, sed ipsa ex se ipsa cesset finito tempore,vel facto eo actu.

Gloss. Nauarr. Syluest. Circa quam Glossa in Clement. 1. de decimis,& Nauar. cap. 27. num.165.docent etiam tunc non auferri absque absolutione (quod etiam tenet Syluest. quoad excommunicationem latam à iudicibus Papa inferioribus) quia in iure reperitur, forma absolutionis præscripta ad auferendam excommunicationem, ergo absque ea nequit excommunicatio auferri.

3 *Couarr. AEgid. Vasquez.* Couarr. verò 1. part. §. 11. Vasquez dub. 18. Ægidius disput. 14. num. 219. & communiter Doctores docent excommunicationem in casu dicto à quocumque sit lata,cessare ex se ipsa absque absolutione finito tempore, vel facto opere vsque ad quod lata fuit. Et meritò; quia excommunicatio maior est pœna lata à iure, vel à iudice: ergo non durat amplius, quam vult inflictor ipsius: quod

quod etiam ob eandem rationem contingit in ſuſpenſione,& interdicto.

Et addimus contra Vaſquez, & Ægidium eo modo excommunicandi non fieri implicitè abſolutionem, ſed tantùm ferri excommunicationem vſque ad eum terminum, abſque prolongatione ex voluntate excommunicandi, vſque ad illum terminum, cum carentia voluntatis prolongandi excommunicationem poſt illum terminum, quod in rigore non eſt excommunicationem auferre, & ab ea abſoluere, ſed tantùm eſt eam non prolongare, & ideò ceſſat non ex voluntate poſitiua eam auferendi, ſed ex defectu voluntatis eam prolongandi, quia abſque voluntate excommunicantis nequit prolongari.

Forma autem abſolutionis ab excommunicatione, in iure reperta tantùm eſt pro excommunicatione abſolutè, & abſque termino lata. 4

DIFFICVLTAS II.

Vtrùm abſolutio ab excommunicatione poſſit fieri ſub conditione?

COnueniunt Doctores abſolutionem ab excommunicatione maiori poſſe fieri ſub conditione de præterito, aut de præſenti, & eo modo quotidie abſoluimus ante abſolutionem à peccatis dicendo, in quantum poſſum abſoluo te à vinculo excommunicationis maioris, & minoris ſi fortè incurriſti, 5

& teneris. Est tamen difficultas, an possit fieri sub conditione de futuro, v. g. si solueris intra mensem.

Anton. *Syluest.* Antoninus 3. p. tit. 24. cap. 27. & Syluest. verbo *absolutio* 3. num. 1. docent absolutionem sic factam esse illicitam & nullam, quia absolutio sacramentalis à peccatis, cui videtur æquiparanda, sic facta est illicita, & nulla.

Auila. Auila 2. part. cap. 7. disp. 3. dub. 15. docet absolutionem sic factam esse illicitam, quia est contra rationem, quod maneat in suspenso: esse tamen validam, vtpote nullo iure irritam.

Vasquez. *Suarez.* *Ægid.* Vasquez verò dub. 18. Suar. disp. 7. sect. 8. & Ægidius disp. 4. num. 218. docent (& merito) posse validè, & licitè fieri; posse autem validè fieri probatur, quia absolutio sic facta nullo iure irritatur: ac proinde impleta conditione sub qua fuit facta habebit effectum tollendi excommunicationem: & quod possit licitè fieri probatur, quia nullo iure prohibetur, quia non positiuo cum nullum extet, nec naturali; quia sic absoluere non est contra rationem, sicut nec excommunicare sub conditione.

Absolutio tamen à peccatis sub conditione de futuro facta est nulla, quia ex Christi institutione vis sacramentalis est annexa ipsi
6 prolationi verborum positæ in rerum natura, absque potestate detinendi, seu suspendendi effectum sacramentalem post positionem prolationis, hæc autem nequit pendere à futuro, & esse suspensa (sicut nec actio lauandi) etiam si

ſi intentio ex qua procedit, & quæcumque alia actio voluntatis poſſit elici circa obiectum ei annectendo conditionem de futuro; ac proinde ſi quando prolatio verborum finitur non ſunt poſita omnia requiſita, etiam impletio conditionis nihil fiet, quia effectus ſacramentalis nequit differri poſt poſitionem actionis, cui eſt annexus à Chriſto.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm vt abſolutus ab excommunicatione ad reincidentiam in eam reincidat ſit neceſſaria noua culpa?

SVpponimus, quod quamuis excommuni- 7
catio maior nequeat in ſe ipſa in rigore ſuſpendi ipſa perſeuerante, quia ipſa formaliter conſiſtit in priuatione communionis fidelium, ac proinde ſi ipſa perſeuerat, & afficit hominem, nequit homo non eſſe priuatus communione fidelium: ſententia tamen ipſa, qua excommunicatio fertur, ſeu imponitur, poteſt ad tempus ſuſpendi, quoad ipſam excommunicationem, quæ eſt effectus ipſius ſententiæ in genere cauſæ, aut cauſationis efficientis moraliter, & ſuſpendi poteſt ab eo, qui eam poteſt abſolutè, & totaliter auferre, & extinguere; quia nullo iure cauta eſt dicta ſuſpenſio; id tamen non tollit ſententiam excommunicationis ſecum trahere executio-
nem: quia ſecum trahere executionem nil 8
aliud eſt, quam quod vt executioni mandetur,

ſeu infligatur, non ſit neceſſaria aliqua alia coactio, aut actio iudicis, ſicut eſt neceſſaria ad exequutionem pœnæ mortis, aut alterius corporalis; non verò quòd ſententia ſemel lata non poſſit ſuſpendi à ſuo effectu; quia verè poteſt ſicut & omnino extingui; ex eo autem, quod ſententia excommunicationis ſuſpendi poteſt, quoad ipſam excommunicationem, etiam dici poteſt, quod excommunicatio ſuſpendi poſſit; quia eo tantùm ſignificatur excommunicationem ceſſare ad tempus
3 ſuſpenſione ſuæ ſententiæ. Quod autem dictum eſt de excommunicatione, & eius ſententia, quoad ſuſpenſionem earum, etiam eſt verum de aliis duabus cenſuris.

Hoc ergo ſuppoſito abſolutio ab excommunicatione ad reincidentiam dicitur qua quis non abſoluitur omnino, & ſimpliciter ab illa: quæ poteſt dupliciter fieri vno modo ad determinatum tempus abſque vlla conditione, vt quando quis abſque vlla conditione abſoluitur ad tres dies his verbis, *abſoluo te ab excommunicatione ad tres dies*, & tunc ſit abſolutus eo tempore tranſacto iterum incidit in eam, quod quotidie fit ex conſenſu partis; altero modo fieri poſt abſolutio ad reincidentiam ad determinatum tempus abſque vlla conditione, & vltra illud tempus ad totum reliquũ, & ſubſequens ſub conditione faciendi aliquid intra illud prius tempus, & ſi id abſolutus non faciat, reincidat in eandem excommunicationem, his verbis, *abſoluo te ab excommunicatione, ita vt ſi intra tres dies non ſoluas incidas*

iterum

iterum in eandem excommunicationem.

Hoc ſuppoſito, Doctores primò conuenire videntur abſolutum ab excommunicatione ad reincidentiam priori modo, nempe ad tempus determinatum, abſque vlla conditione iterum incidere in eam eo tranſacto, abſque noua culpa ob antiquam ex vi prioris ſententiæ, ſicut ex vi eiuſdem perſeueraret, ſi ſententia ipſa, aut excommunicatio non ſuſpenderetur (ſicut ille cui aufertur pœna exilij ad certum tempus, abſque vlla conditione in eam reincidit eo tranſacto abſque noua culpa, ob antiquam ex vi prioris ſententiæ:) quia abſolutione ſic facta nō extinguitur omnino ſententia, aut excommunicatio ex vi prioris ſententiæ lata, ſed tantùm ſuſpenditur ad certum tempus, ac proinde eo tranſacto iterum in excommunicationem reinciditur: ſententia autem excommunicationis ſuſpendi poteſt (ſicut ſententia, aut pœna exilij) & à quocumque iudice qui excōmunicauit (ſicut & omnino extingui) quia modus iſte ſuſpēdi ſententiam, aut excōmunicationē, & abſoluendi ab excommunicatione nullibi eſt interdictus, ſicut etiā ſententia, aut pœna corporalis exilij poteſt ſuſpēdi à quocumque à quo poteſt omnino extingui. 9

Conueniunt ſecundo Doctores abſolutum ab excommunicatione ad reincidentiam poſteriori modo, nempe abſolutè ad certum tempus, & vltra illud ad totum reliquum ſub conditione faciendi aliquid, non reincidere in eam abſque noua culpa, quando in conditione additur, ſi commodè poſſit illam imple 10

implere, aut aliquid æquiualens, quomodò absoluuntur, qui ob instans periculum mortis, aut ob aliquod legitimum impedimentum comparendi coram superiore, ad quem pertinebat absolutio, absoluuntur ab illo, qui non potest absoluere, nisi in eo periculo, aut eo impedimento existente; quia tunc, vt constat ex cap. *eos* 22. de sententia excommunicationis in 6. absolutio fit absque conditione pro tempore impedimenti, & pro reliquo tempore fit saltem implicitè sub conditione comparendi coram eo, ad quem de iure pertinebat absolutio, si commodè possit fieri comparescentia, quia his verbis, *si commodè possit*, aut aliis æquiualentibus indicatur fieri absolutionem sub conditione operis non omissi culpabiliter; ac proinde quamuis deficiat opus, si non deficiat, seu omittatur culpabiliter, perseuerat absolutio.

11 Est tamen difficultas, an absolutus ad reincidentiam posteriori modo, nempe ad tres dies absque conditione, & ad reliquum tempus sub conditione alicuius operis nullo superaddito, quo indicetur absolutio facta sub conditione operis non omissi culpabiliter (vt quando dicitur *absoluo te ab excommunicatione ad tres dies, ita vt si intra eos non soluas reincidas in eam*) an scilicet tunc sic absolutus reincidat absque noua culpa, id est, si inculpabiliter omittat soluere, vel aliud facere, vel quia non potest, vel aliter.

Henriq. *Auil.* *Ægid.* Henr. lib. 13. cap. 29. Auila 2. part. cap. 7. disput. 3. dub. 14. & Ægid. disp. 14. num. 216. docent,

docent,in eo casu non reincidere absque dicta noua culpa, quia homo non potest incidere in nouam excommunicationem sine noua culpa, & contumacia; sed reincidens in excommunicationem incidit in nouam,cùm ab altera fuerit verè absolutus: ergo nequit in eam reincidere absque noua culpa.

Suar.verò disp.7.sect.8.& Philliuc. tract.11. 12
c.10. q.4. docent in eo casu reincidere absque *Suarez.*
dicta noua culpa,id est, quamuis inculpabili- *Philliuc.*
ter omittat impletionem conditionis. Et meritò, quia tunc pro reliquo tempore (vltra tempus determinatum) pro quò fuit absque conditione absolutus non absoluitur absolutè, sed sub conditione operis nullo superaddito, quo indicetur respectus ad culpam,ergo deficiente conditione,quamuis absque culpa deficiat non perseuerat absolutus,sed reincidit in excommunicationem: & non aliunde, quàm ex vi sententię,qua fuit primo lata,ex vi cuius perseueraret,quamuis excommunicatus fieret impotens ad soluendum, vel ad aliud opus, sub cuius conditione fuit absolutus pro illo reliquo tempore;quia excommunicatio primò inducta tantùm fuit ablata pro dicto reliquo tempore sub conditione iam dicta, aut potius sententia ipsa, ex vi cuius excommunicatio fuit primo inducta, tantum fuit suspensa pro dicto reliquo tempore sub ea conditione. Et quamuis excõmunicatio in quã reincidit in rigore,& quasi physicè sit distincta,& noua optimè,& iustè potest infligi ob antiquã culpã,& 13
ex vi antiquę sentẽtiæ,quia id nõ est magis,sed minus

minus puniri, quàm si excommunicatio primò inducta perseueraret, & quamuis quasi physicè sit numero distincta, moraliter tamen censetur eadem, quia infligitur ex vi antiquæ sententiæ, & ob antiquam culpam.

Ex quo deducitur hanc reincidentiam non fieri ab absoluente, sed tantum à primo excommunicante, sicut etiam reincidentia priori modo sumpta, quando scilicet absolutio fit tãtum ad certum tempus etiam omnino absolutè, quia in vtroque casu absoluens tantum suspendit sententiam, ex qua excommunicatio fuit primò inducta: & idem est, quando reincidentia fit ob nouam culpam; quia etiam tunc fit ex vi antiquæ sententiæ, & ob antiquam culpam tanquam ob causam, etiam si tunc requisita sit noua culpa tanquã defectus imple-
14 tionis conditionis, sub qua vt respiciente culpam nouam facta fuit absolutio, & sententia suspensa: imò id etiam est verum in casu dicti cap. *eos*, quando scilicet absolutio fit ob articulum mortis, aut ob aliud legitimum impedimentum ab eo, à quo aliàs fieri non poterat; quia tunc absolutio fit sub conditione comparendi non omissi culpabiliter, etiam si absoluens velit absolutè absoluere, quia non habet facultatem, nisi ad absoluendum sub dicta conditione, & ideò in dicto cap. *eos* dicitur non comparentem reincidere in eandem excommunicationem, eandem quidem moraliter, vtpote reincursam ob antiquam culpam, & ex vi antiquæ sententiæ, quamuis noua culpa non comparendi sit requisita ad reincursum

tanquam

tanquam defectus conditionis, ſub qua facta fuit perſeuerantia abſolutionis. Vnde qui poteſt abſolutè abſoluere poteſt etiam ad reincidentiam, vt contra Auilam aduertit Suar. quāuis excommunicare non poſſit, quia abſoluens ad reincidentiam, non eſt qui ſecundò excommunicat, ſed ille qui primò excommunicauit. *Suarez.*

Vnde excommunicatus, qui non ſoluit debitum, & abſolutus fuit ad reincidentiam ad tres dies, ſiue omnino abſolutè, ſeu priori modò dicto, ſiue pro reliquo tempore vltra tres dies, ſub conditione alicuius abſolutè poſita abſque aliquo indicāte reſpectum ad culpam, non impeditur à reincidentia in excommunicationem ex eo, quod pars conſentiat, quia 15 conſenſus partis tantùm poteſt deſeruire, vt ſic abſolutus non peccet non ſoluendo, quod non ſufficit, vt non reincidat, quia reincidit ob antiquam culpam, & vì antiquæ ſententiæ, & abſque noua culpa requiſita, vt defectu conditionis requiſitæ ad perſeuerantiam abſolutionis; impeditur tamen quando fuit abſolutus ſub conditione actus omiſſi culpabiliter, quia conſenſus partis efficit, vt omiſſio illius actus ſit inculpabilis; ac proinde, vt non deficiat conditio, ſub qua facta fuit abſolutionis perſeuerantia.

DIFFI

DIFFICVLTAS IV.

Quæ forma sit necessaria ad absolutionem ab excommunicatione?

16 SVpponimus ad validam absolutionem non sufficere voluntatem absoluendi si absolutio non exprimatur signo aliquo exteriori, quia absque expressione exteriori, forma absoluendi non est humana, ac proinde nec potens habere effectum absolutionis, qui est humanus.

Hoc ergo supposito: conueniũt primò Doctores ad formã absolutionis ab excõmunicatione sufficere quęcũque signa exteriora (quãuis non sint verba) quibus sufficienter significetur absolutio: quia ex natura rei sufficiunt quæcumque signa exteriora, & aliàs iure positiuo nulla præscribuntur, vt necessaria ad valorem absolutionis; ex consuetudine tamen absolutio fit verbis eam sufficienter significantibus, & non aliis signis, contra quam consuetudinem nequit absque necessitate licitè fieri, præsertim inter præsentes: id tamen non existimarem illicitum mortaliter.

Conueniunt secundò Doctores ceremonias præscriptas ad absolutionem pro foro iudiciali in cap. *à nobis* 28. de sent. excomm. non esse necessarias ad valorem absolutionis; quia non est iure præscriptum esse sic necessarias; vt tamen absolutio in foro iudiciali licitè fiat standum est consuetudini loci vbi fit

ſit abſolutio:earum tamen omiſſio, etiam vbi ſunt in vſu, non videtur mortalis, niſi in ſolemni aliqua abſolutione ad Eccleſiæ ſatisfa-
ctionem facta. Addidimus *præſcriptas pro foro* 17
iudiciali; quia pro foro conſcientiæ non videntur neceſſariæ, adhuc vt abſolutio licitè fiat:ante abſolutionem tamen etiam in foro conſcientiæ faciendam exigendum eſt iuramentum ab excommunicato, quod amplius non committet tale crimen, vt deducitur ex cap.*ex tenore* 10.& ex cap.*de cætero* 11. de ſent. excomm.quamuis non niſi in criminibus horrendis(vt in incendiis, & in grauibus percuſſionibus Clericorum)vt contra nonnullos docent Henr.lib.13.cap.18. Auila 2.p.c. 7. diſp. 2. 3.dub.& Ægid.diſp.14.dub.16.quia de eis criminibus eſt tantum ſermo in iure.

Henriq. *Auila.* *Ægid.*

DIFFICVLTAS V.

Vtrùm poſſit quis abſolui ab excommunicatione incurſa ob iniuriam alteri factam, non ſatisfacta parte?

COnueniunt primò DD. excommunica- 18
tum ob iniuriam, ſeu iniuſtitiam alteri illatam non poſſe licitè abſolui etiam à ſuo ordinario, niſi prius ſatisfaciat parti(ſi poſſit, & abſque graui detrimento)vt deducitur ex cap. 2.de ſent.excomm. in 6. & ex cap. *ex parte* 23. de verb.ſignific.

Conueniunt ſecundò excommunicatum, qui non poteſt ſatisfacere ſaltem abſque gra-

ui detrimento posse licitè absolui à iudice ordinario,& etiam à iudice ex priuilegio, quando in eo non additur, quod fiat absolutio satisfacta parte,& etiam à quocunque in articulo mortis,si præstet pignus,aut fidei iussorem, prout maluerit,aut si neutrum possit, si iuret, quod satisfaciet statim,ac possit absque graui detrimento, quia ex vna parte in quocumque absoluente ex tribus dictis est iurisdictio,aliàs absque limitatione ad absoluẽdum ab excommunicatione,& ex altera dicto excõmunicato est debita absolutio, quia omnino cessauit in eo contumacia cùm sit paratus exhibere omnem satisfactionem, quam potest, & amplius non requiritur.

19 Est tamen difficultas primò,an quando absolutio facienda est à delegato ex priuilegio (& idem est ex commissione peculiari)quando in eo additur, quod fiat absolutio satisfacta parte,vt additur in Bulla Cruciatæ, possit excommunicatus absolui,si re ipsa non est facta satisfactio,quia non possit fieri, aut quia non possit absque graui detrimento,si facta est sufficiens cautio,pignoratiua videlicet, aut fidei iussoria,aut quando neutra fieri possit,si facta sit iuratoria.

Sot. *Cordub.* Sotus in 4.dist.22.q.2. artic. 3. & Corduba tract.de Indulgentiis q. 43.docent non posse licitè,neque validè absolui,quia dicta absolutio esset à non iudice, quia ei data est iurisdictio non absolutè, sed cum ea limitatione, nempè satisfacta parte.

Vazq.verò dub.20.Henr.lib.13.cap.28.Aui-
la

la 2.p.cap.7.disp.3.dub.8. & Ægidius disp. 14. dub.26. docent posse validè, & licitè absolui. Et meritò, quia ea additio de satisfactione partis intelligitur: quando fieri potest, & absque graui detrimento, sicut etiam intelligitur pro eis, qui iure communi in articulo mortis absoluuntur, qui licitè, & validè absoluuntur, quamuis non sit facta satisfactio, quando fieri non potest, aut absque graui detrimento; quia verba priuilegij accipienda sunt sicut, & iuris communis, quando in priuilegio non adhibentur speciali cautela, quod non fit in Bulla Cruciatæ, nec in similibus priuilegiis. *Vazq. Henr. Auila. Ægid.* 20

Quòd si absolutus virtute Bullæ Cruciatæ, aut alterius priuilegij Pontificij non satisfacit, cùm primum possit, iterum incidit in eandem excommunicationem, vt aduertit Vazquez ex cap. *eos qui* 22. de sent. excommunic. in 6. non verò ille, qui absolutus fuit à iudice ordinario, potente eum extra articulum mortis, & nullo existente impedimento absoluere, etiam si potens non satisfaciat, quia iste nullo iure adhuc dicti c. *eos qui*, in eam reincidit. *Vazq.*

Addimus vt optimè Auila, & Ægidius, eum qui absque dicta satisfactione, aut cautione absoluit excommunicatum teneri ad restitutionem damni inde secuti parti læsæ; quia absoluens tenetur ad non absoluendum ante prædicta attendendo ad fauorem partis læsæ vt deduciur ex dictis duobus c.2. de sententia excommunicationis in 6. & ex 28. de verborum sigiuficatione. *Auil. Ægid.*

Secundò est difficultas, an excommunicatus 21

validè absoluatur, quando non est facta satisfactio, & commodè fieri potest. Supponimus etiam ab ordinario illicitè absolui, vt diximus in principio difficultatis; & deducitur ex proximè dictis capitibus.

Circa difficultatem ergo conueniunt DD. posse validè absolui ab ordinario iudice, quia iste habet potestatem absque limitatione ad absoluendum: & ob eandem rationem etiam à delegato, cui absque priuilegio generaliter delegata, & commissa est potestas simpliciter, nulla addita limitatione ad absoluendum, & etiam ab eo, cui delegata est potestas ad adsoluendum, etiam si in cõmissione addatur *prius satisfacta parte*, si subdatur, *& aliter nõ absoluat*, quia his verbis subditis denotatur non irritari, sed tantùm prohiberi absolutionem, & inualidè absolui quando in commissione subditur, *aliàs absolutio sit nulla*.

22 Est ergo difficultas, an validè absoluatur à delegato ex priuilegio (& idem est ex commissione peculiari) quando in priuilegio simpliciter additur, *satisfacta parte*, absque verbis quibus denotatur nullitas, aut valor absolutionis, vt delegatur virtute bullæ Cruciatæ, & aliorum priuilegiorum.

Vasquez. *Suarez.* *Ægid.* Vazq. dub. 20. Suar. disp. 7. sect. 5. & Ægidius num. 211. docent non absolui validè; quia credendum non est superiorem ordinarium potestatem adeò amplam delegato concedere, vt contra dispositionẽ iuris in duobus illis capitibus absoluat; aliàs eã sic amplã delegãs peccaret, quod non est præsumendũ de delegãte. *Auila.* Aui

Auila verò 2.p.c.7.disp.3.dub.9.& alij,quos ipse refert, docent validè absolui ab eo delegato(quod probabilissimum iudicat Sanc.l.3. disp. 33.) Et meritò; quia prædictis verbis ei conceditur potestas simpliciter absque limitatione; quia dicta additione, nempè *satisfacta parte*,non limitatur delegato potestas, sed admonetur, vt seruet formam iuris communis, quam etiam delegans seruare debet,quia verba priuilegij accipienda sunt,sicut verba iuris communis, quando in priuilegio non adhibentur speciali cautela, vt non adhibentur in Bulla Cruciatæ,nec in similibus priuilegiis.In iure autem communi dicta verba non irritant absolutionem,etiam si eam illicitam reddant; ergo nec in priuilegio; ac proinde in priuilegio;addita,tantũ admonent delegatũ de obligatione iuris cõmunis:vnde multò melius erit valida absolutio facta à delegato,quãdo in priuilegio conceditur facultas simpliciter nullo addito,in quo contra Ledesmã cõueniunt cõmuniter Doctores, nec in eo delegans præiudicat parti læsæ,cum deleget sub obligatione seruandi formam iuris communis, sicut nec præiudicat, qui confert officium ordinariorum,ex quo conuenit potestas adeò ampla, vt absolutio supradicto modo facta sit valida.

Sanc.

23

Obseruandum est nominatim excommunicatum ab homine,aut excommunicatum à iure,excommunicatione iam deducta ad forum iudiciale, & lite pendente, non posse validè absolui, adhuc pro foro conscientiæ, virtute priuilegij absoluendi ab excommunicatione

ab homine, & à iure lata (vt conceditur virtute Bullæ Cruciatæ, & concessum est mendicantibus (vt contra Auilam dub. 10. aduertit
24 *Vasquez.* Vazq. num. 8. quia non est credendum dicta priuilegia ad id concedi: aliàs perturbaretur tribunal iudicis, si verè & quoad Deum reus absoluatur, quod intelligimus, quãuis reus sit in loco, in quo excommunicatio, & lis est ignota, si lis nondum cessauit, & quamuis consentiat pars, & quamuis sit notabilis aliqua necessitas: virtute ergo dicti priuilegij tantùm potest validè absolui ille excommunicatus ab homine, & à iure, cum quo non est lis, vel quia nunquam fuit, vel quia si fuit iam cessauit, vt contingit quando excommunicatus tantum est excommunicatus generaliter, siue ab homine, siue à iure, & etiam quando est specialiter ab homine, si excommunicatio lata fuit pro peccato futuro, non est declaratus excommunicatus, & lis cessauit, quia absolutè in his casibus non perturbatur tribunal iudicis.

DIFFICVLTAS VI.

Qua ratione pluribus excommunicationibus ligatus absoluatur ab illis.

25 SVpponimus excommunicatum pluribus excommunicationibus posse absolui ab vna absque eo, quod absoluatur ab aliis, quia non sunt connexæ quoad ablationem, sicut sunt peccata mortalia.

Secundò supponimus, quod si quis sit à diuersis

uerſis iudicibus excommunicatus, & conſequenter diuerſis excommunicationibus, nequit validè abſolui ab omnibus excommunicationibns; niſi ab omnibus illis iudicibus, & non ab vno tantum, niſi ab illis habeat commiſſionem, aut ſit illis ſuperior.

Tertiò ſupponimus abſoluentem, quamuis ignarum excommunicationis rei, validè abſoluere, ſi habeat animum abſoluendi ab illa, ſi fortè ſit: & ipſum reum etiam ignarum ſuæ excommunicationis validè abſolui, imò & inuitum, quamuis contumacia, ob quam lata eſt excommunicatio, perſeueret actualiter, vt quando lata eſt ob retẽtionem bonorum alienorum, & non ſunt reſtituta: niſi quando contumacia eſt contra ius, ſeu legem excommunicantem, quam abſoluens nequit tollere; quia tunc etiam ſi excommunicatus velit abſolui, & alter abſoluere, abſolutio eſt nulla, quia lex illa continuò excommunicat ob contumaciam illam actu perſeuerantem: & idem eſt, quando contumacia eſt contra præceptum excommunicans, quod nondum ceſſauit quando fit abſolutio: ſed quamuis abſolutio poſſit inuito conferri, collata tamen ab inuito iudice coacto vi, aut metu eſt nulla diſpoſitione iuris in cap. vnico de his, quæ vi metuſvé cauſa fiunt. 26

His ergo ſuppoſitis: dicendum exiſtimamus, eum, qui verbis communibus, & indefinitis, nempè *abſoluo te à vinculo excõmunicationis*, ſeu *ab excommunicatione* (vt fieri ſolet ante abſolutionem à peccatis) abſoluit reum plu-

ribus excommunicationibus ligatum, ſi habeat animum expreſſum abſoluendi ab omnibus, à quibus validè poteſt, verè ab omnibus abſoluere reum, etiam ſi reus nullam exprimat omnes ſponte tacendo, aut tantùm exprimat vnam, reliquas ſpontè tacendo; quia abſoluens habet poteſtatem ad id; & verè vult, & id efficit verbis, quibus id ſufficienter ſignificatur, & ſilentium, imò & reſiſtentia excommunicati non obſtat valori abſolutionis.

Addidimus primò *abſoluentem verbis communibus, & indefinitis*; quia ſi abſoluat verbis ſin-
27 gularibus, vnam tantùm excommunicationem ſignificantibus, nempè abſoluo te ab hoc vinculo excommunicationis, ſeu ab excommunicatione non abſoluit, niſi ab excommunicatione explicata ab excommunicato, & non ab aliis excommunicationibus, & ſi nullam explicuerit, excommunicatus à nulla abſoluitur, ſi habeat plures; quia non eſt maior ratio, quare abſoluat ab vna, quàm ab alia, benè tamen ſi tantum habeat vnam.

Addidimus ſecundò, *ſi habeat animum expreſſum abſoluendi ab omnibus*; quia ſi non habeat animum ſic expreſſum; ſed ſaltem, vt coniectura ſit coniiciendus, cenſendum eſt abſoluentem verbis communibus, eum, qui pluribus excommunicationibus eſt ligatus, abſol-
28 uere ab excommunicationibus expreſſis ab excommunicato, & etiam à naturaliter oblitis, & etiam ab excommunicationibus Bona fide tacitis, dum oblitæ, vel bona fide tacitæ poſſint licitè auferri ab abſoluente, vt poſ

possunt, quando non prærequirunt satisfactionem, aut cautionem, aut si prærequirunt iam est facta; non verò ab excommunicationibus mala fide tacitis, nec ab illis, à quibus nequit licitè: de hac tamen re legendi sunt Vazq.dub.18.Auila 2.p.cap.7.disp.2. & Ægid. disp.14. à numero 221. *Vasquez. Auila. Ægid.*

DISPVT. XV.

De potente absoluere ab excommunicatione maiori.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Vtrùm Clericus non Sacerdos possit absoluere ab excommunicatione maiori?

VPPONIMVS omnem Sacerdotem habentem iurisdictionem Ecclesiasticam in foro exteriori, seu iudiciali, siue ordinariam, siue delegatam posse absoluere ab excommunicatione maiori; qui autem sint, qui eam habeant diximus disp.12.diffic.1. 1

Hoc ergo supposito primò est difficultas, an Clericus non Sacerdos, qui habet iurisdictionem Ecclesiasticam in foro exteriori, seu iudiciali, & qui eo ipso in eo foro potest excommunicare, & ab excommunicatione absoluere, possit etiam verè quoad Deum, & in

2 foro interno conſcientiæ abſoluere ab excommunicatione.

Syluest. Syluest. *abſolutio* 1. §. 3. caſu 5. & non pauci Canoniſtæ docent, non poſſe abſoluere verè, & quoad Deum, quod deduci videtur ex cap. *Canonica* 50. de ſen. excommunic. dum dicitur, *ſtatuentes vt in tali caſu per Priorem veſtrum, qui Presbyter eſſe debet, fratribus veſtris abſolutionis beneficium impendatur.*

Antonin. Couarr. P. Auila. Antoninus verò 3. p. titulo 24. capite 77. Couarr. 1. p. §. 11. num. 9. P. Auila 2. p. cap. 7. diſput. 1. docent, prædictum poſſe verè abſoluere, & in foro conſcientiæ. Et meritò; quia Matth. 18. eis, quibus conceditur poteſtas verè ligandi, etiam conceditur poteſtas verè ſoluendi; Clerici autem quamuis non Sacerdotes iure communi capaces ſunt iuriſdictionis Eccleſiaſticæ in foro exteriori, ſeu iudiciali, qua ſicut verè, & quoad Deum poſſunt ligare, ita etiam verè, & quoad Deum poſſunt abſoluere.

3 In dicto autem cap. *Canonica*, ideò requiritur Presbyter ad abſoluendum ab excommunicatione, quia in eo etiam eſt ſermo dè abſolutione à culpa reſeruata Pontifici, ob quam incurſa eſt excommunicatio, à culpa autem nullus, qui non ſit Presbyter poteſt abſoluere.

Secundò eſt difficultas, an Clericus non Sacerdos nullam habens iuriſdictionem in foro exteriori poſſit exiſtentem in articulo mortis ab excommunicatione abſoluere.

Supponimus enim quencumque Sacerdotem poſſe in articulo mortis abſoluere ab omni

ni excommunicatione,quando deficit,qui extra eum articulum poteſt, vt dicemus diffic.3.

Circa difficultatem ergo Syluest. *abſolutio* 1.num.4.& Angelus *abſolutio* 3.n.57.partem affirmatiuam tuentur, quia Eccleſia poteſt eam facultatem concedere: ergo cum ſit pia mater eam concedit. *Silueſt. Angel.*

Suar. verò diſp.7.ſect.7.Vazquez dub 18. & communiter DD.partem negatiuam tradunt. Et meritò,quia ea poteſtas nullo iure nec ſcripto, nec conſuetudine habito, aut conſtante conceſſa inuenitur,niſi ſolis Sacerdotibus, & ſolum eo fine; vt à peccatis abſoluant; quia abſolutio à peccatis eſt maximè neceſſaria ad ſaluationem, non verò abſolutio ab excommunicatione, quia excommunicatio ratione ſui non impedit ſaluationem, imò id quod poſt mortem manet excommunicationis auferri poteſt poſt ipſam mortem. Vnde non eſt contra pietatem Eccleſiæ,quod eam non concedat non Sacerdotibns. *Suarez. Vazq.*

4 Quod verò poteſtas ad abſoluendum ab excommunicatione in eo articulo conceſſa cuicumque Sacerdoti ſit ob abſolutionem à peccatis,non tollit quin ea ſemel conceſſa poſſit vti Sacerdos, quamuis aliquando ob aliquas circunſtantias nequeat à peccatis abſoluere,vt ſi excommunicatus in eo articulo nequeat ſigna contritionis conferre.

DIFFI

DIFFICVLTAS II.

Qui possit absoluere ab excommunicatione maiori lata à iure non reseruata?

5 CONueniunt Doctores ab excommunicatione lata à iure, siue Pontificio, siue Synodico, quamuis à Papa confirmato, non reseruata, posse Episcopum absoluere. Quod efficaciter deducitur ex cap. *nuper* 29. de sent. excommunica. quia vt ibi dicitur, quando canonis conditor absolutionem sibi non reseruat, eo ipso videtur concedere aliis facultatem relaxandi: & quamuis in eo cap. tantùm sit sermo de excommunicatione minori, ratio tamen dicta, & ibi adducta etiam est pro maiori: & cum ea ratio tantùm deseruiat Pontifici ad declarandam voluntatem excommunicantis, & non ad decernendum; ideò vbi eadem sit ratio, idem est dicendum. Is tamen qui cum iam excommunicato nominatim communicat in crimine, ob quod excommunicatus est, quamuis iure ipso, excommunicetur tamen quoad absolutionem censetur excommunicatus nominatim ab homine, ab eo videlicet, qui excommunicauit illum cum quo in crimine iam damnato communicauit; & ideò solum est absoluendus ab eo, qui alterum damnauit, aut ab eius superiore, vt dicitur in dicto capite *nuper*.

6 Nomine autem Episcopi, quem dicimus posse absoluere ab excommunicatione non re-

seruata

ſeruata lata à iure comprehenditur omnis,qui habet iuriſdictionem Epiſcopalem.

Eſt tamen difficultas,an Sacerdos,parochialis etiam poſſit abſoluere à dicta excommunicatione iuris non reſeruata.

Paludanus in 4 diſtinct.18.quæſt.5.articulo 1.Couarr.1.par.§.12.num.5. & plures alij partem negatiuam tuentur, quia parochus non habet ex ſuo officio iuriſdictionem in foro exteriori, quæ neceſſaria eſt ad abſolutionem ab excommunicatione maiori. *Palud.* *Couarr.*

Nauarr.verò cap.27.n.39.Vazq.dub.19.Auila 2.parte cap.27.diſput.1.dub.4.& Ægid.dub. 16. partem affirmatiuam tradunt. Et meritò; quia in dicto cap.*nuper* quoad hoc æquiparantur Epiſcopus, & proprius parochus. Et quidem eo ipſo, quod excommunicatio non reſeruatur, eius abſolutio committi videtur ei, qui aliàs poteſt à peccato, cui annexa eſt abſoluere, vt non impediatur abſoluere à peccato, à quo aliàs poteſt; quia ad abſolutionem à peccato prærequiſita eſt abſolutio ab ea excommunicatione, ob quod etiam confeſſarius ordinarius,non parochus poteſt à dicta excommunicatione iuris abſoluere, vt aduertunt Nauar.Vazquez,Auila, & Ægid. *Nauar.* *Vazq.* *Auil.* *Ægid.* *Nauar.* *Vaſquez.* *Auil.* *Ægid.*

7 Quod autem ab aduerſariis dicitur ad abſolutionem ab excommunicatione eſſe neceſſariam iuriſdictionem exteriorem ex officio, abſque fundamento eſt;quia ad abſoluendum ab ea ſufficit conceſſio poteſtatis exterioris ad id,tantùm ex voluntate interpretatiua excommunicantis non reſeruantis eam abſolutionem declara

declarata à Pontifice in eo cap. *nuper*, siue potestas hæc contentiosa partialis ad absoluendum videlicet, & non ad ligandum dicatur ordinaria, vt à nonnullis dicitur, siue delegata, vt dicitur ab aliis.

Absolutio autem à dicta excommunicatione maiori non solùm ab Episcopo potest fieri extra confessionem, sed etiam à proprio parocho, & à confessario ordinario, etiam si prædictis remittatur ob absolutionem à peccatis, seu in ordine ad eam: quia potest quis vti potestate sibi concessa quoad aliquid, & nolle vti ea in totum, vt etiam dicemus difficult. 5. de absolutione ab excõmunicatione facta virtute Bullæ Cruciatæ, aut alterius similis priuilegij.

8 Et in articulo mortis quicumque Sacerdos (etiam non approbatus, & excommunicatus non toleratus) potest à dicta excommunicatione absoluere, quando deficit, qui aliàs extra eum articulum, potest facere, vt constat ex Tridentino sess. 14. capite 7. eo tamen modo, *Trident.* quo generaliter dicemus de absolutione ab omni excommunicatione difficultate sequẽti.

DIFFICVLTAS III.

Quis possit absoluere ab excommunicatione lata à iure reseruata?

9 Conueniunt Doctores ab excommunicatione à iure reseruata tantùm posse absoluere eum, cui est reseruata, aut eius superiorem, aut eum, cui ipsi commiserit; quia eo ipso,

so, quod reseruatur, non conceditur facultas aliis inferioribus.

Pro articulo tamen mortis conceditur omnibus Sacerdotibus quamuis excommunicatis, & non toleratis facultas ad absoluendum ab omni excommunicatione (etiam ab homine, & specialiter lata) quando deficit, qui alias extra eum articulum id potest facere, vt patet ex Trident. sess. 14. cap. 7. sub conditione tamen, aut sub onere comparendi coram eo, à quo extra eum articulum erat absoluendus, vt generaliter dicitur in cap. *eos qui* 22. de sententia excommunicationis in 6. exigendo tamen prius ab excommunicato (exceptis pueris iuramentum comparendi, vt aduertunt Sanc. in sum. lib. 2. cap. 13. num. 26. & Ægidius num. 236. vt pro absolutione ab excommunicatione ob percussionem Clerici exprimitur in capitulo *noscitur* 13. & in cap. *quamuis* 58. de sent. excom. quod etiam Doctores extendunt ad quascumque alias excommunicationes adhuc Pontifici reseruatas. *Trident.* *Sanc.* *Aegid.*

10 Episcopis quoque conceditur facultas absoluendi à quacumque excommunicatione Pontifici reseruata, quando excommunicatus est legitimè impeditus adire summum Pontificem, siue ætate senili, siue impubertate, siue infirmitate, siue inimicitia capitali periculosa, siue fragilitate sexus, siue cura familiæ, siue quia est sub cura parentum, siue paupertate in eo, qui non solet mendicare, siue quocumque alio impedimento ad arbitrium prudentis sufficienti, quamuis possit ad Pōtificem mittere,

&

& non mittat, vt pro absolutione ab excommunicatione ob percussionem Clerici dicitur in dictis cap. *quamuis*, & *ea noscitur*, quod Doctores extendunt ad quascunque alias excommunicationes reseruatas, vt supponi videtur in dicto cap. *eos qui*, sub conditione tamen, aut sub onere comparendi cessante impedimento (excepto impubertatis) & exigendo prius iuramentum comparendi, vt pro absolutione ab excommunicatione ob percussionem Clerici exprimitur in dicto cap. *quamuis*, & à Doctoribus extenditur ad quascunque alias Pontifici reseruatas.

11 *Nauarr.* Id verò quod addit Nauarr. cap. 27. numero 89. nempè excommunicatum aliquo modo ex dictis impeditum, non posse absolui ab Episcopo, quando potest adire legatum Pontificis, aut alium habentem priuilegium absoluendi, dicitur absque fundamento; quia nullibi adhuc in dicto cap. *quamuis* amplius requiritur, vt possit Episcopus, nisi quod non possit adiri Pontifex.

Trident. Deinde Episcopis per se, aut per Vicarios ad id specialiter deputatos in Tridentin. sessione 24. cap. sexto de reformatione conceditur facultas absoluendi suos subditos ab omnibus excommunicationibus, reseruatis occultis, etiam ab excommunicatione hæresi annexa, quamuis ab hac ipsis tantum per se ipsos. Quæ Henriq. 7. de Indulgentiis capite 13. Sancius in summ. libro 2. cap. 11. num. 10. extendunt ad Episcopos respectu religiosorum particularium ex licentia prælati eorum, & respectu

Henriq. *Sanc.*

pectu ipsorum prælatorum voluntariè se subiicientium Episcopo, & non absque ratione; quia id est quid fauorabile religiosis, quod non deperdunt per exceptionem, quæ est ipsis fauorabilis.

Sed an nunc possit Episcopus vti dicta con- 12
cessione Trident. quoad casus Bullæ Cœnæ Domini, etiam hæresis, & quoad excommunicationes eis annexas, non conuenit inter Doctores; quia Henriquez libro sexto de pœnitentia capite 14. Petrus Ledesma, Rodrig. & plures alij docent, quod possit, in quod inclinat Auila 2. parte, capite 7. disputatione 1. dubio 6. & approbat Ægidius numero 243. quoad omnes casus, excepto hæresis. Toletus verò in summ. in Bulla Cœnæ *excommunicatio* 14. ad finem, Azor, Molina, & plures alij docent, quod non possit vti dicta concessione, quia ei videtur derogari in vltima clausula Bullæ Cœnæ, de hac tamen relegatur Sanc. num. 27.

Henriq. Ledesm. Rodrig. Auila. AEgid. Tolet. Azor. Molin. Sanc.

Tandem variis religionibus, & aliis variis personis conceditur facultas absoluendi ab omnibus excommunicationibus Papæ reseruatis, & per Bullam Cruciatæ conceditur, vt eam habentes semel in vita, & iterum in articulo mortis possint absolui à Sacerdotibus approbatis ab excommunicationibus Papæ reseruatis, etiam contentis in Bulla Cœnæ, excepta excommunicatione hæresi annexa.

Obseruandum est, vt communiter Doctores, quod quando generaliter conceditur facultas absoluendi ab omnibus casibus Papæ reserua-

tis, nõ comprehenduntur casus Bullæ Cœnæ; quia isti specialissimè reseruantur, vt patet ex
13 vltima clausula dictæ Bullæ; ac proinde eorum reseruatio non censetur tolli generali concessione, quia vt habetur in regula 81. iuris in 6. in concessione generali non veniunt, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus: immò specialissima reseruatione casuum Bullæ Cœnæ Domini derogatur dictæ concessioni generali; quoad hos casus; quia vt habetur in regula 34. in 6. generi per speciem derogatur, id est, generali concessioni per specialem: & ideò Pontifex, quando alicui concedere vult facultatem absoluendi à casibus Bullæ Cœnæ, id exprimit, vt fit in Bulla Cruciatæ.

Et ob eandem rationem vt optimè Nauarr. cap. 27. num. 275. & alij contra nonnullos existimamus, quod non eo ipso, quod conceditur facultas absoluendi à casibus Bullæ Cœnæ, concedatur à casu hæresis, quia scilicet iste specialissimè reseruatur Pontifici, & sanctæ Inquisitioni.

14 Addunt quoque communiter Doctores, quod quoties conceditur facultas absoluendi à casibus Pontifici reseruatis, etiam censeatur concedi à casibus reseruatis Episcopo: & meritò, cum hæc facultas sit minor, & facilior, quàm illa. Et id est manifestum quando conceditur facultas absoluendi ab omnibus casibus reseruatis addendo, *adhuc summo Pontifici*, vt conceditur virtute Bullæ Cruciatæ.

DIFFI

DIFFICVLTAS IV.

Vtrùm abſolutio facta virtute Bullæ Cruciatæ, aut Iubilæi, aut alius priuilegij, etiam valeat pro foro exteriori, & contentioſo?

SVpponimus, quod quando in priuilegio additur, quod fiat pro foro tantum conſcientiæ, non valet niſi pro eo, quidquid dicat Suar. quia abſque dubio ea additio ad id forũ reſtringet abſolutionem, & quod quãdo additur quod etiam fiet pro foro exteriori, ſeu contentioſo, etiam valet pro eo. 15

Difficultas ergo hæc procedit quando in priuilegio abſolutè conceditur facultas abſoluendi nulla poſita additione, nec reſtrictione fori, vt conceditur in Bulla Cruciatæ, & etiam mendicantibus.

Suar. diſp. 7. ſect. 5. num. 20. Rodrig. in Bull. §. 9. num. 55. & Medina in ſum. lib. 2. cap. 12. in fine docent, tunc abſolutionem etiam valere pro foro exteriori, ſeu contentioſo: quia ex vna parte in dicto priuilegio facultas abſoluendi abſolutè & abſque reſtrictione conceditur, & ex altera eſt gratioſa, & liberalis: ergo non eſt reſtringenda, & limitanda; imò addit Suar. quod quando in priuilegio dicitur *in foro tantum conſcientiæ*, ea reſtrictio non additur, vt ex vi illius abſolutus non habeatur, vt abſolutus, & immunis ab excommunicatione in foro exteriori, & contentioſo, ſed vt iudex 16

Suarez. Rodrig. Medin.

possit adhuc de delicto cognoscere, & pœnitentiam foro contentioso accommodatam imponere.

Couar. Henriq. Auil. Couarr. vero 1.p.§.11.num. 16. Henriquez lib.7.de indulgent. cap.13. & Auila 2.p.cap.7. disp.3.dub.12.& plures alij docent, tunc absolutionem ab excommunicatione non valere in foro exteriori (ac proinde sic absolutum posse à iudice tractari, vt excommunicatum.) Et meritò; quia id est contra rigorem iuris,& iurisdictionem ordinariorum, quo tribunal eorum non parum turbatur, quod non est credendum concedi generali,& absoluta concessione: præsertim quando in priuilegio dicitur *pro foro tantum conscientiæ*.

DIFFICVLTAS V.

Vtrùm virtute Bullæ Cruciatæ, & similium priuilegiorum possit quis absolui ab excommunicatione extra sacramentum pœnitentiæ?

17

Nauar. Vasquez. NAuarrus cap.16.num 31.quem sequi videtur Vasquez dub. 20. num. 8. docet ex vi huiusmodi priuilegij non posse excommunicatum absolui ab excommunicatione, nisi in confessione sacramentali, quia dictum priuilegium conceditur in ordine ad absolutionem à peccatis, quod ob hanc rationem existimat verum, quamuis in priuilegio non addatur peccatis in confessione auditis, vt in nonnullis priuilegiis additur, & quamuis absolu-

tio

tio non remittatur sacerdoti approbato vt remittitur in Bulla Cruciatæ.

Auila vero 2.p.cap.7.disp.3. dub.3.& Ægid. dub. 16. docent ex vi huiusmodi priuilegij posse excommunicatum absolui extra confessionem. Et meritò, quia absolutio ab excommunicatione non pendet à sacramento pœnitentiæ,& absque fundamento,& necessitate ei alligatur; quia non cogit ad hoc,quod facultas absoluendi ab excommunicatione concedatur in ordine ad absolutionem à peccatis,vt conceditur in Bulla Cruciatæ, quia potest quis 18 esse contentus sola absolutione ab excommunicatione, & nolle gaudere priuilegio in totum,& quoad principalius: nec quod absolutio ab excommunicatione remittatur sacerdoti approbato, vt in eadem Bulla remittitur; quia ei,& non idiotæ, vult Pontifex eam absolutionem remittere: præsertim cum eam remittat in ordine ad absolutionem à peccatis: nec coget ad id,vt prædicti docent, quamuis in priuilegio addatur *peccatis in confessione auditis*,seu *confessione audita*; quia id additur pro absolutione à peccatis,quæ principaliter priuilegio intenditur & quamuis addatur *pro foro tantum conscientiæ & pœnitentiali*,quia quamuis absolutio ab excommunicatione fiat extra confessionem, potest tantum valere pro foro conscientiæ relinquendo iudici potestatem tractandi excommunicatum, vt talem, & puniendi peccatum,ob quod fuit excommunicatio incursa.

Ægid. *Auila.*

DIFFICVLTAS VI.

Quis possit absoluere ab excommunicatione lata ab homine?

61 Conueniunt primò Doctores, ab excommunicatione ab homine specialiter lata, siue medio præcepto speciali, siue media sententia speciali, posse absoluere ipsum iudicem, qui excommunicauit (exceptis extraordinariis *Ægid.* quibusdam casibus relatis ab Ægid. n. 256.) & eo superiorem, & etiam eum, cui aliquis eorum commiserit, & non posse alium, quamuis excommunicatio non sit reseruata, quia absolutio à dicta excommunicatione nullo iure conceditur, & satis congruenter, vt tribunal iudicis sit ordinariè illæsum, & non turbatum.

Et ob eandem rationem nec potest ille, cui ex priuilegio conceditur facultas absoluendi ab omni excommunicatione, tam à iure, quam ab homine, vt conceditur in Bulla Cruciatæ, & mendicantibus, vt contra Henriq. lib. 13. cap. 28. Auil 2. part. cap. 7. disp. 7. dub. 10. & *Vasquez.* Ægid. num. 255. docet Vasq. dub. 10. num. 8. quia id est contra iurisdictionem iudicum; quia & tribunal eorum aliquando turbabitur, quod non est credendum concedi generali concessione: excipimus tamen excommunicatum specialiter ab homine excommunicatione lata pro peccato futuro, qui non est declaratus excommunicatus, qui dicto priuilegio potest absolui

abſolui quando lis ceſſauit, quia tunc abſolutione non turbabitur tribunal.

In articulo tamen mortis quicumque ſacerdos poteſt ab ea abſoluere deficiente legitimo iudice, vt deducitur ex Trid. ſeſſ. 14. cap. 7. exigendo tamen prius (ſi tempus non deficiat) iuramentum comparendi cum primum commodè poſſit coram eo, a quo extra eum articulum poteſt legitimè abſolui. 20 *Trident.*

Conueniunt ſecundo Doctores ab excommunicatione ab homine generaliter lata, ſiue media ſententia generaliter lata, ſiue medio præcepto generaliter lato, poſſe abſoluere omnes, quos diximus poſſe ab excommunicatione ab homine ſpecialiter lata, nempe eum, qui excommunicauit, & eo ſuperiorem, & eum; cui aliquis eorum commiſerit, & in articulo mortis quemcumque ſacerdotem deficiente legitimo iudice, & abſque dubio etiam eum, cui ex priuilegio conceditur facultas abſoluendi ab omni excommunicatione, tam à iure, quàm ab homine; quia ad minus intelligitur de excommunicatione ab homine generaliter lata. 21

Eſt tamen difficultas; an ab hac excommunicatione lata, videlicet generaliter ab homine, quando non reſeruatur, poſſit abſoluere qui poteſt ab excommunicatione à iure lata non reſeruata. *Caietan.*

Caietan. verbo *abſolutio ab excommunicatione* §. 2. & Vaſquez dub. 19. num. 9. docent, non poſſe; quia ex vna parte eiuſdem eſt abſoluere, cuius eſt ligare, & ex altera in *Vaſquez.*

cap.*nuper*,vbi inferioribus ſupponitur conceſſa facultas abſoluendi ab excommunicatione ſuperioris tantum eſt ſermo de excommunicatione lata à iure.

Nauar. *Ægid.* Nauarr.vero cap.27.num.44. Ægidius dub. 16.& communiter Doctores docent,poſſe. Et meritò ; quia cum abſoluendo à dicta excommunicatione non turbetur tribunal iudicis illam ferentis,eo ipſo quod eius abſolutio non reſeruatur committi videtur cuicunque, qui poteſt abſoluere à peccato,ob quod incurritur non minus,quam abſolutio ab excommunicatione à iure lata quamuis in dicto cap *nuper* id non exprimatur,cum eadem ratio,ob quam id declarauit Pontifex de voluntate legiſlatoris lege, ſeu iure excommunicationis non reſeruantis, currat etiam pro excommunicatione lata generaliter ab homine eam non reſeruante.

22 Ex dictis conſtat ab excommunicatione maiori lata generaliter ab homine (etiam à Papa, vt homine,id eſt,non medio iure, ſed media ſententia, aut medio præcepto tranſitorio) quando non reſeruatur poſſe abſoluere quemcumque qui poteſt à peccato ob quod imponitur abſoluere.

* * *

DISPV

DISPVTATIO XVI.

De excommunicatione minori.

QVAMVIS olim plures fuerint excommunicationes minores, & quæ ab homine infligi solebant, vt insinuatur 11. quæst. 3. per varios canones, iam tamen solum est in vsu excommunicatio minor, quæ à iure infligitur ob illicitam communicationem per modum commercij cum excommunicato excommunicatione maiori, iuxta cap. *statuimus* 3. de sent. excom. in 6. & iuxta can. *cum excommunicato* 11. quæst. 3. & post extrauagantem *ad euitanda scandala* tantum infligitur ob dictam communicationem cum excommunicato denuntiato, aut notoriè excommunicato ob percussionem Clerici : & quāuis excommunicatio minor regulariter solo iure infligatur ; potest tamen etiam infligi ab homine, præsupponendo tamen ea, quæ disp. 12. prærequisita esse diximus ad ferendam excommunicationem maiorem.

1

2

DIFFI

DIFFICVLTAS PRIMA.

De effectu excommunicationis minoris, quæ nunc est in vsu?

Conueniunt Doctores, excommunicationem minorem directè tantum priuare receptione, seu passiua participatione sacramentorum; ita dicitur ablata particula *directè* in capite 2. de exceptionibus, & in capite vltim. de Clerico excommunicato, & in capite penult. de sentent. excomm. quamuis in hoc non ponatur expresè particula *tantum*.

Vnde sic excommunicatus ad minus est prohibitus sacramenta suscipere: ac proinde suscipiendo peccat, imò mortaliter (vt de eo, quando celebrat, dicitur in capite vltim. de clerico excommunicato) quia susceptio sacramenti est materia grauis.

Est tamen difficultas, primò an non solum
3 sit prohibitus sacramenta suscipere, sed etiam sit inhabilis ad validè ea suscipienda. Et solum est difficultas an sit inhabilis ad validam susceptionem sacramenti pœnitentiæ; quia ad reliqua, cuius baptizatus est capax, non est inhabilis, sicut nec excommunicatus excommunicatione maiori, vt diximus disput. 4. difficult. 3.

Nauarr. Circa difficultatem ergo Nauarr. capite 9.
Couarr. n. 3. Couarr. 1. part. §. 2. & plures alij non docent, esse inhabilem ad validam susceptionem

sacra

sacramenti pœnitentiæ; quia nullibi videtur inhabilitari.

Vazq.verò dub 4. Palud.Adrian.& Syluest. docent esse inhabilem ad validam susceptionem sacramenti pœnitentiæ.Et meritò;quia à susceptione sacramentorum remouetur quantum potest ab Ecclesia, ac proinde fit inhabilis.Vnde sacramentum pœnitentiæ susceptum à sic excommunicato, quamuis naturaliter oblito excommunicationis, esset nullum, si esset denuntiatus, quod nunquam fit. *Vasquez. Palud. Adrian. Syluest.*

Addidimus *excommunicationem minorem tantum priuare receptione sacramentorum*, quia sic excommunicatus validè administrat illa (in quo Doctores conueniunt) & id ad minus significatur in dicto capite vltimo dum de sic excommunicato dicitur, *non esse remotum à collatione sacramentorum.*

Est tamen secundò difficult. an sic excommunicatus administret illicitè sacramenta.

4 Vazquez dub. 4. Auila 2. part. capite. 6. disput. 12. dub. 3. Ægid. dub. 17. & Alterius lib. 1.disp.4.cap. 3.Syluest. & Armilla docent sic excommunicatum illicitè administrare sacramenta,quod expressum videtur in dicto ca. vlt. dum de excommunicato excommunicatione minore dicitur; *peccat autem conferendo Ecclesiastica sacramenta.*Ex dictis tamen Doctoribus Vazquez,Syluest.& Armilla docent peccare mortaliter;Auila verò Ægidius, & Alterius docent peccare tantum venialiter. *Vasque. Auil. Ægid. Alter. Syluest. Armil.*

Nauarr.

Nauarr. *P.Suar.* *P.Phill.* *Pet.Sot.*

Nauarr.vero cap.27. num.24. P. Suar. disp. 24.sect.2.Petrus Sotus, & P. Philliuc.docent, sic excommunicatum non peccare administrando sacramenta. Et meritò; quia excommunicatio minor id non prohibet, cum non priuet actiua administratione sacramentorum, sed tantum eorum receptione, vt dicitur in tribus prædictis capitibus.

In cap. autem illo vltimo dum dicitur *peccat autem conferendo sacramenta*, tantùm est sermo de sacerdote celebrante, de quo in principio capitis fuit sermo, vt denotatur illa particula *autem*, quæ refertur ad præteritum: dicitur autem peccare conferendo aliis verbi gratia, ordines sacros, & Eucharistiam, sed non præcisè quia confert, vt denotatur illis
5 sequentibus verbis, *sed ab eo collata virtutis non carent effectu; quia non à collatione, sed ab receptione est remotus*, sed peccat quia confert celebrando, qua ratione etiam suscipit Eucharistiam, in quo peccat: dicitur autem à Pontifice, quod sacramenta ab eo collata non careant effectu; quia sic excommunicatus, illa administrans non peccat ex eo, quod illa confert, ac proinde alter suscipiens, licitè, & fructuosè illa recipit ab eo, quod non fieret si excommunicatus illa illicite conferret, quia illa, saltem excepta Eucharistia, conferret illicitè mortaliter; quia collatio illorum, saltem excepta collatione Eucharistiæ, est materia grauis.

Vnde quamuis celebrans peccet mortaliter non fit irregularis, vt dicitur in eo capite;

quia

quia non peccat ipsa actione celebrandi, & effectione Eucharistiæ, sed tantum eam suscipiendo.

Addidimus *etiam excommunicationem minorem directe tantum priuare receptione sacramentorum*; quia quamuis etiam priuet passiua electione ad beneficium, vt patet ex dicto capite vltim. non tamen directè, sed indirectè; quia ex dispositione huius capite ex eo priuat illa, quia priuat receptione sacramentorum ad quam beneficium saltem remote ordinatur, quia ordinatur ad celebrandum, ac proinde ad susceptionem ordinum, & Eucharistiæ: priuat autem passiua electione, quasi inhabilitando; quia electio sic excommunicati facta scienter; est irritanda vt dicitur in dicto capite; non tamen est irrita, vt contra Couarr. 1. part. §. 8. & contra alios docent P. Vasquez dub. 6. P. Auila, & P. Ægidius: imò non est irritanda quando ignoranter fit, quamuis ignorantia vincibili. Vnde excommunicatus minori excommunicatione peccat, & mortaliter acceptando beneficium, & eligens peccaret si sic excommuniatus esset denuntiatus. 6

Couarr.
P. Vazq.
P. Auil.
P. Ægid.

* * *

DIFFI

DIFFICVLTAS II.

Quis possit absoluere ab excommunicatione minori?

7 IN cap. *nuper* 29. de sent. excom. dicitur excommunicationem minorem posse absolui à proprio Episcopo, & à proprio sacerdote, seu parocho: posse quoque absolui à confessario ordinario approbato, constat ex dictis disp. 15. difficult. 2.

Est tamē difficultas, an possit absolui à simplici sacerdote non approbato, qui non potest à mortalibus, sed tantū à venialibus absoluere.

P. *Vazq.* P. *Auila.* P. *Ægid.* P. Vasq. dub. 21. P. Auila 2. p. cap. 7. disp. 1. dub. 1. P. Ægid. dub. 17. & plures alij docent non posse; quia ad absolutionem etiam ab excommunicatione minori requiritur iurisdictio contentiosa, quia non est à culpa, sed à pœna à iudice inflicta: in simplici autem sacerdote non est iurisdictio contentiosa.

Felin. *Tabien.* *Armill.* *Nauarr.* P. *Tolet.* Felinus vero in cap. *à nobis* de exceptionibus Tabiena *absolutio* 2. n. 3. Armill. n. 38. Nau. c. 27. n. 15. & 39. & P. Tolet. l. 1. c. 17. docent posse: quod in primis est verū quando sic excommunicatus nō habet peccatum mortale, vt limitāt Nauar. & P. Tolet. quia eo ipso, quod absolutio ab excommunicatione minori potest fieri à quocumque potente absoluere sic excommunicatum à peccatis, vt possit eum à peccatis absoluere; quia absolutio ab excōmunicatione minori est prærequisita ad absolutionem à peccatis, & ob hanc causam in dicto cap. *nuper* dicitur, posse fieri à proprio sacerdote, & tamen

men iſte alias non habet iuriſdictionem contentioſam: & ob eandem cauſam, id etiam concedimus confeſſario ordinario: ergo cum ſimplex ſacerdos poſſit ſic excommunicatum non habentem peccatum mortale abſoluere à ſuis peccatis, poterit illum abſoluere ab excommunicatione minori, quamuis alias non habeat iuriſdictionem contentioſam, & non ſolum in confeſſione ſacramentali: ſed etiam extra, vt de abſolutione ab excommunicatione maiori à iure non reſeruata, id conceſſimus proprio ſacerdoti, & confeſſario ordinario diſput. 15. difficult. 2. & à reſeruata id conceſſimus delegato virtute Bullæ; aut alterius ſimilis priuilegij.

Quod vero in capite *nuper* tantum dicatur, poſſe abſolui ab Epiſcopo, & à proprio ſacerdote, & non dicatur, poſſe ab aliis, non obſtat, quia prædicti, id non poſſunt ex vi alicuius delegationis in eo cap. à Pontifice illis factæ; ſed tantum id poſſunt ex voluntate ſuperioris excommunicantis, & non reſeruantis à Pontifice in eo capite declarata, ex eo quod eam non reſeruet, & quia cauſa, ob quam id ab excommunicante interpretatiuè conceditur proprio ſacerdoti, vt ſcilicet poſſit ſic excommunicatum à peccatis abſoluere, etiam conuenit confeſſario ordinario generaliter, & ſimplici ſacerdoti, reſpectu ſic excommunicati, non habentis mortale, ideo abſolutio ab ea excommunicatione conuenit confeſſario ordinario generaliter, & ſimplici ſacerdoti, reſpectu ſic 9

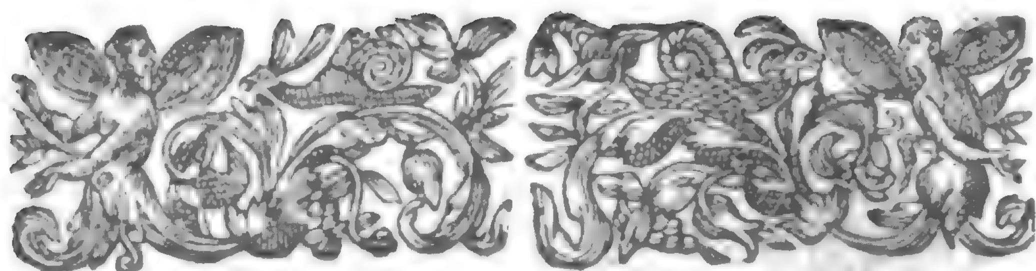
excom

excommunicati non habentis mortale,quam-
uis alias non habeat iuriſdictionem conten-
10 tioſam,ea ſola parte iuriſdictionis contentio-
ſæ ad abſoluendum conceſſa interpretatiuè à
ſuperiore excommunicante.

Addidimus excommunicationem minorem
incurſam ob peccatum veniale etiam poſſe
abſolui à ſimplici ſacerdote, quamuis ſic ex-
Tabien. communicatus habeat peccatum mortale, vt
Armill. indicant Tabiena, & Armilla,cùm ille poſſit
abſoluere à peccato, ob quod fuit incurſa, ſi-
cut etiam proprius ſacerdos, & confeſſarius
ordinarius poſſunt ab illa abſoluere, quamuis
ſic excommunicatus habeat alia peccata mor-
talia reſeruata, à quibus non poſſint abſolue-
re, ex eo quod quantum eſt ex ſe poſſunt ab-
ſoluere, verè à peccato, ob quod fuit incur-
ſa: imò poſſe abſolui à ſimplici ſacerdote,
Felin. quamuis ſit incurſa ob mortale,indicat Feli-
Armill. nus,& Armilla,quod non eſt omnino à ratio-
ne alienum; quia cum excommunicatio mi-
nor non exigat ad ſui incurſionem pecca-
tum mortale,non videtur exigere
abſoluentem potentem abſol-
uere ab eo peccato
mortali.

* * *

TRACTA

TRACTATVS DE SVSPENSIONE.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Quid sit suspensio?

SVSPENSIO Ecclesiastica strictè sumpta, de qua tractamus, *est censura, qua clericus priuatur vsu potestatis ei cõuenientis; aut ratione officij clericalis, aut ratione beneficij, aut ratione vtriusque*: Est autem suspensio censura, vt constat ex capite *quarenti* 20. de verbor. significat. quia est *pœna medecinalis bono spirituali priuans*, & continetur sub censura tanquam sub genere, in quo conuenit cum excommunicatione, & interdicto, vt constat ex dicto cap. reliquæ verò particulæ ponuntur pro differentia; quia eis differt ab excommunicatione, & interdicto; quia in primis suspensio aliquando priuat vsu beneficij, & non excommunicatio, nec interdictum, deinde priuat aliis quibus non interdictum, quamuis eis priuet excommunicatio: & licet excommunicatio, & interdictum priuent aliquibus eis- 1

dem bonis, quibus ſuſpenſio, tamen diuerſo modo, ex quo differentia quaſi ſpecifica inter
2 ſuſpenſionem, excommunicationem, & interdictum deſumitur; quia ſuſpenſio priuat illis bonis, nempe vſu poteſtatis clericalis, quatenus eſt vſus, ſeu miniſterium, vt ſic poteſtatis clericalis: excõmunicatio verò priuat eo vſu, quatenus eſt communicatio per modum ſocietatis cum alio, circa quem exercetur, aut quatenus in eo cum aliis perſonis communicat: interdictum verò priuat illo vſu quo priuat, quatenus eſt quodam bonum ſecundùm ſe participabile ab aliquo, & non vt eſt miniſterium, ſeu exercitium poteſtatis clericalis, nec vt eſt bonum commune fidelibus inter ſe, ſeu vnicum aliis: ex quo deducitur ſuſpenſionem tantum poſſe ferri contra clericos.

DIFFICVLTAS II.

Quotuplex ſit ſuſpenſio?

3 SVſpenſio ſtrictè ſumpta in primis altera eſt à iure, & altera eſt ab homine. Deinde ſuſpenſio altera eſt totalis, qua quis ſimul ſuſpenditur ab officio, & à beneficio, vt expreſsè fertur in capite *tuarum* 11. de priuilegiis, & altera eſt partialis, qua quis ſuſpenditur, vel ab officio tantùm, vel à beneficio tantum: & ſuſpenſio partialis ab officio ſubdiuiditur in plures alias pro varietate officiorum Eccleſiaſticorum.

Eſt

Est tamen difficultas, an quando suspensio fertur absolutè absque vlla rei, aut effectus determinatione, vt quādo dicitur, *sit suspensus*, sit suspensio tantum ab officio, an etiam à beneficio.

Burgasius, Antonius de Butrio, & Felinus relati à Sayro lib. 4. capite 4. docent suspensionem sic absolutè latam, tantum esse ab officio, sed absque fundamento: imò cōtra rationem, vt docent Pat. Henriq. libr. 13. cap. 32. Ægidius disp. 15. dub. 1. & Sayrus vbi supra, quia tunc suspensio non fertur cum limitatione: est ergo ab omni eo à quo esse potest, ac proinde ab officio, & à beneficio simul. 4 *Burgas. Antoni. de Butr. Felin. Henriq. Aegid. Sayr.*

Tandem suspensio alia est perpetua, alia est ad determinatum tempus, & alia ad tempus indeterminatum.

DIFFICVLTAS III.

Quibus modis possit ferri suspensio?

CONueniunt DD. suspensionem ferri posse dupliciter vno modo, vt censuram, id est, vt pœnam medicinalem, quæ posita emendatione suspensi exigat auferri, & solum ob contumaciam respectu Ecclesiæ præcipientis, altero modo, vt puram pœnam, seu vindictam, & etiam ob pecccatum cōtra ius naturale, aut diuinum, quamuis non Ecclesiasticum, vt diximus tractact. de censuris in communi diffic. 18. vbi etiam explicuimus, qua ratione prærequiratur monitio, vt quælibet censura feratur.

Pro cuius maiori intelligentia obseruandum est, suspensionem posse variis modis ferri, primò addendo *in perpetuum*, vel *sine spe relaxationes*, quæ suspensio, quamuis sit totalis, ab officio videlicet, & à beneficio, & perpetua, non habet rationem depositionis; quia præter quam quod dicta suspensio fertur in punitionem, & non depositio, suspensio dicta non priuat potestate & dominio, sed tãtum vsu; depositio verò priuat quasi potestate, & dominio. Secundò ferri potest ad tẽpus limitatũ, vt quãdo dicitur *ad trienniũ*, quo trãsacto statim ex se ipsa cessat, & quãdo dicitur *donec reus satisfaciat*, quæ etiam ex se ipsa cessat statim ac satisfacit reus. & etiã quãdo dicitur *ad beneplacitum indi-*
6 *cis*, quæ secundũ nõ paucos etiam iudice mortuo ex se ipsa cessat, quia iã ei, vtpotè mortuo, non placet in prolõgatione suspensionis, quod nobis difficile videtur; quia communis sensus illius particulæ *ad beneplacitum* est donec non displiceat, seu donec non reuocetur. Prædictæ autem suspensiones quouis modo ex dictis latæ non habent rationem pœnæ medicinalis, id est, pœnæ quæ exigat auferri cessante contumacia, sed habent rationem puræ pœnæ. Tertiò ferri potest suspensio, vt regulariter fertur absque assignatione aliqua temporis, vt quando absolutè dicitur *sit suspensus*, vel, *eum suspendimus*, & tunc fertur ob contumaciam, seu inobedientiam respectu Ecclesiæ præcipientis, & suspensio sic lata habet rationem censuræ, quia tunc resipiscente reo, & satisfaciente absoluendus est.

DIFFI

DIFFICVLTAS IV.

Quos effectus habeat suspensio?

COnueniunt primò Doctores suspensum 7
ab officio absolutè absque limitatione officij, esse impeditum, seu prohibitum exercere omnes actiones, seu functiones clericales, nempè omnes actiones solemnes ordinis, & omnes actus iurisdictionis Ecclesiæ; quia vtraque potestas, tam ordinis, quàm iurisdictionis est verè officium, non tamen eo ipso esse suspensum à beneficio, vt deducitur ex cap. *inter* 10. de purgatione: quod est verùm, quamuis suspensio ab officio sit perpetua, vt contra Nauarrum cap. 27. num. 6. docent Sancius lib. 3. disput. 51. nu. 12. & Ægidius disput. 15. dub. 2. quia officium distinctum est à beneficio, & non includit beneficium, neque includitur in beneficio. Vnde suspensus ab officio, quamuis absolutè poterit fructus beneficij percipere si aliàs beneficio inseruiat saltem per alium. Sanc. Ægid.

8 Addunt tamen Suar. disp. 26. sect. 3. & Ægidius, suspenso absolutè ab officio illicitè, quãuis validè conferri beneficium argumento deducto à simili, cap. vltim. de clerico excommunicato: id tamen nobis non probatur; quia existimamus ei non solum validè sed etiam illicitè conferri, vt deducitur est capit. *vel non est compos* 14. de tempor. ordinat. Argumentum autem à simili, non est efficax præsertim in materia odiosa, qualis est præsens materia. Ni- Suarez. Ægid.

hilominus in cap. *cum bona memoria* 8. de ætate,& qualitate, & ordine perficiendorum decernitur collationem beneficij factam suspenso per triennium in suspensione perseueranti esse irritandam.

Conueniunt secundò Doctores, suspensum ab aliquo officio determinato non tantum esse prohibitum exercere actus illius officij, sed etiam actum alterius officij includentem illum; vt si quis est suspensus ab ordine diaconatus,non solùm non potest exercere ordinem diaconatus, sed neque potest celebrare, quia actus celebrandi includit actum, seu vsum diaconatus : non tamen est prohibitus exercere actus alterius officij,quamuis supponentis illum officium à quo determinate est suspensus, vt contra communem sententiam
9 *Suarez.* docent nonnulli apud Suar.sect.4.quod etiam ipse probabile censet,v.g.suspensus ab ordine inferiore, non est prohibitus exercere actum superioris non includentem actum inferioris, v.g suspensus ab ordine diaconatus,potest cõfessiones,audire,quia officia diaconatus,& sacerdotij sunt dictincta,& actus audiendi confessiones non includit,imò nec supponit actũ diaconatus etiam si officium sacerdotij, quo ad celebrationẽ supponat officiũ diaconatus.

Conueniunt tertiò Doctores suspensum à beneficio esse prohibitum percipere fructus beneficij, & administrare temporaliter beneficium adhuc per procuratorem, quia isti sunt proprij actus beneficij: teneri tamen præstare id,ad quod ex beneficio obligatur,quia suspẽsio

ſio ſolum punit,& nõ liberat ab obligatione, iſte tamen ſic ſuſpenſus à beneficio non eſt prohibitus exercere actus poteſtatis eligendi, & alios actus iuriſdictionis conuenientis ratione beneficij, vt contra Sayrum lib.4.cap. 6. & contra Nauar.&Henriq. docent P. Auila 3. P. Auila
p.diſp.2.dub.1.P.Ægid.vbi ſupra,& plures alij P. Ægid.
& deducitur ex cap. *cum vintonienſis* 25. de electione, quia quamuis iſti actus ſint poteſtatis annexæ beneficio, ſed non ipſius beneficij.

Id verò quod addit Petrus Nauarr.2. de re- 10
ſtitutione cap. 2. num. 237. nempè ſuſpenſo à Pet. Na.
beneficio non eſſe denegandos fructus beneficij, donec à iudice illis priuetur, falſum eſt, & contra ſententiam cõmunem; quia ſicut ſuſpenſus ab officio, eſt priuatus omni actu officij, ita ſuſpenſus à beneficio eſt priuatus omni fructu tẽporali beneficij: poterit tamen, vt aduertit P. Au. recipere fructus correſpondentes labori, quẽ ſeruiendo impendit, & qui darentur ſubſtituto, quia iſti non tam ſunt fructus beneficij, quàm ſtipendium laboris: poterit quoque ob eandem rationem percipere quotidianas diſtributiones.

Conueniunt quartò Doctores, ſuſpenſum copulatiuè ab officio, & à beneficio (ſiue quia ſic expreſſè ſuſpenditur, ſiue quia ſuſpenditur abſolutè) prohiberi exercere functiones officij, & beneficij iuxta ea quæ diximus.

Sed quamuis Doctores communiter do- 11
ceant ſuſpenſum ab officio, vel à beneficio ſub diſiunctione, à neutro manere ſuſpenſum quia non ab vtroque, vt patet, nec ab altero

quia non est maior ratio ob quam ab vno potiùs, quàm ab altero maneat: nihilominus, vt docent nonnulli apud Burgasium tract. de irregularitate part. 6. tit. de suspensione num. 29. credimus, manere suspẽsum ab vno, vel ab altero determinate pro optione suspensi, quam tenetur facere: sicut qui condemnatur, vt exulet, vel vt soluat certam quantitatem pecuniæ, verè manet obnoxius vni, aut alteri, & obligatur vnum, aut alterum eligere, quia absque fundamento negatur, iudicem habere authoritatem ad sic ferendam sententiam pœnæ, & ad obligandum reum vt eligat, quam maluerit.

Burgas.

12 Conueniunt quintò Doctores Episcopum suspensum à Pontificalibus esse prohibitum exercere quemcumque actum ordinis Episcopalis, vt ordinare, & consecrare aras, non verò exercere actus iurisdictionis, adhuc Episcopalis, nec actus ordinum inferiorum Episcopali.

Conueniunt sexto suspensum ab ingressu Ecclesiæ prohiberi celebrari diuina officia intra Ecclesiam, & ea audire, non verò extra: vtrumque tamen hoc potius pertinet ad interdictum, quàm ad suspensionem; quia suspensio propriè, & strictè non priuat auditione diuinorum, sed celebratione: interdictum verò vtroque.

DIFFI

DIFFICVLTAS V.

Quomodo suspensus possit exercere ea à quibus est suspensus?

COnueniunt Doctores illicitum esse suspenso exercere ea à quibus est suspensus: 13
imò esse peccatum mortale, nisi materia sit leuis, & fieri irregularem si solemniter exerceat actum ordinis sacri: excusabitur tamen à culpa contra prohibitionem suspensionis (& consequenter ab irregularite, quæ ob eam culpam incurritur etiam si exerceat actum ordinis sacri adhuc presbyteratus) quoties non denuntiatus exercet id, à quo est suspensus ad petitionem fidelium, iuxta extrauagantem *ad euitanda scandala*, in qua est sermo de quacumque censura; de quo nō nihil diximus tract. de excom. disp. 2. difficult. 4. Addidimus *à culpa contra prohibitionem suspensionis*, quia suspensus ob crimen aliquod mortale, non denuntiatus, qui celebrat ante cōfessionē illius criminis, quāuis ad petitionem fideliū ad minus peccat cōtra prohibitionem celebrandi in statu illius peccati non confessi, ob quod incurrit suspensionem, quia ad celebrandum tenetur prius omnia sua peccata mortalia confiteri, si tamen celebrando non peccat contra prohibitionem suspensionis, vt indicat Ledesma 1. p. 4. quæst. 5. art. 6. dub. 13. etiam si celebret, non incurrit irregularitatem, quia tantùm incurritur ob culpam contra prohibitionem suspensionis.

Ita tamen vsus eorum à quibus quis est
14 suspensus,est ei illicitus,vt etiam per se sit inualidus, quando potest ab Ecclesia inualidari (quales sunt actus iurisdictionis,& quales non sunt actus puri ordinis) vt docent communiter Doctores;quia suspensione impeditur quis ab vsu quantum potest ab Ecclesia impediri, quod tantum est verum de suspenso non tolerato ; quia vsus exercitus à suspenso tolerato verè est validus,quia eo ipso,quod Ecclesia illum tolerat in fauorem aliorum fidelium, relinquit illum sufficientem, etiam quando ipse se ingerit, vt validè exerceat actus erga illos sub conditione, si ab ipsis fidelibus acceptentur.

Addidimus *vsum exercitum à suspenso non tolerato esse inualidum per se*; quia per accidens, quando scilicet est titulus saltem coloratus,& communis error in populo,vsus, seu actus erit validus,supplente pro tunc Ecclesia defectum potestatis impeditæ.

DIFFICVLTAS VI.

Quomodo possit communicari cum suspenso?

15 CONueniunt Doctores nullam esse prohibitionem,qua primario,& directè prohibeatur communicatio cum suspensis , adhuc in vsu eorum,à quibus sunt suspensi; prohibitione tamen qua ipsi suspensi sunt prohibiti ab eo vsu,reliqui prohibentur indirectè , aut secundario eos inducere ad vsum , quando eis

eis est futurus illicitus, ac proinde prohibitum est, & illicitum prouocare suspensum non toleratum ad vsum ipsi prohibitum; non tamen suspensum toleratum ad vsum, qui sit communicatio cum ipso prouocante, quia dicta extrauagante *ad euitanda scandala*, nobis est licitum cum eo communicare, ac si non esset suspensus. Vnde vsus, qui sit pura communicatio cum aliis, erit ipsi suspenso tolerato lici- 16
tus, quoties sit ad petitionem aliorum, si non sit illi alia prohibitio præter prohibitionem censuræ, & non sit in potestate suspensi absolui à suspensione ante dictum vsum.

DIFFICVLTAS VII.

Ob quas causas ferri possit suspensio?

PRimo est difficultas, an suspensio possit fer- 17
ri absque culpa suspensi, & non procedit difficultas de suspensione large, & impropriè sumpta pro prohibitione vtendi potestate Ecclesiastica, quauis ratione posita ob cuius violationem etiam exercendo solemniter ordinem sacrum non incurritur irregularitas; quia talis suspensio ferri potest absque propria culpa ob defectum aliquem indecentem vsui potestatis Ecclesiasticæ, vt ob defectum sanitatis, vt patet ex titulo de Clerico ægrotante in decretalibus, & in 6. & ob defectum ætatis, & in pœnam alterius, vt lata fuit in capite, *vel non est compos* 14. de temp. ordinat. vbi puer, qui anno decimo tertio suæ ætatis fuit ordinatus

natus Diaconus suspenditur ab officio Diaconi vsque ad legitimam ætatem, ob defectum ætatis: & etiam in confusionem ordinátis; sed procedit de suspensione strictè, & propriè sumpta lata in pœnam, siue puram, siue medicinalem ipsius suspensi quæ aut est species censuræ, aut ipsi æquiualens ob cuius tantùm violationẽ in iure inuenitur lata irregularitas.

Circa hanc ergo difficultatem conueniunt Doctores, suspensionem strictè sumptam per-
18 sonalem specialem (id est, directè, & per se positam certæ, & determinatæ personæ) non posse ferri adhuc validè, nisi ob culpam propriam talis personæ, quia suspensio illa est propria pœna, quæ absque propria culpa nequit adhuc validè imponi. Sed an suspensio personalis generalis possit ferri, & incurri absque propria culpa personæ particularis suspendendæ dicemus diffic. 9.

Secundò est difficultas, an suspensio strictè sumpta, vt communiter fertur possit ferri, & incurri ob culpam tantùm venialem. Addidimus, *vt communiter fertur*, quia si suspensio sit tantùm ab vna functione, & ad breuè tempus vt ferri potest pro arbitrio iudicis, absque dubio potest, vtpotè pœna leuis, ferri ob culpam tantùm venialem.

Caiet. *Nauar.* *P. Auil.* Circa difficultatem ergo sic intellectam Caiet. in summ. verbo *suspensio*. Nauarr. capite 27. num. 159. & P. Auila 3. p. d. 3. dub. 3. partem affirmatiuam tuentur, quia etiam excommunicatio minor fertur, & incurritur ob culpam tantum venialem.

P. Vaz.

P. Vazq. 1. 2. diſp. 153. capite 5. P. Suar. diſp. 4. ſect. 4. & P. Ægidius diſp. 13. dub. 3. partem negatiuam tradunt. Et meritò; quia ſuſpenſio ex ſuo obiecto eſt graue malum, & quod non facilè tollitur, ſicut tollitur excommunicatio minor (ex quo habet quod ſit maior pœna, quam excommunicatio minor) quia excommunicatio minor poteſt tolli à quolibet confeſſario: imò & à quolibet Sacerdote non approbato; non verò ſuſpenſio, quamuis non reſeruetur, vt dicemus diffic. 10. ergo ſuſpenſio nequit ferri, niſi ob culpam grauem, ſeu mortalem, quamuis excommunicatio minor, vtpotè pœna leuis ob maximam facilitatem, qua poteſt auferri, poſſit ferri ob culpam tantùm leuem, ſeu venialem.

P. *Vaſq.* P. *Ægid.* P. *Suar.*

Obſeruandum eſt, quod vt ſuſpenſio lata contra participantes cum excommunicatis ab homine in eis, in quibus ſecundùm ius tantùm incurritur excommunicatio minor, ſit valida requiritur, eos participantes moneri nominatim tribus monitionibus, vel vna pro tribus cum competenti interuallo, vt conſtat ex capite *ſtatutum* 13. de ſentent. excomm. in 6. iunctis capite *ſtatuimus* 3. & *conſtitutionem* 9. eodem tit.

DIFFICVLTAS VIII.

Qui poſſint ſuſpendere?

CONueniunt Doctores in illis omnibus, & ſolis eſſe poteſtatem ordinariam ſuſpendendi,

dendi,in quibus ex vi proprij muneris instituti iure ordinario,siue humano,siue diuino est potestas Ecclesiastica in foro exteriori.

Vnde in Papa, & in aliis Episcopis habentibus subditos (quamuis non consecratis,sed tantum confirmatis) inuenitur potestas ordinaria suspendendi, & etiam in legato sedis Apostolicæ, qui est à latere, quia in sua prouincia habet iurisdictionem Episcopalem exteriorem,vt constat ex cap.2. de officio legati in 6. & in Vicariis Episcoporū,& in Capitulo sede vacante, & in eius Vicario, & in aliis Prælatis non Episcopis,qui ex priuilegio sunt exempti à iurisdictione Episcoporum,& gaudent Episcopali iurisdictione perpetua, & in superioribus Religionum,saltem in Generalibus,& in prouincialibus,& in Concilio Generali,& in Prouinciali, & in Synodo Diœcesana,& in Capitulis Religiosorum.

In illis autem omnibus, & solis inuenitur potestas delegata, seu commissa ab habente potestatem ordinariam, quia iste potest eam, aliàs capacibus,delegare, vt patet ex cap.*cùm Episcopus* 7.de officio ordinarij in 6.

Obseruandum est primò excommunicatum,aut suspensum non toleratum non posse
21 licitè, neque validè exercere potestatem suspendendi(in quo Doctores conueniunt:) nec validè, etiam toleratum, adhuc quando prouocatur à fidelibus (& consequenter, neque licitè) quia non obligat suo præcepto, aut quasi præcepto, cum liberum sit subditis, non communicare cum illo in actibus iurisdictionis

dictionis, quibus est priuatus; ac proinde neque validè suspensione ligare; quia incursio illius supponit inobedientiam, quæ tunc non reperitur, quamuis non impleatur pręceptum excommunicati, aut suspensi, etiam tolerati.

Ob supra dictam rationem ordinarius excommunicatus, aut suspensus non toleratus, non potest, adhuc validè, suam potestatem suspendendi delegare, quia id est actus iurisdictionis; poterit tamen validè, quando est toleratus, etiam si illicitè id efficiat, vt quando ipse se ingerit; quia eo ipso, quod Ecclesia eum tolerat, relinquit sufficientem, vt possit validè exercere actum iurisdictionis (qui non sit præceptum) sub conditione tamen, si acceptetur.

Obseruandum est secundò ex capite primo de sententia excommunicationis in sexto, suspensionem non posse licitè fieri, nisi in scriptis, & causam suspensionis exprimendo: benè tamen validè, vt supponitur in eodem capite, in quo qui aliter fert suspensionem suspenditur, seu potius interdicitur per vnum mensem ab ingressu Ecclesiæ, & à diuinis Officiis. 22

***

DIFFI

DIFFICVLTAS IX.

Qui possint suspendi?

23 Conueniunt primò Doctores non Clericos, suspendi non posse, quia non Clerici non sunt capaces effectuum suspensionis; nec non baptizatos ob dictam rationem, & quia non sunt subditi Ecclesiæ: nec Summum Pontificem, quia etiam non est Ecclesiæ subditus: nec defunctos, nisi quoad aliquod ius ad fructus Ecclesiasticos, quod illis post vitam conueniat; posse tamen omnes alios Clericos, & solos viuos, quia isti sunt subditi Ecclesiæ, & capaces officij Ecclesiastici, & beneficij, à quibus fit suspensio; Episcopum tamen non comprehendi suspensione generaliter lata, nisi illius fiat expressa mentio, vt constat ex cap. *quia periculosum* 4. de sentent. excomm. in 6. quod Sayrus lib. 4. capite 12. & P. Auila extendunt ad Cardinalem non Episcopum, quia in sua Ecclesia est dignitate Episcopus.

Sayr. *P. Auil.*

Conueniunt secundò Doctores communitatem Ecclesiasticam (vt Collegium, aut Capitulum) suspendi posse immediatè, & secundùm se suspendendo illam, vt est vnum corpus, seu vt communitas est, à functionibus ipsi communitati, vt communitas est, conuenientibus, vt supponitur in cap. vnico *de sede vacante*, & in cap. *quia sæpe* 40. de electione in 6. quia etiam communitatibus secundùm se conueniunt officia, & beneficia: & etiam posse

suspen

ſuſpendi, quaſi mediatè, & ratione particularium perſonarum ſuſpendendo omnes perſonas in particulari illius communitatis à functionibus conuenientibus illis, vt particularibus perſonis, & etiam vtroque modo: 24
quia communitas vtroque modo ſumpta poteſt peccare, & eſt capax ſuſpenſionis, & non eſt prohibitum ſuſpendere communitatem, quamuis in capite *Romana* 5. de ſententia excommunic. in 6. ſit prohibitum excommunicare communitates.

Diſſentiunt tamen Doctores, an ſuſpenſione lata contra communitatem, vt communitas eſt, etiam ſuſpendantur inculpabiles, vt membra, & partes communitatis à functionibus conuenientibus illis, vt ſunt membra communitatis.

Non deſunt Doctores, qui partem negatiuam tueantur: quia ſuſpenſio eſt pœna impediens ius iam acquiſitum ab ipſis particularibus; ergo nequit incurri abſque propria culpa, aut defectu.

P. Suar. verò d. 28. & P. Ægid. d. 15. dub. 5. 25 *P. Suar.* P. Ægid.
partem affirmatiuam tradunt. Et meritò; quia particulares ſuſpendi, vt membra communitatis, non eſt per ſe puniri, ſed tantum per accidens participare pœnam communitatis, cuius ſunt membra, & per accidens puniri in his, quæ ſibi conueniunt vt partibus communitatis, quæ peccauit, quod non eſt contra rationem, ſicut nec quod filius per accidens puniatur infamia patris peccantis.

Suſpenſione verò lata contra communi-

tatem directa non ad communitatem, vt communitas est, sed ad particulares personas secundùm se non ligantur inculpabiles, vt contra Syluest. & contra quosdam Canonistas, docent Nauarr. cap. 27. num. 151. P. Ægid. & communiter Doctores: quia contra rationem est, quod quis absque propria culpa ob alienam, in se, & secundùm se, & per se puniatur, & iure acquisito ab ipso, vt particulari persona, priuetur, quod non tollit posse aliquem ob culpam alienam, nempe communitatis, aut capitis communitatis interdici ab eo, quod ei particulatim conuenit, nempe à celebrando, quia ab hoc non interdicitur, vt est formaliter vsus potestatis, & iuris, quod habet ad id, qua ratione ab eo impeditur suspensione, sed vt est quædam participatio, seu habitio rei diuinæ subiectæ dispositioni Ecclesiæ, quando adest aliqua rationabilis causa.

Nauarr. P. Ægid.

DIFFICVLTAS X.

Quibus modis possit impediri suspensio?

26 Circa hanc difficultatem dicendum existimamus omnia, quæ excusant opus à delicto, cui annexa est suspensio stricta (vt fertur regulariter) à culpa mortali, vt defectum plenæ aduertentiæ, & ignorantiam inuincibilem, siue iuris, id est prohibitionis, ob cuius transgressionem fertur, siue facti prohibiti, & etiam metum grauis mali, siue in corpore, siue in fama, & honore, siue in diuitiis, quando

opus,

opus, cui est annexa suspensio non est aliàs prohibitum iure naturali, impedire valorem suspensionis, quia suspensio strictè sumpta, quæ regulariter fertur non incurritur, nisi ob culpam mortalem, vt diximus difficult.7.

Addimus etiam ignorantiam probabilem ipsius suspensionis latæ ab ordinariis eam impedire, vt significatur in cap. *vt animarum* 2. de 27
Constitutionibus in 6. & etiam impediri per iustam appellationem factam ante incursionem ipsius suspensionis (nisi quando iudici concessum est, vt non obstante appellatione procedat in causa) non verò impediri, nec suspendi per appellationem sequentem post incursionem, quando suspensio est ab officio, vel ab ingressu Ecclesiæ, vt constat ex cap. *is cui* 20. de sententia excomm. n 6. quod addimus; quia suspensio à beneficio, & ab aliis distinctis ab officio, & ingressu Ecclesiæ suspenditur per appellationem sequentem, vt ex dicto cap. deducitur, dum dicitur: suspensionem ab officio, & ab ingressu Ecclesiæ non impediri per sequentem appellationem, & id tacetur de suspensione à beneficio, & ab aliis.

DIFFICVLTAS XI.

Quibus modis tollatur suspensio?

Conueniunt Doctores suspensionem, quæ 28
lata est vt censura, tolli per absolutio-

nem,sicut aliàs censuras, vt patet;latam verò in puram pœnam non posse tolli, nisi aut ex se ipsa impleto termino, siue temporis, siue operis, ad quem vsque fuit lata, quod potius est cessare,quàm tolli;aut per dispensationem ante impletum terminum.

Tunc autem suspensio fertur, vt censura, quando fertur ob contumaciam respectu Ecclesiæ, & medicinaliter, ita vt emendatione posita sit debita absolutio, vt quando fertur absolutè, & post admonitionem: tunc verò in puram pœnam quando fertur ad determinatum tempus,aut in perpetuum,quamuis feratur ob contumaciam, aut quando fertur ab homine, & non præcessit admonitio adhuc per legem, quamuis absolutè feratur, quia in nullo casu ex his, quamuis ponatur emendatio est debita ablatio.

DIFFICVLTAS XII.

A quo possit auferri suspensio?

29 CONueniunt Doctores suspensionem absolutè latam nullum determinando tempus,& eam,quæ fertur addendo *in perpetuum*, indigere aliquo,à quo auferatur. & idem est de ea, quæ fertur vsque ad aliquem terminum, vt auferatur ante illum, vt suspensio, quæ fertur vsque ad certum tempus, vt per mensem, vel vsque ad effectionem alicuius operis, vt quousque fiat satisfactio. Addidimus *vt auferatur ante illum*, quia eo tempore elapso,

elapso, aut eo opere facto ex se ipsa absque aliqua alia relaxatione, seu ablatione cessat, siue lata sit à iure, siue ab homine, siue vt censuræ, siue vt non censura (in quo contra nonnullos conueniũt communiter Doctores) quia tunc tantum fertur, & incurritur, vsque ad eum terminum, ergo eo termino elapso nequit amplius durare.

Est ergo difficultas, à quo possit auferri suspensio, quæ indiget auferri ab aliquo.

Circa quam dicendum est primo suspen- 30
sionem contra aliquem nominatim, seu specialiter latam ab homine, vt censuram, posse auferri ab ipso iudice latore (& consequenter ab eius successore, & ab eius superiore) vt patet, & non posse auferri ab aliis, aliàs perturbaretur tribunal iudicis ferentis.

Excipiuntur tamen duo casus, in quibus, iudex lator non potest. Primus est, quando Clerici suspenduntur ab officio à suis ordinariis: quia exhibuerunt sacramenta hæreticis denuntiatis, vel quia receperunt ab eis eleemosynas, vel oblationes, vel quia eis tradiderunt Ecclesiasticam sepulturam; quia ablatio dictæ suspensionis reseruata est Papæ, vt constat ex cap *excommunicamus* 13. de hæreticis. Secundus est, quando quis non conferens beneficia dignis, & postquam semel, ac iterum admonitus à Concilio prouinciali inuenitur culpabilis, suspenditur ab ipso Concilio à collatione benficiorum; quia iste nequit restitui, nisi à Papa, vel à suo Patriarcha, vt constat ex c. *graue nimis* 29. de Præbendis.

31 Secundò dicendum est suspensionem à iure latam, vt censuram, siue generalem, qua communitas, siue specialem, qua particulares personæ suspenduntur, posse quoties non reseruatur, auferri ab ordinario suspensi, vt efficaciter deducitur ex cap. *nuper* 29. de sent. excom. quia ex vna parte in absolutione illius, nullius tribunal turbatur, cum non fuerit lata ab homine, & ex altera eo ipso, quod non reseruatur videtur concedi inferiori, aut in eo relinqui facultas ad id; aliàs non esset necessaria reseruatio, si ordinarius non posset non reseruatam auferre: eam tamen non potest proprius parochus (& multò minus ordinarius confessarius) auferre; quia tantum habet iurisdictionem in foro interiori, seu sacramentali, in quo nequit suspensionem auferre, quamuis possit excommunicationem, quia suspensio non impedit absolutionem à peccatis, sicut impedit excommunicatio, & ob eandem rationem suspensionem, adhuc vt cẽsuram, quãuis specialem, & latam generaliter ab homine,
32 non potest auferre, nec ordinarius in foro sacramentali ob dictam rationem; benè tamẽ in foro exteriori adhuc specialem generaliter latam, quia ablatione illius, tribunal eam suspensionem ferentis non turbatur, cum persona sit incognita.

Tertiò dicendum est suspensionem latam non vt censuram, sed in puram pœnam, siue à iure, siue ab homine, adhuc generaliter, non posse auferri, nisi à potente dispensare in eo iure quando lata est à iure, & nisi à Papa quando

do lata est ab homine, seu à iudice, sicut neque iudex Papa inferior potest dispensare in alia pura pœna legis, nec in alia pura pœna lata per sententiam condemnatoriam etiam ab ipso, quia dicta suspensio non aufertur absolutione, sed tantum dispensatione, ad quam non est potestas in inferiore adhuc respectu pœnæ à se latæ, nec conceditur inferiori ex eo, quod non reseruetur, sed tantum ad absolutionem, quæ est debita eo ipso quod persona est bene disposita.

Episcopus tamen potest omnem suspensionem suorum subditorum prouenientem ex delicto occulto (id est ex delicto, nec notorio, nec manifesto, nec famoso, de quo in tractatu de irregular. ad finem) & non deductam ad forum contentiosum, quamuis Papę reseruatam, 33 auferre, vt constat ex Trident. sess. 24. cap. 6. de *Trident.* reformatione: & ex priuilegio potest quis absolui à suspensione, quæ est censura à iure, vel generaliter ab homine lata, quamuis Papæ reseruata per Bullam Cruciatæ, & per priuilegia nostræ Societatis.

DIFFICVLTAS III.

De nonnullis suspensionibus in particulari, quæ iure sunt latæ?

PRimo qui ordinatur ab Episcopo hæretico, aut schismatico, aut excommunicato non tolerato, aut à simoniaco iuridicè declarato, & qui ab Episcopo, qui dignitati Episcopali renuntiauit ordinem sacrum suscipit, manet suspensus ab ordine sic suscepto,

vt constat ex cap. 1. & 2. de schismaticis, & ex cap. 1. & 2. de ordinatis ab Episcopo qui, & ex
34 can. *si qui à simoniaco* 1. quæst. 1. & ex can. *ordinationes* 9. quæst. 1. & ex cap *per tuas* 35. de simonia.

Et quamuis non pauci existiment, dictam suspensionem etiam incurri ab omnino ignorante dictum defectum Episcopi, immeritò
Ægid. tamen, vt aduertit Ægid. num. 34. quia nulla suspensio, nec quæ est censura, nec quæ est pura pœna incurritur, nisi ob peccatum mortale, quod non committit ignorans inculpabiliter defectum Episcopi, & id exprimitur de ignoranter ordinato à schismaticis excommunicatis in canone *ordinationes* 9. quæst. 1. & de ignoranter ordinato à simoniacis in can. *si qui à simoniacis* 1. quæst. 1. & in dicto capite *per tuas*.

In cap. *autem* 1. de ordinatis ab Episcopo qui, vbi significatur ordinatum ignoranter inculpabiliter ab Episcopo, qui renuntiauit dignitati Episcopali, indigere dispensatione Episcopi, per dispensationem intelligenda est permissio Episcopi, qua cognita veritate permittat sic ordinatum vti ordine suscepto, vt aduertit Ægidius n. 32.

Secundò ordinatus ab Episcopo alieno absque licentia proprij manet suspensus ab ordine sic suscepto ad beneplacitum proprij Episcopi, & Episcopus ordinans manet suspensus per annum à collatione ordinum, vt de-
35 cernitur in Trid. sess. 23. cap. 8. de reformatione, nisi qui ordinatur, fuerit familiaris Episcopi

copi alieni ordinantis, & habentis Diœcesim, & non merè titularis, & fuerit per triennium commoratus cum illo, vt deducitur ex cap. 9. sequenti: quòd si Episcopus fuerit merè titularis manet suspensus à pontificalibus per annum, vt decernitur sess. 14. cap. 2. de reformatione, & familiaris ordinatus manet suspensus vt supra: & qui ante annum completum post vacationem sedis impetratis à Capitulo reuerendis ordinem sacrum suscipit, manet suspensus ad beneplacitum futuri Episcopi, nisi ad id fuerit arctatus ratione beneficij suscepti, aut suscipiendi, & ipsum capitulum manet interdictum, vt decernitur sess. 7. cap. 10. de reformatione: Episcopus quoque, qui in aliena diœcesi absque licentia expressa proprij ordinat, manet absolutè suspensus à Pontificalibus, & ordinatus ab ordine suscepto, vt decernitur in Trid. sess. 6. cap. 5. de reformatione.

Tertiò ordinatus scienter, aut ex ignorantia affectata ante legitimam ætatem, aut extra tempora, aut absque dimissoriis, manet suspensus ab ordine, sic suscepto per extrauagantem Pij II. confirmatam à Pio V. cuius facit mentionem P. Auila 3. p. disp. 5. dub. 7. ab ea tamen suspensione potest Episcopus absoluere, quamuis Sixtus V. in extrauagante *Sanctum, & salutare*, absolutionem illius reseruauerit Papæ; quia eam reuocauit Clemens VIII. in Constitutione, quam affert Sayrus lib. 4. in fine, nisi quoad simoniacè ordinatos. Sacerdos tamen sic simoniacè ordinatus non 36 P. Auil.

fit irregularis ex eo, quod consecret cum Episcopo ordinante, quia tunc eius ordinatio non est completa; quia nondum ei concessa est potestas absoluendi à peccatis; ac proinde tunc nondum incurrit suspensionem, quia hæc tantum incurritur ob peccatum completum ordinationis: imò Suar. disp. 31. sect. 1. & Ægid. excusat ab irregularitate canentes Epistolam, & Euangelium in eadem missa, quia actiones illæ non censentur fieri post ordinationem, quia ordinatio durare censetur, quamdiu durat missa in qua fit. Nos tamen id existimamus falsum, quia actiones illæ verè fiunt post iam perfectam ordinationem Subdiaconi, & Diaconi.

37 Quarto ordinans, aut præsentans ad ordinem accepta prius promissione, aut iuramento ab ordinato, quod non petet ab eo alimenta incurrit suspensionem per triennium, ordinans à collatione, & præsentans ab executione ordinum, & ordinatus ab ordine sic suscepto, donec à Papa dispensetur, vt exprimitur in cap. penult. de simonia, in cap. verò *per tuas* 37. de simonia ordinatus ad præsentationem cuiusdam, cui promisit se non petiturum alimenta, interdicitur ad superiores ordines ascendere, & in susceptis ministrare, etiamsi ignoret id esse illicitum, quod Suar. & Auila tantum existimant verum quoad forum exterius, quia in eo præsumitur deliquisse; nos verò etiam quoad forum interius, quando id culpabiliter mortaliter ignorauit, vt significat Glossa.

Qui

Qui verò titulo ficto, vt ficto patrimonio, 38
aut ficto beneficio, aut ficta pensione ordinatur; grauiter peccat, sed non incurrit suspensionem, vt contra Nauarr. cap. 27. num. 158. & Nauar.
contra Medinam in summ. cap. 11. §. 8 docent, P. Auila
P. Auila 3. p. disput. 5. dub. 5. & Ægid. dub. 5. num. 38. quia id nullo iure decernitur, quia canon *neminem*; & canon *Sanctorum* 70. dist. 70. vbi suspenduntur, qui ordinantur, absque titulo reuocati sunt per cap. *cum secundum* 16. de præbendis, ac proinde Trident. sess. 21. cap. 2. de reformatione, vbi requirens titulum ad ordinem sacrum suscipiendum se remittit ad pœnas antiquorum canonum contra eos, qui aliter ordinantur, non se remittit ad dictos canones *neminem*, & *Sanctorum*, vtpote reuocatos per aliud ius ante Trid. sed ad alios Canones, nempe ad supra citatos, de symonia, & ad alios vbi puniuntur ordinationes factæ absque titulo præsuppositis pactis simoniacis, aut eis æquiualentibus.

Qui autem ordinatur ab alieno Episcopo per literas dimissorias falsa relatione obtẽtas, incurrit suspensionem latam contra eum, qui ordinatur ab alieno Episcopo, sine licentia, aut dimissoriis proprij Episcopi; quia ordinatur absque veris, seu validis literis dimissoriis; non tamen incurrit suspensionem, qui ficto titulo iam ab Episcopo decretus ordinari, postea vera relatione, aut simplici petitione obtinet literas dimissorias; quia quod proximè mouet ad eas conferendas non est titulus fictus, sed vera relatio, aut simplex petitio.

Quintò

39 Quintò ordinans simoniacè manet suspensus à collatione omnium ordinum, & primæ tonsuræ, & à Pontificalibus & ab ingressu Ecclesiæ; ordinatus verò manet suspensus ab ordinibus sic susceptis absque vlla spe ascendendi ad superiores ordines, quæ pœnæ omni priuilegio ablato reseruantur Papæ, vt exprimitur in extrauagante Sixti V. relata à Sayro lib. 4. cap. 14. & in Constitutione Clementis VIII. relata ab eodem in fine eiusdem libri.

Sextò ordinatus per saltum est suspensus ab ordine sic suscepto, vt deducitur ex can. *solicitudo* 52. distinct. & ex capite vnico de Clerico per saltum promoto, & supponitur in Tridentin. sessione 23. capite decimoquarto de reformatione: in ea tamen suspensione potest Episcopus dispensare, si sic promotus non ministrauit (vt exprimitur in Tridentin.) quod additur, quia si ministrauit incurrit irregularitatem per violationem suspensionis, in qua solus Papa potest dispensare.

40 Septimò, qui post matrimonium contractum, quamuis non consummatum, suscipit ordines sacros aliter, quam in iure conceditur, manet suspensus ab ordine sic suscepto, & ab aliis suscipiendis; & à promotione ad beneficia: quam suspensionem, vel potius irregularitatem auferre potest Episcopus, si ordinatus Religionem ingrediatur, vt exprimitur in extrauagante *antiquæ* Ioannis XXII.

Octauò,

Octauò, qui ob percussionem Clerici excommunicatus suscipit ordines, manet suspensus à susceptis, à qua suspensione solus Papa absoluit, nisi religiosus, qui id aliquo modo ignoranter fecit, quem eius Prælatus absoluit, vt constat ex cap. *cum illorum* 32. de sent.excommunic.

Nonò Sacerdos, qui absque parochi licentia, cuiusuis priuilegij, aut consuetudinis intuitu sponsis benedicit, aut matrimonio coniungit manet suspensus quandiu ab Episcopo parochi absoluatur, vt decernitur in Trident.sessione 24.capite 1. de reformatione matrimonij: quod Suarez disputatione 31. sectione 3. limitat vt hæc suspensio tantum sit ab officio Sacerdotali: alij verò eam extendunt, & meritò, vt sit absolutè ab officio videlicet, & beneficio, quia absolutè traditur.

Decimò, Religiosus suscipiens ordinem sacrum in apostasia ab eo suspenditur in cap.vltimo de apostatis.

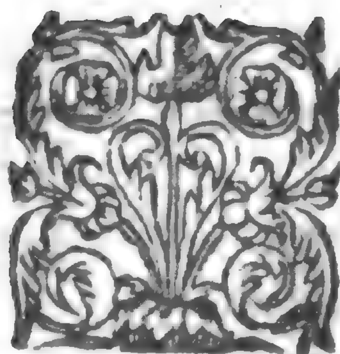
Omittimus plures alias suspensiones iure 41
latas, quia raro occurrunt, & videri possunt apud Suarez, Ægidium, & alios: aduertimus tamen plures suspensiones à nonnullis afferri, quæ verè non sunt præsertim, eam, qua dicunt esse suspensum Clericum, qui est publicus peccator, præsertim concubinarium, quod esse falsum deducitur ex Tridentin. sessione 21. capite decimoquarto de reformatione: sodomita quoque non est suspensus, vt aduertit Ægidius numero 56.

quamuis

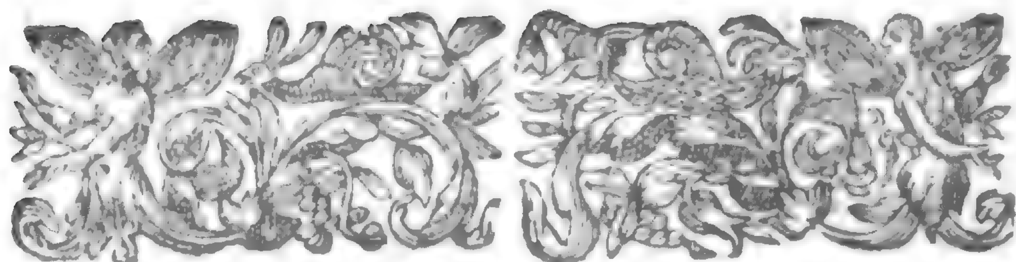
quamuis Pius V. sua Constitutione 70. tale nefas exercentes omni beneficio, officio, dignitate, & priuilegio clericali priuet, quia hæc constitutio non obligat ante sententiam iudicis; præsertim sodomitam occultum, vt aduertunt Suarez, & Ægidius: imò ea constitutio, & pœna frequentiam, seu exercitium requirit.

42

* * *

TRACTA

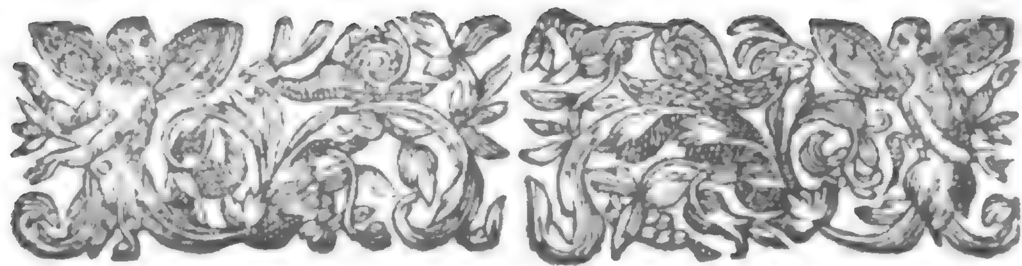
TRACTATVS DE DEPOSITIONE, ET DEGRADATIONE.

DEPOSITIO est priuatio Ecclesiastica ab omni officio, & beneficio Ecclesiastico, in perpetuum absque spe restitutionis, retento priuilegio Canonis, & fori, quæ etiam dicitur degradatio verbalis. Degradatio verò realis, seu actualis (quæ absolutè, & simpliciter dicitur degradatio) est priuatio, qua depositus, seu verbaliter degradatus priuatur solemniter omni officio, & beneficio Ecclesiastico, omnique priuilegio Clericali in perpetuum, & absque spe restitutionis, vt constat ex c. 2. de pœnis in 6. Vnde degradatio actualis, seu realis, est solẽnis executio depositionis, & super eam addens priuationem Clericalis priuilegij, quæ vt deducitur ex Trid. sess. 13. c. 4. de reform. tantum potest fieri ab Episcopo consecrato; depositio verò fieri potest à iudice ordinario generali; ac proinde ab Episcopo confirmato à Papa, quãuis nõ consecrato, & à Vicario generali illius, quando depositio est Sacerdotis non Episcopi; quia depositio Episcopi tantum fieri potest à Papa. 1

Quia

Quia verò priuatio,quæ fit depoſitione, & degradatione, quamuis feratur ob peccatum commiſſum,non fit in punitionem illius,ideo depoſitio, & degradatio non ſunt cenſuræ, quia ſcilicet non ſunt pœnæ. Depoſitio enim, quamuis lata ob peccatum, non fit vt ea puniatur peccatum, ſed fit ad euitandum nocumentum,quod poſſet Eccleſiæ euenire,ſi perſona,quæ tale peccatum commiſit non deponeretur, & degradatio fit ad euitandam ignominiam, quæ eueniret ſtatui Eccleſiaſtico, ſi vir Clericali dignitate inſignitus traderetur brachio ſæculari non facta degradatione, & non fit ad puniendum peccatum.

Conſtat ergo,quod quamuis depoſitio in eo conueniat cum ſuſpenſione, quod vtraque ſit priuatio ſolis Clericis conueniens; ab ea tamen differt primo,quod depoſitio non ſit pœna,ſuſpenſio verò ſit pœna.Secundò quod depoſitione nō tantum impeditur vſus,ſed etiam aufertur poteſtas, quæ poteſt ab Eccleſia auferri,& quæ auferri non poteſt vt poteſtas ordinum, quaſi aufertur habendo perſonam quaſi habilem,& ineptam ad vſum:ſuſpenſio-
45 ne verò tantum impeditur vſus poteſtatis. Tertio quod depoſitio ſemper fit in perpetuum abſque ſpe reſtitutionis; ſuſpenſio verò non ſemper, quamuis fieri poſſit: & quando fit ſaltem diſtinguitur à depoſitione quoad duo priora iam dicta.

TRACTATVS DE INTERDICTO.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Quid sit interdictum?

T à nomine ipso exordiamur, interdictum non sumitur in præsenti generaliter pro prohibitione superioris in quacumque materia, sed sumitur specialiter pro quadam pœna priuatiua diuinorum imposita per modum censuræ, vt sumitur in cap. *quærenti* 20. de verb. signific. 1

Ad rem ergo accedendo, *interdictum est censura, qua prohibentur diuina officia, & certa sacramenta actiuè, & passiuè & Ecclesiastica sepultura.* Est autem interdictum censura, vt constat ex cap. *quærenti* 20. de verbor. significat. quia est pœna medicinalis bono spirituali priuans, & continetur sub censura tanquam sub genere, in quo conuenit interdictum cum aliis censuris, nempè cum excommunicatione, & suspensione, vt constat ex dicto capite; reliquæ verò particulæ ponuntur pro differentia, quia eis

differt ab excommunicatione, & suspensione,
2 quia excommunicatio priuat omnibus dictis, quibus priuat interdictum, & etiam alliis, & suspensio nō priuat omnibus, quibus interdictū, priuat tamē aliquibus ex illis, & etiā aliis, & eisdem, quibus priuant excōmunicatio, suspensio, & interdictum non priuant eodem modo, sed diuerso: ex quo differentia quasi specifica inter excommunicationem, suspensionem, & interdictum, desumitur, quia excommunicatio priuat illis, vt pertinent ad communicationem communem fidelium, & suspensio quatenus sunt vsus, & exercitium potestatis Clericalis; interdictum verò priuat illis secundùm se, quatenus sunt quædam bona, quæ possunt participari, seu haberi.

DIFFICVLTAS II.

Quotuplex sit interdictum?

3 INterdictum est triplex: quia aliud est personale, quod scilicet immediatè afficit personam, ei prohibendo participationem diuinorum in omni loco: & aliud est locale, quod scilicet quasi immediatè afficit locum, & personas mediatè, ratione videlicet loci, quia scilicet sunt in eo loco, prohibendo, ne in eo diuina fiant; aliud est mixtum quod continet personale, & locale, quo personæ & locus interdicuntur, quod verè est vnum, tertium coalescens ex vtroque dicto indiuisibiliter contra locum, & contra personam latum.

Dein

Deinde interdictum tam personale, quàm locale est duplex: alterum est generale, & alterum speciale, seu particulare.

Interdictum personale generale est, quo interdicitur communitas, quatenus constituit vnum corpus, vt populus, & exercitus, imò etiam Collegium in populo contentum, vt contra Auilam docent Henriquez capite 41. num. 3. quia etiam est communitas constituens vnum corpus; hoc autem interdicto comprehenduntur omnes illius communitatis, quatenus sunt membra, seu partes illius, ita vt quandiu sunt membra illius sint interdicti in quouis loco, & quando desinunt esse membra illius desinunt esse interdicti, nisi personæ culpabiles sint, quia istæ non eo ipso desinant esse interdictæ, quia etiam sunt particulariter interdictæ, vt dicemus difficultate quarta; interdicto tamen generali personali communitatis priuantur personæ illius non actione aliqua propria communitatis, sicut fit per suspensionem communitatis, quia nulla actio earum, quibus priuat interdictum conuenit communitati, bene tamen actiones, quibus priuat suspensio. 4

Interdictum personale particulare est, quo vna persona vel plures, vt particulares personæ interdicuntur, & non, vt sunt membra communitatis: est autem interdictum personale, non solum quando plures illæ personæ nominantur, seu interdictum specialiter fertur, sed etiam quando non nominantur, seu quando interdictũ generaliter fertur: vt quan-

do dicitur:interdicuntur omnes, qui tale furtum fecerint, aut qui tale furtum fecerunt: quia in vno,& in altero casu non interdicuntur,vt sunt membra communitatis,sed vt sunt particulares personæ.

Interdictum locale generale est,quo locus, qui à communitate occupatur interdicitur, vt prouincia,villa,& castrum.

5 Interdictum locale particulare est quo interdicitur vnus locus,vt vna Ecclesia,imò plura loca,vt particularia loca,vt plures Ecclesiæ: vt particulares Ecclesiæ,& non vt sunt membra loci communitatis,nempè prouinciæ, aut villæ, seu non vt contentæ sub aliquo loco, quasi,& per modum vnius illas continente ea proportione, qua diximus dè interdicto personali particulari.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm posito interdicto locali censeatur positum personale,& è contra?

6 CONueniunt Doctores, posito interdicto locali,siue generali, siue particulari non censeri positum personale, nisi tantum respectu illius personæ, aut illarum personarum, ob cuius, aut ob quarum culpam positum est interdictum locale, vt constat ex capite *si sententia* 16. de sententia excommunicationis in 6. & posito interdicto personali particulari non censeri positum aliquod locale, vt ex se patet.

E

Est tamen difficultas an posito interdicto personali generali etiam censeatur positum locale, id est, an interdicto personaliter populo, etiam censeatur interdictus locus populi, videlicet villa.

Couarr. in cap. *alma mater* p. 2. §. 1. num. 7. & Henriquez cap. 42. in fine partem affirmatiuam tuentur, quia alias in loco populi interdicti, nempè in villa, possent clerici diuina officia solemniter, & apertis ianuis celebrare. Couarr. Henr.

Nauarr. verò capit. 27. num. 167. & Ægidius diffic. 17. num. 20. partem negatiuam tradunt. Et meritò; quia interdictum personale, etiam generale, est omnino distinctum, & independens à locali; ac proinde in loco populi interdicti possunt clerici diuina officia solemniter, & apertis ianuis celebrare, etiamsi aliquando per accidens non liceat, quando scilicet nequeant non admitti interdicti ad templum, aut ad partes templo vicinas. 7 Nauarr. Ægid.

DIFFICVLTAS IV.

Quæ personæ comprehendantur interdicto personali?

NOn procedit difficultas de interdicto personali speciali, quia eo tantum comprehenduntur personæ ad quas immediatè, & ratione sui dirigitur interdictum, siue exprimantur, vt interdicto specialiter lato, siue non exprimantur, vt fit interdicto generaliter lato. 9

Circa interdictum ergo personale conueniunt Doctores interdicta communitate, v. g. populo, interdici omnes personas talis communitatis, tam inculpabiles, quàm culpabiles, vt constat ex cap. *si sententia* 16. de sentent. excom. in 6. (exceptis tamen Episcopis, vt constat ex cap. *quia periculosum* 4. de sentent. excommunic. in 6.) in quo nulla fit iniuria inculpabilibus, etiam si eo interdicto impediantur ab eo, quod eis particulatim conuenit, adhuc à celebrando; quia ex vna parte ab eo non impediuntur, vt est vsus iuris acquisiti, qua ratione impedit suspensio, sed vt est quædam participatio, seu habitio rei diuinæ subiectæ dispositioni Ecclesiæ, quando adest rationabilis causa, & ex altera adest rationabilis causa, quia id est maximè expediens Ecclesiæ ad sui defensionem.

9 Est tamen discrimen inter innocentes, & nocentes communitatis generaliter interdictæ, quod vt deducitur in dicto cap. *si sententia*. Innocentes tantùm sunt interdicti vt membra communitatis; ac proinde eo ipso, quod mutatione domicilij, aut aliter desinant esse membra communitatis, desinent esse interdicti absque aliqua alia relaxatione, sicut qui post communitatem interdictam fiunt membra illius communitatis, fiunt interdicti sententia antea lata contra communitatem, culpabiles verò seu nocentes etiam sunt interdicti, vt particulares personæ; ac proinde quamuis desinant esse membra illius communitatis manent interdicti.

Id

Id autem quod diximus, nempè interdicto generali personali communitatis comprehendi omnes personas illius communitatis, est verum, quamuis personæ sint absentes, quia quamuis sint absentes, etiam pertinent ad eam communitatem; ac proinde quando populus interdicitur, etiam interdicuntur habitantes in suburbiis, & in ędificiis continentibus, quia quamuis ibi habitent, sunt partes illius populi, imò (vt contra non paucos docent Henriq. cap. 42. & Syluest.) personæ, quæ habent domicilium in oppido populi interdicti, quamuis habeant domicilium in altero oppido populi non interdicti, & actu habitent in eo; quia etiam verè sunt membra populi interdicti; & etiam comprehenduntur pueri ratione vtentes, non tamen infantes, nec amentes, quoad effectus interdicti in prohibitione consistentes, non quia sunt innocentes, sed quia sunt 10
incapaces prohibitionis; benè tamen quoad priuationem sepulturæ; quia huius priuationis sunt capaces, ex qua priuatione in alios fideles redundat indirectè prohibitio sepeliendi illos in loco sacro.

Nec dicto interdicto comprehenditur ille qui illud posuit, quia nullus potest se ipsum punire: quia non habet iurisdictionem coactiuam in se ipsum; bene tamen comprehenditur interdicto locali iam particulari, quàm generali non immediatè ex ipso interdicto ob rationem dictam.

Nomine populi interdicti non cōprehēduntur clerici (ac proinde multò minùs religiosi)

nec è contra nomine cleri interdicti comprehenditur populus, vt dicitur in dicto capite *si sententia*: quia clerus, & populus sunt distinctæ communitates, vtpote quæ distinctis legibus gubernantur. Nomine tamen vniuersitatis interdictæ etiam comprehenduntur clerici, vt contra Syluest. & Angelum docent Auila vbi supra, & Ægidius num. 10. imò etiam religiosi qui sunt membra illius, quia omnes prædicti efficiũt eam communitatẽ & nomine familiæ interdictæ etiam cõprehẽduntur clerici familiæ, quia etiã clerici sub familia cõprehenduntur, quia tamen familia non est propriè cõmunitas, quamuis sit alicuius magnatis, quia non regitur propriis legibus, aut regulis perpetuis, ideò interdictum familiæ, quamuis magnatis, non est generale, sed particulare, vt contra Ægidium aduertunt Sayrus, & Auila vbi supra, ac proinde persona familiæ semel interdicta, quamuis desinat esse illius familiæ manet interdicta, quia est particulariter interdicta, & non generaliter, vt membrum communitatis: nec nomine populi interdicti comprehenduntur, qui studiorum, aut negotiorum causa in loco dicti populi commorantur, quamuis diutius commorentur, vt aduertunt Sayrus, Auila, & Ægidius: quia isti non sunt membra illius populi.

11 *Auil.* *ÆGid.* *Sayr.* P. *Auil.* *Sayr.* *Auila.* *ÆGid.*

12 Et nomine cleri interdicti non comprehenduntur religiosi, quamuis clerici, nisi qui habent beneficium, ratione cuius efficiunt vnum corpus cum clericis sæcularibus, vt contra Couarr. 2. p. §. 1. aduertunt Sayrus, Auila, & Ægi

Ægidius vbi ſupra, quia religioſi ſunt diſtincta communitas, à communitate Clericorum ſæcularium, quæ nomine cleri ſignificatur, quia religioſi. & clerici ſæculares habent diſtinctas, & peculiares conſtitutiones, quibus peculiariter gubernantur. Nomine tamen cleri interdicti poſt Trident. ſeſſ. 23. c. 6. de reformatione nõ cõprehenduntur, qui non gaudẽt priuilegio fori etiam ſi gaudeãt priuilegio canonis.

DIFFICVLTAS V.

Quæ loca comprehendantur interdicto locali.

COnueniunt Doctores interdicto locali 13
generali oppidi etiam comprehẽdi ſuburbia, & ædificia continentia, vt decernitur in cap. *ſi ciuitas* 17. de ſent. excomm. in 6. Ideò autem voluit Pontifex in hac materia, quamuis odioſa, nomine oppidi comprehendi prędicta, ne ſententia interdicti ferè fruſtretur, quia ciues facile poſſunt ad ſuburbia, & ædificia continentia ad diuina celebranda, & audienda conuenire, quod communiter Doctores exiſtimant verum, quamuis ſuburbia, & ædificia non ſint ſubiecta Dominio temporali oppidi interdicti, ob cuius culpam fuit interdictum; quia id Pontifex abſolutè, & abſque vlla limitatione decernit, & quamuis non ſint in iuriſdictione Eccleſiaſtica interdicentis, quia eodem modo interdictum fruſtraretur: in hoc autem caſu interdictum extenditur ad ea loca non iuriſdictione ordinaria interdicentis, ſed

aut delegata à Pontifice, aut iure communi lata ab ipso in dicto cap. Illa autem ædificia ad hunc effectum dicuntur continentia, quæ ita propinqua sunt oppido, vt facile, & commodè possit adiri à populo, vt quando est maior coniunctio ad oppidum, quàm vnius milliarij, quę arbitrio prudentis discernenda est.

Et ob dictam rationem, quando oppidum generaliter interdicitur, etiam interdicuntur Ecclesiæ exemptæ à iurisdictione Episcopi, vt religiosorum; quia scilicet aliàs frustraretur interdictum oppidi, quod iam præcepit Trident. sess. 25. cap. 12. de reformatione. Quando verò omnes Ecclesiæ oppidi speciali interdi-
14 cto ab ordinario interdicuntur, non interdicuntur Ecclesiæ exemptæ, quia istæ non possunt ab ordinario specialiter interdici.

Et ob supra dictam rationem decernitur in dicto capite *si ciuitas*, quod quando Ecclesia aliqua interdicitur, eo ipso interdicitur capella ipsi contigua, & cæmeterium ipsi contiguum, secus verò quando non sunt contigua.

Obseruandum est, vt aduertunt communiter Doctores, interdictis generaliter terris alicuius Domini, eo ipso intelligi interdictam omnem terram in quā habet iurisdictionem, quamuis ei sit data in feudum, aut emphiteusim, aut in dotem vxoris, aut in vsumfructum; non tamen eam quam habet in pignus, quia iste nullo modo illius, nec eam, cuius tantum habet dominium directum, vt est terra,
15 quam aliis dedit in feudum, quia tali interdicto non puniretur ipse; nec eam terram, quam

ac

acquirit post latum interdictum, vt contra Ægi.& alios docent P.Aui.5.p.dis.1.dub.3.Syluest.& Sayr.quia sententia non extenditur ad futura,quādo in ea id non exprimitur, aut indicatur:est tamen discrimē inter personas,quę de nouo adueniunt populo generaliter interdicto, & inter terram de nouo à Domino acquisitam, quod hæc non sit pars terræ antea interdictæ,personæ verò illæ fiunt pars populi antea interdicti;& ideò fiunt interdictæ, non verò terra illa. *P. Auila. Siluest. Sayr.*

Terra tamen illa, quā Dominus alienat desinit esse interdicta,vt contra Sayr. & Auil. docēt Ægi.& alij,quia alienatione desinit esse illius,& solū erat interdicta quatenus erat illius. *Ægid.*

DIFFICVLTAS VI.

Quos effectus habeat interdictum?

SVpponimus interdictū posse ab ipso latore limitari quoad effectus,quia non sunt iure connexi sicut sunt effectus excōmunicationis. 16

Conueniunt ergo Doctores interdicto absolutè, & absque vlla limitatione lato, quod est integrum,tria prohiberi.Primò celebrationem, seu publicam dictionem diuinorum officiorum,& etiam auditionem eorum publicè, non priuatim dictorum.Secundò aliqua sacramenta, præsertim eorum susceptionem. Tertiò Ecclesiasticam sepulturam, vt constat ex cap.*si sententia* 16. & ex cap.*si ciuitas* 17. & ex capite *alma mater* 24. de sententia excomm. in 6.

in 6.& ex cap.*responso* 43. de sentent. excomm. & ex cap. *quod in te* 11.de pœnitentiis, & remissionibus.

DIFFICVLTAS VII.

De primo effectu interdicti?

12 PRimus ergo effectus interdicti integri est prohibitio celebrationis,& auditionis officiorum diuinorum celebratorum, ea autem dicuntur diuina officia,quæ nomine Ecclesiæ, seu à clerico,vt ministro publico fiunt,non verò, quæ fiunt priuato modo quo à laicis fieri possunt, & solent sine respectu ad ritum Ecclesiasticis proprium,de quo videri possunt P. Suar.d.34.sect.3.& P.Auila 5.p.disp.4.sect.1.

P. *Suar.* P. *Auila.* Circa quem effectum iure antiquo tempore interdicti localis generalis concessum erat clericis pastoribus in capite *permittimus* 57. de sentent.excomm.semel in hebdomada missam celebrare pro conficienda Eucharistia seruanda pro infirmis,& in cap.*quod in te* 11. de pœnitentiis,& remissionibus concessum erat clericis in Ecclesiis conuentualibus horas canonicas legere, non cantare, & non pluribus quam tribus simul, iam tamen iure nouo Bonifacius 8.in cap.*alma mater* 24.de sentent. excomm.in 6.Concessit primò, vt omnes mini-
13 stri Ecclesiæ non interdicti personaliter possint tempore interdicti localis missas quotidie celebrare in Ecclesiis, & monasteriis, & alia diuina officia, sicut si non esset interdictum, ianuis

ianuis tamen clausis, & exclusis excommunicatis, & interdictis, & campanis non pulsatis, & summissa voce, ita vt extra Ecclesiam audiri non possint, in quo cap. (sicut & in aliquibus aliis) nomine diuinorum officiorum non intelliguntur administratio, & susceptio sacramentorum, vt ex contextu deducitur.

Dicta ergo concessio tantum facta est pro 18
interdicto locali, vt constat ex contextu, & non speciali, sed pro generali, vt docent communiter Doctores, & deducitur ex ipso contextu, & ex fine Pontificis, & ex vsu, & fit pro Ecclesiis, etiam hospitalium, & monasteriis vbi ordinariè fideles solent ad id congregari; non verò pro aliis locis extraordinariis, quamuis approbatis ad celebrandum sacrum, vt pro oratorio approbato: quia non dicuntur Ecclesiæ, nec monasteria: & in dicto cap. vbi fit dicta concessio, tantum fit mentio Ecclesiarum, & monasteriorum: & multò minùs pro locis non priuilegiatis: Sayrus ergo, & Auila, qui di- *Sayr.*
cunt dictam concessionem fieri pro omnibus *Auila.*
locis, etiam in quibus aliàs secluso interdicto, possunt diuina celebrari, nimis extendunt concessionem Pontificis. Existimamus ergo extra dictas Ecclesias, & monasteria non posse missas quotidiè celebrari, nec officia diuina conuentualiter dici.

Et dicta concessio fit clericis, quia fit mini- 19
stris Ecclesiæ, quibus ex officio conuenit diuina celebrare, aut eis inseruire, cùm Pontifex velit in Ecclesiis, & monasteriis officia diuina solita dici, ac proinde etiam fit omnibus

bus personis religiosis, etiam fœminis, & etiam personis non religiosis deputatis ad seruiendum diuinis officiis, vt sacristis. Fit autem omnibus clericis, etiam minoribus tantum ordinibus initiatis imò & prima tantum tonsura non coniugatis, quia omnes isti sunt ministri Ecclesiæ, non tamen coniugatis, quia omnes isti sunt ministri Ecclesiæ, non tamen coniugatis, quamuis non bigamis, & quamuis gestantibus tonsuram, & habitum clericalem, quia isti non gaudent, nisi priuilegio canonis, & fori, vt constat ex cap. vnico de clericis coniugatis in 6. quod verum existimamus contra Auilam, quamuis ex mandato Episcopi alicui Ecclesiæ inseruiant, dum non sint deputati ad inseruiendum diuinis officiis; & fit etiam clericis extraneis alterius Ecclesiæ, aut monasterij: ita tamen prædictis permittitur celebratio diuinorum, vt crediderim eis non permitti purè assistere, nisi assistant quasi ministri, seu
20 quasi vnus ex dicentibus, aut inseruientibus, quãuis re ipsa nec dicant, nec inseruiant, sicut solent nonnulli canonici assistere, quia eis tantum conceditur celebratio diuinorum: & ob hanc rationem Auila existimat sacerdotem non posse communicare de manu aliena, quia ei tantum permittitur celebrare.

Prædicta tamen concessio fit cum quatuor moderationibus, prima est, quod id fiat ianuis clausis. Secunda quod fiat submissa voce, ita vt moraliter non possit à forinsecis audiri, aut videri. Tertia quod fiat non pulsatis campanis, subintelligitur autẽ à Doctoribus ad conuocandum

candum populum ad diuina officia. Vnde non prohibetur pulsatio cãpanæ, quoad concionẽ, nec quoad salutationem angelicam, nec quoad designandas horas diei, nec videtur prohibita pulsatio campanulæ dum eleuatur Eucharistia (etiam si DD. communiter oppositum doceãt) quia non fit ad conuocandum populum, sed ad captandam attentionem, iam existentium in templo, & assistentium sacrificio, vt adorẽt Eucharistiam. Quarta est, quod excludantur excommunicati, & interdicti: vbi per interdictos etiam intelliguntur, qui causam interdicto non dederunt, & tantum sunt interdicti ratione ipsius loci: aliàs interdictum generale locale ferè relaxeretur in totũ, quod satis insinuatur in textu, dum ante dictam concessionem dicitur, quod non fiat relaxatio interdicti, nec quoad delinquentes, quamuis iam pœnitentes, & paratos satisfacere, nec quoad eos, qui non deliquerunt, nisi tantum, quod eis, etiam sanis, conferatur sacramentum pœnitẽtiæ. Cui accedit quod postea innocentes etiam dicuntur interdicti, quia innocentes certis quibusdam festiuitatibus permittuntur accedere ad altare, non verò illi qui causam interdicto dederunt. 21

Vnde laici, qui non habent priuilegium; quamuis innocentes non possunt diuinis officiis assistere: nihilominus carentes vsu rationis non sunt excludendi, vt contra Nauarr. docent Auila, & Ægidius; tum quia isti non sũt capaces prohibitionis, tũ etiã, quia nõ assistũt humano modo, & assistẽtia tantũ humana prohi- *Auil.* *Ægid.*

prohibetur, & ob hanc posteriorem rationem non sunt excludendi interdicti dormientes, si constet eos non esse euigilaturos tempore officiorum, nec excludendi sunt adulti innocentes habentes priuilegium Bullæ, aut aliud: imò isti diebus festis tenentur audire sacrum,

Henriq. vt contra Auilam, & Ægidium docent Henri-

Sot. quez lib.13.cap. 48. & Sotus in 4. distinct. 22. quæst. 3.art.1. quia eo priuilegio aufertur prohibitio assistendi, hac autem ablata præceptum assistendi, ipsa prohibitione impeditum, expeditur, reuiuiscit, & obligat (aliàs clerici priuilegiati in dicto capit. *alma mater* non tenerentur) quia quamuis possimus non vti priuilegio, quando non est præceptum oppositi, secus tamen quando est.

22 Obseruandum est, quando alicui particulari conceditur priuilegium celebrandi, aut assistendi diuinis, etiam ipsius familiares domesticos posse cum eo assistere, vt expresse conceditur in cap. *licet* 11. de priuilegiis in 6. non tamen familiares communitatis priuilegiatæ, vt dicitur in eodem capit. quamuis possint familiares proprij singularum personarum communitatis: per familiares autem domesticos intelliguntur non omnes familiæ, vt quidam immeritò volunt, sed tantum qui Dominum

Nauar. comitari solent, vt docent Nauarrus cap. 27.

Auila. num. 180. Auila: & Ægidius, quod est verum,

Aegid. etiamsi habitent extra domum: imò loco eorum, qui ob absentiam, vel ægritudinem non comitantur Dominum, possunt assumi alij.

Circa eundem primum effectum interdicti conce

conceditur secundo in dicto cap. *alma mater*, vt in festiuitatibus Natiuitatis Domini, Resurrectionis, Pentecostes, & Assumptionis Virginis (quibus Martinus V. addidit festiuitatem corporis Christi & Eugenius IV. totam octauam) diuina officia solemniter celebrentur, ac si non esset interdictum, exclusis tamen excommunicatis, sed non interdictis, ita tamen, vt qui causam interdicto dederunt non appropinquent alteri, vbi nomine interdictorum comprehenduntur, etiam localiter tantum interdicti, vt ex contextu ipso deducitur. 23

Circa hanc secundam concessionem est difficultas primò, an per festa Paschatum intelligantur primi tantum dies.

Henriquez cap. 47. & Suar. disp. 34. sect. 1. docent tantum intelligi primos dies, quia in Paschate Natiuitatis, secundus dies est festum sancti Stephani, ac proinde idem videtur de aliis Paschatibus. 24 *Henriq.* *Suar.*

Sotus verò in 4. dist. 22. quæst. 3. art. 1. & Auila 5. part. disp. 4. sect. 2. dub. 9. docent, & meritò, comprehendi omnes dies festiuos, & in primis in Paschate Resurrectionis, & Pentecostes, id non potest negari, quia omnes illi dies festiui tantum pertinent ad ea mysteria, & in eorum honorem obseruantur: in Paschate quoque Natiuitatis negandum non est reliquos dies festiuos post primum siue duos, siue tres etiam pertinere ad festiuitatem Natiuitatis, quamuis principalius ad alios sanctos, & obseruari non tantum in *Sot.* *Auil.*

eorum honorem, sed etiam in honorem Natiuitatis: quia quamuis in honorem sanctorum non obseruarentur, etiam obseruarentur in honorem Natiuitatis saltem duo post primum, sicut fit in aliis Paschatibus: & vt obseruetur tertius dies post primum, vbi obseruatur, non parum iuuat Natiuitas Christi.

Incipiunt autem singuli dicti dies festiui à primis vesperis, quia inde incipiunt eorum solemnitates quoad celebrationem, exceptis festiuitatibus Resurrectionis, & Pentecostes,
25 quæ incipiunt à missa vigiliæ, quia in earum vigiliis missa per anticipationem fit de ipsis festiuitatibus, finiuntur autem festiuitates singulorum dierum in completorio inclusiuè, & non in secundis vesperis, vt contra non paucos docent Auila & P. Ægid. quia completorium etiã pertinet ad celebrationẽ illius diei.

Auila. *P. Ægid.*

Circa eandem secundam concessionem secundò est difficultas, an in his festiuitatibus tantum permittantur missa, & alia diuina officia, an etiam communio.

Supponimus, eis, qui dederunt causam interdicto locali generali, qui eo ipso sunt personaliter interdicti, non permitti communionem, quia eis non permittitur accedere ad altare, absque quo modo ordinarior non est communio.

Circa alios, qui tantum sunt localiter interdicti, Suar. disp. 33. sect. 1. & Ægid. docent eis permitti communionem, quia eis permittitur participatio diuinorum, sub quibus com

Suarez. *Ægid.*

comprehendi videtur communio.

Auila verò 5.p.dist.4.sect.2.dub. 12. & Syl- 26
uest. verbo *interdictum* 5. num. 3. docent, eis *Auil.*
non permitti communionem. Et meritò; quia *Syluest.*
eo interdicto prohibita est communio, & in cap. *alma mater* tantum conceditur celebratio missæ, & aliorum diuinorum officiorum, ac proinde quando in eo permittitur participatio diuinorum, non conceditur aliquid noui, sed participatio dictorum, cuius signum est, quod ea diuinorum participatio etiã permittitur personaliter interdictis, quibus non permittitur accedere ad altare.

DIFFICVLTAS VIII.

De secundo effectu interdicti?

SVpponimus interdicto etiam prohiberi aliqua sacramenta, præsertim eorum susceptionem, vt constat ex cap. *si sententia* 16. de sent. excom. in 6. & ex c. *responso* 43. de sentent. excom. sed non omnium, quia non prohibetur baptismus, nec confirmatio, vt constat ex cap. *quoniam* 19. de sent. excom. in 6. imò nec solemnitates eorum, vt ex eodem deducitur, nec prohibetur sacramentum pœnitentiæ, non tantum constitutis in articulo mortis, sicut
nec olim, sed nec sanis; quia id conceditur in 29
capite *alma mater* exceptis, qui aliqua culpa causam interdicto dederunt, nisi prius de delicto satisfaciant, aut dent sufficientem cautionem de satisfaciendo, aut si neutrum

possint, iurent se, quam primum possint, satisfacturos, aut adiuturos quantum possint, vt Ecclesiæ satisfiat à delinquentibus, vt dicitu in c. *alma mater*.

Avila. Aegid. Nec prohibetur sacramentum matrimonij, vt contra nonnullos docent Auila 5. part. disp. 4. sect. 1. dub. 6. Ægid. disp. 1. num. 48. & communiter Doctores, quia quamuis in c. *si sententia* 16. de sent. excomm. in 6. generatim prohibeatur susceptio sacramentorum exceptis casibus in iure expressis, & sacramentum matrimonij non excipitur; id tamen intelligitur de sacramentis commissis administrationi Ecclesiæ: administratio autem sacramenti matrimonij non est commissa Ecclesiæ seu ministris ab ipsa ordinatis, aut deputatis, sed tantum ipsis contrahentibus; benedictiones tamen nuptiales fieri non possunt, quia sunt officia diuina.

28 Prohibetur tamen communio absque celebratione adhuc sacerdotibus, vt contra Suar. & Ægid. docent Auila, & alij: quia iure antiquo etiam erat prohibitum sacramentum Eucharistiæ, quia non erat exceptum, nisi constitutis in articulo mortis, vt constat ex cap. *quod in te* 11. de pœnit. & remissionibus & ex cap. *permittimus* 57. de sent. excomm. in cap. autem *alma mater* tantum permittitur celebratio missæ non communio more laicorum. Auila.

Prohibetur etiam extrema vnctio adhuc clericis, non tamen religiosis mendicantibus, nec religiosis nostræ Societatis ex priuilegio, nec

nec habentibus Bullam Cruciatam: imò etiam his qui habent Bullam non prohibetur sacramentum ordinis, quod etiam interdicto prohibetur, quia habentes Bullam possunt omnia sacramenta suscipere.

DIFFICVLTAS IX.

De tertio effectu interdicti?

SVpponimus interdicto priuari corpora sepultura sacra, seu Ecclesiastica (non tamen non sacra, seu non Ecclesiastica) vt constat ex cap. *quod in te* 11. de pœnitent. & remissionibus; nihilominus interdictus, semel sepultus, quamuis illicitè non est exhumandus. Qui verò ob interdictum sepultus est in loco non sacro, interdicto ablato exhumandus est, loco sacro sepeliendus. 29

Excipiuntur tamen in eo cap. clerici, qui non sunt personaliter specialiter interdicti, & interdictum seruarunt, qui possunt in cœmeterio sacro, quamuis interdicto sepeliri (quod non pauci extendunt ad interius templi) sine campanarum pulsu, & cum silentio: post capitulum tamen *alma mater*, quamuis sit interdictum locale generale; possunt etiam sepeliri cum solemnitate, & intra templum cum moderationibus ibi præscriptis; & in supra dictis festiuitatibus etiam absque dictis moderationibus: & post Concilium Constantiense possunt quæcumque personæ, quamuis personaliter interdictæ eo modo sepeliri in

loco ſacro non interdicto, quando non ſunt denuntiatæ.

30 Id verò quod addunt Sotus in 4. diſt. 22. quæſt. 3. art. 1. & Auila 5. p. diſp. 4. ſect. 3. dub. 4. nempe laicum, qui tempore interdicti ex priuilegio tantum poteſt aſſiſtere diuinis nulla facta mentione ſepulturæ ſacræ, & quemlibet alium in dictis feſtiuitatibus, poſſe ſepeliri in loco ſacro, abſque ſufficienti fundamento dicitur, vt aduertunt Suar. diſp. 38. ſect. 1. & Ægidius num. 55. quia in dicto priuilegio, nec in dictis feſtiuitatibus non fit mentio adhuc implicita ſepulturæ ſacræ, quia hæc eſt diſtinctiſſima ab officiis diuinis.

Sot. *Auil.* *Suarez.* *Aegid.*

Circa interdictum cum limitatione latum, quo quis interdicitur ab ingreſſu Eccleſiæ obſeruandum eſt eo prohiberi audire officia diuina, & ea celebrare intra Eccleſiam (per Eccleſiam autẽ etiam intelligitur cœmeterium; quia in eo poteſt abſque vllo priuilegio celebrari) & etiam in loco ſacro ſepeliri, ſi impœnitens moriatur, vt conſtat ex cap. *is cui* 20. de
31 ſent. excomm. in 6. imò etiam prohiberi ſacramenta adminiſtrari, & ſuſcipi, vt contra Henriq. & Auilam docent Syluest. verbo *ſuſpenſio*, num. 5. & Ægidius, quia Eccleſia non tantum inſtituta eſt ad diuina officia celebranda, ſed etiam ad ſacramenta adminiſtranda, & ſuſcipienda: eo tamen non prohiberi intra Eccleſiam priuatim orare, vt contra Monaldum docent communiter Doctores; quia Eccleſia non eſt ad id per ſe inſtituta.

Syluest. *Aegid.*

DIFFI

DIFFICVLTAS X.

Quomodo interdictus possit exercere ea, à quibus est interdictus?

COnueniunt primò communiter Docto- 32
res, personas personaliter interdictas, siue specialiter, siue generaliter, siue clericum, siue laicum violando interdictum, id est, efficiendo id, quod interdicto prohibetur peccare: imò id esse peccatum mortale ex obiecto: quia persona interdicta remouetur à supra dictis rebus, quæ sunt graues ex suo obiecto, vt sunt administratio, & susceptio sacramentorum, celebratio, & auditio diuinorum, & Ecclesiastica sepultura. Addidimus *id esse peccatum mortale ex obiecto*; quia ex leuitate materiæ, aut ex deffectu plenæ deliberationis poterit esse tantum veniale.

Conueniunt secundo communiter Doctores clericos violando interdictum locale, siue celebrando officia diuina absque moderationibus præscriptis in capite *alma mater*, siue non excludendo non priuilegiatos, peccare mortaliter ex obiecto, quia quodlibet ex his duobus est graue ex obiecto, & clericis directè prohibitum.

Conueniunt tertiò communiter Doctores
contra Caietanum, & Nauarr. Laicum quam- 33
uis non interdictum personaliter, verè peccare assistendo diuinis, & sacramenta suscipiendo in loco interdicto; quia etiã laico siue dire-

loco sacro non interdicto, quando non sunt denuntiatæ.

30 Id verò quod addunt Sotus in 4. dist. 22. quæst.3. art.1.& Auila 5.p.disp.4.sect.3. dub. 4. nempe laicum, qui tempore interdicti ex priuilegio tantum potest assistere diuinis nulla facta mentione sepulturæ sacræ, & quemlibet alium in dictis festiuitatibus, posse sepeliri in loco sacro, absque sufficienti fundamento dicitur, vt aduertunt Suar. disp. 38. sect. 1. & Ægidius num. 55. quia in dicto priuilegio, nec in dictis festiuitatibus non fit mentio adhuc implicita sepulturæ sacræ, quia hæc est distinctissima ab officiis diuinis.

Sot. *Auil.* *Suarez.* *Aegid.*

Circa interdictum cum limitatione latum, quo quis interdicitur ab ingressu Ecclesiæ obseruandum est eo prohiberi audire officia diuina, & ea celebrare intra Ecclesiam (per Ecclesiam auté etiam intelligitur cœmeterium; quia in eo potest absque vllo priuilegio celebrari) & etiam in loco sacro sepeliri, si impœ-
31 nitens moriatur, vt constat ex cap. *is cui* 20. de sent.excomm.in 6. imò etiam prohiberi sacramenta administrari, & suscipi, vt contra Henriq. & Auilam docent Syluest. verbo *suspensio*, num.5. & Ægidius, quia Ecclesia non tantum instituta est ad diuina officia celebranda, sed etiam ad sacramenta administranda, & suscipienda: eo tamen non prohiberi intra Ecclesiam priuatim orare, vt contra Monaldum docent communiter Doctores; quia Ecclesia non est ad id per se instituta.

Syluest. *Aegid.*

DIFFI

DIFFICVLTAS X.

Quomodo interdictus possit exercere ea, à quibus est interdictus?

COnueniunt primò communiter Docto- 32
res, personas personaliter interdictas, siue specialiter, siue generaliter, siue clericum, siue laicum violando interdictum, id est, efficiendo id, quod interdicto prohibetur peccare; imò id esse peccatum mortale ex obiecto: quia persona interdicta remouetur à supra dictis rebus, quæ sunt graues ex suo obiecto, vt sunt administratio, & susceptio sacramentorum, celebratio, & auditio diuinorum, & Ecclesiastica sepultura. Addidimus *id esse peccatum mortale ex obiecto*; quia ex leuitate materiæ, aut ex deffectu plenæ deliberationis poterit esse tantum veniale.

Conueniunt secundo communiter Doctores clericos violando interdictum locale, siue celebrando officia diuina absque moderationibus præscriptis in capite *alma mater*, siue non excludendo non priuilegiatos, peccare mortaliter ex obiecto, quia quodlibet ex his duobus est graue ex obiecto, & clericis directè prohibitum.

Conueniunt tertiò communiter Doctores
contra Caietanum, & Nauarr. Laicum quam- 33
uis non interdictum personaliter, verè peccare assistendo diuinis, & sacramenta suscipiendo in loco interdicto; quia etiā laico siue dire-

loco ſacro non interdicto, quando non ſunt denuntiatæ.

30 Id verò quod addunt Sotus in 4. diſt. 22. quæſt.3.art.1.& Auila 5.p.diſp.4.ſect.3. dub. 4. nempe laicum, qui tempore interdicti ex priuilegio tantum poteſt aſſiſtere diuinis nulla facta mentione ſepulturæ ſacræ, & quemlibet alium in dictis feſtiuitatibus, poſſe ſepeliri in loco ſacro, abſque ſufficienti fundamento dicitur, vt aduertunt Suar. diſp. 38. ſect. 1. & Ægidius num. 55. quia in dicto priuilegio, nec in dictis feſtiuitatibus non fit mentio adhuc implicita ſepulturæ ſacræ, quia hæc eſt diſtinctiſſima ab officiis diuinis.

Sot. *Auil.* *Suarez.* *Aegid.*

Circa interdictum cum limitatione latum, quo quis interdicitur ab ingreſſu Eccleſiæ obſeruandum eſt eo prohiberi audire officia diuina, & ea celebrare intra Eccleſiam (per Eccleſiam autẽ etiam intelligitur cœmeterium; quia in eo poteſt abſque vllo priuilegio celebrari) & etiam in loco ſacro ſepeliri, ſi impœ-
31 nitens moriatur, vt conſtat ex cap. *is cui* 20. de ſent.excomm.in 6. imò etiam prohiberi ſacramenta adminiſtrari, & ſuſcipi, vt contra Henriq. & Auilam docent Syluest. verbo *ſuſpenſio*, num.5. & Ægidius, quia Eccleſia non tantum inſtituta eſt ad diuina officia celebranda, ſed etiam ad ſacramenta adminiſtranda, & ſuſcipienda: eo tamen non prohiberi intra Eccleſiam priuatim orare, vt contra Monaldum docent communiter Doctores; quia Eccleſia non eſt ad id per ſe inſtituta.

Syluest. *Aegid.*

DIFFI

DIFFICVLTAS X.

Quomodo interdictus possit exercere ea, à quibus est interdictus?

Conueniunt primò communiter Docto- 32
res, personas personaliter interdictas, siue specialiter, siue generaliter, siue clericum, siue laicum violando interdictum, id est, efficiendo id, quod interdicto prohibetur peccare: imò id esse peccatum mortale ex obiecto: quia persona interdicta remouetur à supra dictis rebus, quæ sunt graues ex suo obiecto, vt sunt administratio, & susceptio sacramentorum, celebratio, & auditio diuinorum, & Ecclesiastica sepultura. Addidimus *id esse peccatum mortale ex obiecto*; quia ex leuitate materiæ, aut ex deffectu plenæ deliberationis poterit esse tantum veniale.

Conueniunt secundo communiter Doctores clericos violando interdictum locale, siue celebrando officia diuina absque moderationibus præscriptis in capite *alma mater*, siue non excludendo non priuilegiatos, peccare mortaliter ex obiecto, quia quodlibet ex his duobus est graue ex obiecto, & clericis directè prohibitum.

Conueniunt tertiò communiter Doctores
contra Caietanum, & Nauarr. Laicum quam- 33
uis non interdictum personaliter, verè peccare assistendo diuinis, & sacramenta suscipiendo in loco interdicto; quia etiā laico siue dire-

loco sacro non interdicto, quando non sunt denuntiatæ.

30 *Sot.* *Auil.* Id verò quod addunt Sotus in 4. dist. 22. quæst.3.art.1.& Auila 5.p.disp.4.sect.3. dub. 4. nempe laicum, qui tempore interdicti ex priuilegio tantum potest assistere diuinis nulla facta mentione sepulturæ sacræ, & quemlibet alium in dictis festiuitatibus, posse sepeliri in loco sacro, absque sufficienti fundamento dicitur, vt aduertunt Suar. disp. 38. sect. 1. & Ægidius num. 55. quia in dicto priuilegio, nec in dictis festiuitatibus non fit mentio adhuc implicita sepulturæ sacræ, quia hæc est distinctissima ab officiis diuinis. *Suarez.* *Aegid.*

Circa interdictum cum limitatione latum, quo quis interdicitur ab ingressu Ecclesiæ obseruandum est eo prohiberi audire officia diuina,& ea celebrare intra Ecclesiam (per Ecclesiam auté etiam intelligitur cœmeterium; quia in eo potest absque vllo priuilegio celebrari)& etiam in loco sacro sepeliri, si impœ-

31 nitens moriatur,vt constat ex cap.*is cui* 20. de sent.excomm.in 6. imò etiam prohiberi sacramenta administrari,& suscipi, vt contra Henriq.& Auilam docent Sylucst. verbo *suspensio*, num.5. & Ægidius,quia Ecclesia non tantum instituta est ad diuina officia celebranda, sed etiam ad sacramenta administranda, & suscipienda: eo tamen non prohiberi intra Ecclesiam priuatim orare,vt contra Monaldum docent communiter Doctores;quia Ecclesia non est ad id per se instituta. *Syluest.* *Aegid.*

DIFFI

DIFFICVLTAS X.

Quomodo interdictus possit exercere ea, à quibus est interdictus?

COnueniunt primò communiter Docto- 32
res, personas personaliter interdictas, siue specialiter, siue generaliter, siue clericum, siue laicum violando interdictum, id est, efficiendo id, quod interdicto prohibetur peccare: imò id esse peccatum mortale ex obiecto: quia persona interdicta remouetur à supra dictis rebus, quæ sunt graues ex suo obiecto, vt sunt administratio, & susceptio sacramentorum, celebratio, & auditio diuinorum, & Ecclesiastica sepultura. Addidimus *id esse peccatum mortale ex obiecto*; quia ex leuitate materiæ, aut ex deffectu plenæ deliberationis poterit esse tantum veniale.

Conueniunt secundo communiter Doctores clericos violando interdictum locale, siue celebrando officia diuina absque moderationibus præscriptis in capite *alma mater*, siue non excludendo non priuilegiatos, peccare mortaliter ex obiecto, quia quodlibet ex his duobus est graue ex obiecto, & clericis directè prohibitum.

Conueniunt tertiò communiter Doctores
contra Caietanum, & Nauarr. Laicum quam- 33
uis non interdictum personaliter, verè peccare assistendo diuinis, & sacramenta suscipiendo in loco interdicto; quia etiā laico siue dire-

DIFFICVLTAS X.

Quomodo interdictus possit exercere ea, à quibus est interdictus?

COnueniunt primò communiter Docto- 32
res, personas personaliter interdictas, siue specialiter, siue generaliter, siue clericum, siue laicum violando interdictum, id est, efficiendo id, quod interdicto prohibetur peccare: imò id esse peccatum mortale ex obiecto: quia persona interdicta remouetur à supra dictis rebus, quæ sunt graues ex suo obiecto, vt sunt administratio, & susceptio sacramentorum, celebratio, & auditio diuinorum, & Ecclesiastica sepultura. Addidimus *id esse peccatum mortale ex obiecto*; quia ex leuitate materiæ, aut ex deffectu plenæ deliberationis poterit esse tantum veniale.

Conueniunt secundo communiter Doctores clericos violando interdictum locale, siue celebrando officia diuina absque moderationibus præscriptis in capite *alma mater*, siue non excludendo non priuilegiatos, peccare mortaliter ex obiecto, quia quodlibet ex his duobus est grauè ex obiecto, & clericis directè prohibitum.

Conueniunt tertiò communiter Doctores contra Caietanum, & Nauarr. Laicum quam- 33
uis non interdictum personaliter, verè peccare assistendo diuinis, & sacramenta suscipiendo in loco interdicto; quia etiã laico siue dire-

ctè, siue indirectè prohibetur assistere diuinis, & sacramenta suscipere in loco interdicto, vt supponitur in cap. *si sententia* 16. & in cap. *alma mater* 24 de sent. excomm. in 6. & in aliis capitulis. Et sanè non ob aliam rationem laicus localiter interdictus eiiciendus est à diuinis officiis, nisi quia prohibitus est eis assistere: imò peccat mortaliter ex obiecto, vt contra Sotum, & Auilam docent Suar. disp. 34 sect. 4. & Ægidius num. 69. quia ex vna parte est laico prohibitum, & ex altera est quid graue ex obiecto.

Suarez. Ægid.

DIFFICVLTAS XI.

Quomodò possit communicari cum persona interdicta?

34 Conueniunt primò Doctores nullam esse prohibitionem, qua laici directè prohibeantur communicare cum interdictis, quamuis nominatim denuntiatis, adhuc in diuinis, nisi in sepultura Ecclesiastica; quia non est ius aliquod obligãs laicos ad vitandum illos, nisi ad non tribuendum illis sepulturam in Clementina 1. de sent. excomm. prohibitione tamen, qua interdicti prohibiti sunt ab exercitio diuinorum, prohibentur alij secundario, eos inducere ad exercitium diuinorum, quando interdictis futurum est illicitum, ne cooperentur peccato interdictorum.

Conueniunt secundò, Clericos prohibitos esse celebrare diuina coram interdictis: & eos, quibus

quibus commiſſa eſt cura Eccleſiæ prohibitos eſſe permittere interdictos intereſſe diuinis, vt patet ex variis cap. iuris ſæpè citatis.

Obſeruandum eſt prædicta, quoad laicos in ſepeliendo corpora interdictorum, & quoad Clericos in celebrandis diuinis coram interdictis, tantum eſſe vera de interdictis denuntiatis; cenſentur autem denuntiati omnes populares, populo ipſo ab homine, ſeu à iudice publicè interdicto, aut ſi interdicti ſunt à iure, quando à iudice denuntiantur.

DIFFICVLTAS XII.

Quas pœnas incurrant violantes interdictum?

COnueniunt primò Doctores Clericos, 35
ſiue ſæculares, ſiue regulares violantes interdictum, ſiue perſonale, ſiue locale exercendo ſolemniter actum ordinis, fieri irregulares, etiam quando non eſt cenſura, vt deducitur ex cap. *is cui* 20. de ſentent. excomm. in 6. deinde modo dicto, aut quouis alio violantes interdictum fieri intelligibiles paſſiuè, & intelligentes actiuè ad dignitates Eccleſiaſticas, vt conſtat ex cap. *is cui* 18. de ſent. excomm. in 6. & ex cap. 1. de poſtulationibus. Nihilominus non priuari vſu iuriſdictionis Eccleſiaſticæ exterioris, vt contra non paucos aduertit Ægid. dub. 4.

Conueniunt ſecundò, Religioſos, & exem- 36
ptos præſumentes illicitè celebrare diuina in

locis interdictis, aut coram excommunitatis, vel interdictis non toleratis, suspendi, seu interdici ab ingressu Ecclesiæ, donec satisfaciant iudici, à quo sententia fuit lata, vt constat ex cap. *Episcoporum* 8. de priuilegiis in sexto: & non tantum exemptos, à iurisdictione ordinaria, sed etiam non exemptos, vt contra Auilam 5. p. disp. 5. dub. 4. docet Ægid. dub. 4. vt ex dicto cap. efficacirer deducitur.

Ægid.

Conueniunt tertiò, Religiosos, non seruantes interdictum, quod seruatur ab Ecclesia Cathedrali matricè, aut à parochiali loci, in quo sunt excommunicari ipso facto in Clementina 1. de sent. excomm. & Dominum temporalem alicuius loci, qui compellit Clericum vt solemniter, & publicè celebret diuina in loco interdicto, & etiam eum qui sonitu campanæ, aut voce præconia præsumit conuocare plebem ad audienda diuina in loco interdicto: & etiam eum, qui impedit ne excommunicati, aut interdicti admoniti egredi è templo, egrediantur, & etiam ipsum excommunicatum, aut interdictum admonitum nolentem egredi excommunicari ipso facto excommunicatione Papæ reseruata in Clemen. 2. de sent. excommunic.

***

DIFFI

DIFFICVLTAS XIII.

Ob quas causas ferri possit interdictum?

COnueniunt Doctores, nullum interdictum posse ferri adhuc validè absque culpa, quia interdictum est pœna: interdictum tamen locale, siue generale, siue particulare, & interdictum generale personale posse ferri ob culpam alienam, vel communitatis, vel domini, aut rectoris temporalis, vt indicatur in c. *si sententia* 16. de sent. excomm. in 6. & in c. *non est vobis* de sponsalibus, quia ex vna parte tunc pœna in particulares vt partes communitatis redundans est proportionata culpæ, quæ fuit communitatis, aut capitis cōmunitatis; & ex altera interdicto non priuantur eis, quibus priuantur, vt sunt vsus alicuius iuris acquisiti, sed vt sunt quædam participatio rei diuinæ subiectæ Ecclesiæ, quando adest rationabilis causa, vt adest quando est culpa communitatis, aut capitis communitatis. Et ob hanc rationem dicta interdicta possunt ferri ob culpam Episcopi habentis iurisdictionem Ecclesiasticam, non temporalem, vt contra Henriq. & contra Cardinalem docent Couarr. in cap. *alma mater* p. 2. §. 1. & Auila 5. par. disp. 3. dub. 2. & communiter Doctores, & in c. *sane* 11. de officio delegati. 37 38 *Couarr. Auil.*

Ob culpā tamē capitis cōmunitatis detinentis æs alienum non potest adhuc validè ferri

inter

interdictum generale locale absque licentia Papæ, vt decernitur in extrauagante *prouide* de sententia excommunic. in communibus, nec ob culpam alicuius priuati ferri potest interdictum locale siue generale, siue particulare, neque interdictum generale personale, vt contra Henriq. & Auilam docent Ægidius disputat. 17. numero 24. Sayrus, & Suarez; quia tunc pœna esset improportionata, & iniusta culpæ (ac proinde nulla) quia dicta interdicta sunt pœna communitatis; & dicta culpa nullo modo est communitatis, quia non est ipsius, neque capitis ipsius.

Ægid. *Sayr.* *Suarez.*

39 Interdictum verò particulare personale non potest ferri adhuc validè, nisi ob culpam propriam vt contra Henriq. & Auilam docent Sayr. lib. 5. cap. 11. & Suar. disp. 36. sect. 3. quia tale interdictum est pœna propria, quæ absque culpa propria nequit iustè (ac proinde, nec validè) infligi.

Sayr. *Suarez.*

Est tamen difficultas, an interdictum possit ferri ob culpam venialem, & tantum procedit de interdicto particulari personali, quia reliqua interdicta, vtpote grauissima pœna, nequeunt adhuc validè ferri, nisi ob culpam mortalem, & non ob quancumque sed ob valde grauem. Vnde non procedit de interdicto particulari personali non puro, id est coniuncto locali, siue generali, siue particulari personali tantum potest ferri ob culpam grauem, sicut & ipsum locale, cui adiungitur; quia vtrumque fertur indiuisibiliter, & ob eandem culpam; & non procedit de quocumque

cumque interdicto particulari personali puro, sed de integro, & absolutè, & simpliciter lato: quia si tantum esset ab ingressu Ecclesiæ ad breue tempus posset, vtpote leuis pœna ob culpam leuem, seu venialem ferri.

Henr. ergo cap. 50. & Auila dub. 2. docent interdictum particulare personale purum integrum ferri posse ob culpam venialem, quia etiam excommunicatio minor potest ferri ob culpam venialem, & est maior pœna, quam dictum interdictum. 40 *Henr.* *Auil.*

Suar. & Ægid. vbi suprà, & Vasq. 1. 2. disp. 58. num. 50. docent non posse ferri adhuc validè, nisi ob culpam mortalem, quia eis videtur grauis pœna. *Suar.* *Ægid.* *Vasquez.*

Nos tamen existimamus interdictum particulare personale purum integrum, quando est latum à iure, vel generaliter ab homine, & non est reseruatum posse ferri ob culpam tantum venialem; quia istud ex vna parte non est priuatio intensiuè maior, quam excommunicatio minor, & ex altera ita facilè potest auferri, ac excommunicatio minor; quia potest auferri à confessario ordinario, vt dicemus difficult. 16. sicut excommunicatio minor, vt diximus tract. de censuris in communi diffic. 10. nihilominus si feratur ob culpam ex obiecto grauem non incurritur ob solam venialem, quando aliqua causa excusatur, quis à mortali. Addidimus. *quando est latum à iure, vel generaliter ab homine*; quia si est specialiter ab homine etiam non potest ferri, nisi ob culpam grauem, quia difficilè tollitur; quia tantum

tum potest tolli in foro exteriori, sicut etiam excommunicatio minor, si ab homine specialiter feratur non posset ob culpam tantum venialem ferri ob eandem rationem.

41 Ex dictis constat, omnia, quæ excusant à culpa prærequisita ad interdictum, mortali, aut veniali pro diuersitate interdictorum, impedire incursionem interdicti, quam etiam impedit ignorantia probabilis ipsius interdicti, quando latum est ab ordinariis (vt significatur in cap. *vt animarum* 2. de Constitutionibus in 6.) & etiam iusta appellatio facta ante incursionem ipsius interdicti (nisi quando iudici concessum est, vt non obstante appellatione procedat in causa) de quibus latè egimus tract. de censuris in genere.

Obseruandum est, in quo Doctores conueniunt interdictum ferri posse non tantum vt censuram, id est, vt pœnam medicinalem, & solum ob contumaciam respectu Ecclesiæ præcipientis, sed etiam in puram pœnam, &
42 ob peccatum quod solum sit contra ius naturale, aut diuinum, vt diximus tract. de censuris in communi difficultate 18. vbi alia tradidimus generaliter necessaria ad lationem interdicti, & aliarum censurarum.

DIFFICVLTAS XIV.

Qui possint interdicere?

CONueniunt DD. eos omnes, & solos, qui habēt iurisdictionem Ecclesiasticam in

in foro exteriori,siue ordinariam,siue delegatam posse interdicere, sicut etiam excommunicare, & suspendere, etiam si Prælati Religionum ex desuetudine nequeant localiter interdicere, vt aduertit Auila 5. part. disputat. 2.dub.1. Auil.

Potestatem tamen interdicendi siue ordinariam, siue delegatam,nec licitè, nec validè potest exercere excommunicatus non toleratus, nec suspensus non toleratus, in quo Doctores conueniunt: nec posse valide etiam toleratum, adhuc quando prouocatur à fidelibus(& consequenter nec licitè)quia non obligat suo præcepto,aut quasi præcepto cum liberum sit subditis non communicare cum eo in actionibus iurisdictionis, quibus excommunicatione,& suspensione priuatur;ac proinde nequit valide interdicto ligare,quia incursio illius supponit inobedientiam, quæ tunc non reperitur. 43

Et ob dictam rationem ordinarius excommunicatus, aut suspensus non toleratus non potest adhuc validè potestatem interdicendi delegare,quia id est actus iurisdictionis;poterit tamen validè,quando est toleratus(etiam si illicitè id efficiat quando ipse se ingerit) quia eo ipso, quod Ecclesia eum tolerat relinquit illum sufficientem, vt possit validè exercere actum iurisdictionis, qui non sunt si præceptum,sub conditione tamen si acceptetur.

Interdictus tamen, quamuis non toleratus potest validè, & licitè interdicere: quia interdictus non est priuatus iurisdictione, neque

neque prohibitus illam exercere.

44 Obſeruandum eſt ex cap.1. de ſent. excom. in 6.interdictum non poſſe licitè ferri, niſi in ſcriptis, & cauſam interdicti exprimendo: ferri tamen validè, vt ſupponitur in dicto cap.in quo qui aliter fert interdictum ſuſpenditur, ſeu potius interdicitur per vnum menſem ab ingreſſu Eccleſiæ,& à diuinis Officiis; & vt interdictum latum contra participantes, ſeu communicantes cum excommunicatis in eis, in quibus ſecundùm ius tantum incurritur excommunicatio minor, ſit validum, requiri eos participantes nominatim moneri tribus monitionibus, vel vna pro tribus cum interuallo competenti, vt conſtat ex cap. *ſtatutum* 13. de ſent. excommunic. in 6. iunctis cap. *ſtatuimus* 3. & cap. *conſtitutionem* 9.eodem titulo.

DIFFICVLTAS XV.

Qui poſſint interdici?

45 CONueniunt Doctores omnes baptizatos viuos adultos, excepto Papa interdici poſſe, & non tantum vt ſingulares perſonas ratione ſui, ſed etiam vt partes communitatis, & etiam loca, ſed non niſi vt circunſtantias, quod idem eſt, ac perſonas interdici,ſeu prohiberi in eis locis diuina celebrare, & eis aſſiſtere, & ſacramenta aliqua recipere,& ſepeliri: eos quoque qui ſemel ſunt interdicti poſſe iterum, & iterum interdici; infantes verò

verò non posse interdici, nec perpetuò amentes non solum interdicto personali particulari, quia requirit culpam in sic interdictis, cuius prædicti sunt incapaces, sed nec aliquo alio quoad effectus in prohibitione consistentes, quia huius sunt incapaces; benè tamen quoad priuationem Ecclesiasticæ sepulturæ, quia ex vna parte sunt capaces huius priuationis, & ex altera nullum aliud interdictum excepto personali particulari requirit propriam culpam: nec defunctos posse interdici; quia iam sunt extra iurisdictionem Ecclesiæ, quamuis si moriantur in statu interdictorum nequeant ab aliis in loco sacro sepeliri, sicut nequeunt in loco interdicto sepeliri, etiam si non moriantur personaliter interdicti; quia interdicto talis loci priuantur in eo sepeliri.

DIFFICVLTAS XVI.

Quomodo, & à quo possit auferri interdictum?

CIrca prius conueniunt Doctores interdictum, quod latum est vt censura tolli per absolutionem, sicut alias censuras vt patet: latum verò in puram pœnam, seu vindictam non posse tolli, nisi aut ex se ipso elapso termino, ad quem fuit latum, quod potius est cessare, quam tolli, aut per dispensationem ante impletum terminum. Tunc autem interdictum fertur vt censura, quando fertur ob contumaciam respectu Ecclesiæ, & medicinaliter, ita vt emendatione posita sit debita absolutio, vt quando fertur absolutè, & post ad- 46

admonitionem saltem à iure factam : tunc autem fertur in puram pœnam, quando fertur ad determinatum tempus, aut in perpetuum, quamuis feratur ob contumaciam, aut quando fertur ab homine,& non præcessit admonitio saltem facta à iure quamuis absolutè feratur,quia in nullo casu ex his, quamuis ponatur emendatio est debita absolutio.

47 Circa posterius conueniunt DD. interdictum absolutè latum nullum determinando tempus, & illud quod fertur addendo *in perpetuum*,indigere aliquo, à quo auferatur, & idem est de eo, quod fertur vsque ad aliquem terminum,vt auferatur ante illum, vt interdictum, quod fertur ad vnum mensem, aut vsque ad effectionē alicuius operis. Addidimus, *vt auferatur ante illum*; quia eo tempore elapso, aut eo opere facto,ex se ipso absque aliqua alia relatione cessat,quodcumque illud sit, & à quocumque sit latum (in quo contra nonnullos conueniunt communiter DD.) quia tunc tantùm fertur vsque ad eum terminum, ac proinde eo transacto nequit ampliùs durare.

Est ergo difficultas,à quo possit auferri interdictum,quod indiget auferri ab aliquo.

48 Circa quam dicendum est primò, interdictum latum ab homine, vt censuram contra aliquem,aut aliquos nominatim, seu specialiter,posse auferri ab ipso iudice latore (& consequenter ab eius successore, & ab eius superiore) vt patet, & non posse auferri ab aliis, adhuc in foro sacramentali, aliàs perturbare-

tu

tur tribunal iudicis ferentis:interdictum verò à iure,aut generaliter ab homine latum vt censuram quodcumque sit, etiam locale, & generale personale posse,quoties non reseruatur,auferri ab ordinario,vt efficaciter deducitur ex cap. *nuper* 29. de sent.excomm. quia ex vna parte in ablatione illius nullius tribunal turbatur,vel quia est latum à iure, & non ab homine,vel si generaliter ab homine, quia est incognita persona interdicta, aut locus interdictus;& ex altera parte eo ipso,quod non reseruatur,videtur concedi inferiori, aut in eo relinqui facultas ad id:aliàs non esset necessaria reseruatio, si ordinarius non posset auferre non reseruatum:non tamen posse auferri à parocho,nec à confessario ordinario (excepto personali particulari puro,non adiuncto locali) quia interdictum personale particulare adiunctum generali locali,non impedit abso- 49 lutionem à peccatis, sicut nec ipsum generale locale ex concessione Pontificis in cap. *alma mater*,& quamuis personale generale, & personale particulare adiunctum locali speciali, & locale speciale impediant,non possunt,quia absolutio ab eis exigit iurisdictionem exteriorem, & etiam absolutio à locali generali, quia nequeunt sacramentaliter auferri (quo solo modo possunt parochus, & confessarius ordinarius) quia nec locus, neque cõmunitas personarũ,possunt sacramentaliter absolui;interdictum tamen personale particulare purum quãdo non reseruatur,& est latum, vel à iure, vel generaliter ab homine,potest à confessario

ordinario auferri, quia impedit absolutionem à peccatis, & persona particularis potest sacramentaliter absolui, & in eius ablatione nullius tribunal turbatur.

Dicendum est secundò, interdictum latum non vt censuram, sed vt puram pœnam, seu vindictam siue à iure, siue ab homine adhuc generaliter non posse auferri, nisi à potente dispensare in eo iure, quando latum est à iure, & nisi à Papa, quando latum est ab
49 homine, seu à iudice, sicut nec iudex inferior potest dispensare in alia pura pœna iuris, nec in alia pura pœna lata per sententiam etiam ab ipso, quia dictum interdictum non aufertur absolutione, sed dispensatione ad quam non est potestas in inferiore, adhuc respectu pœnæ à se latæ, nec ei conceditur ex eo, quod non reseruetur, sed tantum ad absolutionem, quæ est debita eo ipso, quod persona est bene disposita.

Obseruandum est, interdictum locale generale non posse auferri ad cautelam; quia ita statutum est in cap. *præsenti* 10. de sent. excommunic. in 6. benè tamen locale particulare, & quoduis personale, vt deducitur ex eo, quod in dicto cap. id tantum statuatur de locali generali: nihilominus quodcumque interdictum, adhuc locale generale posse tolli ad tempus ab eo, qui potest illud totaliter auferre in foro exteriori: & ab eodem posse quoad aliquem effectum auferri, siue ad tempus, siue absque termino, vt quoad aliquam Missam, aut quoad aliquem sepeliendum,

dum, quia interdictum potest à ferente ipsum quoad suos effectus limitari tam quoad primam impositionem illius, quam quoad conseruationem, quia coniunctio omnium effectuum interdicti non est iure annexa cum ipso, sicut sunt iure connexi omnes effectus excommunicationis cum ipsa.

Sed quamuis interdictum in se ipso à nullo, adhuc à Papa possit suspendi à suis effectibus ipso perseuerante (sicut nec excommunicatio, nec suspensio) quia interdictum formaliter nihil aliud est, quam quædam priuatio (sicut etiam excommunicatio, & suspensio) & personam esse interdictam, & locum esse interdictum est effectus formalis interdicti, sicut hominem esse carentem visu, est effectus formalis cæcitatis: ipsa tamen sententia, qua latum est interdictum potest suspendi quoad suos effectus, & ab eo, qui potest eam totaliter auferre, seu extinguere; quia ex vna parte est distincta à suis effectibus, seu ab interdicto formaliter consistente in effectibus ipsius sententiæ: quia effectus sententiæ sunt ipsum interdictum, & ex altera parte id nullo iure est cautum; ex eo autem, quod sententia interdicti suspēdi potest quoad interdictum ipsum, quod est effectus ipsius sententiæ, etiam dici potest, quod interdictum suspendi potest, quia eo tantum significatur interdictum ad tempus cessare suspensione suæ causæ. 50

DIFFICVLTAS XVII.

Quæ interdicta sint iure lata?

PRimò, Vniuersitates, aut Collegia concedentia locum habitationis vsurariis, alienigenis interdicuntur ipso facto, in cap. 1. de vsuris in 6.

Secundò, Vniuersitates concedentes repræsalias, seu pignorationes, quibus vnus pro alio grauatur contra personas Ecclesiasticas; aut earum bona, interdicuntur ipso facto in cap. vnico de iniuriis in 6. nisi intra mensem id reuocauerint.

Tertiò, Vniuersitates, aut Capitula appellantia à sententia Papæ ad Concilium Generale interdicuntur ipso facto in Bulla Cœnæ Domini.

Quartò, communitates exigentes tributum ab Ecclesiasticis absque licentia Papæ interdicuntur ipso facto in cap. *quamquam* 4. de censibus in 6.

Quintò, Capitula, quæ sede vacante intra annum concedunt dimissorias ad ordines ei, qui non coarctatur ad id ratione beneficij interdicuntur in Trident. sess. 7. cap. 10. de reformatione. *Trident.*

53 Sextò, qui præsumunt ferre censuram aliquam non seruata solemnitate præscripta in c. 1. de sent. excom. in 6. aut excommunicare non præmissa monitione competenti, interdicuntur non plenè, sed ab ingressu Ecclesiæ per mensem

menſem,in dicto cap. 1. & in cap. *ſacro*.48. de ſent.excom.

Septimò,Epiſcopi, & ipſis ſuperiores vſurpantes ſibi bona Eccleſiarum , aut beneficiorum interdicuntur ab ingreſſu Eccleſiæ , donec reſtituant,in cap.*præſenti* 9.de officio ordinarij in 6.

Octauò, omnes etiam exempti,qui ſcienter celebrant, aut celebrare faciunt diuina officia in loco interdicto, aut excommunicatos , vel interdictos non toleratos ad diuina officia, vel ad ſacramenta,vel ad Eccleſiaſticam ſepulturam admittunt , interdicuntur ab ingreſſu Eccleſiæ donec ſatisfaciant ei , cuius ſententiam violarunt,in cap.*Epiſcoporum* 8. de priuileg.in 6.

Nonò , Epiſcopi, qui inter viſitandum aliquid acceperunt eis prohibitum,in c.1.de cenſib. in 6. & intra menſem illud non reſtituunt in duplum,interdicuntur ab ingreſſu Eccleſiæ donec id reſtituant,in cap. *exigit* 2. de cenſib. in 6.

Decimò , laici conferentes Epiſcopatum, 54 aut abbatiam , & recipientes ab illis interdicuntur ab ingreſſu Eccleſiæ , donec dignitas deſeratur,in can.*ſi quis deinceps* 16.q.7.

Obſeruandum eſt, eſſe nonnulla alia interdicta localia , de quibus videri poteſt Suar. d. Suar. 37.quænon adducimus;quia poſt extrauagantem *ad euitanda ſcandala* non obligant ante denuntiationem à iudice factã: & adduximus perſonalia. quia ante denuntiationem obligãt interdictos,quãuis non alios adhuc Clericos.

TRACTATVS DE CESSATIONE A DIVINIS.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Quid ſit ceſſatio à diuinis?

55 Eſſatio à diuinis eſt deſiſtentia à diuinis officiis, & ab aliquorum ſacramentorum adminiſtratione in locum decreta, vt deducitur ex cap. *non eſt vobis* 11. de ſponſalibus: aut quod in idem incidit, eſt prohibitio, qua in aliquo loco prohibentur celebrari diuina officia, & ſacramenta aliqua adminiſtrari: & quia prohibitio hæc non fit ab Eccleſia in punitionem alicuius peccati. Ideò ceſſatio à diuinis non eſt cenſura, quia cenſura eſt pœna medicinalis; ceſſatio autem fit ab Eccleſia tum in ſignum mœroris ob enormem iniuriam ipſi factam, quod efficit Eccleſia ad imitationem populi Iſraëlitici, qui quando captiuus ferebatur, in ſignum triſtitiæ ſuſpendit organa, quibus laudes Deo cantabat; tum etiam fit ab Eccleſia in defenſionem,

nem, vt cogat iniuriantem desistere, vt significatur in capite 1. de sententia excommunicat.

Dicitur autem cessatio in locum decreta, 56
quia cessatio à diuinis non afficit immediatè personas, sed locum, quem nequit non afficere cum personas ipsas ratione ipsarum non afficiat, & afficit locum, vt circunstantiam eo modo, quo interdictum locale. Vnde qui dicunt cessationem non afficere personas, nec locum, id absque fundamento, imò & contra rationem dicunt.

DIFFICVLTAS II.

Quos effectus habeat cessatio à diuinis?

COnueniunt Doctores cessatione à diuinis 57
in loco vbi est posita prohiberi celebrationem diuinorum Officiorum, & administrationem Sacramentorum exceptis baptismo paruulis, & pœnitentia morientibus, vt dicitur in cap. *non est vobis* 11. de sponsalibus.

Ex eo autem, quod conceditur baptismus paruulis admittunt Doctores etiam concedi illis confirmationem; quia est complementum baptismi, & consequenter etiam concedi confectionem chrismatis: & ex eo, quod morientibus conceditur pœnitentia, admittunt etiam, eis concedi Eucharistiam, vt Viaticum, & consequenter vnam Missam in hebdomada pro renouatione Eucharistiæ, quæ non inficiamur.

Henriq. *Couarr.* *Auil.* Id tamen, quod addunt Henr. cap. 53. Couar. in ca. *alma mater* p. 2. § 4. & Auil. 6. p. 1. d. 1. posse etiam pœnitentiam ad ministrari sanis, additur absque fundamento; quia nullibi id conceditur, & expresse negatur in cap. *non est vobis.*

Id etiam quod plurimi asserunt, cessatione negari laicis sepulturam in loco sacro, sicut interdicto, etiam dicitur absque fundamento, vt aduertunt Suar. disput. 39. sect. 2. & Ægid. disp. 17. dub. 7. quia id nullibi cessatione negatur, etiamsi interdicto negetur. *Suar.* *Ægid.*

58 Id quoque quod affirmat Palud. in cessatione habere locum priuilegium concessum interdicto locali generali in cap. *alma mater*, nempe vt Clerici ianuis clausis possint diuina celebrare, falsum est, vt aduertunt Couar. & Ægid. quia absque fundamento id extenditur ad cessationem; sicut etiam absque fundamento à nonnullis extenditur ad cessationem priuilegium concessum eidem interdicto in festis Paschalibus, & in aliis vt possint palàm celebrari diuina. *Couarr.* *Ægid.*

DIFFICVLTAS III.

Qui possint ferre cessationem à diuinis: & qui possint illam auferre?

CIrca prius cessatio à diuinis tantùm potest ferri ab habente iurisdictionem Episcopalem in foro exteriori, siue ordinariam, siue delegatam, quam ex priuilegio, aut

expresse

expresſè conceſſo,aut ex conſuetudine introducto ferre poſſunt aliqua Capitula canonicorum,etiam non ſede vacante,& aliquæ communitates Eccleſiaſticæ ſæcularium, & regularium:eam tamen non poſſunt dicta Capitula,& communitates validè ferre,niſi pluribus conditionibus ſeruatis, quæ præſcribuntur in ca.2.& 8. de officio ordinarij in 6. vbi videri poſſunt, & apud Ægidium diſputat. 15. dub.7.

Nullus tamen poteſt ceſſationem validè ferre,niſi ob cauſam rationabilem proportio- 59
natam incommodis ceſſationis, & qui abſque ſufficienti cauſa ceſſationem tulit, tenetur recompenſare ſtipendia ceſſantia eis, qui ab officio ceſſarunt,& quando ex ſufficienti, tenetur ad ea damna ille, ob cuius culpam poſita fuit ceſſatio:quando verò ille,qui ponit ceſſationem eſt Capitulum canonicorum, ſi eam ponat abſque ſufficienti cauſa, aut non requiſito illo ob cuius culpam ponitur, canonici præter dicta damna etiam tenentur reſtituere Eccleſiæ,in qua poſita eſt ceſſatio,omnes prouentus, quos ab ea Eccleſia tempore ceſſationis perceperunt, & eidem Eccleſiæ cedere reliquos ipſis aliàs pro eo tempore ceſſationis debitos non perceptos;quia ita diſpoſitum eſt in dicto c.2.de officio ordinarij in 6.

Circa poſterius ille tantùm poteſt ceſſatio- 60
nem auferre,qui eam poſuit,aut eius ſucceſſor vel ſuperior,aliàs turbaretur tribunal ferentis illã;quia tantũ fertur ab homine,& ſpecialiter; & poteſt auferri ſiue abſolutè,ſiue ad tempus,

pro

pro beneplacito eam ponentis: non tamen potest suspendi quoad aliquem effectum, si perseueret quoad alios (nisi à Papa) quia effectus cessationis sunt iure inseparabiliter connexi inter se, sicut effectus excommunicationis.

DIFFICVLTAS IV.

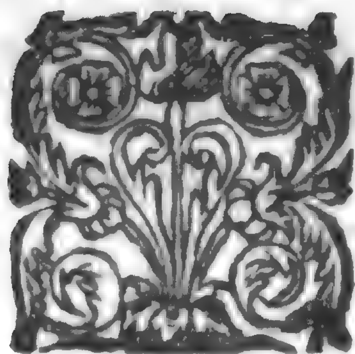
Quas pœnas incurrant violantes cessationem à diuinis?

SVpponimus violantes cessationem à diuinis peccare mortaliter ex obiecto; quia efficiunt contra prohibitionem rei ex obiecto grauis.

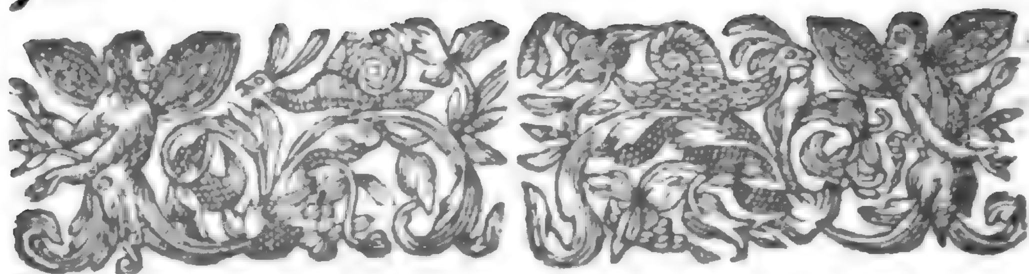
Hoc ergo supposito, Religiosi violantes cessationem positam à Concilio Prouinciali (siue generalem, id est, loci generalis, siue specialem, id est, loci specialis) quam seruat Ecclesia Cathedralis, aut matrix, aut parochialis ipso facto excommunicantur in Clement. I. de sentent. excommunic. & etiam violantes cessationem generalem positam à capitulo, siue sæculari,
61 siue regulari; non tamen impositam ab aliis, vt contra Suarez, disputat. 39. sect. 2. & contra Auilam 6. part. disputat. 3. dub. 2.
Palud. docet, Palud. distinctione 18. quæstione 8. quia nullibi fertur excommunicatio, nisi ob violationem cessationis à prædictis impositæ.

Addimus

Addimus (in quo conueniunt Doctores) violantes cessationem specialem, quamuis exercendo solemniter actum ordinis, non fieri irregulares, quia nullibi fertur irregularitas contra illos: imò nec sic violantes cessationem generalem, vt contra non paucos docent Auila vbi supra: & Henriquez capite 54. quia nullibi fertur, etiam si feratur contra sic violantes interdictum generale: imò etiam particulare adhuc quando non sunt censuræ. *Henriq.* *Auila.*

TRACTA

TRACTATVS DE IRREGVLARITATE.

DISPVT. I.

De irregularitate in communi.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Qui sit irregularitas?

1 RREGVLARITAS est, *impedimentum, quo quis ad Ecclesiasticos ordines promoueri, & iam promotus, in eis administrare tanquam inhabilis prohibetur, iure Canonico introductum.* Vbi nomine ordinum etiam comprehenditur prima tonsura, vtpotè principium, & dispositio ad illos: in qua definitione DD. re ipsa conueniunt, quamuis non ab omnibus tradatur eisdem verbis, & à nonnullis absque necessitate ei addatur, *ex defectu, vel ex delicto proueniens.*

2 Pro eius tamen explicatione supponendum est, irregularitatem ab excommunicatione maiore,

iore,

iore,ſuſpenſione, & depoſitione, cum quibus habet maiorem ſimilitudinem, quã cum aliis, diſtingui in aliquibus. Ab excommunicatione,& ſuſpenſione primò,quod hæ ſunt cenſuræ,quia ſunt pœnæ; irregularitas verò non eſt cenſura,quia non eſt pœna adhuc ea,quæ contrahitur ex delicto;quia non fertur in punitionem delicti, ſed ad euitandam indecentiam, quæ eſſet in eo,quod perſona,quę tale commiſit crimen,ſuſcipiat ordines,aut iam ſuſceptos exerceat.Secundò, quòd excommunicatio, & ſuſpenſio poſſunt ferri à iure,& ab homine;irregularitas verò tantùm à iure, & non ab homine(ſubintellige inferiore) quia à Papa ferri 5
poſſet. Tertiò,diſtinguitur ab excommunicatione maiori,quòd hæc pluribus priuat,quàm irregularitas,vt patet,& eis, quibus etiam priuat irregularitas, priuat alio modo, quia eis priuat, vt ſunt communia aliis fidelibus, & non irregularitas; & à ſuſpenſione diſtinguitur,quia hæc non priuat,niſi vſu;irregularitas verò etiam,quaſi priuat capacitate,& poteſtate,habendo,& tractando perſonam, quaſi inhabilem,& ineptam.

Deinde differt à depoſitione primò,quòd hęc nõ infertur à iure,ſed ab homine;irregularitas verò nõ ab homine,ſed à iure. Secundò,quòd depoſitio ſaltẽ directè nõ inhabilitat,aut quaſi inhabilitat ad ſuſceptionẽ ordinũ, ſed ad vſũ ſuſceptorũ.Tertiò, quòd depoſitio non fertur ad euitandam indecentiam, ſicut fertur irregularitas,ſed ad euitandum damnum commune futurũ ex vſu ordinum à perſona depoſita.

4 Hoc ergo ſuppoſito ; in dicta definitione irregularitatis pro genere ponitur *impedimentum*, in quo irregularitas conuenit cum aliis : & pro differentia ponuntur reliquæ particulæ ; quia per eas particulas, *Quo quis ad Eccleſiaſticos ordines promoueri, & iam promotus in eis miniſtrare tanquam inhabilis prohibetur*, diſtinguitur partialiter ab aliis impedimentis, quia alia pluribus, aut paucioribus priuant, quam irregularitas : & ſpecialiter ab excommunicatione, ſuſpenſione, & interdicto, quia his non prohibetur, quis quaſi inhabilis, & ineptus, benè tamen irregularitate ; & per eam particulam *iure canonico introductum*, etiam differt ab omnibus aliis impedimentis : quia omnia alia poſſunt ab homine ferri, & aliqua à ſolo homine ; irregularitas verò à ſolo iure, & per eam etiam differt ab impedimento, quo fœminæ, & non baptizati prohibentur ; imò inhabiles ſunt ad ordines ſuſcipiendos : quia iſtud eſt iure diuino introductum.

DIFFICVLTAS II.

Quotuplex ſit irregularitas?

5 IRregularitas (quæ non aliter diuiditur, & multiplicatur quam ex cauſa ob quam fertur) altera eſt, quæ oritur ex defectu, & altera quæ oritur ex delicto : & quælibet ex his in plures aliàs ſubdiuiditur, quia quæ oritur ex defectu ſubdiuiditur in varias irregularitates,

tes, quæ ex variis defectibus oriuntur: & quæ oritur ex delicto etiam ſubdiuiditur in alias, quæ oriuntur ex variis delictis, de quibus omnibus poſtea ſeorſim dicemus.

Eſt tamen difficultas, primò an irregularitas, quæ oritur ex delicto, v. g. ex vſu ordinum in ſuſpenſo, incurratur ob delictum internum v.g. ob intentionem vtendi ordinibus in ſtatu ſuſpenſionis.

Gloſſa vltima in cap. *pernitiosè* de pœnitentia diſt. 1. & alij pauci Iuriſtæ partem affirmatiuam tuentur; quia Pontifices aliquando conceſſerunt priuilegium diſpenſandi in irregularitate mentali, quæ non poteſt eſſe alia, quàm quæ oritur ex delicto merè interno.

Suar. verò diſp. 40. ſect. 3. Sayrus lib. 6. cap. 2. Ægid. diſp. 18. dub. 2. & communiter Doctores partem negatiuam tradunt. Et meritò; quia de facto nullum eſt ius Eccleſiaſticum, quo irregularitas feratur ob delictum, aut actum, internum: imò nec eſſe poteſt; quia actus internus non ſubiacet iudicio Eccleſiæ: imò vt aduertunt Suar. & Ægidius, non oritur niſi ex delicto exteriori conſummato, v g. irregularitas, quæ oritur ex delicto homicidij, non incurritur ob vulnerationem quamuis ſufficientem ad mortem, niſi re ipſa eueniat mors, & quouſque eueniat, quia vſque ad illam, quamuis miraculosè impediatur, non eſt verè homicidium, ob quod tantùm hæc irregularitas fertur.

Suarez. Sayr. Ægid. 6

Ad rationem ergo aduerſariorum reſpondemus, ſi tale priuilegium fuit conceſſum

nomine irregularitatis mentalis tantum intelligi omnino occultam, id est, ortam ex defectu, aut ex delicto omnino occulto.

Secundò est difficultas an irregularitas, quæ oritur ex delicto incurratur ob delictum exterius, quando est adeò occultum, vt probari non possit.

Gloss. *Cast.* Gloss. in cap. vlt. de temporibus ordinat. &
7 Castro lib. 1. de lege pœnali cap. vlt. partem negatiuam tuentur; quia in dicto cap. vlt. de temporibus ordinat. dicitur periuros, adulteros, & falsos testes posse sacris initiari, & eis fungi quandiu crimen manet occultum.

Nauar. *Suar.* *Ægid.* Nauarr. verò cap. 27. num. 294. Suar. & Ægidius vbi supra, & communiter Doctores partem affirmatiuam tradunt. Et meritò; quia id supponitur in Trident. sess. 24. cap. 6. de reformatione, dum concedit Episcopis facultatem dispensandi in irregularitatibus prouenientibus ex delicto occulto, excepta ea quæ prouenit ex homicidio voluntario, quod etiam ratione constat, quia ex vna parte delictum exterius, quamuis occultum, & non probabile in iudicio defectu testium, quantum est ex se, subiacet iudicio Ecclesiæ, & vt irregularitas infligatur non est necessaria probatio, quia iure ipso fertur, & infligitur; & ex altera parte irregularitates, quæ feruntur ob delictum absolutè, feruntur ob delictum, quod absolutè est tale, quamis sit occultum, & in iudicio probari non possit.

In dicto autem cap. vltim. pro aduersariis adducto, tãtum est sermo de irregularitate lata ob

ob infamiam annexam dictis criminibus (non ob ipsa delicta secundum se) quæ non est in dictis occultis.

Tertiò est difficultas an irregularitas, quæ oritur ex delicto occurratur ob delictum tantum veniale.

Supponimus de facto nullam esse latam irregularitatem ob delictum ex suo obiecto, & materia veniale. 8

Est ergo difficultas, an quæ lata est ob delictum ex obiecto mortale (vt ob homicidium) quando ex defectu perfectæ deliberationis, aut aliter excusatur à culpa mortali, & tantum remanet veniale, incurratur ob illud.

Caietanus 2. 2. q. 64. art. 8. Armilla verbo *irregularitas* num. 14. Couarr. & Cordub. partem affirmatiuam tuentur, quia excommunicatio minor, quę non tantum priuat susceptione ordinum, sed etiam aliorum sacramentorũ incurritur ob peccatum tantum veniale, ergo etiam irregularitas, quæ tantum priuat susceptione ordinum, & eorum exercitio. *Caietan.* *Armill.* *Cordub.*

Nauarrus cap. 27. num. 252. Suar. & Ægidius vbi supra & Vasquez 1. 2. disp. 158. cap. 5. partem negatiuam tradunt. Et meritò; quia irregularitas est quoddam grauissimum malum, vtpote priuans magno bono, & in perpetuum absque spe restitutionis: ergo non est censenda ferri, nisi aut ob grauem defectum, aut grauem culpam, quod etiam, vt contra nonnullos aduertunt Suar. & Ægid. est verum quando fertur à Papa. *Nauar.* *Suar.* *Ægid.* *Vasquez.*

Ad rationem vero aduersariorum responde- 9

mus, quod quamuis excommunicatio minor priuet maiori bono, quàm irregularitas, non tamen eſt graue malum ſicut eſt irregularitas; quia faciliimè tollitur,& quando excommunicatus vult,non verò irregularitas.

DIFFICVLTAS III.

Vtrùm in dubio iuris irregularitatis cenſendus ſit quis irregularis?

10 QVod quærimus eſt, an qui dubius eſt an iure ſit alicui delicto,quod commiſit,aut defectui, quem habet, annexa irregularitas, cenſendus ſit irregularis.

Certum eſt ob nullum delictum, aut defectum, cui in iure non ſit expreſsè annexa irregularitas, incurri irregularitatem, vt dicitur in cap. *is qui* 18. de ſent. excomm. in 6. eſt enim rationi conſonum, vt pœnalitas iure lata pro vno caſu non extendatur ad alium ob aliquam ſimilitudinem: odia enim ſunt reſtringenda.

Et tamen difficultas, an quando eſt dubium, & purum abſque probabili iudicio,an alicui delicto, aut defectui ſit iure expreſsè annexa irregularitas, qui ſic eſt dubius, cenſeri debeat irregularis, & ſe gerere, vt talem: addidimus quando eſt dubium purum abſque probabili iudicio, quia quando probabiliter, ſeu prudenter iudicatur non eſſe annexam irregularitatem, quamuis etiam ſit probabile iudicium pro oppoſita parte poteſt quis ſe gerere

rere, vt non irregularem iuxta communem,& generalem doctrinam in tract.de conscient.

Circa hanc ergo difficultatem conueniunt Doctores in dicto puro dubio ante factam prudentem diligentiam ad illud superandum, eum qui sic est dubius, teneri se gerere, vt irregularem ad eum effectum, vt abstineat ab omni eo, quod irregularitate prohibitum est: quia ante eam diligentiam temerè se exponet periculo faciendi contra prohibitionem irregularitatis.

Punctum ergo difficultatis in eo est, an si post factam prudentem diligentiam maneat purum dubium (quod rarò eueniet) teneatur quis se gerere, vt irregularem ad dictum effectum. 11

Suarez disp.40.sect.5.Auila disp.2.dub.5.& Ægid.disp. 18. docent non teneri, quia in dubio melior est conditio possidentis, vt desumitur ex regula iuris 65. in 6. ille autem possidet libertatem ab irregularitate,ergo non est censendus irregularis. *Suar. Auil. Ægid.*

Burgasius de irregularitate part.1. quæst.3. & Vasquez 1.2. disp. 65. cap. 3. docent teneri se gerere, vt irregularem. Et meritò; quia non se gerendo, vt irregularem temerè se exponit periculo faciendi contra prohibitionem irregularitatis.

Vnde quidquid dicat Suar. multò melius tenebitur se gerere, vt irregularem, quando nondum est facta diligentia absolutè, & simpliciter prudens, quamuis facta sit, quæ pro temporis, & loci opportunitate fieri potest,

quando se offert necessitas aliqua exercendi
ordines sacros,quia in hoc casu magis teme-
13 rè,& minus cautè se exponit periculo facien-
di contra irregularitatem,quàm in priori casu
dicto, & eodem modo censendus est à iudice
irregularis ad dictum effectum,nempe vt non
permittat eum aliquid efficere contra irregu-
laritatem,quamuis non ad effectum infligen-
di illi pœnam aliam iure assignatam,quæ non
sit prohibitio,vt dicemus difficultate sequen-
ti in dubio facti.

Ad rationem autem aduersariorum respondemus,eam regulam iuris in dubio melior est conditio possidentis tantum habere locum in materia iustitiæ,non in materiis aliarum virtutum; quia in dubio ad quem pertineat dominium alicuius rei possessio est titulus faciens ius possidentis ita melius, & potius quam alterius,vt hic alter nequeat rationabiliter conqueri, quod possidens in dubio dominij rei eam retineat, ob quod non se exponit temerè, & absque ratione periculo retinendi rem illam, quamuis fortè sit alterius, respectu verò libertatis ab irregularitate, & à quocumque alio iure,& præcepto non est verè dominium, quod possit meliorari, nec verè possessio qua possit meliorari, ac proinde in dubio iuris periculum faciendi contra tale ius est temerarium & absque ratione.

DIFFI

DIFFICVLTAS IV.

Vtrùm in dubio facti cui annexa est irregularitas censendus sit quis irregularis?

QVod quærimus est, an qui purè absque probabili iudicio dubius est, an commiserit crimen, aut habeat defectum, cui expresè est annexa irregularitas, censeri debeat irregularis.

Conueniunt Doctores in dicto puro dubio 14
ante factam prudentem diligentiam ad illud superandũ, eũ, qui sic est dubius, teneri se gerere vt irregularem ad eum effectum, vt abstineat ab omni eo, quod irregularitate prohibetur: quia ante eam diligentiam temere se exponit periculo faciendi contra prohibitionem irregularitatis.

Est ergo difficultas, an si post factam prudentem diligentiam maneat dictum purum dubium (quod non raro euenit) sic dubius censendus sit irregularis ad dictum effectum.

Circa quam conueniunt Doctores, eum qui sic est dubius, etiam post factam prudentem diligentiam, an commiserit homicidium, censendum esse irregularem, ad dictum effectum quod exprimitur in cap. *ad audientiam* 12. & in cap *significasti* 18. de homicidio, & id non solum est verum in foro interiori conscientiæ, & quoad Deum, in quo Doctores cõueniunt, sed etiam in foro exteriori, vt contra

Panormitan. Syluest. & Armillam docent
15 Couarr. in Clementina *ſi furioſus* num. 3. de homicidio, Toletus lib. 1. cap. 51. Suar. diſp. 40. ſect. 5. Ægidius diſp. 18. dub. 2. Vaſquez 1. 2. diſp. 66. cap. 1. & communiter recentiores, quia in dictis duobus cap. etiam eſt ſermo quoad forum exterius præſertim in capite *ad audientiam*, vt deducitur ex illis verbis: ad audientiam apoſtolatus noſtri peruenit, id eſt ad noſtrum tribunal exterius; & ſanè forum exterius, ſeu iudiciale diſcrepare non debet ab interiori conſcientiæ, niſi quando exterius fundatur in aliqua præſumptione, quia quando fundatur in rei veritate, vt in caſu præſenti contingit, cognita veritate vtrumque forum conſentire debet.

Tolet. *Suarez.* *Ægid.* *Vaſquez.*

Diſſentiunt tamen Doctores, an non ſolùm in caſu homicidij, ſed etiam in omnibus aliis caſibus in puro dubio facti ſic dubius cenſeri debeat irregularis ad dictum effectum.

Auila. *Suarez.* *Aegid.*

Auila p. 7. diſp. 2. dub. 5. Suarez, & Ægidius vbi ſuprà docent, ſic dubium non eſſe cenſendum irregularem in aliis caſibus (excepto homicidij ob peculiarem diſpoſitionem dictorum duorum cap.) quia in dubio facti generaliter melior eſt conditio poſſidentis ſuam libertatem ab irregularitate.

Vaſquez.

Vaſquez vbi ſuprà, & plures alij docent ſic dubium cenſendum eſſe irregularem ad dictum effectum etiam in omnibus aliis caſibus. Et meritò; aliàs ſic dubius temerè ſe exponet periculo faciendi contra prohibitionem irregularitatis, & id efficaciter deducitur ex dicti s

duobus

duobus capitibus; quia in eis generaliter traditur doctrina pro omni puro dubio facti: quia in eis non traditur ratio aliqua peculiaris, & propria dubij homicidij, sed generalis omnibus dubiis (excepto dubio in materia iustitiæ ob peculiarem rationem traditam difficultate præcedenti) quia in eis capitibus non dicitur in dubio homicidij abstinendum esse à ministerio altaris; quia in eo dubio, sed quia in dubiis tutiorem semitam debeamus eligere, vbi expendendum est, quòd dicitur debeamus, quo denotatur tunc non imponi à Pontifice peculiarem aliquam obligationem pro casu homicidij, sed obligationem generaliter in dubio cuiuscumque facti, aliunde prouenire, ex lege videlicet, aut ex præcepto cuius transgressioni dubius se temerè exponit. 16

Addidimus ad dictum effectum, nempe vt se abstineat ab omni eo, quod irregularitate prohibetur: quia solùm quantum ad hunc effectum id probat ratio facta, ne scilicet exponatur temerè periculo faciendi contra prohibitionem, ac proinde peccandi, & ei solùm quantum ad hunc est sermo in dictis duobus cap.

17 Id verò quod diximus non solùm est verum in foro interiori conscientiæ in quo conueniunt Panorm. Syluester, & Auila, quod scilicet sic dubius teneatur se gerere pro irregulari ad dictum effectum, sed etiam (quidquid prædicti dicant) in foro exteriori, quòd scilicet, vt talis iudicandus sit à iudice ad dictum

Panorm. Syluest. Auil.

effectum, non verò ad effectum condemnandi illum priuatione beneficij, & aliis puris pœnis, quæ non sunt prohibitio irregularitatis, quia eis puris pœnis nemo potest integre condemnari in dubio, & de eis procedit regula 11. iuris in 6. cum iura partium sunt obscura reo fauendum est potius, quàm actori, quia contra rationem est, quod pœna taxata pro aliquo delicto certo infligatur pro delicto dubio, quia sufficit alia minor tanta, aut tanta pro qualitate dubij.

DIFFICVLTAS V.

Quos effectus habeat irregularitas?

18 COnueniunt Doctores ei, qui absolutè est irregularis prohibitum esse ordines Ecclesiasticos suscipere, & eos susceptos exercere, vt deducitur ex cap. *significasti* 16. de homicidio, & constat ex definitione irregularitatis tradita difficultate 1. validè tamen ordines suscipere, quia Ecclesia, à qua irregularitas instituta est, nequit impedire valorem sacramentorum, si adhibeantur omnia à Christo requisita: & quamuis impedire posset valorem primæ tonsuræ, vtpotè ab ipsa institutæ de facto, tamen eam non irritat, quia credi non potest Ecclesiam incapacitare ad primam tonsuram, quæ est principium, & quasi dispositio ad ordines, eum, quem ad ipsos ordines incapacitare non potest: & validè vti ordinibus susceptis, excepta potestate sacerdotali ad

ad abſoluendum à peccatis, quia valor ipſius vſus ordinis, excepto dicto ordine, tantum pendet à poteſtate ipſius ordinis collata per ordinationem, & non ab Eccleſia: excepimus tamen poteſtatem ſacerdotalem ad abſoluendum à peccatis, quia contra Ægid. diſp. 18. 19
dub. 1. & contra alios exiſtimamus abſolutionem à peccatis factam ab irregulari eſſe nullam, quia irregularitate impeditur quis ab vſu ordinum quantum poteſt ab Eccleſia impediri, Eccleſia autem poteſt abſolutionem à peccatis irritare; quia quamuis ſit vſus poteſtatis, ſeu iuriſdictionis ordinis, pendet tamen ab Eccleſia, quoad applicationem ſubditorum; quia ex vi ordinis nullus eſt determinatus; abſolutio autem in non ſubditum eſt nulla.

Quia tamen irregularitate non niſi ſuſceptio ordinum & horum vſus prohibetur, ideo irregularis poteſt ſuſcipere quodcumque aliud ſacramentum, etiam pœnitentiæ, & exercere quemcumque actum, ſiue iuriſdictionis, ſiue non iuriſdictionis, qui non ſit vſus ordinum. Vnde irregularis poteſt exercere quemcumque actum, qui poteſt exerceri ab initiato prima tonſura, vt ſunt, abſoluere è cenſuris, diſpenſare in votis, concedere licentiam audiendi confeſſiones, concedere indulgentias, aſſiſtere matrimonio, & alia quæ non ſunt vſus ordinis ex officio facta, quamuis ſuppo- 20
nant primam tonſuram.

Eſt tamen difficultas, an irregularitas priuet beneficio Eccleſiaſtico. Conueniũt Docto-

res

res illicitum esse conferre beneficium irregulari ex homicidio iniusto ex industria facto; quia id prohibuit Tridentinum sess. 14. cap. 7. de reformatione, & cuicumque absolutè irregulari, vt deducitur ex c. 2 de clericis pugnantibus in duello.

Dissentiunt, an irregularis sit incapax recipiendi beneficium, ita vt collatio ipsi facta sit nulla.

Nauarr. *Couarr.* *Henriq.* Nauarrus cap. 27. num. 149. Couarr. 1. p. §. 7. Henriq. lib. 14. cap. 2. & communiter Doctores partem affirmatiuam tuentur, quia deduci videtur ex cap. *cum bonæ* 8. de ætate, & qualitate, & ordine perficiendorum, & ex dicto capite 2. de clericis pugnantibus, & ex cap. 7. & ex vltimo de clerico excommunicato.

21 Syluest. verb *excommunicatio* 4. num. 4. Felinus in capit. *inquisitionis de accusationibus* num. 6. & Nicolaus Plonius partem negatiuam tradunt, & non absque probabilitate vt *Suarez.* *Ægid.* fatentur Suar. disp. 4. sect. 2. & Ægid. disp. 18. num. 6. quia ex nullo iure dicta incapacitas deducitur, quia in dicto capite *cum bonæ* tantùm est sermo de absolutè suspensis, & perseuerantibus per triennium in suspensione, imò ex eo non constat tales suspensos esse inhabiles, sed tantùm esse expoliandos beneficiis antea possessis, & tunc acquisitis, & in cap. 7. de clerico excommunicato tantùm est sermo de excõmunicatis, ex cap. verò vltimo eodem titulo, & ex cap. 2. de clericis pugnantibus ad summum deducitur beneficium illicitè

citè conferri irregulari, & collationem esse irritandam.

Vnde irregularis multò minus est priuatus beneficiis ante irregularitaté obtentis, in quo Doctores conueniunt; quia hæc priuatio ex nullo iure deducitur: imò ex cap. *clericis* 5. ne clerici vel monachi deducitur, clericum ob irregularitatem ex mutilatione membrorũ prouenientem non esse ipso facto priuatũ, sed priuandum, & consequẽter multò minus ob irregularitatem ex aliis causis. Vnde beneficiarius irregularis licitè retinet beneficium, quousq; à iudice priuetur, dum possit per se, aut per alterum exercere officium beneficio annexum.

22 De aliis verò peculiaribus effectibus aliquarum irregularitatum dicemus, quando per eas sigillatim discurremus.

DIFFICVLTAS VI.

A quo feratur irregularitas?

CONueniunt communiter Doctores nullam esse latam, seu impositam irregularitatem, nisi à iure humano Ecclesiastico, quod satis indicatur in cap. *is qui* 18. de sentent. excomm. in 6. dum dicitur nullam incurri irregularitatem, nisi sit expressa in iure & sanè nulla est lata iure naturali, vt patet, nec iure diuino, quia non veteri, quia ius diuinum vetus cæremoniale quo nonnullæ erant irregularitates, morte Christi cessauit, nec nouo gratiæ: quia de eo nullatenus constat.

Irregu

Irregularitas ergo solo iure humano Ecclesiastico fertur,& non nisi Papali;quia à nullo Episcopo inferiore legitur iure lata: imò eam iure ferre reseruatum est Papæ, vt perpetuus Ecclesiæ vsus ostendit, & satis congruenter; quia irregularitas est grauissimum malum, & perpetuum, & ex sui institutione ob solam
23 indecentiam ferenda, non in pœnam, ac proinde fuit maximè conueniens,vt iure, quo solo executioni mandatur,à solo Papa feratur.

Est tamen difficultas, an irregularitas ferri, & imponi possit per sententiam à iudice Papa inferiore.

Scot. *Gab.* Scotus in 4.dist.25.q.1.& Gab.lect.9.in can. lit. D,partem affirmatiuam tuentur, quia ex vna parte iudices non sunt iure aliquo impediti ad sic ferendam irregularitatem, & ex altera irregularitas non est malum adeò graue, vt excedat meritum cuiuscumque delicti.

Sot. *Suar.* *Auila.* Sotus verò in 4.dist.22.q.3.art.1.Suar.disp.40. sect.4.Auila p.7.disp.1. in fine,& communiter Doctores partem negatiuam tradunt, quod vsus Ecclesiæ ostendit,quia nunquam legitur lata sententia,qua à iudice inferiore imponatur irregularitas,& satis congruenter;quia irregularitas non est instituta, vt pœna ad puniendum delicta,sed vt impedimẽtum ad euitandam indecentiam; ad iudices autem inferiores per sententiam non tam pertinet indecentias vitare,quam punire delicta.

Iudices ergo Papa inferiores,etiam Episcopi ad ferendam irregularitatem, tàm per sententiam, quàm per ius impediti sunt iure Papali

pali non ſcripto, ſed viua voce, aut aliter tradito.

DIFFICVLTAS VII.

Qui poſſint irregularitatem contrahere?

COnueniunt primò Doctores inhabilem ad validè ſuſcipiendum ordinem, vt fœminam, & quamcumque perſonam non baptizatam non poſſe irregularitatem contrahere; quia irregularitas eſt quædam priuatio prohibitiua ſuſceptionis ordinum, & exercitij ſuſceptorum: qui autem incapax eſt ordinum, nequit priuari ſuſceptione, nec exercitio eorum; quia priuatio ſupponit ſubiectum capax formæ, cuius eſt priuatio: irregularitas verò eſt qua quis eſt extra regulam, in qua eſſe poterat. 25

Conueniunt ſecundò, omnem habilem ad validè ſuſcipiendum ordinem etiam Epiſcopum (excepto Papa) poſſe irregularitatem contrahere, quia ex vna parte eſt capax prohibitiuæ priuationis ſuſceptionis ordinis, & exercitij ordinis ſuſcepti: & ex altera parte quicumque, excepto Papa, eſt omnino ſubiectus iuri Pontificio, quo irregularitas fertur: excepimus Pontificem, quia quamuis ſit ſubiectus iuri ſuo quoad vim directiuam, non tamen quoad vim coactiuam, nec quaſi coactiuam, irregularitas autem, quamuis ſit prohibitio, quia tamen non eſt pura, ſed pœnalitas 26
quædam, & malum quoddam, pertinet ad vim coactiuam.

Eſt

metus mortis, aut infamiæ, aut alius nocumẽti grauis excusat ab irregularitate annexa operi prohibito iure tantum humano: quia tunc metus cuiuscumque nocumenti grauis excusat opus à culpa, saltem à mortali.

Est tamen difficultas, an quis incurrat irregularitatem latam ob opus etiam iure naturali prohibitum, vt ob homicidium quando inuincibiliter ignorat tale opus esse iure humano Ecclesiastico prohibitum.

Nauarr. cap. 27. num. 16. Sancius lib. 9. disp. 32. & Ægidius num. 29. docent, eum, qui delinquit ignorans inuincibiliter id esse contra ius Ecclesiasticum, non incurrere irregularitatem; quia irregularitas lata ob delictum tantum fertur ob contumaciam inobedientiæ Ecclesiæ; qui autem ignorat inuincibiliter delictum esse ab Ecclesia prohibitum, non est Ecclesiæ inobediens, seu contumax: imò addunt non incurrere irregularitatem, qui ignorat inuincibiliter eam esse delicto annexam, quamuis sciat delictum iure Ecclesiastico prohibitum. *Nauarr. Sanc. Ægid.*

Et ob rationem dictam, si efficax est, non 28
incurret irregularitatem, qui non considerat, seu aduertit actu, delictum esse contra ius Ecclesiasticum, etiam si habitualiter sciat, imò ei qui non considerat ei delicto esse annexam irregularitatem, quod Ægid. tenetur admittere, iuxta illud quod docuit disp. 13. num. 93.

Sotus verò in 4. dist. 22. art. 2. Vazq. de excom. dub. 16. & Suar. disp. 4. sect. 5. docent, eum qui committit delictum etiam iure naturali prohibitum (vt homicidium) cui est anne- *Sot. Vazq. Suarez.*

xa irregularitas, eam incurrere, quamuis ignoret delictum esse iure Ecclesiastico prohibitum. Et meritò; quia homicidium v.g. & quodcumque aliud delictum factum contra ius naturale, etiam cum omnimoda ignorantia prohibitionis Ecclesiasticæ, ob quod lata est irregularitas, est simpliciter tale delictum, v.g. homicidium, aut aliud: & quamuis in eo delicto non sit contumacia in Ecclesiam, remanet in eo sufficiens indecentia ad suscipiendos ordines, & ad exercendos iam susceptos, ob quam euitandam fertur irregularitas: imò in eo remanet sufficiens culpa, vt ea pœnalitas ei infligatur, quamuis irregularitas infligeretur vt pœna; ergo absque fundamento prærequiritur notitia prohibitionis Ecclesiasticæ, ad incurrendam irregularitatem latam ob delictum alio iure prohibitum.

Addunt prædicti multò minùs prærequiri scientiam, seu notitiam annexionis ipsius irregularitatis ad eam incurrendam. Et meritò; quia de ratione pœnæ, aut quasi pœnæ non est, quod si voluntaria: quod autem delictum; absque notitia irregularitatis factum habeat minorem contumaciam, seu inobedientiam
30 respectu Ecclesiæ parum refert, quia absque ea notitia sufficientem habet contumaciam, & indecentiam; est tamen peculiare excommunicationi. & aliis pœnis latis per statuta ordinariorum, quod probabiliter ignoratæ non incurrantur, quia id est peculiariter dispositum in cap. *vt animarum* 2. de constitutionibus in 6.

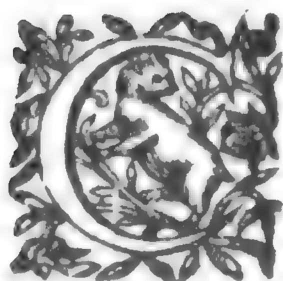
DIS

DISPVT. II.

De irregularitate in particulari.

DIFFICVLTAS PRIMA.

De irregularitate prouenienite ex delicto illicitè susceptionis Sacramentorum.

ONVENIVNT Doctores eum, qui scienter babtizatur bis, & qui alium rebaptizat, & qui rebaptizanti ministrat esse irregulares: de eo qui bis baptizatus est, constat ex can. *eos quos*, de consecratione dist. 4. de ministrante rebeptizanti, constat ex cap. *ex literarum* 2. de apostatis, vbi etiam expressum censetur, ipsum rebaptizantem fieri irregularem eo ipso, quod ei ministrans ad eum actum sit irregularis, quia ei cooperatur; irregularitas tamen hæc quo ad ministrum tantùm est, quoad non suscipiendos ordines, & non quoad exercitium susceptorum, vt constat ex dicto cap. *literarum*, & idem est de rebaptizante, quia eodem iure fit irregularis, quo minister; sed eam non incurrit minister, quando crimen non est publicum, vt patet, ex contextu dicti cap. idem esse de rebaptizante contra communem sententiam Doctorum docet Panor. in dictum cap. quod etiam

1

Panor.

Suar. AEgid. Phill. sentiunt, & non absque ratione, quamuis id non audeant exprimere Suar. tract. de Bapt. disp.31.sect.6.dub. 3. Ægid. num. 36. & Phill. quia vterque ex eodem textu, & iure fit irregularis, si ergo minister non sit, nisi quando crimen est publicum, nec rebaptizans fiet: qui verò rebaptizat sub conditione, si non es bap-
2 tizatus, & qui absolutè rebaptizat: sed absque intentione, non fit irregularis, quia neuter rebaptizat & idem est de eo, qui sic rebaptizatur: & de eo qui dictis rebaptismis ministrat.

Conueniunt secundò baptizatum ab hæreticis, & etiam rebaptizatum ab eis esse irregulares, vt constat ex can. *qui in qualibet* 1. q. 7. qui sicut, & alij prædicti ab irregularitate excusantur ob ignorantiam probabilem, tam facti, cui est annexa irregularitas, quam prohibitionis ipsius facti, & ob necessitatem, & ob quamcumque aliam causam, ob quam excusantur à culpa mortali, vt diximus de omni irregularitate lata ob delictum disp. 1. diffic. 8.

Addimus adultos baptizatos in ægritudine ob periculum mortis non posse sacerdotes ordinari ex can. vnico dist. 5. (nisi postea fides eorum bona vita probetur, aut nisi sit clericorum inopia) quæ irregularitas non incurritur ob delictum dilationis baptismi, sed ob defectum probatæ fidei, vt deducitur ex contextu.

3 Ob iterationem confirmationis, & ordinis non incurritur irregularitas, vt contra Anton. docent Auil. p. 7. dis. 7. 5. Couar. & Henr. quia id nullo iure decernitur, & multò minùs ob iterationẽ consecrationis, & aliorũ sacramẽtorũ.

Auil. Couar. Henriq.

Qui

Qui ordiues furtiue suscepit obtrudendo se Episcopo pro altero significando se esse alterum, vt qui curat alterum pro se examinari, & postea ordinatur, quasi sit qui examinatus est, prohibetur ad alium ordinem promoueri in cap. 1. de eo qui ordinem furtiue suscipit: dispensatio tamen illius Episcopo remittitur, nisi quando fuit sub pœna excommunicationis prohibitus sic accedere; quia tunc cum eo nisi iam facto religioso & post vitam aliquandiu laudabiliter actam, nequit Episcopus dispensare, vt constat ex dicto cap.

Ille quoque, qui post matrimonium contractum, quamuis non consumatum vxore inuita sacros ordines suscipit, est irregularis; vt constat ex extrauag. *antiquæ concertationi*, cum quo poterit Episcopus dispensare, si postea religionem approbatam profiteatur, vt ex eadem extrauag. constat.

Variæ aliæ irregularitates, quæ à nonnullis afferuntur ob illicitam ordinis, & aliorum sacramentorum susceptionem non sunt admittendæ, quia non satis exprimuntur in iure.

DIFFICVLTAS II.

De irregularitate ex illicito vsu ordinum.

CONueniunt primò Doctores clericum exercentem ordinem: quem non habet, 4
esse prohibitum promoueri ad alium ordinem, & etiam per biennium, aut triennium pro arbitrio Episcopi esse prohibitum exer-

cere ordinem digniſſimum, quem habuerit, vt conſtat ex capite 1. & 2. de clerico non ordinato.

Eſt tamen difficultas. An laicus exercens actum ordinis fiat irregularis.

Non deſunt qui id negent: quia titulus dictis duobus, capite affixus, loquitur de clericis vſurpantibus ordinem, quo carent.

Auil. Auila verò diſp. 9. ſect. 2. dub. 13. & Ægid.
Aegid. diſp. 18. dub. 4. affirmant. Et meritò; quia dicta iura, abſque limitatione loquuntur de vſurpante ordinem: quem non habet, titulus autem ipſis affixus eſt poſt ipſa iura lata, & non à ferente illa.

Vt tamen hæc irregularitas incurratur, ſiue à clerico, ſiue à laico, requiritur quod ordinem quem vſurpat exerceat ſerio, vt aduertunt Auila, & Ægidius, & quod exerceat illum vt
5 ordinatus, ſeu ſolemniter, id eſt, eo modo quo nequeat à non ordinato exerceri. Vnde laici, qui exercent ordines minores, quocumque modo eos exerceant, non fiunt irregulares, quia actus eorum ordinum iam non cenſentur proprij eorum, nec qui in miſſa canit epiſtolam ſine manipulo, quamuis cum dalmatica: nec qui canit Euangelium abſque ſtola, quãuis cum dalmatica, & manipulo: & addit Auila canentem prædicta cum omnibus requiſitis, quamuis peccet non fieri irregularem, ſi id non efficiat animo exercendi eum ordinem, ſed ſupplendi defectum ordinati: & qui baptizat non ſolemniter quamuis ſit laicus, & extra neceſſitatem non fit irregularis, quia baptiſmus

mus priuatus non est actus ordinati, vt ordinati, tamen qui non sacerdos absoluit sacramentaliter fit irregularis, vt contra Syluest. & Ledesm. docent Auil. & Ægid. quia talis absolutio est actus ordinis. Qui verò fingens se parochum assistit matrimonio non fit irregularis, quia non exercet actum ordinis, sed testis qualificati. *Auil. Ægid.*

Conueniunt secundò Doctores eum qui excommunicatione maiori, aut suspensione, aut interdicto ligatus exercet supradicto modo aliquem actum ordinis sacri, fieri irregularem, vt constat ex cap. 1. de sentent. & re iudicata, & ex cap. *is cui* 18. & ex cap. *is cui* 20. de sentent. excomm. in 6. non verò eum qui exercet actum minorum ordinum quocumque modo exerceat, vt contra Nauarr. & Syluest. docent Anton. Auila, & Ægid. ob rationem supradictam, quia ex consuetudine desierunt esse actus proprij eorum ordinum: nec eum qui irregularitate impeditus exercet actum cuiuscumque ordinis. 6 *Antonin. Auil. Ægid.*

Variæ aliæ irregularitates afferuntur pro censura ligatis, & specialiter pro Ecclesiastico excommunicato, qui efficit, vt diuina officia coram ipso fiant, sed absque iure expresso, aut efficaci, vt Ægidius aduertit num. 49.

DIFFICVLTAS III.

De irregularitate ex hæresi.

7 Ægid. CONueniunt Doctores hæreticos etiam post conuersionem non posse ad vllos ordines promoueri, vt constat ex can. *saluberrimum*. 1. q. 7. & esse inhabiles ad beneficia, & officia publica, vt constat ex cap. 2. & ex 15. de hæreticis in 6. nomine autem officiorum publicorum non intelligitur ordo (quamuis verè sit officium, & publicum) tum quia baptizatus non potest fieri inhabilis ad ordinem, & eius ordinatio nequit esse irrita ab Ecclesia, vt in dictis duobus cap. de hæreticis supponitur futura collatio beneficij, & officij publici, tum etiam quia prius dicitur illos esse inhabiles ad benefficia, quàm ad officia publica; etsi nomine officiorum etiam intelligeretur ordo prius, dicerentur inhabiles ad officia, quàm ad beneficia, sicut collatio ordinis præsupponitur ad collationem beneficij, & id sensit Sayrus Sayr. lib. 6. cap. 10. & etiam ille, qui dicto cap. 15. afficit titulum, dum pro verbo *ad officia publica* posuit *ad officium sæculare*; & eodem modo dicuntur inhabiles ad bebeficia, & ad officia publica receptores hæreticorum, & eorum fautores in his, quæ pertinent ad hæresim, & descendentes hæreticorum, & receptorum, & fautorum vsque ad secundam generationem inclusiuè, vt dicitur in dicto cap. 2.

8 Hæc tamen inhabilitas in cap. 15. limitatur quoad

quoad descendentes ex prædictis per lineam fœmineam ad primum tantùm gradum, & etiam limitatur quoad descendentes ex prædictis probatis fuisse tales, & non reconciliatis Ecclesiæ ante mortem, aut non emendatis, ita vt si isti non fuerunt iuridicè probati hæretici, aut si fuerunt; mortui tamen sunt catholici, aut emendati eorum descendentes non fiunt inhabiles ad prædicta: quod est verum, vt contra Auilam dubio tertio docent, Henriq. capite quinto, & Ægidius dubio septimo, quamuis prædicti moriantur relaxati brachio sæculari; quia textus absolutè loquitur, & absolutè excipit descendentes reconciliatorum; nec fiunt inhabiles descendentes prędictorum morientium absque emendatione, si nati fuerunt ex eis, quãdo erant catholici, & non fautores, nec receptores, vt contra nonnullos aduertit Sayrus libro 7. capite 10.

Henriq.
Ægid.

9 Et quamuis Doctores communiter doceant, descendentes hæreticorum non reconciliatorum esse prohibitos ordinari ex dictis capite secundò, & 15. ex eis tamen difficilè deducitur, vt aduertit Sayrus libro sexto capite 10. quia in eis tantũ dicũtur inhabiles ad beneficia, & ad officia publica, quorum nomine diximus non comprehendi ordinem: & ob eandem rationem difficilè existimamus, fautores, & receptores hæreticorum, & eorum descendentes esse prohibitos ordinari, quia si ex aliquo iure maximè ex iure dictorum cap. in eis tamen tantùm dicuntur inhabiles ad beneficia, & ad officicia publica. 10

Sayr.

Nauarr. Bulla autem Pauli IIII. relata à Nauarr. lib. 5. constit. de Iudæis, & Sarrac. cons. 1. in qua descendentes ex Iudæis, vel ex hæreticis vsque ad quartam generationem prohibentur sacris ordinibus initiari, & Bulla Gregor. XIII. qua id extendit ad descendentes ex Sarracenis non sunt in vsu, vt aduertit Auila disputat. 4. dub. 3.

10 Clerici tamen conuersi ab hæresi non possunt ad superiorem ordinem promoueri, vt patet ex dicto can. *saluberrimum*: possunt tamen absque dispensatione aliqua suis ordinibus vti (quidquid nonnulli dicant) vt ex eodem canone deducitur.

DIFFICVLTAS IV.

De irregularitate ex delictis infamibus.

11 CONueniunt primò Doctores per crimina, quibus iure Canonico, imò & ciuili (cui non resistit canonicum) annexa est ipso facto infamia, vt sunt crimen læsæ maiestatis, vsuræ, duelli, & persecutionis hostilis cardinalium incurri irregularitatem, quia talibus criminibus delinquentes vocantur infames in iure: infames autem prohibentur ad ordines promoueri, can. *infames* 6. quæst. 1. & etiam incurri similem irregularitatem per crimina enormia, vt per adulterium, furtum, sacrilegium, & plura alia, de quibus partim generaliter, partim specialiter fit mentio in dicto can. & in cap. vltimo de temporib. ordinat.

nat. quia ſic criminoſi etiam fiunt infames, non tam iure,quàm facto:imò vt contra nonnullos docent Suar. diſput. 48. & Philliucius tract. 9. cap.8. quæſito 9. etiam incurritur ob quodcumque peccatum mortale,quamuis non enorme, quia per quodcumque fit quis infamis,vt conſtat ex can.*illi qui* 6.q.1. *Suar. Phill.*

Ad incurrendam autem dictam irregularitatem per dicta crimina, quibus iure non eſt ipſo facto impoſita infamia requiritur, quod ſint notoria,ſiue confeſſione rei in iudicio, ſiue ſententia declaratoria irreuocabili,ſiue notorietate facti,quando ſcilicet crimen ita euidens fuit maiori parti viciniæ,aut Collegij(in quo Collegio,aut in qua vicinia ad minùs habitant decem) vt nulla poſſit tergiuerſatione celari, vt deducitur ex dicto capite vltimo de temporalibus ordinat. dum excipitur homicidium,vt ex eo, quamuis occulto oriatur irregularitas (& meritò excipitur , quia ex eo etiam ratione ſui ſecluſa infamia oritur irregularitas) requiritur autem dicta notorietas, vt ex eis oriatur irregularitas, quamuis abſque ea notorietate, quando ſunt publica infament, quia id fuit expediens ad excuſandas lites, & ſcrupulos : imò dicta notorietas requiritur communiter à Doctoribus contra Suar. & Philliucium ad incurrendam dictam irregularitatem per ea crimina, quibus iure impoſita eſt ipſo facto infamia, & ſatis congruenter, quia etiam ipſa infamia communem requirit opinionem, imò ius ipſum indicatum in dicto c. vltimo pro his criminibus 12

bus non est contentum eorum publicitate, sed requirit dictam notorietatem ob eandem rationem.

Excipimus tamen ea crimina, quibus ratione sui, seclusa infamia, est annexa irregularitas, quia ob hæc, quamuis occulta incurritur
13 irregularitas; quia imponitur ob talia peccata absolutè, & secundùm se, & sunt talia absolutè, & secundùm se, quamuis sint occulta, qualia sunt homicidium iniustum, rebaptizatio, & ministratio sacramentorum, quando ministrans est aliqua censura ligatus: crimen tamen hæresis, quamuis non solùm ratione infamiæ, sed etiam ratione sui habeat annexam irregularitatem, & inhabilitatem, eam non inducit, si non sit publicum; quia ita disponitur iure speciali indicato in supradicto can. *saluberrimum*, & in supradictis capite 2. & 15. de hæreticis in sexto, vt contra non paucos aduertunt Henriq. capite 8. & Auila disputatione 4. dub. 2. imò Sayrus lib. 7. cap. 11. ad id requirit in hæresi prædictam notorietatem.

Henr. *Auila.*

Conueniunt secundò Doctores, etiam incurri dictam irregularitatem ob infamiam inflictam à iudice per sententiam, & etiam ob infamiam ex publica punitione corporali, vt ex publica verberatione, & ob infamiam ex officio, aut ex quacumque alia causa prouenientem, vt constat ex dicto capite *infames*.

14 Est tamen discrimen inter irregularitatem incursam ob crimina, quibus iure ipso annexa est infamia ipso facto, & prouenientem ex sententia; & ex publica punitione corporali, & ex

& ex officio ex vna parte, & inter irregularitatem ob infamiam prouenientem ex delicto enormi,&(secundùm nostram sententiam) ex quocumque peccato mortali,quibus iure ipso non est annexa infamia ipso facto, quamuis criminosus ob illa, quando sunt publica infametur, quamuis infamia insufficiente ad dictam irregularitatem, quando non sunt dicto modo notoria, quod prior irregularitas non cessat,nisi dispensatione superioris, aut ablatione infamiæ facta à Principe, siue sæculari, siue Ecclesiastico pro qualitate infamiæ; quia ea irregularitas prouenit ex infamia,quæ quia lata est ob crimen semel factum, aut officium semel exercitum, aut ob punitionem publicam semel inflictam semper ex se perseuerat, 15
& consequenter etiam irregularitas ob illam incursa: posterior verò irregularitas cessat pœnitentia, siue mutatione vitæ publicè nota, vt ex dicto capite vltimo deducitur; quia ea vitæ mutatione cessat infamia, ob quam irregularitas fuit incursa, & conseruabatur, quia solùm prouenibat ex ipsis delictis, quatenùs fœdabant delinquentem,quod deletur mutatione vitæ publicè nota.

***

bus non est contentum eorum publicitate, sed requirit dictam notorietatem ob eandem rationem.

Excipimus tamen ea crimina, quibus ratione sui, seclusa infamia, est annexa irregularitas, quia ob hæc, quamuis occulta incurritur
13 irregularitas; quia imponitur ob talia peccata absolutè, & secundùm se, & sunt talia absolutè, & secundùm se, quamuis sint occulta, qualia sunt homicidium iniustum, rebaptizatio, & ministratio sacramentorum, quando ministrans est aliqua censura ligatus: crimen tamen hæresis, quamuis non solùm ratione infamiæ, sed etiam ratione sui habeat annexam irregularitatem, & inhabilitatem, eam non inducit, si non sit publicum; quia ita disponitur iure speciali indicato in supradicto can. *saluberrimum*, & in supradictis capite 2. & 15. de hæreticis in sexto, vt contra non paucos aduertunt Henriq. capite 8. & Auila disputatione 4. dub. 2. imò Sayrus lib. 7. cap. 11. ad id requirit in hæresi prædictam notorietatem.

Henr. *Auila.*

Conueniunt secundò Doctores, etiam incurri dictam irregularitatem ob infamiam inflictam à iudice per sententiam, & etiam ob infamiam ex publica punitione corporali, vt ex publica verberatione, & ob infamiam ex officio, aut ex quacumque alia causa prouenientem, vt constat ex dicto capite *infames*.

14 Est tamen discrimen inter irregularitatem incursam ob crimina, quibus iure ipso annexa est infamia ipso facto, & prouenientem ex sententia; & ex publica punitione corporali, & ex

& ex officio ex vna parte, & inter irregularitatem ob infamiam prouenientem ex delicto enormi,&(secundùm nostram sententiam) ex quocumque peccato mortali,quibus iure ipso non est annexa infamia ipso facto, quamuis criminosus ob illa, quando sunt publica infametur, quamuis infamia in sufficiente ad dictam irregularitatem, quando non sunt dicto modo notoria, quod prior irregularitas non cessat,nisi dispensatione superioris, aut ablatione infamiæ facta à Principe, siue sæculari, siue Ecclesiastico pro qualitate infamiæ; quia ea irregularitas prouenit ex infamia,quæ quia lata est ob crimen semel factum, aut officium semel exercitum, aut ob punitionem publicam semel inflictam semper ex se perseuerat, 15
& consequenter etiam irregularitas ob illam incursa: posterior verò irregularitas cessat pœnitentia, siue mutatione vitæ publicè nota, vt ex dicto capite vltimo deducitur; quia ea vitæ mutatione cessat infamia, ob quam irregularitas fuit incursa, & conseruabatur, quia solùm proueniebat ex ipsis delictis, quatenùs fœdabant delinquentem,quod deletur mutatione vitæ publicè nota.

***

DIFFI

DIFFICVLTAS V.

De irregularitate ex homicidio iniusto, aut ex iniusta mutilatione ex proposito factis.

COnueniunt primò Doctores, eam, qui ex proposito occidit hominem, aut eum mutilat, id est, membrum aliquod illius abscindit, esse irregularem, vt constat ex tit. de homicidio in 6. & in decretalibus.

16 *Vasquez.* Dicitur autem quis ex proposito, & non à casu occidere, aut mutilare, vt optimè Vazq. 1. 2. dist. 100. num. 39. & communiter Doctores aduertunt, quando quis directè intendit homicidium, aut mutilationem in ipsis, aut in causa, cum qua homicidium, aut mutilatio inseparabiliter coniungitur, vt quando quis alicui propinat venenum, aut apponit aliam causam proximam sufficientem morti, aut mutilationi præuidens, aut suspicans mortem inde, aut mutilationem euenturam, quia iste moraliter æquiualet intendenti ex proposito, seu directè mortem, aut mutilationem.

Et non solùm, qui occidit, aut mutilat est irregularis, quando id facit solus, sed etiam quando cooperatur cum altero ad id, quia etiam est verè homicida, aut mutilator: ac proinde, quando duo ita percusserunt aliquem vt vtriusque percussione fuerit occisus, aut mutilatus vterque est irregularis, quamuis neutrius percussio seorsim esset sufficiens; quia tunc vterque est verè homicidia: si tamen alter

alter ita percussit,siue leuiter, siue lethaliter, vt percussio ab eo facta non adiuuerit ad mortem,aut mutilationem aliunde prouenientem, nec vt citius contingat non est irregularis: si
17 tamen adiuuit; vt citius contingat, quamuis percussio fuerit leuis est irregularis,si id præuidit,aut suspicatus est; quia tunc verè influit in mortem,aut mutilationem; qui autem cooperatur ad mortem percutiendo saltem, vt citius contingat est irregularis ex homicidio ex proposito, si id directè intendit, & etiam qui cooperatur ad mortem auxiliando ad eam ex intentione,siue auxilietur tenendo instrumentum,siue illud præbendo occidenti.

Ita tamen ob homicidium, aut ob mutilationem incurritur irregularitas, vt ad eam incurrendam non sufficiat voluntas efficax occidendi,aut mutilandi non secuto effectu, in quo DD. conueniunt, nec sufficiat ex animo occidendi, aut mutilandi apponere medium, adhuc vulnerationem,vt contra Maiorum & alios paucos docent,communiter DD. quia id non est occidere,aut mutilare, ob quod tantū lata est irregularitas. Vnde vt optimè Ægid. AEgid. disp.18.n.60. ille, qui aliquem lethaliter vulnerauit,non est irregularis, quando sic vulneratus aliàs tormento,aut aliter discerptus ita subitò occiditur, vt ratione prioris vulneris non moriatur citius, & ita requiritur homicidium ad irregularitatem, vt non sufficiat destructio,aut aborsus procuratus fœtus nondū animati;& ita ad irrregularitatē requiritur 18
mutilatio,seu membri abscisio,vt nō sufficiat efficere

efficere membrum omnino inutile. Dicitur
Nauar. autem membrum, vt contra Caiet. & Sotum
Couarr. docent, Nauarr. cap. 27. num. 206. Couarr. in
Aegid. Clement. *si furiosus* p. 3. §. 8. Ægid. disp. 18. dub.
8. & communiter DD. non quælibet pars,
quamuis specialem habeat operationem cum
membro principali, vt habet digitus, & auricula,
& nasus, sed tantùm illa pars, quæ ratione
sui habet distinctum officium in corpore
vt manus, pes, oculus, vt indicat Apostolus 1.
1. Cor. 12. ad Cor. 12. dum de membris ait: *Omnia autem non eundem actum habent*: quia his verbis supponit
membrum esse, quod in corpore habet
distinctum officium; & id etiam supponitur
in iure dum in cap. 2. de Clerico ægrotante.
Clericus, cui dimidia palma abscissa erat cum
duobus digitis dicitur debilitatus, & habere
membrum deformatum, quia his verbis indicatur
digitos non esse membra, cum dicatur
habere membrum deformatum, & non dicatur
amisisse membra, & mutilatus, quod dicitur
de eo, qui amiserat manum in cap. *exposuisti* 6. de corpore vitiatis. Vnde qui abscindit
19 digitum alterius, aut alterum castrat non est
irregularis, quia non est mutilator membri:
nihilominùs, qui sibi abscindit digitum, imò
& partem notabilem digiti, & qui se ipsum
castrat, aut se castrare permittit est irregularis
ex peculiari dispositione iuris in can. 5. &
11. dist. 55.

Qui autem percutit, aut aliam apponit causam
occisioni, aut mutilationi præuidens, aut
suspicans mortem, aut mutilationem, fit irregularis

gularis effectũ secuto, quamuis ante effectum pœniteat facti, & conetur effectum impedire, quia verè est iniustus homicida, aut mutilator.

DIFFICVLTAS VI.

De irregularitate ex mandato, aut ex consilio, aut ex incitatione ad homicidium iniustum, vel mutilationem iniustam.

COnueniunt Doctores, eum, qui mandando, aut consulendo, aut incitando, aut sua præsentia, vel aliter animando concurrit ad iniustum homicidium, aut mutilationem iniustam effectu secuto esse irregularem, vt constat ex can. *si quis viduam*, distinct. 50. & ex capite *sicut dignum* 6. de homicidio, & ex aliis iuribus, quia verè est reus homicidij, aut mutilationis: quod est verum (quidquid nonnulli dicant) quamuis delictum aliàs absque mandato, aut consilio, aut incitatione, aut animatione esset faciendum, si aliquo ex his quatuor animus delinquẽtis fuit auctus ad id faciendum, aut fuit inductus ad id faciendum citius, vel crudelius; quia tunc mandans, aut consulens, aut incitans, aut animans aliquo modo influit in homicidium, aut in mutilationem. 20

Vnde quando multi simul aggrediuntur aliquem, si occidatur, omnes sunt irregulares, quamuis vnus tantum percutiat, quia reliqui 21
sua aggressione animando, & defendendo percutientem eum adiuuarunt, quod est verum

quidquid dicat Sayrus lib.7.cap.4.n.13.nõ tantum quando præmisso consilio,sed etiam quãdo subitò aggrediuntur,si percutiens aliorum aggressione fuit animatus, aut defensus, ac proinde in bello iniusto omnes milites,quamuis sint plura millia, & etiam omnes custodiẽtes sarcinas, fiunt irregulares, quamuis vnus tantum occidat,aut mutilet,quia quilibet assistentia aliorum animatur,& custodia adiuuatur,non ergo placet Ægid. n. 98. qui quando sunt plura millia id tantum limitat ad quinquaginta, vel ad centum ex circunstantibus occidentem,aut mutilantem.

Ille tamẽ qui suadet absque auxilio,& cooperatione mutilationem ei, qui intendebat occidere,vt non occidat, non est irregularis, adhuc secuto effectu,vt aduertunt communiter Doctores;quia tunc non peccat. Et idem est, quando suadet mitiorem occisionem ei, qui crudeliorem intendebat patrare.

22 Addimus contra Nauar.c.27.n.233. & contra Ægid.disp.18.& cõtra plures alios,vt optimè Vasq.1.2.disp.100.n.45.& Henr.c.16.mandantem,aut consulentem aliquem, vt occidat alterum(& idem est de mutilatione) non esse irregularem,adhuc ex homicidio casuali,etiã si mandatarius,aut consultarius,seu consilium accipiens occidatur ab altero, quem inuadit, quia in iure non est lata irregularitas, nisi ob mandatum,aut consilium, quo quis mandat, aut consulit aliquem vt vel se ipsum,vel alterum occidat secuto effectu: in præsenti autem casu mandans, aut consulens non man-

Nauar.
Vasquez.
Henriq.

dat

dat nec consulit inuadentem occisionem ipsius, sed alterius, sicut nec mandatarius, aut consultarius se ipsum occidit (quamuis constituatur in occasione,& periculo,vt occidatur ab altero,& ob id peccet contra fortitudinem, quando id timet prudenter) quia verè non apponit causam ex se ordinatam ad homicidium,& independentem à voluntate aliena,quod erat necessarium,vt diceretur se ipsum occidere.

Obseruandum est, vt aduertit Ægid.disputatione 14. num. 180. mandantem, & etiam consulentem,qui ita efficaciter reuocat mandatum,aut consilium,vt mandatarius,aut consultarius iam non moueatur mandato, aut consilio non incurrere irregularitatem ob homicidium,aut mutilationem factam à mandatario, aut à consultario, quamuis mandatarius, aut consultarius id perpetret motus,vel quia iam id semel decreuit,vel alio nouo motiuo;quia tunc mandatum,aut consilium non influit in delictum (quamuis fuerit aliqualis occasio,quando fit,quia semel decretum fuit) quia tunc delictum non procedit ex voluntate illa, cuius ipse mandans, aut consulens fuit causa; tunc autem mandans reuocat efficaciter mandatum supra dicto modo, nempe vt exinde non moueat, quando mandatario serio notificat reuocationem; quia in mandato agitur res mandantis,& in eius gratiam,& vt ei placeatur, ac proinde cognita opposita voluntate mandantis eius mandatum desinit esse, & mouere: consulens verò regulariter

Ægid.

23

(quamuis non semper) reuocat efficaciter consilium suprà dicto modo, quando sufficienter impugnat rationes, quibus persuasit, aut oppositum simpliciter, vel rationibus suadendo, si simpliciter consilio absque ratione
24 persuasit: quòd si mandans, aut consulens nequeat efficaciter reuocare mandatum, aut consilium, erit irregularis effectu secuto, & ante executionem effectus tenebitur ex iustitia ad cauendum effectum, nempe mortem, aut mutilationem, siue monendo eum, cui imminet periculum, siue aliter, vt fugiat damnum, quod ipsi imminet.

DIFFICVLTAS VII.

Vtrùm ob ratihabitionem homicidij (& idem est de mutilatione) incurratur irregularitas.

25 PRocedit hæc difficultas de ratihabitione homicidij facti nomine ratihabentis, seu in gratiam illius, quia aliter certum est non incurri.

Nauarr. Nauarrus capite 27. numero 233. quem non pauci sequuntur, partem affirmatiuam tuetur; quia dicta ratihabitio retrotrahitur, & æquiparatur mandato, vt constat ex reg. 10. iuris in 6. sed ob mandatum homicidij incurritur irregularitas, ergo etiam ob dictam ratihabitionem.

Couarr. Henriq. Ægid. Couarr. verò 2. p. §. 1. num. 4. (quem sequun- Henriq. lib. 14. capite 16. & Ægid. disputat. 18. numero

num.72.)partem negatiuam tradit. Et meritò, quia ratum habens homicidium non est causa illius,cum supponat illud iam factum;irregularitas autem hæc tantum est contra eos, qui sunt causa homicidij.

Quod autem in dicta regula 10.dicitur,ratihabitionem retrotrahi, & mandato comparari est verum quoad culpam; & ideò etiam potest ei comparari quoad pœnam si superior velit,vt verè voluit respectu percussionis Clerici factæ in gratiam ratihabentis quoad pœnam excommunicationis in capit.*cum quis* vigesimotertio de sententia excommunicationis in sexto, quoad pœnam verò irregularitatis non est ita præscriptum in iure. 26

DIFFICVLTAS VIII.

De irregularitate ex homicidio,aut ex mutilatione iniusta à casu factis.

ILle dicitur à casu, & præter intentionem occidere,aut mutilare(quamuis voluntariè) 27 quando id non intendit directè,neç vult causam,cum qua inseparabiliter coniungitur, sed quando vult causam,ex qua euenit mors, aut mutilatio contingenter, & separabiliter, & non appositam ex intentione mortis,aut mutilationis.

Conueniunt Doctores, ob homicidium casuale (& idem est de mutilatione) quando est voluntarium (id est, quando est præuisum in causa, saltem ex suspitione, & non

fuit adhibita prudens diligentia) incurri irregularitatem,vt constat ex capit.vltimo de homicidio in sexto , & ex aliis cap. de homicidio in decretalibus , quamuis occidens aliàs det operam rei licitè;& non incurri irregularitatem,quando occidēs habuit ignorantiam, aut inaduertentiam inuincibilem,aut probabilem,& homicidiū fit dando operam rei aliàs licitæ,vt constat ex c.*dilectus*,& ex cap. *significasti* 16.& ex cap *Ioannes* 23.de homicidio.

Est tamen difficultas primò , an incurratur irregularitas ob homicidium factum omnino à casu,seu omnino ignoranter,saltem probabiliter,quando factum fuit dando operam rei aliàs illicitæ,vt illicitæ venationi.

28 *Caietan. Syluest.* Caietanus 2.2.q.64.art 9.Syluest,verb *homicidium* 2. num. 2. quos non pauci Iuristæ sequuntur partem affirmatiuam tuentur;quia in dictis cap. *dilectus* , & *Ioannes* dicitur ob quædam homicidia omnino casualia , de quibus in eis fit mentio non fuisse incursam irregularitatem , cum non fuerint facta dando operam rei illicitæ ; ergo à contrario sensu,si fuissent facta dando operam rei illicitæ incursa esset irregularitas , quod Nauarr. cap. 27. num.237.limitat vt sit verum , quando fit homicidium omnino à casu dando operam rei illicitæ ex se tendenti ad homicidium,vt dando operam iniustæ verberationi , aut alij percussioni iniustæ,vt deducitur ex cap.vlt.de homicidio in 6.

Henriq. Ægid. Vasq. Henr.verò lib.14.cap.15.& Ægid.n.80.partē negatiuam tradunt , quam insinuat Vasquez

t. 2. diſputatione 100. num. 39. & diſputat. 124. cap. 2. Et meritò, quia vt dicitur in cap. *is qui* 18. de ſententia excommunic. in 6. irregularitas non incurritur, niſi in caſibus iure expreſſis; in nullo autem iure expreſſum eſt homicidam eſſe irregularem ob homicidium omnino caſuale, quamuis factum dando operam rei illicitæ, etiam ex ſe tendenti ad homicidium; quia in duobus dictis capitulis *dilectus*, & *Ioannes* adductis ab aduerſariis tantum definitur, non eſſe irregularem ob homicidium omnino caſuale factum non dando operam rei illicitæ; addendo autem Pontificem *dando operam rei illicitæ*, non ſupponit à contrario ſenſu ob homicidium omnino caſuale factum dando operam rei illicitæ incurri irregularitatem; tùm quia id non addit abſque cauſa, ſed ob duas, nempe & quia in caſibus ſibi propoſitis ita contigit, & ſupponebatur: & quia iuxta doctrinam omnium certum erat tunc homicidium non imputari ad culpam: tùm etiam quia argumentum à contrario nunquam eſt efficax, præſertim in materia odioſa, quæ potius eſt reſtringenda, quàm amplianda, & maximè in materia irregularitatis, quam conſtat non incurri, niſi in caſibus iure expreſſis, & in capit. illo vltimo adducto à Nauarro pro ſua limitatione, in quo eſt ſermo de homicidio cauſato ex verberatione ex ſe tendente ad homicidium, non eſt ſermo de homicidio omnino caſuali, ſed formidato, ſeu ſuſpicato; quia eſt ſermo de homicidio

(margin: 29 beside "ram rei illicitæ, etiam ex ſe tendenti ad homi-"; 30 beside "homicidium, non eſt ſermo de homicidio")

ſecuto ex verberatione, quam quidam mandauit fieri, & ex qua timuit poſſe ſequi homicidium verberato; quia verberantibus præcepit, vt ita eum verberarent, vt non occiderent. Illis ergo verbis dicti cap. *& inde debuit cogitare poſſe homicidium euenire*, non ſignificatur id non aduertiſſe ſeu cogitaſſe, aut timuiſſe cum præceperit verberantibus, vt non occiderent, ſed non ita practicè, & efficaciter cogitaſſe, vt curaret de præcauendo periculo homicidij, quod timuit poſſe euenire.

Ratio autem, ob quam ob homicidium omnino caſuale, cuius ſcilicet nulla præceſſit ſuſpitio, aut dubitatio, vt euenire poteſt, quamuis factum dando operam rei illicitæ, adhuc tendenti ex ſe ad homicidium non incurratur irregularitas, eſt, quia ob homicidium, quod aliquo modo ſaltem indirectè non eſt voluntarium, ſeu liberum, non incurritur irregularitas: homicidium autem omnino caſuale, cuius nulla præceſſit ſuſpitio, nec dubitatio vt euenire poteſt, quamuis
31 ortum ex actu illicito, adhuc ex ſe tendente in illud nullo modo eſt voluntarium, cum nullo modo ſit præcognitum, nec in ſe, nec in ſua cauſa cognita ſaltem ſuſpitioſè vt cauſa.

Nauarr. Id verò quod addit Nauarrus capite 27. numero 223. nempe eum, qui percuſſit aliquem non lethaliter, fieri irregularem, ſi mors ſequatur, quamuis ex malo regimine infirmi, aut ex imperitia chirurgi falſum eſt, vt aduertunt Suar. diſputatione 45. ſectione 6. & Ægidius

Suarez. Aegid.

dius num. 86. quia quamuis percuſſio illa ſit occaſio, vt ex intemperantia, aut ex labore percuſſi, aut ex vento corrumpentibus vulnus, aut ex medicamine nociuo applicato percuſſus moriatur; eſt autem occaſio adeò remota, vt ob eam non dicatur percutiens occidiſſe, nec proximè iuuaſſe ad mortem, ſed tantùm dicitur dediſſe occaſionem remotam, & ex ea mortem fuiſſe originatam: nihilominus qui vulnus non lethale inflixit alicui, dicitur occidiſſe partialiter, ſeu iuuaſſe ad mortem, quando aliud ex ſe non lethale ab alio inflictum ſuperuenit, & ex vtroque vulneratus moritur: imò quando ſuperueniens eſt ex ſe lethale, ſi primum iuuauit ad citiùs moriendum, & ideò vterque eſt irregularis, ſi vterque quando vulnerauit timuit poſſe inde mortem euenire.

Id tamen quod addunt Sayrus libro ſeptimo, capite 4. & Auila diſputat. 6. ſectione 3. dubio 2. nempe eum eſſe irregularem, qui præbet arma ſciens, aut timens eſſe ad iniuſtè occidendum, quamuis verum exiſtimemus, quando ea præbet ex intentione homicidij; quia tunc verè dicitur occidere iuuando ad illud, imò id pertinet ad homicidium ex propoſito, quia aſſumit medium vtile ad occiſionem ex intentione occiſionis, id tamen difficilè exiſtimamus, quando ea præbet abſque intentione homicidij; quia tunc non dicitur occidere, nec ad id iuuare; quia tunc tantùm tribuit arma, quibus occidens poſſet benè, & malè vti abſque intentione mali vſus, quod 32 *Sayr.* *Auila.*

non pertinet ad homicidium abſque dicta intentione; quia ita eſt vtile ad homicidium, vt etiam ſit vtile ad alia bona, & ad ſummum id tantùm eſt peccatum ſcandali paſſiui, & contra iuſtitiam ſecundariè, & non obligans ad reſtitutionem damni.

DIFFICVLTAS IX.

Vtrùm ob permiſſionem homicidij (& idem eſt de mutilatione) incuratur irregularitas.

33 COnueniunt Doctores, non eſſe irregularem eum, qui permittit, ſeu non impedit homicidium, quando non tenetur impedire, vel quia non poteſt impedire, aut quia ſi poteſt, non poteſt abſque graui incommodo, vel aliter. Eſt ergo difficultas, an ſit irregularis, quando impedire tenetur, quia poteſt & abſque graui incommodo, & abſque alio titulo excuſante.

Non deſunt, qui generaliter affirment, eum eſſe irregularem, quamuis permittat, ſeu non impediat abſque dolo (id eſt, abſque deſiderio homicidij) quia tunc permittenti, ſeu non impedienti homicidium eſt voluntarium; id tamen limitant Couarr. 2. p. §. 1. n. 2. & Angelus verbo *homicidium* 1. num. 17. vt tantum ſit verum, quando non impedit ex dolo, Auila verò diſput. 6. ſect. 2. dub. 7. id limitat vt tantum ſit verum, quando non impediens tenetur ex iuſtitia.

Couarr. *Angel.* *Auila.*

Antoninus

Antoninus verò 3.par.titul.28.cap.2.Tabie- 34
na verbo *irregularitas* primo §. 2. & Vasquez *Anton.*
in manuscripto generaliter docent, non im- *Tabien.*
pedientem homicidium iniustum non esse *Vasquez.*
irregularem, etiam si teneatur ex iustitia, & quamuis ex dolo non impediat. Et meritò; quia etiam si iste non impediens influat moraliter, & voluntariè in homicidium, & sit causa moralis,seu voluntaria homicidij,quod non impedit;non tamen est causa positiua positiuè influens, nec opere aliquo nec auxilio, nec consilio : in iure autem non fertur irregularitas,nisi contra verè,& positiuè homicidas,saltem consilio,aut animatione,non contra non impedientes homicidium. Quod etiam est verum,quamuis occidens id efficiat ad vindicandam iniuriam illatam non impedienti, quamuis non contradicenti verbis ei, qui occidit;quia etiam tunc permittens, seu non impediens non influit positiuè.

DIFFICVLTAS X.

Vtrùm ob homicidium necessarium, seu in defensionem factum incurratur irregularitas.

POst Clementinam *si furiosus*, de homi- 35
cid. conueniunt Doctores,eum, qui se inuadentem occidit pro defensione propriæ vitæ cum moderamine inculpatæ tutelæ (id est, quando occidere inuadentem est necessarium ad defensionem propriæ vitæ) non

non esse irregularem, vt constat ex dicta Clementina: quia tunc licitè occidit: quod est verum etiam si inuadens sit furiosus, & mente captus; quia etiam tunc licitè occidit. In Trident. verò sess. 14. cap. 7. de reformat. vbi supponitur ob homicidium factum in defensionem propriæ vitæ incurri irregularitatem, tantùm est sermo de homicidio in defensionem ad ipsam non necessario, ac proinde grauiter culpabili.

Trident.

36 Prædictam doctrinam veram existimamus, quamuis occidens dederit occasionem alteri, vt ipsum inuadat, vt adulterando cum vxore inuadentis, aut ei dicendo verbum contumeliosum, vt contra Nauarr. libro 5. consil. 33. & contra alios docent, Sotus 5. de iust. quæst. 1. art. 5. & Auila disp. 5. sect. 3. dub. 1. quia etiam tunc occidens licitè occidit, si nequit aliter se defendere: ob homicidium autem licitè à priuata persona factum non incurritur irregularitas, vt optimè aduertit Couarruuias parte tertia. §. vnico, & Suarez vbi supra, & significatur in iure, vt Suarez expendit.

Sotus. Auila. Couarr. Suarez.

Quam doctrinam etiam veram existimamus, quamuis homicidium tantùm fiat in defensionem propriorum bonorum temporalium, siue honoris, siue diuitiarum magni momenti, aut vitæ innocentis, vt contra Auilam dubio quarto, & contra Nauarr. docent, Suarez disputatione 46. sect. 2. & 3. & Ægid. disp. 18. dub. 9. quia licitè fit. Quòd si ob homicidium factum in defensionem propriorum bonorum magni momenti non incurritur

Suarez. Ægid.

tur irregularitas, quia licitum eſt, multò minus incurretur, quando fit ne occidens mutiletur, aut aliter grauiter vulneretur, quia tunc 37
non minus licitè fit. In dicta verò Clementina tantum declaratur eſſe immune ab irregularitate homicidium factum in defenſionem propriæ vitæ, quia id eſſe licitum erat certum apud omnes.

Obſeruandum eſt, vt bene Suar. & Ægid. occidentem, qui non potuit euitare occiſionem inuadentis iniuſtè, niſi fugiendo magno cum dedecore (vt ſolet eſſe ſæcularibus non Eccleſiaſticis, præſertim nobilibus) non eſſe irregularem; quia tunc non tenetur cum tanto detrimento proprio vitare mortem iniuſtè inuadentis, niſi quando inuaſus dedit cauſam grauem inuaſioni, vt quando adulterio, aut verbis contumeliæ incitauit iniuriatum ad inuaſionem.

DIFFICVLTAS XI.

De irregularitate ex defectu lenitatis in iudice, & in eius officialibus.

COnueniunt Doctores iudicem proferentem ſententiam ſanguinis (id eſt mortis, 38
aut mutilationis) & omnes miniſtros iuſtitiæ ad eam publica authoritate cooperantes, vt accuſatorem, teſtem, aduocatum accuſatoris, & eius procuratorem, & tabellionem fieri irregulares ſententia executioni mandata, vt ſupponitur in can. 1. diſtinct. 51. in cap. 3.

ne

ne clerici, vel monachi in 6. & in cap. 2. de homicidio in 6. quod etiam ex vsu, & praxi communi constat: & etiam omnes alios ministros ad executionem sententiæ physicè concurrentes, vt sunt lictores, & focum struentes ad comburendos viuos, vt deducitur ex dicto canon. & constat ex communi praxi, & vsu.

39 Illi tamen qui vendunt, aut donant ligna ad viuos comburendos, & gladios, & funes, & alia instrumenta ad interficiendos delinquentes non sunt irregulares, nec qui furcam erigit, vt aduertit Ægid. num. 92. nec famuli qui à notario dictata scribunt, quia nullus ex prædictis concurrit ad prædicta iniuste, neque vt minister iustitiæ; quod etiam verum existimat de eo, qui donat, aut vendit arma militi eunti ad bellum, & idem docet Sayrus lib. 6. cap. 16. de famulo, qui attulit equum ministro iustitiæ associaturo reum ad locum mortis, quia scilicet neuter ex dictis concurrit iniuste, neque vt minister publicus, seu iustitiæ, & ob eandem rationem, qui siue voce, siue punctione, siue percussione instigat iumẽtum, quo interficiendus vehitur non fit irregularis, quamuis ex eo mors acceleretur, vt aduertit Henriq. lib. 14. cap. 12. num. 7. & quamuis id ex plena aduertentia efficiat, quia tunc non concurrit ad accelerationem, vt minister publicus iustitiæ, sed vt priuata persona, & non iniustè; irregularitas autẽ ex homicidio non incurritur ob cõcursum ad illud, nisi aut factum à ministro publico, quamuis iustè, aut factũ à persona

Ægid.

Sayr.

Henriq.

persona priuata iniustè : & ob eandem ratio-
nem de confessario, & de quocumque alio
consulente pœnitentem, iudicem,& quemli- 40
bet alium officialem publicum, etiam execu-
torem vt concurrant, & citò ad interfectio-
nem delinquentis,dicendum est non esse irre-
gularem, etiam si confessarius neget illis ab-
solutionem, quia non concurrunt quando
tenentur; & multo minus fieri irregularem
prædicatorem exhortantem iudices, vt pu-
niant delinquentes : idem quoque dicendum
est de quolibet alio idem consulente non vt
assessore,& de quocumque alio priuatim non
iuridice petente à iudice, vt occidat aliquem
delinquentem : quod mihi interroganti res-
pődit Vasq.in dicto enim can.1.& in aliis iuri- *Vasque.*
bus in quibus fit mentio dictæ irregularitatis
tãtũ est sermo de iudicibus,& aliis officialibus
concurrentibus ad occisioné,aut mutilationé,
vt publicis personis,& ministris iustitiæ.

Id verò quod addit Ægid. num. 96. nempe *Ægid.*
testem præcepto iudicis obligatum, aut graui
metu coactum ad testificandum non fieri irre-
gularem,falsum est, vt optimè Auila distinct. *Auil.*
5.sect.2.dub.12.quia absque fundamento suffi-
ciente excipitur testis ab irregularitate in eis
casibus,& etiam in aliis in quibus iure natura-
li tenetur (quidquid in his dicat Auila) quia
quamuis in omnibus prædictis casibus nő re-
periatur in teste defectus lenitatis formaliter,
quia id efficit obligatus,aut coactus,reperitur
tamen defectus leuitatis materialiter,& inde-
cẽtia ob rigorem per se,& ex obiecto repertũ 41
in

in cooperatione ad mortem, intuitu cuius indecentiæ lata est dicta irregularitas, sicut etiam fieret irregularis iudex sua sententia interficiens, aut mutilans quamuis obligatus, & coactus assumeret officium, & ferret sententiam.

Nihilominus accusator excusatur ab irregularitate quando accusat ob læsionem factã in propria persona, aut in propriis bonis, si ante sententiam protestetur se non accusare ad vindictam, vt deducitur ex dicto cap. 2. de homicid. in 6. & idem est, vt aduertit Ægid. quando accusat ob læsionem factam eis, qui sunt ipsi commissi, aut ei sunt ita propinqui, vt eorum iniuria ad ipsum pertinere censeatur, quales sunt parentes, filij, & fratres: quod etiam est verum, quamuis protestans, in eo mentiatur, & verè velit vindictam, & interfectionem accusati, quia in iure ad excusationẽ tantum requiritur protestatio, quæ non excusat in teste, nec in aliis officialibus, quia in iure id tantum decernitur pro accusatore.

Ægid.

Clericus tamen habens iurisdictionẽ tem-
42 poralem non fit irregularis, ex eo quod constituat iudicem pro causis, seu criminibus capitalibus, siue in genere pro omnibus, siue in particulari pro aliquo, adhuc in indiuiduo, quamuis sequatur mors, vt constat ex dicto c.3. & idẽ est, & multò verius de Principe laico: quia clerici quoad hoc nõ sunt magis exẽpti, quã laici, nec fiũt irregulares Ecclesiastici, qui aliquem degradatum, aut hæreseos condẽnatum tradũt brachio sæculari, vt deducitur
ex

ex cap. *nouimus* 27. de verb. ſignificat. ac proinde eorum officiales multò minùs fiunt irregulares, quia multò minùs cooperantur, quàm ipſi iudices tradentes.

Obſeruandum eſt, quod quamuis iudex iuſtè mutilans fiat irregularis, non tamen medicus, aut chirurgus, quamuis iuxta artem mutilet, & quamuis ex eo, aut ex alia curatione præter intentionem eueniat mors, quamuis ſit clericus; quia irregularitas lata eſt pro iudici- 43
bus, non pro medicis, aut chirurgis, quamuis clericis, etiam ſi clericis in ſacris conſtitutis prohibitum ſit artem chirurgiæ exercere adurendo, vel incidendo, in cap. *ſententiam ſanguinis* 9. ne clerici, vel monachi. Medicus tamen, aut chirurgus fiet irregularis ex delicto, ſi culpabiliter culpa mortali ex imperitia, aut ex negligentia occidat poſitiuè, aut mutilet.

DIFFICVLTAS XII.

De irregularitate ex defectu lenitatis in milite.

CONueniunt Doctores, eos, qui in bello iuſto offenſiuo propria manu occidunt, aut mutilant, eſſe irregulares, vt ſupponitur in cap. *petitio* 20. de homicidio: non verò eos qui propria manu id non efficiunt, quamuis pugnent, & ſint clerici, vt ſupponitur in eodem cap. etiam ſi clericis prohibitum ſit pugnare, vt conſtat ex 23. quæſt. 8. can. 6. non tamen eſt 44
illis prohibitum exhortari milites ad pugnandum, ob quod, etiam ſecuto effectu mortis,

non fiunt irregulares, vt supponitur in dicto ca. *petitio*, quia id tantùm est animare, & exhortari milites, qui sunt publici ministri ad exequendam vindictam, quod non est cooperari vt ministrum publicum, nec illicitè cooperari, vt personam priuatam.

Addidimus in bello offensiuo; quia in bello merè defensiuo patriæ, ob interfectionem adhuc factam à clericis propria manu non incurritur irregularitas: imò in eo bello non est prohibitum clericis pugnare, nec occidere, vt deducitur ex c. 2. de immunitate Ecclesiarum.

Addidimus etiam in bello iusto; quia in iniusto omnes pugnantes, aut animantes, aut exhortantes ad pugnam quamuis non interficiant propria manu, sunt irregulares, si ex suo delicto sequatur mors, aut mutilatio in aduersariis, quia verè cooperantur ad iniustum homicidium, aut mutilationem. Et ob eandem rationem sunt irregulares, qui conducunt milites ad tale bellum, quidquid dicat Villadiego, & etiam qui custodiunt sarcinas; quia sic
45 custodiendo expediunt milites qui interficiunt, non verò qui assistunt ob aliquam honestam causam, videlicet vt pacem componant, vel vt confessiones audiant, vel vt curent infirmos, etiam si ex eo per accidens animus militum augeatur.

DIFFI

DIFFICVLTAS XIII.

De irregularitate ex defectu sacramenti.

BIgamia est nuptiarum, seu matrimonij duplicatio, quæ dicitur defectus sacramenti; quia bigamus non perfectè repræsentat Christum, qui est vir vnius tantùm Ecclesiæ; est autem triplex bigamia, alia vera, alia interpretatiua, & alia similitudinaria, & ob quamlibet ex eis incurritur irregularitas, vt constabit ex dicendis.

Vera ergo bigamia contingit quando quis validè contraxit matrimonium cum duabus, & hanc bigamiam inducere irregularitatem, constat ex toto titulo de bigamis.

Bigamia verò interpretatiua (quæ dicitur 46
interpretatiua, quia iure ipso censetur defectus in matrimonio sufficiens ad inducendam irregularitatem) contingit primò quando quis contrahit cum prius cognita carnaliter ab altero, vt constat ex can. *curandum* 34. dist. vbi prædictus dicitur irregularis. Secundò contingit quando clericus cognoscit vxorem suam postquam ipsa commisit adulterium, vt constat ex can. *si cuius vxorem*, & ex can. *si laici vxor* 34. d. vbi decernitur irregularis, & etiam laicus cuius vxor deprehensa fuit in adulterio, aut fuit euidenter probata adultera. Tertiò contingit quando quis verum, & validum contraxit matrimonium, & postea constitutus in sacris contrahit secundum matrimonium,

quamuis inualidè, vt constat ex cap. *nuper* 4. de bigamis, vbi decernitur irregularis, nisi quando secundum matrimonium est nullum defectu consensus, seu intentionis, vt deducitur ex ipso contextu: quam irregularitatem communiter Doctores extendunt etiam ad laicum, sed absque expresso iure, ob quod
47 *Ægid.* Ægid. num. 101. sentit quamuis timidè laicum inualidè contrahentem secundum matrimonium non esse irregularem. Quartò contingit bigamia interpretatiua quando constitutus in sacris contrahit matrimonium cum vidua, quamuis inualidè, vt constat ex cap. vltim. de bigamis, vbi decernitur irregularis; quod non pauci extendunt ad matrimonium inualidum laici cum vidua, aut cum non vidua corrupta, *Henriq. Auila. Ægid.* immeritò tamen, vt aduertunt Henriquez lib. 12. cap. 6. Auila disp. 8. & Ægidius dubio 11. quia id nullo iure exprimitur de laico.

Bigamia similitudinaria (quæ non est vera, sed interpretatiua) contingit quando quis post votum solemne castitatis contrahit matrimonium, quamuis cum Virgine, vt constat ex can. *quotquot* 27. quæst. 1. vbi decernitur irregularis: dicitur autem similitudinaria, quia assimilatur veræ, quæ contrahitur ob duplex matrimonium, quia per votum solemne castitatis quodammodo contrahitur matrimonium spirituale cum Deo: hæc autem bigamia, & irregularitas tantùm habet locum in religioso, & non in sæculari sacris initiato, vt contra Suar. disp. 49. sect. 6. & contra Ægid. aduertunt non pauci; tum quia in dicto can.

quotquot

quotquot vbi inducitur tantum est sermo de religiosis;tum etiã quia alias superflue secularibus in sacris constitutis apposita esset irregularitas in dicto c.*nuper*,quãdo post vnum matrimonium validũ ante ordinationẽ cõtractũ, post ordinationẽ cõtrahunt aliud, quia primũ matrimoniũ nõ esset necessariũ ad irregularitaté, quia sufficeret cõtrahere post ordinationẽ, & etiã superfluè apposita esset eis irregula- 48
ritas in dicto cap. vlt.quando post ordinationem contrahunt cum vidua;quia ad hanc irregularitatem ex bigamia similitudinaria sufficit contrahere cum Virgine, vt patet in dicto can. *quotquot*. Vterque tamen tam sæcularis in sacris, quàm religiosus, qui matrimonium contrahit, incurrit excommunicationem latam ipso facto in clementina vnica, de consanguinit.& affinit.

Obseruandum est nullum fieri bigamum, & irregularem, ex eo quod contrahat matrimonium,nisi consummetur: nec ex eo, quod contrahat cum ea,quæ fuit alteri nupta, nisi etiam fuerit cognita ab illo altero copula sufficiente ad consummationem, vt constat ex cap.*debitum* 5. de bigamis, & ex aliis iuribus, in quibus fertur irregularitas: ad consummationem autem matrimonij requisita est intromissio seminis intra matricem fœminæ.

Quia verò irregularitas hæc incurritur, ex
eo quod quis contrahat bis aut contrahat se- 49
mel cum corrupta ab altero, aut ex eo quod cognouerit propriam vxorem post adulterium ab ipsa commissum;ideò ad dispensatio-

nem petendam non est necessarium explicare ter, aut quater fuisse contractum, aut illud factum, vt aduertunt Auila, & Ægidius, & quia hæc irregularitas non est ex delicto, sed ex defectu, ideò non excusatur ab ea irregularitate, qui contrahit cum corrupta ab altero, nec qui propriam cognoscit post adulterium, quamuis ignoret corruptionem, & adulterium, quidquid dicat Saa, verb. *irregularitas ex bigamia.*

Auil.
Aegid.

Incurritur autem hæc irregularitas, quamuis causa bigamiæ sit ante baptismum incepta, imò & completa, vt constat ex can. *si quis viduam*, dist. 34.

Obseruandum est irregularitatem sæcularis in sacris, & religiosi contrahentium supradicto modo non esse ex defectu, sed ex delicto, vt indicatur in dictis capite *nuper*, & vltimo de bigamis, & ex se constat, & ideò, ab ea poterunt excusari omnibus quibus actus ob quem fertur potest à mortali peccato excusari.

DIFFICVLTAS XIV.

De irregularitate ex defectu corporis.

50 CONueniunt primò Doctores eum, qui adeò defectuosus est in corpore, aut est adeò deformis, aut morbo adeò fœdo affectus, vt nequeat ordines exercere, siue absolutè, siue sine periculo abutendi, siue sine scandalo, seu nota, siue sine horrore aliorum, esse irregularem ad suscipiendos ordines, & post

post ordinationem ad eum vsum, ad quem est ineptus, vel quem nequit securè, vel sine nota, vel sine horrore exercere, ita constat ex titulo de corpore vitiatis, & ex titu. de clerico ægrotante, & ex dist. 36. & 55.

Prædicto autem modo defectuosus est irregularis ad omnes ordines suscipiendos, & non tãtum ad eum ad cuius vsum est defectuosus, vt contra Ægid. dub. 13. & contra Valentia. docent Tolet. libr. 1. capite 63. & Auila disputat. 3. dub. 1. & deducitur ex can. *illustratos* dist. 36. *Tolet.* *Auil.*

51 Vnde carens pollice est prædicto modo irregularis: quia absolutè non potest celebrare, & qui habet digitos adeo debiles, vt sine periculo nequeat hostiam, aut calicem eleuare, & qui caret oculo aliquo, aut naso, aut est nimis gibbosus, quia nequeunt absque graui nota ministrare, & ob eandem rationem qui caret visu sinistro, si nequit nisi turpiter ad missale conuerti, & qui est nimis leprosus, quia iste nequit absque graui horrore ministrare.

Circa hermaphroditum conueniunt Doctores, eum, in quo præualet sexus fœmineus, esse irregularem, quia credi potest ex Christi institutione esse incapacem characteris, sicut fœminam; quia non est simpliciter vir, sed tantum secundum quid, & idem creditur de eo in quo vterque sexus censetur æqualis, quia est vir secundum quid, sicut & fœmina secundum quid. Est tamen difficultas an is, in quo præualet sexus virilis, qui creditur capax characteris, sit irregularis.

52 Henriq.lib.14.cap.8.& Auila disp.3. dub. 5.
Henriq. docent esse irregularem ob monstruositatem.
Auil. Toletus verò vbi supra, & Turrecremata do-
Tolet. cent non esse irregularem.Et meritò; quia ex
Turrec. nullo iure deducitur. Quod autem sit monstruosus non obstat; quia quamuis sit talis, & publicè notus potest absque graui nota ministrare,sicut potest eunuchus à natura;& qui in pede habet sex digitos.

Conueniunt secundò Doctores priuatum testiculis,& virilibus(quamuis ea non deferat secum)& quacumque alia parte corporis, adhuc membro,non esse irregularem,si aliàs defectus non impediat vsum ordinis, aut securitatem in eo,nec afferat notabilem deformitatem,vt constat ex cap. 3. & 5. & 7. de corpore vitiatis,& ex aliis iuribus.

Ægid. Quod est verùm, vt aduertit Ægid. num. 108.licet quis patiatur eos defectus sua culpa à iudice,aut à marito vxoris cum qua inuenitur,aut aliter;secus est quando quis virilia,aut testiculos, aut membrum sibi abscindit, aut propria sponte,sibi abscindi permittit,vt constat ex can.11.55.dist.imò & qui partem notabilem digiti,aut alicuius membri, sibi abscindit,aut sibi abscindi permittit, vt contra Sotum 5.de iust. q. 2. art. 1. docent communiter Doctores,& constat ex can.5.& & 11. dist. 55.

53 Conueniunt tertiò, eum cui deficit ætas à iure requisita non posse ordinari,vt patet,nec posse ordinem ante eam ætatem,quamuis bona fide susceptum exercere,quia susceptio ordinum in ea ætate prohibetur, vt exactè &

de cen

decenter exerceantur; ac proinde etiam exercitium prohibetur, & generaliter eo ipso, quod alicui ob aliquem defectum, aut crimen prohibitum est aliquem ordinem, aut aliquos suscipere, etiam est ei prohibitum eum ordinem, aut eos exercere (nisi quando in iure oppositum significatur) quia ordinis susceptio prohibetur ob ipsius ordinis vsum, seu exercitium.

DIFFICVLTAS XV.

Vtrùm qui fuit à dæmone arreptus, aut in furiam incidit sit irregularis.

CONueniunt Doctores eum qui semel fuit à dæmone arreptus, aut in furiam incidit 54
ex cerebri indispositione, nunquam posse ordinari etiam si liberetur, vt constat ex can. 3. & 4. & 5. dist. 33. secus est de frenetico, aut furioso ex vi morbi: aut vulneris, aut iræ transeuntium, quia isti statim, ac desinunt esse tales nullatenùs sunt irregulares, vt aduertit Auila disp. 3. dub. 4. & Ægidius dub. 13. imò nec qui *Auil.* morbo caduco laborat, quando præsentit acci- *Ægid.* dens quo impeditur vsus ordinis, quia tunc morbus iste non exponit periculo abutendi ordine. Quod si quis post ordinationem à dæmone arripiatur, nequit ministrare nisi sit omnino liber, & post vnum annum discretione Episcopi inuentus sit liber, vt decernitur in can. 3. d. 33. Qui verò post ordinationẽ in incidit in furiam ex cerebri indispositione, aut in

morbum caducum poterit ministrare si possit absque periculo cadendi, imò quamuis sit ali-
55 quod periculum si raro cadat, & non euomat spumas, poterit adiuncto socio, qui possit missam perficere, si fortè post consecrationem inceptam corripiatur morbo.

DIFFICVLTAS XIV.

Vtrùm illegitimus sit irregularis.

COnueniunt Doctores illegitimum esse irregularem, nisi fiat religiosus, quia tunc potest ordinari, sed non promoueri ad prælaturam, vt quoad omnia hæc constat ex cap. 1. de filiis presbyterorum. Quod verum est, vt contra Castro docent communiter Doctores, quamuis id sit occultum, vt deducitur ex cap. *nisi cum pridem* 10. de renuntiatione.

Dicitur autem illegitimus qui procreatus est ex parentibus, inter quos non erat matrimonium validum: excipitur procreatus ex parentibus, inter quos matrimonium fuit nul-
56 lum ob aliquod impedimentum, quod fuit bona fide saltem vnius contractum, & in facie Ecclesiæ, qui est legitimus, vt constat ex cap. *cum inter* 2. & ex cap. *ex tenore* 14. qui filij sint legitimi: & qui natus fuit illegitimus legitimatur, si subsequatur matrimonium inter eius parentes, inter quos non erat impedimentum dirimens, quando concipiebatur, vt constat ex cap: *tanta* 6. qui filij sint legitimi: irregularitas hæc ex illegitimatione proueniens dicitur irregula

regularitas ex defectu naturalium.

Est tamen difficultas an in dubio, an quis sit illegitimus censeri debeat irregularis.

Auila disp. 3. dub. 10. & Ægidius dub. 12. negant; quia in dubio nemo debet condemnari, nec à se, nec ab alio, imò addunt filium publicè præsumptum legitimum, non teneri credere matri dicenti esse illegitimum, nisi aliæ circunstantiæ id probent. *Auil. Ægid.*

Vazq. verò 2. disp. 66. num. 48. Couar. & Tolet. lib. 1. cap. 52. affirmant. Et meritò; ne se exponat periculo faciendi contra prohibitionem irregularitatis. *Vaz. q. Couarr. Tolet.*

Quod autem dicitur neminem in dubio esse condemnandum, tantùm est verum de pura condemnatione, seu pœna, non verò de condemnatione, seu pœna quæ est prohibitio ob rationem dictam. 57

Vnde expositi censendi sunt irregulares, vt contra dictos aduersarios, & contra alios docent Vazq. & Tolet. *Vasquez. Tolet.*

DIFFICVLTAS XVII.

Vtrùm seruus, seu mancipium sit irregularis.

COnueniunt Doctores seruos, seu mancipia non posse ordinari ante manumissionem, vt constat ex distinct. 54. & ex titu. de seruis non ordinandis. Si tamen seruus ante manumissionem ordinetur Domino sciente, & non contradicente, statim fit liber, vt constat ex can. *si seruus* di. 54. Imò si ordinetur

dinetur diaconus, aut presbyter, quamuis Domino inscio sit liber, vt constat ex can. *ex antiquis* dist. 54. quod in cap. *miramur* 7. de seruis etiam extenditur ad subdiaconum; Episcopus tamen fraudis conscius tenetur duplum reddere Domino, & Episcopo ad id tenetur qui Episcopum ad id induxerunt, si fraudis fuerint conscij, vt constat ex can. *si seruus absente*, distinct. 54. quod si nullus præter ipsum seruum sit in culpa, si non sit presbyter tenentur, vel substitutum conferre, vel iustum pretium; aliàs restituendus est Domino in seruitutem:
58 si verò presbyter sit, priuandus est peculio, & si peculio careat, tenetur satisfacere in ministeriis sui officij, vt constat ex can. *frequens*, & ex canon. *ex antiquis*, dist. 54.

DIFFICVLTAS XVIII.

Vtrùm obligatus ad ratiocinia sit irregularis?

COnueniunt Doctores obligatos ad ratio-
59 cinia non posse ordinari ante desertionem officij, & ante rationem redditam, vt constat ex cap. vnico de obligatis ad ratiocinia, & ex can. 3. dist. 54. Dicuntur autem obligati ad ratiocinia, qui exercent officium publicum sæculare, vel administrationem publicam rerum sæcularium, vt iudices, tabelliones, depositarij publici, tutores, curatores, & procuratores qui tenentur rationem reddere, vel actionum quas fecerunt, vel rerum quas administrarunt, qui dicuntur curiales, & sub hoc nomine

mine prohibentur ordinari can.2.& 3.dist.51.

Excipiunt Toletus lib. 1. cap. 60. & plures alij: vt ordinari possit deserto officio ante rationem redditam eos, qui exercuerunt administrationem circa personam priuatam, vt tutores, nisi eis obiiciatur coram iudice fraus, seu dolus: immeritò tamen eos excipiunt, vt aduertit Suar.disp.51.sect.3.quia in dicto cap. vnico, vt ordinari possint vtrumque requiritur indistinctè in quocumque officio, ex quo oritur obligatio reddendi rationem, vt patet ex ipso contextu in quo ponitur exemplum in tutore,& in curatore. *Tolet.* *Suarez.*

Prædicti tamen post desertionem officij, & rationem redditam possunt ordinari ante solutionem debiti pecuniarij relicti ex officio; quia solutio nullibi requiritur. 60

Addidimus officium sæculare, vel administrationem rerum sæcularium;quia iudices, & officiales Episcoporum.& administratores rerum Ecclesiasticarum, imò rerum piarum, quamuis sæcularium, vt sunt res personarum miserabilium ordinari possunt,in quo Doctores conueniunt, & deducitur ex can. vltimo dist.86.& ex can.1.dist.88.

Vsu tamen receptum est,consiliaris regis in tribunalibus ad iudicandas causas ciuiles posse ad ordines promoueri, & promotos idem officium exercere.

DIFFI

DIFFICVLTAS XIX.

De irregularitate ex defectu animæ.

61 COnueniunt primò Doctores Neophytos (id est recenter baptizatos in adulta ætate) non posse ordinari, vt deducitur ex can. 1. & 2. dist. 48. & ex can. *Neophytus*, dist. 61. quod est verum etiam quoad ordines minores, vt contra Toletum lib. 1. cap. 64. & contra alios aduertunt Auil. disp. 4. dub. 4. & Suar. & alij, & deducitur ex dicto can. *Neophytus*: dicitur autem adultus recenter baptizatus (& consequẽter Neophytus) ille post cuius conuersionem nondum sunt transacti decem anni; quia iste talis non potest dici conuersus ante multum tempus, sed recenter, potest tamen Neophytus, adhuc Neophytus, id est, intra decem annos ordinari, si post aliquod tempus sui baptismi ita profecit in fide, & in moribus, vt arbitrio Episcopi sit quasi veteranus Christianus, vt significat Tolet. & deducitur ex dicto can. *Neophytus*, post decem verò annos à suo baptismo desinit esse irregularis, sicut desinit esse Neophytus.

Auil. Suar.

Tolet.

Conueniunt secundò illiteratos, seu ignorantes non posse ordinari, vt constat ex can. *illiteratos* dist. 36. & ex capit. *cum in cunctis* 7. de
62 electione, & ex capite vltimo de tempor. ordinat. in 6. & consequenter semel ordinatos, quamuis bona fide non posse ordines exercere, quia prohibentur ordinari ob exercitium,

seu

ſeu vſum ordinum, quem illiterati non poſſunt decenter efficere. Quæ autem ſcientia ad primam tonſuram, & ad quemlibet ordinem prærequiratur, traditur in Tridentino ſeſſio- *Trident.*
ne 23. capite 4. & 13. & 14. de reformatione.

Conueniunt tertiò ob pœnitentiam ſolemnem incurri irregularitatem, vt cõſtat ex can. *placuit*, & ex cap. *quicumque*, diſt. 50. & ex can. *pœnitentes*, diſt. 55. & ex can. *infames*, cauſa 6. quia tamen pœnitentia hæc iam non eſt in 14
vſu, ideò irregularitas hæc iam non habet locum.

DIFFICVLTAS XX.

Quomodo tollatur irregularitas?

CONueniunt primò Doctores in rigore
per baptiſmum nullam tolli irregularita- 63
tem, quia ante baptiſmum nulla incurritur (quamuis ante ipſum ſint defectus, & committantur crimina ob quæ fertur irregularitas contra baptizatos) quia irregularitas eſt impedimentum Eccleſiaſticum, quod nondum baptizatis non afficit cum non ſint Eccleſiæ ſubiecti.

Nihilominus qui ante baptiſmum contraxit defectum aliquem, ob quem impoſita eſt baptizatis irregularitas, vt defectum ſacramenti, aut lenitatis, aut infamiam iure ipſo annexã officio, aut punitioni publicæ, ſi talis defectus poſt baptiſmum perſeueret, fit ſtatim poſt

post baptismum irregularis, cum post baptismum habeat talem defectum, & iam sit capax irregularitatis, quod de bigamo definitum est in can. *si quis viduam* dist. 34. Et ob eandem rationem iudex, aut miles, qui ante baptismum contraxit defectum lenitatis occidendo, aut mutilando fiunt post baptismum irregulares, vt contra Sayr. lib. 7. cap. 13. & contra Auil. disp. 10. dub. 2. docent Villadiego cap. 1. versic. *deinde quaero*, & alij; quia scilicet post baptismum perseuerat defectus lenitatis.

Villadieg.

64 Qui verò ante baptismum commisit delictum, ob quod lata est irregularitas, non fit irregularis post baptismum, quod de homicida iniusto supponitur in can. *si quis viduam*, dist. 50. & generaliter de omni delinquente in can. *si quis viduam* dist. 34. & satis congruenter, quia vt in hoc can. dicitur in baptismo omnino dimittuntur delicta: excipimus tamen delicta ob quae fertur irregularitas non ob ipsa crimina secundum se, sed ob ipsam infamiam eis iure annexam (quale est crimen laesae maiestatis) quia eis delinquens fit irregularis, quia post baptismum manet affectus infamia iuris ob quam lata est irregularitas, & non ob ea crimina secundum se, quam exceptionem Suar. disp. 48. sect. 2. extendit ad irregularitatem ortam ex infamia iure annexa officio, & punitioni, quando non baptizatus eam infamiam contraxit degẽs inter Christianos iure Christianorum, non quando eam contraxit degens inter non baptizatos eorum iure, quia infamia haec pro nihilo sit habenda.

Suar.

Conue

Conueniunt ſecundo DD. profeſſione ſo-
lemni , aut alio æquiualente (vt emiſſione
trium votorum ſimplicium in Societate IESV
poſt biennium) quo quis verè efficitur reli-
gioſus tolli irregularitatem prouenientem ex
defectu naturalium , ſeu ex illegitimatione,
non quoad prælaturam,ſed quoad ordines vt 65
conſtat ex cap.1.de filiis presbyterorum,quod
Sotus diſt.25.q.1.art.3.& alij ex conſuetudine
extendunt ad omnem irregularitatem,excep-
ta homicidij voluntarij , & bigamiæ , ſed abſ-
que ſufficienti fundamento , & ideo commu-
niter Doctores oppoſitum tenent : verum eſt
ſtatu religioſo faciliorem effici diſpenſatio-
nem cuiuſcumque irregularitatis , vt deduci-
tur ex cap.2.qui clerici,vel vouentes.

Conueniunt tertio omnem irregularitatem
tolli diſpenſatione ſuperioris , quàm ſummus
Pontifex poteſt abſque dubio concedere; quia
omnis introducta eſt iure tantum Eccleſiaſti-
co ; in eo autem omnis Pontifex diſpenſare
poteſt.

Epiſcopis autem in Trident.ſect.24.c.6. de *Trident.*
reform. conceditur , vt poſſint diſpenſare in
omnibus irregularitatibus prouenientibus ex
delicto occulto , excepta proueniente ex ho-
micidio voluntario directè, ſeu ex propoſito,
& exceptis iam deductis ad forum contentio-
ſum : quod nonnulli extendunt ad irregulari-
tatem prouenientem ex defectu occulto natu-
ralium,quia prouenit ex delicto occulto pa-
rentum,ſed abſque fundamento, quia nõ pro-
uenit niſi ex puro defectu ; quia quamuis pa-

rentes filium illegitimũ ſine peccato in amentia generarent etiam fieret irregularis.

66 Poteſt ergo Epiſcopus diſpenſare in irregularitate proueniente ex mutilatione occulta, quamuis ex propoſito facta, vt declarauit cõgregatio Cardinaliũ, quia mutilatio diſtincta eſt ab homicidio, & etiam in irregularitate proueniente ex homicidio caſuali; cenſetur tamen caſuale non tantum, quod eſt indirectè commiſſum, ſed etiam quod eſt commiſſum directè excedendo moderamen inculpatæ tutelæ, & etiam quod eſt commiſſum ex ſubita ira quamuis directè, & plenè voluntariè, & tale etiam quoad diſpenſationem reputant nonnulli homicidium factum legitima authoritate, ſed abſque fundamento; quia iſtud non prouenit ex delicto; in irregularitate tamen ex hoc homicidio proueniente diſpenſare poſſunt, qui habent priuilegium diſpenſandi in omni irregularitate, excepta ea quæ oritur ex bigamia, & ea quæ oritur ex homicidio volũ-

Cõg. Car.

67 tario; quia per iſtud homicidium intelligitur homicidium iniuſtum: poteſt quoque Epiſcopus diſpenſare cum illegitimo ad minores ordines, & ad beneficium ſimplex cui non ſit annexus ordo ſacer. vt cõſtat ex c. 1. de filiis presb.

Auila. Nomine autem Epiſcopi, vt aduertit Auila diſp. 10. dub. 5. etiam intelligũtur Abbates, aut Priores qui in diœceſi aliqua habent iuriſdictionem Epiſcopalem; quia abſolutio, & diſpenſatio, de quibus loquitur Trident. pertinent ad poteſtatem iuriſdictionis, quam habent prædicti, & non intelliguntur prælati religionum

Trident.

ligionum erga ſuos ſubditos,nec eo indigent, quia habent ſpecialia priuilegia ad id.

Et nomine delicti occulti in dicto decreto, vt docent Henriq.lib.14.cap. vlt. & Auil.diſp. 10. dub. 6. intelligitur id quod diſtinguitur à publico; ac proinde occultum in eo dicitur quod quamuis ſit probabile per teſtes,non tamen eſt publicum,quia nec eſt notorium,nec manifeſtum,nec famoſum; quia quando non eſt publicum ceſſat ſcãdalum,quod dicta limitatione vitare intendit Tridentinum, notorium dicitur,quod eſt notum,aut confeſſione rei in iudicio, aut ſententia iudicis irreuocabili,aut euidentia facti,qua euidens eſt maiori parti viciniæ aut communitatis,in qua ad minus habitant decem, manifeſtum dicitur, de quo eſt fama in maiori parte viciniæ, aut communitatis orta à ſcientibus:famoſum vero, quando eſt fama in maiori parte dictæ communitatis orta non ex ſcientia,ſed ex indiciis,& præſumptionibus.

Henriq.
Auila.

68

Et nomine irregularitatis deductæ ad forũ contentioſum,in qua nequit Epiſcopus diſpẽſare,intelligitur illa,ſuper qua,aut ſuper cuius delicto trahitur quis ad tribunal quouſque abſoluatur ab inſtãtia. Addit autem Auil. dub. 7.Epiſcopum poſſe diſpenſare in irregularitate poſtquam iudicium eſt finitum,& delictum punitum,licet iam ob id ſupponatur delictum notorium. Et meritò;quia tunc diſpenſatione irregularitatis non turbatur tribunal iudicis, quod vitare intendit Trid.dicta exceptione.

Auil.

Obſeruandum eſt non ex ipſo quod in bulla

cruciatæ, aut in iubileis, aut in aliis priuilegiis conceditur facultas absoluendi, à quibúsuis censuris, & pœnis, & sententiis concedi facultatem tollendi irregularitatem, non solum eam, quæ contrahitur ex defectu (in quo omnes conueniunt) sed neque eam, quæ contrahitur ex delicto, vt contra Cord. in summa q 28. & contra alios aduertunt Henr. lib. 14. c. 17. & Villad. capite vl. tum quia irregularitas,

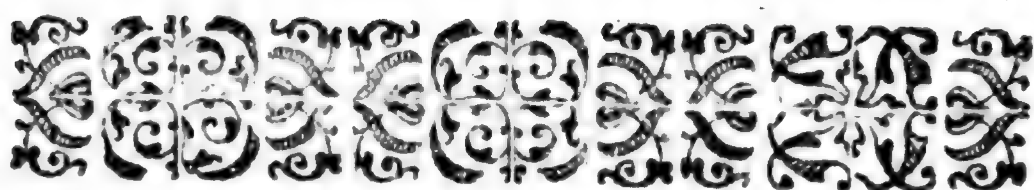
Henriq.
Villad.

96 cum non sit ligamen, seu vinculum potestatis, sed potius quasi impotentia non tam aufertur solutione, seu absolutione, ad quam tantum conceditur facultas in dictis priuilegiis, quàm dispensatione: tum etiam, quia irregularitas, etiam quæ prouenit ex delicto, non est censura, nec pœna, vt diximus dif. 1. nec sententia; quia solo iure inducitur, seu fertur, & non vera sententia.

Tandem irregularitas cessare potest absque dispensatione, & absque ablatione, solo lapsu temporis cessante causa; ob quam incursa est, vt irregularitas ex infamia facti, quæ cessat mutatione vitæ, aut loci, & etiam irregularitas ex infamia iuris, si hæc per sententiam, aut aliter euanescat, & irregularitas ex defectu corporis, & ex morbo, quæ etiam cessat cessante eo defectu, & eo morbo (excepta ea, quæ prouenit ex morbo caduco, & ex furia ratione dispositionis organorum, aut peculiarem dispositionem iuris in can. 3. 4. & 5. dist. 33.) & irregularitas ex seruitute, & irregularitas ex obligatione ad ratiocinia, quæ etiam cessant, cessantibus seruitute, & dicta obligatione, & irre

irregularitas ex illegitimatione cessat eo ipso, quod illegitimatio cessat per subsequens matrimonium: irregularitas quoque prouenięns ex defectu ætatis, & ex defectu scientiæ cessant per legitimam ætatem, & per acquisitionem scientię; & irregularitas prouenięns ex eo quod sit quis recenter baptizatus, cessat lapsu decem annorum, quod desinit esse recenter baptizatus, & sic de aliis.

Ille verò irregularitates non cessant solo lapsu temporis, sed tolluntur, & non absque dispensatione, quorum causæ non cessant vt irregularitates, quæ incurruntur, aut ex eo, quod quis commisit aliquod crimen, v. g. homicidium, vel hæresim, vel reiterationem baptismi, vel exercitium ordinis in statu censuræ, aut ex eo quod occidit, vel mutilauit authoritate publica, vel fuit bigamus, & sic de aliis.

INDEX DISPVTATIONVM, ET DIFFICVLTATVM, QVÆ IN HOC TRACTATV de matrimonio continentur.

DISPVTATIO PRIMA.

De natura ſponſalium, & eorum valore ad obligandum.

DISPVT. II.

De dissolutione sponsalium.

DISPVT. III.

De natura, & eſſentia matrimonij.

Diffic.

DIS

DISPVT. IV.

De institutione, & obligatione contractus matrimonij.

DISPVT. V.

De matrimonio clandestino.

DISPVT. VI.

De matrimonio coacto.

DISPVT. VII.

De matrimonio conditionato.

DISPVT. VIII.

De indissolubilitate matrimonij.

DISPVT. IX.

De vnitate matrimonij.

DISPVTATIO X.

De vsu, & debito coniugali.

DISPVT. XI.

De diuortio.

DISPVT. XII.

De impedimentis in communi.

Diffic.

DISPVT. XIII.

De errore.

DISPVT. XIV.

De conditione seruitutis.

DISPVTATIO XV.

De voto.

DISPVTATIO XVI.

De ordine.

DISPVT. XVII.

De cognatione naturali seu ex sanguine, quæ dicitur consanguinitas.

DISPVT. XVIII.

De cognatione spirituali.

DISPVT. XIX.

De cognatione legali.

DISPVT. XX.

De affinitate.

DISPVT. XXI.

De iustitia publica honestatis.

Dif

DISPVT. XXII.

De impotentia.

DISPVTATIO XXIII.

De crimine.

DISPVTATIO XXIV.

De disparitate cultus.

DISPVT. XXV.

De impedimentis tantum impedientibus.

DISPVT. XXVI.

De dispensatione impedimentorum matrimonij.

TRA

TRACTATVS DE CENSVRIS IN COMMVNI.

tes,

TRA

TRACTATVS DE EXCOMMVNICATIONE.

DISPVTATIO PRIMA.

De natura, institutione, & diuisione excommunicationis in communi.

DISPVTATIO II.

De effectibus quasi in communi excommunicationis maioris.

DISPVTATIO III.

De primo effectu excommunicationis maioris.

DISPVTATIO IV.

De secundo effectu excommunicationis maioris.

DISPVT. V.

De tertio effectu excommunicationis minoris.

DISPVT. VI.

De quarto effectu excommunicationis maioris.

DIS

DISPVT. VII.

De quinto effectu excommunicationis maioris.

DISPVT. VIII.

De sexto effectu excommunicationis maioris.

DISPVT. IX.

De septimo effectu excommunicationis maioris.

DISPVTATIO X.

De octauo effectu excommunicationis maioris.

DISPVTATIO XI.

De effectibus remotis excommunicationis maioris.

DISPVT. XII.

De causis excommunicationis maioris.

DISPVT. XIII.

De impedientibus incursionem excommunicationis maioris,

DISPVT. XIV.

De absolutione ab excommunicatione maiori.

DISPVTATIO XV.

De potente absoluere ab excommunicatione maiori.

DISPVT. XVI.

De excommunicatione minori.

TRACTATVS DE SVSPENSIONE.

TRACTATVS DE DEPOSITIONE, ET DEGRADATIONE.

TRACTATVS DE INTERDICTO.

Diffic.

TRACTATVS DE CESSATIONE A DIVINIS.

TRACTATVS DE IRREGVLARITATE.

DISPVTATIO PRIMA.

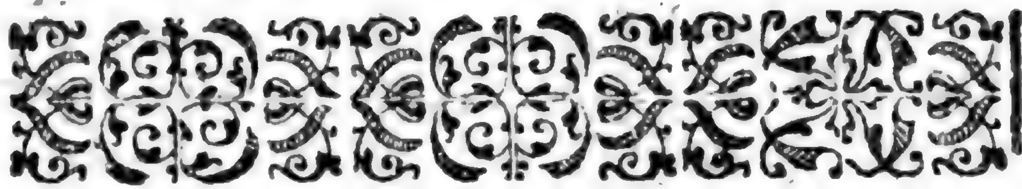
De irregularitate in communi.

DISPVT. II.

De irregularitate in particulari.

Ttt 5

INDEX

INDEX RERVM, ET VERBORVM OMNIVM, QVÆ IN HOC TRACTATV DE Matrimonio continentur, in quod solùm difficultatem significat; cætera de se nota sunt.

A

Abbas.

n. 86. An ſponſus qui reſilit poſſit cogi coram iudice ad ſoluendum id,quod ex conuentione facta tenetur ib.n.88.

B

Baptiſmus,& baptizatus.

AN contractus matrimonij ante baptiſmum celebratus ſit ſacramentum diſp.3. d.16.n.62.An per ſubſequens,ſi repetatur,conſenſus,fiat ſacramentum,ibid.n.63.An ex baptiſmo oriatur in dicto contractu eſſe diſſolubilem , ibid. An contractus matrimonij inter baptizatum , & non baptizatam ſit ſacramentum,dipſ.3.d.18.n. 69. Quomodo contrahatur cognatio ſpiritualis inter baptizatum, & baptizantem,vide cognitio ſpiritualis. An affinitas impediat matrimonium non baptizatorũ,diſ.10.d.5.n.18.An baptizatorum, qui ante baptiſmum affinitatem contraxerunt,ibid.

Benedicens,& benedictio.

Benedictiones nuptiales ad valorem ſacramenti neceſſariæ nõ ſunt d.5.d.23.n.82.Quod peccatum ſit illas omittere , ibid. n.83. Quo tempore prohibeantur ibid.An in primis tantum nuptiis ſint adhibendæ,ibid.An ſit licitus actus coniugalis ante benedictiones nuptiales,diſp.10.di.3.n.8.

C

Capitulum.

cognatio legalis matrimonium dirimat, disp. 19. d. 3. n. 6. & 7. An inter adoptatum & adoptatam ab alio tertio sit cognatio legalis; ibi. Quādiu duret cognatio legalis, ibi. n. 8. & 9.

Cognatio spiritualis.

Quid sit, disp. 18. d. 1. n. 1. Quomodo contrahatur, ibi. & disp. 10. d. 6. n. 22. An impediat actum coniugalem quando inculpabiliter superuenit matrimonio, ibi. An quando tantum ab vno culpabiliter contrahitur, impediatur ius petendi in altero, ibi. n. 23. An impediatur in illo, qui illam culpabiliter contrahit ibi. n. 24. Quomodo contrahatur inter confirmantem, & baptizantem ex vna parte, & baptizatum, & confirmatum ex alia, quando sacramenta fiunt absque collatione gratiæ, dis. 18. d. 11. n. 20. Quomodo quando fiunt dicta oblatione, ibi. Quando cognatio spiritualis dirimat matrimonium iure naturali, vel Ecclesiastico, ibi. n. 5. An non baptizatus, qui baptizat, & est patrinus contrahat cognationem spiritualem, quæ matrimonium dirimat, dis. 18. d. 2. n. 6. An contrahat aliquam saltem quādo baptismus, & confirmatio habent effectum, ib. An si postea baptizetur patrinus, l. baptizans resurgat cognatio spiritualis, ibi. n. 7. An baptizatus, qui tenuit filiū Mariæ non baptizatę contrahat cū illa cognitionem spirituale͂, ib. Quid si postea baptizetur, ibi. An hæreticus baptizatus contrahat cognationem spiritualem iure positiuo introductam, ibi. num. 8. An vt patrinus, vel matrina contrahat cognationem spiritualem requiratur, quod

Quan

Quando ita necessaria est, vt etiam illa non subsistente possunt contrahentes conari contractum inire contractus conditionatus dicitur, ibi. Quoties conditio opposita consensui non existit etiam si turpis, vel impossibilis sit, contractus est nullus, ibi n. 4. An matrimonium sub conditione factum suspendatur vsque ad notitiam impletionis conditionis, disputat. 7. dist. 2. num. 6. An matrimonium sub conditione de futuro contractum perficiatur purificatione conditionis absque nouo consensu, disputat.7.dist. 3.num.10. Quid si talis consensus ante purificationem conditionis reuocetur, ibi. num. 12. Quid si conditio sit dispensatio Papæ necessaria ad valorem matrimonij, disputat.7.d.4.num.15. An quando contractui appositum fuit tanquam conditio beneplacitum patris, si pater primò dissentiat, & postea consentiat, sufficienter purificetur conditio ad valorem illius, disputat. 7. d.5.n. 16. Quid si primo consentiat, & postea dissentiat, ibi.n. 18. Quid si positiuè non consentiat, sed tantum, non repugnet, ibi. Quid si sponsalibus apponatur cõditio, ibi.num.19. An conditio necessaria de futuro apposita matrimonio, illud in posterum suspendat, dis.7.d.6. n.19 Quid si conditio sit de futuro contingenti, & certò cognoscatur esse futura, ibi. n. 20. An conditio apposita matrimonio debeat purificari coram parocho, vt matrimonium censeatur absolutum, disp.7.d. 7. n. 24. Matrimonium contractum sub conditione quæ sit contra substantiam illius, est nullum, disputat. 7.

xuriæ peccatum fiat in confessione, vel intra viginti,& quatuor horas subsequẽtes, ibi. n.4.

Coniugatus, & coniux.

Potest quilibet coniux duobus mensibus numerandis à die contractus nõ reddere,etiamsi petat alter,vt possit religionem ingredi,quibus transactis tenetur reddere, vel ingredi religionẽ,dis.8.d.8.n.29.An possit vti hac facultate,qui religionem ingredi non cogitat, ibi. An transacto bimestri possit religionem ingredi, quando matrimonium non est consumatum,ibi. n. 30. An transacto bimestri teneatur statim profiteri,vel sufficiat religionem ingredi,ibi.n.31.Potest alter cõiux religionẽ ingredi, si ante bimestrem matrimonium consumauerit,dummodo fuerit coactus,disp.8. d. 9. num. 33. An in prædicto casu possit cogens aliud matrimonium inire, si coactus religionem ingrediatur,ibi. Quid si coactio fuit post bimestrem,ibi. Pluralitas coniugum est nulla, & illicita,disp.1.d.1.n.2. Quo iure hoc sit,ibi. n. 3. Pluralitas vxorum simul aliquando fuit aliquibus valida,& licita,disp.9.d.2.n. 7. Pluralitas maritorum simul nunquam fuit valida, nec licita, ibi. num. 9. Pluralitas successiua coniugum valida est, & licita, dis.9.d.3.n. 11. Coniux qui post seminationem vnius non expectat seminationem alterius peccat mortaliter, disp.10. d.5.n.20.& 21.An vno,vel multiplici peccato, ibi. An peccet quando non reddit alteri debitum tanquam debitum,disp.10. distinct. 11.num. 50. Quid si petitio est immoderata. ibi. num. 51. Quid si tantum vna,vel

Contractus.

An ex coactione personæ ad promittendum fiat inualidus, disp. 1. d. 15. nu. 64. An ad valorem illius sufficiens sit virtualis intentio. Vide intentio. Qui contractus possint addi sponsalibus. Vide sponsalia. Circa contractum matrimonij. Vide matrimonium.

Copula.

An debeat ferri in illam consensus matrimonij, disp. 3. d. 5. n. 13. Quid si in oppositum copulæ talis consensus feratur, ibi. n. 14. An per copulã sponsalia transeant in matrimoniũ, dis. 3. d. 14. n. 53. An matrimoniũ inualidum ratione metus validum fiat per copulam subsequẽtem, disp. 6. d. 6. n. 20. Quid si copula inter eos, qui cum aliquo impedimento contraxerunt habeat specialem malitiam, dis. 12. d. 3. n. 13. An copula absque seminis intromissione sufficiat ad affinitatem contrahendam, disp. 20. d. 1. n. 3. An copula sodomiticè facta, ibi. An copula inter affines, vel consanguineos post expeditam dispensationem ab ordinario impediat matrimonium postea celebrandum disp. 26. d. 5. n. 22. An taciturnitas copulæ inter affines, & consanguineos efficiat dispensationem nullam, ibi. n. 23. An quando in dispensatione ponitur clausula illa, dummodo copula non interuenerit, dispensatio sit valida, etiã si interuenerit & taceatur, ibi. n. 25. & seq. An in prædicto casu interrogati contrahentes ab ordinario, an talem copulam habuerint, eam declarare teneantur, ibi. Quid si interrogentur à viro prudenti, cui commissa est dispensatio pro foro

quili

Diſparitas.

Diuortium.

E

Ecclesia.

Episcopus.

suo

I.

Impedimentum.

Impotens,& impotentia.

tea,

tea, & postea sine peccato, & sine periculo vitæ naturaliter cesset, contrahentes sint iterum coniungendi, ibi. n. 42. Quid si alter sit sacris initiatus, ibi. Quid si sit religiosus ibi. An si in prædicto casu sacris initiatus, & religiosus iterum coniungerentur possent petere, ibi. An impotentia temporalis ex defectu ætatis per se loquendo dirimat matrimonium, disp. 22. d. 12. n. 43.

Impuberes.

Qui dicantur impuberes, disp. 2. d. 1. n. 1. Circa impuberum sponsalia: Vide sponsalia.

Incontinentia.

An ad vitandam incontinentiam in se, vel in alio possint intendi actus matrimonij, disp. 10. d. 2. n. 3. & 4.

Incestus.

An fornicatio cum affini in tertio & quarto gradu sit incestus, disp. 20. d. 5. n. 17.

Infidelis.

An infidelis non baptizatus, qui de nouo conuertitur ad fidem possit præcedens matrimonium dissoluere, & nouum inire, quando non baptizatus non vult cohabitare cum baptizato, vel vult cum contumelia creatoris, vel vt baptizatum pertrahat ad peccatum mortale, disp. 8. d. 10. n. 36. Quid si pacifice cohabitare velit non tamen conuerti, disp. 8. d. 11. n. 39. Quid si in prædicto casu sit prohibitio cohabitandi cum infideli, disp. 8. d. 12. n. 44. An de facto sit talis prohibitio, ibi. num. 45. An ad dissoluendum matrimonium conuersi cum infideli nolente cohabitare necessarium

Legatus

L.

Legatus Apostolicus.

M.

An

An

An sit validum saltem vbi non viget Tridentinum, disp.5. d.2. n.4. & 5. An valeat saltem ad obligandum, sicut obligant sponsalia, ibi. num.6. Quid si sit iuratum, ibi.n.7. Quid si sit impuberum, ibi. An matrimonium clandestinum non baptizatorum in terris vbi viget Tridentinum sit validum, disp.5. d.3. n.9. An in aliquo casu necessitatis, quo non potest adesse parochus absque graui incommodo possit esse validum matrimonium baptizatorum, ibi.n.10.

An quando contrahentes ignorant legem Tridentini irritantem matrimonium clandestinum sit validum, ibi.n.11. An incolæ locorum, in quibus Trident. obligat validè contrahant absque parocho, & testibus in aliis locis, in quibus dictum Tridentinum non obligat, disp.5.d.4.n.13.& 14. Quid dicendum sit de incolis locorum, in quibus Tridentinum non obligat existentibus in locis, quibus obligat, ibid.

Quid si incola locorum, in quibus Tridentinum obligat profectus fuerit in alium locum, in quo non obligat tantum animo contrahendi absque parocho, & testibus, ibi. Quibus puniantur, qui clandestinè contrahunt, disp.5.d.16.n.52.& 53.

An metus cadens in constantē virum iniustè incussum, & non expressè ad extorquendum matrimonium illud inualidet, disp.6.d.1.n.3. Quid si expressè incutiatur ad illud extorquendum, ibi. n.4. Quo iure inualidetur matrimonium in prædicto casu, disp.6.d.2.n.8.

Quid

Morbus.

P

Papa.

Parochus.

Quid

Quid ante Tridentinum, vel post illud vbi receptum non est, ibi.n.5.& d.3.n.9. An si parochus adesse absque graui incommodo non possit, si vrgeat necessitas matrimonium sit validũ, ibi.n.10. Quid si contrahentes ignorẽt legem Tridẽtini irritantem dictum matrimonium, ibi n.11. An incolæ locorum, in quibus Tridentinum obligat validè contrahant absque parocho, & testibus in aliis locis, in quibus Tridentinum obligat, disp.5. d.4.n.13.& 14. Quid dicendum sit de incolis locorum, in quibus Tridentinum non obligat existentibus in locis, quibus obligat, ibidem. Quid si incola locorum, in quibus obligat Tridentinum profectus fuerit in alium locum tantum animo contrahendi absque parocho, & testibus, ibi. Quid dicendum sit de Christianis habitantibus in prouinciis infidelium, si ibi contrahant vbi non sunt parochiæ, & nati fuerint vbi viget Tridentinum, disp.5.d.5.n.17.

An sufficiat parochus cuiuslibet contrahentis, vt validè vterque contrahat, disp.5.d. 6. n.26. An debeat esse ille, in cuius parochia celebratur matrimonium, ibi.n.21. An sufficiat assistentia parochi vnius, aut vtriusque contrahentis in neutrius parochia, ibi.n. 22. An parochus, & qui de eius licentia assistit debeat esse Sacerdos, disp.5.d.7. num. 24. & 25. An parochus excommunicatus validè asistat matrimonio, disp. 5. d. 8. n.25. & 26. An validè conferat licentiam alteri, vt asistat, ibidem num. 27. An licitè faciat vtrumque, ibidem. An valide, quando ab aliquo cõpetente iudi-

locum,

curator ipſe per alium? ibi. An ſi commiſsio data procuratori ſit reuocata tantum internè inſcio procuratore fiat valide contractus,ibi. An contractus matrimonij per procuratorem celebratus ſit Sacramentum,ibi. An procurator, qui nomine alterius celebrat matrimonium,debeat eſſe in gratia,ibi. An ſit miniſter huius Sacramenti,ibi.

Profeſſio, & Profeſſus.

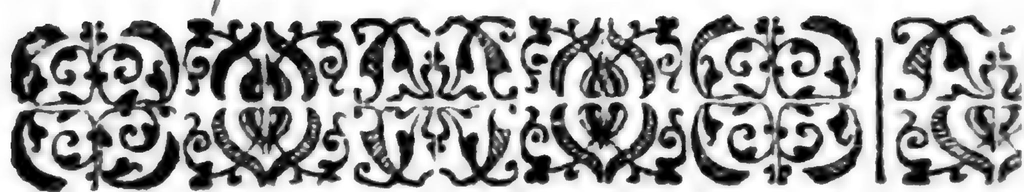
An per profeſsionem ſolemnem, ſeu vota ſimplicia Societatis ſponſalia ſoluantur, vide ſponſalia. An matrimonium baptizatorum,& quo iure, vide matrimonium. An matrimonium conuerſi factum cum infideli ante baptiſmum, & iam conſumatum. Vide infidelis. An conuerſus iam legitime profeſſus ſit reſtituendus infideli, quo cum antea contraxerit,ſaltem ſi conuertatur,ibi.

Promiſſio,& promittens.

An ad valorem promiſsionis requiratur acceptatio, diſp.5.d.3.n.8. An acceptatio formaliter, vel virtualiter ſit repromiſsio, diſp. 1.d.4. n.11. An promiſsio matrimonij, abſque repromiſsione alterius valida ſit, diſp. 5. d. 5. num. 15. An promiſsio ſic facta obliget ſub mortali, an ſub veniali, diſp.1. d.6. n. 18. & 20. An quando tantum eſt interna obliget, diſp.1.d.7.num.24. An qui promiſit ignorans vim promiſsionis ad obligandum maneat obligatus, quando non habet animum ſe obligandi, diputat. 1. diſtinct. 10. num.37. Quid ſi promiſsio fuit facta cum animo promittendi,& non cum animo ſe obligandi, ibi,

gionem, diſp.2. d.5. n. 15. An qui cognouit viduam, vel deflorauit virginem ſub ſpe futuri matrimonij poſſit ingredi religionem, ibi.n.16.Quid ſi ſponſalia ſint iurata,ibi.n.17. An religioſi poſſint in aliquo caſu teneri præcepto contrahendi matrimonium, diſp.4.d.4. n.17.Quibus pœnis puniatur religioſus, qui abſque licentia parochi, aſſiſtit matrimonio, diſp.5.d.17. n.57. Poteſt quilibet coniux duobus menſibus numerandis à die contractus non reddere,etiam ſi petat alter, vt poſſit religionem ingredi,diſp.8.d.8. n.29. An tranſacto bimeſtri poſſit religionem ingredi, dum matrimonium non eſt conſumatum,ibi. n. 30. An teneatur ſtatim profiteri, vel ſufficiat religionem ingredi ibi. n.31. An poſt diuortium iniuſte factum poſſit ingredi religionem,diſp. 11.d.8.n.25.An poſſit ex licentia alterius coniugis poſt conſumationem matrimonij, diſp. 11.d.9.n.28.Religioſæ, & moniales matrimonium contrahentes, & qui cum monialibus contrahunt excommunicationem incurrunt, diſp.15. d.1. n.4. An qui religionem ingreditur poſt declarationem iuridicam nullitatis matrimonij ex impotentia alterius, quæ poſtea naturaliter ceſſauit, ſit iterum cum altero coniuge coniungendus, diſp. 22. d. 21.n.42. Quid ſi iam profeſſus eſt in religione, & matrimonium non erat conſumatum,ibi.An ſi in præcedenti caſu coniungatur poſſit petere, ibi.An religioſi poſſint aliquando diſpenſare in aliquo impedimento matrimonij. Vide diſpenſandi poteſtas.

S

INDEX RERVM, E
VERBORVM OMNIVM
QVÆ IN HIS TRACTATIBVS
Censuris continentur, in quo t. tra
tum d. difficultatem significat, cæt
de se nota sunt.

A.

Absolutio.

si

ten

B. 1

B.

Baptismus.

NOn baptizatus incapax est potestatis ferendi censuras, t. de censuris, disp. 1. d. 4. n. 13. An possit fieri capax ex dispensatione Papæ, ibi. An non baptizatus possit ligari censuris, An liceat suffragia communia offerre pro conuersione non baptizatorum, t. de excommunicatione, disp. 3. d. 2. n. 5. & 6. An baptismus receptus ab excommunicato sit validus, t. de excommunic. d. 4. dis. 4. n. 30. An baptismus sit prohibitus tempore interdicti, t. de interdicto disp. 8. n. 28. An qui bis baptizatur, seu alium baptizat, & minister baptizantis irregularitatem incurrat, t. de irregularit. dis. 2. d. 1. n. 1. An illam incurrat, qui baptizatur ab hæretico, ibi. n. 2. An adultus baptizatus in articulo mortis possit ordinari Sacerdos, ib. An irregularitas auferatur baptismo, ibi. d. 20. n. 63. An qui ante baptismum commisit crimen, ob quod lata est irregularitas illam contrahat post baptismum, ibi. num. 64.

Bellum. Vide miles.

Beneficium.

An excommunicatio maior priuet beneficio, ante ipsam legitimè obtento, t. de excom. dis. 6. d. 1. n. 1. An priuet fructibus beneficicij, ante eam legitimè obtenti, ibi. n. 2. An collatio beneficij facta excommunicato, excõmunicatione maiori sit valida, ibi. d. 2. n. 4. Quid si bo-

Bigamus, Bigamia.

Bulla.

C.

Campana.

Censura.

An

An censura validè feratur pro peccatis futuris, ibi. d. 16. n. 70. An licitè, n. 71. An committens peccatum, cui est annexa censura committat duplex peccatum, ibi. d. 17. num. 73. Quomodo ignorantia excusetur censura: Vide multa, verbo ignorantia. Quomodo excusetur metu: Vide verbo metus. Quomodo excusetur, iniustitia: Vide verbo iniustitia. Quomodo excusetur appellatione: Vide verbo appellatio. Quomodo consensu partis: Vide consensus. Circa potestatem ferendi censuras: Vide potestas: Circa monitiones eorum: Vide monitio.

Cessatio.

Quid si cessatio à diuinis, t. de cessatione à diui. d. 1. n. 55. Qui sunt effectus illius, ib. d. 2. n. 57. Quis possit eam ferre, ib. d. 3. n. 58. Qualis debeat esse causa, propter quam fertur, ibi. n. 59. Quis teneatur persoluere damna, quæ ex illa proueniunt ibi. Qui possit eam auferre, ib. n. 60. Quas pœnas incurrant, qui eam violant, ibi. d. 4. n. 61.

Clericus.

Clericus coniugatus incapax est potestatis ferendi censuras, t. de censur. d. 4. n. 13. An possit fieri capax ex dispensatione Papæ, ibi. An excommunicatus ob publicam percussionem Clerici sit ipso facto vitandus, absque alia denuntiatione, t. de excomm. dis, 2. d. 3. n. 6. & seq. Quam pœnam incurrat, qui excommunicatus ob publicam percussionem clerici recipit ordines, t. de excomm. disp. 4. d. 1. n. 19. Quam incurrat clericus excommunicatus, qui ministrat sacramentum, quando ad id requiritur ordo sacer,

Clerus.

Communicatio.

Confessor, Confessio.

Confirmatio.

Consensus.

Consiliarius.

dominus postquam seruus contraxerat excommunicationem, ibid. n. 24. An teneatur visitare vassallum, ibid. n. 24.

Dubium.

E

Ecclesia.

nicatus toleratus possit se ipso incipere, & se ingerere ad communicandum cum aliis, ibi. d.4.n.11. An possint fideles communicare cum excommunicato tolerato in administratione, & receptione sacramentorum, & cæteris rebus etiam sacris, ac si non esset excommunicatus, ibi. n.12. An excommunicatus toleratus, qui non prouocatus à fidelibus, celebrat sacrum incurrat irregularitatem, ibi.n.6. Quibus suffragiis priuet excommunicatio maior, & quomodo: Vide verbum suffragium. Quomodo excommunicatio maior priuet participatione sacramentorum: Vide verbum Sacramentum. Quomodo priuet aliis rebus sacris: Vide quamlibet in suo verbo. Quomodo priuet beneficiis Ecclesiasticis: Vide verbo beneficium. Quomodo priuet actibus iudicij forensis, & de rebus, & officiis pertinentibus ad illos: Vide iudicium forense. Quomodo priuet communicatione fidelium: Vide communicatio. Quomodo faciat nullum rescriptũ impetratum ab excommunicato: Vide rescriptum. Quomodo priuet aliis in rebus in particulari: Vide singula propriis cuiusque verbis. An excommunicatio maior contra participantes debeat esse ad sui valorem contra determinatam personam illam prius monendo ne communicet, t. de excommunicatione, disp.9.d.3.n.14. Quid si sit contra communicantes cum excommunicato ab alio iudice, ibid.num. 15. Quandiu sit vitandus excommunicatus, ibidem d. 4. n. 26. An excommunicatus in vno loco sit vitandus in alio, ibid. Quam pœnam incurrat, qui

G

H

Habitare.

Hæreſis, Hæreticus.

Hermaphroditus.

Ho

Homicidium, Homicidia.

An propter homicidium,seu mutilationem iniustam contrahatur irregularitas, t. de irregularitate,dis.2. d. 5.n. 16. Quid si mutilatio, aut occisio fiat à pluribus simul, ibid. Quid si mutilatio, aut occisio non sit consumata, sed tantum efficaciter intenta, ibi.

Qualis membri debeat esse mutilatio, vt per illam contrahatur irregularitas,ibi.nu. 18. An qui apponit causam mutilationi,aut occisioni illam præuidens contrahat irregularitatem sequuto effectu, quamuis ante illum pœniteat,ibi n. 19. An qui consulit mandat, vel alio quocumque modo excitat ad homicidium,vel mutilationem contrahat irregularitatem,ibi.d.6.n.20.

Quid si mandatarius occidatur ab eo quem inuadit,ibi.n. 22. Quid si mandans,aut consulens efficaciter reuocet mandatum,ib.n.23.An propter ratihabitionem homicidij, vel mutilationis incurratur irregularitas,ibi.distinct. 7.num.25.

An ob homicidium, vel mutilationem casualem incurratur irregularitas, ibi.d.8. n. 27. Quid si fiant dando operam rei illicitè, ibid. num.28.

An qui inflixit vulnus ex se nõ lethale incurrat irregularitatem si infirmus moriatur ex incuria chirurgi,vel malo regimine infirmi, ibi. n. 31. An qui inflixit vulnus ex se non lethale incurrat irregularitatem quando aliud ex se non lethale superuenit infirmo,& ex vtroque moritur,ibi.

L

Laicus.

M

Mandans Mandatum.

Miles

Miles.

Missa.

Neophytus.

An sit irregularis,t. de irregularitate, disp. 2.d.19.num.61.

O

Officium.

AN hæretici,& illorum fautores receptores,& descendentes sint inhabiles ad officia publica,t.de irrregularitate,dis.2.d.3.n.7.& 8 An qui exercet aliquod officium sæculare cuius rationem tenetur reddere sit irregularis , t. de irregularitate , disputat. 2.distinct. 18.num.59.

Officium Diuinum.

An excommunicatio maior priuet diuinis officiis , t. de excommunicatione,disp.5. d. 1. n.1.& d. 2. per totam. An priuet illis tantum quatenus sunt , quædam communicatio cum fidelibus , vel etiam speciali modo , ibid. An possit diuinum officium recitari , cantari , vel audiri cum excommunicato excommunicatione maiori,t.de excommunicatione,dis.1. d. 1. n.3. Quid intelligatur nomine diuinorum officiorum , t. de interdicto,disputat.1. distinct. 7.num 17. An possint celebrari tempore interdicti,ibid.num.17.& sequent. Qui possint illis assistere ibid. An quando alicui particulari conceditur facultas assistendi diuinis officiis possint cum illo illius familiares assistere ibid. num. 22. Quid si priuilegium communitati concedatur,ibid.

P

Parochus.

Pascha.

Peccatum

s

leratis,ibi.d.12.n.36. Quam pœnam incurrant religiosi,non seruantes interdictum,quod seruatur ab Ecclesia Cathedrali Matrici,aut parochiali illius loci in quo sint , ibid. An per professioné in religione auferatur irregularitas,t.de irregul.dis.2.d.20.n.64. Vide superior.

Res sacra.

An excõmunicatus possit vti rebus sacris,t. de excommunicatione,disp.5.d.3.per totam.

Rescriptum.

An rescriptum Papæ impetratum ab excommunicato sit nullum,t.de excommunicatione,disp.10.d.vnica n.1.An rescriptum Prælatorum Papa inferiorum,ibid.n.2.

An rescriptum Principis sæcularis,ibid.

Reus.

An reus excommunicatus possit trahi ad iudicium,t.de excommunicatione,disp.8. d.4. n. 7. An posit defendi per seipsum , vel per procuratorem,ibid.

S

Sacerdos. Vide Clericus.

Sacramentum.

PEccat mortaliter excommunicatus excommunicatione maiori , qui recipit , vel ministrat sacramentum , t. de excommunicatione. disp. 4. d. 1. n. 1. Quid si illud recipiat ob vitandum graue aliquod damnũ, ibid. n.2.

Quid si cum ignorantia inuincibili,vel probabili,aut inaduertẽtia naturali,ibi. Quá pœ-

Salutatio.

communicatum , ſed nequis ſe inurbanum oſtendat,ibi. Quid ſi ſit reſalutatio,ibi. Quid ſi ſalutatio non ſit honorifica,ſed deprecatoria.ibidem.

Sepultura,& Sepelire.

An excommunicatus poſsit ſepeliri in loco ſacro,t.de excommunicatione,diſp.5. d.4. n.8. Quid ſi in periculo mortis fuit abſolutus à Sacerdote non habente iuriſdictionem extra illum,ibi. Quid ſi ante mortem tantum dedit ſigna contritionis,ibi.n.9.An ſemel abſolutus ſit exhumandus,ibidem. Quid ſi excommunicatus ſit toleratus,ibi.n.10. Quam pœnam incurrant,qui in loco ſacro ſepeliunt excommunicatum non toleratum,ibi.

Quam incurrant , qui ſic ſepeliunt hæreticum,ibi.n.12.An , & quomodo,& quas perſonas interdictum priuet Eccleſiaſtica ſepultura,t.de interdicto,d.9.n.29.& 30.

Seruus.

An ſerui teneantur vitare dominum excommunicatum,t.de excommunicatione , diſp. 9. d.4. n. 21. & 22. Quid ſi excommunicatio ſit contra participantes,ibid.Quid ſi eorum opere , aut conſilio fuit perpetratum ſcelus , ob quod imponitur excommunicatio,ibi.An ſerui eiuſdem familiæ poſſint inter ſe communicare,ibi.An cohabitare,ibi.

Symonia.

An ordinatus à ſymoniaco ſit ſuſpenſus,t.de ſuſpenſione,d.13 n.33. An ordinans , vel ordinatus ſymoniace,ibid.n.39.

T

Tabellio.

Vicarius.

An in vicario ſit poteſtas ferendi cenſuras, t.de cenſuris,d.4. n.11. An ceſſet in illo talis poteſtas per excommunicationem ſuperuenientem Epiſcopo,ibid.d.6.n.22.

Viſitator.

An in Viſitatoribus Religionum , & Diœceſum ſit poteſtas ferendi cenſuras,non tantùm præcepto , ſed etiam iure , t. de cenſuris, d.5.n.17.

Vxor.

An teneatur vitare maritum excommunicatum,t.de excommunicatione,diſ.9.d.4.n.21.

Quid ſi excommunicatio ſit contra participantes,ibid.

An eximatur ab obligatione communicationis debitæ ratione matrimonij,ibidem.

FINIS.

